

דבקות

לומדים להיות אנשים טובים ומאושרים

הקדמות לתורת הקבלה

8	הקדמה
16	כלל הדבקות הוא להיות טוב מטיב
32	דבקות – כח הנתינה, ריחוק – כח הנטילה
50	התכונות של הנוטל
51	התכונות של הנותן
53	זזה כנגד זה עשה האלהים
54	תחילת הדרך לדבקות
54	לשמוח בחלקו
55	לשנוא לקבל בחינם
58	הפעולות חוזרות ללב
60	מתוך שלא לשמה יבוא לשמה
61	שימוש בכח המדמה – דמיון
61	ה' רוצה את הלב
64	עיקר האדם הוא הרצון
66	פנים בפנים
72	תורת החסידות היא תורת הקבלה
76	הקדמה להבנת תוכן הספר
76	תורת הקבלה והנבואה היא תורת המשל חידה ומליצה
78	כללים ראשונים
90	תחילת הוויית העולם
91	אין סוף
91	צמצום ראשון
92	עגולים ויושר
94	פירוש מושג "הלבשה"
94	אורות שיצאו משערות של הא"ק
95	אורות האזנים
96	אורות החוטם
96	אורות הפה – עקודים
97	חזרת האורות של הפה לתוך הפה, ויציאתם חזרה משם
98	אורות הנקודים
99	הלבשת העולמות ותחילת הקו
102	נקודים ושבירה
114	תחילת התיקון – ברודים
115	כתר

115	רישא דלא איתידע
118	ממלא כל עלמין, מסובב כל עלמין
119	עתיק
125	אריך אנפין
129	מטי ולא מטי
130	השגת אור הכתר והנהגת אור היחידה
130	(א) אין עוד מלבדו
132	(ב) אמונה
134	(ג) חוויה של "אני אחד גדול"
137	(ד) הנהגה של מסירות נפש ומעל הטבע מצד הנאצל ומאציל
142	(ה) כתר – קבלת תענוגים ושמחה תדירית
143	(ו) השתוות
144	(ז) להשיג אור היחידה הוא ע"י תיקון המלכות
144	(ח) כתר – המתנה, וקבלת האי הבנה
147	(ט) אהבת עולם – אחדות
148	(י) כל עליית עולם נעשה ע"י מעבר ברישא דלא איתידע
149	(יא) איך מכניסים את המקיפים של חיה ויחידה להיותם אורות פנימיים
151	(יב) אדם שהגיע למדרגה זו אינו שופט ודן את חברו
152	(יג) השפעות בלי טעם וסיבה
	(יד) אין רע וייסורים – כולו טוב
162	י"ג תיקוני דיקנא
164	(א) תיקון ראשון
165	(ב) תיקון שני
167	(ג) תיקון שלישי
168	(ד) תיקון רביעי
169	(ה) תיקון חמישי
170	(ו) תיקון שישי
173	(ז) תיקון שביעי
175	(ח) תיקון שמיני
176	(ט) תיקון תשיעי
177	(י) תיקון עשרי
178	(יא) תיקון האחד עשר
179	(יב) תיקון שנים עשר
180	(יג) שלוש עשר
181	תולדות והארת אור הכתר
182	הלכה

183	חכמה
188	(א) עיגולים יושר ושוב עיגולים בספירת החכמה
194	(ב) יראה עילאה
198	איך זוכים לאור ההחכמה
198	(א) ביטול
198	(ב) ילמד אחרים
199	(ג) יעשה חסד
200	בינה
202	(א) בינה – מקור התשובה
204	(ב) הלל
212	(ג) הארת החכמה ובינה – רצוא ושוב
215	דעת
216	דעת עליון ודעת תחתון
216	דעת עליון – משיג את הכתר – רצון, דעת תחתון לא
216	דעת תחתון – מהמח וללב ומידות
216	דעת עליון – ביטול אבי"ע ביחס למאציל, דעת תחתון – יש אבי"ע מושג ומאציל 'מעל'
217	דעת – ידיע שהחסדים דדעת והגברות דדעת מאוחדים
218	דעת - חיבור
218	ידיעת ה'
219	ידיעת ה' זוכים על ידי קיום תורה ומצוות
221	תיקון הדעת
221	(א) ע"י קירוב העולם לעבודת ה'
221	(ב) תיקון דעת של תלמידיו
222	(ג) חסדים של הדעת: התורה הפנימית ביותר שנותנת לנו לאהוב את ה'.
223	(ד) "אדם ידע את חוה" - חיבור
227	(ה) ע"י אמונה
227	(ו) חמישה חסדים וחמישה גברות כנגד מצוות עשה ולא תעשה
228	(ז) המשכת המוחין דיניקה הוא ע"י צעקה לה'
230	תולדות אור הדעת
233	חסד
233	תכונות הרעות של מידת החסד
235	תיקון מידת החסד
235	(א) חסד – כח ההשפעה והאהבה

237	(ב) עליית האהבות נפולות לאצילות
239	(ג) מדרגות באהבת ה'
241	(ד) תיקון החסד קשור לתיקון היסוד
241	(ה) יקונן על מיתת צדיקים
241	(ו) יבכה לה' על האהבות הנפולות
242	(ז) שמירת העניים
244	(ח) תאוות אכילה
245	(ט) גבורה דחסד
247	(י) מרחם, חומל, חס על העולם, מטיב, מרחם, חונן, שמח עם כולם
248	(יא) לימוד זכות על הבריות
248	(יב) שבירת התאוות ע"י תענית
248	תולדות אור החסד
250	הלכות
253	גבורה
253	תכונות רעות שבגבורה
256	תיקון מידת הגבורה
257	(א) יראה
263	(ב) לדון לכף זכות
263	(ג) שפלות
264	(ד) מתגבר על יצרו
264	(ה) בית דין
267	(ו) לנקום בשונאי ה' - עזות דקדושה
275	(ז) על ידי הדעת
277	(ח) היראה חייבת להיות בא מהשמחה
277	(ט) אכילה בקדושה
278	(י) על האדם להקדים יראת חטאו לחכמתו
278	(יא) תיקון הגבורה תלוי בתיקון המלכות
279	(יב) תיקון הכעס
279	(יג) גלוי כעס המאציל
279	(יד) חסד שבגבורה
280	(טו) כתר שבגבורה
281	(טז) התקרבות לצדיקים
282	(יז) שבירת המחלוקת ע"י לימוד הש"ס ופוסקים
282	תולדות הגבורה
283	הלכות

283	תפארת
283	(א) לא להיות קיצוני
284	(ב) תיקון יסוד הרוח – לשון הרע מוציא שם רע ושיחה בטלה
286	(ג) השפעה נכונה למקבלים, סוד המשפט
288	(ד) אמת
288	(ה) רחמים
289	(ו) להעלות את ההתפארות לאצילות
290	(ז) תלמוד תורה
293	(ח) מלכות דתפארת
297	(ט) הנהגת המשפט
297	נצח
297	(א) ניצוח
298	(ב) נצח בתפילה
300	(ג) גבורה דנצח – לנצח את הרע של חברו
300	(ד) ניצוח של יצרו הרע
301	(ה) חסד דנצח – ניצוח בהשפעה וחסד
303	(ו) השפעה מאת המאציל אל הנאצל
303	הוד
304	(א) העברת שפע שקיבל הנצח
304	(ב) הודיה למאציל
307	(ג) תולדות ההודיה
308	(ד) התוודות
308	(ה) ההוד ממשיך אור הגבורה
309	נצח והוד
310	(א) נצח – יהו"ה צבאות, הוד – אלהי"ם צבאות
311	(ב) נבואה
312	יסוד
312	תיקון היסוד
317	(א) מלכות דיסוד
317	(ב) חסד דיסוד
319	(ג) תפארת דיסוד
320	(ד) דעת דיסוד
321	(ה) יסוד – התקשרות

323	ו) יסוד - אהוב נורא ואדיר
325	ז) אל שדי
328	ח) יסוד דאצילות
333	ט) צדיק יסוד עולם
334	י) היסוד נקרא "טוב", כי משפיע אך ורק טובות לעולם
336	יא) היסוד נקרא "כל"
337	הלכות
338	מלכות
338	תכונות הרעות של המלכות
341	תיקון המלכות
341	א) שפלות
344	ב) המלכות נקראת בשם המשפיעים עליה
347	ג) תיקון הז"א דמלכות
348	ד) לשמח בחלקה
349	ה) דמיון ונבואה
357	ו) כבוד
362	ז) המלכת רצון המאציל על עצמו
363	ח) גילוי "כבוד אלהים" ע"י לימוד תורת הסוד
364	ט) תפילה
367	י) ליבא
368	יא) מלכות - שלטון
369	יב) מלכות - כלי ורצון לקבל
371	יג) העלת המלכות מהקלי' ע"י "נשאת ונתת באמונה"
376	הלכות
380	מדרגת העולמות
397	האם הצמצום היה כפשוטו?
398	השתלשלות מהספירות עד לעשיה
406	כינויי הספירות
410	איך מלמדים את כלל האנושות להיות טובים מטיבים?
412	איך האדם יכול לדעת מה עיקר תיקונו?

הקדמה

נאמר בתורה חמשה פסוקים בעניין הדבקות במאציל, וכולם בחומש דברים, "ואתם **הַדְּבָקִים** ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום"¹, "את יהוה אלהיך תירא אתו תעבד ובו **תִּדְבֹק** ובשמו תשבֵע",² "כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו **וּלְדַבְּקָה** בו"³, "אחרי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו תשמעו ואתו תעבדו **וּבו תִּדְבְּקוּן**"⁴, "לאהבה את יהוה אלהיך לשמע בקלו **וּלְדַבְּקָה** בו כי הוא חייך וארך ימיה לשבת על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם"⁵.

ואמרו ז"ל⁶: "אחרי ה' אלהיכם תלכו", ואמר על זה רבי חמא ברבי חנינא וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא! אלא להלך אחר מידותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערו/כתיב "ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" אף אתה הלבש ערומים. הקב"ה ביקר חולים דכתיב "וירא אליו ה' באלוני ממרא", אף אתה בקר חולים. הקב"ה ניחם אבלים דכתיב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו", אף אתה נחם אבלים. הקב"ה קובר מתים דכתיב "ויקבר אותו בגיא" אף אתה קבור מתים, עכ"ל הגמרא.

הכלל העולה הוא שפירושו של דבקות הוא להדבק במידותיו ומעשיו של הקב"ה שהם התרי"ג מצוות כפי שנבאר ב"ה.

וכתב רבי חיים ויטאל⁷ ששורשם של כל המצוות הם המידות, ולכן המידות אינם בכלל התרי"ג מצוות להיותם שורש להם, וז"ל קדשו:

בפגם הנמשך על ידי מידות המגונות. והנה ענין המידות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודית הכלולה מד' בחינות, הדומם (מידת האדמה) והצומח (מים)

---

¹ ואתחנן פ"ד פ"ד

² עקב פ"ו פ"כ

³ עקב פ"א פכ"ב

⁴ ראה פי"ג פ"ה

⁵ נצבים פ"ל פ"כ

⁶ סוטה יד.

⁷ שערי קדושה חלק א' שער ב'.

והבהמית (אש) והמדברת (רוח). כי גם הם מורכבות מטוב ורע, והנה בנפש הזה תלויות המידות הטובות והרעות והן כיסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית אשר בה תלויים תרי"ג מצוות התורה וכו'. ולפיכך אין המידות מכלל התרי"ג מצוות, ואמנם הן הכנות עיקריות אל התרי"ג המצוות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצווה על ידי תרי"ג אברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו בסוד "כי נפש כל בשר דמ"ו בנפשו הוא", ולפיכך ענין המידות הרעות קשים מן העברות עצמן מאוד מאוד וכו'. נמצא כי בהיות מידות הרעות קבועות באדם נמנע הוא מלקיים התורה והמצוות, וגם אם יקיימם יהיה שלא לשם שמים ובטורח גדול וכו'. ואמנם, כמו שארבעה יסודות גופנים הם שרשים שמהם נוצרו תרי"ג איברי הגוף, כמו כן נפשות הארבעה יסודות האלו (אש רוח מים אדמה) הם יסודות לכל המידות טובות ורעות אשר באמצעותן יקוימו או יתבטלו התורה והמצוות, שהן תרי"ג מארבע אותיות ההוי"ה כנ"ל. והמקיימן הם נפש השכלית הכלולה מארבעה יסודות רוחניים אשר משם חוצבו תרי"ג איברי הנפש ההיא, והבן זה מאוד איך היסודות של קיום המצוות הן על ידי מדות הטובות, וכן בהפכן. עכ"ל.

נמצאנו למדים שעל ידי זיכוך המידות זוכים ללמוד התורה הקדושה לשמה, ולקיים התרי"ג מצוות לשם שמים (שלא על מנת לקבל פרס), ובכך נדבקים במאציל.

לצורך הבנת עומק דבריהם ז"ל, נקדים הקדמה קצרה.

ישנם חמשה עולמות, והם (ממעלה למטה): עולם האדם קדמון, אצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

כל עולם מורכב מעשר ספירות, ואלו הם לפי מקום עמידתם: כתר – מעל הראש, חכמה – חלק הימני של מח האדם, בינה – חלק השמאלי של המח, דעת – במקום קשר ה"דלת" של התפילין. חסד – כנגד זרוע ימין, גבורה – זרוע שמאל, תפארת – גוף האדם, נצח – רגל ימין, הוד – רגל שמאל, יסוד – אות ברית קודש, מלכות – עטרת היסוד.

העשר ספירות הללו מתחלקות לד' קבוצות, קו ימין שהוא מורכב מספירות חכמה חסד נצח, קו שמאל – בינה גבורה הוד, קו האמצע – דעת תפארת יסוד, ומתחת לקו האמצעי נמצאת ספירת המלכות לבד.

ועתה נבאר איך ארבעת סוגי מידות ארמ"ע – אש, רוח, מים ועפר – מקבילים לארבע קבוצות הללו.

כתב הרב אברהם אזולאי⁸, וז"ל: וקרוב אני לומר שיהיה כעין שורש אל ד' יסודות אלו, דהיינו מצד **החסד יסוד המים, ומצד הגבורה יסוד האש, ומצד התפארת יסוד האוויר, ומצד המלכות יסוד העפר**, והם יסודות רוחניים יתקמו ויתקיימו ויתמזגו ויתלבשו ממנו הצדיקים ויש לזה קצת גילוי בזהר, עכ"ל.

וכן כתב הרב משה דוד וואלי (תלמיד חבר של הרמח"ל)⁹, וז"ל:

ענייני האדם על פי הג' קווים: ג' קוים הם, קו ימין קו שמאל וקו היושר או קו האמצעי. ימין קו החסד (שמורכב מספירות חכמה, חסד ונצח), שמאל קו הדין (בינה, גבורה והוד), והאמצעי קו הרחמים (דעת, תפארת ויסוד). (וביחס לארבע חיות שבמרכבה: ימין אריה, שמאל שור, והאמצעי נשר. (וביחס לאבות שתיקנו את המרכבה): ימין אברהם שנקרא נדיב שנאמר "בת נדיב", והאריה גם כן הוא נדיב לב מכל בהמה וחיה, ואינו מזיק למתחננים לפניו, ומי שיהיה מן הקו הזה, כלומר שגובר במזגו **קו החסד והוא המים** יהיה נדיב לב, והוא על נדיבות יקום (כי הנדיבות קשורה לחסד, ופשוט).

קו שמאל הוא השור, ומן היסודות יסוד האש. ומי שיהיה מן הקו הזה יעשר עושר גדול (כי סוד העושר בקו הגבורה, דהיינו בניסיון של גאווה וכעס כמו שנבאר ב"ה), כי רוב תבואות בכח שור. אבל יהיה קמצן וכלילי (כי סוד החסד הוא התפשטות, וסוד הגבורה צמצום. כגון החום גורם להתפשטות החומר, והקור לכיווץ), כי הוא מצד הגבורות העוצרים ומעכבים את השפע. יהיה גם כן איש ריב ומדון (כי הגבורה ומידת האש הוא שורש לגאווה וכעס כמו שנבאר), ויבטח בעוצם ידו ורב כחו, יפחד מן המים כי המים מכבין את האש (ר"ל יפחד מהמושרשים במידת המים, שהם בעלי תאווה, ויהיו נבזים בעיניו), יהיה אדמוני כולו כאדרת שער (כי סוד הצבע אדום בספירת הגבורה, ולכן עשו יוצא מיצחק וממשיך את הקו שמאל של אביו בקיצוניות), אכזרי הוא ולא ירחם (כי טבע הרחמנות בתפארת שנוטה לקו ימין), גבה עיניים ורחב לבב, יבזה חברו ויהלל את עצמו.

והקו האמצעי הוא קו הנשר **קו הרחמים** (והתפארת) ולפיכך אמר הכתוב "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף" וכו' (כדרך הנשר שמתקרב לקו בעיטיות כדי שגוזליו לא יפחדו ממנו,

⁸ חסד לאברהם של הרב אברהם אזולאי, מעין הא', נהר כ"ח.

⁹ בספר הליקוטים א', עמוד קז.

והיינו הרחמנות), כי משם הרחמים, ודרך הנשר בשמים (ה'שמים' מרמזים על התפארת, ובכללות לז"א). ומי שיהיה מן הקו הזה יהיה ממוזג במידותיו כי הוא הבריה התיכון המבריה בין הקרשים, איש תם יושב אהלים (כמו יעקב המושרש בתפארת), אוהב חכמה, אוהב דעת, ואינו אף להעשיר, יבטח בשם ה' וישען באלקיו, יברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, אוהב למעלה ונחמד למטה, יסיר כעס מלבו ויעביר רעה מבשרו, ואם יכעוס לפעמים אורייתא היא דמרתחא ליה (ולפיכך אמרו חז"ל¹⁰ רַבִּי אֹמֵר, אֵיזוּהִי דְדָרְךְ יְשָׁרָה שְׂיִבֵר לוֹ הָאָדָם, כֹּל שֶׁהִיא תַפְאָרֶת לְעוֹשֶׂיהָ וְתַפְאָרֶת לוֹ מִן הָאָדָם). יהיה פום ממלל רברבן וקול דבריו כקול המון, כי הקול קול יעקב (ידוע שיש י"ס בפנים: עיניים כנגד החכמה, אוזניים בינה, חוטם ז"א, שני הספתיים נ"ה, לשון – יסוד, מלכות פה. נמצא שכח ההשפעה דרך הדיבור יוצא מהתפארת ומהיסוד, וזה מרומז בפסוק 'הקול קול יעקב', כי ידוע שיעקב כנגד התפארת – ז"א). והקו האמצעי הוא קו הרוח שהקול יוצא ממנו.

עוד דע, שקו הימיני הוא קו החיות, קו השמאלי קו הבהמות, וקו האמצעי קו העופות.

והאדם שהוא הרביעי מארבעה פני המרכבה הוא מורכב מכולם, כשם **שהארץ מתפעלת מכל שאר היסודות** (וזה בחי' מלכות שמקבלת מכל הספירות שמעליה כנודע, והאדם עשוי מכל החיות כולם), ואם יזכה האדם עליו נאמר "ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חית הארץ" וכו', מאחר שכל השלמיות האלו בהרכבתו, ועוד נוסף בו צלם אלקים ובשבילה הכל ייראו ממנו. ואם יחטא, יחלש יותר מכולם, ויפחד מן הגרועים שבבעלי חיים, והיה כל מוצאו יהרגנו. עכ"ל.

ועוד כתב¹¹: כבר ידוע כי כל קו הימין הוא פני אריה, קו שמאל פני שור, קו האמצעי פני נשר, ומלכות שמקבלת מכולם היא סוד פני אדם שנכללו בו כל השלמיות של כל בעלי החיים שאינם מדברים, עכ"ל.

נמצאנו למדים מדברי הרב אברהם אזולאי ומהרמ"ד וואלי שהד' מידות שהזכיר רח"ו הם כנגד ד' בחי' בספירות: קו ימין - חכמה חסד נצח - כנגד מידת המים, קו שמאל - בינה גבורה הוד - כנגד מידת האש, קו האמצע - דעת תפארת יסוד - כנגד מידת הרוח, ומלכות כנגד מידת האדמה.

---

¹⁰ אבות ב, א

¹¹ בספר הליקוטים א', עמוד קט.

וכן כתב הרב יוסף גיקטיליא בספרו שערי אורה¹², וז"ל: ואחר שהודענוך זה, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד כל הכינויים, ונמשכים בסוד אלו השלשה שמות, שהם א"ל אלהי"ם יהו"ה, ולהודיעך כי יסוד מים כלול במידת א"ל (שהוא שם החסד כנודע בסוד 'חסד אל כל היום'), ויסוד האש כלול במידת אלהי"ם (שהוא שם הגבורה כנודע), ויסוד הרוח כלול בשם הוי"ה יתברך (שהוא שם התפארת), ויסוד הארץ כלול במידת אדני"י (שהוא שם המלכות) וכו'. וזה סדר הקבלת הכינויים לאותם היודעים אמתת שמו הגדול יתברך:

י'	ו'	ה'
חכמה	כתר	בינה
חסד	רחמים	דין
אברהם	יעקב	יצחק
א"ל	יהו"ה	אלהי"ם
מים	רוח	אש

עד כאן דברי השערי אורה.

כנודע ישנם ארבעה עולמות שהם אצילות, בריאה, יצירה ועשיה. והעולמות הם מדרגת האדם בעצמו, וזוכה להשראת שם הוי"ה בארבעת העולמות לפי פעולותיו.

ועתה נבאר איך האדם יכול לזכות לשם הוי"ה בכל אחד מהעולמות.

ארבעת המידות ארמ"ע (ר"ת אש רוח מים עפר או אדמה) מורכבות מטוב ומרע. וכאשר האדם מתקן מידותיו אז נעשה כיסא ומרכבה לשם הוי"ה ב"ה בעולם העשיה.

וז"ל רח"ו (רבי חיים ויטאל):

כל אשר עשה האלהים (דייקה) כלול מטוב ורע זה לעומת זה, והנה כמו שבארבעה היסודות הגופנים הנקרא חומר, היסודות מורכב מטוב ורע ומשם באים כוחות קיום הגוף או תחלואיו שהם ארבע מרות, מרה לבנה מרה ירוקה מרה שחורה מרה אדומה, כמו כן בנפשות הנקראות צורות, הארבעה יסודות הם על דרך זה טוב ורע, ומהם נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם שהם מידות הטובות, או תחלואיה שהם מידות הרעות הנמשכות מארבע קליפות טמאות שבנפש ההיא, וכשיסירים מעליו יתלבשו אותיות ארבע של הוי"ה שהם אור המחיה נפש היסודית, וגם היא והגוף שלה יהיו מרכבה אל קדושתו יתברך

¹² בשער ה'

שבעולם העשיה (והיינו אות יו"ד כנ"ל שורה על האדם כאשר תיקן את מידת המים – תאוות, אות ה' ראשונה כאשר מתקן את מידת האש – גאוה וכעס, אות ו' כאשר תיקן את מידת הרוח – דיבור והשפעה, ואות ה' אחרונה כאשר יתקן את מידת העפא – עצלות עצבות, כמו שנבאר בע"ה).

וממשיך רח"ו ואומר:

וזכור ואל תשכח כי גם על ידי **עסק התורה בארבעה פרושים שסימנם פרד"ס, פשט, רמז, דרש סוד**, יהיה רוחו השכלי כיסא אל שם הוי"ה שבעולם היצירה. וכן על ידי המחשבה והכוונה תהיה נשמתו השכלית כיסא לשם הוי"ה שבעולם הבריאה. עכ"ל.

נמצא שע"י תיקון המידות ועשיית המצוות שורה עליו שם הוי"ה בעולם העשיה ומקבל מדרגת **נפש** דקדושה, כי ידוע שהנפש כנגד עולם העשיה. וע"י לימוד התורה שורה עליו שם הוי"ה בעולם היצירה ומקבל מדרגת **רוח** דקדושה שתלויה בעולם היצירה. וע"י המחשבה והכוונה בעבודת ה' שורה עליו שם הוי"ה בבריאה, וזוכה למדרגת **נשמה** שתלויה בעולם הבריאה.

וכדי לבאר את דברי רח"ו ביתר דיוק, יש לציין כאן שארבע האותיות של שם הוי"ה כנגד הספירות והעולמות והקיום, כך:

אות יו"ד של שם הוי"ה כנגד עולם האצילות וספירת החכמה וקו ימין – מידת המים.

אות ה"י כנגד עולם הבריאה וספירת הבינה וקו שמאל – מידת האש.

אות וי"ו כנגד עולם היצירה ו' ספירות (שהם חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד ויסוד – וכללותם נקראים "תפארת") וקו האמצע שכנגד מידת הרוח.

אות ה"י אחרונה כנגד עולם העשיה וספירת המלכות ומידת האדמה (או עפר).

ונמצא שע"י תיקון מידת **המים** מתקן קו ימין (חכמה חסד נצח) של העשיה, ושורה עליו **אות יו"ד** דהוי"ה, כי שורש הקו הוא הספירה העליונה שלה, והיינו החכמה.

וע"י תיקון מידת **האש** מתקן קו שמאל (בינה גבורה הוד) של העשיה, ושורה עליו אות ה' ראשונה דהוי"ה.

וע"י תיקון מידת הרוח מתקן את קו האמצעי (דעת תפארת יסוד) של העשייה, ושורה עליו אות ו' דהוי"ה.

וע"י תיקון של מידת האדמה מתקן את המלכות של העשייה, ושורה עליו אות ה' אחרונה של שם הוי"ה ב"ה. ובכך השלים תיקון הנפש ועולם העשייה הפרטי שלו, ושורה עליו כל שם ההוי"ה של העשייה.

ותיקון עולם היצירה נעשה ע"י לימוד התורה בארבעת חלקי הפרד"ס. ע"י שלומד סודות התורה, מתקן קו ימין וחסד שהם כנגד אות י' של שם הוי"ה של עולם היצירה, וזה נעשה ע"י לימוד תורת הקבלה והחסידות, וחסידות מלשון חסד, על כן מתקן את קו הימין שהוא קו החסד.

וע"י לימוד הדרש מתקן ה' ראשונה וקו השמאל, וזה כנגד לימוד דיני התורה מהש"ס ופוסקים, לכן נקראים דינים כנגד הקו שמאל (וכן כתב רח"ו¹³ "וה' גבורות הם ה' הויות בניקוד אלהים, גי' ש"ן, ועם ה' הויות עצמן העולין ק"ל, עולה תלמוד, שהוא מצד הגבורות, אסור והיתר, קלים וחמורים"), ושורה עליו אות ה' ראשונה של הוי"ה של היצירה.

וע"י לימוד הרמז, שהם פרפראות לתורה, שורה עליו אות ו' דהוי"ה דיצירה.

וע"י לימוד הפשט מתקן אות ה' אחרונה של הוי"ה דיצירה.

נמצא שע"י סיום כל התורה כולה זוכה ששורה עליו שם הוי"ה של עולם היצירה.

האורות מקבילים לעולמות כך: אור היחידה כנגד עולם א"ק, אור החיה כנגד עולם האצילות, אור הנשמה כנגד עולם הבריאה, אור הרוח כנגד היצירה ואור הנפש כנגד עולם העשייה.

נמצא שאם השלים את כל פרד"ס התורה, היות והשלים את תיקון היצירה, לכן זכה לאור הרוח.

---

¹³ פרי עץ חיים שער הפורים פ"ו

מדרגת הנשמה ותיקון שם ההוי"ה של עולם הבריאה תלוי בתיקון המחשבה והכוונה. וידוע שהנשמה שורה במוח – חכמה ובינה. ומאידיך מצאנו שאור הנשמה כנגד ספירת הבינה, והבינה תלויה בלב בבחינת "לב מבין", ולכן הכוונה בלב. ולזה כיון רח"ו בפשטות באומרו "המחשבה והכוונה". וידוע שיש קשר אדוק בין החכמה והבינה, שנקראים גם אבא ואימא, וידוע שהם בזיווג והשפעה הדדית תמיד, כי יש קשר אדוק ביניהם. ולכן גם התורה חיברה אותם יחד בבחינת "כל חכם לב" בעניין עשית המשכן, וחכמת הלב נאמרה בעניים עשית המשכן, והמשכן מסמל את התגלות המאציל עלי אדמות, בבחינת חיבור המאציל עם הנאצלים, וזהו בחי' חכמת לב, חיבור חכמה ובינה יחד, שיוזע להוריד את האורות העליונים לתחתונים, ולתרגם רצונות הבורא שמוסותרים בעשיה. ואין זה נעשה על ידי לימוד התורה (יצירה) או על ידי תיקון המידות והמעשים (עשיה), אלא זהו השגה מאת המאציל. וזה בחי' מה שאמר משה לבצלאל¹⁴ "שמא בצל אל היית וידעת". אמר רב יהודה אמר רב, יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ, כתיב הכא "וימלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת" וכתיב התם "ה' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה" וכתיב "בדעתו תהומות נבקעו", עכ"ל. וכן זה בחינת "נשמת שדי תבינם". ועיין על כך בהארה .

x

ועוד כתב רבי חיים ויטאל¹⁵ וז"ל: האצילות רובו טוב, ומיעוטו רע. ואפילו אותו רע אינו מעורב עם הטוב. (פירוש הרע הוא מסובב את עולם האצילות, ואינו בתוכו, והוא סוד "סביב רשעים יתהלכו"). והבריאה חציו טוב וחציו רע, אבל אינן מתערבים יחד. וביצירה חציו טוב וחציו רע והם מעורבים יחד. והעשיה רובו רע ומיעוטו טוב ומעורבים יחד, עכ"ל.

^ב ועיין עוד על כך ברמ"ד וואלי בהארה י', ועוד עיין דברי רבי נתן על כך בהארה .

נמצא שעיקר התיקון ורוב הקושי הוא בעשיה, וכנ"ל העשיה כנגד תיקון המידות ועשית המצוות בגוף ובפעל. וזהו אמרם ז"ל¹⁶ "אמר רבי שמואל בר נחמני בשעה שברא הקב"ה את העולם נתאווה שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים", שפירושו שכל מטרתו של המאציל בכך שהאציל ברא יצר ועשה את כל העולמות, זהו על מנת שנגלה אותו ואת אחדותו בעולם התחתון ביותר - בעשיה דייקה. וגילוי ר"ל להדמות אליו במעשינו הטובים והיינו בקיום כל המצוות, ולכן אמרו ז"ל¹⁷ תניא אותו היום (של הקמת המשכן) הייתה

¹⁴ ברכות נה.

¹⁵ עץ חיים, שער מ"ז שער סדר אבי"ע, פרק ד'.

¹⁶ מדרש תנחומא נשא טז.

¹⁷ מגילה י'.

שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנבראו בו שמים וארץ, כי כל מטרת הבריאה היא לגלות אחדותו בעשיה הגשמית. ועוד לכן התנא הקב"ה את בריאת העולם לקבלה וקיום התורה כאומרם ז"ל¹⁸ אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת. ואמר רבי שמעון בן לקיש מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי"? מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר "אם ישראל מקבלים את תורתו מוטב, ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו", עכ"ל.

למסקנת הדברים, מטרתנו ממעלה למטה: לטהר את מחשבתנו וכוונתנו (תיקון הבריאה), וזה משתלשל אחרי כן לכך שלומדים את דרכי ה' - התורה (תיקון היצירה), וע"י זה מזככים המידות ומקיימים המצוות לשמה (בלי לרצות לקבל דבר) בפועל (וזהו תיקון העשיה). ואז נאמר עליו "בצלם אלהים", ו"כדמותו" ממש.

כלל הדבקות הוא להיות טוב מטיב.

לפני להתחיל להסביר התיקון של כל ספירה וספירה בפרט, שהם שורשים ויסוד לכל התרי"ג מצוות לשמה כנ"ל, נברר עתה שורש השורשים, המטרה הכללית שלכך נבראו כל העולמות וכל האנושות כולה, ונברר גם מטרת לימוד התורה וקיום המצוות.

נתחיל לברר זאת על ידי כמה פסוקים מהתנ"ך.

"ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך, ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך. לשמר את מצות ה' ואת חקותיו אשר אנכי מצוך היום לטוב לך".¹⁹

"הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד, והצנע לכת עם אלהיך".²⁰

"כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי, כי אני ה' עושה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאום ה'".²¹

---

¹⁸ עבודה זרה ג.

¹⁹ דברים י, יב

²⁰ מיכה ו, ח

"אשרי כל יראה ה' ההולך בדרכיו"²²

"כי חסד חפצתי ולא זבח, ודעת אלהים מעולות"²³

"ויואמר לאדם הן יראת אדני היא חכמה, וסור מרע בינה"²⁴

"למה זה מחיר כסיל לקנות חכמה ולב אין"²⁵

"תחילת חכמה יראת ה', ודעת קדושים בינה"²⁶

"מסילת ישרים סור מרע, שומר נפשו נוצר דרכו"²⁷

"טוב ארך אפים מגיבור, ומושל ברוחו מלוכד עיר"²⁸

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע. אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלהיך ללכת בדרכיו ולשמור מצותיו וחוקותיו ומשפטיו וחיית ורבת וברכך ה' אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרישתה"²⁹

"הנה ימים באים נאם ה', וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה. לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי בם נאם ה'. כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורת בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם. ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם ה' כי אסלח לעוונם ולחטאתם לא אזכור עוד"³⁰

ועוד אמר שלמה המלך³¹: "בְּנֵי אִם תִּקַּח אֶמְרֵי וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אֹתָךְ: לְהִקְשִׁיב לְחֻקֵּי אֲזָנְךָ תִּשָּׂא לְבָבְךָ לְתַבּוּנָה: כִּי אִם לְבִינָה תִקְרָא לְתַבּוּנָה תִתֵּן קוֹלְךָ: אִם תִּבְקֶשׁנָה כְּכֶסֶף וְכִמְטוּמֹנִים תִּחְפְּשֶׁנָּה: אֲזַ תִּבְיִן יִרְאֵת יי' וְדַעַת אֱלֹהִים תִּמְצָא: כִּי יי' יִתֵּן חֻקֵּי מִפִּי דַעַת

²¹ ירמיה ט, כג

²² תהילים קכח, א

²³ הושע ו', ו'

²⁴ איוב כח, כח

²⁵ משלי יז, טז

²⁶ משלי ט, י

²⁷ משלי טז, יז

²⁸ משלי טז, לב

²⁹ דברים ל, טו

³⁰ ירמיה לא, ל

³¹ משלי ב

**ותבונה: יצפן לישירים תושיה מגן להלכי תם: לנצר ארחות משפט ודרך חסידיו ישמר: אז
תבין צדק ומשפט ומישרים כל מעגל טוב: פי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם:**
הכלל העולה פשוט – ה' מצווה את העולם ללכת בדרכיו ולהדבק במידותיו הטובות.

ועתה נבאר את רצון המאציל ע"י מדרשי חז"ל.

אמר רבא **תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים**, עכ"ל.³² תשובה פירושו תיקון המידות,
ומעשים טובים כפשוטו, ובמילים אחרות אמר רבא תכלית התורה להיות טובים ומטיבים.

אמר רב לא ניתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה אכפת להקב"ה שיאכלו
ישראל בלא שחיטה שיהא ישראל נוחר ואוכל ושוחט מין הצוואר מן הירך? **תדע שלא
נצטווה השחיטה הזו אלא כדי לצרף את ישראל**, כי לעתיד לבא עושה סעודה לצדיקים מן
הבהמה ולוויתן ואין שם שחיטה, עכ"ל.³³ "לצרף את ישראל" פירושו להוציא את כל הרע
ורצון לקבל, ולהפוך אותנו להיות אנשים טובים שרק מטיבים ומשפיעים.

אמר הקב"ה לישראל חייכם כל החכמה וכל התורה דבר קל הוא, **כל מי שמתיירא אותי
ועושה דברי תורה כל החכמה וכל התורה בלבו**, עכ"ל.³⁴ מכאן לומדים שעל מנת לקבל
את התורה במתנה פשוט צריכים לירא אותו וללכת בדרכיו.

עוד מצאנו בחז"ל³⁵ בעניין הגר שהתגייר ורצה ללמוד "כל התורה כולה" על רגל אחד
וז"ל: בא לפני הלל גייריה, (וגייר אותו) אמר לו **"דעלך סני לחברך לא תעביד" זו היא כל
התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור**, עכ"ל. מכאן לומדים שמטרת לימוד התורה זהו
לא להזיק לזולת, וזהו מצד ה'סור מרע'.

ועוד אמרו ז"ל³⁶ **"ואהבת לרעך כמוך"** – אמר רבי עקיבא **זה כלל גדול בתורה**, עכ"ל.
מכאן לומדים שמטרת הלימוד הוא להגיע לאהבת הזולת, וזהו מצד ה'עשה טוב'.

מאי דכתיב "אחרי ה' אלהיכם תלכו" וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה, והלא כבר
נאמר "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא!" אלא **להלך אחר מידותיו של הקב"ה**, מה הוא

³² ברכות יז

³³ תנחומה, שמיני על פסוק "וידבר ה' אל משה לאמר זאת החיה אשר תאכלו"

³⁴ מדרש רבה פ' וזאת הברכה.

³⁵ שבת לא.

³⁶ ת"כ ויקרא יט, יח.

מלביש ערומים דכתיב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם" אף אתה הלבש ערומים. הקב"ה ביקר חולים דכתיב "וירא אליו ה' באלוני ממרא", אף אתה בקר חולים. הקב"ה ניחם אבלים דכתיב "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו", אף אתה נחם אבלים. הקב"ה קבר מתים דכתיב "ויקבר אותו בגיא", אף אתה קבור מתים, עכ"ל.³⁷ והיינו כנ"ל, ה' רוצה שנדבק במידותיו, והיינו שנהיה טובים ומטיבים עם הזולת.

ועוד³⁸: אבא שאול אומר (שמה שנאמר בפסוק "זה אלי...") ואנוהו" הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום. והיינו כנ"ל.

ועוד אמרו ז"ל 'דרך ארץ קדמה לתורה'³⁹, וידוע שדרך ארץ פירוש תיקון העשיה והנפש והמלכות, שהיא כנ"ל בדברי רח"ו שורש המידות ויסודן, ולפי מידותיו של האדם התורה מתקבלת אצלו.

שמעון בנו אומר [...] **לא המדרש עיקר אלא המעשה**, עכ"ל.⁴⁰ דהיינו כל מטרת הלימוד הוא להביא אותנו למציאות שנקיים את מה שלומדים, והיינו לומדים את דרכי ה' ודרכי התורה שדרכיה דרכי נועם, ואיך להיות טובים ומטיבים כנ"ל, וזה לא התכלית, אלא התכלית הוא ההשפעה וההטבה בפועל בגופו.

ועוד אמרו 'חָבֵל עַל מָאן דְּלִית לֵיה דְּרָמָא ותרעא לדרתא עביד'⁴¹, תרגום: חבל על מי שאין לו דירה (רש"י פירש שר"ל יראה), ושער לדירה עושה, והיינו שלומד תורה ואין לו יראה, כי התורה היא השער להגיע ליראת ה', ע"ש. ויראת ה' היא מידת הגבורה, בבחינת 'איזהו גיבור הכובש את יצרו', ר"ל שאינו מזיק לבריאות ואדרבה מתגבר כדי לעשות טוב לעולם.

ועוד אמרו ז"ל 'רבי חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת'⁴², והיינו כנ"ל כי המטרה היא לא החכמה, אלא לימוד חכמת התורה היא על מנת שנגיע ליראת ה' ותיקון המידות, והיינו שנפחג מלהזיק לעולם, ונתגבר להיות טובים ומטיבים.

---

³⁷ סוטה יד.

³⁸ שבת קלג:

³⁹ ויקרא רבה, ט', ג'.

⁴⁰ פרקי אבות פ"א משנה יז

⁴¹ שבת לא:

⁴² פרקי אבות פ"ג משנה ט'

ועוד: דבר אחר "בראשית" אל תקרי בראשית אלא 'ברא שית', מלמד שלא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם אלא בשביל שלשה שנקרא ראשית. ואלו הן: תורה ישראל ויראה. תורה מנין? דכתיב (משלי ח, כב) "ה' קנני ראשית דרכו", ואין "דרכו" אלא תורה שנאמר (שם ג, יז) "דרכיה דרכי נועם" אלו תורה נביאים וכתובים. "וכל נתיבותיה שלום" אלו מדרש הלכות ואגדות. ומנין שישראל נקראו ראשית? שנאמר (ירמיה ב, ג) "קדש ישראל לה' ראשית". ומנין שהיראה נקראת ראשית? שנאמר (תהלים קיא, י) "ראשית חכמה יראת ה'", מכאן שגדולה יראה לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל חכמה ובינה שבהן ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, שנאמר (איוב כח, כח) "הן יראת ה' היא חכמה", ואין 'הן' אלא אחת, שכן בלשון יון קורין לאחת 'הינה'. ומנין שברא הקדוש ברוך הוא את העולם בחכמה ובינה? שנאמר (משלי ג, יט) "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה", עכ"ל.⁴³ והדברים לא צריכים יתר ביאור, מפורשים וצועקים הם, אין שום מטרה להיות "למדן" לשם למדנות, כי כל מטרת הלימוד הוא להדבק במידותיו של ה', ליראה ולאבהה אותו וכו'.

ועוד ⁴⁴: אליהו בן בן, פתח (התחיל לדרוש): כתיב (תהלים כה, יד) "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", מהא אוליפנא (מזה הפסוק לומדים) שאין הקדוש ברוך הוא מגלה סודיו כי אם ליראיו, שאפילו אדם מישראל למד מקרא משנה תלמוד ואגדה ותוספתות, ואין בו יראה, לחינם צלל במים אדירים, וכל מה שטרח לחינם טרח (כי להדבק בה' ר"ל להדמות למידותיו, ובפרט למידת הגבורה - יראת ה'). כל מי שהוא ירא שמים, רודף אחר נסתרות ומעשה מרכבה שהוא עיקר החכמה והדעת, שנאמר (שם קיא, י) "ראשית חכמה יראת ה'", תריס נחשת וחרב של ברזל היראה, ואין מפחד מכל שנאמר (ישעיה לג, יד) "פחדו בציון חטאים", הא ירא חטא לא יפחד, לפי שהשכינה מקשקשת לפניו ושומרתו (ר"ל תיקון ספירת הגבורה שנפלה לעולמות בי"ע, כי הגבורה - יראה, וכאשר צדיק ירא מלעשות הפך רצון ה', זה נקרא שהעלה את מידת הגבורה - יראה - לאצילות שר"ל למאציל, ולכן מפחד רק מה' ולא מהברואים, כי הברואים הם לבושים של המאציל, כי בשורש "אין עוד מלבדו", וכולם כאין לפניו, ולכן מי שיראה מאדם ומחיות או חפצים - זה נקרא שיש לו יראה נפולה בעולמות בי"ע, ועיין בהרחבת הדברים בפרק המיוחס לתיקון ספירת הגבורה. ואז...) ומגלין לו סודות נעלמות, הוי "סוד ה' ליראיו", ואומר (איוב כח, כח) "הן יראת ה' היא חכמה וסוד מרע בינה". (כי הבינה היא שורש הגבורות, והגבורה ר"ל דחיית האור של תענוגים שיכול לקבל האדם על מנת לקבל, לכן הבינה היא בבחינת צמצום וגבורה, ובבחינת סוד מרע, ונבאר כל זה בהרחבה בהמשך הספר בעזרת האל ברוך הוא).

---

⁴³ סדר רבה. ועוד אותיות דר"ע נו"א אות ב'. ועוד מס' אצילות עמ' א-ב. ועוד ב"ב קסד: ושבת לא:
⁴⁴ מסכת אצילות, בתחילה

ועתה נעתיק דבריהם של הראשונים על עניין הדבקות בדרכי ה' ומטרת הבריאה.

כתב הרמב"ם,⁴⁵ וז"ל: מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום, מה הוא נקרא קדוש אף אתה היה קדוש, ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכינויים אך אפים ורב חסד צדיק וישר תמים גיבור וחזק וכיוצא בהן, להודיע שהן דרכים טובים וישרים וחייב אדם להנהיג עצמו בהן ולהדמות אליו כפי כחו, עכ"ל.

ועוד כתב הרמב"ם,⁴⁶ וז"ל: כוונת כלל התורה שני דברים והם: תיקון הנפש ותיקון הגוף. תיקון הנפש הוא שינתנו להמון דעות אמתיות כפי יכולתם (ר"ל ללמד לכלם להיות טובים ומטיבים, וזהו פירוש הפסוק "תן דעתך שלא תחריב את עולמי", כלומר תלמד ותשים לב מה יכול להזיק לעולם, ותתרחק מהנזק), תיקון הגוף יהיה בתיקון ענייני מחייתם קצתם עם קצתם, וזה העניין יושלם בשני דברים, האחד מהם: להסיר החמס מבניהם, והוא שלא יעשה כל איש מבני אדם הישר בעיניו וברצונו וביכולתו (דבר זה נקרא בקבלה שכל עולם ועולם אמר 'אנא אמלוך', שר"ל "אני יותר חשוב מכולם ואני יודע מה טוב עבור העולם אז תעשו רצונותי ותדמו לי", וזהו שורש שבירת העולמות, כי ידוע שהאדם נקרא 'עולם'. ועוד דבר זה נקרא 'רצון לקבל', שגורם לנזק לכלל העולם, כי אפ' החסד שעושה אינו עושה לטובת העולם אלא כדי לקבל פרס, כגון שיקראו לו 'נדיב' ואז יוכל לשלוט על העולם ח"ו), אלא יעשה כל אחד מהם מה שבו תועלת הכל. (וזה נקרא עולם התיקון, שכל אחד מהעולם מבין מה התועלת של השוני, ואיך שכל אחד משלים את התמונה בצורה מושלמת, א"כ לא צריך להפוך את כל העולם להיות 'כמוני', אלא כל אחד ואחד שישאר במקומו, והעיקר שיהיה ליבו מכוון לשמים, ר"ל להדמות ל'שמים' – להשפעה. כגון אם הוא עובד, לא יעבוד כדי 'לצאת ידי חובה' ולהחוויה כסף לתועלת עצמו או משפחתו, אלא ישתדל לעזור לעולם כולו כמה שיותר על ידי עבודתו, וכו') והשני ללמד כל איש מבני אדם מידות מועילות בחברה עד שיסודר ענין המדינה וכו'. והתורה האמתית אשר בארנו שהיא אחת ושאינן זולתה והיא תורת משה רבנו אמנם באה לתת לנו שתי השלמויות יחד, עכ"ל.

ועוד הוסיף הרמב"ם,⁴⁷ וז"ל: תכלית העולם וכל אשר בו הוא איש חכם וטוב, וכאשר יתברר לאיש שהוא ממיני האדם – הדעת, והמעשה. רצוני לומר "בדעת" – לצייר בשכלו אמיתות הדברים ע"פ מה שהם עליו ולהשיג כל מה שאפשר לאדם להשיג. ו"המעשה" –

---

⁴⁵ הל' דעות פ"א ה"ו

⁴⁶ מורה נבוכים ח"ג פכ"ז

⁴⁷ הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות

הוא תיקון ויושר הדברים הטבעיים ושלא יהיה שטוף בתענוגים ושלא יקח מהם אלא מה שיהיה בו תיקון גופו ותיקון המידות כולם. (דהיינו כל מה שתעשה יהיה על מנת להשפיע טוב לעולם, כנ"ל) ועל כן האיש שיהיה על ענין זה – הוא התכלית והוא החפץ. וזה הדבר לא נודע מאת הנביאים בלבד, אלא חכמי האומות החולפים ואשר לא ראו הנביאים ולא שמעו חכמתם כבר ידעו גם הם שאין האדם שלם אלא כשיהיה כולל הדעת והמעשה. ודי לך בדברי החכם המפורסם בפילוסופים שאמר חפץ האל ממנו להיות נבונים חסידים, עכ"ל.

ובמקום אחר כתב הרמב"ם⁴⁸: **שלמות האדם** אשר בו יתהלל באמת הוא להגיע אל השגת האלוה כפי היכולת, ולדעת השגחתו בברואיו בהמציאו אותם והנהיגו אותם איך היא (דהיינו התלבשות של אור הכתר – אמונה, בספירות שהם בבחי' הנהגת העולם, ובכך שלומד האדם איך המאציל מנהג את עולמו, אז נדבקים בהנהגתו ועושים כמעשיו, ובכך נדבקים בו ממש), וללכת אחרי ההשגה ההיא בדרכים שיתכוון בהם תמיד לעשות חסד צדקה ומשפט – להידמות בפעולות האלוה, עכ"ל. (כנ"ל, ופשוט)

ועוד⁴⁹: **וכן כל מה שבתורה** כנתינת המעשרות, והלקט, והשכחה, והפאה, והפרט, והעוללות, ודין שמיטה ויובל, והצדקה "די מחסורו" – זה כולו קרוב מיתרון טוב לבב, עד שנתרחק מקצה הנבלה ריחוק גדול ונתקרב לקצה יתרון טוב לבב, עד שיתחזק לנו לב טוב (ובכך דומים ונדבקים למאציל, ומשווים צורה איתו יתברך). ובזאת הבחינה בחן רוב המצוות, תמצאן כולם שהן מלמדות ומרגילות כוחות הנפש (כי המצוות כנ"ל הם לבוש והשתלשלות של מידות – ספירות שבנפש, ועל ידי מעשה המצוה בגופנו מזככים את שורש נשמתנו ונעשים בפנימיותנו טובים ומטיבים כמו ה' ממש), כמו שאסרה הנקימה והנטייה וגאולת הדם, באמרו: "לא תקום ולא תיטור", "עזוב תעזוב", "הקם תקים עמו", עד שייחלש כוח הכעס והרוגז (שהוא תיקון ספירת הגבורה). וכן "השב תשיבם" עד שתסור תכונת הכילות (שהוא תיקון ספירת החסד, כי חסד הוא כנגד היכל האהבה, כי ספירת החסד כאשר לא מתוקן, דהיינו ששורה בו כח הנטילה והרצון לקבל, אז אוהב את עצמו לכן רוצה לקבל אהבה. וספירת החסד מתוקנת, פירושו שיש בו כח הנתינה לזולת, מתבטא בכך שהוא אוהב את הזולת יותר מאת עצמו, כמו אימא שדואגת למלאות צרכי בניה יותר מצרכיה). וכן "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן", "כבד את אביך ואת אימך", "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך" – עד שתסור תכונת העזות ותגיע תכונת הבושת (שהוא תיקון ספירת המלכות, שכאשר ספירת המלכות לא מתוקנת אז היא רוצה למלוך

⁴⁸ מורה נבוכים ח"ג פנ"ד

⁴⁹ שמונה פרקים להרמב"ם פ"ד

על כולם, כי היא לא מסכימה להרגיש בושה ולקבל את הרגש של שפלות, ולזה קרא הזהר "אנא אמלוך", סיבת ה'שבירת כלים' כמו שנבאר בע"ה. וכל זה מכח הנטילה שיש באדם זה. וכאשר מתקנת, אז היא ממליכה את המאציל, ומקבלת את המציאות שהיא שפלה, ושאין לה מעצמה כלום, ושהמאציל נותן לה את כל מה שיש לה). [...] **ודע שאלו המעלות והפחיתויות אשר למידות, לא יגיעו ולא יתיישבו בנפש, רק בכפול הפעולות הבאות מן המידה ההיא פעמים רבות ובזמן ארוך והרגילות בהן** (כי הלב – בינה, שהוא שורש המידות מחסד עד המלכות, נמשך אחר המעשים, וזהו בבחי' ממטה למעלה, ע"י ריבוי המעשים בעולם העשייה, גורמים לזיכוך המידות כנ"ל. וזה נקרא ג"כ תיקון הרגלין – שהם ספירת נצח הוד יסוד, כי "רגלים" מלשון הרגל, ולכן כדי להפנים האורות העליונים עד לעולם העשייה, עליו להפוך את מחשבות ליבו להרגל במעשיו. ויש גם בחי' אחרת שהיא ממעלה למטה, והיינו כאשר לומדים להיות טובים ומטיבים, דהיינו לומדים על תיקון המידות, אז זה גורם להשפעה מהמוחין (חכמה בינה ודעת, דהיינו לימוד תורה במח), למידותיו שהם הספירות מחסד עד למלכות) ואם היו הפעולות הן טובות, יהיה המגיע לנו מהן מעלה, ואם היו רעות יהיה המגיע לנו מהן פחיתות. עכ"ל.

ועוד הוסיף לומר⁵⁰: וכיצד ירגיל אדם עצמו בדעות אלו עד שיקבעו בו? (קרא הרמב"ם למידות (ספירות) חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, בשם "דעות", כי כללות המידות הם בדעת כנודע, שהדעת בבחי' רוח המחיה את המידות שהם כנגד הנפש. ר"ל כאשר יהודי לומד איך ללכת בדרכיו אז האור אין סוף נכנס במוחין חב"ד. וכאשר הוא מקיים בעשייה ממש את מה שהוא למד, נמצא ששפע זה של גלוי האין סוף יורד לגופו – שהוא כנגד המידות היינו הספירות שמחסד עד למלכות. ושפע זה עובר דרך ספירת הדעת. כי ספירת הדעת נמצאת בין המוחין לבין המידות, בעורף. וזה אומר... יעשה וישנה וישלש (בעולם העשייה) במעשים שעושה ע"פ הדעות האמצעיות (פירוש על פי התורה שלמד להיות טוב ומטיב), ויחזור בהם תמיד עד שיהיו מעשיהם קלים עליו ולא יהיו טורח עליו ויקבעו הדעות בנפשו (שמדרגה זו, שביטל את היצר הרע ושאין לו קושי לקיים רצון ה', אלא הפוך נעשה כטבע ממש, נקראת מדרגת אצילות, ששם כידוע אין רע שמעורב בפנימיותו, וכולו טוב. וזה נקרא בחינת "פנים אל פנים" בקבלה, ונבאר עניין זה אחרי כן בעזרת האל).

ועוד⁵¹: ודע ששתי הכוונות האלה האחת מהם בלא ספק קודמת במעלה והיא – תיקון הנפש – רצוני לומר נתינת הדעות האמתיות, והשנית קודמת בטבע ובזמן – רצוני לומר

---

⁵⁰ רמב"ם הלכות דעות פ"א ה"ז

⁵¹ מורה נבוכים ח"ג כ"ז

תיקון הגוף והוא הנהגת המדינה ותיקון עניני אנשיה כפי היכולת. [...] והתורה האמתית אשר בארנו שהיא אחת ושאינן זולתה והיא תורת משה רבנו, אמנם באה לתת לנו שתי השלמויות יחד – רצוני לומר תיקון עניני בני אדם קצתם עם קצתם בהסיר העוול ובקנות המידות הטובות המעולות עד שתתכן עמידת אנשי הארץ והתמדתם על סדר אחד להגיע כל אחד מהם אל שלמותו הראשון, ותיקון האמונות ונתינת דעות אמתיות באשר יגיע השלמות האחרון.

ועוד כתב⁵²: רוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול העצה **לתקן הדעות וליישר כל המעשים**.

ועוד⁵³: גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

ועוד⁵⁴: כי תכלית מעלת האדם – ההדמות בו יתברך כפי היכולת – כלומר שנדמה פעולותינו בפעולותיו – כמו שבארו בפרוש "קדושים תהיו" אמרו "מה הוא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא רחום אף אתה היה רחום".

עכ"ל הרמב"ם ז"ל, והדברים פשוטים, כל מטרת התורה והמצוות הם על מנת שנזכה לזכך את עצמנו, וזוכים להגיע לכך על ידי שנרגיל את עצמנו לעשות מעשים טובים, ונהיה טובים ומטיבים לכלל העולם, וזה נקרא הדבקות בה'.

ועוד מצאנו שאמר רבי חיים ויטאל⁵⁵ ז"ל: וכאשר יתגבר על יצרו עד אשר יוסרו מעליו כל מידות הרעות לגמרי ולא תתאוה להם נפשו כלל ויקנה המידות הטובות בקניין בטבע [...] יהיה כיסא קדוש למרכבתו יתברך, וזה האיש נקרא אוהב את המקום מאהבה, ונקרא חסיד גמור השלם בכל מיני השלימות, עכ"ל.

וכתב הספורנו⁵⁶ ז"ל: המכוון בתורת אל עליון אשר כתב להורות גדלו וטובו יהיה תכלית נכבד מאוד [...] לקדשם ולזכותם בה לחיי עולם לרצון לפני אל עליון מקדשם, וזה בהדמות אליו כפי האפשר – בעיון (פירושו בכך שלומד איך להדבק בדרכי ה' שהוא טוב

---

⁵² רמב"ם הלכות תמורה ד', יג

⁵³ רמב"ם חנוכה ד', יד

⁵⁴ מורה נבוכים ח"א נ"ד

⁵⁵ שערי קדושה, ח"א שערב'

⁵⁶ הרב עובדיה ספורנו, כוונות התורה

ומטיב במוחו), ובמעשה (ר"ל בכך שמקיים מה שלמד בגופו), כאשר היה המכוון מאיתו בכל המין האנושי כאמרו יתברך "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". [...] ומזה החלק העיוני הוא להתבונן בדרכי טובו ורחמיו על כל מעשיו ובפרט על המין האנושי אשר ברא בצלמו בדמותו למען ישתדל המעיין בבחירתו להדמות לבוראו כפי האפשר לדבקה בו לרצון לפניו כי חפץ חסד הוא. ומזה ימשך היות האדם אוהב לאל יתברך בלי ספק, ומה גם עם אשר בחר באבותיו וברחמיו וברוב חסדיו. ובידיעת שתי אלה יקנה המתבונן חיי עולם [...]. וממנה כמו כן ימשך השתדל המתבונן ללכת בדרכי טובו יתברך להדמות אליו בפרט להטיב אל הזולת כפי האפשר לרצון לפניו ולדבקה בו, כאמרו יתברך "והתקדשתם והייתם קדושים, כי קדוש אני" ואמרו ז"ל "זה אלי ואנוהו – מה הוא חנון אף אתה היה רחום" [...]. ובזה יושג התכלית המכוון מאיתו יתברך במין האנושי, עכ"ל. ואין מה להוסיף על דבריו...

כתב ה'שערי יושר'⁵⁷, וז"ל: יתברך הבורא ויתעלה היוצר שבראנו בצלמו ובדמות תבניתו, וחיי עולם נטוע בתוכנו שיהיה אדיר חפצנו להיטיב עם זולתנו ליחיד ולרבים בהווה ובעתיד, בדמות הבורא כביכול. שכל מה שברא ויצר היה רצונו יתברך רק להיטיב עם הנבראים, כן רצונו יתברך שנהלך בדרכיו כאמור "והלכת בדרכיו" היינו שנהיה אנחנו בחירי יצוריו, מגמתנו תמיד להקדיש כוחותינו הגופניים והרוחניים לטובת הרבים, כפי ערכנו, עכ"ל.

וכתב החינוך,⁵⁸ וז"ל: דע בני, כי כל אשר יגיע אצל השי"ת בעשות בני אדם כל מצותיו, איננו רק שחפץ השי"ת להטיב לנו, ובהיות האדם מוכשר בעשיית אותן המצות לקבל הטובה אז ייטיב אליו ה', ועל כן הודיעם דרך טוב להיותם טובים, והיא דרך התורה כי בה יהיה האדם טוב. נמצא שכל המקיים מצותיו השלים חפצו באשר הוא ראוי אז לקבל טובתו. וכל שאינו מכין עצמו לכך רעתו רבה, שיודע חפץ ה' במה, והוא יעשה מעשיו כנגד חפצו, עכ"ל.

והוסיף לומר החינוך⁵⁹: התועלת הגדול לנו בקנותנו המידות הטובות ונותרחק מן הרעות – כי הטוב ידבק בטוב, והאל הטוב חפץ להיטיב – ולכן יצווה עמו לבחור בטוב, עכ"ל.

כתב הרמח"ל,⁶⁰ וז"ל: החזרת הרע לטוב – וכשאדם נפדה מן הסטרא אחרא, אז מישר הרגל העקומה הזו, כי מחזיר הרע לטוב ועושה אותו כולו טוב וקדוש, וזהו: "רגלי עמדה

⁵⁷ רב שמעון יהודה הכהן שקאפ. בהקדמה.

⁵⁸ בח"ב עמוד שסא, מצוה צה.

⁵⁹ ספר החינוך מצוה תנב.

⁶⁰ בדרך עץ חיים, אות מ"ז בהוצאת מאמרי רמח"ל.

במישור" (תהלים כו, יב), כי בכח התמימות (שהוא תיקון ספירת המלכות) נעשה תיקון זה בסוד התי"ו של "תמים", המעוקם מתיישר, ולכן "עמדה במישור", שלא היה כך מתחילה, וזוהי כל העבודה המוטלת על האדם, עכ"ל.

ועוד כתב הגר"א⁶¹, וז"ל: דע כי תכלית האדם לשני דברים: אחד – לקיים מאמר "את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור" (והוא סוד תיקון ספירת הגבורה, שהיא יראת ה'), שנים – שיטיב גם לבני אדם ויעשה חסד עמהם (והוא סוד תיקון החסד ע"י האהבה והשפעה לזולת) "כי אמרתי עולם חסד יבנה" (כי ה"עולם" הוא כנגד זעיר אנפין (ז"א בר"ת) שפירושו פנים קטנות, וספירות הז"א על הסדר הם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וזה מלביש את זה, נמצא שהעולם – ז"א, בנוי על החסד, שהוא פנימיותם של כל הספירות וההנהגות של המאציל. וכן היא ספירת הגבורה – שהם גורמים לדינים וייסורים ותוכחות מוסר, ומ"מ הגבורה היא לבוש של החסד ואהבתו יתברך, ור"ל ה' מרוב שאוהב אותנו מייסר אותנו כדי שנדבק בו ונשוב אליו ונהיה טובים ומטיבים כמותו). והם שני שורשי התורה, כמאמר "בכל דרכיך דעהו – זו פרשה קטנה שכל התורה תלויה בה", (כי מטרת זיכוך המידות – הספירות מחסד עד למלכות, זהו על מנת לקבל אור הכתר – האמונה שאין עוד מלבדו, ועוד השגת הכתר הוא קבלת כל תענוגי העולמות כולם. וכן מרומז בתיבת "דרכיך" שהוא מרמז על היסוד, כאשר מטרת היסוד הוא להשפיע ולהעביר שפע במינון לתחתונים. וכאשר תשפיע טוב ותענוג לזולת אז תזכה ל'דעהו' דהיינו ידיעה ברורה שאין עוד מלבדו, ובכך מזככים את כלל המידות, כי ספירת הדעת היא פנימיות מידות האדם, הדעת רוח של הז"א, ונבאר כל זה אחרי כן בע"ה), והשני "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה", ואם אין בו שני דברים הללו – היראה והחסד (גבורות וחסדים) – מונעים ממנו ג"כ החן והשכל הטוב (מוחין חב"ד דגדלות). עכ"ל.

והוסיף לומר הגר"א⁶², וז"ל: "הולך בישרו ירא ה', ונלוז דרכיו בזהו", מי שהולך בדרך ישר יבא לידי יראה, ומי שמעקם דרכיו יבוא לבזות ה', כי הכל תלוי במידות, עכ"ל.

ועוד כתב הרב יצחק חיים מוולאזין⁶³, וז"ל: וכה היה דברו (של הגר"א) אלי תמיד שזה כל האדם לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכחו לעשות, עכ"ל.

⁶¹ בביאור הגר"א בסוף ספר קהלת

⁶² פירוש הגר"א למשלי יד, ב.

⁶³ בהקדמת ספר נפש החיים, שכתב בנו של הגר"א הרב יצחק חיים מוולאזין.

וכן נמצא בספר הישר, 64 וז"ל: **העמוד האחד – הלב הטוב והזך**. כי בהיות האדם טוב – יהיה טוב עם אלהים ויהיה טוב עם אנשים, כאשר אמר הכתוב "וטוב עם ה' וגם עם אנשים", עכ"ל.

וכתב **התפארת ישראל**, 65 וז"ל: כשהלב שוקט ושמח – ישקיף על כל אדם לטובה וירבה אוהביו בחבר טוב ושכן טוב, ויאהב גם את ה' בכל לבבו ונפשו.

כתב **המגיד מדובנא**, 66 וז"ל: ראה גם ראה כי אדני התורה נוסדו על שתי אהבות – על "ואהבת את ה' אלהיך" ועל "ואהבת לרעך כמוך". על "ואהבת את ה' אלהיך" תלויים המצוות שבין אדם למקום, ועל "ואהבת לרעך כמוך" תלויים המצוות שבין אדם לחברו. ואהבת האדם את ה' יתברך, גם כי דרכה בקודש נפלאה מאוד מהמוני בני אדם, אבל קרובה לבוא כאשר ישלים האדם את נפשו במה שבידו להשלים, היינו כאשר אסף במלא חופניו כל המצוות הכלולות במצות "ואהבת לרעך כמוך". ולכן יפה אמר הכתוב "ואהבת לרעך כמוך – אני ה'", לאמר: **כאשר תאהב את רעך כנפשך – תזכה לדעת כי אני ה' ולבא אל אהבתו יתברך...** החלק האחד הוא סיבה אל החלק השני. והאהבה אשר תהיה בך – תזכך נפשך אל "ואהבת את ה' אלהיך".

כתב **המהר"ל**, 67 וז"ל: כי דבר זה שאוהב את הבריות – הוא אהבת ה' יתברך גם כן. כי מי שאוהב את אחד, אוהב כל מעשה ידיו אשר עשה ופעל. ולפיכך כאשר אוהב את ה' יתברך, אי אפשר שלא יאהב את ברואיו. ואם הוא שונא את הבריות, אי אפשר שיאהב ה' יתברך אשר בראם. וכן כבוד חברו אשר נברא בצלם אלוהים נחשב כבוד המקום.

כתב **ה'שפת אמת'**, 68 וז"ל: ברש"י - נח היה צריך סעד וכו'. בוודאי נח שהעיד עליו הכתוב איש צדיק לא עלה על דעת חכמים לפחות בכבודו, אך כך סדר הדורות כי מקודם היה צריך להיות צדיק שצריך סעד, ואחר כך היה צדיק כאברהם שלא היה צריך סעד. כי לא היה בכח הבריאה לקבל מיד הנהגת אברהם אבינו עד שהקדים לה צדיק כמו נח. והנה כל זה הסדר שנכתב בתורה בוודאי נוהג גם בכל נפש ישראל כי הכלל עולם שנה נפש מתנהגים באופן אחד. ויש מתחלת תוהו כמו הנער כשנולד, אכן הקב"ה מגן ושומר נקודה אחת בנפש אדם כעניין שניצל נח מכל בני דורו (וזו היא נקודת היחידה, שלא נפגמת מחטא האדם) ומזאת הנקודה נעשה אחר כך תולדות בהתפשטות כוחה בנפש האדם

---

⁶⁴ ספר הישר שער ב'.

⁶⁵ תפארת ישראל אבות פ"ב, ט.

⁶⁶ בספר אוהל יעקב, פרשת קדושים.

⁶⁷ בנתיבות עולם, נתיב אהבת הרע

⁶⁸ נח, תרל"ט

להוציא המדות כדמיון האבות ואחר כך זוכים לתורה כמו שכתוב דרך ארץ קדמה לתורה ודרך ארץ הן המדות. עכ"ל. מכאן שככל שהאדם יזכך את מידותיו כך יזכה לתורה יותר פנימית, ואם לאו לא.

וכתב הרב יוסף אלבו,⁶⁹ וז"ל: ואחר שהעניין הולך אחר הכוונה, יתבאר מזה גם כן שכל מצוות שבתורה הן יהיו מצוות עשה או מצוות לא תעשה, הם דרך להקנאת השלמות האנושי או מדרגה מה ממנו, בהיותן נעשות על הכוונה הראויה [...] וזה כי לפי מה שבא מפורש בתורה "והלכת בדרכיו" הראה שההליכה בדרכי השם היא עיקר העבודה שיעבוד בה האדם את השם.

כתב המלבי"ם,⁷⁰ וז"ל: עיקר המעשה הוא לשלמות הנפש עצמו. עכ"ל. ר"ל שכל רבוי מעשה התרי"ג מצוות אינם אלא לזכך את נפשו – מידותיו, כי המידות הם תכלית הדבקות, והמצווה הם רק דרך להגיע לזיכוכם.

כתב המגיד מדובנא,⁷¹ וז"ל: כי לא חש הקב"ה על היזק הנגזל והנגב, כי אם על פגם והיזק נפש הגונב, כי נפשו הוא חובל [...] עיקר כוונת המצווה להישיר אותי באורח צדקה, והיינו לטובת הפועל ולא בעבור חשש הפסד העולם. עכ"ל. והיינו כנ"ל, התכלית הוא זיכוכ המידות. ולפי זה מובן מדוע 'פחדו חוטאים בציון', כי כל יהודי חווה רגש רע כאשר עובר עבירה, ומ"מ קבלת התענוג המיידית של העבירה גוברת עליו, אבל התחושה הפנימית גורמת לו ייסורי נפש – וזהו הגהינם שיצר לעצמו, ודי למבין.

כתב הרלב"ג,⁷² וז"ל: יראת ה' ראשית דעת. יראת ה' היא המוסר במידות והיא התחלה והישרה אל קנין הדעת, כי לא יתכן שירדוף האדם לקניין המושכלות עם היותו נלכד ברשת המידות הפחותות [...] כי שלמות המידות הוא הצעה לשלמות המושכלות, כי לא יתכן שישלים האדם נפש במושכלות בעוד חלאת המידות הפחותות בו. (ר"ל ע"י זיכוכ המידות ז"ת זוכים לג"ר)

השיב האדמו"ר הזקן לנכדו, הרבי צמח-צדק, על השאלה "מהי חסידות?" לשנות טבעיות מידותיו.⁷³

ועוד כתב הבעל הסולם,⁷⁴ וז"ל:

---

⁶⁹ בספר העיקרים, מאמר ג' פרק כז וכח

⁷⁰ בעמוס ה'

⁷¹ בספר אוהל יעקב, משפטים

⁷² רלבג, משלי א, ז, יט.

⁷³ ליקוטי דיבורים חלק א' נ, א.

עסק התורה וקיום המצוות כהלכתן בתנאם החמור שהוא בכדי להשפיע נחת רוח ליוצר ולא לצורך הנאתו עצמו אי אפשר לבא לזה אלא בדרך העבודה הגדולה וביגיעה רבה בזיכור הגוף. והתחבולה הראשונה היא להרגיל עצמו שלא לקבל כלום להנאתו אפילו בדברים המותרים והמוכרחים שבצרכי קיום גופו, שהם אכילה ושתייה ושינה וכדומה מהכרחיים, באופן שיסלק את עצמו לגמרי מכל הנאה המלווה לו אפילו בהכרח בדרך ההספקה של קיום חייו, עד שחיי צער יחיה פשוטו כמשמעו. ואז אחר שכבר התרגל בזה וכבר אין בגופו שום רצון לקבל הנאה כל שהיא לעצמו, אפשר לו מעתה לעסוק בתורה ולקיים המצוות ג"כ בדרך הזה, דהיינו בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא להנאת עצמו במשהו. וכשזוכה בזה אז זוכה לטעום את החיים המאושרים המלאים מכל טוב ועונג בלי פגם של צער כל שהוא המתגלים בעסק התורה והמצוות לשמה, כמו שרבי מאיר אומר (אבות פ"ו) כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי לו וכו', ומתגלים לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכו', ע"ש. ועליו הכתוב אומר טעמו וראו כי טוב ה', שהטעם טעם העסק בתורה ומצות לשמה הוא הזוכה ורואה בעצמו את כוונת הבריאה שהיא רק להיטיב לנבראיו, כי מדרך הטוב להיטיב, והוא השש ושמח במספר שנות החיים שהעניק לו השי"ת, וכל העולם כולו כדאי לו. עכ"ל.

ועוד כתב⁷⁵, הלא מצאנו כמה לומדים שלא הועיל להם העסק בתורה שיזכו על ידי המאור שבה לבא לשמה. אמנם ענין העסק בתורה ומצות שלא לשמה הפירוש שהוא מאמין בהשי"ת ובתורה ובשכר ועונש והוא עוסק בתורה מחמת שהשי"ת צווה לעסוק, אבל משתף הנאת עצמו עם עשיית הנחת רוח ליוצרו. ואם אחר כל טרחתו בעסק התורה והמצות יוודע לו שלא הגיעה לו ע"י העסק והטורח הגדול הזה שום הנאה ותועלת פרטית הוא מתחרט על כל יגיעתו שיגע מטעם שאינה את עצמו מתחילתו, שכסבור שגם הוא יהנה מטרחתו, כגון זה, שלא לשמה נקרא (כמ"ש בתוספות מס' ראש השנה ד' ד"ה בשביל). ואעפ"כ התירו חז"ל את תחילת העסק בתורה ומצות גם שלא לשמה, מטעם שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמנם בלי ספק אם העוסק הזה לא זכה עדיין לאמונת השי"ת ותורתו אלא מתגורר בספיקות ח"ו לא עליו אמרו חז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולא עליו אמרו (במ"ר בפתיחתא דאיכה ובירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) שמתוך שמתעסקים בה המאור שבה מחזירם למוטב, כי המאור שבתורה אינו מאיר אלא לבעל אמונה, ולא עוד אלא שמדת גודל המאור הזה היא כמידת תוקף אמונתו, אבל למחוסרי אמונה ח"ו היא להיפך כמ"ש למשמאילים בה סמא דמותא (שבת פ"ח) כי מקבלים חושך מהתורה ונחשכות עיניהם.

---

⁷⁴ בהקדמה לתלמוד עשר ספירות, ס"ק ו'

⁷⁵ ס"ק יב

וכבר משלו חכמים משל נאה על ענין זה על הפסוק "הוי המתאווים את יום ה' למה זה לכם יום ה' הוא חושך ולא אור" (עמוס ה), משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפים לאור, אמר לו תרנגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי הוא, ואתה למה לך אורה? (סנהדרין צ"ח ע"ב), ודו"ק מאד. ומובן היטב שאותם הלומדים שלא זכו מתוך שלא לשמה לבא לשמה (תוך ג' שנים לשיטת רבי יוסי, או ה' שנים לרבנן) היינו משום שהם מחוסרי אמונה ח"ו, וע"כ לא קבלו שום מאור מהתורה, ועל כן בחשכה יתהלכון וימותו ולא בחכמה. אבל אותם שזכו לאמונה שלמה מובטחים בדברי חז"ל שמתוך שמתעסקים בתורה אפילו שלא לשמה, המאור שבה מחזירם למוטב, ויזכו גם בלי הקדם של ייסורים וחיי צער לתורה לשמה המביאה לחיי אושר וטוב בעוה"ז ובעוה"ב, ועליהם הכתוב אומר "אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ" וגו'.

כתב רבינו ירוחם הלוי ממיר,⁷⁶ וז"ל: על הפסוק "תורת ה' תמימה משיבת נפש" איכא מאן דאמר (במדרש שוח"ט) שהעיקר הוא הנפש, ש"קטן נתלה בגדול" – תורה בנפש, וכך פירש המקרא: מאין אנו רואים שהתורה תמימה היא? מפני שמשיבה את הנפש. ודבר זה הוא חידוש גדול! הלא אנו מורגלים להבין כי התכלית והמטרה היא לימוד התורה, התכלית והמטרה היא שיהא האדם עושה המצוות, אלא שכדי לעשות מצוות הוא צריך שיהיו לו איברים (ר"ל נפש בהמית בלשון רח"ו), וכאן אמרו חז"ל שאין הדבר כן, אלא התכלית הוא האדם השלם, ורק כדי שיהיה האדם שלם (תיקון המידות) צריכים לתת לו מצוות, כי הם יהיו המשלימים אותו. כתוב בקהלת "עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא עליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים", ופירשו חז"ל (נדרים לב). "עיר קטנה" – זה הגוף, "ואנשים בה מעט" – אלו איברים, "ובא עליה מלך גדול" – זה יצה"ר, "ובנה עליה מצודים גדולים" – אלו עוונות. ורואים אנו מכאן חידוש גדול מאוד, רגילים אנו לומר כי עיקר הרע הם העוונות והם הם המטרה והדרגה האחרונה ששם לו היצה"ר, אבל מכאן אנו רואים שאין הדבר כן, אלא התכלית המכוון של היצה"ר הוא שיהא גופו ונפשו (מידותיו) של האדם שלו – של היצר, כלומר שיהיו כל איבריו מקולקלים, והעבירות הם רק אמצעיים להשיג תכלית זו. כל המלחמה בין היצר הטוב ליצר הרע היא באמת לא אם יעשה האדם מצוות או עבירות, כי עבירות נקראים בשם "מצודה" – רשת לצוד את האדם ולכובשו, כמו המבצר שמקים השונא בסיסות העיר טרם כובשו אותה, ועיקר המחלוקת (בין היצ"ט ליצה"ר) היא איך יתהוו האיברים, אם יהיו טובים או רעים. [...] עיקרן של המצוות אין תכליתן הן עצמן, אלא העיקר הוא מה שעושים את האדם ישר, והוא המתנה העליונה ודאי. כללו של דבר התכלית היא לא עשיית המצוות אלא שלמות האדם, כלומר שיהיו כל רמ"ח איבריו כולם שלמים וטובים, שיהא האדם תמים בכל גופו ונפשו. עכ"ל.

⁷⁶ בספר דעת תורה, פרשת בלק, בפרק "תכלית המצוות"

וכתב הסבא מסלבודקא, ⁷⁷ וז"ל: הוי דומה לו במידותיו במקורן הרוחני להיות רחום כמותו, כי אין תכלית המידות בפעולות הרחמנות בלבד, אלא בהתדמות מציאות האדם ועצמיותו להחכמה העליונה.

כתב הרב דסלר, ⁷⁸ וז"ל: האדם נברא לא רק להשלים את עצמו, אלא גם להשפיע לזולתו. וזה מן הביאור במה שנברא האדם "בצלם אלהים", והיינו שהמידות הטובות שנבראו באדם בכח, דומות למידות העליונות שבהם מתגלה הקב"ה לברואיו, ורק ע"י התדמות זו אפשר להכיר בהם, כאמור "עם חסיד תתחסד". וכלל המידות המתגלות מהנהגתו יתברך את העולם, הרי היא בחינת ההשפעה: שהוא יתברך נותן מציאות וכח לנבראיו, ומיטיב להם בכל מיני הטבות. ולכן עיקר שלימות האדם להתדמות בזה ליוצרו, שזה הוא ענין "ולדבקה בו", כאומרם ז"ל: הדבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה וכו', ולהיות משפיע לאחרים. אהבת הבריות, היא החפץ להשפיע. מעשה חסד, על כל בחינותיה וסעיפיה, היא ההשפעה במעשה, עכ"ל.

כתב הרב עובדיה, ⁷⁹ וז"ל: דרך ארץ קדמה לתורה – שנינו באבות (ב, יז): "והתקן עצמך ללמוד תורה". והמשילו בזה: עשיר אחד היה מהלך בדרך בעיצומו של חורף, ביום סגרירי ורוח זלעפות, וראה עני אחד עומד בקרן זווית ולבוש בלויי סחבות. ניגש אליו אותו עשיר ושאל אותו: "מפני מה אינך לובש בגדים חמים בימי הקור הללו?" אמר לו העני: "מה אעשה ואין לי מעות ללבוש בגדים חמים?" ניגשו יחד לחנות בגדים, וביקש העשיר מבעל החנות לתת לו חליפה חורפית וחמה עבור עני זה. הביט בעל החנות במידותיו של העני ונתן לו חליפה לפי מידותיו. נכנס העני למדוד את החליפה ושהה שם שעה ארוכה. התפלאו העשיר ובעל החנות מדוע הוא מתמהמה שם, והנה עיניהם רואות שקשה לעני לוותר על בלויי הסחבות שעליו, והוא מנסה להכניס את ידו לשרוולי החליפה החדשה בעוד שהבגדים הישנים עליו ואינו מצליח... מיד פנו ואמרו לו: "מה אתה עושה? הסר את בלויי הסחבות מעליך, ואז תתאים לך החליפה!". והנמשל: אדם שיש בו מידות לא טובות, אי אפשר שיזכה לתורה, שהיא בבחינת מלבוש על מידותיו המושחתות, אלא קודם כל חייב הוא להסיר את הבגדים המלוכלכים, ורק אז יוכל להתעטר בכתרה של תורה. התורה נמשלה לטל ומטר, שעל האדם לעבוד את אדמתו, לחרוש ולזרוע, ואז המטר מרווה ומצמיח בה גידולים, אבל אם יניח שדהו עם הקוצים ויצפה למטר שישקה אותה, הרי שדה זה יצמיח לו קוצים ודרדרים. כך על האדם תחילה לעבוד את אדמתו ולתקן את מעשיו, ואז יזכה לכתרה של תורה! כיוצא בזה כתב המאירי (משלי כד, לב) שעל האדם להכין את

⁷⁷ באור הצפון עמוד ט'

⁷⁸ מכתב מאלהו ח"א עמוד 147

⁷⁹ פניני יביע אומר מ"מאור ישראל"

לבבו ליראה את ה', וללמוד על מנת לקיים, כי לא המדרש עיקר אלא המעשה, ואז התורה אשר תבוא בקרבו תפעל בו את פעולתה לקדושה וטהרה. ומה שאין כן ללא יראת אלקים – לו תועיל תורה כלום, ועליו נאמר "למה זה מחיר כסיל לקנות חכמה ולב אין" (משלי יז, טז). עכ"ל.

ואפשר לחבר כמה חיבורים על העניין הזה, ומ"מ מכל הנ"ל די לכל בר דעת ולב להבין את תוכן מטרת הבריאה שהיא הדבקות בה', והיינו כנ"ל – להיות עם מידות טובות, וזיכור המידות נעשה ע"י שני דברים והם: לימוד התורה שהיא מלמדת אותנו להיות טובים ומטיבים, ועוד ע"י ריבוי המעשים טובים שהם במצות. וע"י זה זוכים לזכך את המידות הרעות עד שנעשים טובים ומטיבים כמו המאציל בעצמו, שאין בו שום רע, וכולו טוב ורצון לענג את העולם.

כאשר כל אחד ואחד מאתנו ילמד ויקיים את עצות ה' להיות כמוהו - טוב ומטיב. וכאשר נלמד איך כל מצווה ומצווה שציוונו המאציל גורמת לנו לתקן את מידותנו, ולהשפיע תענוגים לעצמנו ולעולם, אז נזכה לחיות בעולם שכולו טוב, שפירושו שכל האנושות תחיה באהבת חינום, ועל אחד ירוצה רק לענג אחד את השני, וזהו מדריגת העולם הבא.

ה' יזכנו לאהוב את כולם, ושכל מעשינו יהיו על מנת להשפיע טובות לזולת, ולענג את כולם!

דבקות – כח הנתינה, ריחוק – כח הנטילה

האדם בהיותו לפני גיל בר מצווה מתגלה בו רק חלק הנפש מכל החמשה חלקי אורות שהם: הנפש רוח נשמה חיה ויחידה. (ושאר הרנח"י בכח ולא בפועל) וחלק הנפש הזה כנגד עולם העשיה, ועולם העשיה פירושו עולם שרובו רע. אם נתבונן היטב נראה שילד קטן עד גיל 13 אינו עובד את ה' מרצון עצמי, אלא בכפיה, מיראת העונש או מאהבה התלויה בדבר, דהיינו רק כי הוא מרוויח דבר בכך. מציאות זו שאדם אינו עושה דבר אלא א"כ יוצא לו משהו מזה נקראת "כח הנטילה", וזהו ניתוק מהמאציל כנ"ל בפרק הקודם. ועתה נבאר את דברינו.

למה המאציל ברא אותנו בתחילת חייו עם כח נטילה עד שנתקן זאת?

המאציל העליון ב"ה רוצה לענג את נבראיו בצורה ההכי טובה שאפשר, וידוע הדבר "ששמחה" מגיע כאשר ממלאים את רצונותיו של האדם. למשל אדם שרצה ללמוד כל הש"ס, כאשר סיים את הש"ס אז מגיע לשמחה. וכן בגשמיות - בעולם העשיה, אם האדם בא לרב כדי לקבל ברכה ממנו, זה כדי למלאות רצונו, ברפואה זיווג פרנסה ילדים וכו', וכאשר הברכה של הצדיק מתקיימת אז המתברך מגיע לשמחה.

והיות והשמחה תלויה במלוי הרצון, ושהמאציל רוצה שנקבל את כל התענוגים שבעולם ושנשמח, לכן ברא 'יצר הרע' שהוא הרצון לקבל, ועשה אותנו חסרים ומתאוים, וזה על מנת שכאשר נקבל את השפעותיו של המאציל באופן המותר, אז נתענג מטובו. כי בזכות כך ש'אסור', ע"י הגבלה זו דייקה יכולים להינות מה'מותר'.

ויש להוסיף ולומר, שאם מתבוננים רואים שהחיים הפרטים של כל אחד ואחד מאתנו נעשית בעליה בתענוגים עד גיל מסוים, וזה מטעם ש"מעלים בקודש ולא מורידים", כי אם היינו מקבלים את כל תענוגי העולם בתחילת חיינו (בין גשמיים ובין רוחניים), אז לא יהיה לנו עוד על מה להתענג, כי א"כ יהיה לנו כבר "פת בסלנו", כי היינו כבר מכירים ויודעים טעמם של כל התענוגים - אורות, ואם האדם אינו עולה בהשגותיו הוא 'מת' ה"ו. ולכן בטובו, ה' נותן לאדם לאט לאט לטעום עוד תענוג ועוד תענוג, ומגדיל לו את הרצון לקבל שלו עם הזמן בהדרגה כדי שיהנה מאורות אלו החדשים (כי אם לא מתאוה להם לא יהנה מהם). בתחילת חייו האדם לא הכיר תענוגים מסוימים, היינו בתחילת חייו די לתינוק במוצץ בקבוק וחיתול, גודל עוד קצת רוצה משחקים פשוטים, גודל עוד קצת רוצה משחקים יקרי ערך, גודל עוד קצת רוצה עוד ועוד וכו'.

מהלך זה נעשה בטבע של כל האנושות כולה לטובתנו כנ"ל, וזה עד גיל מסוים, כי רוב בני האדם בגיל מבוגר יותר כבר מואסים בתענוגי העולם הזה, כי עולם העשיה אע"פ שיש לו אין סוף (ביחס אליו - כי לא יכול לתפוס את כולם) תענוגים בכמות, מ"מ סוגי האורות של תענוגים יחסית מוגבלים: אשה, בית, רכב, בית מלון, נופים, אוכל ומסעדה, נופשים, לבוש וכו'. (יש לציין כאן שתענוגים אלו באים בכך שהאדם ממלא את רצונו בהם כנ"ל, והרצון שלו תלוי בשורש נשמתו. למשל אדם שמושרש בקו שמאל של הספירות ולכן כל כולו רודף ורוצה גאוה וכבוד, נמצא שאם יש לו רצון לקנות בית יפה, אשה יפה, רכב יפה, וכו', זהו כדי למלאות רצונותיו לגאוה. ומי שמושרש בקו ימין - שהם רצון לתאוות העולם הזה, רוצה גם כן את כל הדברים הנ"ל, אבל הוא מתענג מהם מצד ספירת החסד - אהבה נפולה, דהיינו נהנה מהתאוה עצמה, ופחות חשוב לו מכך שיתנו לו כבוד וגאוה) מה שאין כן בעולם היצירה שהוא עולם ההלכה ולימוד הש"ס, שמספר סוגי האורות גדולים יותר

באיכותם, כי הם מים שאין להם סוף בין באיכות ובין בכמות יחסית לתענוגים של עולם העשייה.

וכן בעולם הקבלה (בריאה ואצילות) התענוגים גדלים בכמות ואיכות, וזה מטעם שעולם עליון כולל את התחתון, ולכן גם לאחר שסיים את הש"ס ופוסקים ברובד הפשט, אם לאחר מכן לומד כתבי האריז"ל עם כתבי החסידות שמסבירים איך כל אחד מהמושגים הקבליים מתפשטים עד לעולם העשייה, אז יכול לחזור לעולם היצירה שכנגד הש"ס ופוסקים, ולהבין שכל מחלוקתם של התנאים שכבר הבינם על בוריים לפי פשטם של דברים, הם למעשה התגלות של אורות מסוימים בעולם עליון יותר או תחתון יותר, ושכל אחד מהתנאים ואמוראים רואים את האמת לפי שורש נשמתם הפרטי, ושאלו ואלו דברי אלהים חיים ממש.

ולא רק בעולם היצירה של הש"ס ופוסקים, אלא גם רואה את כל עולם העשייה שלנו ממש כמו סוגיה בקבלה, והכל השתלשלות הספירות והנהגותיו יתברך, כי 'אין עוד מלבדו', ובכל דבר ובכל פרט שרואה, בא המאציל לרמוז לו איך להדבק בו, ושאין מקרה בעולם כלל, ואז מבין אמרם ז"ל שהמאציל הסתכל בתורה וברא את העולם, כי העולם הוא כולו תורה ממש. וכן כל בן אדם הוא סוגיה חיה בפני עצמה בכל מאורות חייו, ולמה משתלשל נסיון כזה לאדם זה דווקא לו, ולא לאחר, ומה ה' רוצה ממנו דווקא שלא רוצה מאחר, וכו'. ואיך שכל נסיון הוא אך ורק הבטה מצד שורש נשמת אותו אדם דווקא, ורק הוא חווה זאת ולא מי שמושרש בשורש אחר.

ויש לזכור כנ"ל, שכל זה עשה המאציל על מנת שנתענג, ושלא נעצור בסולם עליית התענוגים. בתחילה נהנים מהחומריות, והיינו - רוצים לתפס את עולם העשייה, ואחר כך נהנים מהרוחניות - תענוגים ממושכלות.

נמצא שהמאציל ברא אותנו על מנת שנהנה מזיו שכינתו ממש, ואור התענוגים משתלשל מחלק בספירת הכתר הנקרא "עתיק יומין" (ונבאר אותו בע"ה אחרי כן), וכאשר מתלבש אור הכתר בעולמות התחתונים אז ע"י לבושי העולמות אפשר להשיג את התענוגים. נמצא שבעולם העשייה שלנו גם אפשר לקבל תענוגים מהכתר של עולם א"ק (אדם קדמון), וזה למשל כאשר נהנים ממאכל מסוים או מיופי הבריאה (שכל זה נראה כמלובש בעולם העשייה) על מנת להשפיע טוב לעולם (ושיא ההשפעה היא מדרגת א"ק כמו שנבאר).

ועתה נבאר את עניין הצמצום בקצרה: המאציל ברוך הוא רצה לתת לנו את כל האורות (תענוגים) בלי שנטרך כלל, וזה אע"פ שנקבל על מנת לקבל, וכן היה בתחילת הוויית העולמות שהיינו מקבלים את כל רצונותינו בלי גבול – מדרגה זו נקראת מלכות (המלכות היא הכלי הקבלה של שפע של אורות) של האין סוף שפירושו שהמלכות לא הייתה שמה סוף לקבלת האורות.

ולאחר מכן שורש נשמתנו אמרה למאציל: "רבונו של עולם, אם אני מקבלת את כל האורות הללו אני מתרחקת ממך, כי אתה נותן ואני מקבלת, וא"כ איננו דומים". אנו היינו מתביישים מלקבל על מנת לקבל וזהו מה שקרא הזהר בלשון "נהמא דכיסופא", "לחם של בושה".

ומטעם ההתרחקות ממנו יתברך לכן דחינו את כל האורות (תענוגים) שאם נקבלם היינו מקבלים אותם על מנת לקבל תענוג לעצמנו. ועשינו "מסך ודחייה" על אורות אלו כדי שלא נקבלם. דחיית כל תענוגי עולם נקרא בקבלה 'צימצום'.

ומ"מ אנו קיבלנו רק את האורות שיש לנו אפשרות לקבלם על מנת להשפיע והוא כי אין אורות של תענוגים אלו מרחיקים אותנו ממנו יתברך, כי כשם שהוא רק משפיע, כך גם אנו עתה נשפיע ע"י אורות אלו. קבלת אור המועט הזה נקרא קו.

וזה סוד אמרם ז"ל שאין הקב"ה נותן ניסיון לאדם אלא א"כ יש לו יכולת להתגבר על יצרו הרע, דהיינו היצר הרע פירושו הרצון לקבל, ומאז הצמצום רק התענוגים שיש לנו יכולת לקבלם על מנת להפוך קבלתם להשפעה של טוב לעולם – אנו מקבלים בתור ניסיון, כי אין רצון הבורא להרחיק אותנו ממנו יתברך, וזה פשוט, אלא כל רצונו הוא שנהיה כמוהו טובים ומטיבים, ואם האדם יקבל ניסיון שמעבר ליכולתו אז מה התועלת של דבר זה – הרי האדם 'ישבר' ויתרחק ממנו ח"ו. ועניין זה, נקרא בקבלה "שבירת הכלים" – פירוש ריחוק מה' בכך שהאדם מגדיל את הרצון לקבל שלו.

ועניין צמצום האורות ותענוגים וקבלת האורות רק אם נוכל לקבלם על מנת להשפיע נקרא בקבלה שה' צמצם את עצמו לצדדים ואז נכנס במקום זה של הצמצום רק קו דק. ובקו דק הזה שם כל עליית ויורדת האדם הרוחנית, דהיינו כנ"ל אם מתגבר על הרצון לקבל ודוחהו אז מקבל כח להשפיע טוב לעולם וזה נקרא שנדבק במאציל שהוא האור אין סוף שבראש הקו הזה, ונקרא ש'עולה'. ואם הוא מקבל יותר מאשר משפיע אז לפי זה מתרחק מהאור אין סוף – מהמאציל שלא נתפס – ואז הוא 'יורד' על הקו. והדברים עמוקים, ובעזרת ה' נחזור על הדברים בפרקים הבאים לפנינו ביתר הרחבה, כי הסברתי את הנ"ל רק להיות מקיף ראשון למי שלא למד קבלה פנימית.

ולחזור לעניננו, דבר זה ניכר בילד עד גיל 13 שהתגלה אצלו רק מדרגת נפש כנ"ל, שאז אין לו בחירה בטוב, לכן הוא רק יכול לקבל אורות של תענוגים והשגות על מנת לקבל, ולמלאות תאוותיו הגשמיים והרוחניים בלי שום רצון להיטיב לעולם.

וכאשר ילד זה גודל עוד קצת, מעל גיל 13, אם זוכה ומזכך את מידותיו ומתחיל לעשות פעולות של הטבה לעולם אז זה נקרא שמתגלה אצלו הרוח. וכמה שישפיע טוב לעולם כמה שירגיש שהחיים שמרוכזים סביב עצמו מרים ממוות, כי הוא מרגיש ממש ריחוק מהמאציל כנ"ל. לכן מתעורר אצלו רצון להיות כמו המאציל יותר גדול מכל השפעה והשפעה, ורוצה להשפיע נחת רוח לאשתו ולבניו ולמשפחתו ולחבריו ולכלל ישראל, ורוצה שיהיה לכולם רק טוב, כל אחד לפי עולמו. ואע"פ שהתגלה אצלו הכח של השפעה בלי שום ריווח כלל, מ"מ למעשה עדיין לא הגיע לזיכוכ שלם, כי אנו מדברים על מדרת רוח כנ"ל, שחצי ממעשיו הם טובים ורצון להשפיע, וחצי עדיין מכוונים על מנת לקבל תענוגים לעצמו.

ואם זיכך עוד ועוד את עצמו, והיינו כי השפיע יותר ויותר לעולם כנ"ל, אז מתגלה אצלו הנשמה, והיינו כאשר רוב מעשיו הם מכוונים על מנת להשפיע טובות לעולם, ומיעוט מעשיו הם לטובת עצמו, וגם הרע שיש בו מובדל מהטוב שבו, ולכן יכול בקלות לברר את הרע שבו ולשים דגש על הטעויות שעושה.

ואם גם את הנקודות האחרונות של רצון לקבל מזכך, ודוחה אותם לגמרי, אז מאיר בו אור החיה, והיינו כאשר לא עושה שום פעולה אלא אם כן תועלתה ומטרתה היא להפוך את העולם לטוב יותר. ונמצא שצדיק זה אוהב את כולם, ומחשיב את כולם יותר ממה שמחשיב את עצמו, וזהו מדרגת אברהם אבינו שלא יכול לחיות בלי להשפיע, ואפ' שהיה ביום השלישי למילתו. וזהו מדרגת משה רבנו ע"ה שהעדיף שה' ימחק אותו ושלא יגזר דבר רע על ישראל, וכן עוד הרבה גדולים וצדיקים שעד היום מתנהגים כן ממש.

ועל עניין דבקות במאציל כתב **הבעל הסולם**,⁸⁰ וז"ל:

נודע כי התכלית הנרצית מהעבודה בתורה ובמצוות היא להדבק בהשם ית' כמ"ש "ולדבקה בו". ויש להבין מה הפירוש של הדבקות הזאת בהשי"ת, הלא אין המחשבה

---

⁸⁰ בספר מתן תורה, במאמר ז', מאמר לסיום הזהר, בתחילת המאמר.

תופסת בו כלל. אכן כבר קדמוני חז"ל בקושיא זו שהקשו כן על הכתוב "ולדבקה בו, ואיך אפשר להדבק בו? הלא אש אוכלה הוא!", והשיבו "הדבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון", וכו'. ולכאורה קשה, איך הוציאו חז"ל את הכתוב מפשוטו, הלא כתוב במפורש "ולדבקה בו", ואם היה הפירוש הדבק במידותיו היה לו לכתוב "ולהדבק בדרכיו", ולמה אומר ולדבקה בו?

והעניין הוא כי בגשמיים התופשים מקום, מובנת לנו הדביקות בקירוב מקום, והפירוד מובן לנו בריחוק מקום. אבל ברוחניים שאינם תופשים מקום כלל, אין הדביקות והפירוד מובנים בהם בקירוב מקום ובריחוק מקום, שהרי אין תופשים מקום כלל, אלא השוואת הצורה שיש בין שני רוחניים מובנת לנו כדביקות, ושינוי הצורה בין שני רוחניים מובן לנו בפירוד, וכמו שהגרזן מחתך ומבדיל בדבר גשמי לחלקו לשנים ע"י שמרחיק החלקים זה מזה, כך שינוי הצורה מבדיל את הרוחני ומחלק אותו לשנים, ואם שינוי הצורה בהם הוא קטן נאמר שרחוקים הם זה מזה בשיעור מועט, ואם שינוי הצורה הוא גדול נאמר שרחוקים הם בהרבה זה מזה, ואם הם בהפכיות הצורה נאמר שרחוקים הם זה מזה מן הקצה אל הקצה.

למשל כשב' אנשים שונאים זה לזה נאמר עליהם שהם נפרדים זה מזה ברחוק מזרח למערב, ואם אוהבים זה לזה נאמר עליהם שהם דבוקים זה בזה כגוף אחד. ואין המדובר כאן בקרבת מקום או ריחוק מקום, אלא המדובר הוא בהשוואת הצורה בשינוי הצורה, כי בהיות בני אדם אוהבים זה לזה הוא משום שיש ביניהם השוואת הצורה, כי מפני שהאחד אוהב כל מה שחברו אוהב, ושונא כל מה שחברו שונא נמצאים דבוקים זה בזה ואוהבים זה את זה, אבל אם יש ביניהם איזה שינוי צורה, דהיינו שאחד אוהב דבר אף על פי שחברו שונא את הדבר ההוא, וכדומה, הרי בשיעור שינוי צורה זו הם שונאים זה על זה ונפרדים ורחוקים זה מזה. ואם הם בהפכיות באופן שכל מה שאחד אוהב נמצא שנוא על חברו, נאמר עליהם שנפרדים ורחוקים הם כרחוק מזרח ממערב. והנך מוצא ששינוי הצורה פועל ברוחניות כמו גרזן המפריד בגשמיות, וכן שיעור הרחקת מקום וגודל הפירוד שבהם תלוי במידת שינוי הצורה שביניהם, ומדת הדביקות שביניהם תלויה במידת השוואת הצורה שביניהם.

ובזה אנו מבינים מה צדקו דברי חז"ל שפירשו הכתוב "ולדבקה בו" שהוא הדביקות במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון, כי לא הוציאו הכתוב מפשוטו אלא להיפך שפירשו הכתוב לפי פשוטו בתכלית, כי הדביקות הרוחנית לא תצויר כלל בדרך אחרת אלא בהשוואת הצורה. ולפיכך ע"י זה שאנו משווים צורתנו לצורת מידותיו יתברך, אנו נמצאים דבוקים בו, וזה שאמרו מה הוא רחום וכו', כלומר **מה הוא**

יתברך כל מעשיו הם להשפיע ולהועיל לזולתו ולא לתועלת עצמו כלל, שהרי הוא יתברך אינו בעל חסרון שיהיה צריך להשלימו, וכן אין לו ממי לקבל, אף אתה כל מעשיך יהיו להשפיע ולהועיל לזולתך ובזה תשווה צורתך לצורת מדות הבורא יתברך שזו הדביקות הרחנית.

ויש בהשוואת הצורה האמורה בחי' מוחא ובחי' לבא, וענין העסק בתורה ובמצוות על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו הוא השוואת הצורה מבחינת מוחא כי כמו שהשי"ת אינו חושב בעצמו אם הוא נמצא או אם הוא משגיח על בריותיו, וכדומה מהספיקות, אף הרוצה לזכות להשוואת הצורה אסור לו לחשוב בדברים האלו שברור לו שהשי"ת אינו חושב בהם, כי אין לך שינוי צורה גדול מזה. ולפיכך כל מי שחושב דברים אלו נמצא בוודאי בפירודא ממנו יתברך ולא יבוא לידי השוואת הצורה לעולם. וזה מה שאמרו ז"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים", כלומר דביקות בשמים, לא תעשה שום דבר שאינו מביא מטרה זו של הדביקות, דהיינו שכל מעשיך יהיו להשפיע ולהועיל לזולתך שאז תבוא להשוואת הצורה עם השמים, מה הוא יתברך כל מעשיו להשפיע ולהועיל לזולתו, אף אתה כל מעשיך יהיו רק להשפיע ולהועיל לזולתך, שזו היא הדביקות השלימה.

ואין להקשות על זה: איך אפשר שהאדם יעשה כל מעשיו לטובת זולתו, הרי הוא צריך בהכרח לעבוד לקיום עצמו ולקיום משפחתו! התשובה היא כי אותם המעשים שעושה מטעם ההכרח, דהיינו כדי לקבל המעט הנחוץ לקיומו, הנה ההכרח לא יגונה ולא ישובת, ואין זה נחשב כלל שעושה משהו לעצמו.

והנה כל היורד לעומקם של הדברים בוודאי יתפלא איך אפשר לאדם שיבוא להשוואת הצורה הגמורה שכל מעשיו יהיו להשפיע לזולתו, בשעה שכל הווייתו של האדם אינה אלא לקבל לעצמו, ומצד טבע בריאתו אינו מסוגל לעשות אפילו מעשה קטן לטובת זולתו, אלא בשעה שמשפיע לזולתו הוא מוכרח לצפות שבסופו ישיג ע"י זה תמורה המשתלמת יפה, ואם אפילו מסופק בתמורה, כבר ימנע את עצמו מלעשות המעשה, ואיך אפשר שכל מעשיו יהיה רק להשפיע לאחרים ולא כלום לערכי עצמו?

אכן אני מודה שהוא דבר קשה מאד, ואין בכחו של אדם לשנות טבע בריאתו שהוא רק לקבל לעצמו, ואין צריך לומר שיכול להפוך טבעו מקצה אל קצה, דהיינו שלא יקבל כלום לעצמו אלא כל מעשיו יהיו להשפיע, אבל לפיכך נתן לנו השי"ת תורה ומצוות שנצטוונו לעשותן רק על מנת להשפיע נ"ר להקב"ה, ולולא העסק בתורה ובמצוות לשמה, דהיינו לעשות בהם נ"ר ליוצרו ולא לתועלת עצמו, אין שום תחבולה שבעולם מועילה לנו להפוך טבענו. ומכאן תבין את גודל החומרה של העסק בתורה ומצוות לשמה, כי אם גם כוונתו

בתורה ומצוות אינה לתועלת הקב"ה אלא לתועלת עצמו, הרי לא בלבד שלא יהפוך טבע הרצון לקבל שבו אלא אדרבה הרצון לקבל שבו יהיה הרבה יותר ממה שיש לו מטבע בריאתו.

ומה הם מעלותיו של אותו האדם שזכה לדביקות השי"ת? הן אינן מפורשות בשום מקום אלא ברמזים דקים, אבל כדי לבאר הדברים שבמאמרי אני מוכרח לגלות קצת לפי מדת ההברה, ואסביר הדברים בדרך משל.

הגוף עם אבריו אחד הם, וכללות הגוף מחליף מחשבות והדגשים על כל אבר פרטי שלו, למשל אם כללות הגוף חושב שאבר אחד ממנו ישמשו ויענג אותו, מיד אותו האבר יודע מחשבתו וממציא לו התענוג שחושב. וכן אם איזה אבר חושב ומרגיש שצר לו המקום שהוא נמצא בו, מיד יודע כללות הגוף מחשבתו והרגשתו, ומעבירו למקום הנוח לו. אמנם אם קרה ואיזה אבר נחתך מן הגוף, אז הם נעשים לשתי רשויות נפרדות, וכללות הגוף כבר אינו יודע צרכיו של אותו האבר הנפרד והאבר אינו יודע עוד מחשבותיו של הגוף שיוכל לשמש אותו ולהועיל לו. ואם יבוא הרופא ויחבר את האבר לגוף כמקודם לכן, הנה חוזר האבר לדעת מחשבותיו וצרכיו של כללות הגוף, וכללות הגוף חוזר לדעת צרכיו של האבר.

לפי המשל הזה יש להבין ג"כ מעלת האדם שזכה להדבק בהשי"ת, שהנשמה היא הארה נמשכת מעצמותו ית', והארה זו נפרדה מאת השי"ת ע"י שהשי"ת הליבישה ברצון לקבל, כי אותה מחשבת הבריאה ליהנות (לענג) לנבראיו, בראה בכל נשמה רצון לקבל הנאה, ושינוי צורה זו של רצון לקבל הפריד אותה הארה מעצמותו ית', ועשה אותה לחלק נפרד ממנו.

היוצא מזה, שכל נשמה הייתה מקודם בריאתה בכלל עצמותו ית'. אלא עם הבריאה, דהיינו עם הטבע של רצון לקבל הנאה שהוטבע בה, קנתה שינוי צורה ונפרדה מהשי"ת שכל ענינו רק להשפיע, כי שינוי הצורה מפריד ברוחניות כמו הגרזן בגשמיות כמבואר לעיל. ונמצאת הנשמה דומה עתה לגמרי למשל האבר הנחתך מהגוף ונפרד ממנו, שאעפ"י שמקודם הפירוד היו שניהם, האבר עם כללות הגוף, אחד, והיו מחליפים מחשבות והרגשות זה עם זה, אבל לאחר שנחתך האבר מהגוף נעשו בזה שתי רשויות, וכבר אין אחד יודע מחשבותיו של השני וצרכיו של השני. ומכל שכן אחר שהנשמה נתלבשה בגוף של העוה"ז, נפסקו כל הקשרים שהיו לה טרם שנפרדה מעצמותו יתברך, וכמו שתי רשויות נפרדות הם.

ולפי זה מובנת מאליה מעלת האיש שזכה שוב להדבק בו, שפירושו שזוכה להשוואת הצורה עם השי"ת עי"ז שבכח התורה והמצוות הפך את הרצון לקבל המוטבע בו, אשר הוא הוא שהפריד אותו מעצמותו ית', ועשה אותו לרצון להשפיע, וכל מעשיו הם רק להשפיע ולהועיל לזולתו, שהוא השווה את הצורה ליוצרה. נמצא ממש בדומה לאותו אבר שנחתך פעם מהגוף וחזר ונתחבר שוב עם הגוף, שחוזר לדעת מחשבותיו של כללות הגוף כמו שהיה יודע טרם שנפרד מממנו - אף הנשמה כך: אחר שקנתה השוואה אליו יתברך, הנה היא חוזרת ויודעת מחשבותיו יתברך כמו שידעה מקודם שנפרדה ממנו בסבת שינוי הצורה של הרצון לקבל, ואז מקויים בו הכתוב "דע את אלהי אביך", כי אז זוכה לדעת השלמה, שהיא דעת אלהית, וזוכה לכל סודות התורה, כי מחשבותיו יתברך הן סודות התורה.

וזה שאמר ר' מאיר (אבות ו', א') כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ומגלים לו רזי וטעמי התורה, ונעשה כמעין המתגבר וכו', דהיינו כמו שאמרנו, שע"י העסק בתורה לשמה, שפירושו שמכוון לעשות נ"ר ליוצרו בעסקו בתורה ולא לתועלתו כלל - אז מובטח לו להדבק בהשי"ת, שפירושו שיבוא להשוואת הצורה שכל מעשיו יהיו לתועלת זולתו, ולא לתועלת עצמו כלל, דהיינו ממש כמו הקב"ה שכל מעשיו הם רק להשפיע ולהיטיב לזולתו, שבזה חוזר האדם להדבק בהשי"ת כמו שהייתה הנשמה מטרם שנבראה. ולפיכך זוכה לדברים הרבה וזוכה לרזי וטעמי התורה ונעשה כמעין המתגבר, מחמת ביטול המחיצות שהפרידוהו מהשי"ת, שחזר להיות אחד עמו יתברך כמטרם שנברא. [...] הנה ביארנו היטב תשובת חז"ל על הקושיה "איך אפשר להדבק בו", שאמרו שפירושו "הדבק במידותיו" - שהוא צודק מב' טעמים: א) כי דביקות הרוחנית אינה בקירוב מקום אלא בהשוואת הצורה, ב) כיון שלא נפרדה הנשמה מעצמותו ית' אלא בסבת הרצון לקבל שהטביע בה הבורא ית', אם כן אחר שהפריד הרצון לקבל ממנה, חזרה מאליה לדביקות הקדומה בעצמותו ית'. עכ"ל הקדושה.

נמצא שהמאציל ברא את כל הבריאה על מנת לענג את בניו, ועל מנת שנתענג עשה אותנו בהפכיות הצורה - עם רצון לקבל, ועלינו להחזיר את הצורה לשורשה ולהדבק בו שוב פעם, דהיינו כל מעשינו צריכים להיות אך ורק על מנת להשפיע נחת רוח למאציל ולבריותיו, ולכך נתן לנו את התורה והמצוות.

ה'רצון לקבל' הוא המושג "כלי" בקבלה, כי הקבלה מדברת בלשון משלים, והמשל של ה'כלי' הוא בדומה למציאות של ה'כלי' עלי אדמות, שכל מהות הכלי הוא לקבל דבר בתוכו.

וכנ"ל, הכלי - שהוא הרצון לקבל, חייב לגדול עם הזמן, כי אם לאו האדם היה עוצר מלעלות כנ"ל, ולכן אמרו ז"ל כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו.

היות ואין במאציל כלל וכלל רצון לקבל, ויש בו אך ורק רצון להשפיע לזולת, נמצא שהאדם שרוצה לקבל הינו רחוק ממנו יתברך מקצה לקצה, וכאשר מתחיל להשפיע לזולת בלי שום ריווח כלל לתועלת עצמו מאותו מעשה כנ"ל, אז מתחיל להדבק במאציל. **נמצא שהדבקות במאציל נמדדת לפי רמת הרצון להשפיע או הרצון לקבל שיש בו וכנ"ל.**

ולכן עבודתנו היא לדחות את השפעות המאציל שאנו יודעים שיכולות להזיק לנו ולעולם - והם כלל השס"ה לאוים שאסור להתענג מעבירות אלו. כל 'תענוג' נקרא 'אור' בקבלה. נמצא שכאשר האדם דוחה תענוג שהוא בכלל השס"ה לאוים, הוא דוחה 'אורות'. דחיית האורות הללו נעשה ע"י ה"מסך" בלשון הקבלה, כי כשם שהמסך עלי אדמות כל מהותו הוא דחיה והבדלה בין דבר לדבר, כך הוא בלשון משל בקבלה.

והיינו המאציל רוצה להשפיע מצדו כל התענוגים בין אם אנו מקבלים אותם על מנת לקבל בין אם נקבל אותם על מנת להשפיע, העיקר למלאות רצוננו ותאוותינו. אבל בא הנשמה ועשתה חשבון: 'אם מקבלים אורות אלו על מנת לקבל הנאה ותאוה נמצאנו רחוקים מהמאציל', לכן דחתה את כל האורות של תענוגים שגורמים לנו לפירוד, ודחיה זו נעשית ע"י המסך - שהוא יראת ה' שיש לצדיק. וע"י דחייה זו מזככים את הכלי - רצון לקבל על מנת לקבל, והופכים אותו לרצון לקבל על מנת להשפיע, ואז דומים למאציל ממש, כי כל מעשינו לשם שמים - שמים פירושו השפעה. וכאשר הכלי הזדכך ורוצה לקבל על מנת להשפיע, אז האור יכול להתקבל אצל הצדיק הזה שוב בלי שיזיק לו וירחיק אותו מהמאציל. וזה דברי רבי מאיר⁸¹ 'כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה', כי משפיעים עליו מלמעלה מלא השגות ברוחניות ובגשמיות, וזה מטעם שאורות אלו לא מזיקים ומרחיקים אותו מהמאציל יתברך, אלא אדרבא מקבים אותו כי גורמים לו להשפיע יותר.

למשל, אדם שהמאציל ב"ה רוצה להשפיע לו ממון, השפעה זו עוברת דרך ספירת הגבורה, וספירת הגבורה הם קו שמאל וכנגד מידת הכעס וגאוה כמו שנבאר בעזרת

---

⁸¹ פרקי אבות פ"ו א'

האל, ולכן ה' יתן לו ניסיון ב- האם יקבל תענוג של כעס על הזולת, ולהתגאות אליו, שזהו רצון לקבל ושבירת ספירת ה'גבורה', או ידחה את התענוג הזה ע"י מסך היראה כי מבין הוא שזה מזיק לו ולעולם.

אם הוא מתגבר אז מזדכך כלי הקבלה של ספירת הגבורה שלו, ולכן דרך אותה ספירה יכול לקבל תענוג הגאווה, ועתה היות וזיכך הכלי של הגבורה קבלת התענוג הזה של גאווה לא יפריע לו להדבק במאציל, כי בין כך אינו מרגיש בשבחי תלמידיו כלום בליבו, ואינו מחשיב אותם לאמת כי יודע מה ערכו, וש'אפס בלתך', ולכן המאציל יכול לתת לו עתה כבוד שמגיע לתלמידי חכמים וזה כי לא יזיק לו. ולא רק זה, אלא כל שפע שעד עכשיו היה האדם מתגאה ממנו, מעתה יכול לקבלם, למשל פרנסה או בית יפה וכו', וזה כנ"ל כי איננו מתגאה מכך יותר, ולכן אינם חוצצים בינו לבין המאציל, כי אינו מקבלם על מנת לקבל אלא רק על מנת להשפיע.

נמצא שהמאציל שרוצה שהבן שלו יהיה דומה לו, לכן שולח לבנו ניסיון בגאווה, וזה על מנת שיגיע להשפעה דרך אותו כלי, וברגע שמזכך כלי זה ואינו משתמש בו על מנת לקבל גאווה, אז יכול לקבל אורות דרכו, כי אינו מרגיש בליבו "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". וגם בעניין הרוחניות, עתה יוכל צדיק זה לקבל מהמאציל מלא תלמידים בלי להינזק ולהתרחק מהמאציל, ונמצא שמטרת המאציל היא לענג אותנו ממש, ורק כדי שנוכל לקבל התענוג לכן הוא מגביל אותנו כדי שהניסיון לא יהיה גדול מדי.

ועוד מכאן לומדים שמטרת התורה ומצוות הם להגיע לכך: להיות טוב ומטיב, והיינו להפוך את הרצון לקבל שלנו לרצון להשפיע, וע"י זה נזכה להגיע לקבלת כל תענוגי עולם ממש ולהתענג על ה' בכל רגע ובכל העולמות הגשמיים והרוחניים.

ועלנו לזכור שכדי להדבק במאציל ולהיות משפיע ונותן ולא נוטל כלל, לכן ניתנו לנו התרי"ג מצוות. וידוע שכלל התרי"ג מצוות נכללות במצווה אחת בלבד – "ואהבת לרעך כמוך", נמצא שמצוות התורה ניתנו על מנת שנגיע לאהבת הזולת ונתינה, וזהו כל התורה כולה ממש.

וכתב על זה הבעל הסולם,⁸² וז"ל:

---

⁸² בספר מתן תורה, מאמר מתן תורה, אות יג עד הסוף

ואם אמנם נמצאים ב' חלקים בתורה: א) מצוות הנוהגות בין אדם למקום ית'. ב) מצוות הנוהגות בין אדם לחברו - הנה שניהם לדבר אחד מתכוונים. דהיינו כדי להביא הנברא לידי המטרה הסופית של הדביקות בו ית' כמבואר.

ולא עוד, אלא אפילו הצד המעשי שבשניהם הוא ג"כ בחינה אחת ממש, כי בשעה שעושה מעשהו "לשמה" ולא לשום תערובות של אהבה עצמית, דהיינו בלי שום הפקת תועלת של משהו בעדו עצמו, אז לא ירגיש האדם שום הפרש במעשהו בין אם הוא עובד לאהבת חברו בין אם הוא עובד לאהבת המקום ית'.

משום שחוק טבעי הוא לכל בריה שכל הנמצא מחוץ למסגרת גופו עצמו הוא אצלו כמו דבר ריק ובלתי מציאותי לגמרי, וכל תנועה שאדם עושה לאהבת זולתו הוא עושה זאת בעזרת אור חוזר ואיזה גמול שסופו לחזור אליו ולשמשו לתועלתו עצמו, ולפיכך אין מעשים כגון אלו יכולים להיקרא בשם "אהבת זולתו" משום שנידון על שם סופו, ודומה לשכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף, ומכל מקום אין מעשה השכירות נחשב לאהבת זולתו. אולם לעשות איזו תנועה וטרחא משום אהבת זולתו לגמרי, דהיינו בלי ניצוצי אור חוזר ושום תקוה של איזה גמול שישוב אליו, זהו מצד הטבע לגמרי מן הנמנעות, ועל כיוצא בזה אמרו בתיקוני הזהר על אומות העולם "כל חסד דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין", פירוש כל מה שהמה מתחסדים עם חבריהם או בעבדות אלהיהם, אין זה משום אהבת זולתם, אלא משום אהבה עצמית, והוא משום שדבר זה הוא מחוץ לדרך הטבע כמבואר.

וע"כ, רק מקיימי התורה והמצוות מוכשרים לדבר זה, שבהרגילו את עצמו לקיים את התורה והמצוות לעשות נ"ר ליוצרו, אז לאט לאט נפרש ויוצא מחיק הבריאה הטבעית וקונה טבע שני שהיא אהבת זולתו האמורה.

וזהו שהביא לחכמי הזוהר להוציא את אומות העולם מדבר אהבת זולתם מכל וכל, ואמרו "כל חסד דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין" משום שאין להם את ענין העסק בתורה ומצוות לשמה, וכל דבר העבדות לאלהיהם הוא משום שכר והצלה בעוה"ז ובעוה"ב כנודע. ונמצא גם עבדותם לאלהיהם הוא משום אהבה עצמית, וממילא לא תארע להם לעולם שום פעולה שתהיה מחוץ למסגרת גופם עצמם שיוכלו להתרומם בשבילה אפילו כחוט השערה ממעל לקרקע הטבע.

והננו רואים בשתי עינינו אשר כלפי העוסק בתורה ומצוות לשמה, הנה אפילו מצד המעשיות שבתורה אינו מרגיש שום הבדל בב' חלקי התורה, כי בטרם שמשתלם בדבר הכרח הוא שכל פעולה לזולתו הן להשי"ת והן לבני אדם מורגשת אצלו כמו ריקנית לבל

מושג. אולם ע"י יגיעה גדולה נמצא עולה ומתרומם לאט לטבע שני כנ"ל, ואז זוכה תיכף למטרה הסופית שהיא הדביקות בו ית' כמבואר.

וכיון שכן הוא, הנה הסברה נותנת אשר אותו חלק התורה הנוהג בין אדם לחברו הוא היותר מסוגל להביא את האדם למטרה הנרצית, משום שהעבודה במצוות שבין אדם למקום ית' היא קבועה ומסוימת ואין לה תובעים, והאדם מתרגל אליה בנקל, וכל שעושה מחמת הרגל כבר אינו מסוגל להביא לו תועלת כנודע. משא"כ חלק המצוות שבין אדם לחברו הוא בלתי קבוע ובלתי מסוים והתובעים מסבבים אותו בכל אשר יפנה, וע"כ סגולתם יותר בטוחה ומטרתם יותר קרובה.

עתה נבין בפשיטות דברי הלל הנשיא להאי גיורא אשר עיקר הקוטב שבתורה הוא "ואהבת לרעך כמוך", ויתר תרי"ב מצוות הם פירוש והכשר אליה, ואפילו המצוות שבין אדם למקום הם ג"כ בכלל הכשר המצוה הזו להיותה המטרה הסופית היוצאת מכל התורה והמצוות, כמ"ש ז"ל "לא נתנו תורה ומצוות אלא לצרף בהם את ישראל", שהיא הזדככות הגוף עד שקונה טבע שני המוגדר באהבת זולתו, דהיינו המצוה האחת של "ואהבת לרעך כמוך" שהיא המטרה הסופית בתורה אשר אחריה זוכה תיכף לדביקותו ית'.

ואין להקשות למה לא הגדיר זה בכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובבל מאודך", כי זה מטעם המבואר לעיל, אשר באמת כלפי האדם הנמצא עוד בטבע הבריאה, אין הבדל כלל בין אהבת השי"ת לאהבת חברו, משום שכל מה שזולתו הוא אצלו בגדר בלתי מציאותי, ומתוך שאותו הגר ביקש מהלל הנשיא שיסביר לו כללות הנרצה מהתורה כדי שתהיה מטרתו קרובה לבוא ולא ירבה בדרך הליכה, כאמרו "למדני כל התורה כולה על רגל אחת", ע"כ הגדיר לו באהבת חברו, משום שמטרתה יותר קרובה ומהירה להתגלות משום ששמורה מטעויות ומשום שיש לה תובעים.

ובאמור מצאנו הפתח להבין במה שעמדנו לעיל בעיקר תוכנה של המצוה הזאת "ואהבת לרעך כמוך", איך מחייבת אותנו התורה בדבר שהוא מהנמנעות לקיימה? אכן השכל! שמהטעם הזה לא ניתנה התורה לאבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב, אלא נמשך הדבר עד יציאת מצרים שיצאו והיו לאומה שלימה בת שש מאות אלף איש מעשרים שנה ומעלה, כי אז כל אחד מהאומה נשאל אם מסכים לעבודה הנשגבה הזאת, ואחר שכל אחד ואחד מהאומה הסכים בכל לב ונפש לדבר ואמר "נעשה ונשמע", אז נעשתה האפשרות לקיים את כללות התורה, שיצאה מגדר הנמנעות ובאה לגדר האפשרות. כי זהו ודאי גמור, אם שש מאות אלף איש מסתלקים מכל עסקיהם לצרכי עצמם ואין להם שום עסק בחייהם רק לעמוד על המשמר תמיד שלא יחסר שום צורך לחבריהם, ולא עוד אלא שיעסקו בזה

באהבה עצומה בכל לבבם ונפשם ככל גדרה של המצוה "ואהבת לרעך כמוך", אז ברור בלי שום ספק שאפס כל צורך מכל יחיד מחברי האומה לדאוג בשביל קיומו עצמו, ונעשה משום זה פנוי לגמרי משמירת קיומו עצמו, ויכול לקיים בנקל את המצוה של "ואהבת לרעך כמוך", כי איך תיפול עליו דאגה על קיומו עצמו בה בשעה ששש מאות אלף איש אוהבים נאמנים עומדים על המשמר הכן בהשגחה עצומה שלא יחסר לו כלום מצרכיו?

ולפיכך אחר שכל חברי האומה הסכימו לדבר תיכף ניתנה להם התורה, כי עתה המה נעשו מוכשרים לקיימה, אמנם מקודם שבאו והתרבו לשיעור אומה שלימה, ואין צריך לומר בזמן האבות שהיו רק יחידים בארץ, לא הוכשרו באמת לקיים התורה על אופנה הרצוי, כי במספר קטן של אנשים אי אפשר אפילו להתחיל בעניין עסק המצוות שבין אדם לחברו כפי הקוטב של "ואהבת לרעך כמוך", ולפיכך לא ניתנה להם התורה.

ובאמור נוכל להבין מאמר אחד מהתמוהים שבמאמרי חז"ל, דהיינו במה שאמרו אשר כל ישראל ערבים זה לזה, שלכאורה הוא בלתי מוצדק בתכלית, כי הייתכן אם מי שהוא חוטא או עובר עבירה ומכעיס את קונו ואין לך שום הכרות ושייכות עמו, יגבה הקב"ה את חובו ממך, ומקרא כתוב "לא יומתו אבות על בנים וגו', איש בחטאו יומת", ואיך אומרים אשר אפילו הנוכרי לך לגמרי שאינך מכיר לא אותו ולא את מקומו, נמצאת ערב בחטאיו?

והמעט לך זה, קח וראה במסכת קידושין דף מ' ע"ב וזה לשונם: רבי אלעזר ברבי שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו, והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר "וחוטא אחד יאבד טובה הרבה" עכ"ל.

והנה עשאוני ר"א בר"ש ערב גם בשביל העולם כולו, שנמצא לדעתו אשר כל בני העולם ערבים זה לזה, וכל יחיד יגרום במעשיו זכות או חובה לכל העולם כולו, שזוהי תמיהה על גבי תמיהה!

אולם לפי המתבאר לעיל הרי דבריהם ז"ל מובנים ומוסכמים בתכלית הפשטות, כי הנה הוכחנו לעיניים אשר כל פרט ופרט מתרי"ג המצוות שבתורה סובבים על קוטבה של המצוה האחת של "ואהבת לרעך כמוך", ונתבאר, שקוטב זה אינו בגדר של קיום, זולת באומה שלימה שכל חבריה מוכנים לדבר. עכ"ל.

נמצא שהמטרה היא הדבקות במאציל שר"ל להדבק במידותיו שהם בכללותם להיות טוב ומטיב וזה על מנת שנגיע לבסוף להתענג על ה' בכך שאנו משפיעים טוב לעולם כמוהו.

ועל כן ברא המאציל אומה שלימה כדי שניטיב כמה שיותר וע"י כך נדבק בו כמה שיותר. ובמילים ספורות כתב עוד **הבעל הסולם**⁸³ וז"ל: מהו החפץ הנרצה מתורה ומעשים טובים? להפך כלי הקבלה שיהיו על מנת להשפיע, עכ"ל.

וכדברים אלו ממש מצאנו בכתבי **הרב דסלר**,⁸⁴ וז"ל:

כאשר ברא אלהים את האדם, עשהו לנותן ונוטל. כח הנתינה הוא כח עליון ממידות יוצר הכל ברוך הוא, שהוא מרחם ומיטיב ונותן, מבלי קבל דבר בתמורה. וככה עשה את האדם, ככתוב "בצלם אלהים עשה את האדם", כי יוכל לרחם ולהיטיב וליתן. אבל כח הנטילה, הוא אשר יתאוה האדם למשוך אליו את כל הבא בתחומו. כח זה הוא אשר יקראוהו בני האדם "אהבת עצמו", והוא שורש כל הרעות. [...] שני הכוחות האלה, **הנתינה והנטילה, הם שורשי כל המידות וכל המעשים**. ויש לך לדעת, שאין דרך ממוצע בזה, כי נפש האדם לעולם תשאף לאחד משני הצדדים, ובתשוקת הלב הפנימית אין פשרות. זה הכלל: אין ממוצע בהתעניינות. נמצא שבכל מעשה, בכל דיבור, ובכל מחשבה, אם לא בנוגע לפנימיות נפשו מבלי שייכות למציאות מחוצה לו, הנהו אם מתחסד ונותן, או חוטף ונוטל. וכעין זה איתא בחובות הלבבות (שער עבודת האלהים פ"ד) שבפנים הלב אין לנו דבר הרשות, אלא חובה או איסור. [...] **אלה המה דרכי הצדיקים שבבני האדם: נתינתם רבה ונטילתם מועטת, וגם המעט אשר ייקחו, מוכרחים המה בו**, למען לאפשר להם את הנתינה וההטבה, משאת נפשם. נמצאת אומר, כי גם נטילתם ממקור קדוש יאתה, מחפץ הנתינה, ולא יגעו ברעה, בכח הנטילה, לעולמים. הקדושים אשר בארץ המה, הדבקים במידת קונם בכל ענייניהם. [...]

בתורה כתוב "ויתהלך חנוך את האלהים", ואמרו חז"ל⁸⁵ כי חנוך תופר מנעלים היה, ועל כל תפירה ותפירה היה מייחד ייחודים לקונו. ושמעתי בשם רבינו ישראל מסלנט זצ"ל, שביאר המאמר הזה ביאור נחמד, ויאמר, כי אין הכוונה שבשעת תפירתו היה דבק במחשבות עליונות, שזה אסור על פי הדין, כי איך יפנה את דעתו לדבר אחר, בשעה שעוסק במלאכת אחרים אשר שכרוהו? **אלא תוכן הייחודים שהיה מייחד, הוא אשר שם על ליבו ומחשבתו, בכל תפירה ותפירה, כי תהיה טובה וחזקה, וכי יהיו המנעלים טובים, למען יהנה מהם אשר ינעלם**. ככה דבק חנוך במידת קונו, אשר ייטיב וייהנה לזולתו, וככה ייחד

⁸³ תלמוד עשר ספירות, חלק א' בשו"ת, שאלה פט.

⁸⁴ במכתב מאליו, חלק א', עמוד 32 "קונטרס החסד"

⁸⁵ מדרש תלפיות ערך חנוך

לו ייחודים, כי לא חפץ חנוך בשום דבר אחר, זולת החפץ האחד והשאיפה מיוחדת, להדבק במידות קונו. ועוד אחרת לו בזה, כי נשמר מכל שמץ רע, שגם שגגת אונאה ותרמית לא תגיענו, ולא תהיה נטילתו יתירה על ערך עבודתו אשר יתן.

המעשה השני, יספרו על רבינו ישראל מאיר הכהן זצ"ל, בעל החפץ חיים. הלא עוד זכינו לראות את הצדיק הקדוש הזה בחיינו. הוא לא חפץ להתפרנס בתורתו, ויהי לחנווני. הסחורה שמכר הייתה המעולה, המידה גדושה, והמשקל מכריע ללקוח תדיר. כמובן נהרו אליו כל הקונים. ויאמר רבנו ישראל מאיר זצ"ל: אם כן, במה יתפרנסו שאר החנוונים? ויעש לו לחוק, כי יפתח את חנותו רק לשעה או שעתיים, עדי ירוויח איזה פרוטות, די פרנסתו ליומו בצמצום, ויסגרנה אחרי כן, למען תהיה פרנסה מצויה גם לאחרים. ויתבונן אחר כך, וירא כי גם בזה לא הועיל, כי רוב הקונים צמצמו עצמם לבוא אל חנותו בעת הפתיחה, ויסגור את חנותו לגמרי, ויעזוב מהיות עוד חנווני, כי לא חפץ לגרום צער לחנוונים האחרים. [...]

⁸⁶ העולם המתוקן: כל אדם נותן ומיטיב, ולבבו יביע הכרת טובה על אשר יקבל מרעהו. חברת בני אדם, בהיותה ככה, היא חברה המתקנה והמאושרת, רבת השלום והאהבה, והיא אשר יחפוץ ה' בה. ויש רמז לעניין הזה במעשה המובא במדרש רבה ⁸⁷ כתוב שם, שאלכסנדר מוקדון הלך אל מלך קצאי, לאחורי הרי חושך, ויבקש לדעת איך דנו שם את דיניהם. ויהי היום, ויבואו שני אנשים לדין, האחד קנה מחברו קרקע של אשפה, ומצא בה מטמון. הוא טען, שבדעתו היה רק לקנות את הקרקע, אבל לא את המטמון, ועל המוכר לקחת את המטמון. והמוכר טען שמכר את הקרקע וכל אשר בה, והמטמון של הקונה. ויפן אליהם מלך קצאי, וישאל אם יש להם בנים ובנות, וימצא שלזה יש בן ולזה יש בת. ויהי משפט המלך שביניהם יתחתנו וייקחו את האוצר. ראה המלך אלכסנדר מתמיה, ושאל אותו: מה לא טוב דנתי? אם היה דבר כזה אצלכם, איך הייתם דנים אותו? אמר לו אלכסנדר: היינו הורגים אותם גם שניהם, והמלכות הייתה לוקחת ממונם של שניהם. שאל אותו מלך קצאי: האם השמש זורחת אצלכם? אמר לו: הן. שאל אותו שוב: היש אצלכם בהמות? אמר לו: הן. אמר מלך קצאי לאלכסנדר: לא בזכותכם יורד הגשם ולא בזכותכם השמש זורחת לכם, אלא בזכות הבהמות, שנאמר "אדם ובהמה תושיע ה'", אדם בזכות בהמה. המדרש יראה לנו במעשיה הנפלאה הזאת, את המרחק הרב והעצום שבין הנותנים והנוטלים. כשבאו שני נותנים, וכל אחד לא חפץ לקבל מרעהו, ויקריבו את המשפט לפני מלך הנותנים, הוא דן להם: "השתתפו". כי ככה היא מידת הנותנים,

⁸⁶ במכתב מאליהו, חלק א', עמוד 48 "קונטרס החסד"

⁸⁷ בבראשית רבה לג, א

להשתתף בנתינה וגם בקבלה, ויהי העולם שלם. ובלב מלך הנוטלים היה משפט אחר, ויאמר לדון את הנותנים הצדיקים, כמחריבי עולם, משפט מות. וכל אשר להם, גם לבניהם לא יהיה, אלא יוקח למלכות. אבל מלך הנותנים בוז יבוז לו באמרו: הלא הבהמה טובה ממך, ואם אתה גם חיה תחיה, בזכות הבהמה הוא, אשר אם גם לא תדע להיטיב, אבל גם לא תרע כמוך. נמצאנו למדים כללו של דבר: הנוטלים מריעים זה לזה, כי הנוטל עושה גם את זה שנטל ממנו לנוטל, כי ילך וידרוש ממנו את אשר נתחייב לו בנטילתו. אבל הנותנים משלמים זה את זה, כי הנותן יעשה גם את המקבל לנותן בהכרתו את טובתו אשר קיבל, עכ"ל.

ועוד הוסיף הרב דסלר, ⁸⁸ וז"ל:

הנתינה הקדמה לעבודת ה' באמת: מי שדבק בכח הנטילה, הרי כל מעשיו ומחשבותיו עומדות תחת השליטה של אהבת עצמו. כל מה שיעשה עבור אחרים, יש לו כבר חשבון מתחילה איך יבוא לו ריווח מזה. גם כל מעשה המצוות אשר יעשה, והתורה אשר ילמד, הכל כדי שיכבדוהו בני אדם, וכדומה. ואפשר שעוד גרוע מזה יהיה, שישתמש בידעותיו ובמצבו המכובד כדי לקנטר ולצער אחרים, ולדכא אותם תחת רגל גאוותו. כלל הדבר: השואף לעצמו לא יעבוד אלא את עצמו. ועבודת ה' להתבטל לרצונו ית', לאהבה את ה' וכו', כל אלה כמו זר נחשבו לו. ואם גם לא יודה על זה בפני אחרים, ואפילו בפני עצמו, הרי בפנים לבבו גם עצם האמונה חסרה לו, וא"כ איזו שייכות לו ולעבודת ה'?

וזה שאמר הלל הזקן לאותו גר: דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושא הוא, זיל גמור ⁸⁹. הלומד ענין עמוק בלי פירוש, בקל הוא טועה, אבל מי שילמד הפירוש מבלי לעיין בפנים הספר, אי אפשר שיבין העניין כלל. כך ערכן של תורתו ומצוותיו של בעל כח הנטילה, כי השקוע במידת הנטילה, הרי בפנים לבבו הוא כופר, ומעשי המצוות של כופר בוודאי אינם נכנסים בגדר מצוות כלל. כל מעשיו הרי הם בגדר לימוד הפירוש בלי הפנים, שכולו טעות, ולא למד כלום. מה מאוד עלינו להתחזק בדרכי הנתינה, שבלעדם תחסר לנו, לא מצווה פרטית, אלא ח"ו כל התורה ועבודת ה' כולה. [...]

תיקון הבריאה בתוכנה, תלוי בכח הנתינה: כתיב "עולם חסד יבנה". ומבואר בספרים הק' שתי הבחנות בזה: א) כי התכלית והכוונה בבריאת העולם, היותר עמוקה שאפשר לבשר ודם להכירה, היא רצון הבורא להתחסד עם ברואיו ולהנות אותם מזיו שכינתו. ב) כי בכל

⁸⁸ מכתב מאליהו, ח"א עמוד 142

⁸⁹ שבת לא.

רגע נותן ומשפיע כל מיני טובה לברואיו, בלי הפסק וקץ. הרי שהנהגת השי"ת עמנו כולה נתינה.

ואנו? אם נהיה רק עומדים ומקבלים טובתו, ומבקשים עוד ועוד "הב הב"! הלא אנו הולכים ונדבקים בנטילה ואהבת עצמנו, שמזה באה כפיית טובה, וטמטום הלב, נגד כל מושג רוחני כמבואר לעיל. א"כ יופר ח"ו כל התכלית, כי איך נהנה מזיו שכינתו, שאינה אלא תענוג רוחני, ותלויה בהכרת חסדו ית' הבלתי בעל תכלית, אם נלך ונתרחק מן החסד? כי לא יכיר החסד אלא מי שיש בו חסד, כמו שנראה כאשר נתבונן במי ששקוע בנטילה, שאם הוא רואה אחרים עושים חסד, אינו מאמין כלל שכך הוא, אלא עושה חשבונות ואמדנות, "מה הם רוצים להשיג על ידי חסדם?" כי הנחה פשוטה אצלו שהכל כמוהו, כי לא ידע כלל מה זה חסד, על כן אינו מודה שיש דבר כזה. **וכלל הוא, שאין אדם משיג במידות השי"ת אלא לפי מה שיש בו כעין אותן המידות**, כדכתיב "עם חסיד תתחסד", שרק החסיד מכיר חסדו ית'. וא"כ איך תתקיים התכלית שיהנו הנבראים מזיו השכינה? אין תיקון לזה אלא להשתדל לקנות את כח הנתינה. [...] הרי שכח הנתינה הוא שנותן תיקון ותכלית לבריאה כולה, כי בזה בטל כל פירוד של בקשת עצמו של הנברא, וחסד של מעלה בא אל תכליתו. וזה עוד כוונה בכתוב "עולם חסד יבנה", שחסד הנבראים נותן "מקום חלות" לחסד של מעלה.

ומסיים הרב דסלר: לא על יחיד סגולה הדברים אמורים, אלא על כלל הנבראים. אנו, כל אחד ואחד, חייבים לפתח כח הנתינה שבנו, כדי שתהיה תכלית לבריאה עבורנו, ובזה יהיה לנו חלק בקיום תכלית כל הבריאה כולה והשלמת רצון בוראנו ב"ה. עכ"ל.

וכן מצאנו עניין זה בדברי הבעל שם טוב⁹⁰

"כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרש איולת" (משלי יג טז) פרוש מי שהוא חכם אף על פי שהוא עושה צרכי עצמו הוא עושה הכל בדעת, כלומר בדבקות ה' יתברך, ודעת הוא לשון התקשרות ודבקות כמו "וידע אדם את חוה" (בראשית ד כה), וכן נאמר (דהי"א כח ט) "דע את אלהי אביך", רוצה לומר התקשר והתדבק עם אלהי אביך בתמידות בכל מעשיך (ר"ל היה במדרגת משפיע בכל מעשיך). "וכסיל יפרש איולת", כלומר אף על פי שהוא פרוש מהעולם ולומד תורה תמיד, רק שלומד או מתפלל בלי דבקות הבורא יתברך, רק

---

⁹⁰ בצוואת הריב"ש צח

להתייהר ולקראותו רבי, (והיינו כל פעולותיו ונתינתו לעולם הם רצון לקבל דבר, ולכן)
"אולת היא לו", עכ"ל.

התכונות של הנוטל:

לאחר שביארנו שכל מהות הרע הוא כח הנטילה וכל מהות הטוב הוא הנתינה וההשפעה
לזולת, עתה נבאר כמה דוגמאות מעשיות למעשה:

אלו הם תכונות אדם רע שרחוק מדרכי ה':

- אדם אשר לקיחתו באה משורש אהבת עצמו, ויקח ולא יתן מאומה, ואפילו אם יקחו ממנו
הוא כי לא יכול למנוע לקיחה זו.

- אשר יקח ולא ישלם: אם לקח בכח נקרא גזלן. אם לקח בלא כח וכגון בלי דעת הבעלים
נקרא גנב. וכן הגונב דעת האדם ומפתה אותם לתת לו מדעתם נקרא רמאי.

- מי שאוהב מתנות, ירושות, נטילת הצדקה, הבצע, מי שאוהב לקבל בחינם, ולא יחפוץ
לשלם מאומה, ורק כאשר לא ינתן לו בלי תשלומין, אז בעל כחכו ישלם.

- סוחר שמשתמש בכל מקרה להרוויח בו בלי להתחשב אם טרחתו ועבודתו אשר עבד
שווה ביחס לרווח אשר ישיג בתמורתו.

- מי שמתאמץ להנות מכישלון חברו וחסרון ידיעתו.

- מי שמעביד פועליו ושכיריו במחיר קל לעבוד עבודת פרך.

- מי שנותן על מנת ליטול יותר מזה, למשל בעל מכולת שנותן לקונה סחורה יפה וטובה
כדי שירוויח פעמים הרבה.

- כל הבעיות בשלום בית הוא מפני כח הנטילה, כי כל אחד ידרוש מרעהו אשר ימלא את
חובותיו אשר התחייב לו, ואם דורשים לא את חובותיהם, כ"ש שזה בא מכח הנטילה.

- יש בני אדם אשר לא יחפצו בנישואין והוא כי לא יוכלו להיפרד מכח הנטילה.

- וכן אלה אשר יחפצו במיעוט בנים המה מגדולי הנוטלים, כי לא יחפצו ליתן אפילו לבנים.

- מי שנושא בעול עם חברו כדי לדחות את צער עצמו שהצטער בראותו את צרת רעהו.
- אדם כפויי טובה, כי הנוטל ישאוף תדיר למשוך אליו את כל אשר יוכל, הן בגזלה והן במתנה, ובקרוב ליבו יחשוב כי הכל שלו הוא, ובשבילו. לכן כאשר חברו נותן לו, אינו מרגיש חובת התשלומים. וגם אם לפעמים יודה, זהו חנפה, ואין ליבו עמו, וזה מטעם שרוצה למשוך אליו עוד טובות מחברו.
- יש בו קנאה ותחרות.

התכונות של הנותן:

- ואלו הם תכונות אדם טוב שדבק בדרכי ה':
- הצדיק נוטל מהעולם הזה רק מה שמוכרח בו למען לאפשר לו את הנתינה וההטבה. ונטילה זו בכלל נתינה תקרה.
- הנותן לא מצפה מנתינתו שום דבר. ויש אשר יתן וגם יקבל, ונתינתו נובעת ממקור הטוב שבליבו, ובעד אשר יקבל יתמלא ליבו בתשלומי הכרת הטוב.
- הנותן לא יחפוץ לקבל בלי תשלומין, ולכל הפחות ישלם בהכרת הטוב.
- זוג אוהב הוא זוג אשר אינו דורש דרישות זה מזה, אלא הפוך, מחפש למלאות רצונותיו של רעהו, ואז אהבתם לא תפסק, וחייהם ימלאו אושר ונחת. ועל זה אמרו ז"ל "זכו שכינה ביניהם", ר"ל שנעשו בדמות המאציל – נותנים.
- איש אשר דבר חומרי איננו שווה בעיניו להתעניין בו, ושמח במה שיש לו, ובכל אשר ימצא לו ישבע. וזהו "ואכלת ושבעת". וזהו "השמח בחלקו" (אבות ד, א). אדם זה שאינו שואף להוסיף בחומריות, הוא עשיר.
- הוא רואה בכל דבר גדול וגם קטן את חסדי ה'.
- אדם שיש לו הכרת הטוב וההודאה, כי לא רוצה במתנת חינם, ולכן ליבו מרגיש חובת התשלומים.

- איש חסד אינו מרבה ליהנות מן העולם. כל העולם ניזון בשביל חנינא בני, בזכות צדקתו, מסירת נפשו ותפילתו על הכלל מתוך אהבה להם, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת⁹¹. ומה שהוא מקבל, מרגיש שבא לו בחסד חנינא מחסידו של עולם, וכל חייו מלאים הכרת הטוב לבוראו, שהיא כבר בעצמה נתינה, עד שיש מדרגה, אשר המגיע לה, כל תשוקתו למאכל וכדומה, הוא רק כדי שיוכל לברך. וכן גם בעוה"ב. ההנאות העצומות הן, בשביל איש החסד, נטילה לצורך נתינה. כי ההנאה מולידה הכרת הטוב ודביקות והתבטלות לעומת עוצם חסדו ית', שהן משורש הנתינה. ובזה גם קבלת החסד היא נתינה.⁹²

- הצדיק הריהו אוהב את בני דורו או בני סביבתו במסירות נפש, ואם תפגע בהם מידת הדין לא יוכל לחיות. כי דבר זה נוגע לחייו ממש, וכיון שהוא ראוי להתקיים, צריך שיתקיימו גם הם – כמו שמצאנו אצל אברהם אבינו כאשר הציל את לוט וכאשר התפלל על אנשי סדום. וכן אצל משה רבינו ע"ה שהיה מוכן למות למען עם ישראל.

- הצדיק יש לו דביקות גדולה עם השי"ת במידותיו, והוא דבוק עם הכלל עד קצה האחדות.

- הרי שראובן רואה את שמעון בצרה, ומרחם עליו רחמי אמת ונתינה, (ולא מפני הבושה שמרגיש בפני הרואים, או מפני אי נעימות של "איני יכול להביט בזה", דמשמע שאם יסתלק הסובל מנגד עיניו כבר הכל בסדר), ונושא בעולו, ומשתדל לעזור לו, הרי ראובן אינו יכול להרגיש את עצמו שלם בחייו כל זמן ששמעון סובל, וכל זכות שיש לראובן לחיים טובים, יועיל לשמעון.⁹³

- אמרו ז"ל שהתלמידים נקראים על שמו של הרב⁹⁴, והוא כי מוסר נפשו עליהם. וסוד גדול יש בזה, שנקראו על שמו. המתחסד חושב שהוא נותן משלו, ואת עצמו, לאחרים. אך באמת הוא קונה אותם להיות תלויים בו, ונקראים על שמו. כוונתו צריכה להיות כן, שאם לא כן לא היה זה נתינה שלימה, ולא הייתה פועלת התוצאה הזאת, אבל באמת אין חסר לו כלום, אלא מתווסף לו. כל מבחין בכוחות הנפש יוכל לראות, שמי שמתעניין בחברו להיטיב לו, חוץ מכל הגמול שיגיע לו בזה ובבא, כבר שכרו איתו מתוך מעשה החסד עצמו: אותה התחברות שהוא בחר להרגישה, כמו שהיא מביאתו להיטיב עם חברו, כך מביאתו לשמוח בטובת חברו כאילו היא טובתו. הרי שהנותן את ליבו לאחרים, אדרבה ליבו

⁹¹ ברכות יז:

⁹² מכתב מאלהו ח"א עמוד 145

⁹³ מכתב מאלהו ח"א עמוד 150

⁹⁴ שמות רבה ל', ד'

מתרחב להרגיש כל נועם שבחיים של כמו בני אדם כאחת. אשרי המזכה את הרבים, אשריהו כבר בעולם הזה, שליבו הוא לב הכלל כולו, וכשם שהוא מרחם עליהם בצרתם (שגם זה כבר הרחבת שטח חייו), כך ישמח בשמחתם. כשם שבשעת מעשה הוא נותן עצמו לגמרי אליהם, כך לבסוף ירגיש אושר שאין לשער, שהיטיב לעצמו כל כך!⁹⁵

זזה כנגד זה עשה האלהים

אדם רע בטבעו	אדם טוב בטבעו
אכזר	רחמן
שונא	אוהב
קמצן	נדיב
דן לכף חובה	דן לכף זכות
דובר בגנות הזולת	דובר בטובת הזולת
רואה חסרונות חברו	רואה מעלות חברו
מקנא	מפרגן
אטום לצורכי הזולת	מתחשב בזולת
אינטרסנט (אגואיסט), אנוכי, אונס, חושב על עצמו ועל טובתו בלבד	דואג ופועל לטובת הזולת
בכיין (לא מרוצה), מדוכא, עצוב	שמח בחלקו
בעל מריבה ומחלוקת, וכחן	אוהב שלום ורודף שלום
בוגד	נאמן
דובר שקר, חנפן	דובר אמת
גאותן	ענוותן
גוזל, גנב	וותרן
גס רוח	עדין נפש
לא מוחל, וכעסן בליבו	סלחן
יהיר	צנוע
כופר בטובת חברו	מכיר טובה
כופה את דעתם	מתחשב בדעת אחרים
לא עומד במילתו	עומד בדיבורו
לא אמין	אמין
מתלונן	מודה

⁹⁵ מכתב מאליהו ח"א עמוד 152

מכבד	מבזה
מברך	מקלל
מיטיב ונזהר בממון חברו	מזיק, מחבל
מדבר בטובת הזולת	מרכל בגנות הזולת
מכבד בני אדם	מזלזל בבני אדם
מסייע	טרדן, מציק
מרפא את חברו	מכה את חברו
סולח	נוקם ונוטר
נאמן לאשתו, אוהב	נואף, אוהב את עצמו
מוותר	נצחן

וכן על דרך זה, ודי למבין.

והמתבונן יתבונן היטב על עצמו וישאל את אשתו וקרוביו כדי לברר את מדרגתו.

תחילת הדרך לדבקות

עד כאן ביארנו שעניין הדבקות הוא להפוך את הרצון לקבל על מנת לקבל שלנו או כח הנטילה, לרצון להשפיע לזולת ולמאציל (ששניהם הם למעשה אחד), וזה בלי רצון לקבל שכר כלל.

אבל מהו הדרך להגיע לדבקות זו?

לשמוח בחלקו

מסביר הרב דסלר⁹⁶ שאי אפשר להגיע למדרגת נותן (כנגד אדם – זעיר אנפין), כל עוד לא יצא מהעצבות שלו, (והעצלות ועצבות כנגד מידת האדמה שכנגד ספירת המלכות כמו שנבאר ב"ה). ולכן צריך תחילה לשמוח בחלקו, ולא רק "להסתפק", וז"ל:

כח הנתינה איננו שורה אלא על השמח – לא רק מסתפק – בחלקו. הוא, ורק הוא, הנהו כנהר אשר מימיו ירביון ויעבור על כל גדותיו. הלא ראית כי השמח, כל אשר תגדל שמחתו, ירחב לבבו, ויבקש את אוהביו ליהנות עמו כשמחת ליבו. ככה הוא. הנותן, הוא אשר ברוחניות יסודו, ובכל עניני עולמו, עיניו נשואות למעלה, הוא יראה בכל דבר גדול וגם קטן את חסדי ה' כי לא תמו ואת טובותיו אשר אין קץ להן. ויהי בראותו כי כן, הלא ישמח במתנות האלה שמחה רבה, והיו חייו מאושרים תמיד. מן השמחה והאושר האלה יבעו הנתינה והאהבה, עכ"ל.

לשנוא לקבל בחינם

ולאחר שיצא מהעצבות שלו (תיקון ספירת המלכות ומידת האדמה), אז אפשר להתחיל להדבק במאציל ממש (שם הוי"ה כנגד ז"א, משפיע). ובתחילה יסור מהרע – מכח הנטילה שיש לו, והיינו כל פעם שיראה שרוצה לקבל תענוג רוחני או גשמי כל שהוא, וזה על מנת למלאות תאוותו, אז ידחה את התענוג (אורות) הזה.

וזה לשון הרב דסלר⁹⁷: איך ינצל האדם משאיפה הרעה? זו היא שאלה חמורה. הן השאיפה הזאת מתולדת היצר הרע היא, ואם גם נלחם כנגדו וננצחו, הלא אין זה אלא במעשה, אבל מי יוכל לכבוש את ליבו שלא יתאוה? אבל חז"ל הקדושים⁹⁸, גילו לנו את זה באמרם: משביעו רעב, מרעיבו שבע. לאמר, כי הרפואה הבדוקה והאמתית לחולי השאיפה הרעה, תאוות כח הנטילה, היא לרפאות את הרעבון ברעבון עצמו. כלל הוא: הרעב את יצרך ויבדל ממך! ותקל תרופת הרעבון הזאת לצדיק, בזכרו כי לא יתאחדו הנתינה והנטילה, וכל זמן אשר לא ייפרד האדם מכח הנטילה לגמרי לא יהיה לנותן ולא ידבק במידת בוראו. וגם מי שלא הגיע אל מדרגת הצדיק, ישים אל ליבו, כי בחלותו את חולי הנטילה חייו אינם חיים, וכי טוב לו לסבול רעב מועט, מאשר ייהרס את כל אושר חייו.

⁹⁶ מכתב מאלוהו ח"א, עמוד 43

⁹⁷ מכתב מאלוהו ח"א, עמוד 46

⁹⁸ סנהדרין קז.

ומסביר **הזהר** את המושג הנ"ל כתיקון "המסך" – תיקון היראה⁹⁹. והיינו המאציל העליון רוצה להשפיע מטובו ואורות של תענוגים עלינו בלי גבול. אורות התענוגים משתלשלים מספירת הכתר, ולייתר דיוק מ'עתיק', וכאשר מתלבשים בספירות התחתונות, אז מתקבל התענוג בסוגים שונים. למשל אם אור הכתר – תענוג משתלשל דרך ספירת החסד אז מתקבל אצל האדם תענוג של תאוה מסוימת (כתאוות אכילה או תאוות עריות וכדומה), ואם משתלשל אור הכתר דרך ספירת הגבורה, אז מגיע לאדם תענוג של גאווה, והיינו שדומה למאציל שנאמר עליו "אל גאות ה'", ואם משתלשל אור הכתר דרך ספירת המלכות אז מגיע לו תענוג של מנוחה, כבוד וכו' (אין בכל אלו אסורים לעצמם, אלא אם האדם מכוון לקבל תענוגים אלו לעצמו – זהו נטילה ועבירה. ואם זהו על מנת להשפיע – זהו מצווה. ולכן התאוה נצרכת כדי להתענג על המאכלים ולברך בשמחה, וכדי לקיים מצוות פרו ורבו, והגאווה וכעס נצרכת כדי להתגאות על הרשעים, ומ"מ גאווה זוהינה רק 'לבוש' אצל הצדיק, ולא ח"ו שיש מצוה להתגאות ממש, אלא מתלבש הצדיק בלבוש של גאווה וכעס ועושה הצגה מול רשע כדי להחזירו למוטב, והיינו על מנת להשפיע טוב לזולת ולהמתיק את הדינים שעל הרשע, הרצון לקבל שלו. וכן המנוחה אם היא על מנת לקבל – זהו עצלות. אבל אם צריך מנוחה וחופש ורוגע על מנת לצבור כוחות ולהשפיע יותר זהו מצוה. ובכל אלו היצר מצחק בנו, על כן יבדוק היטב מהי כוונתו). והיות ומטרת המאציל להפוך אותנו להיות כמוהו – נותנים. לכן דורש המאציל מאתנו לדחות את האורות – תענוגים הללו, כל עוד הם על מנת לקבל את התענוג לעצמו. ודחיית אורות אלו נעשה על ידי 'המסך', והיינו היראת שמים שיש לאדם.

ניתן כאן כמה דוגמאות של קבלת תענוגים שהם על מנת לקבל, שעל האדם לבדוק את עצמו במאזני זהב אם נמצאות בו, ועדיף שייעזר באשתו או רבו או חברו לבדוק את עצמו.

- במידת העפר: רצון למנוחה מופרזת, והיינו אם אתה צריך לישון 7 שעות ביום כדי שתוכל לעבוד את ה', אל תישן 8 שעות כי "כתב הרמב"ם", או כי "מגיע לי מנוחה עם כל מה שעשיתי", הקדושה: לישון לפי הצורך. אדם שלומד תורה כדי "להרגיש טוב עם עצמו", כי לפני כן הוא מרגיש אפס מאופס, נמצא שהוא לומד על מנת לקבל, ובקדושה: צריך לאהוב את עצמו גם כאשר לא לומד כלום, ולהפנים שכמות הלימוד לא תלוי בו בכלל, אלא זהו מתנת ה' – אורות, א"כ למה לו להיות מדוכא מכך ש"לא למד מספיק היום?"

---

⁹⁹ המסך הוא בסוד היראה. ועיין על זה בפתיחה לחכמת הקבלה, פ"ג אות י"ז – חמשה בחינות שבמסך

הלא אין זה תלוי בו בכלל! עלנו מוטל ההשתדלות – להרבות בישיבה ובתחנונים¹⁰⁰. אדם שאינו דורש ברבים מפחד להרגיש שפל מול הציבור, ושילעגו עליו, ותיקונו: לקבל הרגש של שפלות, כי בין כך המאציל מדבר דרכו, ואין הוא "דורש לרבים", אלא ה', א"כ למה לפחד? ועוד, אדם מפוחד ממה שיאמרו עליו הציבור או מה יחשבו עליו, ולכן למשל הוא לובש חליפה לא כי הוא חושב שזה נכון לבן של מלך להתלבש כך, אלא מפוחד בליבו "אם יראו אותי בלי חליפה מה יחשבו עלי...". זהו כי הוא מפוחד להרגיש שפל, ובקדושה: להתלבש עם חליפה, או כל בגדים מכובדים אחרים, כי אנו בניו של מלך מלכי המלכים, ותו לא. להגיע בזמן לכולל או לתפילה כי אם לאו ירגיש שפל. ועוד, אם אדם אחר או אשתו וכדומה, מפחידים אותו, או רוצים להזיק לו, והוא מעדיף לא להגיב כי אם כן אולי ינצחו אותו ואז ירגיש שפלות (והיצר שלו מלביש את זה בצדקות "אתה צדיק – הנעלבים ואין עולבים" וכו'), בקדושה עליו לקבל שיפלותו, ולא לפחד ממזיקים, ולענות ולהעמיד את המזיק במקומו. ובאמת מעלה היא לשתוק ולידום מול המביישים אותך, אבל זה דווקא כאשר הוא בנתינה, אבל בכגון זה, כח הנטילה שולט עליו, כי הוא מפוחד מהשני, ובפנימיותו קרוע לשתיים ורוצה להתנקם, ומ"מ הפחד מלהרגיש אפס גובר עליו ולכן שותק. ובקדושה: צריכים לשתוק ולידום כי השם יתברך שלח שליח להפחידו, וצריך לדמיון את עצמנו במקום השני ולהפנים למה ה'מלאך' חושב שהוא צודק לשיטטו. וגם אם לפי האמת לאמיתה השני איננו צדיק, מכל מקום היצר הרע שלו נותן לו להבין כן. וע"י כך שדן אותו לכף זכות, אז ממילא אין לו על מה לכעוס על חברו. וכן כל מעשה בעשיה שנגרם מפחד להרגיש אפס.

- במידת הרוח: לשון הרע מוציא שם רע ודברי הבאי. אנשים לצערנו לא שמים לב, אבל כאשר לומדים נושא טוב טוב, אז מזלזלים ברב מסוים, ומדברים בגנות הרב הזה "הוא מקל מדי", "אין לו שיטה", וכדומה. נמצא שהתורה של אותו אדם שמדבר בגנות חברו היא על מנת לקנטר – ותורתו הכשר עבירה ממש. והוא למדן גדול, וחושב שהגיע לדבקות... שד יהודי.

- מידת המים: רצון לקבל כל תאוות העולם הזה. אדם שלומד תורה כדי לקבל בסוף מסרה תורנית כל שהיא – רב שכונה, דיין וכדומה, ואע"פ שבחיצוניותו הוא מראה ואומר

---

¹⁰⁰ נידה דף ע

לכולם בפה מלא שזה לשמה, אבל בעומק לבבו תוכן כוונתו הוא על מנת להרוויח הרבה כספים ולמלאות תאוותיו הגשמיים.

מי שנותן צדקה על מנת לקבל בהגרלה פרס כל שהוא. מי שעוזר לזולת על מנת לקבל טובת הנאה של תאוות העולם הזה.

- במידת האש: גאווה וכעס. ידועים הם דברי חז"ל על כך, מי שלומד על מנת להיקרא "רבי", והיינו גאווה לשמה. וכ"ש מי שלומד על מנת שיקראו לו "המקובל הנסתר" – כי זה נתון ליחידי סגולה, והוא "זכה" להיות אחד מהם, כי הרי היום יש מלא רבנים גאונים, אבל 'המקובל' לא...

מי שלומד כל הש"ס על מנת להתגאות ולדרוך ולזלזל בחברו אפילו בליבו.

וכן מי שתורם לצדקה (סכום של שהוא – גם שקל, וכ"ש אם זהו סכום גדול) או שעוזר לחברו כדי שיראו שהוא נדיב וישבחוהו ויתנו לו "כבוד" מדומה.

מי שמטפח גופו, ביתו, רכבו, וכל דברי העולם הגשמי, על מנת להתגאות.

מי שמתפלל בעריכות כדי להתגאות – "אני לא כמו כולם, אני יותר טוב מהם".

מי שעושה תוכחה לחברו כדי להרגיש עליונות עליו – "אני יחנך אותך".

כל מי שבכח הנטילה, אע"פ שבעשיה הוא נראה כעושה מצווה גדולה מאוד, מ"מ דבריו לא שווים מאומה, כי בסה"כ הוא עובד את עצמו בלבד. ומ"מ מתוך שלא לשמה בא לשמה אם יתעורר ב"ה.

הפעולות חודרות ללב

ולאחר מכן, ביאר לנו הרב דסלר¹⁰¹, צריך לעשות פעולות של נתינה בכח, וזה אפילו נגד טיבעו, וזהו בבחינת עשה טוב, וז"ל:

הן האהבה והנתינה באות כאחת, האם הנתינה היא תולדת האהבה, או להיפך, האהבה באה מין הנתינה? הורגלנו לחשוב את הנתינה לתולדת האהבה, כי כאשר יאהב האדם, ייטיב לו. אבל הסברה השנייה היא, כי יאהב האדם את פרי מעשיו, בהרגישו אשר חלק מן עצמיותו בהם הוא – אם בן יהיה, אשר ילד או אימן, או חיה אשר גידל, ואם צמח אשר נטע, או אם גם מן הדומם, כמו בית אשר בנה, הנהו דבוק למעשי ידיו באהבה, כי את עצמו ימצא בהם. וכן הראוני מקור בדברי רבותינו זיכרונם לברכה כסברה זאת השנייה, כי כך שנינו במסכת דרך ארץ זוטא (פ"ב): אם חפץ אתה להדבק באהבת חברך, הוי נושא ונותן בטובתו. [...]

כללו של דבר: זה אשר יתן האדם לזולתו, לא יאבד ממנו, אלא זו היא התפשטות עצמותו, כי ירגיש אשר גם חלק לו בחברו זה אשר נתן לו. זו היא הדבקות שבין אדם לזולתו, אשר נקרא לה בשם "אהבה". [...] אך יתבונן האדם, כי לאשר יתן – יאהב, וגם יהיה לו חלק בו, וידבק אליו, כאמור. ואז יבחין ויבין, כי זה אשר זר נחשב לו, הוא רק מאשר טרם נתן לו, ועוד לא היטיב עמו. אם יתחיל נא להיטיב את כל אשר ימצא, כי אז ירגיש אשר כולם המה קרוביו, כולם אהוביו, כי בכלם יש לו חלק, ובכולם התפשטה עצמותו. לאדם אשר יזכה להגיע אל המדרגה המעולה הזאת, מובנת היא כפשוטה מצות התורה "ואהבת לרעך כמוך", כמוך בלי שום הפרש... כמוך ממש (מסילת ישרים פי"א), כי בנפשך תמצא, אשר אתה והוא – אחד הנכם, ותרגיש הרגשה ברורה, כי הוא לך כמוך. עכ"ל.

נמצא שתחילת העבודה כדי להגיע לתכלית של "ואהבת לרעך כמוך" – שזו היא כל התורה כולה – היא שהאדם יתחיל בעל כורחו לעשות מעשים של נתינה לזולת בלי שום ריווח כלל מהם, וכאשר יתן בכוונה זו אז יאהב את זה שהשקיע בו. ומטרתנו לתת כמה שיותר לכמה שיותר אנשים, עד שנאהב את כולם ממש, וזה כדוגמת משה רבנו, שכל כולו היה מרוכז בתכלית זה, עד שמרוב אהבתו את ישראל היה מוכן להקריב את חייו ממש למענם, ה' יזכנו. וזה הוא האיש שדבק בה'.

וכן מצאנו כעין זה בספר החינוך שכתב¹⁰² 'אחר הפעולות נמשכים הלבבות' והלב הוא השורש של כל המידות. נמצא שיש דרך ממטה למעלה להשפיע על פנימיותנו, ע"י המעשים שבעולם העשייה הגשמית, מזככים את הלב – שהוא שורש המידות.

¹⁰¹ מכתב מאליהו, ח"א, עמוד 36

¹⁰² מצוה טז

וכן אמר הרמב"ם,¹⁰³ וז"ל: ודע שאלו המעלות והפחיתויות אשר למידות, לא יגיעו ולא יתיישבו בנפש, רק בכפול הפעולות הבאות מן המידה היא פעמים רבות ובזמן ארוך והרגילות בהן, עכ"ל.

והדגיש הבעל הסולם שנתינה זו בתחילה יעשה אותה לרבו דווקא. וכדי שירצה להשפיע בכל התוקף התלמיד צריך שישמע משאר תלמידי רבו את השבחים שאומרים עליו, וזה מכמה שיותר תלמידים.¹

לכן יתחיל להשפיע בלי רצון להשפיע לזולת, עד שבעזרת ה' יזכך את גופו ולא יוכל לחיות כלל כי אם הוא בנתינה. וזהו מדרגת ה"בעל חסד" שהוא מדרגת אברהם אבינו, שפשוט לא יכל לחיות בלי לתת לזולת. וזה לא כמו מי ש"עושה חסד" שעדיין אין לו "בעלות" על כך, כי מי ש'עושה' חסד, עושה מידי פעם חסדים, ואין זה עדיין עצמיותו.

מתוך שלא לשמה יבוא לשמה

ידוע שלימדונו חז"ל "מתוך שלא לשמה בא לשמה", ועל זה אמר הרב דסלר,¹⁰⁴ וז"ל:

טרם שיגיע האדם למדרגת שלימות האנושית, הרי הוא חסר. ואין לו השאיפה הנדיבה, הבא מתוך הרחבת הדעת, ועל כן בדרך עלייתו צריך הוא להשתמש לצורך הטוב, גם בשאיפה "רעבתנית" – שאיפה של מילוי חסרונו, הנובעת מכח המושך ואהבת עצמו. למשל: בין אדם למקום, יעשה שלא לשמה, כלומר לצורך עצמו (ומתוך שלא לשמה יבוא לידי לשמה), וכן יעשה מיראה, היינו שירא לנפשו מעונש, וכן יעשה ע"מ לקבל פרס, היינו שמבקש שכר לעצמו. וכן בין אדם לחברו יעשה כאלה, וגם מתוך רחמים. ומידות הרחמים, והנושא בעול עם חברו, לא ממידת ההטבה הנקווה הנה. כי סיבת מעשהו היא, אשר ידחה את צער עצמו, שהצטער בראותו את צרת רעהו. והנה כל אלה שורשם בכח הנטילה, שהרי למען עצמו הוא עושה. אך טוב שישתמש בכאלה לצורך הרוחניות, כמו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך", ופי' חז"ל¹⁰⁵ בשני יצריך, לאמר, שישתמש האדם העולה, במידת יצרו הרע למען צרכי עלייתו. ויש בזה דבר נפלא, עצה טובה מאד לקניין כח הנתינה, לאשר יתעמק בה. עכ"ל.

¹⁰³ שמנה פרקים לרמב"ם פרק ד'

¹⁰⁴ מכתב מאליהו ח"א, עמוד 44

¹⁰⁵ ברכות נד.

שימוש בכח המדמה - דמיון

הוסיף הרב דסלר שכדי לעורר את הרצון להשפיע לזולת עם רגש ואהבה ואכפתיות, צריכים להשתמש בכח המדמה,¹⁰⁶ וז"ל:

הן כח האומנות, להבחין דברים דקים בכח המדמה, מתנת האל הוא. האומן יראה וירגיש פרטי פרטים אשר לא יבחנם אחר, ועל כן עבטה אותם, אם בדברים או בכתב, אם בפסל או בתמונה. צריך להיות אומן גדול לבטא, למשל, את רגשי האם בדאגתה לבניה, איך היא מרגשת וחוששת בדקות ובפרטיות נפלאה. היא עצמה לא תצטרך לאומנות, כי היא בטבעה עושה, אבל כאשר יתבטאו הרגשות דקות כאלו, הינם עושים רושם בנפש כל אדם. והנה שם השי"ת את ניצוץ האומנות בכל אחד מבני האדם, אם רב או מעט, וכל אשר יתבונן ויצייר לעצמו, הנה ירגיש הדבר ההוא, ועושה רושם בנפשו. בזה ישתמש האדם העולה, לפתח הרגשות בנפשו. וכן הוא גם לעניין כח הנתינה. טרם שיגיע האדם לשמחת הדבקות בהשי"ת ואהבתו, שהמה שרשי כח הנתינה כאמור, יצייר בנפשו את צרת נפש חברו ודאגותיו לכל פרטיהם וחלקיהם, ואז יישא בעול עמו וירחמהו. וכן בציורו לנפשו את גודל שמחת רעהו ואושרו בהשיגו את אשר יידרש לו. אם ביידעו כי בידו היא לסבב אושר רב כזה לרעהו בנתינתו, הלא תקל לו העבודה. ואם לא תספיק אהבתו את רעהו לפעול עליו ע"י ציור זה, עדיין יכול להשתמש ביראה, להרגיש את חיובו להיות נותן, וכח הציור יגיד לו איך הנותן צריך להרגיש. וכאשר ישתדל להוציא לפועל מעשה החסד, אז מעשיו יעוררו את כח הנתינה בפנימיותו ג"כ. אבל מכיוון שכבר זכה בכח הנתינה, שוב אינו צריך ל"מעשה אומן", אלא טבעו החדש יעשה את שלו, ויהיה נותן בנתינה נקייה, מנדיבות ליבו הטוב, ולא מתוך שאיפת מלוי חסרונו וחשש לעצמו, עכ"ל.

ה' רוצה את הלב

ועוד מוסיף הרב דסלר, שצריכים לעבוד את ה' לא רק במעשים (כנגד עולם העשייה), אלא העיקר לעבוד את ה' בליבו, והיינו לאהוב את ה' (הרגש בלב, והלב הוא משכן הרוח,

---

¹⁰⁶ מכתב מאליהו ח"א עמוד 45

והרוח כנגד עולם היצירה, ועולם היצירה מעל העשייה), וזה נעשה על ידי ההודאה לה' (שהוא תיקון ספירת ההוד) ¹⁰⁷ וז"ל:

אהבת האל בנויה על יסוד הכרת הטוב. הלא כה מפורש הוא בכל ספרי הקודש, אשר על האדם להודות לה' הטוב על כל הטובות אשר יעשה לו, וכי בשבילם עליו לקיים את כל המצוות והחוקים והתורות. גם ירמוז על דבר היסוד הזה בראשון לעשרת הדברים, אשר גילה האל ב"ה גלוי גמור לכל העם במעמד הר סיני, והוא "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". הרי שהזכיר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים", וגם הוסיף "מבית עבדים", לעורר את רגשות הכרת הטובה. הן יוכל האדם לעבוד את בוראו גם מיראת העונש, שיירא ויפחד שלא יושב לו כרעתו, ויקיים בזה את המצוות והחוקים, זו היא תחילת המדרגות בעבודתו יתברך (מדרגת עבד ה'), אבל עבודת הלב, עבודה שיש בה מין השלמות (מדרגת בן), תהיה רק בהרגשת ההודאה. ואמרו חז"ל ¹⁰⁸: כל הכופר בטובתו של חברו, לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה, את המאמר הזה ביארו נפלא אחד מגדולי חכמי המוסר, הוא רבינו זאב זיוו זצ"ל מקלם. וכה אמר: הן האדם יתנהג בכל מעשיו כפי כוחות נפשו. אם כעסן הוא, יכעוס בכל ענין שיביאהו לזה, ואם גאה הוא, יתגאה בכל מקום שהוא, אם טוב הוא, יתנהג בטובה עם הכל, וכן רע הלבב, ברעתו. לא יוכל האדם לשאול או ללוות מרעהו איזה כח מכוחות הנפש אשר יחסר לו. על כן, כפוי הטובה, לא רק כלפי בני האדם יהיה כן, אלא כמו אשר יכפור בטובתו של חברו, ככה יכפור בטובתו של הקב"ה, ולא יפריש, כי זה אשר כפיית הטובה כח היא בנפשו, גם בבואו לפני האל ב"ה, יתנהג כפי הכח הזה. וכאשר יודה האדם לאלהיו, וירגיש בכל לבבו ונפשו, כי חייב הוא בתשלומי כל הטובות הרבות אשר עשה לו האל, אז יביע לו התודה הזאת, אם בקרבן או בתפילה אשר יגישם לפניו יתברך. בעשותו ככה, והיה האדם כמו נותן, והקב"ה, כביכול, כמקבל, ויזכה האדם בזה למדרגה הכי גדולה, הדביקות בו יתברך כאשר ידבק הנותן במקבל, שהיא האהבה הגמורה, כאמור. על כן תגדל מדריגת אהבת השי"ת, אשר תכבד לקנותה, וימעטו מאד אשר יקיימו את המצוה הראשונה בקריאת שמע, "ואהבת את ה' אלהיך". כי עד שיגיע האדם לקניין כח הנתונה, והכרת הטוב הבאה ממנו, לא ישיג את האהבה כלל. הרי התבאר בזה שורש אהבת האל ב"ה, שהוא כח הנתונה, עכ"ל.

נמצא שתחילת הדרך לדבקות היא: א) לצאת מהעצבות (בכך שמקבל את רגש השפלות כמו שנבאר ב"ה בתיקון מידת המלכות), ב) לבדוק איכן כח הנטילה חזק ביותר אצלו

¹⁰⁷ מכתב מאלוהו ח"א עמוד 50

¹⁰⁸ משנת רבי אליעזר פ"ז

וידחה את התענוגים הללו. ג) להתחיל להשפיע בעל כרחו, ועדיף להשפיע תחילה לרבו, וישפיע גם אם בתחילה מעורב במעשיו כח הנטילה. ד) ישתמש בכח הדמיון כדי להרגיש את הצער של חברו, או כח היראה שיש לו. ה) ועליו להודות לה' ולזולת על כל הטובות שעושים לו.

וממשיך הרב דסלר, וז"ל:

ואשר אמרו: לבסוף כופר בטובתו של הקב"ה, מהו "לבסוף"? הנה יש בזה ענין עמוק מאד, ואפרשנו פה בקצרה, והיה למעמיק בו להבינו.

כאשר נפטר אדם לבית עולמו, ויבוא אל עולם האמת, יתגלו לפניו כל הדברים כאשר הם באמת, וידע את כל המון טעויותיו אשר טעה, וגודל חטאיו אשר חטא כל ימי חייו. כן הוא, בלי ספק, שהרי אין יצר הרע בעולם האמת, ואיך יישארו לו שם הטעויות? אמנם אמרו חז"ל¹⁰⁹: רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה. והוא תמוה, האם לא ידעו את רעת עוונותיהם אפילו בעולם ההוא? אך זה הוא ביאור העניין: הידיעה והשאיפה (הרצון), דברים נפרדים המה. הלא תראה אשר ירצה ויתאווה האדם לדברים אם כי ידע שיפסידו את בריאותו, ולא יוכל להינצל מן התאוה בידיעה. והנה לא תקרא תשובה, אלא אשר יעזוב את עוונותיו ומעשיו הרעים. אבל עזיבת המעשים, איננה תלויה בידיעה בלבד, אלא בשאיפה. **והיה כי ישוב, וישנה את שאיפת ליבו (רצונותיו), ולא יחטא עוד כשהיה, אז תשובתו שלמה היא.** ויגלו לנו חז"ל בזה דבר נפלא מאוד: כאשר ימות האדם, ונפשו שבה אל עולם האמת, הן תבין הנפש את הדברים כאשר הם, וכל טעויותיה יתבררו לפניה. אבל שאיפותיה הרעות, אשר היו לה בחייה, כבר נקבעו בה והיו לקניין נפש (כפי שראינו אצל מי שהעלה אונקלוס על ידי הידעונית), על כן אף שיתבררו הרעות לנפש כפי אמיתתן, מ"מ השאיפות יישארו בה כשהיו. זהו אמרם: אפילו על פתחו של גיהנום – שכבר רואים את צרת הרעה כאשר היא, "אינם חוזרים בתשובה" – השאיפה (רצונות) לרעות הייתה להם לקניין, ולא תיפרד מהם.

ככה הוא גם בעניין הכפירה בטובה. מי ששאיפתו חומרית, והוא מן הנוטלים, אשר לא יוכלו להכיר טובה גם "לבסוף", כאשר יגיע אל עולם האמת, גם אז יהיה כופר בטובתו של הקב"ה, הוא יבין אז וידע, את צורך הכרת הטובה, ועד כמה גדול עווננו מנשוא, אך לא יוכל להרגיש בהודאה, כי קנה לו את כח הנטילה וכה בא עמו הכח הזה אל בית עולמו, עכ"ל.

---

¹⁰⁹ ערובין יט.

הבאתי דבריו ז"ל להשלים את הנושא של תיקון מידת ההוד – ההודאה למאציל, ולפתוח בנושא חדש – הרצון. מלמדנו הרב דסלר אשר פנימיות האדם הוא רצונו. הרצון הינו חלק מספירת הכתר כמו שנבאר ב"ה. ומטרתנו להפוך את הרצון לקבל – כח הנטילה, להיות לרצון להשפיע כמו המאציל, כנ"ל. ועל זה נדבר בפרק הבא ב"ה.

עיקר האדם הוא הרצון

המאציל העליון רוצה שנהפוך רצונו - שהוא הרצון לקבל, להיות כרצונו – רצון להשפיע.

נמצא שעיקר התיקון הוא לשנות את "הרצון", ובמילים יותר מדויקות, איננו צריכים לשנות את הרצון, אלא לגלותו. כי ידוע שלכל יהודי יש בתוכו רצון להשפיע, וכן אמר הרב דסלר, וז"ל: אין אדם בעולם שאין בו ניצוץ כח הנתינה. זה יראה בשמחתו, שאיננה שלימה בהיותו יחיד. וכן בגעגועים אל החברה אשר מעמקי הנפש יבואו (וזה לך האות, כי הנה עונש בית האסורים, ההפרדה מהחברה, לעונש חמור יחשב). ומה המה הגעגועים הללו? ניצוץ כח הנתינה. כל אדם יתאוה לבנים. ויש בזה שתי בחינות: א) כי ירגיש את בניו שיהיו כהמשך לעצמותו, לאחר פרידתו מעולמו. ב) כי ירגיש צורך והכרח שיהיה לו את אשר יאהבנו ויטיב לו. וכן אנחנו רואים בהולכים עריריים, אשר יכניסו יתומים לביתם והיו להם לבנים. ויש גם כאלה, אשר כלב או שאר בעלי חיים יקרבו אליהם, ויטיבו להם כאשר יעשו לבנים. הלא גם זה לאות אשר שורש כח הנתינה טמון הוא בעומק נפש האדם, עכ"ל.

וכן מצאנו בדברי הרב איתמר שוורץ,¹¹⁰ וז"ל: העצמיות של האמונה היא לא מצוה, כמו שכתוב בראשונים לגבי המצוה של "ואהבת את ה' אלקיך", שהמצווה היא לא עצם האהבה, כי זה דבר המסור ללב, אלא המצוה היא לסלק את המניעים שמונעים מהאדם את אהבת ה', ולהגביר בכחו את הדברים המקרבים אותו לאהבת ה'. אבל עצם האהבה היא לא יכולה להיות מצוה, כי הוא דבר ששמור ללב, עכ"ל.

---

¹¹⁰ בלבבי משכן אבנה, חלק ח' עמוד כג

ודיבר הרב על עניין אהבת ה' ואהבת העולם בכללות, שטמון בנו האהבה הזו, אלא שהיא רק מלובשת ברצונות לקבל שלנו. ואהבה זו – היינו הרצון להשפיע לזולת. כי כידוע אהבה בגימטריה "אחד", כי החיבור נעשה ע"י כח האהבה, ו'אהבה' פירושה נתינה, בניגוד ל"הב" שפירושו נטילה. וידוע שספירת החסד מכונת בזהר היכל האהבה, כי חסד – נתינה, היינו אהבה. וכל העולם בנוי על אהבת חנים ונחרב בגלל שנאת חנים כי "עולם חסד יבנה". והיינו כל הנהגותיו של המאציל הם רק חסדים וגלויים של אהבה, ואפילו הדינים וייסורים שבאים בהשתלשלות מספירת הגבורה – דין, גם הם בפנימיותם חסד, כי ספירת הדין מושפעת מספירת החסד, אלא שחסד זה מוסתר בספירת הגבורה.

ובתור דוגמא, אבא שאוהב את בנו, אם בנו עשה עבירה חמורה, האב יוכיח אותו על כך, "כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶאֱהָב יִחַיֵּם וְכָאֵב אֶת בְּנוֹ יִרְצֶה", וכדי להוכיח אותו צריך הוא לגעור בו או להענישו, וכל זה כדי שישור בנו מדרכיו הרעים ולא כדי לשפוך את כעסו הפנימי של האב על העולם ח"ו, כי זה בא מכח הנטילה, אלא מתלבש בכעס על מנת להיטיב לבנו. וכאשר מייסרו מוכרח האב להתלבש בלבוש של כעס, ומ"מ האב כולו אוהב את בנו, ומרגיש ייסורים נוראים על לבוש זה, כי אין זה טיבעו. וכן כתב המדרש רבה בתחילת שמות ע"ש.

בפנימיות כל יהודי נמצא החסד, כח האהבה, כח הנתינה, וזה כי אנו דומים לעליון.

וצריך לדעת, אשר הרצון שוכן בספירת הכתר, וידוע שעל ספירת הכתר אמר שלמה המלך ע"ה "תוכו רצוף אהבה", והיינו בכתר אין דינים ומחלוקות, כאמור בזהר "לית שמאלא בהאי רישא", כולו חסד ואהבה ואחדות גמורה, וגם השמאל – הדינים הם למעשה חסד.

פנימיות האדם הוא הרצון. כשם שנראה בעזרת ה', הרצון הוא כנגד החלק החיצוני של ספירת הכתר הנקרא 'אריך אנפין'.

עיקר האדם הוא הרצון – השאיפות. בתחילת הדרך לדבקות יש רצונות זרים אלינו שנדבקים אלינו מסביב, הוא הערס של הנחש הקדמוני – רצון לקבל, שמאז חטא אדם הראשון נכנס בנו ומדבר בנו בתור "אני", "אני רוצה". באמת ה"אני" הזה איננו האני האמתי. כי האני הזה הוא הרצון לקבל, או בלשון אחר האגו של האדם, שחושב רק למלאות רצונותיו, ומציאות זו כנגד מדרגת נפש, ומדרגה זו מתגלה בעיקר אצל הילדים עד גיל 13, אשר אין להם בחירה בנתינה ובעשיית המצוות לשמה (רמב"ם) כלל.

אבל כאשר האדם זוכה, מאז שהגיע לגיל 13, אם מתחיל בפעולות של השפעה לזולת בלי שום רצון לקבל, אז מגיע למדרגת רוח, שמכונה בשם "אתה".

ועל זה אמר הרב דסלר,¹¹¹ וז"ל: המתבונן בנפשו ימצא, שלא כל המחשבות באות בסגנון אחד. מה שבא מן רצונותינו, אנו מרגישים בלשון "אני": "אני רוצה", "דבר זה אהוב עלי". וכל דבר רוחני, בגדר תביעת היצר הטוב, נשמע לנו כעין "אתה": "עליך לעשות זאת, או להימנע מלעשות זאת". וכבר ביארנו במאמר "חטאו של אדה"ר", שזה ענין מה שמצאנו בספרים הקדושים שעל ידי חטא אדה"ר נכנס יצה"ר בפנים הלב, ונעשה יצה"ט כמו דבר מבחוץ, תחת אשר מקודם היה היצה"ר מבחוץ. וזה הביאור, לפי קוטן מצבנו, במה שכתבו המקובלים כי **"נפש, רוח, נשמה" הם כנגד "אני, אתה, הוא"**, היינו כי "נפש" הוא ה"אני", עם כל שאיפותיו הגשמיות, והתעוררות הרגש הרוחני היא כבר מבחינת "רוח", והיא מתבטאת בנו בגדר "אתה", והנשמה העליונה, השפעה קדושה מלמעלה, אשר תכליתה הוא רק הרוחניות, איננה מזדהת עם עצמותנו, והיא מושגת לנו רק בבחינת "הוא", שכאשר אנו חושבים בדבר תביעותיה, כאילו היא אינה נוכחית, והיצר הטוב מגיש טענותיה במקומה. ונמצא, שאם האדם שקוע בדרך הנטילה, ואינו חש אלא לעצמו, ועל זכויות אחרים יעבור בשאט נפש, גם רוחו ונשמתו כזרים נחשבו לו, כי בעיניו נראה כאילו הן דורשות ממנו ולא לצרכו, וכבר הוא מורגל לאמץ את ליבו נגד כל טענות הבאות בלשון כזה. וזהו שכתב רבינו יונה¹¹²: כי הייתי על הנפש היקרה אכזרי. [...] הרי שכל עלייה תלויה בכח הנתינה.

(וצריך לציין אשר שמחת האדם הוא תכלית של מלוי רצונו. נמצא שאם האדם רוצה להשפיע טובות ולשמח את חברו, עליו למלאות רצונותיו)

פנים בפנים

כאמור מטרתנו לגלות את היחידה שנמצא בנו, והיינו האהבה שאיננה תלויה בדבר, ה"אהבת עולם" שיש בנו, שיא כח הנתינה שהיא כנגד ספירת הכתר.

כאשר האדם איננו רוצה לעשות רצון המאציל, ומ"מ עושה, נקרא גיבור הכובש את יצרו¹¹³. ומ"מ היות ועדיין לא עושה מה שהוא רוצה לעשות, כי רצונו לעשות העבירה – רצון לקבל וליטול, נמצא שהוא רחוק מהמאציל ברצונותיו, כי המאציל **רוצה** להשפיע, והוא רוצה ליטול. מדרגה זו היא כנגד העבד, שהעבד "הפקירא ניחא ליה", והיינו שרוצה לפרוק את העול של האדון, רק אין לו ברירה וחייב להישאר עבד כל ימי חייו. וכן לא רוצה לעשות

¹¹¹ מכתב מאליהו ה"א עמוד 143

¹¹² שערי תשובה שער א' אות י'

¹¹³ רח"ו בשערי קדושה, א, ב

מה שהאדון מחייב אותו רק אין לו ברירה, כי אם לא יעשה ייענש בייסורים. וכן האדון משתמש בתחבולות כדי לפייסו, ונותן לו פרסים, כי לעבד שורה כח הנטילה, ואינו רוצה לעשות רצון האדון כלל, רק "אין זה משתלם לו" לכפור באדון. אדם שבמדרגה כזו הינו בבחי' עבד. ויראתו תלויה בדבר – יראת העונש, ואהבתו תלויה בדבר – לקבל פרס. וזה כי עדיין שורה עליו כח הנטילה. וכנ"ל מדרגה זו היא מדרגת נפש, כנ"ל שרוב רובם של מעשיו הם בשביל לקבל.

ועוד, מושג זה נקרא בלשון הקבלה "אחור באחור". והיינו שאין רצון האדון והעבד שווים, והעבד עובד את האדון בכפיה ממש, מיראה ופחד העונש, ומאהבת התענוגים. זו היא מדרגת עם ישראל בהר סיני, שכפה המאציל עליהם הר כגיגית ואמר להם "אם אינכם מקבלים את התורה פה תהיה קבורתכם", לכן קיבלו את התורה בעל כרחם. ומדרגה זו מתבססת על "נעשה ונשמע", ר"ל על אמונה, העבד לא מבין למה בקשת האדון הם לטובתו, אבל מ"מ עושה רצונותיו כי הוא 'מאמין' שהוא צודק, אבל ידיעתו הפוכה מידיעת האדון.

וישנה מדרגה עליונה יותר, והיא מדרגת הבן. הבן רוצה באשר רוצה אביו, כי הוא מבין שהם לטובתו. והיינו כאשר האדם תופס במוחין שלו שכל מה שהאדון אמר לו לעשות מעת ילדותו למעשה הם לטובתו ממש, אז חודר אור הכתר – אמונה, לתוך המוחין חב"ד שלו, ועתה תופס ומבין את הדברים למה הם לטובתו ממש. וכתוצאה מזה, הוא רץ לעשות רצון אביו, כי הוא מבין שזה הטוב האמתי. מדרגה זו נקראת "פנים בפנים", שרצון האב והבן דומים זה לזה. זו היא מדרגת עם ישראל בפורים "קיימו וקיבלו היהודים" – שחזרו בתשובה עילאה.¹¹⁴

לצערנו רוב העולם הם אנשים מלומדה, עבדים, מקיימים מצוות, מתפללים, לומדים תורה, כל זה באמונה תמימה, ולא מבינים במוחין למה התורה והמצוות הם לטובתם, הם פשוט עושים כמו שצריך כל יהודי לעשות, כי "כך ה' אמר". עדיין לא הגיעו לנשמע, ולכן אין האור של תענוגים שבא מעתיק מתלבש בחכמה ובינה שלהם וגם לא לגופם, ולכן אינם רוצים לעשות רצון ה' כי אינם מתענגים מכך, וכן אינם מתענגים מהמצוות ולכן אינם רוצים לעשות רצונו. ומ"מ הרצון כנגד אריך אנפין שהוא כלי ביחס לתענוג שבעתיק (כמו שנבאר כל הנ"ל בפנים הספר), ולכן עבודת האדם הוא גלוי הרצון, כי איפה שרצונו שם האדם.

---

¹¹⁴ עיין בדברי החלב"ן, ספר שמות, עמוד שמ, החזרת פנים בפנים – סוד פורים

וכדי להפוך עבד לבן, או מדרגת אחור באחור להיות פנים בפנים, ישנם ב' אפשרויות. או על ידי ייסורים, או על ידי שמשמש בבינה שלו ומפנים לליבו שה' רוצה לטובתו, ויזכך את מידותיו.

למשל, עם ישראל במתן תורה קיבלו את התורה מיראה, בכפיה, היו אז כמו עבדים, אחור באחור. בדור אסתר ומרדכי, ה' הסתיר את עצמו מעם ישראל, ונתן למזיקים יכולת להזיק – זהו עניין הנסירה. וכאשר ראה כל זאת הבן נבהל, וראה שלא שווה לו לרצות רצונות שונות מאביו, ושהאב צדק – לא טוב להיות כמו הגויים, לכן הפך הבן רצונו להיות כמו רצון האב – פנים בפנים – נס פורים.

ועוד משל, בן קטן מגיל 13 – עושה בכפיה את רצון אביו מיראת העונש ואהבת הפרס. מגיל 13 עד 20 – גיל הנסירה, שעולה על דעת הבן "אולי אבא שלי לא מבין כלום, והוא מהדור הקודם, תן לי ליהנות!", והיינו ששולט שם הרצון לקבל – היצר הרע הגדול ומנסה להרוג אותו – לנתקו מהמאציל. וכאשר עובר את העבירה כמה וכמה פעמים ורואה שהאבא צדק, אין ברצון לקבל שום טובה ותועלת ושמחה, ואף שיש שמחה, השמחה הזו מועטת ביחס לנזקים וסבל שנגרמים מכך (לדוגמא אדם בא על אשת איש – האשה חייבת להתגרש מבעלה והיא גרמה מיתה לעצמה ממש. והוא ליבו רחוק מאשתו, ופשוט חי לידי אשתו כמו שהיה חי ליד קיר. נמצא שרצו לקבל, וקיבלו תענוג מועט, ומ"מ ההרס ענק, כי עתה חיים "לבד" בבדידות, וזה אף שחי ליד אשתו בעשיה). אז הבן הופך את רצונו שהיה עד כה על מנת לקבל לעצמו, והופך אותו להיות על מנת להשפיע – כי תופס שזהו התענוג האמתי ממש. נמצא שהבן הפך את רצונו מניסיון החיים וכאבים ממש, וכל הכאבים וייסורי גהינם האלו – הוא גרם לעצמו.

והאפשרות השנייה להפוך את הרצון שלנו להיות כרצון ה', היא ע"י ההבנה העמוקה בליבנו ורגשותנו שה' רוצה לטובתנו. כדי להבין מדוע המצוות הם לטובתנו, צריכים לדעת מה הטעם של כל המצוות, ולהפנים בליבנו במה הם עוזרות לנו להפוך את העולם ליותר טוב. כל עוד המצוות הם עניין סגולי שפועל ברוחניות ובלתי מושגים, אז למה שהאדם ירצה לעשותם? הרי המצוות מגבילות את העבד מאוד מאוד. למשל אסור לאכול מאכלים מסוימים, אסור לבוא על כל אשה שירצה, אסור לכעוס בפה, ואפילו בלב! כל זה הגבלות. ומ"מ הגבלות אלו הם רק לעבד, כי הבן מבין שהגבלות אלו הם דווקא אלו שיגרמו לו להנות יותר. למשל למה אסור לבוא על כל הנשים בעולם, ואסור אפילו לראותן, ואף גם רק לחשוב ולדמיין על מעשה אסור – "למה? הרי זה מגביל אותי". התשובה פשוטה – כאשר מתירים לו להתפשט לכל הנשים בעולם, אז אינו יכול אף פעם להגיע לאהבת אמת. ולמה? כי אהבה פירושה נתינה, וככל שהאדם יתן לאשתו כך יאהב אותה יותר. א"כ

נדמיין אדם שנושא 1000 נשים, כמה זמן יכול הוא לייחס לכל אשה? דקות ספורות בכל שבוע לכל היותר. נמצא שאינו יכול להגיע לאהבה כלל. ולכן בתחילה המאציל עושה לטובת העבד בכפיה – אל תתפשט. והעבד לא מבין שזה לטובתו, ולכן רוצה לברוח החוצה ולהשפיע "אהבה" לכל הנשים כולם, ולא מבין למה הוא סובל ולא מרוצה מאשתו, ופשוט רוצה לבעוט ולברוח ממצות האדון. והאבא עצוב ואומר לעצמו – חבל שבני חושב שאני רוצה להרע לו. וכאשר יפנים העבד במוחו קודם, ובליבו בסוף, שהאדון רוצה לטובתו, אז ביטל הרצון לקבל שלו, ורוצה להשפיע רק לאשתו ממש, ואז מגיע לאהבה אמיתית בינו לבין אשתו, ובינו לבין המאציל, ואז לא רוצה לחשוב לראות ולזנות בפועל, כי הוא מבין שזה מזיק לו. מי הוא הטיפש שיאכל לכתחילה רעל?

על עניין פנים בפנים אמרו ז"ל¹¹⁵: א"ר יוחנן משום רבי יוסי טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות שנאמר "ורדפה את מאהביה וגו' ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה". וריש לקיש אמר יותר ממאה מלקיות שנאמר "תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה, "עכ"ל.

המרדות בליבו – ר"ל השוואת הרצון, שמכניעה רצונות ליבו, וזה טוב ממאה מלקיות כי המכות רק בעולם העשיה, וידוע שעולם הרגש מעל העשיה (ביצירה).

ועוד כתב הרא"ש,¹¹⁶ וז"ל: רצה באשר ירצה יוצרך, שמח בחלקך אם מעט ואם הרבה. והתחנן לפניו תמיר להטות לבבך לעדותיו. ובשאר דרכיך השלך על ה' יהבך, עכ"ל.

ועד שמגיע האדם למדרגה זו של פנים בפנים, כאשר נכנס לניסיון קשה, עליו לדעת שאין לו עזרה כי אם מאיתו יתברך, וכתב בעניין זה רבי נחמן,¹¹⁷ וז"ל: שְׁכַאֲשֶׁר הוּא מְשַׁקֵּעַ בְּתַכְלִית הַתְּגַבְרוּת הַחֵשֶׁךְ וְהַקְּלָפָה, וְהוּא כְּלוּא וּמְסַגֵּר בְּתוֹךְ הַחֵשֶׁךְ אֶפְלָה, הַמְּסַבֵּת וּמְקַפֵּת אוֹתוֹ מְכַל צְדִי צְדָדִים בְּכֶמֶה סְבוּבִים רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְאִין לוֹ שׁוּם פְּתַח וְתַקְנָה וְתַחבּוּלָה לְצַאת מִתּוֹךְ הַחֵשֶׁךְ אֲזִי עֵקֶר עֲצָתוֹ שְׁיִמְשִׁיךְ עֲצָמוֹ לְהַאֲמַת, וְיִבִּיט עַל הַאֲמַת לְאֲמַתוֹ, וְיִבְקֶשׁ רַק הַאֲמַת הַאֲמַתִּי וְכַנְגֵד זֶה אִין שׁוּם חֵשֶׁךְ וְסְבוּב שְׁיִחְשִׁיךְ לוֹ, כִּי הַאֲמַת הוּא הַשֵּׁם יְתַבְּרֵךְ בְּעֲצָמוֹ, וְהוּא בְּחִינּוֹת "ה' אורִי" וְכִינּוֹן שְׁה' אור לוֹ, אִין שׁוּם חֵשֶׁךְ שְׁיִחְשִׁיךְ אוֹתוֹ וְיִבְדֵּאִי יִזְכֶּה לְרְאוֹת הַפְּתָחִים לְצַאת מִהַחֵשֶׁךְ, בְּבְחִינּוֹת "פְּתַח דְּבְרִיךְ יְאִיר מְבִין פְּתִיִּים" כְּנִ"ל וְהַעֲקֵר, שְׁבַתְּפִלְתוֹ וְתַחֲנַתוֹ וּבְקִשְׁתּוֹ, אַף-עַל-פִּי שְׁאִי אֶפְשֶׁר לוֹ לְדַבֵּר שׁוּם דְּבוּר

¹¹⁵ ברכות ז.

¹¹⁶ בספר אורחות חיים, יום רביעי, ס"ק סט

¹¹⁷ ליקוטי מוהר"ן קמא, תורה קיב

בתפלה ותחנונים, מגדל החֶשֶׁךְ והבלבול המסבב אותו מאד מאד מְכַל צַד, אֶף עַל פִּי כֵן, על כל פְּנִים יִרְאֶה לְדַבֵּר הַדְּבַר בְּאֵמֶת, בְּאִיזָה מְדַרְגָּה נְמוּכָה שֶׁהוּא, כְּגוֹן לְמִשְׁלַל שְׂאִימָר: "ה' הוֹשִׁיעָה", בְּאֵמֶת אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינִי יְכוּל לְדַבֵּר בְּהִתְלַהֲבוֹת וְהִתְעוֹרְרוֹת כְּרֵאוּי, אֶף-עַל-פִּי-כֵן יֵאמַר הַדְּבַר בְּאֵמֶת, כְּפִי מָה שֶׁהוּא וְעַל-יְדֵי הַדְּבַר הָאֵמֶת, יִזְכֶּה לְרֵאוֹת הַפְּתִיחִים שֶׁבְּתוֹךְ הַחֶשֶׁךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְצֵאת מִחֶשֶׁךְ לְאוֹר, וְלִהְיוֹת לְכֵן: גַּם בְּזֶה שְׂאִימָר לְבָקֵעַ פֶּתַח לְצֵאת, יִזְכֶּה גַּם אַחֲרָיִם עִמוֹ, לְעוֹרֵר לְתִשְׁבָּה רְשָׁעִים אַחֲרָיִם, לְהוֹצִיָּאֵם מִהַחֶשֶׁךְ וְהַגְּלוֹת שֶׁהֵם אֲסוּרִים שָׁם. עכ"ל.

מהנ"ל למדנו פרוש אחד במושג 'פנים בפנים'.

ועתה כדי שנלמד עוד כמה פרושים במושג הזה, נקדם כמה כללים.

'פנים' הוא משל של פנימיות. וכן עלי אדמות אם רוצים לדעת פנימיות האדם עלינו להתבונן בפניו, ולא במרפק שלו, כי המרפק אינו מראה לנו אם האדם עצוב או שמח וכו', כל גלוי פנימיותו מתגלים בפניו דווקא.

א"כ ה"ה בתורת הקבלה, 'פנים' מלשון 'פנימיות'.

וגילה לנו האריז"ל שפנימיותם של כל אחד מהעולמות הוא ספירת הכתר. וספירת הכתר מתחלק לשלשה חלקים כמו שנבאר בפנים הספר, ובקצרה הם מהפנימי לחיצון: הרישא דלא איתידע שכנגד האמונה בה', עתיק יומין שכנגד התענוג, אריך אנפין שכנגד הרצון.

נמצא שלפי זה מובן מהו המושג 'פנים בפנים', או מצד הרישא דלא איתידע שהאדם דבק ברדל"א של המאציל שר"ל מאמין באמונה תמימה שכל מאן דעביד רחמנא לטב. או מצד עתיק והוא כאשר האדם מתענג לעשות רצון ה'. או מצד אריך אנפין והוא כאשר רצונות האדם כרצון ה', רוצה להיטיב לעולם.

וכן פירש הרמ"ד וואלי¹¹⁸ את ה'פנים' כנגד השגת תענוג (רפואה, פרנסה, הבנה רוחנית וכו'), והוא כנ"ל כנגד עתיק, וז"ל:

ידוע הוא לפי הסוד כי ארבע בחינות הם באצילות כלו, או אחור באחור או אחור בפנים או פנים באחור או פנים בפנים. והנה העניין הזה עצמו הוא לפי הרמז בין ישראל לאביהם

¹¹⁸ ספר הליקוטים א', עמוד רנט

שבשמים, כי בחינת אחר באחר היא כאשר הוא רחוק מהם והם רחוק ממנו כי עונותיהם היו מבדילים. אחר בפנים הוא כאשר הוא מבקש אותם להשיבם אליו והם לא בקשוהו ח"ו כי פנו אליו עורף ולא פנים כענין שנאמר "נדרשתי ללא שאלו נמצאתי ללא בקשוני". פנים באחר הוא כאשר הם בעת צרתם יפנו אליו ויאמרו קומה והושיענו (השגת תענוג) והוא לא ישמע אליהם מפני העבירות שבידם כענין שנאמר "גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו". ולבסוף בחינת פנים בפנים היא כאשר הם צעקו אליו והוא ישמע אליהם ויושיעם מכל צרתם, "אני לדודי ודודי לי" כאשר יהיה לעתיד לבא, ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלקיהם וגו'.

והנה הטעם לכל הנזכר הוא כטעם סודו ונסתרו וכלא רזא חדא, כיצד, **אחור באחור** שהוא לא יאיר אליהם והם אינם יכולים לקבל הארה ממנו מפני הקליפות המבדילות זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכאן, ובין כך ובין כך החיצונים מרקדים ונהנים מן הפירוד כאשר הוא בעת הגליות. **אחור בפנים** כאשר הוא מבקש להאיר להם והם יחפצו להלוך חשכים מפני החומריות הגובר כענין דור המדבר ודורות המורדים כי טח מראות עיניהם מהשכיל לבותם. **פנים באחור** כאשר הם בעת צרתם בכח הכתישה והסיגופים והצרות יתנו שמנם ונגלה הטוב שבהם ויתעכל הרע ובכל זאת לא שב אפו עד שיתום רעתם לגמרי, "ובחנתים כבחון את הכסף וצרפתים כצרוף את הזהב" ואז לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך ראות את מורך. **פנים בפנים** כי הם ראויים לקבל אורו והוא ישיש להאיר להם ולתקנם, כי אין כלי מחזיק ברכה אלא שלום, ואין שלום אלא בהסרת המסכים והקליפות הם המונעים, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. עכ"ל.

והוסיף הרב וואלי פירוש במושג 'פנים בפנים' כנגד הרצון – אריך אנפין, וז"ל:

גם הד' בחינות הנזכרים בחיבור הנשמה והגוף, כי בעת הילדות והשחרות הם אחר באחור כי הכלי אינו ראוי לקבל אורה לפיכך מצומצם הוא ואינו מתפשט כי "עיר פרא אדם יולד". **אחור בפנים** הוא בעת הבחרות שהנשמה מבקשת להאיר והשכל משנהו יחפוץ להדריך את הגוף בדרך זו ילך שלא יהיה עוד "כסוס כפרד אין הבין", אך יצרו מתגבר עליו ושוכח את בוראו והולך בדרכי לבו. עד שזה גורם לו הבחינה הג' שהיא **פנים באחור** כאשר הוא מלא וגדוש מטמאת פשעיו בימי העמידה הנוטה לירידה, וכוחות היצר הולכים ונחלשים ואור הנשמה מעמידו על דעתו ויודיענו טעותו והוא אוזר כגבר חלציו ופושט זרועותיו לחבק את האמת, אך תהי נעדרת ממנו עד אשר יסיר חלודת העבירות מלבו

וינקה מזוהמת יצרו. ולבסוף יבואו ימי הזקנה והם הימים אשר יאמר **אין לי בהם חפץ עוד** **בהבלי העולם ותעתועיו**, כי ייהרס בנין היצר לגמרי ואז ישובו הנשמה והגוף **פנים בפנים** כי הגוף נכנע לשמור את משמרת הנשמה ולא יטה ימין ושמאל מכל אשר יצווה שוקד על דלתות התורה יום יום עד אשר ירצה כשכיר יומו ונשמתו תעלה הרמתה להיות צרורה בצרור החיים והגוף ינוח עלי משכבו אין שטן ואין פגע רע עד אשר יקומו שניהם באחרית הימים לקבל את שכר פעולתם כמשוש חתן על כלה ישישו זה עם זה, ושמחת עולם על ראשם ופרי מעלליהם יאכלו. עכ"ל.

תורת החסידות היא תורת הקבלה

הרבה מהלומדים תורת הקבלה סוברים שתורת החסידות בא מחידוש שחידשו הבעל שם טוב ותלמידיו, ואין זכר לדבריו מכתבי האריז"ל והזהר, ואין קשר לדברי החסידות לבין פנימיות קבלת האר"י.

ויש לבאר שמצאנו כמה וכמה פעמים בין בזהר ובין בדברי רח"ו בעצמו יסודות ידועים למי שלומד חסידות, וב"ה נביא בספרנו כמה וכמה מקורות.

וא"כ מה חידש הבעל שם טוב, הרי דבריו נמצאים בספרי הקבלה הידועים לכל?

מטרתם של ספרי החסידות היא ללמוד מושג קבלי כשם שהובא בספרי הקבלה ולהדגיש מה שרח"ו גילה "בדרך הגב", ולהפכו להיות עיקר, ולכן כאשר רח"ו מגלה שהמושג "כלי" פירושו מושג רוחני שתכונתו הוא עניין 'קבלת אור', א"כ עלנו ללמוד כל הסוגיות שנמצאים בכל דברי הזהר והאריז"ל כך. וכן בשאר כל המושגים הקבליים, עלינו להבין שכל אור רוחני שדיברו המקובלים הם משלים, א"כ פשוט מהמשל אפשר להבין את הנמשל, וכנ"ל "כלי" עלי אדמות פירושו דבר שתכונתו הוא להיות ראוי לקבל שפע מסוים, כמו כוס וכדומה, א"כ היותו "מבשרי אחזה אלוה" לכן גם עלינו להבין שתיבת כלי בקבלה הוא אותו עניין, רק ברובד רוחני ולא גשמי.

וכן ידועים הם דברי הבעל הסולם שפירש שעניין הכלי הוא הרצון לקבל, וכל פעם שתראה תיבת "כלי" – פירושו רצון לקבל. מנין לו חידוש זה? והנה גם זה נאמר בכתבי רח"ו למי

שחננו המאציל לזכות לשים את ליבו לדבר ¹¹⁹ וז"ל: וגם סיבה אחרת כי עיקר החזרה (של האורות לפה דא"ק) היה לעשות בחינת כלים, ולכן הייתה כוונתו להוציאם חסרים מתחלה כדי שיהיה להם חשק לעלות ולקבל ואז יעשו הכלים, ע"ש. נמצא שהבעל הסולם לא חידש את העניין, אלא רק שם דגש על עניין זה שה'כלי' זהו הרצון לקבל דבר שחסר, ולימד אותנו ללמוד בהיקש וגזירה שווה שבכל מקום שנראה את המושג כלי – פירושו רצון לקבל כדברי רח"ו בעצמו.

ועוד משל, ידוע לנו (עיין בתחילת הספר) שספירת החסד כנגד מידת המים, א"כ עלינו להתבונן בטחונות של המים עלי אדמות ולהבין מה היא ספירת החסד הרוחנית, ולאחר התבוננות רואים שיש כמו תכונות למים: הם מתפשטים אם אין דבר שמגבילם, הם בטבעם נוטים להיות קרים ולחים, והם יורדים כמה שיותר למטה כל עוד דבר לא מונע מהם, ויש חוק כלים שלובים ועוד ועוד, א"כ ברובד יותר רוחני כגון הרגש והלב, מה דומה לתכונת ההתפשטות? החסד, שרוצה להשפיע בלי גבול ומידה, (וזה הפוך מהגבורה ויראה שעושה גבולות), א"כ אנו רואים שיש קשר בין ספירת החסד לטבע המים, וזה מטעם שהמים הגשמיים מושרשים בספירת החסד.

וביאר לנו רח"ו (כמו שנלמד בספר על הסבר ספירת החסד ב"ה), שמידת המים היא זו שגורמת לאדם לרצות להתענג מתענוגי האכילה ממון ועריות, ושם שורש התאוות, ומלמדים אותנו בתורת החסידות שכל התאוות הם למעשה "אהבות נפולות", פירוש העניין הוא היות והאדם אוהב את עצמו לכן מסכים לקבל את כל מה שרוצה – אוכלים, ממון של אחרים, נשים אסורות וכו', וזה לומדים מטבע המים כנ"ל, שבטבעה להתפשט, ולכן רוצה עוד ועוד ועוד תענוגים, ולא מסתפק באשתו ובמעט אוכל, ובבית אחת וכו'. וכן מצאנו בזהר ¹²⁰ וז"ל: מי שאוהב את הקב"ה מתעטר בספירת החסד. וזה כנ"ל בדברי החסידות, שספירת החסד היא למעשה אהבה. ואם האדם רשע – הוא אוהב את עצמו וזה נקרא "חסד נפול", ואם האדם צדיק – הוא אוהב להשפיע טוב לזולת. וכאן מדגישים בעלי תורת החסידות, שאע"פ שיתכן שנאמר רק פעם אחת בודדת בזהר, שחסד ר"ל אהבה, מ"מ תלמד בדרך היקש לכל שאר המקומות. ועוד מצאנו שספירת החסד כנגד "היכל האהבה", וכן העיד הכתוב "חסד הוא" על הבא על אחותו – עריות.

¹¹⁹ שער העקודים, בסוף פרק ג', בעמוד ד. טור א' עיין שם הייטב.

¹²⁰ דף רסז.

ולפי זה מובנים דברי רח"ו בהקדמתו לעץ חיים וז"ל: "וכל אחד מהחכמים היודעים בחכמה הזאת מאז ואילך היו עוסקים בה בהסתר גדול ולא באיתגליא, ולא היה מגלה אותה אלא לתלמידו היחיד בדורו, ואף זה בראשי פרקים מפה לפה **מגלה טפח ומכסה אלף טפחים**" והיינו לפי דברנו האריז"ל סידר לנו את סדר הווית העולמות והכוונות וכו', ומ"מ גילה רק טפח מפנימיות הקבלה, והיינו כנ"ל, הזכיר רק פעמים בודדות את תוכן מפנימיות המשל, כי בדורו עדיין לא הרשו לו לגלות, ולא היה להם צורך לאור יותר גבוה כדי להשלים את תיקונם, ורק לאחר מכן שמו דגש המקובלים האמתיים שהגיעו לרוח הקודש ולדבקות אמיתית במאציל, עמדו על כל מה שהאריז"ל גילה 'רק טפח', ואמרו לנו שיש להבין פנימיות האריז"ל כך בכל מקום שמזכיר את אותו המושג, ולא להבין רק את המשל ולומר "הנמשל לא ידוע לנו", כי הנמשל נמצא למי שזוכה לראותו, וזה פרוש על מה שאמרו ז"ל שמגלים סודות התורה למי שמבין מדעתו, ומי שאין בו דעת לא זוכה לראות ולדייק כמו גדולי המקובלים. ולכן עלינו להתבטל לגדולים שהגיעו לדבקות נוראה בה', ולכן הם זכו לשים לב ודגש אפי' על תיבה אחת בודדה בדברי רח"ו או בכתבי הזהר, שבזכותה מבינים את כל תורת הסוד באופן עמוק יותר.

הרי עלינו להבין שכל כוונת תורת הקבלה זהו רק הדרכה מעשית על איך להידבק במידותיו של המאציל, ואיך להשפיע נחת רוח ליוצרנו ולכלל האנושות כולה, ואיך קשורים כוונת הלב והמח בפעולות של המצות, ואיך כל מצווה מזככת את המידות.

ונעתיק כאן כמה דוגמאות, ומי שזכה לבינה יבין, ומי שלא לא.

אמר הבעל שם טוב שמידת החסד כנגד אהבת ה', וידועים הם דברי הזהר שהחסד כנגד אברהם אבינו, והוא שתיקן את מידת החסד, וה' אמר על אברהם "אוהבי".

ועוד איתא בספר ברית מנוחה¹²¹ שכתב הרח"ו וז"ל: הפינה הא' מביט לדרום צד **החסד והאהבה**, עכ"ל. הרי דבריו מפורשים - ספירת החסד היא שורש האהבה.

הגבורה היא יראת ה', ידוע שמי שתיקן הגבורה הוא יצחק אבינו, ונאמר עליו "ופחד יצחק", "בפחד אביו יצחק", **כי כל עניין היראה ופחד הוא הגבורה**. ועוד כתב הזהר שהמסך נתקן בסוד היראה, כמו שנעתיק מקורו בפנים הספר.

---

¹²¹ בהוצאת אהבת שלום בעמוד יד

וכתב רח"ו בפירושו לספר ברית מנוחה: הפינה הג' הוא פינת שמאל הראש מקום הדין הקשה והוא מקום הגבורה מצד עצמה וקושיה [...] ונקרא מקום זה קדש ברנע מקום גבורה גאות הדין החזק. עכ"ל. מכאן שהגבורה הוא שורש הדינים והגאוה.

וכן מפורשים הדברים בזהר הקדוש¹²², וז"ל:

חכימין כלהו אינון רשימין דיוקניהון בתקמה, ונבונין רשימין דיוקניהון בבינה, ומארי גמילות חסדים דיוקניהון רשימין בתקסד, וגברין בוצריהון כלהו רשימין בגבורה, ומארי תורה כלהו רשימין דיוקניהון בעמוּדא דאמצעיטא (תפארת), ונביאים כלהו רשימין דיוקניהון בנצח והוד דאינון תרי סמכי קשוט, וצדיקים נטרי ברית כלהו רשימין דיוקניהון בצדיק (תיקון היסוד, בסוד "צדיק יסוד עולם"), ומארי מלכותא כלהו רשימין במלכות, ומארי יחודא כלהו רשימין בקתר עלאה דאיהו מחשבה, דתמן צריך לסלקא יחודא במחשבה סתימא, ובכלהו תקונין אליון צריך לשבחה לעלת על כל העלות, דאיהו מלגאו כנשמתא בגופא. עכ"ל.

ספירת הוד נקראת כך על שם הודיה למאציל, ועל זה אמר הזהר¹²³ וז"ל:

תמינא (ספירה שמינית החל מהכתר, כי שם מלמד הזהר על כל ספירה וספירה ממעלה למטה ע"ש) בהודאה, וביה הנה משבח דוד "הודו לה", ודא הוד ודאי, "למנצח (נצח) הודו (הוד)", בהון רמיזין נצח והוד, עכ"ל.

ועוד כתב רח"ו¹²⁴ וז"ל: מודים. ברכה זו בהוד דאימא, וזהו לשון הודאה הרמוז בתיבת מודים מלשון הוד. עכ"ל.

היסוד הוא סוד ההתקשרות בין שני דברים – משפיע ומקבל, ז"א ונוק'. וכתב רח"ו¹²⁵: "זהו ענין ה' קשרים וד' אורים שיש בכל כנף וכנף כי הה' קשרים הם סוד החמש חסדים של היסוד הנק' קש"ר ושורי"ק כנודע". וכן היסוד היא הספירה השישית ביחס לז"ת, ולכן היא בסוד האות ו' – 6. וכן האות ו' נקראת ו' החיבור, כי כנ"ל מהות היסוד הוא לקשר בין שני מושגים.

---

¹²² תיקוני זהר קכג:

¹²³ תיקוני זהר כט.

¹²⁴ שער הכוונות, דרושי העמידה דף לז:

¹²⁵ שער הכוונות, כוונת הציצית דרוש א'

ועוד המלכות נקראת 'כבוד', ולכן שבת שכנגד המלכות נצטוונו לכבד, וכן האשה שמורשת גם במלכות צריכים 'לכבדה יותר מגופו', וכן עוד הרבה. ודבר זה מרומז בכתבי רח"ו¹²⁶, וז"ל:

והנה המלאכים בעלות המלכות למקום שחוצבה עד א"ס אין יודעים מקומה כי גבהה מהם מאד, ואז מזכירים זווג חו"ב אשר ממנה יצאו ומקדימין עשייה לשמיעה, כי שמיעה נעלמת מהם ולפיכך אומרים "ברוך כבוד ה' ממקומו", **כבוד ה' שכינתא עילאה בינה, ואח"כ ממקומו שהיא שכינתא תתאה מלכות**. עכ"ל.

ועוד כתב רח"ו¹²⁷, וז"ל: וזהו ג"כ רמז לברכה לחתן וכלה, שאומרים "**שהכל ברא לכבודו**", **כבוד מלכות**. עכ"ל.

עד כאן הדוגמאות, ונביא עוד כמה וכמה מקורות לכל מושג קבלי, שכנ"ל, השמות שלהם לא נבחרו בלי טעם וריח ח"ו, אלא מורים לנו להדבק באותה המידה כדי להדבק במאציל.

הקדמה להבנת תוכן הספר

לפני להתחיל להסביר תיקונם של כל אחת ואחת מהמידות שלנו, ואיך נדבקים במאציל למעשה ע"י כך, ואיך המצוות גורמות לנו להיות טובים ומטיבים, נברר כמה כללים בתורת הקבלה שישמשו אותנו להבנת תיקוננו ותיקון העולם בעזרת ה'.

תורת הקבלה והנבואה היא תורת המשל חידה ומליצה

ההקדמה הראשונה שכל אחד חייב ללמוד היא על אסור לימוד תורת הקבלה כפשוטם של דברים, כי בכך שהאדם לומד את הקבלה כמות שהיא וחושב לרגע שכל הציורים שלומד הם כפשוטם בעולמות העליונים – מיד עובר על אסור ההגשמה ח"ו. (עיין מאמר קו המידה עם ביאור הרמ"ק המופיע בספר הזהר במאמר 'קו המידה' בהקדמה של

---

¹²⁶ שער כתבי מורי סוף דף א עמוד א'

¹²⁷ שער המאמרים פרק רביעי יד., ובהוצאת אהבת שלום בעמוד רפז

המתוק מדבש) למשל בלימוד הקבלה נלמד את המושג 'עיגול' – אין שם עיגול, נראה את מושג 'קו' – אין שם קו, את מושג 'אור' – אין שם אור, 'כלי' – אין שם כלי, וכו' וכו'. א"כ למה דיברו על המושגים הרוחניים במשלים? לזה השיב רח"ו שהיות ונתנה התורה רשות לדבר בלשון משלים כגון "אצבע אלהים", "יוחר אף ה'", וכדומה, אז גם לנו מותר.

א"כ מהו גדר איסור 'ההגשמה'? לחשוב שהמשל הוא המציאות בעולמות הרוחניים.

ואם בין כה המציאות רחוקה מהציור, אז למה ללמוד ציורים? כי הציורים הללו הם הדומים ביותר בעולמות התחתונים למושגים העליונים.

ואיך יתכן? זהו כי כל האורות שמדברים עליהם משתלשלים בעולם הזה הגשמי, ולזה כיוון דוד המלך ע"ה באומרו "מבשרי אחזה אלוה" – כפשוטו ממש, כי המציאות של העולם הזה נגרמה מהשתלשלות של העולמות העליונים.

נמצא לדוגמא, שה'אור' של העולם הזה, אינו ה'אור' של העולמות העליונים, ומ"מ היות והאור של העולם הזה נגרם מכך שהשתלשל האור מהעולמות העליונים, לכן לאור של העוה"ז יש את אותם התכונות של האור הרוחני – למשל הוא בלבתי נתפס בידיים, והוא החומר הדק ביותר, ואיננו יכולים לייצר דבר מחלקיקי האור אלא א"כ מתלבש בכלי, ומיטיב לעולם בסוד "שמש צדקה ומרפא" וכו'.

נמצא שתורת הקבלה היא תורת המשלים, כשם שבנבואות שקיבלו הנביאים, המאציל דיבר אליהם בלשון משלים, כן עשו רש"י והאריז"ל – דיברו ברמזים. וכן מצאנו למשל בנביא¹²⁸: "ויהי דבר יהוה אלי לאמר מה אתה ראה ירמיהו, ואמר מקל שקד אני ראה. ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי שקד אני על דברי לעשותו. ויהי דבר יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה. ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה. ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על כל ישבי הארץ. כי הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתח שערי ירושלם ועל כל חומותיה סביב ועל כל ערי יהודה". וכו'.

נמצא, שאע"פ שמותר לנו לדבר בלשון משלים כאשר מבינים שאין זה המציאות הרוחנית העליונה, מ"מ אנו נשתדל בעזרת האל, לברר את כח הדמיון מיד בהתקבלו הציור, והיינו ננסה להסביר את תוכיות המשל מיד כשנלמד אותו, וזה ע"י מקורות וביאורים מתורת החסידות שביררה את תורת המשלים והנבואה של האריז"ל.

---

¹²⁸ ירמיה פרק א' פסוק י"א

כללים ראשונים

עתה נבאר כמה נקודות בסיסיות בחכמת הקבלה.

- מצאנו בתורת הקבלה סדר מסויים בהשתלשלות העולמות, שלב אחר שלב, ומ"מ אין מוקדם ומאוחר בסדר בניין העולמות. ו"השלב הראשון" פירושו מדרגה רוחנית עליונה יותר מה"שלב השני", ומ"מ שני השלבים קיימים בכל רגע - אצל כולם, אך, השלב הראשון מתגלה ביתר תוקף אצל אדם מסויים מה שאין כן בשני, הכל לפי מדרגת האדם וזיכור מוחו לבבו ומעשיו.

התפיסה של ה'זמן' - היה הוה ויהיה - מתחילה רק במלכות שכנגד העולם הזה הגשמי¹²⁹. אבל במוחין חב"ד - אין זמן¹³⁰, היה הוה ויהיה הם אחד - יהו"ה אחד, בו זמנית ממש (ובעלי רוח"ק ששורה עליהם המוחין דגדלות - מוחין חב"ד אלו, לכן יודעים את העתיד כמו העבר בו זמנית, וזה בדומה למאציל העליון).

- ישנם חמישה סוגי עולמות: אדם קדמון (ר"ת א"ק), אצילות, בריאה, יצירה, עשיה.

- בכל עולם ישנו עשר ספירות (ר"ת י"ס): חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת (ר"ת ת"ת), נצח, הוד, יסוד, מלכות. כל ספירה מהוה הנהגה מסוימת בהשתלשלות.

- ישנם מקרים שנראה שהעשר ספירות יכללו את הכתר ולא את הדעת, נמצא שהעשר ספירות הם כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. וכאשר נמנה את הכתר לא נמנה את דעת, וכן להפך, כאשר נמנה את הדעת לא נמנה את הכתר. והוא מטעם שה'כתר' בחינתו להיות בלתי מושג וללא הבנה ותפיסה כלל (הרדל"א), ולכן הכתר "על הראש", ולא בתוך הראש. וזה לעומת הדעת שבחינתו הפנמה השגה וחיבור, בסוד "ואדם ידע את חוה".

---

¹²⁹ עיין רמב"ן בראשית פסוק ד' שהזמן והחומר תלויים זה בזה.

¹³⁰ ליקוטי מוהר"ן תנינא ז'

- נאמר בספר הבהיר¹³¹ ואמאי קרי ליה 'ספירות'? משום דכתיב (תהלים י"ט ב) 'השמים מספרים כבוד אל'. עכ"ל. דהיינו הספירות באים לגלות מידותיו והנהגותיו של המאציל וכאשר אנו נדבקים במידותיו, זהו כבודו של המלך. ועוד 'ספירה' נקרא כך מלשון 'לספור', ר"ל ב'אור דאין סוף' - שנקרא כך על שם שאנו לא יכולים לתפוס ולהשיג את האור, לא שייך שם לספור ולחלק את האורות והנהגות של המאציל. ועל זה כתב רבי נחמן¹³²: 'אין סוף' הוא בחינת מה שאין בו תפיסה, עכ"ל. מה שאין כן מספירת הכתר ומטה, אז מתלבשים אורותיו (תענוגים) של המאציל בצורות שונות לפי הכלי - האדם, וזה לצורך השלמתו עד שיגיע לדבקות בכבוד המלך.

- היות והאורות משתלשלים ממעלה למטה, ושכל מטרת בריאת העולם הינה בשביל עם ישראל, שכן ה'אדם' מבלשון "אדמה לעליון", לכן צורת השתלשלות הספירות הם בדמיון גוף האדם. והיינו: ספירת החכמה במקום האונה הימנית של המח, הבינה כנגד האונה השמאלית, הדעת ביניהם בחלק האחורי של הראש במקום שמונח קשר הד' של התפילין, חסד זרוע ימין, גבורה זרוע שמאל, תפארת גוף, נצח רגל ימין, הוד רגל שמאל, יסוד - אות ברית קודש, מלכות עטרת היסוד.

- אין שינוי באורות, כל השנוי רק בכלים. ר"ל האור אין סוף יורד ממש בכל רגע בכל העולמות וזה אפי' בעשיה הגשמית בסוד "מלא כל הארץ כבודו". ומ"מ ההפרשים בין העולמות הם ביחס לכלים, ר"ל ביחס לזיכוכ האדם, דהיינו אדם מגושם לא ירגיש את המאציל כלל, ואינו מאמין שיש מאציל כלל ח"ו, ואינו מרגיש ויודע שה' נותן לו אורות - תענוגים בכל רגע, ומדרגתו בקליפות - יצר הרע הגמור, מתחת לעולם העשיה. האדם שהזדכך קצת יותר נמצא בעשיה, יש לו ידיעה במאציל, אבל אינו מרגיש וחווה אותו בכל רגע, ומרגיש שהמאציל ברא את העולם "והלך" ח"ו, ומ"מ בעת צרה הוא פונה למאציל. נמצא שהוא חש יותר את האור אין סוף מאשר מדרגת הראשון. וכן הלאה, עד שמגיעים למדרגת א"ק - הנקרא ג"כ "אין", כי חוויתו היא שאין עוד מלבדו, וכל הנבראים כולם גם הם חלק אלוה ממעל, ומבוטלים וכאין ממש נדמו, אלא כל העולם הוא שלוחי המאציל ולבושיו. מדרגה זו נקראת גם 'ביטול היש', ר"ל כל העולמות אבי"ע (הנקראים 'יש') אינם ממשיים אלא הם רק גלויי אורות ותענוגים מאת המאציל העליון. נמצא שיתכן ששני אנשים ישבו אחד ליד השני, אחד לא מרגיש את האור אין סוף ואינו מאמין כלל ונמצא בעולם שמתחת לעשיה, והשני רואה רק אלוהות ונמצא בעולם א"ק, ובאמת האור אין סוף

---

¹³¹ אות קכה

¹³² ליקוטי מוהר"ן כב, ט

יורד אליהם בשווה, רק שלראשון יש קליפה גסה של יצר הרע – כח הנטילה שגורמת לו לא להרגיש את האור, ולשני אין, כי כל כולו בנתינה והשפעה.

וכן הוא בכל החילוקים והסתירות שתראה בכל תורת האר"י והזהר, כולם אמת, ובכל אופן האמת היא ביחס לכלי שמקבל את האור ולא באור אין סוף עצמו. כגון בדברינו הנ"ל, תירצנו את הסתירה שיש בדברי האריז"ל בפירוש עד איזה עיגול נכנס קו היושר? מצד אחד כתב האר"י שיורד עד אמצע עיגולי עתיק, ומאידך כתב עד אמצע כל העיגולים – והיינו עד עיגול העשיה. ובאמת שניהם אמת, והכל תלוי בכלי – באדם שמקבל את האורות, לאדם שאינו מאמין כל כך נראה בעיניו שהאורות יורדים רק עד עיגולי עתיק, ולמאמין יותר – שקיבל את אור הכתר – יחידה, בכלי של המלכות – עולם העשיה, הוא רואה שהאורות יורדים עד לעשיה הגשמית. ומ"מ אין עבודה בהשגת אור האמונה, כל העבודה היא בזיכוך המידות ז"ת, כמו שנבאר, ואז יזכה לאור הכתר – אמונה.

- תורת הקבלה נקראת תורת הערכין – והיינו כשם שבעולם הזה דבר אחד יש לו כמה בחינות לפי המסתכל, כך הוא כלל ברוחניות. למשל בעולם הזה אותו אדם יכול להיקרא תלמיד ביחס לרבו, ורב ביחס לתלמידיו. וכן נקרא אבא ביחס לבניו, או בן ביחס לאביו, ורב ביחס לתלמידיו, ועובד ביחס לעבודתו, או אברך ביחס לכולל וכו'.

וכן הוא ברוחניות, ישנם אין ספור בחינות לכל דבר שמדברים אליו, וכגון ביחס לעולמות העולם העליון ביותר נקרא א"ק, ואותו עולם א"ק ביחס לספירות נקרא ספירת הכתר, ואותו עולם א"ק וספירת הכתר ביחס לאורות נקרא אור היחידה, וכו'.

וכן למשל מצאנו "סתירות" בדברי רח"ו בעץ חיים עד איפה עולם תחתון מלביש את העליון, האם רק בספירות תחתונות נה"י או כל הז"ת או רק המלכות וכו', והיינו עולם העשיה, האם מלביש את היצירה רק במלכות של היצירה, או רק בנה"י, או גם בכלל הז' ספירות של היצירה? וכולם דברי אלהים חיים, ואין מחלוקת ואין סתירות כלל ח"ו, אלא שרח"ו דיבר על מדרגות כלי שונים, כי אין שני באורות אלא רק בכלים, והכל ביחס למדרגת הכלי – זיכוך המידות של המקבל את האור. והיינו אם התלמיד משיג את רבו רק בהלכה פסוקה שלו – נקרא שהעולם התחתון – התלמיד, "מלביש" (שר"ל משיג) את רבו רק בחיצוניותו (מלכות). אבל אם התלמיד מבין ומשיג את פסק ההלכה של רבו, נמצא שמשיג את הנה"י של רבו, ואם "עומד על דעת רבו", והיינו נעשה במדרגת 'תלמיד חבר' – בכך שהוא חושב כמו רבו ויכול להשיג פסקי הלכות ממש דומים לרבו וזה אף שרבו לא לימד אותו את אותו פסק ההלכה, זה נקרא שה'עולם התחתון' – התלמיד, מלביש את העולם העליון – רבו, עד הדעת שלו, והיינו מלביש את הז"ת של עולם העליון.

הכלל הוא, שברוחניות אין סתירות אלא הכל פועל בהשלמה הדדית. רוחניות נמשלה למן, שזה הלחם רוחני שירד מין השמים כנודע, שהיה כולל את כל הטעמים כולם בלי שום סתירה כלל.

- ישנם ה' יסודות שמהם נבראו כל העולמות כולם. וה' יסודות אלו הם כנגד חמישה עולמות: א"ק, ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן. וגם כנגד אותיות שם יהו"ה ב"ה, וכנגד הספירות וכו'.

חמישה יסודות אלו מתפרטים לכמה עניינים, ובתוך כל יסוד כאשר נדבר על עניין ואופן אחד, נדבר גם כן על העניין השני. וההינו:

ענין	יסוד א'	יסוד ב'	יסוד ג'	יסוד ד'	יסוד ה'
עולמות	אדם קדמון (א"ק)	אצילות	בריאה	יצירה	עשיה
ספירות	כתר	חכמה	בינה	זעיר אנפין (ז"א)	מלכות
מידות		מים	אש	רוח	אדמה
שם הוי"ה	קוצו של יו"ד	י'	ה'	ו'	ה'
שמות ה'	יהו"ה	ע"ב:	ס"ג:	מ"ה:	ב"ן:
		יו"ד ה"י וי"ו ה"י	יו"ד ה"י וא"ו ה"י	יו"ד ה"א וא"ו ה"א	יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה
מדרגת העולם		כולו טוב והשפעה	חציו טוב וחציו רע לא מעורב	חציו טוב וחציו רע מעורב	רובו רע ורצון לקבל
אורות	יחידה	חיה	נשמה	רוח	נפש
טנת"א		טעמים	נקודות	תגים	אותיות

ולדוגמה אם נדבר על דבר המאפיין את החכמה, נמצא שזה גם מאפיין את עולם האצילות מידת המים וכו'.

- כל עולם כולל בתוכו גם את חמשה סוגי העולמות. למשל עולם האצילות שנקרא בשם "ע"ב, גם כולל בתוכו חמישה עולמות א"ק אבי"ע. ישנו עולם א"ק של אצילות, אצילות שבתוך האצילות, וכן בי"ע דאצילות. ובלשון אחר, היות ושמות ה' של אבי"ע הם ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן (ר"ת עסמ"ב) נמצא שחלק האצילות שבתוך האצילות יקרא ע"ב דע"ב, בריאה שבאצילות יקרא ס"ג דע"ב, יצירה דאצילות יקרא מ"ה דע"ב, ועשיה דאצילות ב"ן דע"ב. וכן בשאר העולמות בי"ע, גם הם מתחלקים לעסמ"ב הפרטיים.

וכן ביחס להגדרת הטנת"א - טעמים, נקודות, תגים ואותיות, שגם הם מקבילים לאבי"ע, האצילות שבאצילות תקרא טעמים דטעמים, בריאה דאצילות תקרא נקודות דטעמים, יצירה דאצילות תקרא תגים דטעמים, ועשיה דאצילות אותיות דטעמים.

בתוך כל עולם ועולם ישנה חלוקה עד אין קץ, ר"ל הא"ק אבי"ע הכללים כנ"ל מתחלקים לא"ק אבי"ע הפרטיים, וכל א' מהפרטיים הללו גם הם מתחלקים לפרטי פרטיים, כגון א"ק דב"ן דס"ג. וכן החלוקה עד אין קץ לפי הצורך.

- מהו המושג "אור" בקבלה? ביחס למאציל בלי התלבשות בכלי (בערכין) זה נקרא רצון לענג את הבריאות, מצד הנאצל אור הוא חוויה של שפע שהנאצל חווה מאת המאציל, למשל בנפש אם זה בכלי הלב אז זה כל מידה טובה כגון שמחה רגשות חיובים כלפי הבריות וכו'. ואם זה ברובד ההשגה הנפשית יש לנו את אור דחסדים שזה פשט התורה, ויש לנו אור דחכמה ומוחין דחכמה שזה בחינת השגת פנימיות התורה. ג' בחי' אלה בין במידות בין ברובד ההשגה הם חוויה של תענוג נפשי מאת המאציל.

אור ברובד הגשמי זה כל תענוג שהנאצל חווה שסוף סוף מיוחס אך ורק מאת המאציל. לכן יש עניין ליחס כל התענוגים לה' בברכות הנהנין, ותענוג של נוף, ואפ' ביחסי אישות מברכים בחופה, ריח טוב, וכל הברכות הללו מטרתם ליחס את ההנאה למאציל. וכן כל תענוג של חכמות וכו'. ובכללות כל תענוג נקרא אור. (שירה, עישון, אכילה יופי וכו')

וכן מצאנו בדברי חז"ל¹³³: כתיב¹³⁴ "איזה הדרך ישכון אור וחושך אי זה מקומו", וכתוב¹³⁵ "ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שריא". מלמד שברא הקדוש ברוך הוא מקום לאור ומקום לחשך, האור **ליהנות** בהם הצדיקים העושים רצונו, והחשך **לענוש** בהם הרשעים שעוברים רצונו. ואף על פי שנהורא עמיה שריא (כי כנ"ל אין שנוי באורות אלא בכלים), מלמד שצמצם הקדוש ברוך הוא אורו (כי אסור לענג רשע כי א"כ הוא ימשיך ברשעתו). עכ"ל. וכן

---

¹³³ תחילת מסכת אצילות

¹³⁴ איוב לח יט

¹³⁵ דניאל ב כב

הפעם הראשונה שהוזכרה התיבה "טוב" הוא כאשר הזכיר את "האור", "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ"¹³⁶, ללמדנו שהגדרת 'אור' הוא כל חוויה טובה שיש לאדם, בין רוחנית ובין גשמית.

- עניין הדביקות והקירוב מקום בקבלה הוא השוואת הצורה – שפירושה אם שני אנשים דומים ברצונותיהם ובמעשיהם – הם נקראים דבקים וקרובים. ואם רצונותיהם ומעשיהם שונים, נקראים בריחוק מקום, וכן כתה הבעל הסולם¹³⁷, וז"ל:

אמנם אל לדמות הפירוד והאחדות האמורים כאן, אל הפירוד והאחדות שבמושגים הגשמיים הנפרדים על דרך התנועה בריחוק מקום ובקירוב מקום, כי המהות הרוחנית אינה תופסת מקום כל עיקר כנודע. אמנם תדע שהפירוד ברוחניים אינו נעשה זולת על ידי מקרה שינוי צורה בלבד, באופן שאם דבר רוחני אחד קונה לו צורה נוספת המשונה מאותה הצורה שיש לו, הנה יצא לו הדבר הרוחני ההוא מבחינת "אחד" לשתי בחינות נבדלות המתרחקות זו מזו על פי ההפכיות שיש באותן ב' צורות. וכמו שהמהויות הגשמיות מתרחקות ומתחברות זו בזו בדרך ריחוק מקום וקירוב מקום, כן המהויות הרוחניות, מובדלות ומתחברות על פי השתנות הצורה והשתוות הצורה, ששינוי הצורה מבדילן זו מזו, והשתוות הצורה מדביקתן זו בזו, וזכור זאת כי זה הוא המפתח הראשון לחכמה.

ועתה תבין את סוד "הוא ושמו אחד" הנזכר לעיל, וענין האחדות הפשוטה שאנו מדייקים כל כך בא"ס ב"ה, כי האחדות הזו היא מפליאות כל יכלתו ית'. כי הנה נתבאר לעיל ההבדל בין המאציל לנאצל שנתהווה מחמת הצורה של הרצון לקבל שישנה בנאצל ואינה במאציל, אשר מסיבת שינוי הצורה ההוא, נבדל הנאצל מהמאציל, וקנה לו שם בפני עצמו להקרא נאצל ולא מאציל.

- עניין מעלה ומטה אינו כפשוטו ח"ו, אלא הוא עניין של חשיבות של מדרגה אחת ביחס לשניה. יקרה "מעלה" המדרגה שמשפיע ונותנת יותר, ו"מטה" המדרגה המקבלת יותר.

וכן כתב רח"ו¹³⁸: כי אם נאמר שרגלי א"ק הם מגיעים ומתפשטים עד למטה, בתוך עיגולי עצמו, עד סיומם וסופם, נמצא שחוזר ומתדבק עם עיגול הא"ס בחצי התחתון אשר תחת

---

¹³⁶ בראשית א, ד

¹³⁷ בעל הסולם, תלמוד עשר ספירות, חלק א', פרק א', ס"ק ב' באור פנימי

¹³⁸ בעץ חיים שער א'

רגלי א"ק. ואם כך הוא, נמצא כי הא"ס יאיר בו משם ולמטה דרך קו הישר, ולא יהיה בחינת מעלה ומטה, משפיעים ומקבלים, ועל כן לא נמשך ראש הקו למטה. עכ"ל.

ועוד יקרה מעלה המדרגה שיותר דבוקה לאין סוף ומטה המדרגה שרחוקה יותר, ודבקות לאין סוף פרושו - ההכרה ברורה במאציל ש"אין עוד מלבדו" (זהו מוחין דגדלות), ובהתאם לרגש שאין עוד מלבדו הוא עולה על קו הישר - שחלקו העליון דבוק לאין סוף - אין עוד מלבדו, ולזכות לאמונה ממה נפשך חייב שכל מעשיו יהיו לשם השפעה, נמצא ששני הפרושים קשורים זה לזה.

- מהו המושג "כלי" בקבלה?

ביחס למאציל:

יש ב' בחינות: יש בחי' כלי שמהותו לצמצם את השפע כמו שמצמצמים את החכמה האלהית במשלים ואגדות התורה, ובחי' זו היא כנגד ה"ב נתיבות חכמה שכנגד השיניים.¹³⁹ ויש בחי' ב' במהות הכלי והוא כדי שיהיה גיוון בין האורות וסוגי התענוגים, אבל מ"מ האור עצמו הוא בחינה א' אחדותית, רק כאשר מתלבש בכלי מסוים אז מתבטא באופן מסוים ושונה. וכל מטרה של חלוקת סוגי הכלים הוא כדי לגוון את התענוגים שמקבל הנאצל.

ביחס לנאצל:

בחי' א': שעצם הנאצל כשלעצמו הוא מוגדר ככלי עבור המציאות האלהית ע"מ לחוות את תענוגו ורצונו של המאציל. וזה בחי' אדם וחיה, כך שהכלי מכונה חיה מלשון חוויה - שחווה את התענוגים שמקבלת מאדם. ואדם מתחיל באלף שכנגד ספירת כתר - והכתר מהווה רצון לענג את הנאצל. והמיין דכורים (ר"ת מ"ד) זה השפע מהמאציל לנאצל, ושפע זה כנגד הד"ם שזה הביטוי של השפע מא"ס לסוף שמופיע ומתגלה בספירת החכמה שנקראת חיים בסוד "החכמה תחיה את בעלה" בסוד חיות ותענוג, לכן לגבי הדם נאמר "הדם הוא הנפש", ור"ל שהוא סוד החיות והתענוג, סוד החיים, דמים. (כי מהות החיים בשביל לקבל התענוגים מה').

---

¹³⁹ עיין בנין אריאל עמוד סד שפירש שכלי פירושו השגה של האדם על אור מסוים. ואם יש כלי אחד לעשרה אורות - יש רק השגה כללית. ואם אין הוויית הכלים ברובדים מסוימים - פירושו שאין לאדם השגה בהם, כגון באורות של האוון וחוטם.

בחי' ב': הכלי הוא סוד ספירת מלכות שהיא בעצם מהווה את הרצון לקבל את השפע שבלעדיה א"א לענג את הנאצל.

בחי' ג' של כלי, והם ו' בחי' כלים שהם החג"ת נה"י, שברגע שהוא מתקנם ע"פ הדרכתם של צדיקי האמת אז נהיה מוכשר לקבל את האור דתענוגים הנצחיים (אור דכתר) בו' כלים שונים.

בחי' ד' של כלי, והוא דברי חז"ל בעניין "אור מים רקיע" שר"ל שהמאציל בבחי' אור שמשפיע לתחתונים, והוא כנגד ספירת הכתר שכנגד ניקוד קמץ - כי השפע קמץ וסתיים. מים הוא בחי' השפע עצמו שיורד מהכתר לתחתונים, והוא כנגד ספ' חכמה שכנגד הניקוד פתח, ור"ל שנפתח והתגלה השפע וכבר לא קמץ. והרקיע כנגד הנאצל, סוד ספירת בינה וניקוד צירי, והוא משום שהנאצל מקבל את האור ביחס אליו ומצייר את האור (לשון צירי) ועושה לו רקע משלו, וזה הרקיע גם בבחינת כלי.

בחי' ה', נקרא אור מים רקיע מאה שערים, ונקרא גם אור חוזר. ר"ל האור של העולם העליון (או הרב בערכין) נקרא אור ישר ומייצר אצל התחתון (או תלמיד בערכין) בחי' רקיע כנ"ל. ולאחר שהתחתון מקבל את האור ברקיע שלו אז הוא מייצר "מאה שערים" (שערים מלשון שיעורים, וכל עולם בנוי מי"ס, והי"ס ג"כ מי"ס, הרי מאה) והם גילויים של אורות חדשים שהתחתון מייצר ביחס לכל מה שספג מהעולם התחתון עד כה (התלמיד הנ"ל). כך שהגם שב' תלמידים מקבלים ישירות מהרב את אותם המילים בדיוק, מ"מ צורת הבנתם שונים, והוויית ויצירת ה"מאה שערים" של כל תלמיד שונה, וה"מאה שערים" הם סוד שישנם ע' פנים לתורה, שכנגד הז"ת שכל א' כלול מי'.

- יש ג' מדרגות בהתפתחות הכלי. בחי' בת אחות ואם. בחי' בת הוא כאשר האדם רק יונק מין העליון על מנת להגיע להתפתחותו, והוא בסוד מה שאמר הזהר "אבא יסד ברתא", אבא - חכמה יסד ברתא - מלכות, והוא בחי' גדלות ראשון (שנאמר בכוונות פסח) שר"ל שהכלי אמנם גודל אבל רק מכח העליון בלבד, וזה כמו שהיה ביציאת מצרים, וזה גם בחי' העבד שצריך מכות כדי לגדול, והוא בעצמו עדיין לא רוצה ממש בכך. וכן זה בחי' עשב שאין לך עשב שאין עליו מלאך (בחי' עומד ועיגול, כדי להוציא את האדם מהעמידה והעיגול שלו) שמכה אותו, והעבדים אוכלים עשבים (כדאיתא בזהר) (ומי שלומד רק תורת הפשט נקרא שהוא במדרגת מוחין דקטנות, בחי' עיגול, כי אינו מתפתח מצד גדלותו הנפשית ותיקון מידותיו, רק קונה ידיעות).

הבחי' הב' היא בחי' אחות והוא בחי' שהמאציל משפיע מלמעלה והנאצל פועל מלמטה כדי לתקן את הכלי – ר"ל לתקן את הרצון לקבל ומידותיו, כך שיש שוטפות בין המאציל לנאצל והם כדמיון אח ואחות, באותה מדרגה. ומדרגת אחות כנגד גדלות שני (כבכוונות פסח) והוא מבין מעצמו שהוא הוא צריך לגדול ולא צריך מכות, וזה גם מדרגת הבן, שמבין ואוהב מה שאביו עושה, רק עדיין קשה לו.

ויש בחי' ג' שנקראת אם, והוא כאשר הכלי משפיע תענוג לאור, בבחי' "בעטרה שעטרה לו אימו", ובחי' "אשת חיל עטרת בעלה" שר"ל אשת חיל עטרת - כתר ותענוג, שהיא משפיע לבעלה שהוא בחי' אור וז"א, וזה בחי' של שלמות הווית המוחין ולא נקרא "גדלות" כי כבר גדלו כל צרכם, ולמדרגה הזו הגיע משה רבנו שנאמר ¹⁴⁰ "האנכי הרייתי את כל העם הזה, אם אנכי ילדתיהו" ¹⁴¹.

הבת נקראת מלכות ואדנ"י, האחות גבורה ואלהי"ם, והאם נקראת אימא ובינה שם אהי"ה. ושם אהי"ה אשר אהי"ה בכתר, והוא סוד השפעת התענוגים, וזה מטעם שהאם (אהיה) משפיע מהכתר – תענוגים (אהיה אשר אהיה) לז"א ולבני ישראל – המלכות. ושלמות הכלי שז"ס יחוד 'נר' (בחנוכה יש לכוון לייחד שמות הוי"ה אדנ"י, הוי"ה אלהי"ם, הוי"ה אהי"ה כאר כל ו' השמות הללו בגמ' 'נר', והם הג' בחינות ודרגות הרוחניות הנ"ל בת, אחות ואם) יחוד נ"ר הוא כלי, ומשמישים ג' הבחי' הנ"ל בבת א', ולא מבטלות זו את זו (כי העליון כולל את התחתון, ומ"מ אינו הופך את הבחי' התחתונה לבטלה ברוב) כך שאדם זה יהיה גם בבחי' בת בכך שסוף סוף אפי' אימא עדיין היא יונקת מהמאציל, וגם יהיה בבחי' אחות כי היא חיה בשוטפות עם המאציל, וגם בחי' אימא.

וג' רובדים אלו לאו דווקא כלפי המאציל בלבד, אלא גם כלפי עם ישראל, כך שמדרגת בת ומלכות רק יונקת מהחברה לצורך התפתחותה האישית (בין גשמי ובין רוחני). ומי שהגיע למדרגת אחות וגבורה מרגיש צורך נפשי לתרום לחברה ולאומה הישראלית ולהיות בשוטפות עם הכלל והוא חי בהרגשה שהוא בלתי נפרד מהחברה, אלא שוטף. ובחי' אם ובינה זה שטביעות ההרגשה של הצדיק לענג ולדאוג ולגדל ולטפח את האומה הישראלית, שבערכין אליו הם נקראים בנים. וזה מדרגת השכינה שמצד המטרוניתא (המלכה) סוד פרצוף לאה, שעל זה נאמר סוד מדרגת "ששורה עליו שכינה", כי הוא דומה לאם ביחס לעם ישראל, וכשם שהאם מזניחה את הצרכים האישיים ביחס לצרכי בניה, והיא דואגת יותר למלאות את הצרכים של בניה יותר ממה שהיא דואגת לעצמה, ה"ה למי שהגיע למדרגה זו.

¹⁴⁰ במדבר י"א, י"ב

¹⁴¹ עיין ליקוטי מהרן ד' שהצדיקים נקראים אם.

- ה' עולמות, א"ק, אבי"ע מלבישים זה את זה. 'הלבשה' פירושו 'השגה'.

ישנם שני סוגי הלבשות, א' בבחי' עיגול לפנים מעיגול, והב' קו היושר.

בבחי' העיגולים ישנם שני מציאויות:

מציאות א': האור אין סוף במרכז כל העיגולים, ומעליו עיגול א"ק מלביש את האור א"ס (שבעצמו גם מתחלק לא"ק אבי"ע כנ"ל), ומעל א"ק מלביש עיגול אצילות, ומעל האצילות עיגולי בריאה, ומעל הבריאה מלביש עיגול היצירה, ומעל היצירה מלביש עיגול העשייה.

מציאות שניה: העשייה במרכז העיגולים, ומעליו מלביש יצירה, ומעליו בריאה, ומעליו אצילות וא"ק ואור דא"ס.

'מרכז' העולמות פירושו 'מטרת הבריאה', כשם שמצאנו במשחק 'קליעה למטרה' שהם עיגול לפנים מעיגול והמטרה היא מרכזם, כך הוא ברוחניות, אם נאמר שהאור א"ס במרכז כל העיגולים ר"ל שמטרת הבריאה להדבק במאציל ולהתעג עליו ולבטל את כל העולמות אבי"ע ל'אין', לחחות ש'אין עוד מלבדו', ושכל העולמות כאין ממש ביחס למאציל העליון, והמטרה היא הפרישות מלקבל, ושנחיה בעליונים, בתיבת נח, בבית המדרש. ואם נאמר שהעשייה במרכז העיגולים ר"ל שהמטרה היא שנקבל את האור א"ס בכלי דייקא, ושכל מטרת הבריאה היא **לקבל** על מנת להשפיע, ושהקב"ה רצה שיהיה דירה בתחתונים דייקא, דווקא עם כל הנסיונות וה'נפילות' שלנו, שם רוצה ה' שנעבוד אותו, וכל זיכוך הכלי נעשה דווקא כאשר יש 'כלי' – רצון לקבל, ושיא ה'רצון לקבל' בעשייה. והוא בסוד 'איה מקום כבודו', דווקא בשיא החושך שם שיא האורות, "כי שמה האלהים" – בתוך הערפל.

וכן סדר הלבשת העולמות גם בבחי' קו, כאשר ראש הקו הוא האור אין סוף, והוא מתלבש בפנימיות עולם הא"ק. ומעליו מלביש עולם האצילות ומ"מ לא משיג את הג"ר שלו, ר"ל עולם האצילות מלביש את עולם הא"ק רק בז"ת שלו – ז' תחתונות – שהם הז' ספירות שמהחסד ועד למלכות. וכן עולם הבריאה מלביש את האצילות רק בז"ת של האצילות. והיצירה מלבישה את הבריאה רק בז"ת שלו, והעשייה מלביש את היצירה בז"ת שלו.

וגם כאן מצאנו "סטירות" בדברי רח"ו, כי בפירוש הנ"ל אמרנו שכל עולם תחתון מלביש את זה שמעליו רק בז"ת שלו, אבל ישנה מציאות שהעולם התחתון מלביש את העליון רק בנה"י שלו או אפ' רק במלכות שלו. וח"ו לומר "פסק הלכה שהפשט הראשון הוא האמיתי", וכי אליהו הנביא כאשר לימד את האריז"ל טעה בפשט שלו! אלא כולם אמת והכל תלוי בכלי – מדרגת המקבל שהוא האדם. כגון כאשר התלמיד לומד ומשיג מרבו זה

נקרא שהוא מלביש אותו, ומ"מ יש תלמיד שזכה להבין את רבו עד כדי כך שחושר כמוהו בלי שהתחיל לדרוש, וזה נקרא ש'עומד על דעת רבו' או שמלביש את רבו מהדעת שלו ומטה, והוא כנגד מדרגת מוחין דגדלות – נחל נובע מקור חכמה שהוא יכול לחדש מעצמו כשם שמחדש רבו, ומשיג את לב רבו. וישנו תלמיד שרק כאשר רבו דורש מבין אותו היטב, ומ"מ לא יכל להגיע למסקנות בלימוד כמו שהשיג רבו, וזה נקרא שלובש את הנה"י של רבו, כי הנצח והוד כנגד שני הכליות כנודע, ו'הכליות יעצות', דהיינו הכליות יעצו לרבו איך לפסוק ההלכה – הליכה בצורה מסויימת, כי הנצח והוד הם 'תרין רגלין' מלשון 'הליכה', אל תקרא הלכות אלא הליכות. והיסוד הוא כח ההשפעה שיש לרבו, ואם התלמיד מקבל את ההשפעה שמייצע רבו, זה נקרא שהתלמיד – מקבל ועולם תחתון, מלביש ומשיג את רבו בנה"י שלו.

ואם התלמיד לא מבין את פנימיות ההליכות שאמר רבו, אלא רק 'מאמין' לו שזהו האמת, זה נקרא ש'ממליך' את רבו עליו, והיינו שמלביש את רבו רק ב'מלכות' שלו.

וכן הוא הדבר בעבודת ה', כאשר האדם בסוד עבד, ואינו רוצה לעשות רצון המאציל אלא רק מאמין לו בסוד המלאכים ו'נעשה ונשמע' זה נקרא שאותו צדיק מלביש את המלכות של העולם העליון ביחס למדרגתו הנוכחית. והוא כנגד מדרגת הבת הנ"ל. ואם הוא מבין שזהו לטובתו, ומ"מ קשה לו ואינו משיג מעצמו למה זה לטובתו אלא רק בגלל שה' גילה לו הוא חושב כמוהו, זה נקרא שמלביש את הנה"י של העולם שמעליו. והוא כנגד מדרת אחות הנ"ל, והוא נקרא צדיק הכובש את יצרו. ואם הוא מעצמו כליותיו יועצות לו עצות ה', כשם שמצאנו אצל האבות הקדושים שלמדו וקיימו כל התורה כולה, וגילו את דרכי ה' מכח היותם 'מעין המתגבר', זה נקרא שהתחתון מלביש את הז"ת של העליון, והוא מדרגת אם הנ"ל.

וכל הנהגת הקו הינה בשית אלפי שנין, ולכן ישנם מדרגות בהלבשה, בת אחות ואם, אבל באלף השביעי שכנגד העיגולים, אין הבדלי מדרגות, וכולם קדושים כולם צדיקים, ולכן העיגול התחתון מלביש את כלל הי"ס של העיגול הפנימי, ולא מצאנו הבדלים בהלבשת העיגולים. ודי למבין. שה' יעשה מחול לצדיקים במהרה בימנו, אמן.

- 'עולם הזה' פירושו המדרגה הרוחנית שבו עומד עתה האדם, 'עולם הבא' פירושו המדרגה הרוחנית הבאה ששואף להשיג האדם. כגון אם האדם עומד בעשייה והיינו שרוב מעשיו הם על מנת לקבל לעצמו, הוא סוד 'אנא אמלוך' ושבירת העולמות, העשייה נקרא אצלו 'עולם הזה'. וה'עולם הבא' שלו הוא עולם היצירה, והיינו ששואף שחצי ממעשיו יהיו טובים ועל מנת להשפיע וחצי ממעשיו יהיו על מנת לקבל תענוג עצמי. וה'שכר' היינו

תענוג מהמצוות עצמם, כאשר האדם צדיק כאשר האדם משפיע הוא מתענג באמת. וכאשר הוא רשע, יש לו תענוג מועט מאוד מכח הנטילה, בסוד אור התגים שעומדים על האותיות בלבד, ולא אור הטעמים עצמם.

- לאחר התיקון כל הספירות עומדות זו על זו בג' קוים ממעלה למטה, כדוגמת גוף האדם:

כתר

חכמה דעת בינה

חסד תפארת גבורה

נצח יסוד הוד

מלכות

- כל ספירה כללית בנויה מכל הי"ס הפרטיות שלה, וכן הלאה עד אין קץ.

- עולם מלשון העלם, ועולם הא"ק הוא גלוי האין סוף – המאציל, והיינו אור של אמונה (רדל"א), תענוגים (עתיק) ורצון (א"א). נמצא שמי שנמצא במדרגת העשיה, זה מי שרחוק מאור האמונה תענוגים ורצונו יתברך, וזה מטעם שישנו ארבעה עולמות בין אור האין סוף שבא"ק לבינו, והיינו ד' הסתרות.

ועוד י"ל, שהעולמות מלבישים זה את זה כנ"ל, זהו דווקא בחלק התחתון שלהם – והיינו כל עולם האצילות מלביש את הא"ק מספירת החסד גבורה ומטה, ולא מלביש את הכח"ב שלו. וכן שאר העולמות, התחתון מלביש רק את "הגוף" של העליון, ולא את הראש. מושג ההלבשה היינו השגה, וההבדל בין הג' ראשונות – כח"ב, לבין הז' תחתונות – מחסד עד מלכות הוא שהג"ר הם מקום המחשבה, ששם האדם חושב איך לעשות דברים והאם טוב לעשותם או לא – והיינו לחשוב בכח על הדברים. לעומת זאת הגוף הוא בחינת בפועל של הדברים, כאשר מוריד מחשבותיו למעשה. ולפי זה פירוש הדברים הם כך, כשם שעלי אדמות הבן משיג ותופס רק את מעשיו של אביו כאשר הם בפועל ובחינויות הדברים, ולא תופס ומשיג את תוכן כוונתו הפנימית מדוע עשה מעשה זה, כן משפט העליונים כמשפט התחתונים. ולכן האשה שהיא לבוש האיש, ומלבישה אותו מהחסד גבורה עד

למטה – פירושו כנ"ל, שאין לה השגה במחשבותיו של בעלה (אלא א"כ התעלתה ונעשית עטרת בעלה – שא"כ משיגה אותו גם במחשבותיו).

- יש בחי' טנת"א – בכל דבר, אותיות זהו גוף הדבר וחיצוניותו, תגים בבחי' מה מייצג אותו האדם (חסדים, גבורות...), נקודות זהו מה התנועות של אדם או אותו עולם (להשפיע, לקבל, לעלות לרדת...), וטעמים – מה הטעם והמניע של אותו עולם – אדם. ולמשל, שני אנשים רואים אדם אחר, יש שרואים רק את גוף המעשה (רק את האותיות), ויש שרואים את פנימיותו. וכן שני אנשים קוראים ספר אחד, ואחד מבין רק את חיצוניות הדברים וכו'.

- חלל פירוש חוסר בהירות וחוסר השגה. ועניין של "חלל פנוי" פירושו כאשר הלב לא חווה ומרגיש שהמאציל נמצא, ו"אוויר ריקני" הוא כאשר בשכל אינו יודע זאת.¹⁴²

- המלכות של עולם עליון הוא הכתר של העולם שמתחתיו. וז"ל רח"ו¹⁴³: אבל אותה הנקודה דמלכות דאצילות הנ"ל, שירדה להתלבשות בג"ר אלו דא"א (של הבריאה. ג"ר של א"א ר"ל הרישא דלא איתידע. כי הכתר נקרא בכללות "אריך אנפין", ומ"מ הוא מתחלק לשלושה חלקים: א' הרדל"א שכנגד הג"ר דא"א (שג' ראשונות, דהיינו חכמה בינה ודעת), ב' עתיק יומין שכנגד חג"ת, ג' אריך אנפין שכנגד נה"י דא"א. וזה שקרא לכתר "אריך אנפין" ולא "עתיק" או "רדל"א", הוא מטעם שהלבוש החיצוני הוא נקרא בשם פנימיות הספירה, ועיין בשערי אורה) הם אור עצמו של המלכות דאצילות. עכ"ל. ועוד כתב¹⁴⁴: והנה סוד עתיק דבריאה הוא סוד נקודת מלכות דאצילות שאמר לה הקב"ה "לכי ומעטי את עצמך והוי ראש לשועלים", כי זהו ראש לכל הבריאה כולה, ואז היא סוד עתיק דבריאה. עכ"ל.

ועוד¹⁴⁵: והנה סוד עתיק דבריאה הוא סוד נקודת מלכות דאצילות שאמר לה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך והוי ראש לשועלים כי זהו ראש לכל הבריאה כולה [...] ועתיק דיצירה הוא נקודה מלכות דבריאה שירדה בכאן [...] והנה גם בעשיה יש בחי' עתיק שהוא נקודה מלכות דיצירה שירדה לעשיה ונתלבשה בא"א, עכ"ל.

תחילת הוויית העולם

---

¹⁴² עיין ליקוטי מהרן סב

¹⁴³ עץ חיים שער מ"ז פ"ו

¹⁴⁴ עץ חיים, שער מ"ז, פ"ד

¹⁴⁵ ע"ח שער מ"ז פ"ד

עתה נבאר את תחילת הווית העולמות (עולמות פירושו אנחנו בני האדם)

אין סוף

- בתחילה הכל היה אור אין סוף – אין סוף פירושו אור בלתי מוגבל שאין לשכל האנושי תפיסה בו (לעומת דבר סופי שיכול האדם לתפוס). "בתחילה" המאציל רצה לענג את עם ישראל בחסד חינם, ולתת לנו כל תענוגי עולם בלי טרחה כלל מצדנו.

"בתחילה" הכוונה הרצון הראשוני של הבורא שאינו משתנה, והיינו פנימיות ומטרת המציאות שעדיין קיימת.

בשלב הזה שורשם של עם ישראל להיותם מקבלים ונחשבים ל'כלי' ביחס למאציל – נקראים מלכות של האין סוף, "מלכות" ר"ל כלי הקבלה, "של האין סוף" ר"ל שהמלכות לא עשתה סוף והגבלה לקבלת האור והשפע של תענוגי המאציל העליון.

צמצום ראשון

- והמאציל צמצם את עצמו באמצע האור לצדדים, ונשאר בחי' עיגול. פירוש הצמצום הוא שהמלכות (שהיא המציאות של קבלה ביחס למאציל) לא רצתה לקבל את האור כי היא הרגישה אי נוחות לקבל בחינם, וזהו המושג של 'נהמא דכיסופא', והיות ושמה המלכות סוף לקבלת האין סוף תענוגים, לכן זה נקרא ירידת עולמות – וצמצום רצונו יתברך, כי רצונו להיטיב לנו בלי גבול ומידה.

ובמדרגה זו, כנסת ישראל דחתה את האורות וצמצמה את קבלתה¹⁴⁶ – שזהו הצמצום – וקיבלה רק את האורות של תענוגים שיכלה לקבל על מנת להשפיע – וזהו סוד של הקו דק שנכנס – שהם כניסה וקבלה של האורות שיכלה כנסת ישראל לקבל על מנת להשפיע, ובכך היא נעשתה דומה ודביקה למאציל – כי שניהם משפיעים ונותנים, ולכן אף כנסת ישראל מכונת כאן "מאציל", להיותה ממש כמוהו בדביקות מוחלטת.

---

¹⁴⁶ כתב הבעל הסולם בתלמוד עשר ספירות, ח"א, בשו"ת, אות מ"ו, וז"ל: צמצום: הכובש את רצונו. כלומר המעכב את עצמו ואינו מקבל אעפ"י שמשתוקק מאד לקבל, נקרא שמצמצם עצמו.

- והמשיך מהחלק העליון של העיגול קו של אור אין סוף. משל הקו מורה שהארה נעשית מועטת מאד בערך הקודם, כי כנ"ל דחתה כנסת ישראל את כל האורות שלא יכלה לקבל על מנת להשפיע. ומאי המשל "שנכנס הקו בחלק העליון"? זה מורה שיש בו הבחן מעלה ומטה מה שלא היה מקודם לו, כי בעיגול אין מעלה ומטה.

עגולים ויושר

יש שתי בחינות כלליות בעשר ספירות, (א) עשר ספירות ד"יושר", (ב) עשר ספירות ד"עיגולים". מובא בספר פתחי שערים לרבי יצחק אייזיק חבר, שיש שתי מיני סוגים של השפעות של המאציל העליון לעולמות. השפעה אחת שנקראת "השפעת והנהגת כל עולם הטבע, כגון שמש לחמם את כדור הארץ, מי גשמים, וכן כל הטבע למינהו. השפעת הטבע היא השפעה כללית ושווה לכל תושבי כדור הארץ. השפעה הזאת מכונה בכתבי האריז"ל בשם "ספירות (צינורות השפע) דעיגולים". ולמה דווקא עיגול? כי עיגול זה משל שכביכול המאציל נמצא באמצע, ומריק שפע לכל מי שנמצא סביבו, ואין הבדל בין אדם לאדם, כי כולם עומדים בנקודה שווה כלפי המאציל. דוגמה להשגחה כללית זו הוא כמו החוקים במדינה ששייכים לכל תושבי המדינה בשווה, ולא משתנים לפי מעמדו וגדלותו. וכן כל דבר שחוזר על עצמו במחזוריות, כמו השמש שכל 28 שנה חוזרת למקומה, וכו'.. עניין הנהגת העיגול נקרא גם בח' ההשתוות, כי כולם שווים זה לזה.

לעומת זאת, יש עוד סוד של השפעה שנקראת "קו היושר" או "קו האדם קדמון" או "קו האין סוף", והיא השפעת הרוחניות הקדושה והתורה, והשפעת התורה ניתנת מאת המאציל לעם ישראל אבל בצורה הדרגתית, ואי שוויונית מחמת שזה לפי ערך מעשה עבודתם של עם ישראל בתורה ומצוות. ככל שהצדיק יותר מזכך את נפשו, מתקן את מידותיו, ומרבה במצוות ומעשים טובים, כך זוכה ליותר שפע של הבנה ומוחין של תורה מאת המאציל, ולכן השפע הזה משתנה מאדם לאדם, כי אין שני בני אדם שווים, וכל אחד מקבל את השפע לפי מדגתו ועבודתו. ומדוע נקרא שפע זה "עשר ספירות דיושר"? כי כאן המשל לסולם ישר שהמאציל המשפיע "עומד" למעלה, ומי שנמצא יותר קרוב למעלה בסולם (מחמת עבודתו) מקבל שפע יותר, ומי שנמצא למטה מקבל שפע פחות. שבקו שעומד בצורה אנכית יש עליונים ויש תחתונים, יש משה רבנו מעל אהרן שמעל הזקנים ומעל הנביאים שמעל לאנשי כנסת הגדולה שמעל עם ישראל שמעל הרשעים והגויים, ויש אין ספור דרגות ממעלה למטה. ומדרגתו הרוחנית של האדם על הקו נקבעת לפי דבקו

ותפיסתו באור א"ס, כי ראש הקו דבוק לא"ס, וסוף הקו הוא רחוק מהא"ס – מאציל, ר"ל רחוק מלהיות טוב ומטיב, והיינו הפך גמור מהמאציל. הנהגת הקו נקראת הנהגה פרטית.

עוד מבואר בפתחי שערים, שעם ישראל שייך להנהגת היושר, ותפקידם לעלות מדרגה לדרגה בעבודה הנפשית רוחנית שלהם, להיות כל הזמן יותר טובים. ואילו בכלליות אומות העולם מייצגים את הנהגת העיגולים והטבע ללא התקדמות רוחנית נפשית אמיתית.

- קו זה אינו נוגע בתחתית העיגול. ר"ל כנ"ל, כי מדרגת האדם נמדדת לפי השגתו של האדם באור האין סוף, וזהו המשל של "מעלה" בקו, ואם היה ה"קו" – המדרגות, נוגע בתחתית העיגול, לא היה מדרגות ממעלה למטה, והיה הכל חוזר לקדמותו – פירוש להנהגת העיגולים שכולם בשווה, כי אם 'האין סוף' בחלק העליון וגם בחלק התחתון של הקו, נמצא ששני הקצבות דבוקים למאציל, ודלא כמו שפירשנו שהתחתון הם אלו שרחוקים מהטוב.

- הקו משפיע לעיגולים, כל עיגול מושפע ממקום בקו לפי מדרגתו.

יש לציין כאן אשר מה שאמרו חז"ל¹⁴⁷ שעם ישראל מעל המזל, ומאיך אמרו¹⁴⁸: דריש רבי חנינא בר פפא אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו, ונוטל טיפה ומעמידה לפני הקב"ה ואומר לפניו "רבש"ע טיפה זו מה תהא עליה? גיבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני", ועוד אמרו¹⁴⁹ שהמזל של היהודי משתנה לפי המזלות של ימי השבוע. ועוד אמרו בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלייא מילתא אלא במזלא. נמצא לכאורה סתירה בין דברי חז"ל. ויישב המהרש"א סתירות אלו בכך שלעולם גם עם ישראל מונהגים לפי המזל – בבחי' עיגול, כנ"ל, ומ"מ ע"י תפילה (שהיא הנהגת הקו – כח הקיווי שדיבר הרמח"ל) יש לעם ישראל אפשרות לשנות את הטבע ממש. והיינו בחינת הקו שמשפיע על הנהגת העיגולים, הקיווי – תפילה משפיע ומנהיג את הטבע.

יש לציין כאן אשר רח"ו קרא לקו היושר בלשון קו ובלשון צינור. הקו הוא מלשון "קווי אל ה'", ר"ל כדברי המהרש"א – כח הקווי והתפילה. ועוד נקרא צינור – אותיות רצון, דהיינו שהאדם מתעלה על הקו – נדבק במאציל שהוא האור א"ס, לפי כח הקווי ולפי הרצונות שיש בליבו – לפי הרצון להשפיע שיש לו מתעלה ונדבק בא"ס. כח הקווי גבוה מכח הרצון,

---

¹⁴⁷ שבת קנו.

¹⁴⁸ נדה טז:

¹⁴⁹ שבת קנו.

כי הרצון הוא תמיד רצון לדבר שיש בו השגה מועטת (כמו ראייה וכדומה), אבל הקווי הוא רצון להשגת אור בלתי נתפס כלל (כמו שאדם כאשר סובל אומר "מקווים לטוב" אע"פ שזה אינו באופק)

- החלק הדבוק ביותר לאין סוף ושנמצא בחלק הגבוה ביותר בקו נקרא עולם ה"אדם קדמון" (בר"ת א"ק), ובתוכו מתלבש אור האין סוף – תענוגים בלתי מושגים.

פירוש מושג "הלבשה"

מושג הלבשה פירושו: כאשר התחתון משיג את העליון זה נקרא שהוא מלביש אותו.

וכשם שהאדם בעולם הזה מלובש בבגדים בכל הז"ת שלו מחסד ועד המלכות, כן בעולמות העליונים רק הז"ת של העולם העליון לבושים, אבל הג"ר אינם מולבשים.

ישנו כלל בהלבשה: העליון כולל ומסיג את התחתון, ואין התחתון כולל ומשיג את העליון. למשל האב מבין את כל מה שיסביר לו בנו בחכמה, לעומת זאת הבן לא יורד לסוף דעתו של אביו.

אורות שיצאו משערות של הא"ק

- האור יצא דרך נקבי הפנים של א"ק. כל יציאה מפנימיות הא"ק לחוץ וירידתם במדרגה מהווה התגשמות של האורות בכך שנהפכים לגסים יותר. גס פירושו בר השגה והמחשבה, וזה כי האור מתלבש במושגים יותר גסים. ודוגמא לכך – כאשר הגדול רוצה להסביר מושג גבוה לקטן, עליו להלביש מושג זה בכלים של הקטן ולתת לו דוגמאות או אפילו סיפורים שמלבישים המושג הגבוה. וכן הוא בענייננו, ירידה בעולמות פירוש הדבר כאשר ישנם הרבה לבושים, לעומת עולם יותר עליון שהוא ממש כמו הזרע – נקודה אחד בלי התפרטות, וזה בסוד כלל, והתחתונים בסוד פרט. ודוגמא לכך בלימוד ההלכה, בש"ע אנו רואים שאפשר לסכם את כלל כמה הלכות שכתב מר"ן הבית יוסף בכלל שכולל כל הדוגמאות – כלל זה הוא שורש ההלכה, ויקרא גם טעם ההלכה ו"טעם כעיקר" (כי

הטעמים כנגד עולם האצילות). ומאותו שורש משתלשל כמה וכמה מקרים שמביא מר"ן בהמשך דבריו, ועוד מקרים שלא מופיעים בדבריו.

- מתחילה יצאו אורות דרך שערות א"ק, ולאורות אלו לא היה כלים להשיגם. יש שני סוגי שערות - שער של א"ק ושער של ז"א, שערות של ז"א מלשון שיעור וצמצום של האורות שנותנים משקל והשגה לתחתון. אבל היות וא"ק הינו בחי' כתר ואין סוף בלתי מושג, לכן הלשון שער מבטא היות תפיסת ההשגות שם על דרך השערה, היינו משערים שכך היא המציאות ומאידיך גם יכול להיות אחרת, ואין דבר החלתי שרק הוא אמתי אלא הכל אמת (זה בחינת עיגול עליון - השתוות של ב' הוויות ומושגים שונים וחולקים זה לזה) (ומטעם זה הכלים נשברו, כי כלים נמוכים לא יכולים להאכיל כאלו אורות של ספקות) ובעולם הזה צריכים אמונה שמה שיוצא זה ההכי טוב. וזהו פירוש לדברינו הנ"ל, "לא היה כלים להשיגם" - כי היא גופא לא צריכים להשיג אלא לחיות בלי להשיג ובלי לנסות להבין, והיינו שצריך האדם לחיות טוב עם המציאות שאינו יכול להבין בשכלו, ולא לשאול "למה ה' עושה לי כך וכך" - כי איננו בר השגה, וזהו בחי' כתר - בחי' "כתר לי זער ואחוור" והיינו תמתין עד שהמאציל ירצה שתבין. ולכן אורות השערה בבחי' ההבל היוצא מהשערות אין לנו רשות להתעסק איתם כי זה יכול להביא אותנו לשבירה, כי כעת בעולמות התחתונים א"א להבין שהכל טוב, הכל אמת אחדותית, ואיני רשאי להעריך במקום שאמרו לקצר.

אורות האזנים

ועתה נדבר על הווית החושים אצל האדם שמושרשים בפנים של הא"ק, חושי הראיה שמיעה ריח ודיבור.

- לאחר מכן יצאו האורות מהאזניים של א"ק, והם כנגד אורות של ס"ג, וחפפו על מקום הזקן עד למקום שיבולת הזקן, ולא נגעו זה בזה בשיבולת הזקן, ולאורות אלו לא היה כלים להשיגם. פירושם של דברים כך: ישנם כמה סוגי נבואות, האורות הם בחינת השגת הנבואה אל הנאצל. ישנם נבואות שנמשכות מבחי' העניים, ואח"כ אזניים, וחותרם, ופה. אורות של העניים הם האורות הגבוהים ביותר, והיינו "עיני ה' משוטטות בכל הארץ", שכוונתו שכולל את כל הבחי' שמתחתיו, וזה מטעם שאורות העניים הם בבחי' פנים בפנים ובהירות, והיינו שמשגיגים השגה גבוה בהירה עם פירושה (בתנאי שיש לנאצל כלי לראות את הנבואה, וזה הדרגה העתידה להיות לעם ישראל בבחי' "והיו עיניך רואות את מורך"). לאחר מכן בא מדרגת הנבואה בבחי' אורות האזניים, אזניים מלשון "איזון", ואין

כאן איזון, והיינו שיש בנבואה זו סיגים כי יש גבול באור ולא מתבאר האור עד הסוף (ודלא כאור העניים), ולכן אור האוזן כנגד שם ס"ג ובגמ' ס"ג, מלשון "נסוגו אחור". אורות של האוזניים באים לאדם בדרך חידות בבחי' 'בחידה אדבר בו', שצריך הנביא להשתמש בבינה – ס"ג שלו, להבין דבר מתוך דבר. מאוזן ימין יצאו אור מקיף – אור יותר גדול, ומאוזן שמאל אור פנימי – אור יותר נמוך. והיינו האוזניים בכללותם הם כנגד הבינה. ובבינה ישנה שתי מדרגות – אימא עילאה, ותבונה. אור מקיף הוא כנגד אור אימא עילאה, ואוזן שמאל אור התבונה. אימא עילאה הינו האור של הבינה שעומד מעל בלי להתפשט בנאצל, ולכן נקרא אור מקיף כי לא נכנס בנאצל. התבונה נכנסת ומתפשטת בנאצל לכן היא אור פנימי. ו"לא היה כלים להשיגם" פירושו, היות ואורות האוזניים באים מלובשים בחידות, לא יכלו הנבראים להשיגם.

אורות החוטם

- לאחר מכן ירדו האורות עוד קצת ויצאו והתגשמו יותר כאשר יצאו מהחוטם, והם כנגד שם מ"ה, ואורות החוטם ירדו עד טיבורא דליבא (סוף שליש ראשון של התפארת), ולאורות אלו לא היה כלים להשיגם. והיינו כנ"ל באורות האוזניים רק ביותר התגשמות, ומ"מ עדיין אין האורות הללו מספיק מגושמים כדי שהבן אדם יוכל לתפוס את אורות הנבואה הללו.

אורות הפה - עקודים

- ואח"כ ירדו והתגשמו יותר, ויצאו האורות מהפה של א"ק, והם כנגד שם ב"ן, ובפה האורות והכלים יכלו להתאחד - עשרה האורות של הי"ס היו כלולים כולם בכלי אחד בלבד. כלי פירוש השגה של האדם על אור מסוים. ואם אין הווית הכלים ברובדים מסוימים – פירוש שאין לאדם השגה בהם, כגון באורות שיצאו מהשיער האוזן וחוטם. ואם יש כלי אחד לעשרה אורות – יש רק השגה כללית. ואם יש עשרה כלים לעשרה אורות, פירוש הדבר שיש השגה פרטית.¹⁵⁰

---

¹⁵⁰ כן השיג הרב הלל בבנין אריאל עמוד סד

והיות והתחברו האורות בכלי והתאחדו, לכן נקרא עולם הפה דא"ק בשם עולם ה"עקודים" – עקוד פירושו מחובר, נמצא שהאדם יכול להשיג אור זה.

ויצאו הכלים אחד אחרי השני, החל מכלי המלכות ועד כלי הכתר. ובכל שלב ושלב השתלמו הכלים באורות נרנח"י הפנימיים.

בתחילה יצא הכלי של ספירת המלכות מהפה של א"ק (וקיבל כלי המלכות רק אור של נפש), ואחרי כלי המלכות יצאו כלי הז"א (גם הוא קיבל רק את מדרגת הנפש, ואותו נפש הוא הרוח של המלכות), ואח"כ בינה (והיה לכלי הבינה רק אור של הנפש, ואותו אור של הנפש של הבינה הוא האור של הרוח של ז"א, והנשמה של המלכות), וחכמה (שקיבל רק אור הנפש לעצמו, והוא רוח לבינה, נשמה לז"א, וחיה למלכות), ולבסוף יצא כלי הכתר (עם אור הנפש שלו, שהוא הרוח ביחס לחכמה, והנשמה ביחס לבינה, והחיה ביחס לז"א, והיחידה ביחס לכלי המלכות).

ומכאן רואים גם עניין "הערכין", כי מה שנקרא אור של נפש הפחות ביחס לכלי הגבוה של הכתר הוא למעשה אור של יחידה חשוב ביחס לכלי פשוט של המלכות. וכן אמרו ז"ל¹⁵¹ על דברי משה רבנו "מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה אותו וכו'", ושאלו וכי יראת ה' דבר קטן הוא? ותירצו שביחס למשה דבר קטן הוא, אמר ר' חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול, עכ"ל.

חזרת האורות של הפה לתוך הפה, ויציאתם חזרה משם

- לאחר שכל האורות יצאו מהפה, היות ולא קיבלו את כל האורות שהיו צריכים להשלמתם, לכן חזרו האורות לפה. וכאשר חזרו – השתלמו כל אחד מהכלים בכך שקיבלו בכל שלב השלמה מאורותיהם הנרנח"י פנימיים ומקיפים.

דהיינו נכנס כלי הכתר ראשון, ואז השתלמו כל הכלי שנמצאים מחוץ לפה מדרגה א' נוספת, דהיינו קיבל כלי החכמה אור הנשמה (ואותה נשמה היא חיה לבינה, יחידה לז"א, ומקיף ראשון למלכות הנקרא מקיף של חיה).

¹⁵¹ ברכות לג:

נכנס כלי החכמה לפה, ואז קיבלה הבינה עוד מדרגה – אור היחידה (ואותה יחידה היא מקיף חיה לז"א, ומקיף יחידה למל' ואז קיבלה המלכות את כל האורות שלה, נרנח"י פנימיים וח"י חיצוניים).

נכנס כלי הבינה לפה, ואז קיבל ז"א אור מקיף של יחידה.

ואע"פ שהכלי של ז"א ומל' הושלמו באורותיהם, מ"מ המשיכו לעלות לפה כי שם שורשם.

ולאחר מכן יצאו הספירות שמהחכמה ומטה, ומ"מ אור הכתר נשאר בפה דא"ק, ונמצא שכל אחד מהאורות התלבשו בכלי שבמדרגה שמתחתיה – והיינו: אור החכמה התלבש בכלי הכתר, אור הבינה בכלי החכמה, וכו', עד שנמצא שאור המלכות בכלי היסוד, וכלי המלכות בלי אורות. פירוש הדברים כנ"ל ה'כלי' הוא הרצון לקבל שיש לאדם. וה'אור' הוא מילוי הרצון שזה. ואחד מטעמי הבריאה העולם – האדם הוא על מנת שנתענג על ה' כנודע. וכדי לענג את האדם ה' קבע בטבע מציאות החסרון – כלי ורצון לקבל, כי מי שאינו חסר כלום לא יכול להתענג. למשל שני אנשים אוכלים סעודה, הא' היה רעב ואז התיישב לאכול והב' לא היה רעב אלא "סתם" התיישב לאכול. אנו מבינים שהא' נהנה יותר מהאוכל שהגישו לו, והוא מטעם שה'כלי' שלו גדול יותר מאשר לב'. ולפי דברנו כאן נוכל להבין תוכן דברי רח"ו, והיינו שה' יצר בשלבים הנ"ל מציאות הכלים – רצון לקבל על מנת לענג אותנו והוא בעת קבלת האור האמור. וכדי שהאדם יתעלה מדרגה לדרגה וירצה לקבל תמיד עד שיזכה לעלות לא"ק, מוכרח ה' לברוא אותנו תמיד חסרים במקצת, והיינו השלב האחרון המוזכר כאן, כאשר בסוף עולם העקודים, שהוא העולם שמתקבל האור בכלי בלי לשבור כאשר פירוש השבירה היינו הרחקת האדם מדרכי ה', ומ"מ במדרגת עקודים שאין בעיה לקבל כי האדם ישתמש באורות ותענגים כולם על מנת להיות טוב ומטיב ועל מנת להפוך את כל העולם לכולו טוב, מ"מ כאן במקום זה תמיד האדם ירגיש חסר מהאור, והיינו, אם הוא בסוד ספירת מלכות נותר לו רק רשימות מאור המלכות שהסתלק כבר. ואם הוא מושרש בז"א הוא יקבל רק את אור המלכות ויהיה חסר מאור הז"א, ואם בבינה הוא יקבל את אור הז"א ויחסר לו אור הבינה, ואם בחכמה יקבל רק את אור הבינה ולא את אור החכמה, ואם בכתר אז יקבל רק את אור החכמה ולא את אור הכתר. ונמצא שכולם חסרים השגות, כל אחד לפי מדרגתו, מטעם שאור הכתר נשאר בפה דא"ק.

אורות הנקודים

- לאחר עולם העקודים בא עולם הנקודים, שמתחיל מהטבור של א"ק ולמטה.

לפני להסביר יש לברר נקודה חשובה בעניין זה. עולם העקודים פירושו חיבור אבל בצורה בלתי נכונה. בשביל להגיע לעולם הברודים שהוא חיבור בצורה נכונה, צריך לעבור דרך סוד עולם הנקודים שפירושו התפרדות הכלים לצורך השתלמות הפרטי, ואז לחבר בצורה נכונה את הספירות (הנהגות) - בברודים. (וזהו סוד אסור כלאים שהוא סוד עולם העקודים כידוע, כי זהו חיבור לא נכון, וצריך לתת לכל זרע להתבשל ולהשתלם כידוע, ורק לאחר מכן יכולים לאכול את שניהם יחדם).

ישנו שלשה שלבים כדי לשאת אשה. שלב ראשון: האירוסין, שהחתן מקדש את הכלה. שלב שני: התפרדות לכשנה. שלב שלישי: נישואים. בשלב הראשון כנגד עולם העקודים (לכן האירוסין הוא קשר - עקוד) האיש והאשה מחוברים אבל זהו חיבור שעדיין לא מתוקן כי אינם שלמים. ולאחר מכן בא שלב הנקודים שכל אחר מתפרד לדרכו על מנת להשתלם, האשה להשתלם בתכשיטים, והאיש בפרנסה ומציאת בית. וכאשר שני הצדדים בשלים אז יכולים להתחבר בצורה נכונה, כנגד עולם הברודים.

וכן רמוז בשם עקודים, מלשון "יעקוד" שפירושו "ויקשור". נקודים מלשון התפרדות מלשון נקודות נקודות. וברודים מלשון "בר דוד" שפירושו בר: בן, דוד: אהוב ואהבה (כמו "הלך דודי") שאהבה פירושו חיבור מושלם ונכון.

צריכים להזכיר כאן כנ"ל שאין מוקדם ומאוחר בסדר הוויית העולמות, והיינו כאשר אומרים כאן שלאחר עולם העקודים בא עולם הנקודים, אין כאן שני שלבים בזמן, אלא עולם הנקודים מלביש את עולם העקודים מהטבור שלו - פירושם של דברים הוא ששתי העולמות מתהווים בכל רגע, אלא שבחיצוניות זה נראה כנפרדות וקלקול ושבירה, ומ"מ בפנימיות הנעלמת יש חיבור. כמו במשל הנ"ל, שאע"פ שלאחר האירוסין שניהם מפרידים את דרכם זה מזה, אעפ"כ יש ביניהם חיבור רוחני שנשאר ביניהם תמיד, ולכן נערה המאורסת שזנתה חייבת סקילה. והוא סוד "אני ישנה (בחיצוניות) וליבי ער (בפנימיות)"

א"ק כנגד עולם העקודים וחיבור, ומהטבור והאמצע שלו - פירוש החיצוניות שלו, התהווה והתלבש על חיבור הזה עולם השבירה - נקודים. "למטה" ר"ל בחיצוניות.

הלבשת העולמות ותחילת הקו

- ועתה נבאר את סדר ההתלבשות בא"ק של עסמ"ב - ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן, שגם נקראים טנת"א - טעמים, נקודות, תגים, אותיות.

כל עולם ועולם, כנ"ל, מתחלק גם בעצמו לאין קץ עולמות. והיינו, עולם הא"ק הכללי מחולק בעצמו לא"ק ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן הפרטים שלו. וגם העסמ"ב (ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן) שלו מחולקים לעסמ"ב הפרטי פרטי שלהם, וכו' עד אין קץ.

יש לדעת יסוד חשוב, שאין יש אלא רק עולם אחד, עולם הא"ק. כל ההוויה כולה היא בעצם גוונים של גילוי של עולם הא"ק. וגוונים אלו למעשה הם כנגד העולמות אבי"ע שמלבישים את הא"ק. התגלות הא"ק דרך העולמות אבי"ע. ועולמות אבי"ע הם הגוונים, כל נברא ונברא גם מתחלק בעצמו לאבי"ע כנ"ל. לדוגמא ספר בעצמו יש לו ד' בחינות, אם הוא ספר ברובד הגשמי שהוא בעולם העשייה שנגד שם ב"ן, גם הספר עצמו מתחלק לעסמ"ב, כך שמי שקרא ודיקלם את המילים בלי להבין הוא כנגד ב"ן של ב"ן. ומי שקרא וחציו הבין וחציו לא, כנגד מ"ה דב"ן. ומי שהבין את רוב הספר כנגד שם ס"ג דב"ן, ומי שהבין את כולו והטעמים שלו, הוא תפס את אור זה בבחי' ע"ב דב"ן. וגם הע"ב דב"ן בעצמו מתחלק לעסמ"ב, והיינו הע"ב דע"ב דב"ן דב"ן היינו בחינת מיטב ההבנה האידאלית הנרצת מהספר, וכו'. (יש גם א"ק דב"ן, וזה מה שהלומד הבין גם בלי שהסופר התכוון).

שם ע"ב מתגלה בגולגלתא ומתחיל מהשערות. פירוש החכמה (ע"ב) מתגלה בגולגלתא באופן כללי, כמו שהגולגלתא היא בחי' מקיף וכוללת את כל מה שבו, אבל מתחילים להשיגם בו רק מהיוצא מהשערות בחי' שיעורים ומידות.

יצא ס"ג שהוא בחי' בינה, מן האזנים ולמטה, שפירושו שהנבראים מתחילים להשיג את האורות של טעמים (ע"ב דס"ג) בצורה מאוזנת ושקולה לפי יכולתם, ולא בצורה כוללנית כמו שבספירת החכמה (ע"ב דע"ב), ולכן אורות האוזניים נקראים טעמים והשגה. ובטעמים (ע"ב) של הס"ג, ג' מינים: עליונים באוזן (כנגד ס"ג דע"ב דס"ג), אמצעים בחוטם (כנגד מ"ה דע"ב דס"ג), תחתונים בפה (כנגד ב"ן דע"ב דס"ג), והלביש את הע"ב. ששלשת המדרגות הללו הם בחי' שלשה בחי' השגות של הטעמים של האוזן, בחי' פנימיות (ס"ג דע"ב דס"ג), תיכונים (מ"ה דע"ב דס"ג), וחיצונית (ב"ן דע"ב דס"ג) והיינו:

קומה בא"ק

גולגלתא	ע"ב דע"ב
---------	-------------

אוזניים	ס"ג דע"ב	ע"ב דס"ג	עניים טעמים - ע"ב < אוזן - נקודות - ס"ג < חוטם - תגין - מ"ה < פה - אותיות - ב"ן <	
טבור	מ"ה וב"ן דע"ב	ס"ג מ"ה וב"ן דס"ג	עסמ"ב דמ"ה	עסמ"ב דב"ן
רגלים	ע"ב	ס"ג	מ"ה	ב"ן

ב"ן מלביש מ"ה, מ"ה מלביש ס"ג, ס"ג מלביש ע"ב.

נמצא שקומת הגלגלתא - קרקפתא בא"ק הם כנגד ע"ב של ע"ב ושם נמצאים המוחין של א"ק. קומת האוזניים ולמטה כנגד ס"ג של ע"ב (ושם האורות אח"פ - אוזן חותם פה), ומהטבור ולמטה מתגלים שמות מ"ה וב"ן של ע"ב.

השם ס"ג הכללי מלביש את שם ע"ב הכללי מגובה האוזניים ועד לרגליים. נמצא שע"ב דע"ב אינו מולבש, פירוש הס"ג - תחתון אינו מלביש ותופס את הע"ב דע"ב, והיינו "אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיע", שפירוש, שהתחתון יכול לתפוס מהאוזניים ומטה שהחכמה יורדת בבחי' איזון ומשקל בבחי' "אוזניים לחכמה", והיינו שהמוחין של התחתון לא יכול לתפוס את הגולגולת - כתר, ולכן נקרא הכתר 'אין' שפירושו בלתי נתפס, וכן נקרא מקיף - שאינו יכול להיכנס בכלי של התחתון והתחתון אינו יכול להבינו. וכן עלי אדמות הבן אינו יכול להבין פנימיות הטעמים של הנהגת אביו. ועוד לכן בהשתלשלות רואים שהגוף מולבש בבגדים (בחי' כלים) רק בז"ת שלו, ולא בגלגלתא.

השמות מ"ה וב"ן מלבישים את השם ס"ג מגובה הטבור של שם ע"ב, והיינו מלביש רק את הנה"י (ושליש התחתון של התפארת). פירוש הדברים שמות מ"ה כנגד שכל, וב"ן כנגד הלב, והם מלבישים את הבינה שם ס"ג - בחי' לב עליון שבשכל בחי' לאה, ולב תחתון שבלב בחי' רחל שם ב"ן. וכאשר משיגים את העליון (שם ע"ב) משיגים רק את הנה"י שלו שפירושו רק חיצוניותו בלי הבנה ממשית.

למעשה, המ"ה וב"ן הכללים הם בבחי' עם הארץ שרואה רק את המידות ז"ת ומעשה העליון ולא מבין את פנימיות טעמי המעשים. והמ"ה וב"ן דס"ג הם בבחי' תלמיד חכם שהתעלה לבחי' עולם הבא שהוא כנגד לאה שכנגד ה' ראשונה של שם הוי"ה, והוא רואה את המוחין של הדברים אבל לא בשלמותם.

משל למה הדבר דומה, מי שלומד את פרשת בלק ורואה את מעשה בלעם, אם הוא בבחי' מ"ה וב"ן הכלליים, הוא תופס רק את סיפור הדברים וגם מוסר הדברים בבחי' מידות ששייך בהם עבר הווה ועתיד. מה שאין כן מי שזכה למוחין ונעשה ת"ח כנ"ל, אז רואה איך מעשה זה מתבטא גם כהיום, כי המוחין מעל הזמן ובבחי' הווה שמתמשך, וזה בחי' "מה שהיה הוא שיהיה" – "שהיה" בחי' היה י"ה שהם המוחין דחו"ב של אז לפני אלפי שנים, הוא שיהיה – בחי' מוחין של היום, שיהיה י"ה – חו"ב, וזה בבחי' "אין כל חדש תחת השמש" – שמש הוא ז"א, והיינו במלכות שכנגד עולם העשיה, אין שום דבר שהשתנה, וגם כהיום עוברים כל מה שעברו הצדיקים של אז, רק בהתלבשות בעשיה בסיפורים שונים.

נקודים ושבירה

בנוגע לשבירת הכלים מצינו במפרשים ומבארים כמה וכמה בחינות של ביאורים שונים, וכמובן שהכל נכון ואלה ואלה דברי אלהים חיים, כי השבירה פעלה גם פעולה כזאת וגם כזאת. ובספרנו נביא מספר ביאורים ואידך זיל גמור.

על פי הפשט, יש עשר ספירות, כתר, חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח והוד (נחשבים לאחד, כי הם ב' אורות בכלי א'), יסוד ומלכות. ויש חילוק בין הספירות בעניין השבירה, כאשר רק חלק מהכתר "ירד", דהיינו ירדו רהאחוריים של נה"י של הכתר. והאחוריים של החכמה ובינה ירדו לסוף האצילות. ושאר הספירות מהדעת ועד המלכות נשברו גם פניהם (פנימיותם) וגם חיצוניותם וחוו מיתה – פירוש ירידה מעולם האצילות לעולמות בי"ע, ר"ל הכלי הפנימי של כל אחד מהם מת ונשבר ונפל לעולם הבריאה, החלק האמצעי של הכלי מת ונשבר ונפל לעולם היצירה, והכלי חיצון מת ונשבר ונפל לעולם העשיה.

וכאן נזכיר שכל ירידה בעולמות פירושו של דבר ריחוק מהאור אין סוף – מהמאציל. וריחוק ברונניות פירושו להיות בהפכיות הצורה (לעומת הדבקות בהשוואת הצורה). והיינו, ריחוק פירושו רצון לקבל על מנת לקבל, וקירוב פירושו רצון לקבל על מנת להשפיע.

ורבי חיים ויטאל לימד אותנו¹⁵² שעולם האצילות פנימיותו (כחב"ד וחג"ת) כולו טוב, וחיצוניותו רע (וחיצוניותו ר"ל הנה"י מלכות של אצילות, כי המלכות יורדת ומתלבשת בבריאה, ומשם יש אחיזה לרע. אבל כאשר המלכות דאצילות עולה מהבריאה גם היא

---

¹⁵² עץ חיים שער מז

כולה טוב), ובעולם הבריאה חצי רע וחצי טוב והטוב והרע לא מעורבים יחד, עולם היצירה חצי טוב וחצי רע ומעורבים יחד, ובעשיה רובו רע.

רע פירושו כנ"ל – מיתה, כי הרשעים קרואים מתים, דהיינו ריחוק מה' והפכיות הצורה – רצון לקבל לעצמו.

וכאן צריך לזכור שכל העולמות שאנו מדברים בהם עתה – זה אנחנו כאן כולנו חיים היום, והיינו הז"ת של עולם האצילות – זה נמצא בפנימיות כל אחד ואחד מאתנו, ששם יש לכל אחד את הנקודה טובה שלו. נמצא שכוונת רח"ו בכך שהמידות שמהדעת ועד למלכות מתו וירדו לעולמות בי"ע – פירושו של דבר, נפלו כל אחד מהנהגותיו של האדם לרצון לקבל. אלא שכל בני ישראל מושרשים בספירה מסוימת, ושם מתקן את אדם הראשון לפי שורש נשמתו, (וכדי לדעת מהו עיקר תיקונו של האדם באדם הראשון עיין בסוף הספר בע"ה), ואע"פ שכל אחד מושרש מספירה מסוימת מ"מ היות וכל ספירה בנויה מכל העשר ספירות, לכן גם בכל אחד מאתנו יש את כל המידות – ספירות כולם, אלא שהשורש והספירה העיקרית שבו מושרש זהו עיקר תיקונו, וה'תת חלוקה', דהיינו העשר ספירות של אותו שורש הם טפלים לו.

כגון האדם שמושרש בחסד – עליו לתקן בעיקר את מידת המים – תאוות, ומ"מ כלול ברצון לקבל תאוות גם גאוה כעס התפארות עצלות וכו'. ר"ל שאם האדם המושרש בחסד כועס בעיקר זה על מנת לקבל תאוה מסוימת. וכן על דרך זה. וכן גם למושרש במידת הגבורה, עיקר תיקונו הוא מידות האש – גאוה וכעס, ומ"מ גם יהיה לו תאוות נשים, אלא שאצלו תאוות נשים בא בתור עזר לגאוותו. וכו', ודי למבין.

אדם הראשון הוא התכללות של כל נשמות עם ישראל יחדם, ושורש אדם הראשון בפנימיותו העליון ביותר הוא בהתכללו באור אין סוף (בעולם א"ק), ומשתלשל אור זה דרך הי"ס של האצילות ששם פנימיותו טוב – ולכן לכל אחד מאתנו מוכרח להיות נקודה טובה, ומ"מ הי"ס נפגמו נפלו ונשברו כנ"ל.

ועתה נבאר מה מהות השבירה בכללות:

האחוריים של נה"י של הכתר ירד כי השפיע לאבא (חכמה) ואימא (בינה), והיינו - הכתר מתחלק לשלושה רובדים – החלק העליון שלא מושג (ולא נתפס) נקרא רישא דלא איתידע (בר"ת רד"ל"א) והוא כנגד אור האמונה. והחלק האמצעי נקרא עתיק יומין שם שורש כל התענוגים. והחיצוניות של הכתר נקרא אריך אנפין, פנימיותו כנגד החפץ של האדם, וחיצוניותו כנגד הרצון שלו. נמצא שאמר רח"ו שנפגם רק האחוריים של נה"י של

הכתר, פירוש הדבר האמונה לא נפגמה כלל כי היא כנגד החב"ד של הכתר, והיינו החלק הגבוה ביותר, והתענוגים גם במקומם עומדים, כי הם כנגד חג"ת דכתר, ורק הרצון – שהוא חיצוניות א"א הוא זה שנפגם, כי א"א כנגד הנה"י של הכתר, ולכן יש לאדם מאז חטא אדם הראשון (שהוא בעצם ה'שבירת כלים' הזו) רצונות זרים שהם הפכים מחפץ המאציל. אבל מ"מ דבר זה רק בחיצוניותו, כי בפנימיותו של כל יהודי יש רצונות טובים לעשות טוב, רק רצונות אלו נפגמו בחיצוניותם בגלל הרצון לקבל, ולכן 'נדמה לו שהוא רוצה תאוה מסויימת כי הוא מחפס 'אהבה', ובפנימיות הוא חפץ לקירבת ה' שהוא זיווג עליון, ומאז השבירה נדמה לו שהוא יקבל תענוג של אהבה כאשר יקבל תאוה. ולכן לכל אדם יש מצפון לעשות אך ורק טוב, וגם אם יעשה בפועל בגופו דבר רע, זה נובע או ממשיכה קשה של היצר הרע שבא בגופו – ז"ת, ויודע שהוא דבר רע ופשוט קשה לו להתגבר על יצרו. או זה נובע מאי ידיע במהו הטוב האמתי, ולכן שומע לרצונות הרעים שיש לו וחושב שהם טובים לעולם.

עד כאן פירשנו מהו הפגם שנעשה באחוריים של הנה"י של הכתר, והיינו מה שחז"ל אמרו שמאז חטא אדם הראשון היצר הרע מדבר בתוכנו כאילו אנו רוצים ברע ח"ו.

ועוד אמרנו שהאחוריים של המוחין של חכמה ובינה של האדם נפלו וירדו לסוף האצילות, פירוש הדברים: המוח של האדם באחוריים, שר"ל בחיצוניות בלבד, התרחק מהרצון להשפיע, ולכן "מחשבות ליבו רק רע כל היום"¹⁵³, ר"ל האדם חושב על דברים שמרחיקים אותו מה' – דהיינו איך להגדיל את הרצון לקבל שלו. וכן הלומד על מנת להקרא רבי, לקנטר, לזלזל וכו', נמצא שלימוד התורה שלו בא מהאחוריים של חכמה ובינה. כי הוא לומד תורת ה' על מנת להגדיל את ה'אני' ח"ו. וזה לעומת הפנים של חכמה ובינה, שהוא משתמש במוחין שלו על מנת לשפר מעשיו ולתקן את מידותיו ולהדבק בדרכי ה', והיינו על מנת להיות טוב ומטיב. וכן הבינה הוא שורש ההתבוננות והתשובה כמו שנלמד בפנים הספר, וכן החכמה היא שורש לאהבת ה' בכח, והבינה שורש ליראת ה' בכח (לעומת החסד שהוא אהבת ה' בפועל, והגבורה שורש היראה בפועל), וכן עוד הרבה ואין כאן מקום להאריך, עיין בפרקים הבאים.

ועוד אמרנו שהז"ת נשברו מהדעת ועד למלכות.

---

¹⁵³ בראשית ו, ה

שלוש ספירות נמצאים במח האדם, ספירת חכמה המתמזגת באונה הימנית של המח, היא האחראית על אוצר המידע של האדם, ככל שיש לאדם יותר מידע, נקרא אדם יותר חכם. זה כח ספירת חכמה.

ספירת בינה המתמזגת באונה השמאלית של המח, היא הכח להבין דבר מתוך דבר. לדוגמה בספירת חכמה האדם למד "ה' אוהב אותי", פה הוא קיבל מידע. ואילו בספירת בינה הוא לא לומד עוד מידע חדש, אלא את אותו מידע שכבר למד בספירת חכמה הוא מפתח ומבין דבר מתוך דבר, ואומר למשל "אם ה' אוהב אותי, סימן שמה שקרא לי אתמול זה היה לטובתי", וכן על זה הדרך.

ספירת הדעת המתמזגת בגזע המח, היא בעצם התולדה והמסקנה המתקבלת כתוצאה מחיבור וזיווג בחכמה ובינה. למשל בהמשך הדוגמה שהבנו לעיל, "ה' אוהב אותי" ספירת חכמה, "אם הוא אוהב אותי, סימן שמה שקרא לי אתמול היה לטובתי" – ספירת בינה. מסקנה למעשה – ספירת הדעת שמחוברת ללב ולרגשות "אני שמח".

ספירת הדעת כאשר מתוקנת (דעת דאצילות – שכולו טוב) היא ההכרה ברורה שיש מאציל, נמצא שתחילת השבירה הייתה מהדעת – ר"ל הכרה במאציל לא ברורה, ספק אם יש מאציל, ולכן מתחיל הרצון לקבל תענוגים של הז"ת על מנת לקבל, ומתרחק מה'. (אבל כאשר יש לאדם דעת – הכרה ברורה במאציל – נופלים כל המידות הרעות שלו (ז"ת על מנת לקבל).

ועוד ספירת הדעת מהותה לחבר את מה שלמד בכח (במוחין) לייסם בפועל במידות ז"ת. נמצא לפי פירוש זה ששבירת הדעת מתבטא אצל האדם בקושי להפנים את הדברים מהמח ללב שלו, וגם התורה שלומד אינה מקרבת אותו למידות טובות ח"ו, וזה סוד אמרם ז"ל "לא המדרש עיקר אלא המעשה". וכן ידוע שעשו היה "ת"ח" גדול ומ"מ כל התורה שלמד היא על מנת להערים את אביו ואת האנושות ולכן רק ראשו נקבר וגופו נשלח. וכן ידוע שהז"ת שנשברו כנגד המלכים שמלכו בארץ אדום, ומלך הדעת נקרא "בלע בן בעור", ואומרים חז"ל בלע הוא בלעם הרשע. והיינו "יודע דעת עליון", כי הוא כנגד הדעת. וכן משה כנגד הדעת (כנגד היסוד – כי הוא העביר והשפיע לעם ישראל, והיסוד יעול לעלות עד הדעת, כי כל כח ההשפעה בא מהדעת בסוד "אין קשוי אלא לדעת"), ולכן נאמר על משה¹⁵⁴ "והסירתי את כפי וראיתי את אחרי" אמר רב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, וידוע שאות הדלת של הקשר של תפילת הראש נמצא במקום הדעת (ומשם שתי הרצועות פורצים לימין ולשמאל, והימין

---

¹⁵⁴ ברכות ז.

בסוד ידא "אריכתא", כי החסד בטיבעו מתפשט ולכן הרצוה הימנית גדולה יותר, והוא סוד "ימין ושמאל תפרוצי"), ש"ראיה" רוחנית פירושו השגת האור בצורה ברורה, והיינו שמשה זכה להשיג מדרגת הדעת. ולכן זה לעומת זה עשה האלהים, כי בלעם ומשה השיגו את הדעת, אלא שזה בקלי' וזה בקדושה. ולפי הנ"ל יוצא ששבירת הדעת פירושו מציאות בלעם, א"כ פוק חזי מה רצה בלעם הרשע לעשות ודע את מהות שבירת הדעת.

הדעת, כנ"ל, הוא קבלת התוצאה של הידיעות במידות ובמעשים. והיינו אם הדעת בקדושה, הוא לומד תורה על מנת להפוך את העולם לכולו טוב. ואם דעת בטומאה, והיינו שבורה, הוא לומד תורה על מנת לשלוט יותר טוב על האנושות, ולהזיק להם לפי רצונותיו, ולהשביע מלאכים מסויימים על מנת שכולם יעבדו אותו כרצונו וצורכו האישי.

וכן מצאנו מפורש בדברי חז"ל¹⁵⁵: "ואל זועם בכל יום", וכמה זעמו? רגע. וכמה רגע? אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמנה מאות ושמנים ושמנה בשעה, וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכיין אותה שעה חוץ מבלעם הרשע דכתיב ביה "ויודע דעת עליון". השתא דעת בהמתו לא הוה ידע דעת עליון הוה ידע? אלא מלמד שהיה יודע לכיין אותה שעה שהקב"ה כועס בה. והיינו דאמר להו נביא לישראל "עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב" וגו' מאי "למען דעת צדקות ה'?" א"ר אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט. והיינו דקא"ל בלעם לבלק "מה אקב לא קבה אל, ומה אזעם לא זעם ה'" מלמד שכל אותן הימים לא זעם. עכ"ל.

והיינו למד בלעם תורה הרבה, אלא שבמקום להשתמש בה על מנת להיטיב לעולם, השתמש בה על מנת להזיק. והיינו שבירת הדעת. והיות ולא הצליח לקלקל את העולם ע"י שורשו – דעת, לכן יעץ למלך בלק להלחם בישראל בשבירת כלי החסד, שהוא כנגד מידת המים, תאוות. ודי למבין.

ספירת חסד (שכנגד היד ימין של האדם לאחר התיקון), מייצגת את יכולת הנתינה של האדם לזולת, כח הנתינה שמופיע בספירת חסד הוא ללא גבול וקצבה, ומשם שורש החסד ואהבה, וזה כאשר החסד מתוקן, והיינו במדרגת דאצילות.

ושבירה כנ"ל פירושו של דבר ריחוק מה', רצון לקבל, נמצא שכשאנו אומרים "שבירת כלי החסד" שנפל לעולמות בי"ע, ר"ל רצון לקבל אהבה עצמית, ואהבה עצמית הזו מתבטאת

---

¹⁵⁵ ברכות ז.

בעיקר ברצון לקבל תאוות עריות, ותאוות אכילה ותאוות ממון, ונקראים תאוות אלו גם בשם "אהבות נפולות".

ספירת גבורה (שמתמזגת ביד שמאל לאחר התיקון), עניינה בדיוק הפוך מספירת חסד, ספירת גבורה פירושה הצטמצמות ועצירה, כמאמר חז"ל "איזהו גיבור – סוד ספירת גבורה – הכובש את יצרו", כאשר היצר רוצה להתפשט, לדוגמא לאכול דבר אסור, ובא ספירת הגבורה וכובשת ועוצרת את הרצון הרע. והגבורה כנגד יראת ה', וזה כאשר ספירה הגבורה מתוקנת – גבורה שבאצילות, כי עולם האצילות כנ"ל הוא עולם שכולו טוב, דהיינו כאשר משתמשים בספירות והנהגות המאציל כשם שהוא משתמש בהם, ר"ל כל מטרות הגבורה הם על מנת להשפיע טוב לעולם, להתגבר שלא לעשות רע, והוא סוד יראת ה', ולהגביר את הטוב והשפעת החסד.

אבל גם הגבורה – יראה, נשברה, והם היראות הנפולות שיש לאדם, מפוחדים מאנשים חיות כלים וכו', ר"ל יראת המאציל התלבשה בלבושים של אנשים וכו' וזה נקרא שהגבורה נשברה ונכנסה לעולמות בי"ע שהם הלבושים הנ"ל. ולכן האדם מפוחד ולא יודע שה' מסתתר מאחורי הלבושים, ומרמז לו לתקן את הגבורה – יראה שלו. כי "פחדו חוטאים בציון", ולכן עליו לעשות חשבון נפש איכן הוא חוטא ומשפיע רע לעולם וליראה מה', ואז יעלמו כל היראות הנפולות שלו.

ספירת תפארת המתמזגת בחזה האדם, מייצגת את החיבור והאיזון בין ספירת החסד לספירת הגבורה. ניתן דוגמא, אבא רוצה להאכיל את התינוק – סוד ספירת חסד, אך כיון שהחסד הוא ללא גבול וקצבה הוא מסוגל להאכילו בשר, בא ספירת גבורה ואומרת לחסד לעצור כדי שלא יהרוג אותו. ובא ספירת התפארת ואומרת, "בא נעשה פשרה, ניתן שפע לתינוק (חסד), אבל מצומצם ומוגבל (גבורה), שמתאים לפי יכולת התינוק". עד כאן המשל. זאת אומרת שספירת התפארת שנקראת בקבלה "קו האמצע", היא בעצם שפע המותאם לפי היכולת של המקבל, לא יותר (חסד), ולא פחות (גבורה).

בסוד "מבשרי אחזה אלוה", כך גם הקב"ה, לדוגמא הגשם, אם הגשם היה יורד עלינו בסוד ספירת חסד – היה יורד מבול של מים והצפה. ואם היה רק גבורה, היה שנת בצורת, לכן הגשם יורד בסוד ספירת תפארת שזה לפי יכולת העולם לקבל.

כך שהתפארת מטרתה היא השפעה מהעליונים – חסד וגבורה – לתחתון נצח והוד.

ועוד דרך התפארת עובר שפע של התפארות. נמצא ששבירת כלי התפארת לבי"ע פירושו של דבר – האדם רוצה לקבל לעצמו התפארות, ולכן אינו יכול להשפיע בצורה נכונה, כי אין זה השפעה ונתינה אלא קבלה לעצמו. ועלינו להעלות התפארת לשורשו באצילות, פירושו להיות אך ורק טובים, ולקבל התפארות על מנת להשפיע. ולכן על הרב לקבל התפארות לא לעצמו ח"ו, אלא לקבל נשיקות על היד ורכב ובית נאה וכו' כדי שהרחוקים שחשוב להם החומריות והכבוד יראו את הרב ויקבלו יותר ממנו.

ולאחרי כן נשבר כלי הנצח, הנצח מלשון ניצוח, (מקום הנצח באדם לאחר התיקון הוא רגל ימין), וספירת הנצח בקדושה פירושה לנצח את יצרו הרע ולהשפיע טוב, ולנצח את הרשעים שלא יזיקו וכו', דהיינו להשתמש בכח הניצוח על מנת להשפיע. והמושג "נשבר כלי הנצח" – ר"ל שהאדם משתמש בכח הניצוח שלו לתועלת אישית. ועלינו להעלותו שוב לאצילות – רק על מנת להשפיע, והוא סוד דברי רשב"י¹⁵⁶ וא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה שנאמר "עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בה", ואמרו ז"ל שה"מ בצדיק גמור, דהיינו מי שבמדרגת אצילות שנאמר בה "לא יגורך רע", אז יכול להשתמש בכלי הנצח, כי באצילות הכלי לא ניכר ככלי אלא כאור – השפעה.

וביחד עם הנצח נשבר כלי ההוד (כי לנצח והוד יש כלי משותף), וההוד הוא סוד ההודיה והתוודות. וכנ"ל, כאשר האדם משתמש בשורש זה כדי לקבל תועלת עצמית זהו שבירת כלי ההוד. ועלינו להפנים שרק למאציל נאה להודות. ועלינו להתוודות ולחזור בתשובה.

היסוד הוא סוד ההתקשרות, ולכן האות ו' כנגד היסוד, והיא האות שמשמשת בתור אות המחברת בין שני תיבות, ו' החיבור. ולכן כדי לאחד את המשכן השתמשו ב"ווי העמודים".

ועוד, מהות היסוד הוא לקבץ את אורות הה' ספירות שמחסד ועד להוד, ולהעבירם למלכות.

נמצא ש'שבירת כלי היסוד וירידתו לעולמות בי"ע', פירושו של דבר שהאדם מתקשר ומשפיע בצורה לא נכונה למלכויות, או משפיע למלכויות לא נכונות, וכל זה עושה כדי לקבל תענוג עצמי. ועלינו לתקן את היסוד ולהעלותו לאצילות – ר"ל להשפיע בלי רצון לקבל כלל, אלא רק על מנת להשפיע. ועוד, להשפיע רק למי שהוא כלי ראוי (כי אמרו

---

¹⁵⁶ ברכות ז:

ז"ל¹⁵⁷ אמר רבי זירא אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס). וכן תיקון היסוד הוא למעט האורות – תענוגים (כמו שאנו רואים שיסוד האיש צר) כדי שכלי המלכות שמקבלת ממנו לא תשבר – ר"ל שלא תתרחק מה'.

וביחד הנצח הוד ויסוד – הם נקראים כלי ההשפעה, כי הנצח והוד מושרשים ביסוד.

ולאחר מכן נשברה המלכות, והמלכות כל כולה כבוד בסוד "כל כבודה בת מלך פנימה", מדרגת בת היא מדרגת המלכות ששם עיקר הרצון לקבל כמו שרואים בבת שרוצה למלאות צרכיה הפרטים לפני להשפיע טוב לזולת. וכן זהו סוד "מלך הכבוד", וכו'. ולכן, היות והמלכות עלי אדמות היא כנגד האשה, לכן עלינו לכבדה 'יותר מגופו', והוא כי שורשה במלכות, שכל חיותה הפנימי הוא הכבוד שנותנים לה.

ושבירת כלי המלכות שירד לבי"ע, פירושו של דבר האדם מקבל כבוד לעצמו על מנת לקבל. ועלינו להעלות המלכות – כבוד לשורש באצילות, והיינו לקבלו על מנת להשפיע.

שבירת הכלים של הספירות שמהדעת ועד למלכות היתה משום שכל אחת מהן אמרה "אנא אמלוך", ר"ל אני אוכל לקבל שפע של תענוגים של עצמה ושל מי שמתחתיה על מנת להשפיע, וכל אחד מהם לא הצליחו להתגבר על יצרם הרע, וקיבלו על מנת לקבל, ולכן נשברו בזה אחר זה.

ולכן, היות וכל אחד מההנהגות חשבו את עצמם יותר גדולים וראויים לקבל שפעם של תענוגים מהמאציל, לכן במשל זה נקרא שהיו הספירות ב"חד סמכא", ר"ל אחד מעל השניה, כך:

	כתר	
	דעת	חכמה
בינה	חסד	
	גבורה	
	תפארת	
	נצח והוד	
	יסוד	
	מלכות	

---

¹⁵⁷ חולין קלג.

כלי הדעת חשב שיכל לקבל את כל הח' אורות שמהדעת ועד למלכות על מנת להשפיע, ולא הצליח להשפיע מרוב תענוגים, ונשבר – קיבל, כנ"ל, את כל התענוגים של הספירות הללו על מנת לקבל. ונשבר הכלי (רצון לקבל) של הדעת וקינן במקום הדעת שבעולמות בי"ע להיות מקום זה כמו שורשו – בבחינת דעת. ואז האור (תענוגים) של הדעת להיותו בלי כלי (מי שראוי לקבל) רצה עדיין להשפיע לכלי שלו שירד למקומות הדעת של העולמות בי"ע, ולכן נצמד אל הכלי שלו כמה שיותר, דהיינו לסוף האצילות (למקום שאמורה להיות ספירת המלכות שבאצילות). ונמצא שיש כביכול דין לבוד ביניהם – שלוש ספירות מהמלכות דאצילות ועד הדעת שבבריאה. האור לא יכול לרדת לעולמות בי"ע, והוא משום שאור פירושו – תענוג והשפעה, וכנ"ל מקום שהוא כולו השפעה זהו רק עולם האצילות. כלי פירושו רצון לקבל, ולכן שייך המושג כלי רק בעולמות בי"ע, כי רק בבי"ע שייך המושג "רע" שפירושו רצון לקבל כנ"ל. (וגם אם תראה שיש כלי באצילות, זהו כי סוף סוף גם אם בן אדם משפיע לזולת וכולו טוב, מ"מ הוא בסופו של דבר **מקבל** על מנת להשפיע)

כלי החסד חשב שיכל לקבל את כל האורות שמהחסד ועד למלכות על מנת להשפיע, ולא הצליח ונפל לרצון לקבל מרוב כל. נשבר הכלי שלו וקינן במקום הבינה של בי"ע (כנ"ל הכלי פנימי בבריאה, כלי אמצעי ביצירה, וכלי החיצון בעשיה) וירד שם כדי שיוכל לקבל עדיין מהאור שלו כנ"ל מתורת לבוד – ג' ספירות. והאור של החסד נכנס למקום שהיה אמור להיות אור דיסוד באצילות, וכך האור של החסד השפיע מרחוק לכלי שלו.

כלי הגבורה חשב שיכל לקבל את כל האורות של תענוגים שמהגבורה ועד למל' ונשבר, הכלי שלו קינן במקום החכמה שבבי"ע, והאור שלו למקום הנצח והוד שבאצילות.

כלי התפארת חשב שיכל לקבל את כל האורות של תענוגים שמהתפארת ועד למל' ונשבר. הכלי שלו קינן במקום הכתר שבבי"ע, והאור שלו למקומו בתפארת שבאצילות.

נמצא שאין בין האורות לכלים יותר מג' מדרגות כדי שהאורות יוכלו להאיר לכלים שלהם.

והיינו:

מקום באצ'	אורות של...
ת"ת	[4] ת"ת
נ"ה	[3] גבורה
יסוד	[2] חסד

מל'	[1] דעת
מקום בבי"ע	כלים של...
כתר	[4] ת"ת
חכמה	[3] גבורה
בינה	[2] חסד
דעת	[1] דעת

לאחר מכן, היות והאור של הת"ת נמצא במקום שלו בת"ת, והיות והוא אור בלי כלי, חשש המאציל שיעלה אור הת"ת לשורשו בבינה דאצ', ונמצא שמתרחק מהכלי שלו הרחק גדול כך שלא יוכל להאיר לכלי שלו (שנמצא בכתרי בי"ע), ולכן הליביש אותו המאציל בכך שהגדיל את כלי הכתר שגדל והגיע עד למקום הת"ת, ונכלל אור הת"ת בכלי הכתר.

ואז אור הדעת שירד למקום המל' דאצ', בראותו שגדל כלי הכתר ונעשה כלי במקום הדעת, לכן חזר ועלה למקומו, במקום הדעת בתוך כלי הכתר שנמצא שם. והיות ועלה אור הדעת ונתרחק מהכלי שלו, לכן נפל כלי הדעת פעם שניה, עד למלכות דבי"ע.

וכשבאו למלוך הנצח והוד לא מצאו את מקומם פנוי כי אור הגבורה תפס את מקומם כנ"ל. ולכן האריך המאציל את כלי הבינה עד מקום הגבורה ואור הגבורה הלך למקום הגבורה. והכלי של הגבורה ירד ממקום החכמה דבי"ע ליסוד דבי"ע. ואז יכלו האורות של הנצח והוד להכנס למקומם במקום הנצח והוד דאצילות. ומ"מ חשבו שיכלו לקבל התענוגים שמהם עד המלכות, ונשברו והכלי שלהם מת וירד לנצח והוד דבי"ע. ואור ההוד עלה לכלי הבינה כי טיבעו להיות בקו שמאל, וגם אור הנצח אע"פ שטיבעו להיות בקו ימין, מ"מ היות והנצח והוד נקראים "תרי פלגי דגופא" – שני חלקי גוף אחד, לכן הלך למקום שהלך אור ההוד.

וכשבא למלוך היסוד, לא מצא מקום פנוי, כי היה שם אור החסד, ולכן האריך המאציל את כלי החכמה ואז עלה החסד למקומה בחסד, ובגלל שעלה החסד ונתרחק מהכלי שלו, לכן הכלי שלו ירד שנית לתפארת דבי"ע. ואז יכל אור היסוד להכנס למקומו באצילות, ונשבר וקיבל תענוגי היסוד ומלכות לכבוד עצמו, וירד הכלי שלו לגבורה דבי"ע, ואז האור של היסוד עלה במקום הכתר דאצילות, בין אור הדעת לאור התפארת.

וכלי המלכות חשבה שיכלה לקבל את תענוגי המל' ולא להישבר ונכנסה למקום המלכות דאצילות, ונשברה וירד הכלי שלה לחסד דבי"ע, והאור של המלכות עלה למקום הכתר דאצילות מתחת לדעת דאצילות.

ולמסקנה זהו סדרם של האורות שבאצ', והכלים שבבי"ע לאחר השבירה:

אורות של...	מקום באצ'
אור היסוד ומל' בכלי הכתר	כתר
	חכמה
אור דנו"ה בכלי הבינה	בינה
אור הדעת (בכלי הכתר שגדל)	דעת
אור החסד (בכלי החכמה שגדל)	חסד
אור הגבורה (בכלי הבינה שגדל)	גבורה
אור הת"ת (בכלי הכתר שגדל)	ת"ת
	נו"ה
	יסוד
	מלכות
כלים של...	מקום בבי"ע
כלי הת"ת	כתר
	חכמה
	בינה
	דעת
כלי המלכות	חסד
כלי היסוד	גבורה
כלי החסד	ת"ת
כלי דנו"ה	נו"ה
כלי הגבורה	יסוד
כלי הדעת	מלכות

זהו סדר שבירתם של ז"ת שבהם הוכנו ונעשו עולמות בי"ע – והיינו הרצון לקבל של האדם. ומטרתנו לתקנם – להחזיר האורות לכלים בלי שישברו, והיינו לקבל את האורות שהם תענוגי המאציל, בלי לשבור את כלינו והיינו בלי להתרחק מהמאציל, והיינו כאשר

מכוון כל מעשיו וקבלת התענוגים לשם שמים – על מנת להשפיע תענוגים וטובות לעם ישראל ולמאציל, אז יכול לקבל את כל האורות כבתחילה בלי להינזק.

כאשר ספירה נכנסת למקום שאינו שלה ושאינו שורשה, אותה ספירה סופגת את ההארה של אותו מקום, ותכונות של אותו מקום, והוא כשם שאדם שגר במקום מסוים, אז אע"פ שאין זה שורשו, מ"מ הוא יספוג את התכונות ומנהגי האנשים שגרים שם. ועניין השבירה הוא שורש לדבר זה. וזה נקרא שבירה, כי אותו אדם צריך לדעת אם הוא תואם ומתאים לאותו מקום שבא לגור שם, כי אם אין לו את אותם ההשקפות ורצונות של אותו המקום – זה יגרום לו סבל. ודבר זה בהשתלשלות הוא בדיקה שעל האדם לעשות בין אם הוא בא לגור במקום מסוים, ובין אם לעבוד במקום מסוים ובין אם רוצה ללמוד במקום מסוים – "האם השאיפות שלי הם כמו השאיפות של אותו המקום שאני בא אליו?" כי ה'חפץ' הוא פנימיות האדם (כנגד פני אריך אנפין – כתר), ולכן אם רוחו וליבו לא רוצה בכך – זה יזיק לו, והוא סוד אומרם ז"ל "אין אדם למד אלא מה שליבו חפץ", ר"ל כנ"ל – לא שצריך לשנות את רצונותיו הפנימיים והשקפותיו בדרך להדבק בה', אלא יחפש חברה שתואמת את השקפותיו בדרך לדבקות בה', כי "אין דבר אשר אין לו מקום", ואם אין לו רצון הלב ומשיכה רוחנית למקום מסוים – לא ילך לשם, אלא אם כן רבו אמר לו ללכת לשם (כי רבו יודע את פנימיות תיקונו, ומה יותר טוב עבורו).

ולפי דבריו של רבי חיים ויטאל הנ"ל, אנו נוכל להבין את דבריו של רבי נחמן שאמר למשל בעניין תיקון היסוד – שכדי לזכות לתיקון היסוד עלינו לתקן את ספירת החסד, שכנגד התאוות ממון נשים ומאכלים, והוא כנ"ל משום שבשלב השני של השבירה חנה האור של החסד – תאוות, במקום היסוד. וכן על דרך זה בכל עניין השבירה. והכלל הוא שה'אור' הוא בסוד 'תענוג' והנאה, וה'מקום' הוא סוד ה'כלי', נמצא שהרצון לקבל (שהוא הכלי) של היסוד רוצה חסד נפול, דהיינו תאוות ומידת המים.

ועוד עניין השבירה הוא כי כל ספירה רוצה לשלוט ו"לחנך את העולם", והוא כי אינו יודע את מקומו, ולכן הוא חושב שהוא מעל כולם. כי בפנימיות העולמות – א"ק – כולם נצטרכים בצורה שווה כשם שאנו רואים בגוף האדם שכל חלק של הגוף נצרך, ולא נאמר שעיקר הגוף הוא הראש ולכן שיהיה גוף רק עם ראש או כמה ראשים ח"ו.

תחילת התיקון - ברודים

עתה ב"ה, נבאר את תיקון המידות - ז"ת, נבאר מה קלקול של כל מידה, תיקונה, ומה אופני השתלשלות של אותה ספירה.

- ישנו הבדל בין הספירות הראשונות כתר חכמה בינה ודעת, לבין הספירות התחתונות מחסד עד המלכות. העליונות נקראים אורות והתחתונות כלי. אור - פירושו שחר, כי אין לנו עבודה באורות, והשחר מתבטא בהשגה של אור הכתר - תענוגים. וכאשר אור התענוגים מתלבשים בחכמה מתענג מחכמת המאציל - דהיינו נעשה מעיין נובע חידושים בכל רובדי תורת הפרד"ס, ומקיף את התורה לרוחב. ואור הבינה - היינו התבוננות, לימוד התורה לעומק. וכן אור הבינה נותן לאדם לב ורגש להרגיש ולהשיג השגות רוח הקודש על מדרגת השני שאהוב אליו, וזה על מנת להחזירו למוטב מאהבה. וכן קבלת המוחין דגדלות הנ"ל, נותן לו לחוות מדרגת ה'עולם הבא', רואה ממש את האמונה, חווה אין סוף תענוגים אפי' בעולם הגשמי, אהוב הוא על ידי כולם וכו'.

ושחר זה של קבלת המוחין דגדלות - חב"ד, זוכים בו כאשר מתקנים את מידותינו. והיינו, אם מתקן את כלי הנצח והחסד - זוכה במתנה לקבל שפע מהחכמה. ואם מתקן את ההוד והגבורה - זוכה לאור הבינה. ואם מתקן את כלי היסוד ות"ת - זוכה לאור הדעת, ואם מתקן את המלכות זוכה לאור הכתר. כי מטרתנו היא להחזיר את הכלים - רצונות לקבל - שמתו ונפלו בבי"ע, לאורות שלהם - והיינו לקבל התענוגים על מנת להשפיע. והיות והשבירה הייתה מטעם שאמרו כל א' מהכלים "אנא אמלוך" ואוכל לקבל את כל תענוגי המאציל (שמתחתי - היינו כנ"ל כל כלי קיבל את האורות שממנו ומטה) בלי להתרחק ממנו ית' (שזהו המיתה). ולהיות האדם בתחילה לא מתוקן וכולו רצון לקבל לעצמו, והיינו מדרגת נפש הנקרא "אני" מה שעושה לעצמו הוא עושה, לכן קיבל את התענוגים ולהיותו מרוכז בעצמו לכן נפל ממדרגתו ומת - ופירושו התרחק מהמאציל - נהיה נוטל - כי הרשעים קרואים מתים (ורשע פירושו מי שרוצה לקבל אור הכתר - תענוגים, אע"פ שהוא מתרחק מהמאציל בכך).

נמצא שאין עבודה בכחב"ד, רק בספירות הז"ת, כי הכחב"ד נקראים 'עולם הבא' - מדרגה הבא בגלוי המאציל - שפירושו קבלת תענוגי הכתר והשגות באלהות, והז"ת נקראים 'עולם הזה', והעולם הזה הוא מקום העבודה של תיקון המידות, והעולם הבא מקום השחר. וכן מצאנו במ"ט ימי ספירת העומר, ידוע שבכל אחד מהשבעה שבועות צריכים לתקן אחת ממידות הז"ת, וכל יום באותו שבוע צריכים לתקן אחת מהספירות

הפרטיות של אותה ספירה הכללית. ואין לנו לספור את יום הני', כי יום הני' הוא קבלת אור הכתר בז"ת, והיות ואין עבודה בכתר לכן אין לנו לספור אותו, כי תחילתו עמל – בז"ת, וסופו מתנה – אור דכתר בחב"ד.

לכל ספירה יש בחינה מסוימת באופן ההשתלשלות של האור הא"ס דרכה עד להשתלשלות לתחתונים, ועתה נבארם ב"ה:

כתר

הכתר מתחלק לשלושה חלקים, ובלשון הזהר "דא לגו מין דא, ודא לעילא מין דא". פירוש הדברים יש ב' סוגי מוחין, אחת "זה מתוך זה" ר"ל מוחא סתימאה (בר"ת מ"ס, ונקרא גם 'חכמה סתימאה' או 'עתיק') לתוך גולגלתא (או 'אריך אנפין' – א"א בר"ת). "וזה מעל זה" ר"ל חלק שלא נתפס ולא מושג שנמצא מעל עתיק ונקרא 'רישא דלא אתידע'.

ועתה נבארם ממעלה למטה.

רישא דלא אתידע

החלק העליון נקרא 'רישא דלא אתידע' (בר"ת רדל"א) ועליו אמר הזהר "רישא דכל רישא, רישא דלאו רישא, ולא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא דא, דלא אתדבק בחכמתא ולא בסוכלתנו", עכ"ל. ובחינתו לפי תורת הח"ן הוא האמונה, ונקראת האמונה 'רדל"א' כי אין לספירות התחתונות השגה ותפיסה בה, ואפילו א"א ועתיק לא מלבישות את הרדל"א, אע"פ שקרובות אליה, כי מהותה של האמונה היא 'בלי תפיסה', 'בלי השגה', וזה הפך מהמוחין שמהותם השגה והבנה. וכל מטרת המאציל במציאות הרדל"א היא לעבוד אותו בלי שכל, בלי טעם ודעת, ולכן בכתר צריכים "אמונה" ועדיין לא ידיע. כי תכלית הדעת שלא נדע.

היות ואיננו תופסים אותה, לכן רבי חיים ויטאל בעץ חיים לימד אותנו על הרדל"א רק ספקות על איך היא נבנתה, מאיזה חלקים של איזו ספירה, ומספקות אלו הכלליים, משתלשלים אין ספור ספקות בעולמות התחתונים.

אין הספקות הללו ספקות ממשיים, אלא כולם אמת, ותפיסתנו שם רק בתורת ספיקות (כשם שיש לנו כללים בפסיקה "ספק ספקא" וכו'¹⁵⁸).

הרדל"א של עולם תחתון (למשל בריאה) הוא הוא ספירת המלכות של עולם שמעליו (אצילות).

עיקר עבודתנו שם זהו להישאר בחושך ובספק ולהאמין ולקוות שה' יעלנו לדרגה עליונה יותר, ודרגה עליונה פירושו שנכנס אור האין סוף שברדל"א (ר"ל שעד כה האור היה בלתי נתפס, לכן לא היה מלובש, ולכן נקרא אין סוף) לתוך המוחין חב"ד שלנו, ונתפוס אותו ונדע למה ה' מנהל את עולמו כך. (וכן היה בזמן פורים, בתחילה לא תפסנו למה הגזירה הזו לטובה, ולבסוף נכנס הא"ס בתוך מוחנו ואז מבינים למה רצונו ית' לטובתנו.

הגדרת ה'א"ס' הוא דבר שלא נתפס במוחותינו, בחי' רדל"א. וברגע שנבין שלא מבינים, ונכנעים לרצון ה', ולא מנסים להבין אלא אדרבא דוחים את ההבנה והתירוצים, אז ה' מעלה אותנו לעולם הבא שמעל מדרגתנו הקודמת, וזה דרך הרדל"א, ואז ימלא שחוק פינו, כאשר שורש השחוק בבינה, ואור הכתר יכנס בבינה, אז יזכה להתבונן איך ה' מענג אותו.

וכן איתא בספר המידות¹⁵⁹: מתחילה צריך להאמין בהשם יתברך, ואחר כך יזכה להבין אותו בשכל, עכ"ל. והיינו כנ"ל בתחילה חייבים להאמין בלי להבין בשכל, ולהיכנע לרצון ה', ואח"כ כשירצה ה' יכניס לו את אור הכתר לחכמה ובינה שלו. ועוד אמר¹⁶⁰: אמונה בא על ידי שתיקה, עכ"ל. והוא כנ"ל, בלי לשאול שאלות. וזה בבחינת 'נעשה' – בלי הבנה, ונשמע אח"כ נזכה להפנים אור הכתר בבינה, כי סוד השמיע בבינה ב"ס דפנים.

עוד יש לומר, שידועים הם דברי חז"ל 'בא חבוקוק והעמידם על אחד "וצדיק באמונתו יחיה", ואמר רבינו בחיי על פסוק "וייראו העם ויאמינו" שהיראה והאמונה עיקר לכל התורה, וזה מטעם הנ"ל, כי החלק העליון ביותר מכל הספירות הוא הרדל"א, ראש הכתר, שהכי דבוק באין סוף, ואור הא"ס מתלבש בספירות ומאיר בהם לפי מעשיו של האדם.

---

¹⁵⁸ טועמיה חיים זכו על העץ חיים

¹⁵⁹ אמונה, אות כ'

¹⁶⁰ באות כד

כאשר האדם מתנסה בניסיון כל שהוא, יש לו ב' אפשרויות: אפשרות ראשונה היא לקבל את האורות של התענוג של הכתר דרך איסור - שר"ל על מנת לקבל לעצמו תענוגים, ובכך מתרחק מהמאציל שהוא כולו השפעה ונתינה. אפשרות שניה היא שיתגבר וידחה אורות אלו, ולא לקבל את התענוג הזה על מנת לקבל, ובכך נדבק במאציל כי פירוש הדבקות הוא להיות דומה למאציל - הדבק במידותיו, ור"ל להיות משפיע, לכן בכך שאינו מקבל אורות אלו על מנת לקבל, אז הוא בונה את הכלי לקבלת אותו האור של תענוגים שדחה, אבל היות ונדבק בבורא עתה יקבלם בדרך היתר, כי הוא מקבלם על מנת להשפיע, והכלי הזה נקרא "כלי של אור חוזר", כי עתה מותר לו לקבל ב'כלי' היות והוא החזיר את האור - תענוג. כל ניסיון מכוון כנגד ספירה מסוימת, וברגע שדוחה את האורות כנ"ל, ואינו רוצה לקבל על מנת לקבל אז מאיר ב'כלי' שלו אור האין סוף - שכנגד ספירת הכתר, ו'אור הכתר' ר"ל אור של אמונה, של תענוגים ושל רצונות להיטיב לזולת דרך אותה ספירה שדחה את האור הנ"ל.

למשל, אדם שיש לו ניסיון בכעס, כאשר מידת האש והכעס מושרש בספירת הגבורה, נמצא שה' רוצה לענג אותו ולתת לו חלק מאור האין סוף דרך ספירת הגבורה שלו הפרטית, לכן מנסה אותו שם דייקה. ובכך שאינו מתכעס לא בפיו ולא בליבו (ע"י זה שעבד על עצמו לדון את המכעיסו לכף זכות, והיינו שמבין למה למכעיס נראה לו הוגן להכעיסו, כמו שנבאר במידת הגבורה עיין שם), ע"י כך דחה את אור האין סוף שמתלבש בספירת הגבורה שמתפרש כאן ברצון לקבל כבוד לעצמו בכך שכועס, שזהו רצון לקבל. ויש לציין שמדובר במקרה שדחה את אור זה לא כדי להרוויח דבר, כגון להתגאות (בכך שאומר בליבו 'אני לא ברברי כמוהו') אלא רק כדי להדמות למאציל, וזהו כי הוא מאמין שהכל ממנו יתברך ואין עוד מלבדו, ושהכל לטובתו, זהו דחיית האור לשם שמים.

לאחר שדחה, ה' משפיע בחזרה את האור הנ"ל באותו כמות של תענוג בדיוק, כשם שהוא דחה את התענוג של הכבוד לכעוס ולהתגאות, עתה מקבל אור האין סוף של הכתר הזה (אמונה, רצונות להיטיב, וגם של תענוג) דרך ספירת הגבורה, וזה על מנת להשפיע טובות לזולת. והיות ושורש הפרנסה גם מהגבורה, לכן אור האין סוף של הכתר מצד חלק התענוגים שבכתר, מתלבש בפרנסה (כי הפרנסה מראה את גבורתו לאחרים. וכמות הפרנסה תלויה בכמות התענוג שדחה). וכן הפרנסה תלויה בדחיית אור הא"ס שמתלבש ביסוד, ובכך שדוחה אורות של תענוגים של איסור ורצון לקבל שתלויים ביסוד, אז מקבלם שוב בדרך היתר, כנ"ל. (והפרנסה תלויה ביסוד מטעם שהיסוד נוטה שמאלה, לגבורות. ולכן עיקר תיקונו ע"י הגבלות וצמצומים במקומות שיכול להכשל)

ממלא כל עלמין, מסובב כל עלמין

ועוד נאמר בעניין האור של הרישא דלא איתידע, שהקדוש ברוך הוא 'ממלא כל עלמין', ומצד שני הוא גם 'מסובב כל עלמין'. והם שני מדרגות באמונה בה'.

ועל זה הסביר הצמח צדק¹⁶¹, וז"ל:

פי' וענין האמונה מה היא שאין הכוונה על ענין שהקב"ה מחיה כל העולמות בלבד, כי זה לא יתכן לקרות אמונה, כי עיני בשר ג"כ ישיגו זאת ואע"פ שאין רואים בגשמיות ממש הרי זה כאילו רואה בעיני בשר, וכמו שאין צריך לאמונה על חיות הנפש שבגוף מאחר שרואה בשרו ודמו חיים שהם מצד עצמם כמו דומם ממש הרי זה כאילו רואה בעין ממש חיות הרוחני המתלבש בבשרו להחיותו אעפ"י שלא ראה מהות הנפש ותמונתה, וכך כתיב "ומבשרי אחזה אלוה"¹⁶² שכמו שרואה חיות הנפש ע"י חיות בשרו שהוא גוף קטן, כך יראה חיות ה' המחיה את העולם שהוא גוף גדול מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה ועובי הרקיע ובין רקיע כו' שהם מצד עצמיות גופם כמו דומם והם חיים, ויש בכל אחד ואחד חיות כח הצומח בארץ וכח התנועה בגלגלים והיינו ע"י שהקב"ה ממלא כל העולם ומשפיע הכחות בהם ולזה אין צריך אמונה כלל, וגם חסידי אומות העולם וחכמיהם משיגים זה.

והאמונה שנתייחדה לישראל כדכתיב "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ' ב') כלומר ולזאת תאמין בשלימות מציאותו, וכמ"ש הרמב"ם והרמב"ן ז"ל שהיא מצוה באמונה [בס' המצות במצות עשה סי' א', ובמצות לא תעשה שמנה רמב"ן סי' א' ובס' המדע פ"א מה' יסודי התורה] היא להאמין שמציאותו ית' הוא רם ונשגב למעלה מעלה מבחי' זו שאנו רואים שמחיה את העולם בבחי' כח הפועל שבנפעל, כי בחי' זו הוא רק מבחי' דבר ה' ורוח פיו ית' ונקרא "ממלא כל עלמין". ולמשל באדם הדיבור בטל לגבי המחשבה, והמחשבה לגבי השכל, והשכל לגבי עצמיות הנפש, וכך בחי' מלכותו ית' נמשכת בעולמות להחיותם כי אין מלך בלא עם. וזה סוד שאמר והי' העולם דברי אלקים חיים ומלך עולם, אבל מה שכתוב אח"כ בק"ש "ה' אחד" הוא ההאמנה במהותו ועצמותו ית' שאינו מתלבש בעולמות כהתפשטות הנשמה בגוף הנראה לעין כנ"ל ונק' "סובב כולא עלמין", ולזאת תאמין ג"כ שהעולם וכל אשר בו בטילים באמת במציאות לגמרי אצלו ית' ואינו כמו הגוף שהוא טפל לנשמה ומ"מ הוא יש בפני עצמו לפי שאין התהוות שרש הגוף מנשמתו אלא מטיפת אביו ואמו, מה שאין כן השמים והארץ וכל צבאם שכל עצמותם

¹⁶¹ בדרך מצוותיך, מצות השבתת חמץ ואכילת מצה

¹⁶² איוב י"ט כ"ו

נתהווה מאין המוחלט הם בטילים ממש כאור השמש כשהוא בגוף כדור השמש. וזה סוד "אין עוד" שאין אפי' דבר טפל רק לעינינו הסתיר להיות נראה כאילו הם נפרדים כו'.

וזו האמונה נתייחדה לישראל לבד כי אומות העולם קרו ליה "אלקא דאלקייא" כלומר שהוא כח הראשון ומקור האמתי לכל מיני כחות מוגבלים הנמצאים ממנו, ומ"מ מחשיבים העולם ליש ודבר ומחשבים אותו כנשמה לגוף כו'. אבל הוא יתעלה המרומם ונשגב מזה הודיענו האמת כי "ה' אחד" ו"אין עוד" ממש, כי כל העולם אין ואפס ממש ולא כגוף לנשמה לפי שמהותו ועצמותו ית' מרומם מעלה מעלה ואינו מחי' העולמות ע"י התלבשותו בתוכם כנשמה בגוף, אלא ע"י שהוא "סובב כל עלמין", ומה שמתלבש ממנו בעולמות הוא רק הארה לבד מבחי' דיבור ונק' "ממלא כל עלמין", עכ"ל.

הכלל העולה הוא שכל מציאות של 'אי השגה' כנגד הרדל"א. והוא סוד דברי שלמה המלך¹⁶³ "אמרתי אֶחְכְּמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמְּנִי" ופירש המצודות דוד: רוצה לומר חשבתי להתחכם עוד יותר להשיג הכל, אבל ההשגה ההיא רחוקה היא ממני ואין להשיגה, עכ"ל. כי "החכמה מאין תמצא", ר"ל מי שרוצה להשיג את אור החכמה, אדרבא צריך לדחות אותה, ולהבין שלא מבינים כלום, ובכך שמקבל את שפלותו ומתקן את כלי המלכות אז זוכה לאור הכתר והחכמה.

עתיק

החלק השני בכתר נקרא עתיק והוא כנגד אור התענוגים, וכדברי הרמח"ל במסילת ישרים ריש פ"א וז"ל "והנה, מה שהורונו חז"ל הוא שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמתי והעידון הגדול בכל העידונים שיכולים להימצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא (בחי' העולם הבא ר"ל המדרגה הבאה שעדיין לא השגתה בגילוי אלוהותו, וכנ"ל בחי' המוחין דגדלות שמקבלים אור של עתיק – שורש התענוגים) כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לדבר הזה, אך הדרך

¹⁶³ קהלת ז, כג

(בחי' יסוד, שדרכו מתעלים מהעולם התחתון לעליון ממטה למעלה, ועוד היסוד מבטא ענין חיבור, בבחי' ווי העמודים) כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה (בחי' א"א ועתיק) הוא זה העולם (בחי' עשיה, ר"ל ע"י מעשים טובים בעולם העשיה ותיקון המידות, דומים לה' שהוא גם טוב ומטיב, ובכך נדבקים בו וזוכים לבחי' עליונות דקדושה, וכאן כנ"ל דיבר על עתיק). והוא מה שאמרו ז"ל העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא", עכ"ל.

בעת שבירת הכלים, ידוע שהמוחין של אבא ואימא, חכמה ובינה, נפלו אחוריהם. ומהות הקלקול בשבירה באחוריים של חכמה ובינה מתבטא כאשר האדם לומד תורה (או לימוד אחר) שאינו מביא אותו לדבקות במידותיו של הקדוש ברוך הוא (לתיקון הז"ת), ואינו מביא אותו לגלוי האמונה (השגת אור של הרדל"א) ולהתענג מעצותיו של הקב"ה (אור של עתיק) ולא גורמים לו לגלות את רצונותיו הפנימיים שהם החפץ לעשות אך ורק טוב לעולם (פני א"א).

ועל זה כתב הצפנת פענח (דף ב:): וז"ל: כשאדם בימי קטנות בענין תורתו ועבודתו יתברך, ואחר כך כשבא לימי הגדלות (ר"ל למוחין דגדלות חכמה ובינה) **שהוא התענוג בתורתו ועבודתו יתברך שמו**, נמשך יתרון האור (וקבלת התענוג) מכח זמן החושך כמו ששמעתי זה ממורי זלה"ה הבעל שם טוב, עכ"ל. והיינו לפום צערא אגרא – השכר הוא הוא קבלת התענוגים מספירת הכתר, ולפי הצער של עבודת המידות ודחיית היצר הרע והרצון לקבל – כך מזדכך הכלי – הרצון לקבל, ואז זוכה למלאותו בגלוי המאציל – בתענוגים.

ועוד כתב¹⁶⁴: שמעתי ממורי זלה"ה (הבעל שם טוב) כי התענוג שיש לבעל עבירה נמשך מן הניצוצות של מלכים קדמאין שנפלו בשבירה בקליפות נוגה, עכ"ל. והיינו שמקור התענוגים – מהכתר, מתלבשים ויורדים לתוך הכלים שבורים – ר"ל לתוך הרצון לקבל הגדול, וזהו סוד אור התגים שעל האותיות, שהם אור הכתר מעל האותיות (בטנת"א האותיות כנגד עולם העשיה – שיא הרצון לקבל), ולכן התענוג שכנגד התגים מועטים ביחס לסבל הנגרם מהעבירה כשם שהתג דק מאוד ורק בבחי' מקיף מעל האות ולא באות. וידוע שאור התג נמצא מעל האות – כלי דעשיה, כדי להחיות הכלי בסוד 'תחית המתים' ועצם הלז (לזוז כנגד ירושלים שבבחי' מלכות ועשיה וכלי כנ"ל). ופירוש הדבר כנ"ל, התג הוא סוד אור הכתר ביחס לעולם העשיה, ולכן יש בעבירה שבעשיה תענוג (אלא שהוא מועט ביחס לסבל הנגרם מהעבירה). וטעם התענוג הוא על מנת לגרר את

¹⁶⁴ צפנת פענח פ' תרומה פ"ג צ:

האדם לרצות את העבירה ולתקן את אותם ניצוצות כאשר יחזור בתשובה, כי אם לא היה תענוגים בכלים – רצון לקבל, אף אחד לא היה עובר עבירה, וממילא גם לא היו חוזרים בתשובה (בסוד 'תשובה ה' ה' אחרונה של שם הוי"ה שגם מכוון לעולם העשייה וכלי המל"). וידוע שעלינו להעלות אור התענוג הזה לשורשו, והיינו לדחותו ולא לקבלו על מנת לקבל, וע"י זה למעשה האדם מקבל אותו כמות האור שדחה אבל עתה מקבלו על מנת להשפיע כנ"ל.

ועל זה כתב הבעל שם טוב¹⁶⁵, וז"ל:

ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד - די ש' מחשבות ולא יותר, וזהו ז' ימי הבניין ובכל אחת יש ערב ובוקר, ערב לשון תערובות שחושב מחשבה חיצונה, ובוקר לשון בקורת שמבקר את השם יתברך, ואלו הם: (הז' מחשבות - מידות) אהבת הש"י (והיינו ספירת החסד באדם דקדושה) ואהבת עבירות (חסד נפול, באדם הבליעל, יצר הרע ורצון לקבל), ויראת הש"י (היינו גבורה באדם דקדושה) ויראה רעה כגון שנאה (גבורה ויראה נפולה), והתפארות שמפאר את הש"י, ורעה שמפאר את עצמו, וניצוח, והודיה, ויסוד לשון התקשרות, וכל אחד כלול מעשרה (כנודע שכל ספירה גם קומה שלמה שעשויה מי"ס). ובכל מחשבה רעה מחיה ח"ו ז' עממין, וזהו פירוש מדרש הנעלם (זהר לך פו:): העולם היה מתמוטט, אמר הקב"ה הא אברהם זמן למיפק בעולמות, פי' מדת אהבה, הא ישמעאל זמן למיפק פי' אהבה רעה (חסד נפול - אהבות רעות, שר"ל כל תאוות העולם ובכללם עריות ותאוות אכילה וממון, ולכן הישמעלים חמדנים בסוד החסד שנוטה להתפשט כמה שיותר כמו טבע המים) ממילא כשחושב באהבה רעה מחיה את ישמעאל (כי מחזק את שורשו, וכאן כאשר חזרנו לא"י עיקר הניסיון בחסד נפול, ולכן עיקר ה"גלות" עתה עוברת דרך ישמעאל), ועוד ט' שעמו (ומ"מ הט' ספירות האחרות חוץ מהחסד טפלים אל החסד). הא יצחק פי' מדת יראה (ספירת גבורה) הא עשו פי' רציחה (גבורה דטומאה), וכשחושב ביראה רעה ח"ו מחיה את עשו וט' שעמו. אמנם (התיקון לחסד נפול לתקן את שברי כלי החסד שנפל לבי"ע ולהעלותו לאצ' הוא) אם חושב באהבה רעה (תאוות המים) יאמר בלבו "מה עשיתי שלקחתי חלק מעולם המחשבה אל מקום הטינופות?", ובזה יוכנע ויבא עד לעפר (ר"ל שיגיע להבנה פנימית שאהבה זו לא שווה כלום ממש, וכעפר הארץ דומה, וזהו השפלת הרצון לקבל עד למדרגת המלכות דקדושה, ואח"כ), ויביא זאת המחשבה למדת אין (ר"ל יפנים שכל האהבות נפולות, וכל היופי של הנשים באים מאתו יתברך ממלאך הממונה לכך (יופיא"ל), א"כ למה לי לקבל את היופי לא מהשורש? עדיף לי לאהוב את המאציל כי בכלל מאתים מנה. מידת 'אין' ר"ל לכתר, והיינו כנ"ל על האדם

¹⁶⁵ צוואת הריב"ש דף י., ליקוטי אמרים י"ח: ד"ה יחשוב.

להפנים שכל התענוגים הם מאיתו ית', ואם יזכה לדחות חסד נפול אז יזכה לחסד ה' ולאהבת ה' וישראל ולאור של תורת החסידות), ואחר כך (יורד התענוג מהכתר) אל עולם האהבה בזכרו "אם אני אוהב את הדבר כזה כגון אשה שהוא טיפה סרוחה, כמה יש לאהוב את הש"י?" וכן אם שמע איזה דבר שחוק ועל ידי זה נולד לו שמחה, יחשוב הלא זהו חלק מעולם התענוג, ויראה מאוד שלא יגשם התענוג ההוא, כי "אז תתענג על ה'" כביכול למעלה מהשם (ר"ל אז ולא עתה, והיינו בספירות העליונות מתקבל התענוג האמתי, ולא כאן בעולם השפל. כי התענוגים באים מספירת הכתר, ושם הוי"ה כנגד זעיר אנפין, ששם התענוגים מצומצמים מאוד בבחי' תגים שרק נותן אור כדי חיותו של הכלי ותו לא. ולכן התענוג מתקבל באדם רק כאשר מתלבשים בו המוחין דגדלות, כי 'אז' גמ' ח', לרמוז על הספירה הח' ממטה למעלה שהיא הבינה, ו'אז' כאשר זוכה לבינה – מוחין דגדלות, רק אז ישמח בסוד 'אם הבנים שמחה, ובסוד 'אז תתענג על ה' – על דייקה, כי המוחין מעל ז"א שמרומז בשם הוי"ה. וטעם הדבר הוא כי השמחה בא מכח ההתבוננות ולא תלויה בכמות השגת האורות ותענוגים, בסוד 'איזהו עשיר השמח בחלקו', דהיינו מי שזוכה להתבונן שיש לו כל עד שמרגיש שרוצה לומר 'די' לשפע שמגיע לו, בסוד תיקון היסוד ו'אל שדי' שבחינתו הוא רגש ש'יאמר לעולמו די'. והוא סוד 'ברכה עד בלי די', כי מי שמגביל ושמח בחלקו ה' נותן לו עד בלי די, בסוד יסוד דאבא ומדרגת פורים של כל הפושט יד נותנים לו), אלא ישים כל עצמותיו אל התענוג ההוא כי הלא הוא (בעולם הזה, העשיה בחי' האותיות) חלק מעולם התענוג (כתר), ויבא הוא אל עולם התענוג (יגיע ע"י תיקון מידותיו, ויקבל כל תענוגי העולם הזה והעליון על מנת להשפיע לזולת ולהשפיע נ"ח לבוראו שרוצה לענגו, והוא כנגד ספירת הכתר), והוא יושב כאן ואוכל (בעולם העשיה) והוא שם בעולם התענוג, וכשצריך ועשה תענוג לעצמו, מביא תענוג של הש"י אל כל העולמות (כי כל שמחתו של האב הוא לענג את בנו, וכן אמרו ז"ל יותר ממה שהעגל רוצה לינוק רוצה פרה להשפיע לבנה, וכו'. א"כ מדרגת הכתר הנ"ל שזוכה ע"י שדוחה את האור נותן לו חויה של 'קבלה על מנת להשפיע', והיינו כאשר עתה אוכל ומתענג ממידת החסד – תאוה, זהו על מנת להשפיע נחת רוח למאציל. והוא סוד ענין שבא"ק הכלים אינם כלים כי מבוטלים באור, דהיינו ה'כלי' – רצון לקבל, הוא זך ודק, וכולו קודש. נמצא שע"י שמעלה את אהבתו הנפולה שאוהב את עצמו ולכן רוצה את הנשים ההכי יפות בעולם כדי לענג את עצמו וכן כל האוכל ההכי טעימים וכו', כל עוד מקבל כל הנ"ל על מנת לקבל, ממה נפשך הנשמה קצה מתענוגים אלו כי היא מתרחקת מהמאציל, אבל כאשר מקבל כל תענוגי עולם כדי להשפיע נחת רוח למאציל, אז מצווה שיקבל התענוגים, (כי במדרגת א"ק אין יש אלא א"ק, תוכל העולמות אבי"ע הם א"ק – קבלה על מנת להשפיע תענוג למאציל, בסוד 'אהבה בתענוגים'), כי ע"י הוא נדבק במאציל, ומדביק אחרים גם כן, וזהו "עולמך תראה בחייך", ומדרגת הדבקות של אהבת עולם – בחי' כתר. וזוכה האדם לכך בזה שמעלה את

כל הרצון לקבל של אהבות נפולות למאציל – ומפסיק לקבל לצורך עצמו, ומקבל רק כאשר הוא על מנת להשפיע – להיות טוב ומיטיב, וזהו תיקון ספירת החסד. כי נפילת החסד הוא כאשר האהבות מתלבשות בעולמות ב"ע, וכאשר מעלה את אהבתו לישראל אוריינת וקוב"ה, זה נקרא שהעלה את כלי החסד לשורשו באצילות, כי אוהב רק את ה' (ואוהב את התורה ועם ישראל כי הם בטלים למאציל)

וכן אם רואה דבר כזה שיש לו פחד ממנו, (היינו יראה נפולה, שהיא ספירת הגבורה שנפלה לבי"ע) יאמר "מה יש לי לירא מפני דבר כזה, הלא הוא אדם כמוני, ומכל שכן לפני בהמה וחיה, אלא שהוא ית"ש הנורא מתלבש בדבר זה, וכמה יש לי לירא ממנו בעצמו יתברך שמו". (וזהו עליית כלי הגבורה לאצילות, והיינו ליראה רק מהמאציל יתברך, ולא מלבושי המאציל שבבי"ע). וכן בהתפארות, אם מפארים אותו או אם בא לו התפארות באמצע התפלה או שמפארים אותו שלומד בכוונה (והיינו כלי התפארת שנפלה לבי"ע) יחזק בעצמו ויראה שהוא בוש לפני הש"י (ובכך העלה את כלי התפארת למאציל). ואם בניצוח ינצח את המידה הזאת או כמו שמבין יחזק בעצמו ניצוח ה' (והיינו תיקון הנצח), וכן בהודיה (ספירת ההוד), וכן בהתקשרות (שהוא היסוד) שלא יהיה מקושר רק להש"י עצמו. עכ"ל הבעל שם טוב הקדוש, נפש דדוד שבאצילות.

ועוד אמר הבעל שם טוב¹⁶⁶, וז"ל: אם בא לאדם במחשבתו התפארות הוא בעולם התפארת. ואם באה במחשבתו אהבה, הוא בעולם האהבה, וכן בשאר המידות של שבעת ימי הבניין, ואם הוא חכם להפשיט עצמו מהגשמיות אז הוא מדבק עצמו באותה אהבה עליונה במידות הבורא יתברך שמו, אף על פי שהאהבה הבאה עכשיו במחשבתו הוא מענייני העולם הזה, יכול להפשיט עצמו מזאת הגשמיות לדבק עצמו בשורש אהבה העליונה.

ועוד¹⁶⁷: כשיש למלך בן במקום מטונף (ברצון לקבל בבי"ע) הוא הולך לאותו מקום מחמת אהבת ה' כדי ליקח אותו משם (ולהחזירו לאצילות - רצון להשפיע שורש האהבה), (ול) כך לפעמים נולד מחשבה באדם מחמת שהעולמות יורדים מלמעלה ובאה לאדם גם כן אותה מחשבה, (והיינו כאשר האב רוצה שהבן יתעורר לאהבתו - אז ישלח לו ניסיון באהבות נפולות - מידת המים, והיינו בתאוות העולם, וזהו מושג 'שבירת כלי החסד שנפל לעולמות ב"ע', והיינו שה' מפיל את האדם לחסד של עולמות ב"ע, על מנת שהבן יעלה את אהבתו למאציל בחזרה ויקוץ באהבות נפולות, וזהו תיקון כלי החסד. וכן בשאר המידות). וכשהוא חכם לידע באיזה ענין הוא המחשבה, אם באהבה (חסד) אם ביראה

¹⁶⁶ ליקוטי אמרים ד"ג ע"ג

¹⁶⁷ ליקוטי אמרים ד"ג ע"ד, כתר שם טוב ח"ב ד"ג ע"ג

(גבורה) אם בתפארת, אף על פי שהוא מענייני עולם הזה בתאוות גופניות (והיינו שמתלבש אור הכתר - תענוגים עד לעולם העשיה, ולכן יש לו תענוג לעשות עבירה), הוא יכול להעלות אותה, (והיינו כנ"ל להתבונן שאהבה או יראה או התפארות זו לא שווה כלום ביחס לשורש האהבה והיראה והתפארת דאצ') וידע שאותה המחשבה צריך לתקן בזו השעה אם באהבה אם ביראה אם בתפארת שנתקלקלה מחמת השבירה, ועכשיו הוא עת להעלות אותה, ולכך ירדה המחשבה מעולמות עליונים ובאה לאדם כדי להעלותה מהשבירה וכו'.

ועוד¹⁶⁸: כלל הדברים שכל מה שרואה ושומע, וכל המקריות שיקרה לאדם, הכל הם באים לעורר אותו, הן דבר אהבה (חסד) הן דבר יראה (גבורה) והתפארות וניצוח והודיות והתקשרות (יסוד) וממשלות (מלכות) כלליות, הם בשני אופנים, או שבאים לו בתפלה במחשבתו המעשים רעים שעשה כבר, באים הם כנגדו במחשבה שלו כדי לתקנם ולהעלותם, וזהו כמשל מי שרואה במראה שרואה כנגדו פרצופו כך באו לו במחשבה המעשים שלו, או שבאים אותיות מהשבירה (ביחס לטנת"א האותיות כנגד עולם העשיה, רצון לקבל הגדול ביותר והיינו שיקבל האדם נסיון ממשי במעשיו) ועל זה צריך להשיגח אם הם אותיות מאהבה (חסד, כלי החיצון של החסד שנפל לעשיה, ופירושו של דבר נסיון מעשי בתאוות העולם - עריות ממון ואכילה) ויראה (גבורה, כלי החיצון של הגבורה שנפל לעשיה, והפירושו נסיון בגאווה וכעס בפה ובגוף ולא רק בלב) או כיוצא משאר מדות, וזהו בתפלה. וגם בכל עת לפעמים מתפחד האדם מדבר מה או מאיזה בריה הכל בא לו כדי להעלותה, ולפעמים רואה דבר אהבה או יראה, ועל משל לאדם שמורגל בליצנות מראין לו ליצנותא דעבודה זרה, דהיינו אם רואה פתאום עבודה זרה יבין שלא לחנם ראה זאת, או אם שומע ליצנותא, הכל כדי לתקן הליצנות וימתיק בשורשו שיעלהו לשורש אהבה. ולכך כל מה שאסור יש כנגדו היתר (חולין ק"ט:): והבן. וזהו הכלל שכל מעשיו יהיו בדבקות להשם יתברך, (היינו כנ"ל שיעלה את האהבות שלו לאהבת ה', יראתו ליראת ה' וכו') וישגיח על הכל, על כל אשר יראה וישמע וכל שכן כל אשר יעשה (להתבונן מה ה' רוצה שיתקן ברע זה האם להעלות כלי החסד או גבורה וכו') **וזהו שנאמר על שלמה המלך ע"ה "וידבר על העצים והאבנים"**¹⁶⁹ וכו', שעל כל מה שראה אמר על כולם טעמים שמגיעים לעבודתו יתברך שמו. עכ"ל.

נמצא שעלינו להעלות את הרצונות לקבל שלנו ולהפכם לרצון להשפיע - וזהו דבקות בה', והיינו למשל כאשר האדם רוצה לקבל אהבה עצמית - למשל תאוה של עריות - זהו

¹⁶⁸ ליקוטי אמרים כח ע"ד.

¹⁶⁹ מלכים א, ה

כלי החסד נפול בשבירת הכלים שנפל לעולמות בי"ע, ועליו לדחות אהבה זו כי זה מרחיקו מהמאציל. וע"י שדוחה אור תענוג זה, אז מעלה הכלי – הרצון לקבל שלו, לשרשו לאצילות, והיינו אוהב את המאציל, ולכן נמצא שכלי זה מתקדש ועתה אינו מרוחק מהאצילות – מהמאציל, ולכן עתה מותר לו לקבל אור דחסד זה מחדש כי עתה הוא מקבלו על מנת להשפיע אהבה לזולת, אהבת ה', אהבת ישראל ואהבת התורה. ואור דחסד זה נותן על פניו אור דחסדים – שהם אור של חן וחסד, וזהו כדוגמת יוסף הצדיק שדחה אור דחסד נפול בכל יום, כמה פעמים ביום, ולכן קיבל אור דחן וחסד ולהיות אהוב בעיני אלהים ואדם, ולכן זכה גם לראות טוב ולאהוב ימים בבחי' "אלהים יחנך בני".

אריך אנפין

החלק השלישי בכתר נקרא א"א והוא מתחלק לשני חלקים: חלק פנים (לשון פנימיות הספירה) כנגד מושג ה'חפץ', וחלק האחוריים (בחי חיצוניות ולבוש) כנגד הרצון¹⁷⁰. ועל חלק זה אמר רבי נחמן זצ"ל בתורה ס"ו וז"ל: **וְהָיָה הַכֶּלֶל, שְׁכָל הַמְּנִיעוֹת** (הסתרות וחושך, בחי' מלכות ורדל"א) **הֵם רַק בְּשִׁבִיל הַחֶשֶׁק** (ר"ל לעורר פנימיות א"א – שחפצים לעשות טוב), **כִּי שְׂעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ חֶשֶׁק גְּדוֹל בְּיוֹתֵר כִּנ"ל. וְעַל כֵּן כְּשֶׁאָדָם חוֹשֵׁק בְּיוֹתֵר, בְּנֹדָאֵי יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר, וְיוֹכֵל לְהוֹצִיא מִכַּח אֶל הַפְּעַל** (מאימא – בינה סוד ה'בכח', שמולידה את ז"א סוד ה'בפועל') **כִּי עַל יְדֵי הַחֶשֶׁק** (א"א) **נַעֲשִׂין נְקֻדוֹת** (רח"ו הסביר שכנגד הד' עולמות אבי"ע ישנם ד' מדרגות הנקראות טעמים (כנגד האצ'), נקודות (בריאה), תגים (יצירה), אותיות (עשיה). וכן הי"ס נמצאות כנגד ה' עולמות כך שספירת הכתר כנגד עולם הא"ק, חכמה כנגד אצילות, בינה כנגד הבריאה, זעיר אנפין (ז"א בר"ת, והוא תרגום ל"פנים קטנות" והם הו' ספירות חסד גבורה ת"ת נו"ה יסוד. וז"א נקרא ג"כ ו' קצוות (ר"ת ו"ק)) כנגד עולם היצירה, ומלכות כנגד העשיה. ונמצא לפי זה שרבי נחמן כאן התכוון שמאריך אנפין יורד שפע והשגה לנקודות שהוא עולם הבריאה או ספירת הבינה, ור"ל נותן לנו רגש בעבודת ה' כי הבינה קשורה ללב כי "הלב מבין", והלב מקור לרגשות האדם, וכן גורם לנו להבין דבר מתוך דבר, וכן ספירת הבינה נקראת גם "אימא" וכשם שהאם קולטת הזרע מהאב (חכמה) וגורמת להוציא את הכח שבזרע והופכת אותו לולד בפועל (הוולד הוא ז"א), כי יש בבינה – אימא כח לחלק דברים

¹⁷⁰ דרך מצוותיך טעמי המצוות המבואר, חלק ג', בדרושי קרבן פסח בעמוד 400

לגורמים ולהתבונן בעומק כל דבר, כך האדם שמתגלה בו ספירת הבינה. ועוד הבינה גם כנגד מקור התשובה, כי עניין התשובה הוא התבוננות על מעשיו כנ"ל. וזה אומרו (כאן) **שְׁעַל יְדֵי זֶה מוֹצֵאִין מִכַּח אֶל הַפְּעַל כִּנ"ל כִּי הַחֲשֵׁק מְשַׁבֵּר הַמְּנִיעָה, עכ"ל.**

כל עולם בנוי מי"ס, והספירה העליונה של כל עולם הוא הכתר. הכתר של עולם תחתון הוא המלכות של העולם שמעליו, וכל מהות הכתר – מלכות הוא חושך ואי השגה, אי השגה בנסיון, ואי שליטה בחיים. מלמד אותנו רבי נחמן זי"ע שכל פעם שה' מעלה את האדם מעולם לעולם, אותו אדם חייב לעבור דרך הכתר של העולם שהיה עד כה, שהוא למעשה המלכות של העולם שנכנס עתה. וכנ"ל מדרגת הכתר היא אי השגה, נסיון של חושך וערפל, "כי שמה האלהים", שם 'אלהים' במלכות כנודע. כאשר האדם חווה את הנסיון הזה, אע"פ שעד כה היה נראה במעשיו כמו 'חסיד' ו'צדיק יסוד עולם', עתה מקבל נסיון שהופך אותו במעשיו המגונים ל'רשע' ח"ו, כי המלכות היא שיא הרצון לקבל כנ"ל (ויש להוסיף, שהמלכות – רצון לקבל של עולם יותר עליון, הוא נסיון יותר גדול מאשר המלכות של עולם יותר תחתון, בסוד "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו"). ומה מצפה ה' מאיתו? הרי כמעט ולא יכול לעמוד בנסיון! אומר רבינו שה' מצפה ממנו שיגלה את אור הכתר הפרטי שלו, והיינו הרצון והחפץ לדבר ה', ולכן כל מטרת כניסתו לנסיון כזה קשה הוא לא על מנת שיתגבר בתחילה, אלא על מנת שיעורר את רצונו לעשות את רצון ה' בלבד. יתכן ששוב יפול באותו נסיון תקופה ערוכה, וכל זה ה' עושה כדי לעורר את הרצון שלו העמוק, ולגלותו החוצה. כאשר כל מעשה רע, פנימיותו טוב ברגע שמגלה את הרצון האמיתי המוסתר בליבו, "אני רוצה לעשות רצונך כרצונך!"

ובאותו רגע שמתגלה תוקף הרצון הרצוי לעלות לאותו עולם שעולה עתה, אז נגמר הנסיון.

הרצון כנ"ל, הוא אור הכתר, והכלי לגלוי הרצון הוא כלי המלכות – תפילה.

וידוע שהמלכות מושרשת בבינה (וז"א בחכמה), ושכל דבר רוצה לחזור לשורשו כנודע, לכן ברגע שמתפלל בשיא החושך והערפל של העבירות, אז הוא זוכה לאור הבינה, דהיינו כנ"ל, כח ההתבוננות על מעשיו, מקור התשובה, וזה המושג הקבלי 'עליית הז"ת למעי הבינה', והיינו עתה נעשה כמו תינוק חדש שנולד מחדש בעולם חדש.

ועוד אמר רבי נחמן בתורה קצ"ג וז"ל: דַּע שֶׁהַמְחַשְׁבָּה יֵשׁ לָהּ תַקְוָה גְּדוּלָה, וְאִם יַחֲזֵק וַיִּגְבֵּר מִחֲשַׁבְתּוֹ עַל אֵיזָה דְבָר שְׂבָעוֹלָם, יוּכַל לְפַעַל שְׁיִהְיֶה כֹה, וְאִפְלוּ אִם יַחֲזֵק מִחֲשַׁבְתּוֹ מְאֹד

שִׁיחָה לֹא מִמּוֹן, בְּיָדָי יִהְיֶה לּוֹ, וְכֵן בְּכָל דְּבָר, רַק שֶׁהַמַּחְשְׁבָה תִּהְיֶה בְּבִטּוֹל כָּל הַהֲרַגְשׁוֹת (לב, בינה) וְהַמַּחְשְׁבָה תִּקְיָפָה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאֲפָשֶׁר לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ מִמַּשׁ, דְּהֵינּוּ שִׁירְגִישׁ צַעַר הַמִּיתָה מִמַּשׁ, עַל יְדֵי שִׁיקְבָל עַל עֲצָמוֹ בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא מְרַצָּה לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם בְּאִיזָה מִיתָה שֶׁתִּהְיֶה וְאֲפָשֶׁר לְחַזֵּק וּלְגַבֵּר הַמַּחְשְׁבָה כָּל-כָּךְ, עַד שֶׁבְּשִׁעָה שֶׁמְקַבֵּל בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁהוּא מְרַצָּה לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ לְמוֹת עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, אֲזִי יִרְגִישׁ צַעַר הַמִּיתָה מִמַּשׁ וְזֶה שֶׁאָמַר רַבֵּי עֲקִיבָא (בְּרֵכוֹת סא): 'כָּל יְמֵי הַיִּיְתִי מִצְטַעַר עַל פְּסוּקַת זֶה מִתִּי יָבוֹא לְיָדִי וְאֲקִימְנוּ עִכְשָׁו וְכוּ', עכ"ל.

וידועים הם דברי הבעל שם טוב, שהאדם נמצא במקום שחושב. והיינו, הגוף אינו עצמיות האדם, אלא הנשמה. נמצא שאם הוא חושב על מקום רק במחשבה, אע"פ שהגוף שלו אינו גם, מ"מ 'האדם' שם.

השכל כנגד הספירות חב"ד של האדם, והרגש כנגד החג"ת שלו. תוקף המחשבה יכולה להשיג השגות מעל הזמן והגבול, כי הזמן והגבול כנגד הז"ת, לעומת המוחין דגדלות שאינם תופסים מקום, ולא זמן.

כדי להשיג השגות הנבואה על האדם לבטל את מלאכי ליבו, לא להתבונן על הרגשות, אלא לבטלם, ואז ישאל שאלה ויפול מיד תשובה ברורה במחשבתו.

הרצון – כתר, יכול להתעורר באדם כאשר מבטל את רגשותיו של אהבות נפולות, וכעס וכו', ואז מעורר את תוקף מחשבתו שהוא כבר עתה צדיק יסוד עולם, וחסיד טוב ואך ורק משפיע.

האדם שנופל לר"ע – רצמון עצמי, אינו יכול לראות את הטוב שבו, כי הוא בשיא הס"א. ועל כן חייב הוא ללכת אצל רבו שביחס אליו הוא צדיק יסוד עולם, ואז יאיר לו את עיניו על כך שהוא באמת צדיק, ורק רוח שטות נכנס בו, אבל אין זה רע עצמי ח"ו, אלא הרע אינו שלו כלל (כנודע שלפני חטא אדם הראשון הס"א לא דיבר מקירות ליבו "אני רוצה לעשות רע", אלא היה חיצון אליו. וברגע שנפל, נכנס בו הס"א, ומדבר בלשון "אני", "אני רוצה לעשות עבירה). וזהו כוחו של משיח בן דוד שיעורר בתשובה אפי' נשמוטת הערב רב, כי גם הרע פנימיותו טוב, וכנ"ל, כי בזכות הרע מתעורר האדם להדבק עוד יותר לעשות רצון ה'. וזהו סוד "כי טוב" – זה יצר הטוב, "מאוד" זה יצר הרע.

ובעניין פנימיות וחיצוניות אריך אנפין שהם כנגד החפץ והרצון, כתב הצמח צדק, וז"ל:

וזו 'עבדים היינו לפרעה במצרים' שאנו בני ז"א היינו עבדים לפרעה העומד בעורף ומעכב שלא יהי' המשכת השפע בבחי' פנימי' אלא לו, והיינו כנ"ל שמבחי' הרצון כשאנו מתלבש בהחכמה יוכל להיות נמשך יניקה גם לחיצונים כי שממית בידיים תתפש כו', ומ"מ גם משם יניקתם רק בבחי' אחוריים ולא מבחי' פנים ח"ו, שהרי אינן רצויים כלל כדכתיב "ואת עשו שנאתי" (מלאכי א' ג') וכמ"ש פ"א גם בעניין העיגולי' שאחוריהם אל המקיף כו', והעניין כי הנה שם הוי' רומז על השפעת האלהות להוות העולמות, והנה יו"ד ה"א שהם חו"ב הם בחי' צמצום והתפשטות שיש בכל השפעה, וקוצו של יו"ד **בכתר והוא בחי' הרצון שלמעלה מחו"ב ומקור להם כי ראוי כנ"ל זהו בחי' חיצוני' ונק' עורף דא"א או רצון**. והעניין כי התורה שהיא רצונו וחכמתו ית' היא בחי' פנימי' רצונו ית' כי כל ענין חכמת התורה הוא ההתחכמות בהימשכות דאור א"ס איך ומה שיומשך ושלא יהי' מונע מבית ומבחוץ שזהו כללות העשין ולא תעשה, כי רמ"ח מצוות עשה הם רמ"ח הימשכות אורות בכלים, ע"י הסוכה נמשך גילוי אור בבחי' חסד וע"י האתרוג במל' וכיוצא, והחכמה שבהם היינו איך ומה שתהי' ההמשכה ואיך שיהי' תמונת הכלי לפי מזג ההמשכה של האור שזהו ג"כ עיקר התורה הנגלות לנו הלכות סוכה איך ומה תעשה הסוכה וכן האתרוג הכל לפי תמונת האור הנמשך על ידם שיהיה ראוי להתמשך ע"י מצוה זו כשנעשית כהלכתה. ומצוות לא תעשה עניינם לצורך הפרדת הרע להפרידו מסטרא דקדושה שלא תומשך שפע אלהות למקום שאינו ראוי, וזהו כל האזהרות "לא תאכל חלב", "לא תאכל דם כו'", ע"י שהאדם מפריד את עצמו מסטרא אחרא ומקדש את עצמו מדברים האסורים במאסר הקליפות שאין להם עלייה הוא גורם ג"כ ככה למעלה. וע"כ יש בתורה מבחי' "עתיק יומין" שהוא פנימיות דא"א, דהיינו שיש לו ית' חפץ ורצון פנימי בהמשכה והשפעה זאת ורצויה היא לו ומתענג ממנו שזהו הנק' עתיק יומין כידוע שהוא בחי' עולם התענוג. וז"ש בישראל "יאר הוי' פניו אליך" (במדבר ו' כ"ה) פי' פנימיותך כי ישראל הם המקיימים רצונו ית' שבתורה ומצות, והם 'ארץ חפץ' - שבהם נשלם חפץ ה' ועל שם זה נקראו 'ישראל', ושם נאה להם שפירושו 'לי ראש', כלומר אמיתת כוונתו. אבל העובדי כוכבים ומזלות ושריהם שלמעלה נק' 'אלקים אחרים' שמקבלים מבחי' אחוריים להיות כי אין לו ית' חפץ כלל בהמשכה שמשפיע אליהם שהרי אינן מקיימים התורה שהיא חפץ ה' כדכתיב 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה' (ישעי' מ"ב כ"א). ואע"פ שהם מקבלים שפע ויניקה הוא רק מבחי' אחוריים דהיינו בדרך אגב אחר שכבר נמשך קילוח השפע מאתו ית' בשביל ישראל עם סגולתו אזי מקבלים גם החיצונים מן התמצית הגם שלא נמשכה השפע בשבילם כלל. וכמו על דרך משל כשעושה המלך סעודה בשביל אנשים מכובדים שמוציא ממון מאוצרו ומפזר בשביל כיבוד זה שמגיע אח"כ גם כן עצמות ושיריים [לפחות ערך] הגם שלא כיון בשבילם כו' כי לעוצם רוממות המלך אינו מקפיד ומדקדק כ"כ. והנה גם התמצית והפירושים הפקר שלו יעלו לסך עצום גם בעיני השרים הגדולים כידוע. וזהו מדרגת פרעה

שהוא עורף דא"א, פי' כי פרעה אמר "לי יאורי" כו' (יחזקאל כ"ט ג') "מי הוי' אשר אשמע בקולו" (שמות ה' ב') שהיה יש ודבר ואעפ"כ קיבל חיות ויניקה מלמעלה והיינו מבחי' אחוריים, ושרש השפעה זו היא מבחי' עורף דא"א פי' אחוריים של הרצון ולא פנימיותו כי אין לו חפץ בו כנ"ל. וזהו שאמר בעץ חיים שעומד בעורף דא"א, פי' על דרך משל העורף גשמי שהוא אחורי הצוואר, כי עיקר התפשטות החיות מהראש הוא דרך הצוואר ללב ע"י הוורידים, וזהו תוכן ועיקר הילוך החיות שבגוף, ואגב מתפשטים וורידים ג"כ אל העורף ואינו עיקר כל כך, וכמו כן פירוש 'עורף' דא"א, היינו כח ההמשכה הנמשכת בלי חפץ ותענוג אלא דרך טפל שמשם מקום יניקת פרעה. ועם היות בחי' אחוריים הרי רבה היא עד מאד לתת לו ממשלה ושליטה גדולה שהרי ה' מולך בכיפה כנ"ל, לפי שגם הפירורים הפקר שלו ית' יעלו מאד להון רב בעולמות המקבלים ממנו כו', ולא עוד אלא שגם אנו בני ישראל המקבלים מבחי' פנימיות היינו אז עבדים לפרעה במצרים שהוכרחנו אז לקבל החיות ג"כ בבחי' אחוריים הנק' עורף, והעניין כי בחיי האבות שהן הן המרכבה שהיו בביטול תמיד ליוצרם כידוע והיו רצויים לפניו ב"ה וגם השבטים היו ג"כ מעין אבותם כי שבט הוא ל' המשכה שמושכים מלמעלה מהם, הם האבות כו', ע"כ ה' המשכת השפע להם מאתו ית' בחפץ ורצון פנימי והוא פנימיות דא"א כנ"ל בעניין "יאר ה' פניו אליך". אבל לאחר שנאמר במצרים "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (שמות א' ו'), ובני ישראל היו בקטנות והיה השפעת השפע להם ג"כ בבחי' אחוריים לבד וזהו שהיו עבדים לפרעה שהוא עיקר המקבל משם, והם היו מקבלים דרך השר שלו כו'. וכ"ז הוא ענין היניקה ע"ד הא' שנת"ל אחוריהם אל המקיף ר"ל לרוממות הרצון נותן שיריים לכלבים והמה שיריים גדולים ועם כל זה הוא מבחי' אחוריים כנ"ל, עכ"ל.

ועתה מתבאר, לפי הנ"ל דברי רח"ו.

לימד אותנו רח"ו שבעת שבירת הכלים, האחוריים דנה"י דכתר נפגם.

והיינו, הכתר מתחלק לג' חלקים, הרדל"א חלק עליון, עתיק חלק האמצעי, ואריך אנפין חלק התחתון. וכאשר נחלק את הכתר לספירות, נמצא שבערכין הרדל"א כנגד הבח"ד דכתר, עתיק כנגד החג"ת, וא"א כנגד הנה"י.

וא"א כנ"ל, מתחלק גם הם לפנים ואחור, ורק אחוריו נפגם, והיינו האחוריים דנה"י דכתר.

ולפי הנ"ל האחוריים דא"א פירושו ה'רצון', ופנימיות א"א פירושו ה'חפץ'.

נמצא שמשבירת הכלים יש 'רצונות' לאדם שהם הפכיים לרצון ה', וזהו היצר הרע שנכנס בנו ומדבר בעת הנסיון ואומר בלשון "אני" במקומנו. כי הפנימיות האמיתית של כל יהודי הוא חפץ ה' – להיטיב עם העולם, ורק מתלבש על החפץ הזה רצון, שהוא דוחף אותנו להקבל על מנת לקבל ומדבר במחשבתנו בלשון "אני רוצה".

ופירוש הדברים כדברי הצמח צדק הקדוש, שמטרת הבריאה היא לענג את הבריאות, והתענוג משתלשל מעתיק יומין, וקבלת התענוג (או אור דעתיק) הוא דווקא כאשר האדם רוצה לקיים את המצוות. ובלשון הקבלה, זה נקרא ש'אריך אנפין' מלביש את 'עתיק', דהיינו החפץ של האדם נותן לו להשיג את התענוג, כי 'הלבשה' בקבלה פירושו 'השגה'.

וכדי שיזכה האדם שפנימיות הא"א שלו ילביש את עתיק, עליו ללמוד את פנימיות טעמי המצוה, כל אחד לפי מדרגתו, והעיקר שיבדוק במה ה' מענג אותו או את הזולת על ידי מצוה זו. ולימוד זה נקרא שמקבל 'פנימיות חכמה ובינה', לעומת לימוד שלא מביא אותו לחפץ במצות אלא רק לידע מהם המצות שלימוד זה כנגד 'האחוריים של חכמה ובינה'. וידוע שבעת השבירה האחוריים דחכמה ובינה גם ירדו ממדרגתם, מה שאין כן פנימיותם.

ולפי זה מובן למה האריז"ל כאשר שאלו אותו את השאלה 'איך הוא זכה לכל השגותיו?' ענה שזה היות וקיים את כל רצון ה' ואת מצוותיו בשמחה, וזה מה שגילה הקדוש ברוך הוא שכל הקללות של פרשת כי תבוא הם מטעם אחד שכולל את כל הטעמים להיותו טעם שורשי, "תחת אשר לא עבדתם אותי בשמחה".

ה' יזכנו להתענג בכל רגע!

ועוד כתב השערי אורה¹⁷¹: שאף על פי שאנו אומרים שהרוצה להשיג חפצו מאת ה' יתברך יהיה מתכוון באותו השם הידוע משמותיו לאותו החפץ שהוא צריך, אין כוונתי לומר שיתכוון לאותו שם לבד ויעמוד, אלא כוונתי לומר שיתכוון באותו השם שהדבר שהוא צריך תלוי בו, וימשיך כוונת אותו השם עד סוף י' ספירות שהוא המקור העליון הנקרא מקור הרצון, וכשיגיע למקור הרצון אז יפיק רצונו ומשאלות לבו. עכ"ל.

והיינו כדי שהתפילה תתקבל, צריך האדם שירצה באמת את אותו הדבר בפנימיותו. בסוד "לכל אשר יקראוהו באמת", ר"ל אם האדם יבקש עושר גדול ואותו עושר מזיק לו מבחינה רוחנית או גשמית, נמצא שנשמתו אינה רוצה בנזק זה כי אצלו העושר אינו בגדר דבר

---

¹⁷¹ שער ג ד

'אמת' וּחִפְּץ לְהַשְׁפִּיעַ אֵלָא 'שִׁקְרָא' וּרְצוֹן לְקַבֵּל, כִּי אִם תְּפִילְתּוֹ תִּתְקַבֵּל זֶה יִגְרוּם לְנִזְקִים לוֹ וּלְעוֹלָם, לִכֵּן אֵין רְצוֹנוֹ הַפְּנִימִי שֶׁל אוֹתוֹ הָאָדָם לִהְיוֹת עֹשֵׂי כַּזֶּה, וְלִכֵּן הַתְּפִילָה לֹא מִתְקַבֵּל, וְזֶה לְטוֹבְתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ אָדָם, וְכֵן בְּכָל הַתְּפִילוֹת (וְזֶה כְּמוֹ שֶׁאֵנּוּ מִבִּינֵים וּמִתְנַהֲלִים עִם יֶלֶד קֶטָן שֶׁמִּבְקֵשׁ עוֹד סוֹכְרִיָּה לְאַחַר שֶׁכָּבַר אֶכְל עֵשֶׂר סוֹכְרִיּוֹת).

נִמְצָא שֶׁאִם וּרְקָא אִם הָאָדָם קוֹרָא לְקַבֵּ"ה בְּאֵמֶת, שֶׁר"ל לְצוֹרֵךְ דְּבִקוֹת בְּאֵמֶת שֶׁזֶהוּ עַל מִנַּת לְהַשְׁפִּיעַ טוֹב לְעוֹלָם, אִז יִתְכַן שֶׁבְּפִנְיִמִיּוֹת נִשְׁמַתוֹ לֹא יִחַלְקוּ עַל אוֹתָהּ הַתְּפִילָה, וְלִכֵּן יִתְעוֹרֵר אֲצִלוֹ הָרְצוֹן הָאֵמִיתִי לְבַקֵּשׁ אֶת הַטוֹב הָאֵמִיתִי, וְאִז בּוֹדָאֵי תְּפִילְתּוֹ תִּתְקַבֵּל.

מְטִי וְלֹא מְטִי

יֵשׁ מוֹשֵׁג בְּקַבְלָה שֶׁנִּקְרָא "מְטִי וְלֹא מְטִי", ר"ל "בֹּא וְלֹא בֹּא". פִּירוּשׁ הַדְּבָרִים הָאוּר בִּהְיוֹתוֹ גְּדוֹל אֵינּוּ יוֹכֵל לְבּוֹא אֶל תוֹךְ הַכְּלִי בְּפַעַם אַחַת, כִּי א"כ יִשְׁבֵּר, וְלִכֵּן הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן עֹשֶׂה שֶׁהָאוּר יִתְגַּלֶּה בְּטִיפִין טִיפִין כְּדֵי שֶׁהִמְקַבֵּל – הַכְּלִי יוֹכֵל לְסוֹבֵלוֹ.

כִּךְ הַמַּאֲצִיל מִשְׁלֵשׁ אֶת הָאוּר שֶׁל הַרְדֵּל"א – אֲמוּנָה, וְעִתִּיק – תַּעֲנוּגִים לְאֵט לְאֵט. כִּי אִם הִיא אוֹר זֶה מְגִיעַ לְאָדָם יִשְׁרָוֹת וּבְלִי מִיָּנוֹן הִיא הָאָדָם מֵעַל הַמְּקוֹם ח"ו, וּפִירוּשׁ הַמִּיתָה כְּאוֹמְרָם ז"ל 'רְשָׁעִים קְרוּאִים מֵתִים', וְהֵינּוּ אִם הָאָדָם יִקְבֵּל נִיסוּיִן בְּאֲמוּנָה גְּדוֹל בְּהִרְבָּה מִמִּדְרַגְתּוֹ אִז יַעֲזוּב אֶת הַדֶּרֶךְ שֶׁל תּוֹרָה וּמִצְוֹת ח"ו שֶׁזֶהוּ הַשְּׁבִירָת כְּלִי שְׁלוֹ (כְּמוֹ שֶׁהִרְבָּה מֵאֲלוֹ שִׁיבְצָאוֹ מִהַשּׁוֹאָה טַעֲנוּ וְלִכֵּן פִּרְקוּ עַל עֲצָמָם אוֹר תּוֹרָה וּמִצְוֹת, אֲבָל לָנוּ יֵשׁ כִּלְלֵי שְׁאִין הַקַּב"ה נוֹתֵן נִיסוּיִן לְאָדָם א"כ הוּא יוֹכֵל לְעַמּוֹד בּוֹ, וְזֶהוּ מְטִי וְלֹא מְטִי). וְכֵן אִם יִקְבֵּל אוֹר שֶׁל תַּעֲנוּגִים גְּדוֹל מִדִּי מִמִּדְרַגְתּוֹ – אִז יַעֲזוּב אֶת כָּל הַתּוֹרָה בְּבַחֵי "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֵט".

וְעַל עֵינָיִן זֶה כָּתוּב הַבַּעַל שֶׁם טוֹב,¹⁷² וְז"ל: "וְלִדְבַקָה בּוֹ"¹⁷³, וְאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל¹⁷⁴ וְכִי אִפְשָׁר לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בּוֹ, וְהִלָּא אִשׁ אוֹכֵלָה הוּא, אֲלֵא הַדְּבַק בְּמִידוֹתָיו, מֵהוּ הוּא רַחוּם אָף אֶתָּה רַחוּם', פְּרוּשׁ, כִּי לְעַבּוֹד אֶת ה' בְּהַתְּלַהּבוֹת - וְזֶהוּ דְּבִקוֹת גָּמוּר בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ - זֶה אֵי אִפְשָׁר לִהְיוֹת תָּמִיד, רַק מְטִי וְלֹא מְטִי כְּדֶרֶךְ אִשׁ, פְּרוּשׁ כְּמוֹ שֶׁאִשׁ אִם מִנְּפָחִין אוֹתוֹ תְּחִילָה הוּא נִכְבָּה וְאַחַר כִּךְ יִגְדֵל הַמְּדוּרָה, וְאִשׁ גּוֹפָא יוֹרֵד מֵעֵלָה וּמִטָּה וּמִתְנַעֵנֵעַ, כֵּן הַהַתְּלַהּבוֹת

¹⁷² בְּצוּאָת הַרִיב"ש תּוֹרָה קִיא

¹⁷³ דְּבָרִים ל, כ

¹⁷⁴ שְׁבַת קִלְג, סוּטָה יֵד.

הוא במטי ולא מטי, כי תענוג תמידי אינו תענוג. וזה מקשה הגמרא "הלא אש אוכלה הוא" - רוצה לומר ההתלהבות הוא נמנע ממך, וזה במטי ולא מטי, וכי אפשר לדבק בו יתברך, ותרץ "הדבק במידותיו" - פרוש במלבושיו, באותיות (כנ"ל בשערי קדושה, המידות ארמ"ע כנגד תיקון העשיה, והעשיה כנגד האותיות בטנת"א), כי זה אפשר להיות תמיד במחשבתו לחשב באותיות התורה, והתורה הוא לבושו יתברך ואפילו כשמדבר עם בני אדם יחשוב רק באותיות הדברים ההם, כי הם גם כן מהכ"ב אותות התורה. עכ"ל הבעל שם טוב זיע"א, ודי למבין.

ועוד מצאנו בעניין המטי ולא מטי בכתבי רבי נתן ¹⁷⁵ שכאשר האדם מתגבר לקיים מצוות ה' בשמחה, ומודה לה' בכל פעם כאשר מוציאו ממדורי הקלי' של המל' - עצבות, ושל הקלי' של הנה"י שהם ההרגלים רעים, חג"ת - ברכת השכל, וכאשר מתקן את המוחין ע"י כח ה"מיישב ומסדר" - שהוא אור הכתר - אמונה תמימה, אז זוכה לעלות מהמלכות לנה"י, ומהנה"י לחג"ת, ומהחג"ת לחב"ד, והחב"ד עולים לט' היכלות של מטי ולא מטי, שהם כנגד גלוי אור הכתר כנ"ל. ואור זה מקבלים אותו ע"י כח הרדיפה - מטי, וכח המעכב - לא מטי.

והיינו על האדם לחפוץ תמיד להיות דבוק בה', ומ"מ לאחר שהאדם רודף זמן מה אחר ה', ה' יראה לו "אחוריים", והיינו זמנים ש'אין בהם חפץ' והם זמנים של נסירה, של נסיונות ששם האדם רוצה לעשות הפך מחפץ ה' בתחילה, והוא בחי' "לא מטי", דהיינו האדם לא מתענג על ה', ואינו חפץ בחפץ ה', כי לא נכנס בו אור הכתר. ומ"מ עיקר עבודתו אז, הוא 'לעורר את האהבה', להתפלל, ולקוות שיהיה אדם יותר טוב, עד **שישוב לבחי' 'מטי'. והם כנגד 'ימי האהבה וימי שנאה' שלימד הרב וולבה בספרו עלי שור.**

השגת אור הכתר והנהגת אור היחידה

איך מתבטא עולם א"ק (שכנגד ספירת הכתר) באנושות? "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים" - שפירושו שכל אחד חי באהבת חנינם לכל האנושות מתוך תפיסה אידאלית

---

¹⁷⁵ ליקוטי הלכות ברכת ההודאה ו' ס"ק ה'

שכולם שווים וכולם רוצים לענג אחד את השני. אהבה פירושה זיקה הדדית שהכלי (מקבל) צריך את האור (משפיע), והאור צריך את הכלי, ונמצא שאין הבדלי מעמדות (בסוד עיגולים ולא יושר).

וישנם כמה וכמה בחינות וחוויות בהשגת אור הכתר, ואלו הם:

א) אין עוד מלבדו

מדרגת הכתר ואור היחידה מתבטאת כאשר האדם חי יחידי בעולמו, ר"ל שחש שיש סביבו רק מלאכים שהם שלוחי ה' שה' האציל על מנת להדריך אותו בתיקונו – להיות טוב ומיטיב. וחש בליבו ש"אין עוד מלבדו", וכל מה שרואה שומע מריח טועם ונוגע זהו רק חלום ערוך שמתמשך 120 שנה, ובסופו דל דבר יתעורר האדם ויראה שהכל היה חלום, הכל היה דמיון, כי באמת אין עולם ואין נבראים כלל וכלל, אין עוד מלבדו. ועל מדרגה זו כתב רבי נחמן¹⁷⁶ וז"ל:

"אחד היה אברהם" (יחזקאל לג) – שאברהם עבד ה' רק ע"י שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחידי בעולם, ולא הסתכל כלל על בני עולם שסרים מאחרי ה' ומונעים אותו, ולא על אביו ושאר המונעים, רק כאילו הוא אחד בעולם, וזהו "אחד היה אברהם". וכן כל הרוצה לכנוס בעבודת ה', אי אפשר לו לכנוס כי אם על ידי בחינה זו שיחשוב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחידי בעולם, ולא יסתכל על שום אדם המונעו, כגון אביו ואמו (ובא לרמוז על בחינת המוחין דחכמה ובינה, שהם מהווים גם חציצה לאמונה תמימה שבכתר, כי במדרגה זו צריך לא להבין ולדעת ולתפוס את רצון ה', אלא רק 'לזרום' איתו בלי שכל, כדוגמת הניסיון של אברהם אבינו בעקדה) או חותנו ואשתו ובניו וכיוצא, או המניעות שיש משאר בני העולם, המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו יתברך, וצריך שלא יחוש ויסתכל עליהם כלל, רק יהיה בבחינת: "אחד היה אברהם" - כאילו הוא יחיד בעולם כנ"ל. עכ"ל.

ומדרגה זו היא מרומזת באתרוג שחי לבדו ואינו מרגיש מעורב עם שאר העולמות ואנשים שסביבו, כי הוא בבחינת חי נושא את עצמו כי הגיע לשלמות ההטבה.

וכן מצאנו שאמר הבעל שם טוב, שעלינו להרגיש שכל העולם כולו מלא במלאכים שאין להם בחירה להיטיב או להרע לנו כלל, וזה ביחס אלינו, כי הכל בא מהשגחתו של המאציל,

---

¹⁷⁶ ליקוטי מהר"ן תנינא, בסוף ההקדמה בהשמטה

ואין עוד מלבדו. ומ"מ אין זה סותר המציאות שיש להם כלפי עצמם גם בחירה חופשית להיטיב או להרע. (מדרגת מלאך הוא כאשר אין בחירה, אין עליה וירידה בקו היושר, אלא בחי' עיגולים, שהם עומדים תדיר באותה מדרגה, אע"פ שבכל יום עושים מעשה המצוות, זהו כאנשי מלומדה. ועל זה נאמר "המלאכים עומדים", ר"ל כנ"ל הם בבחינת עיגול ואין להם עליה בקו היושר).

כתב השל"ה הקדוש ז"ל¹⁷⁷: מאיר על האדם שם הוי"ה כאשר מגיע למדרגה שמרגיש שה' הוא המציאות האמתית בעולם.

ועוד כתוב בספר הבהיר¹⁷⁸, ז"ל: מאי ניהו עשרה מאמרות (שכנגד העשר ספירות מלמעלה למטה)? ראשון כתר עליון ברוך ומבורך שמו ועמו, ומי עמו? ישראל, דכתיב (תהלים ק' ג) "דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשנו ולא אנחנו, עמו" (ודרשו את התיבה "ולא"...), ולא"ף אנחנו (והאות אלף מרמזת על הכתר דבריאה, עיין בסוף הספר), **להכיר ולידע אחד האחדים המיוחד בכל שמותיו**. עכ"ל. דהיינו גילוי הכתר אצל האדם הוא כנ"ל כאשר האדם מכיר ויודע את המאציל.

ב) אמונה

ועוד מצאנו בדברי הרב דסלר ז"ל, הדרכה כדי להגיע לאור האמונה – אור היחידה, ספירת הכתר,¹⁷⁹ ז"ל:

כבר נתבאר במאמר "שורש המוסר"¹⁸⁰, כי כל מחשבה באה מכח התעניינות, ומה שלא ירצה לב אדם לחשוב בו, לא יעלה על דעתו כלל, ועל כן "השוחד יעוור עיני חכמים", שלא יוכל לראות האמת במה שמתנגד לזכויותיו של מי שנתן לו מתנה, כל שכן במה שמתנגד לרצונות שלו בעצמו. והעלינו שם, שבאמת התקווה היחידה להכיר האמת בענינים שיצה"ר מתנגד להם, שיסלק את הנגיעות מליבו, ויתאמץ לבקש רק את האמת. והנה כל

---

¹⁷⁷ של"ה הק' תולדות אדם, בית ה' (טז)

¹⁷⁸ אות קמא

¹⁷⁹ מכתב מאליו, ח"א עמוד 140

¹⁸⁰ מכתב מאליו, ח"א עמוד 52

הנגיעות באות משורש הנטילה, שהיא מקור כל התאוות. אם כן, העצה לבוא להכרת אמיתת האמונה היא להסיר מליבו הנטילה, ולחזק במקומה את כח הנתינה, כי רק אז תתפתח בליבו ההתעניינות לאמת, שהיא התנאי להכרת האמת. כי אין כח האמונה כח פשוט באדם, שא"כ היה על כל מה ששומע, ורק "פתי יאמין לכל דבר". גם לא ראוי לקרוא אמונה מה שאדם מודה בו בשפתיו בחיצוניות שכלו, ובמעשיו מתגלה שליבו בל עמו. אלא האדם מאמין רק מה שליבו רואה אמיתתו, ועל כן לפי טהרת הלב תהיה מדריגת האמונה. ועל כן רק הנאמן – ששולט בו כח האמת – מאמין. (ואם נתרגם את דבריו לעולם הקבלי זה נקרא "אמת ואמונה" – 'אמת ליעקב' כנגד ספירת התפארת, וכאשר זוכה לזיכוך מידת התפארת (שהיא כללות הז"ת, כי כולם מושרשים בה) אז זוכה לאור הכתר שמעל התפארת, ואור הכתר כנ"ל כנגד האמונה)

וכיון שריבוי כח הנתינה מסלק את הנגיעות, על כן כל שאדם מרבה להתחסד עם זולתו, תגבר ותתעמק הכרתו את בוראו. הנה אמרו ז"ל: גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה (שבת קכז.), כי באמת תמוה, איך הניח אברהם אבינו ע"ה את גלוי השכינה כדי להתעסק בהכנסת אורחים לערביים פחותים, עובדי ע"ז? אבל העניין, כי הכנסת אורחים אפי' לפחותים ביותר, היא היא קבלת שכינה גדולה ועמוקה יותר אפי' מנבואה שהיא הדבקות הכי עליונה שבמתנות שמים. והטעם, כי הנבואה היא מתנה ולא קנין, ועל כן אין לה קביעות באדם כמו מדריגה מעשית. הרי קין התנבא ואמר לו ה' "למה חרה לך וגו' הלא אם תיטיב שאת וגו'", ואע"פ כן היה לו יכולת להרוג את הבל. אבל במעשה החסד, המסלקת את הנגיעות (רצון לקבל – כלי המלכות), נפקחות עיני ליבו להכיר את האמת (תפארת), וקונה האמונה קנין עמוק וקבוע (כתר). ולפי השיעור ממנה אשר נקנית בו, יש לו קבלת פני השכינה תמידית ומאומתת בתוך ליבו ומהותו, שמעתה היא מדריגה אשר קנה לו. הויה שלו, ולא מתנה מבחוץ. [...]

לעתיד לבוא שואלים את האדם: המלכת לקונך שחרית וערבית והמלכת את חברך בנחת רוח? למה נסמכו שתי השאלות? מפני שרק על ידי שהוא ממליך את חברו, שזוהי קצה הנתינה, יוכל להכיר את בוראו באמת ולהמליכו על עצמו. [...] האמונה מבוססת על מידת הכרת הטוב וכח הנתינה, ולא להיפך, שתהיה האמונה סיבה להכרת הטוב, כי אף שעל פי השכל היה ראוי להיות כן באמת, אבל לא יבוא האדם להכיר את בוראו בליבו עד כדי הכרת הטוב, אלא א"כ כבר טהר ליבו במידה רבה ממחלת הנגיעות הבאות מכח הנטילה. עכ"ל.

נמצאנו למדים מדבריו ז"ל, שאין עבודה באורות – בכתר – באמונה, העבודה במידות מהחסד ועד המלכות, וידוע שכל הז' ספירות תחתונות הם לבוש של ספירת החסד, וזה

בבחי' "עולם חסד יבנה", עולם ר"ל כל הז' ספירות תחתונות – המידות, "בחסד יבנה", ר"ל שכל מהותם של כל ההנהגות של המאציל וכן של האדם הדבק במידות קונו, הוא לאהוב ולתת ולהטיב. וברגע שמתקן את המידות התחתונות, ונותן ואוהב את כלל ישראל עד בלי די, אז מקבל אור האמונה – אור של היחידה שאין עוד מלבדו, ואורות של חב"ד, לזכור את כל התורה – שגם היא מתנה כידוע, ולזכות לבינה – כח ההתבוננות בכל דבר ודבר, ורגש הלב כדי לעזור לכלל ישראל, ואורות של הדעת להכריע בין הטוב והרע וכו'.

אם בן אדם מאמין בה' בחיצוניותו ובפנימיותו אז הוא גורם לספירת הכתר – אמונה, להשפיע עד אליו מהאין סוף עד לתחתית העשיה ממש, וזהו סוד העניין שהאדם נברא בצלם אלהים, היינו להחדיר אור האין סוף – אור האמונה עד לאדם. והיינו שצריך האדם להמליך את ה' על כל חייו, ואז נעשה כסא ומרכבה למאציל העליון. אך אם מאמין רק בחיצוניותו, אבל בפנימיותו אינו מרגיש שהמאציל שולט עליו אלא אנשים וכדומה, וכן אינו מאמין בה' שהוא השולט במשפחה בבריאות בפרנסה וכדומה, אז האור האין סוף נשאר בשורשו, בספירת הכתר והחכמה, שהם עצם הכרה במציות ה', ואין האור א"ס מתפשט עד לעשיה.^ה

ג) חוויה של "אני אחד גדול"

מי שגילה את אור היחידה מרגיש שאין "שני עולמות", ר"ל אין שני אנשים, אלא כולם הם גוף אחד ממש, וזה כנגד א"ק לפני השבירה – פירוד, שכולם באחדות ממש כפשוטו. וזהו סוד "ואהבת לרעיק כמוך" – ממש. וזה סוד שעלינו לאהוב את נשותינו כגופנו – ממש, כי אשתו כגופו ממש. וכן על דרך זה.

וכתב השערי יושר בהקדמה, וז"ל: והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו הם כצרות זו לזו, אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם אחרי כי שניהם דורש ה' מאתנו, וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של ה"אני" שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו, האיש הגס והשפל כל "אני" שלו מצומצם רק בחמרו וגופו, למעלה ממנו מי שמרגיש ש"אני" שלו הוא מורכב מגוף ונפש, ולמעלה מזה מי שמכניס לה"אני" שלו בני ביתו ומשפחתו, והאיש ההולך על פי דרכי התורה, ה"אני" שלו כולל את כל עם ישראל, שבאמת כל איש ישראל הוא רק כאבר מגוף האומה הישראלית. ועוד יש בזה מעלות של איש השלם ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות (דומם, צומח, חי, מדבר, מלאכים, ספירות, ע' אומות

העולם וכו') כולם הוא האני שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב את כל עם ישראל ואת כל הבריאה כולה.

ולדעתי מרומז ענין זה במאמרו של הלל ע"ה שהיה אומר 'אם אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני', היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לדאוג תמיד בעד עצמו אבל עם זה יתאמץ להבין שאני לעצמי מה אני, שאם יצמצם את האני שלו בחוג צר כפי מראית עין, אז אני זה מה הוא? הבל הוא וכאין נחשב, אבל אם תהיה הרגשתו מאומתת שכללות הבריאה הוא האדם הגדול והוא ג"כ כאבר קטן בגוף הגדול הזה, אז רם ונשא גם ערכו הוא שבמכונה גדולה גם מסמר היותר קטן אם רק משמש משהו להמכונה הוא דבר חשוב מאד שהכלל בנוי מפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט. עכ"ל קדשו.

ונמצאנו למדים מדבריו שהאדם צריך להגיע לסוד מדרגת היחידה, שפרושה – שהאדם השלם חווה שכל העולם כולו זה בעצם "אני אחד גדול", גורלי כגורלם, וגורלם כגורלי. וזאת תהיה מדרגת מלך המשיח, ועלינו לשאוף כמה שיותר להדבק במדרגתו, וזהו סוד "ואהבת לרעך כמוך" – זהו כל התורה כולה.

ובענין איך שכל הבריאה כולה היא מקשה אחת, וכולם זה "אני אחד גדול", כתב הלשם שבו ואחלמה, הרב שלמה אלישיב בספרו הנפלא "ספר דרושי עולם התהו", וז"ל:

כל המציאות כולה עם שורשה שהיא התורה, הם כולם מעצם אחד וכח אחת לכולם. והוזה התורה עם המציאות כמו שורש האילן עם האילן, ומתקן האילן ע"י השורש. וכן נוכל להבין על פי זה ג"כ שאין שום מעשה בעולם מכל אשר נעשה תחת השמש הן לטוב הן למוטב, וגם כל המקרים המתילדים, וכל עניין אם גדולה אם קטנה, שלא יהיה הרגש ונגיעה בזה לכל המציאות כולה ממש מלמטה מטה ועד למעלה מעלה. **כי עצם אחד וכח אתת לכולם.** והגם שכל העולמות בי"ע הם נקראים נפרדים, משום הצמצום החזק הנעשה בהם ונפרד מציאותם זה מזה לגמרי. וא"כ הרי נעתקו מהאחדות. כי הוראת נפרד הוא היפך מהוראת האחדות. ואין הרגש לפרט אחד מענייני פרט השני כלום. אך האמת הוא שלא כן הוא. כי הכח הפנימי שמהוה אותם ומקיימם, הוא אינו סר ח"ו מאלהותו כלל וכלל, כי העצמות דנרנח"י הם גם בבי"ע אלהות גמור. וכן כח הצמצום החזק עצמו אשר נתן מקום לעצמיים מחודשים כנזכר. והעתיקים להיות נפרדים. ובהיות עצמיים מחודשים. וסובל אותם ונושא אותם בעצמותם המחודש. הנה כל זה הוא רק מאלהותו ית"ש לבד. ואין שום ממוצע בינו לבינם כלל וכלל כי רק הוא לבד ית"ש הוא המהוה את כל פנימיותם וחיצוניותם בכל אופניהם שהם. גם את עצם כח הפירוד עצמו בכל התהוותו. וכולם עומדים במאמרו ית"ש, וקשורים ותלויים בשורשיהם העליונים אשר באצילות ולמעלה

למעלה. וא"כ נמצא שרק אור האחדות שהוא הוא ית"ש הוא מהוה הכל ומעמיד הכל. ואם שע"י כח הפירור שבהם אינו יודע ומרגיש פרט אחד מחברו. הוא אינו משום שהאמת הוא כך שאין שייכות לאחד עם זולתו. אלא שהוא רק מחמת חסרון הידיעה שנלקח מכח הפירוד. אשר במציאות הנפרדים. שלא יידע ולא ירגיש כל פרט ופרט אלא כל אחד מעצמו לבד. אבל הכח דעיקר התהוותם אשר הוא בהם בהעלם. ובזה תלוי ועומד כל עיקר מציאותם וקיומם. והכח הזה הרי הוא מאחדות הגמורה. הנה בזה אין שום מעשה גדולה או קטנה גם מכל המקריים המתיילדים ועוברים על כל פרט ופרט. שלא יהיה נגיעה בזה לכל המציאות כולה הן למטה הן למעלה. כי בהעלם ופנימית הנה אין שום ענין קטן שיוצא חוץ מסוד האחדות ח"ו (כי הוא המהוה את הכל ומנהיג את הכל) וסוד האחדות מנהיג את כל העולמות כולם בכל פרטיהם וענייניהם בכוונה אחת תכליתית הנשלם תמיד ע"י התורה וישראל. והוא להסיר את כל המסך המבדיל שהוא גשמיות הגוף שבכל העולמות כולם ולגלות את מצפוניהם הטמון בהם ולהראות בכל הטוב הגנוז בהם. והיינו שאחדותו הנעלמה שבהם יתגלה לאור ויאירו כולם בסוד האחדות לבד. עכ"ל.

וידוע ש"אני" מרמז על המלכות, וכאשר חש שכל העולם הוא עצמיותו ממש, זה נקרא שכלי המלכות קיבל אור דיחידה – שכל העולם מקשה אחת, וכולנו בטלים כלפי המאציל כנ"ל, שר"ל באהבה ואחוה משפיעים זה לזה אורות – תענוגים, ובזה דומים למאציל, ולכן לא ניכרים בעולם הא"ק הכלים, כי בא"ק אין כלים – ר"ל אין רצון לקבל לעצמו, אלא הכל רק השפעה לעולם. וגם עצם הקבלה היא על מנת לענג את הנותן. וזהו המדרגה של עולם הבא שהעולם מתחיל להרגיש אותו לאט לאט, עולם שכולם יהיו טובים ואוהבים, וכולם כגוף אחד ממש.

וחשוב לדייק בדבריו, כי "עלמא דפירודא" הם למעשה מדרגת העולמות בי"ע, דהיינו רק כאשר יש מציאות של "רע", רצון עצמי לקבל, אז מרגישים שיש "אני" והאנושות בנפרד. כי עולם העשייה רובו רע ומיעוטו טוב, היצירה חציו רע וחציו טוב, והבריאה רובו טוב ומיעוטו רע, ומ"מ בשלשתם יש מציאות של רע ורצון לקבל, ולכן הם נקראים "רשות הרבים". וזה לעומת מדרגת האצילות וא"ק הנקראים "רשות היחיד", היות והם מדרגה של האדם שהוא כולו טוב והשפעה ואהבה, ולכן אין שם מציאות של שניות, אלא 'אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם'¹⁸¹, ולכן נקרא 'רשות היחיד'.

ועל עניין האחדות הזו אנו אומרים בכל מצווה ומצווה - "לשם ייחוד" וכו' "בשם כל ישראל". וכך כותב האריז"ל (טעמי המצוות פרשת קדושים):

---

¹⁸¹ ברכות ו.

"מצוות 'ואהבת לרעך כמוך' - דע כי כל ישראל סוד גוף אחד של נשמת אדם הראשון כנודע אצלנו בסוד 'עת אשר שלט' וכו' (קהלת ח ט) וכל אחד מישראל הוא אבר פרטי כי זה הערבות שאדם ערב בשביל חברו אם יחטא. ולכן נוהג מורי זללה"ה לומר פרטי הווידויים כולם אפילו שלא היה בו, והיה אומר כי אף על פי שלא מצאו בו צריך להתוודות עליהם ולכן תיקנו בלשון רבים 'חטאנו' וכו', ולא 'חטאתי', כי כל ישראל גוף אחד, ולכן אף על פי שאין בו אותו עוון ראוי להתוודות, כי כשעשהו חברו כאילו עשהו עצמו ולכן נאמר בלשון רבים, ואפילו אם היחיד מתפלל ומתוודה בביתו צריך לומר לשון רבים, כי מה שחטא אחד נחשב כאלו חטאו ביחד מצד ערבות נשמות".

וכן כתב רבי חיים ויטאל בספרו עץ הדעת טוב, בפרשת יתרו, וזו לשונו:

"כי להורות כן לא ניתנו עשרת הדיברות בלשון רבים, כי לא לכל העולם ניתנו, רק לישראל עמו בלבד, אשר כולם אדם אחד בסוד 'אדם אתם' (יחזקאל לד לא) וכל ישראל כאברים רבים מחוברים ואינם רק גוף אדם אחד בלבד. אשר לכן נצטוונו 'לא תשנא את אחיך בלבבך' (ויקרא יט יז) כי כולנו אחים אברים מיוחדים, 'ואהבת לרעך כמוך' (שם יח), כי גופך ממש הוא ואין עין ימין חפץ בנזק עין שמאל וזה שאמר 'כמוך'. ולכן נקראו ישראל 'גוי אחד בארץ' (שמואל ב ז כא) ולכן אמר 'אנכי ה' אלהיך' (שמות כ ב) בלשון יחיד כי כל ישראל אדם אחד הם למעוטי שאר האומות כנזכר". עכ"ל.

וכתב רבי נחמן¹⁸² וז"ל: כשישראל באחדות האומות מתפחדין מהם, עכ"ל. והוא מטעם שהאחדות של עם ישראל הוא גילוי של תיקון עם ישראל, ר"ל שכל אחד מאתנו מחיל את חברו, ומכבדו במקומו, ואינו רוצה "לשלוט עליו" ולהפכו להיות כמוהו, אלא רוצה לעזור לו להשלים את תיקונו לפי שורשו, וזהו סוד תיקון העולמות והיפך השבירה.

ועוד כתב¹⁸³: על ידי אחדות שיהיה בישראל יבא משיח, עכ"ל. כי המשיח הוא האדם שהתגלה בו אור היחידה כנודע, ואור היחידה מתגלה אצל האדם כאשר חווה אחדות גמורה בינו לבין האנושות, ולכן כאשר המשיח יתגלה לנו זהו סימן שאנו גאולים ודי למבין.

הכלל העולה הוא שבא"ק, אין יש אלא א"ק, והיינו אין מציאות של 'עולמות אבי"ע', אין אנשים, אלא קב"ה אורייתא וישראל חד הון, כפשוטו.

---

¹⁸² ספר המידות פחד כד

¹⁸³ ספר המידות אמונה נ

ד) הנהגה של מסירות נפש ומעל הטבע מצד הנאצל ומאציל

עוד לעניין ניסיון בספירת הכתר, הוא כאשר המאציל לא מסביר לו מה טעם עבודתו, אלא רק אומר לו "עשה כך וכך", וכאן נדרש ממנו להמתין, ר"ל שלא ידחק את השעה, וימתין עד שה' ירצה לגאול אותו, ואולי יסביר לו מדוע אמר לו לעשות כך וכך. ובספירות עצמם זה נקרא שאור הכתר – רדל"א בלתי נתפס במוחין שלו, ולכן נאמר על הרדל"א שהיא מעל הראש ולא מלובשת, שר"ל לא נתפסת, וכן צבע הרדל"א הוא צבע שחור שגם מבטא את עניין חוסר ההשגה ואי הבנה, ולכן נאמר "ואמונתך בלילות", ר"ל אור הרדל"א מתגלה כאשר לא מבינים מה ה' רוצה. וזהו סוד נעשה ונשמע, שאמרו רז"ל מי גילה רז זה לבני ישראל שמלאכי השרת משתמשים בו "עושה דברו", כי בתחילת השתלשלות האור ממעלה למטה, מוכרחת האור להגיע דרך הרדל"א לפני להגיע למוחין שלו.

וזהו סוד "מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו", ואמרו ז"ל שבעתיקא תליא מילתא, ר"ל הדבר תלוי בפנימיות הכתר שהוא מעל השכל, כי הניסים הם מעל הטבע, והטבע מושפע מספירות שמהחסד ועד המלכות – זו"ן (זעיר אנפין ונוקביה), והנהגת זו"ן נקראת 'הנהגת המשפט' בלשון הרמח"ל, ר"ל אם מגיעה לאדם חסד אז נותנים לו חסד, ואם מגיע לו גבורות וצמצום אז לא נותנים לו חסד, וזה נקרא שהתפארת היא שופטת בין החסד לגבורה. והנהגה זו היא הנהגת הטבע, שאין כל חדש ושנוי טבע, והמאציל מוותר, אין גילוי הנהגה מעל הטבע. כי הטבע הם חוקים קבועים שלא זזים כלל, אלא שהכל לפי העניין.

אבל יש הנהגה מעל הטבע, שהיא הנהגת אריך אנפין, והיא הנהגה ניסית מעל הטבע, ועל כך כתב הרמח"ל¹⁸⁴ ז"ל: ענין א"א וז"א בכלל, הם היותר עיקרים שבהנהגת האצילות, והם מדת אהבתו ית' ומדת מוסר משפטו, וכל העניינים הנבחנים בז"א הם מה שיש להבחין במידת משפטו ית', וכל הנבחנים בא"א הם מה שיש להבחין באהבתו ית'. והמיתוקים שעושה א"א לז"א הם מה שאהבתו ית' ממתקת מוסרו כעניין האב המכה את בנו שאינו מכהו אלא באהבה המוסתרת בלבו, ויש המיתוקים המעבירים הדין לגמרי כגון גילוי מצח הרצון (אריך אנפין), ויש שמניחים אותו אך ממתקים אותו כגון הפנים דא"א וכל שאר תיקוניו (י"ג מידות של התיקוני דיקנא), והם מה שהאבה שבחוק האב גורמת לו לעשות עם בנו, שגורמת לו שאפילו בשעה שמכהו לא יכהו מכת אויב, ועוד גורמת לו לעבור על שורת הדין לגמרי לפעמים כשהשעה צריכה לכך. עכ"ל.

¹⁸⁴ בספר הכללים, כללים ראשונים, כא.

והנהגת אריך אנפין מתגלה כאשר האדם חי במדרגת יחידה, ר"ל באמונה תמימה, בלי לשאול שאלות שגומים לו לכפור בהנהגת המאציל, ומוסר את נפשו רוחו נשמתו וכל מאודו למאציל העליון כי "כך אמר לי ה' לעשות", וזה מאהבת ה' ובלי רצון לקבל כלל. וידוע שקריעת ים סוף היה נס גלוי, ובהכרח שנס זה התגלה בעשייה מכח אור התגלות של ה'יחידו של עולם', הנהגת אריך אנפין וגלוי היחידה. ולמה התגלה אור הנס הזה לעולם? מלמדים אותנו חז"ל ששתיים מהאבות הקדושים גרמו להנהגת א"א להתגלות בקריעת ים סוף, והם אברהם אבינו, ויוסף הצדיק. אברהם אבינו נאמר עליו שהים נפתח בזכות העקידה, וסמכו חז"ל¹⁸⁵ דבר זה על הפסוק "ויבקע עצי עולה", ודרשו שבזכות זה נבקעו המים. ועוד בזכות יוסף נאמר "הים ראה וינס"¹⁸⁶ כי "וינס ויצא החוצה"¹⁸⁷. וידוע שאברהם תיקן את מידת החסד והשריש בנו כח זה, וסיים תיקונו בניסיון של העקדה (כי עשרה ניסיונות היו לו כנגד ה' ספירות, והעקדה היה הנסיון העשירי, ולכן המדרש מלמד אותנו שעיקר תיקונו היה לשתוק ולידום ולהכנע לרצון ה' בלי לכפור). ויוסף תיקן את מידת היסוד, ותיקון זה נמשך גם כאשר היה בבית האסורים שאשתו של פוטיפר המשיכה לשדלו, ובסה"כ היה בגלות מצרים שהיא נקראת "ערות הארץ" ר"ל הקליפה של בחינת יסוד - ערוה, ו"ג שנים עד שנעשה שליט על כל מצרים ושלט על הקלי", (והי"ג שנים למעשה היו - שנה בתור עבד לפוטיפר, עשר שנים בבית האסורים, ועוד שנתיים תוספת בגלל שביקש מבן אדם שירחם עליו), וי"ג שנים אלו באו לעורר הנהגת אריך אנפין כנ"ל, ודבר זה רמוז גם במספר י"ג שנים, שמכוון בדיוק כנגד הי"ג תיקוני דיקנא של אריך אנפין - שהם למעשה הי"ג מידות של רחמים שהזכיר משה "ה', ה', אל, רחום, וחנון וכו'". שורש של גלוי אהבת המאציל עלינו, שאינו תלוי בדבר, אלא כשם שהאב אוהב את בנו אהבה בלי טעם וסיבה, וגם אם יפשע לו, כך המאציל העליון אוהב אותנו אהבה אין סופית כפשוטו כי "בנים אתם להשם". נמצא שהמסירות נפש של אברהם ויוסף גרמה להשתלשלות של הנהגה ניסית בלי טעם ובלי מידה, שהרי קטרגו המלאכים "למה אתה עושה לעם ישראל נס זה? מה בין עם ישראל לבין המצרים? הרי הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה?" ובאמת טענה זו טענה בעולמות תחתונים ובהנהגת המשפט, אבל עתה שגילה המאציל הנהגת אריך אנפין, שהיא גילוי אור היחידה, ואהבה שאינה תלויה בדבר שנקראת "אהבת עולם", וזה בזכות המסירות נפש של אברהם ויוסף שגם התנהגו מעל הטבע הראשוני שלהם - ששברו את הרצון לקבל שלהם בלי הבנה כלל, והבינו שלא יכולים להבין כלום מהנהגת המאציל, ועשו זאת מאהבת ה' בלי טעם וריח של

---

¹⁸⁵ שמות רבה כא ח

¹⁸⁶ תהילים קיד ג

¹⁸⁷ בראשית לט, יב. ועיין במדרש תהילים קיד, וליתר הבנה עיין בטללי חיים דברים עמוד תשלט - "קריעת הים בזכות יוסף ואברהם".

רצון לקבל כלל, לכן כאן לא שייך לקטרג, כי "לית שמאלא בהאי רישא", לא שייך דינים וקטרוגים האם מגיע או לא מגיע, וזה מידה כנגד מידה, וכי היה מגיע לפי הנהגת המשפט מה שהגיע לאברהם וליוסף (וזה מה שגילו חז"ל בעניין הייסורים של אהבה שאם רוצה הצדיק להסיר אותם ממנו פשוט יתפלל לה' "לא הם ולא שכרם" וסר ממנו, כי הצדיק לא צריך כפרות אלו לתיקון עצמו (הז"ת), אלא כדי לזכר ולזכות מין הדין את כל העולם כולו (הנהגת א"א)).

ולפי זה אפשר להבין עוד פנימיות מדרש חז"ל שבכו המלאכים על רבי עקיבא כאשר הרגו אותו במסרק של ברזל, לאט לאט, ואמרו "זו תורה וזו סחרה?" – טענה זו גם בהנהגת המשפט, וגם כאן הקב"ה לא הרג את ר"ע כך כדי לכפר על עוונותיו, אלא לעורר הנהגת אריך אנפין ושיעמוד מסירות נפש זו באוצרות המאציל בשעת הצורך (ולכן בסליחות מזכירים גם העקידה, גם יוסף, וגם רבי עקיבא, גם פנחס ושאר הצדיקים שמסרו את נפשם מרוב אהבת המאציל, וזה על מנת לעורר הנהגת א"א. וידוע שכל העשרה הרוגי מלכות כנגד העשרה טיפות שיצאות מאצבעות יוסף ודי למבין), ולכן ענה להם המאציל "שתוק כך עלה במחשבת", שאין רצונו לומר דחיה בעלמא ח"ו, אלא עניין השתיקה היא כנגד הכתר כנודע "כי לא באש ה', אלא בקול דממה דקה" (כידוע מהסיפור של רבי יוחנן בברכות שידע מתי הגיע המלך על אף שהיה עיוור, וזה כי כולם שתקו לכבוד המלך), ולזה התכוון המאציל לא שייך כאן לדון אם מגיע לרבי עקיבא מיתה כזו או לא, כי בודאי שלא, כל רצונותיי כאן היא לעורר את הנהגת א"א שהיא מעל מחשבותי – 'מחשבותי' הם כנגד החכמה ובינה, "ועלה" ר"ל מעל – זהו הכתר כנ"ל, ובפרט הרדל"א שלא מולבש במוחין דחו"ב. ולכן שייך כאן שתיקה, כי עבודת הכתר היא דווקא בלי הבנה כלל כנ"ל, כי אין בזה הגיון טבעי כלל. ולכן לא יכלו המלאכים בכל הפעמים שמדובר בהנהגת א"א להבין מה ה' עושה, כי ידוע שמחצב המלאכים כנגד עולם היצירה, והנהגת א"א וכתר כנגד עולם הא"ק, ואין למלאכים אחיזה והבנה בו, ולכן תמהו מהנהגת המאציל בעקידה ובהריגת רבי עקיבא ודומיהם.

ולפי זה עוד מובן אמרם ז"ל שרצו המלאכים לומר שירה כאשר הרג ה' את המצרים בקריעת ים סוף וה' מנע מהם בטענה "בני תובעים בים ואתם רוצים לומר שירה?", ופירוש הדבר שהנהגת א"א והכתר נקראת גם 'הנהגת עיגול עליון' – פירוש הדבר כשם שבעיגול אם נשים נקודה במרכזו כל העיגול עצמו באותו מרחק מנקודת המרכז, כך המאציל בהנהגה המאציל עושה שוויון בין כל בראויו, ר"ל אין הבדל במרחק מהאור האין סוף שבאמצע העיגול לברואים שנמצאים על העיגול מימין ושמאל ומעלה מטה, כולם שווים. כן הוא כאן למה לשמוח הרי גם הם יצורים שאני בראתי וסוף כל סוף הם עשו גם את רצונותי, כי גרמו להשלמת התיקון עם ישראל שיצעקו אלי ושהיו עבדים לי, ובנקודה הזו הם בדיוק

כעם ישראל, וכנ"ל המלאכים לא הבינו את זה כי אין להם השגה בעולם עליון הזה, כי הנהגת 'הכל לטובה' – זהו השגת אור הכתר ועולם היחידה, כי לית שמאלא, אין דינים והגלוי גלוי רצון ה'.

וכן ענה יוסף לאחיו, כי כאשר נפטר יעקב פחדו שמא יחזיר להם את הדין בראשם, מידה כנגד מידה – דהיינו פחדו מהנהגת ז"ת שלו. ואמר להם¹⁸⁸ "ויאמר אלהים יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני (הנהגת ז"א): ואתם חשבתם עלי רעה **אלהים חשבה לטבה** (ראיה של א"ק, והראיה שזה לטובה...) למען עשה כיום הזה להחית עם רב: ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם". ונמצא שיוסף חווה את עולם ההא"ק, לית שמאלא. וא"ת מדוע א"כ יוסף ניסה את אחיו לפני שנגלה אליהם, כי רצה לראות אם הם חזרו בתשובה, וכן הוא שת"ח אע"פ שבלבו הוא רואה שהכל לטובתו ואין מקום לדינים כלל, מ"מ צריך הוא להתלבש בגבורות כדי להיטיב עם הסובבים אותו, ורק לאחר שהם גילו אחריות והגיבו על בנימין בן רחל אז יכל לגלות את מדרגת 'אהבת עולם'.

ולפי הנ"ל נוכל להבין גם סוד "כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו", ידוע שפשע זהו כאשר האדם מורד בכוונה במאציל, א"כ לפי הנהגת המשפט מגיע לאדם זה עונשים מרורים, ולמה מוחלין לו על הכל? והוא כי הוא התנהג בעצמו בהנהגת א"א, ר"ל האריך אפיים, והיינו שהעביר על מידות של הנהגת המשפט (ז"ת), ואע"פ שלפי הדין והמשפט עלי אדמות היה מגיע לו לקבל סכום כסף מסוים וכדומה, ומ"מ הוא ויותר כי "כך אמר לו ה'" (ולא התכוון לקבל פרס והיינו על מנת לעורר ההנהגה ניסית ומצפה לנס, כי א"כ אינו מתנהג בהנהגת א"א, אלא ברצון לקבל, א"כ מדוע שהמאציל יעשה לו נס? ומ"מ בהכרח שכאשר האדם עושה דבר מעבר לטבע שלו אע"פ שבחיצוניותו הוא מתכוון לקבל, מ"מ בפנימיותו בוודאי כוונתו רצויה ולשמה, וה' יעזור לנו לעבוד אותו בלי פניות כלל) ולכן מידה במידה גם ה' מתנהג כמוהו, ומעורר את הנהגת א"א, שהוא בחי' "חסד עליון" (לא ספירת החסד שמוגבלת בספירת הגבורה, אלא שורש החסדים שבכתר), וכן זהו בחי' "חסד לאלפים", כי סוד האלפים באריך וכתר (לכן הלימוד בשבת שווה פי אלף לפי הבן איש חי, וזה כי מתגלה אור הכתר), וכן נאמר על הנהגת א"א שה' מוחל ל"אלף דור" (סוד האלף כנגד אלופו של עולם ועולם היחידה), וזכות זו תעמוד לו ולזרעו עד עולם להחזירם למוטב, כי היא מסירות נפשו מעל הטבע, כי טבע האדם להיות מקבל, ולא לוותר למי שמזיק לו.

---

¹⁸⁸ בראשית נ' יט

וכן המאציל מתנהג אתנו כמו שאמרו חז"ל במדרש, שהמלאכים קוראים למאציל 'מלך עלוב', והיינו כי אע"פ שה' נותן כח לכל בני האדם, מ"מ יצור כפיו של המאציל משתמשים בכח זה להזיק להשמיד להרוג ולאבד, בבחי' "בנים גידלתי ורוממתי והם פשעו בי", ר"ל נעשו מזיקי עלמא. נמצא שה' מאריך אפיים עד שגם הם יחזרו למוטב. וכן מצאנו שאברהם שכנע כופר אחד לעבוד את ה' ולא נכנע וגער אברהם עליו. ובא המאציל ואמר לו שהוא ממתין עד שיחזור למוטב מתחילת חייו, ואתה רק כמה ימים וכך אתה כועס עליו?

ולפי הנ"ל מובן למה מזכירים את עקדת יצחק בתחילת תפילת שחרית, לעורר את הנהגת אריך אנפין שנשאתר לזכות לאלף דור. סוד האלפים בכתר, המאות בחכמה ובינה, העשרות בז"א, והאחדות במלכות. וכשם שבכלל מאתיים מנה, כך העולם העליון כולל את התחתון, לכן הכתר כולל את כל העולמות שתחתיו, נמצא שאפילו מי שבעומק הרצון לקבל במלכות שרובו רע ומיעוטו טוב, אור אריך אנפין מגיע אליו.

וכן מזכירים את העקידה ביום הדין – ראש השנה, כי הוא הניסיון העשירי כנגד ספירה העשירית ממטה למעלה, שהיא הכתר, והנהגת א"א, והוא המדרגת שמעל ראש השנה (כי הראש סוד ספירות חב"ד) והיא זו שאע"פ שלפי הנהגת המשפט האדם יצא חייב בדינו על מעשיו שעשה בעבר, עתה אמרו לנו שבעת הדין היהודי צריך לעורר אצלו את הנהגת א"א שטמן בנו אברהם אבינו, והיינו צריכים לעורר בקרבנו הרצון הטמון בליבנו – רעותא דליבא - שמוכנים גם אנו למסור את נפשנו בלי הבנה כלל, וע"י כוונה זו מתעורר על כלל ישראל מדרגת א"א ואהבת עולם, שלא משנה מהם המעשים של האדם, המאציל פשוט אוהב אותו ולא דן אותו בכלל.

וכן בקריאת שמע בתיבה "אחד" – מייחדים את המאציל ונוגעים באור היחידה, והיינו כנ"ל שמוכנים למות על קדושת שמו בארבע מיתות בית דין כדי לעשות רצונו. וכן צריך לכוון בתיבה 'באהבה' שמזכירים בתפילת העמידה, שאנו מוכנים להקריב את הכל לכבודו ית'.

וכן ידוע הייחוד שעל האדם לכוון כדי להמתיק דינים והוא בכוונה הנ"ל, והיינו שיקבל על עצמו ארבעה מיתות ב"ד ממש, וע"י שם אהיה – שהוא הנהגת הכתר והיחידה כנ"ל, מייחדים שמות הויה ואדנות, ר"ל מתקנים את מידותינו הז"ת, ומשווים את עצמנו למאציל, כי כל מעשינו בהשפעה ואהבה אין סופית בלי גבול ומידה, אהבת עולם.

וכאן יש לציין דברי הזהר שאמר שאין אפשרות לתקן את היסוד ושכבת זרע לבטלה, ור"ל בהנהגת המשפט אין תיקון, אבל בהנהגת אריך אנפין אפשר. והיינו כשם שהאדם היה מוכן להרוג את בניו על מנת לקבל תענוג עילאי של הוצאת זרע לבטלה, כך עתה עליו

להיות מוכן להרוג את בניו ר"ל בבחי' העקדה כדי לעשות רצון ה', וזוהי תשובה עילאה מאהבה, ורק זה יכול לתקן את הפגם. תיקון הפגם אינו דבר ערטילאי ובלתי מושג, אלא כל עוד האדם רוצה להוציא זרע לבטלה – אינו מתוקן, ואם אינו רוצה להוציא זרע לבטלה על מנת לקבל – אז הוא מתוקן. והיינו כנ"ל שהאדם שיש לו ניסיון בברית חווה ממש חוויה של עקדת יצחק שאין ביכולתו לפי הטבע לעצור את עצמו כלל. ואם עוצר זהו נס מעל הטבע ממש, ולכן אמרו ז"ל¹⁸⁹ איזהו בעל תשובה? מי שיבוא לו אותו ניסיון באותו מקום, אותו העונה, ואותה אשה, אם אינו חש שרוצה לבוא עליה או להוציא שז"ל סימן לדבר שהגיע למדרגת פנים בפנים, רצונו כרצון ה', וזוהי תשובה עילאה שהופכת כל העבירות שעבר לזכויות, כי נמצא שבזכות שבעבר הוא נפל לשאול תחתית עתה הוא הגיע להבנה של מוחין דגדלות שהכל הבל, נמצא שהעבירה עזרה לו להגיע לטוב, וזהו פירוש הדבר נהפך העבירה לזכויות. ומ"מ אם לפעמים לא רוצה לפגום ולפעמים כן רוצה, אין זה זיווג תדיר בינו לבין המאציל, אלא לפרקים, ולכן עדיין לא סיים את תיקון הברית, ולא מסר מספיק את נפשו ואת רצונותיו על מזבח העקדה. ועליו פשוט להמשיך לקוות לטוב ולהתפלל לה' שיעזור לו להפנים שהוא הורג את בניו ממש, ועליו להגיע לרגישות גדולה ובכי על עניין זה עד שיעבור לו כל הרצונות הרעים להזיק ולהרוג את בניו. נמצא שתיקון הברית הינו גם תלוי באור א"א, ולכן הוא התיקון הקשה ביותר למי שמתנסה בו, ותיקון זה יכול לקחת הרבה זמן הכל תלוי בגודל הרצון לקבל שה' השריש בו. ומ"מ עיקר עבודתו הוא כנ"ל, לא להיות בעצלות ועצבות מנפילותיו, ולהרגיש הצער הנורא שהרג את בניו, וגלוי הצער הזה הוא מעל הטבע של האדם, כי האדם קרוב אצל עצמו, דהיינו לפני שהוא מתוקן יותר חשוב לו להתענג בגילוי אור שלא מגיע לו שמקבל כאשר מוציא שז"ל, מאשר מה שהוא הורג את בניו ונותנם לנוקבא דתהומא רבא – לילי"ת שהיא מייצרת להם גופים של מזיקים שרוצים לשאוב את כל חיותו, ולכן הוא בעצבות תמידית ואינו יודע מדוע.

ה) כתר – קבלת תענוגים ושמחה תדירית של גלוי מציאות האלהית

מדרגת הכתר מתבטא בכך שהאדם מגיע 'לשמחת עולם'¹⁹⁰, והיינו כאשר האדם חי בתענוג עילאי בלי גבול ומידה, ומקבל תענוגים מהמאציל בתדירות. כי שורש התענוגים באים מעתיק יומין. וידוע ש"לית שמאלא בהאי עתיקא סתימאה, כולא ימינא"¹⁹¹, 'ימין'

¹⁸⁹ יומא פו

¹⁹⁰ ליקוטי הלכות ברכת הריח'ו, וברכת הודאה ו'

¹⁹¹ זהר במדבר קכט.

פירושו של דבר ספירת חסד שהיא שורש כח האהבה וההשפעה, וזה לעומת השמאל שכנגד מידת הגבורה ודין, שכל מהותה הגבלה וצמצום. נמצא שבעתיק ניכר רק חסד כל היום, ולא ניכר גבולות ודינים.

ולעומת זה, מצאנו בדברי חז"ל וז"ל רש"י¹⁹²: שבתחלה עלה במחשבה לבראותו (העולם) במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב "ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים", עכ"ל.

ופירוש הדברים, 'העולם' ר"ל מדרגות רוחניות שנמצאות תמיד בכל רגע, אלא ש'עולם עליון' הוא מדרגה יותר עליונה שר"ל שהמציאות האלהית יותר נגלית, והטוב וההשפעה מרובה, ו'עולם תחתון' הוא חויה של הסתרת המאציל ורובו הרע ורצון לקבל.

'עלה במחשבה', דייקו חז"ל לכתוב בלשון עבר כי ה'עבר' מכוון כנגד העולמות העליונים, בראש ההשתלשלות. לעומת העתיד שהם העולמות התחתונים שמשתלשלים ממנו. וזהו בסוד 'ירידת הדורות', שעם הזמן אנו 'יורדים' כביכול לנסיונות יותר קשים, לרצון לקבל יותר גדול (כלים יותר גדולים), והרע יותר נמצא, וההסתרה גוברת עד למדרגת עולם העשייה ששם האור אין סוף מולבש בארבעה עולמות – א"ק אצילות בריאה ויצירה.

ועוד ידוע שה'מחשבה' כנגד המוחין דחכמה ובינה, והכתר מעל המוחין דח"ב, ולכן 'עלה במחשבה' ר"ל שאור הכתר נכנס למוחין דח"ב. והיינו אריך אנפין שכנגד הרצון נכנס במוחין וייצר 'מחשבות'.

נמצאנו למדים שהכתר – תחילת הרצון – היה לברוא את העולם במידת הדין.

וידוע שהכתר בספירות כנגד א"ק בעולמות, א"כ גם עולם האדם קדמון הוא בסוד הנהגת הדין.

וכן הוא מפורש בפרוש הרב גוטליב ב'פתיחה לחכמת הקבלה' ח"א אות כו, וז"ל: **נבאר עתה ה' פרוצפי א"ק המכונים מדת הדין הקודמים לד' עולמות אבי"ע המתוקנים במדת הרחמים, עכ"ל.**

וכן מצאנו בפרוש הרב עזריאל, שלימד שעניין הצמצום הוא דין, ופשוט.

והיות ומדרגת האבות עליונה ביותר לכן בוודאי שהגיעו לעולם הא"ק הפרטי שלהם, ולפי זה מובן למה הקב"ה דקדק עליהם (ועל כל הצדיקים) כחוט השערה בכל פרט ופרט, כמו

---

¹⁹² בראשית א, מ

שדרשו ז"ל¹⁹³ "וסביביו נשערה מאד"¹⁹⁴, מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם חסידיו כחוט השערה,¹⁹⁵ והוא כנ"ל כי א"ק הוא בבחי' דינים, ושערות גם הם דינים והגבלות.

ולכן כאן עלינו לברר, האם א"ק והכתר כולו חסד או כולו דינים?

ועל מנת לברר דברים אלו, עלנו להעתיק את לשונו של רח"ו¹⁹⁶ וז"ל:

נבאר ענין אלו הנקבות שיש בעולם האצילות הן בעתיק יומין הן באריך אנפין (כמו שלמדנו לעיל, הכתר מתחלק לג' חלקים ממעלה למטה: רישא דלא איתידע, עתיק יומין ואריך אנפין) והענין הוא כי יש בחי' עתיק ונוקבא, ואריך אנפין ונוקבא, ואבא ואימא וזו"ן (נמצא שבכל סוגי הספירות יש בחי' זכר ונקבה). אמנם יש חילוק בענין הנקבות הנ"ל, והוא כי הנה הנקבה היא דינין, והוא מבחינת בירור המלכים (דהיינו, כנ"ל נשברו ה'ד' מלכים' שהם הספירות שמהחסד ועד למלכות. וידוע שעיקר השבירה היתה כנ"ל כי כולם אמרו 'אנא אמלוך', ו'אני' כנגד ספירת המלכות, וידוע שהשבירה נעשה משם ב"ן, שהוא כנגד המלכות ואנא אמלוך, והתיקון נעשה משם מ"ה החדש שבא ותיקן את השם ב"ן. נמצא שעיקר השבירה היתה מטעם המלכות שכולה דינים בסוד 'דינא דמלכותא דינא', וכל מטרת התיקון זהו להמתיק הגבורות ע"י החסדים של שם מ"ה), ואיך יצדק שם נקבה בעתיק וא"א שהם תכלית הרחמים כנזכר בב' האדרות (היינו כשאלתנו לעיל, הלא כל והשבירה נעשו בגלל דינים, והרי אין דינים בעתיק וא"א, כי השבירה והמיתה היתה אך ורק בז"ת, וזה לעומת א"א והמוחין דחו"ב ששם ישנה רק פגם בעלמא). ועוד כי הנה היות בחי' זכר ונקבה מורה על מיעוט ופירוד ואין אחדות גמור כמו בהיות הזכר לבדו. והנה מצינו ראינו בהרבה מקומות בזוהר ובאדר"ר דקמ"א ע"ב בהאי דיוקנא דאדם (אדם גמ' מ"ה כנגד ז"א) שארי ותקין כללא דכר ונוק' (ז"א ונוק') מה שאין כך בעתיקא (ששם אין הנוקבא והדינים ניכרים). וכן בהרבה מקומות מצינו שלא התחיל בחי' זכר ונקבה אלא מאו"א ולמטה כנזכר באדר"ז דר"ץ ע"א האי חכמתא אתפשט ואשתכח דכר ונוקבא שהוא חכמה אב בינה אם, ובגינייהו (ובגללם) כולא אתקיים בדו"נ וכו' (דהיינו בגלל שהחכמה והבינה הם שורשם של הזו"ן לכן כשם שאו"א הם זכר ונקבה כך הזו"ן. ומ"מ מעל או"א לא מצאנו בחי' זכר ונקבה). א"כ איך אנו אומרים שאפי' בעתיק וא"א יש בחי' נוקבא? והנה מצינו היפך זה בהרבה מקומות ובפרט בס"ה פ' בראשית דב"ך ע"ב דעילת

¹⁹³ יבמות קכא,; בבא קמא נ.

¹⁹⁴ תהילים נ, ג

¹⁹⁵ ועיין עוד בדברי המסילת ישרים פ"ד

¹⁹⁶ אוצרות חיים שער עתיק דף לד, עץ חיים שער יב פרק ב

כל העילות (המאציל – א"ק דא"ק) אמר האי קרא 'ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי וגו', דאית אחד בשתוף (יש גלוי של ה'אין עוד מלבדו' אור הא"ק וכתר בלבוש של או"א וזו"ן שהם זכר ונקבה, משפיע ומקבל) כגון דו"נ ואתמר בהון 'כי אחד קראתיו' (דהיינו אע"פ שהם זכר ונקבה, אור וכלי וכו', ולכואר ה'כלי' נראה כמו 'פירוד' מ"מ גם זה ממנו ית'). אבל איהו חד ולא בחושבן ולא בשתוף (דהיינו אור א"ק והכתר ששם גלוי המאציל בלי לבושים של אבי"ע) ובגין כן אמר 'ואין אלקים עמדי' שהיא (שם אלהים) בחי' הנוקבא הנקרא אלהים שהיא דין (כי צד הזכר של המלכות נקרא 'אלהים' וצד הנקבה של המלכות נקראת 'אדני').

והנה ליישב המאמרים אלו צריך שתדע כי בודאי שבכל הי"ס יש דכר ונוקבא אלא שיש חילוק במציאותן איך הם, וביאור הענין הוא כי הנה זו"ן אשר בהם עיקר המיתה כי [הרין] בהם היו ענין ז' המלכים שמתו (בז' ספירות חסד ותאוות, גבורה גאוה וכעס, תפארת והתפארות, נצח וניצוח, הוד הודיה התוודות, יסוד השפעה התקשרות ומלכות ענוה והעלת הכבוד למאציל) ולכן יש בהם (בז"ת) בחי' זכר ונקבה בפרצופים נפרדין א' מחבירו (כי כל מהות השבירה היא 'אנא אמלוק', כאשר כל א' סובר שהוא יותר טוב מחבירו, וגאוה זו גורמת ל'פרוד' שיש ספירת חסד לבד, גבורה לבד וכו'. ולכן עולם השבירה נקרא 'עלמא דפרודא', ועולם ה'נקודים' כי כל נקודה עומדת לבדה. ועל כן מהות הפרוד הנ"ל שיש צד אחד שהוא זכר וצד אחד שהוא נקבה וכל אחד עומד לבדו, הוא מטעם השבירה הנ"ל), ומה שתמצא לפעמים שהם מחוברין (כי מצינו עניין זיווג זו"ן, א"כ לא תמיד הם בפרוד, מ"מ) אינן אלא בהיותן אחור באחור כי אז אחוריהם דבוקים יחד וכותל א' משמש לשניהן וצריך נסירה באחור להפרידם (להסביר את הנ"ל נקדים הקדמה קצרה. כל מהות ה'זיווג' או 'יחוד' פירושו השפעה מהעליון לתחתון. ועוד גם בהשפעה הזו ישנם מדרגות מדרגות. עניין ההשפעה ב'אחוריים' היא השפעה מועטת בלבד לצורך קיום בסיסי של המקבל ותו לא, והוא כדוגמת עשיר שזורק מאחורי גבו כסף לעני, דהיינו גם משפיע לו בהשפעת הטובה הזו בזיווג גם נותן לו סכום מועט. ולעומת זאת השפעה במדרגת פנים היא השפעה בסבר פנים יפות ויותר מהצורך הבסיסי. והוא כדוגמת עשיר שנותן מכל הלב לעני יותר מכל צרכי העני וכל זה על מנת לשמחו ביותר. נמצא ש'זיווג אחור באחור' פירושו של דבר השפעה מועטת מהמשפיע, ובלי רצון להיטיב עימו כל כך, וכן המקבל לא רוצה בקבלה כל כך ומתבייש לקבל. וזה לעומת 'זיווג פנים בפנים' שר"ל השפעה של אהבה הדדית, ובעצם ההשפעה המשפיע לא רואה בחסרון של המקבל גרועותא אלא אדרבא שמח בחסרון שלו כי בכך שחסר לאהובו הוא יכול למלאות את צרכי חבירו ואפי' יותר ממה שרצה וחפץ המקבל. נמצא שזויות זו"ן אע"פ שגם הם לפעמים 'מחברים' מ"מ חיבור זה אינו מעולה כמו חיבור או"א שהם בזיווג תדיר). ואמנם או"א אשר היה בהם ביטול

ולא היה בהם מיתה בפועל כמו שהיה בזו"נ כנ"ל, לכן היה בהם ג"כ בחי' זכר ונקבה כל א' בפני עצמו, פירוש בבחי' ב' פרצופים כדמיון זו"ן, אבל נתוסף בהם חיבור עצום והוא שהם דבוקים יחד פב"פ תמיד בכותל א' בלבד משמשת לשניהן ואין ביניהן פירוד כלל (וכאן מדבר רח"ו על אבא ואימא עילאה ולא על ישסו"ת שגם שם החיבור אינו תדיר מטעם ש'אחורי או"א נפגם ג"כ) לא כמו זו"ן שבהיותן אחור באחור מתחברים ובהיותן פב"פ נפרדין (דהיינו בזו"ן ישנם שני בחי' או שגופם מחובר יחד אלא שהוא "אחור וקדם צרתני", דהיינו ההשפעה כלאחר יד ומועטת וזה אע"פ שהם 'גוף אחד' בסוד עצם מעצמי מ"מ המשפיע והמקבל לא מרגישים זאת, ולכן המשפיע משפיע בכללות, והמקבל מקבל בכללות. וברגע שזו"ן צריכים להתחבר פנים בפנים עליהם לעבור 'נסירה' והיינו נסיונות מסוימים שיביאו את המשפיע ומקבל לצורת ההשפעה ברצון וביתר שאת. ומ"מ אע"פ שהינם פב"פ ואוהבים זה את זה, מ"מ הינם 'שנים' משפיע לחוד ומקבל לחוד, דהיינו שיש תחושה של עליונות למי שמשפיע ושפלות למקבל. וזה לעומת מדרגת עתיק והכתר, ששם אין 'שנים', אלא גם המשפיע וגם המקבל באותה המדרגה של השפעה, כי עצם הקבלה של המקבל היא השפעה למשפיע, כי אם אין למי להשפיע אין טעם לחיים. וזהו סוד 'הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי' שאמרה רחל ליעקב, רחל כנגד המלכות ויעקב כנגד ז"א, אמרה המלכות ליעקב שאם אין לה אפשרות לקבל על מנת להשפיע, והיינו כנ"ל להשפיע לבנים, אז אין לה טעם לחיות, כי כל מטרת המלכות היא גם השפעה, ואז מצידה עדיף ביטול כל מערכת העולמות כולם ולחזור ל'אין' - א"ק). וזהו הטעם שאמרו בהרבה מקומות בספר הזהר פ' אחרי דס"א ובאדר"ז דר"צ (וז"ל): 'אבל או"א לא מפסיק רעותא דתרוייהו לעלמין, כחדא נפקין כחדא שריין, לא אפסוק דא מן דא, ולכן זווגייהו תדיר דלא פסיק'.

ואמנם א"א (שלאחר התיקון, בעולם הברודים) שהוא מבחי' הכתר של הנקודות (דהיינו א"א נעשה מהכתר של עולם הנקודים ושבירה. כי ידוע שישנם ג' מדרגות בעולמות בסוד "עקודים נקודים וברודים". עקודים הוא האורות שיצאו מהפה דא"ק, ששם היה תחילת היות הכלי היותר והאורות מקיפים ופנימים יצאו במקום אחד (לאפוקי אורות של אוזן וחותרם שהמקיפים והפנימים יצאו כל אחד בחור אחר). נקודים הם האורות שיצאו והתגלו מתחת לטבור דא"ק, והוא שלב השבירה הנ"ל שכל אחד אמר 'אנא אמלוך', והוא גלוי שם ב"ן. ועולם הברודים הוא כאשר בא המלך השמיני מלך הדר ואשתו מהיטבאל והתגלה שם מ"ה חדש שבא ותיקן את המלכות - שם ב"ן. ומלמד אותנו רח"ו שעולם הברודים נעשה מברורי שם ב"ן שמתערבים עם שם מ"ה החדש, ולזה התכוון כאן רח"ו ש"א"א שהוא מבחי' התכר של הנקודות") לא היה בו אפילו ביטול וכנ"ל, ואמנם הוא (א"א שלאחר התיקון, דהיינו בעולם הברודים, גם הוא נעשה) מן ה' (ספירות ה)אחרונות של

הכתר דב"ן (של עולם הנקודים. כי כמו שמובא בהקדמה, גם באחוריים דנה"י דכתר נעשה שם גם בחי' פגם) כנ"ל. ונודע כי בנה"י של הכתר דנקודים היה קצת ביטול כאשר ירדו (האחוריים דנה"י דכתר) להעשות (כלים) מוחין לאו"א, ולכן גם בו (בא"א) היה בחי' זו"ן (ונמצא שגם בא"א יש בחי' נוקבא), אלא שנתוסף להם תיקון וחיבור נוסף (ביחס לאו"א ולזו"ן) והוא ששניהן (צד הזכר ומשפיע של א"א, וצד הנוק' והמקל של א"א) היו פרצוף אחד הזכר ונקבה שבו באופן זה: כי בחי' שם מ"ה שבו נתון בכל צד ימין, ובחי' שם ב"ן שבו היה בצד שמאלי שבו, ושניהם דבוקים יחד בבחי' פרצוף א', וזהו ענין מ"ש בזוהר שהכתר הוא זכר לחוד בלי נוקבא, ר"ל בלי נוקבא נפרדת ממנו, ומה שאנו אומרים שיש זכר ונוקבא הוא היות נמצאים בו ב' בחי' אלו של מ"ה (צד זכרי ומשפיע) וב"ן (צד נקבי ומקבל) בימינו ובשמאלו אשר הם בחי' זכר ונקבה בכ"מ, אבל לא שיש בו זו"ן נפרדין בב' פרצופים, והבן זה מאד (והיינו כנ"ל מדרגת הזיווג למי שזכה להגיע למדרגת א"א הוא הרגשה שהמקבל אינו פחות מהמשפיע, אלא כשם שאי אפשר למקבל לחיות בלי שיפיעו עליו, כך מרגיש המשפיע שאין לו חיות בלי המקבל, א"כ נמצא שה'כלי' ושם ב"ן והמלכות והדינים אינם כלי ממש, אלא המלכות מזכה ונותנת זכות קיום למשפיע עליה, וזהו עולם התיקון וזוגיות מושלמת, והוא סוד "ואהבת לרעך כמוך", וזה הכוונה בלשון רח"ו שהכלי בא"ק אינו ניכר ככלי אלא אור, כי כלי כל מהותו הוא קבלה, ואור כל מהותו הוא הטבה והשפעה, והיינו כנ"ל הקבלה אינה קבלה ממש, אלא השפעה).

ובזה תבין איך או"א מלבישין (ומשיגים) לא"א זה לימינו וזה לשמאלו (והוא) כי כן הדבר בא"א עצמו, צד ימין שבו הוא מ"ה דכורא, וצד שמאל הוא ב"ן נוקבא. (דהיינו 'הלבשה' פירושה 'השגה', והשגת דבר הוא כאשר יש השוואת צורה איתו. דהיינו כאשר רב מלמד מושג לתלמיד חייב הרב לדבר מתוך הכלי שמשיג התלמיד, ולכן הוא מתלבש בדוגמאות שיוכל להבין במה שכבר יודע והפנים בעבר, והוא סוד "נותן חכמה (חדשה) לחכימין (על החכמה שהיתה לו לפני כן). נמצא שהתחתון משיג ומלביש ואוחז ומקבל שפע מהעליון במה שהוא דומה לו. וכן הוא ברוחניות, אבא מלביש את אריך אנפין מצד ימינו, ואימא מצד שמאלו. ומלמד אותנו רח"ו מדוע, והוא כנ"ל מטעם שאבא מהותו צד ימין והשפעה וכנגד שם מ"ה לכן הוא דיקה מלביש ומשיג את א"א בצד ימינו ששם שם מ"ה שלו. וכן אימא שהיא כנגד הכלי והקבלה וגם כנגד שם ב"ן לכן היא מקבלת מהדומה לה, דהיינו מצד השמאלי של א"א ששם גם נמצא שם ב"ן)

ואמנם בע"י שהוא מבחי' ה"ר של כתר של הנקודים ששם לא היה שום ביטול כלל מעולם לכן בחי' זכר ונקבה שבו שהם מ"ה וב"ן נתערבו יחד לגמרי ושניהן מעורבים יחד זה בזה בימין בפ"ע וכן בשמאלו, ואינם כמו אריך אנפין (והיינו מעל מדרגת א"א שנעשה מחמישה הספירות התחתונות דכתר דב"ן של עולם הנקודים, ששם היה פגם, כנ"ל, באחורים

דנה"י (והנה"י מכלל הה' ספירות התחתונות שנעשה בהם א"א), ולכן נמצא מציאות מסוימת של מקבל, אלא שהמקבל אינו מורגש כמקבל. כאן בעתיק אין בכלל מקבל, כי נעשה עתיק מה' ספירות ראשונות דכ"ר דב"ן ששם לא נמצא פגם בכלל), וז"ש באד"ר דקכ"ט ע"א 'לית שמאלא בהאי עתיקא סתימאה, כולא ימינא', והענין כי בא"א הזכר בימין והנקבה בשמאל (נמצא שיש בחי' נוקבא לחוד בצד מה (תרתי משמע)) אבל בעתיק יומין צד ימין שבו כלול ממ"ה וב"ן, וכן בצד שמאל, א"כ שוין הם (לגמרי) ואין הפרש בין ימינו לשמאלו. אמנם בחי' הנקבה והזכר שבו הוא באופן אחר, והוא שהם ב' בחי' פנים ואחור, פי' כי בין צד ימינו ובין צד שמאלו יש בו בחי' מ"ה מצד פנים ובחי' ב"ן מצד אחור, ובזה הוא חיבור נפלא גדול מאד (כי כנ"ל פנים היא השפעה מרובה מעבר לצורך הבסיסי, והשפעה באחורים היא השפעה מועטת לצורך קיום המקבל בלבד. נמצא שבמדרגת עתיק, ההשפעה נעשית באופן מרובה, כאשר גם הצד השמאלי שבעולמות התחתונים (מאריך אנפין ולמטה) שמהוה מיעוט השפעה בסוד "שמאל דוחה", דהיינו הגבלה וגבורה, כאן אין גבול, כי לא ניכר שם ב"ן – רצון לקבל בפנים, אלא ניכר רק הפנים – פנימיות של האדם, שגם עצם הרצון לקבל שלו, הוא הכי טוב שיכל להיות, כי בזכותו האדם יכול להגיע לשלמות, שיא ההשפעה עם העולם. וג' בחי' זיווג אלו נקראים גם ג' בחי' בדעת, כאשר מהות הדעת הוא חיבור בסוד "אדם ידע את חוה". 'הדעת המחברת' היא כאשר שני אנשים מתחברים כי לשניהם רצון ואינטרס דומה. ה'דעת המתהפכת' היא כאשר שני אנשים מתחברים על מנת להשלים את החוסר של עצמם. ובחי' הדעת השלישית היא מציאות של חיבור בלי טעם ובלי סיבה, והוא סוד "עתה עצם מעצמי", כי היא אהבת עצם, והיינו כנ"ל בסוד "ואהבת לרעך כמוך", ומדרגת החיבור של אהבת עצם היא גם מדרגת הזיווג של עתיק). ובזה תבין כי לא תמצא שיש בעתיק פנים ואחור כמו שיש בכל השאר ממנו ולמטה, והענין כי העתיק מצד א' (בפניו) יש לו מ"ה ומצד השני (מאחוריו) יש ב"ן והוא באופן זה, כי ודאי שבשם מ"ה יש פנים ואחור וכן בשם ב"ן יש פנים ואחור, והם דבוקים אחור דמ"ה באחור דב"ן והפנים דמ"ה מצד, זה ופנים דב"ן מצד זה, ונמצא שמצד זה ניכרים ונראים פני מ"ה ומצד זה פני ב"ן, והאחוריים דשניהם דמ"ה וב"ן מכוסים זה לזה מבפנים תוך ב' בחי' פנים, א"כ אין מתגלה בעתיק בחי' אחור כלל, ולכן כולו נקרא פנים (דהיינו השפעה בלי גבול ומידת בסוד "אהבת עולם", אהבה והשפעה בלי טעם וסיבה). אבל א"א אשר שם מ"ה עומד לבדו לימינו, הפנים מצד זה ואחור מצד זה, וכן בשמאלו פנים דב"ן מצד זה והאחוריים מצד זה, נמצא שב' הפנים של מ"ה וב"ן הם מצד א' (מימין), וב' אחוריים של מ"ה וב"ן מצד האחר (מצד שמאל) ולכן יצדק בו בחי' פנים ואחור.

ואמנם מה שאנו אומרים לפעמים גם בעתיק בחי' פנים ואחור הכוונה על ב' בחי' של מ"ה ושל ב"ן, כי בחי' ב"ן ואפי' הפנים שלו יקרא אחור בערך המ"ה העומד בצד אחר, ונמצא כי הפנים דמ"ה שמצד זה נקרא פנים, ובחי' הפנים דב"ן העומדים מצד א' נקרא אחור בערך שם מ"ה, עכ"ל.

היוצא מדברי קודשו ז"ל, שלעולם יש בחי' דינים גם בא"ק – כתר – עתיק וא"א, אלא שאינם נכרים ומורגשים כדינים, אלא הם השפעה של חסד ואהבה בלי גבול ממש.

ולמעשה, מדרגת 'חסיד' הוא חויה נשפית של האדם שאוהב את ה' בלי סוף וגבול, ועל כן כמו שלימד אותנו הרמח"ל במסילת ישרים ברגע שיגלה המאציל רצון מסוים, ילמד מזה הבן האוהב איך לשמח את אביו כמה שיותר. נמצא שהבן מדקדק ומחמיר על עצמו כחוט השערה לא משום יראה ופחד שמא ילקה ח"ו, אלא אך ורק מרוב אהבה וחיבה למיצוותיו. א"כ מצד א' האדם שמגיע לא"ק – חסיד, הוא מדקדק לגלות חיבה למצות ה', וכל זה מטעם החסד והאהבה, ועל כן נקרא 'חסיד'.

ועוד, היות ובא"ק לא היתה שבירה כלל, בודאי שלא שייך שם דינים ונוק', והיינו האדם שחוה חוית א"ק חווה שכל המעשים הרעים של העולם הם "רע לתועלת", עצם הרצון לקבל של האנושות ושל עצמו, מזככת את הרצון לקבל של העולם כולו. כגון אדם גאוותן, המאציל מזמן לפניו גאוותן אחר כדי שיתגאה עליו וישבור לו את גאוותו, א"כ, אע"פ שהגאוותן שהגיע אליו בייש אותו ברבים ועבר עבירה, מ"מ רע זה היתה לתועלת ממש של האדם שהתבייש, כי עתה ששתק דומה למאציל והזדכך ועבר מיתה רוחנית. ומ"מ שלא ירגיש האדם שליחות ורצון לשבור את הסובבים אותו כי זה לטובתם, כי אין אנו מדברים אלא בדיעבד. ודבר זה מתבטא בכל הספירות.

ועוד חווית א"ק היא שגם עצם הדינים הם גם חסדים, וזהו מדרגת נחום איש גם זו - גם זו לטובה, 'ור"ע - כל מאן דעביד רחמנא לטב'. האדם שמגלה אור זה לא מתרגש מגזרות רעות ודינים כי הוא יודע שה' שלח לו אותם לטובתו הנצחית ולטובת עם ישראל ולטובת העולם. ולכן אברהם אבינו כאשר ראה שנפטרה שרה בגלל העקדה נאמר "לבכותה" עם אות כ' זעירא וקטנה, כי בכה מעט, כי ידע שהשלים את תיקונו איתה. נמצא שאין האדם מרגיש רע כלל, כי בודאי שה' דואג לו יותר ממה שהוא דואג לעצמו.

נמצא שלפי האמת יש דינים וגזירות וכו', רק בעיני החסיד ולפי האמת לאמיתה אין זה נתפס כדינים אלא "שמאלו תחבקני", אפ' הדינים של השמאל הם ליטוף וחיבוק עבור החסיד, כי לא ניכרים בעיני הצדיק כדינים אלא לטובתו כנ"ל. ולפי הנ"ל מובנים דברי

הגמרא¹⁹⁷ "להטות צדיק במשפט" טוב להם לצדיקים שאין נושאים להם פנים בעוה"ז, טוב לו למשה שלא נשאו לו פנים בעוה"ז שנאמר¹⁹⁸ "יען לא האמנתם בי להקדישני" הא אילו האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנם ליפטר מן העולם. עכ"ל.

והיינו כנ"ל האמונה כנגד אור הכתר, אם ה' היה מוותר להם, נמצא שלא היו זוכים משה ואהרן לעלות לא"ק, ואנו לא הינו זוכים לאורו של משה משיח.

ו) השתוות

כתב רבי חיים ויטאל,¹⁹⁹ ז"ל: מעשה באיש אחד שהיה מתענה רוב הימים ועושה כמה צדקות ומשיא כמה יתומות אבל היה רודף אחר השררה, ובא אצל המתבודדים שהגיעו אל מעלת הנבואה ואמר אל הגדול שבהם 'אדוני בחסדך הודיעני טעם זה למה אחר שעשיתי כל מעשים טובים האלו למה לא זכיתי למדרגת הנבואה לומר עתידות כמוך?' אמר לו 'קח לך כיס מלא אגוזים ותאנים, ותלהו על צווארך, ולך אל רחוב העיר בפני גדולי העיר ונכבדיה, וקבץ נערים, ואמור להם הרוצה שאתן להם תאנים ואגוזים, יבוא ויכה אותי בידו על צווארי, ואח"כ על לחיי, ואם כן תעשה פעמים רבות, שוב אלי, ואני אדריכך בדרך השגת האמת'. אמר לו 'אדוני, ואיך יתכן זה לאיש נכבד כמוני?' אמר לו 'וכי דבר זה גדול בעיניך? אין זה אלא הדרך הקלה שתצטרך לעשות אם תרצה שנפשך תראה אור האמת'. מיד עמד והלך לו בפחי נפש. עכ"ל.

ועוד כתב²⁰⁰: ובפרוש סוד ההשתוות, אמר לי הרב אבנר ז"ל, כי בא איש חכם לאחד מן המתבודדים וביקש ממנו שיקבלוהו להיות מן המתבודדים, ואמר לו המתבודד 'ברוך אתה בני לה' כי כוונתך טובה היא, אמנם הודיעני אם השתווית או לא?' אמר לו 'רבי תבאר לי דבריך', אמר לו 'אם שני בני אדם האחד מהם מכבדך והשני מבזך הם שוים בעיניך או לא?' אמר לו 'לא אדני, כי מרגיש אני הנאה ונחת רוח מן המכבדני, וצער מן המבזה, אבל איני נוקם ונוטר'. אמר לו 'בני לך לשלום, כי כל זמן שלא נשתוית, עד אשר לא תרגיש נפשך בכבוד המכבדך, ולא בבזיון המבזך, אינך מזומן להיות מחשבתיך

¹⁹⁷ יומא פז.

¹⁹⁸ במדבר כ"ב

¹⁹⁹ שערי קדושה ח"ד, שער א', סעיף ח.

²⁰⁰ שערי קדושה ח"ד, שער א', סעיף ה.

קשורה בעליון לשתבא ותתבודד, ואמנם לך והכנע עוד לבבך הכנעה אמיתית, עד שתשתה, ואז תוכל להתבודד'.

וממשיך רח"ו ואומר, 'והנה ענין ההשתוות תבא מסיבת דיבוק המחשבה בשי"ת, הנקרא סוד ההתדבקות כנ"ל, לפי כי דיבוק מחשבתו בשי"ת, הוא מסבב אל האיש ההוא שלא יסתכל במה שמכבדין אותו הבריות, ולא בבזיונם, וגם אינו מרגיש לא בנחשים ולא במעוננים ובקוסמים.

הלא תראה כי כאשר היה השי"ת עם שאול והיתה מחשבת שאול דבוקה וקשורה עם השי"ת, הסיר את האובות מן הארץ, וכמו כן לא הרגיש בבני בליעל המבזים אותו כשהמליכוהו על ישראל, וכאשר סר השם מעליו נהפך לאיש אחר והלך אחר בעלת אוב, וגם נתכעס על הצדיקים הכהנים שלא חטאו לו כלל, כעס גדול, ושפך דמם נקי. עכ"ל רח"ו ז"ל.

נמצאנו למדים שמידת ההשתוות ר"ל ביטול הרגשות כולן ביחס לכל הסובבים אותו, ולא משנה לו אם מכבדים או מבזים וכו', ורגש זה הוא נגרם מהפנמה וחוויה ש'אין עוד מלבדו', כי 'ה' אמר לו קלל', וה' הוא זה שמכבד אותי, וכל מה שאני רואה מול עיני אינם קיימים ממשי, אלא דמיון וחלום, והתלבשות המאציל, ויחווה שהשם הוא זה שמבזהו א"כ בוודאי שלא אכעס על ה'!

ואמונה ב'אין עוד' נקנה ע"י תיקון המידות ז"ת, וכמו שמסיים שם רח"ו: וא"כ צריך האדם לעשות הכנעה תחילה לשיוכל לזכות אל ההתדבקות בשי"ת, וזה ע"י קיום המצוות בכל כוח, וגם שיאחז בתכלית במידת הענוה, ושיהיו עיניו למעלה, ולבו למטה, עכ"ל.

והיינו האמונה – אור דכתר, משיגים אותה ע"י עשיית המצוות בכל כוח, וע"י תיקון המידות בכלל, ובפרט ע"י תיקון מידת הענוה – כלי המלכות – בהפנמה ש'לית לי מגרמי כלום'. כי כי אור דכתר זוכים אותו ע"י תיקון כלי המלכות.

ועוד לענין מידת ההשתוות נמצא סיפור המובא בדברי הרמב"ם²⁰¹, וז"ל:

והנה ראיתי בספר מספרי המדות שנשאל לאחד מן החשובים החסידים ונאמר לו 'איזה יום הוא ששמחת בו יותר מכל ימך?' אמר 'יום שהיתי הולך בספינה והיה מקומי בפחות שבמקום הספינה בין חבילות הבגדים, והיו בספינה סוחרים ובעלי ממון, ואני הייתי שוכב

²⁰¹ פירוש במשנה לרמב"ם, אבות, פרק ד' משנה ד'

במקומי, ואחד מאנשי הספינה קם להשתין, ואהי נקל בעיניו ונבזה שהייתי שפל בעיניו מאד עד שגלה ערותו והשתין עלי. ותמהתי מהתחזק תכונת העזות בנפשו. וחי השם לא כאבה נפשי למעשהו כלל, ולא התעורר ממני כחי, ושמחתי שמחה גדולה כשהגעתי לגבול שלא יכאיבני ביזוי החסר ההוא ולא הרגישה נפשי אליו, עכ"ל.

מידת ההשתוות כנ"ל כנגד ספירת הכתר ועולם הא"ק, וטעם הדבר כמו שביארנו גם בפרקים הקודמים, כי 'לית שמאלא בהאי עתיקא, כולא ימינא', והיינו הכתר והמלכות בבחי' עיגול, לעומת הספירות שמהחכמה ועד היסוד שהם בבחי' יושר.

המלכות בסוד²⁰² "נקבה תסובב גבר", דהיינו בחי' עיגול סביב ז"א. ומכאן למנהג בני אשכנז שבעת החופה שמתיחדים ז"א ונוק' – החתן והכלה – אז האשה צריכה לסובב ז' פעמים את האיש. וכן הוא סוד הטבעת שלפי הסוד תריך שפנימיותה תהיה בבחי' עיגול וחיצוניותה מרובעת בסוד עיגולא לגו רבוע – עיגול כנגד המלכות והאשה לתוך הרבוע שכנגד קו היושר וז"א.

וכן הכתר נקרא עיגול, והוא מטעם ההשתוות, דהיינו כנ"ל בעתיק יש שוויון בין הז"א והנוק' – שם מ"ה וב"ן כנ"ל בפרק הקודם. נמצא שאין הפרש בין ימין לשמאל, ובין למעלה ולמטה, וכו'. וזה כדוגמת העיגול ג"כ, שאם נמקם נקודה במרכז העיגול, כל הקוים שיצאו ממנו יהיו שווים בגודלם. והוא סוד אמרם ז"ל²⁰³: אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' ²⁰⁴ "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", עכ"ל.

ולפי הרמז ודרש של הסוד, לימדונו ז"ל שבמדרגת 'גן עדן' – מוחין דגדלות, נשיג את אור הכתר – מחול שהוא בחי' עיגול. ואז יאמרו 'זה קוינו לו', דהיינו מה שבעבר היה בבחי' קו, בעת שעלינו על הקו ותיקננו את הז"ת, עתה שהשגנו אותו ית' נעשה בבחי' עיגול. כי עיגול כנגד מציאות של השגה ואי התקדמות, דהיינו כאשר כולנו נשיג את מדרגת יחידה דיחידה, אורו של משיח, אז לא יהיה מציאות של קו, כי הקו מרמז על מציאות של מדרגת עליונה ותחתונה, ועליון פירוש הדבר יותר דבוק בטוב, ותחתון פחות דבוק בטוב. נמצא שכל מהות הקו הוא בעת התיקון שיש מציאות של טוב ורע – עץ הדעת. אבל בעת שכולנו נגיע לטוב, להשפעה, ליחידה דיחידה, אז היות וכולנו נהיה שוים אז יתבטל בחי' הקו,

---

²⁰² ירמיה לא, כא

²⁰³ תענית לא.

²⁰⁴ ישעיה כה, ט

ונחוה מצואות של שוין, כולנו צריכים את כולנו, אין אדם אחד שהוא מתנשא, וכן פירש האור החיים²⁰⁵ ז"ל: המקנא אתה בשביל כבודי שלא רצו האנשים לבא לקבל הנבואה ממני? מי יתן כל עם ה' נביאים ולא יהיו מקבלים הנבואה ממני אלא מה', והוא מאמר כי יתן ה' את רוחו עליהם בלא אמצעות משה, כי שם מקור הענוה והחלט העדר ההקפדה, עכ"ל. דהיינו כולנו נשיג את ה' בצורה ברורה ושווה, כולנו נזכה להיות משיח לפי שרשנו, כולנו גוף א' שלם, אחדות גמורה.

ובעניין זה כתב הכלי יקר²⁰⁶: לפי שכשם שלעולם הבא יהיו כולם מופשטים מן החומר (רצון לקבל, כולנו ניהיה בהשפעה) ואז זכרים (כח ההשפעה) ונקבות (כח הקבלה) שוין (כי כנ"ל, בעתיק המ"ה וב"ן מעורבים יחד, ואין כלי ורצון לקבל, אין נוק'), כך גם על הים ראתה גם השפחה זיו כבודו ית' מעין דוגמא שלעתיד שנאמר (ירמיה לא.כב) 'נקבה תסובב גבר' (תסובב' ר"ל תלביש, והיינו המלכות תשיג את מדרגת ז"א). לכך נאמר בשירה זו "ישיר" להבא, משמע כי כשם שאמרו כולם "זה אלי ואנוהו" (השגה ברורה במאציל) כך כולם יאמרו לעתיד "הנה אלהינו זה" כארז"ל (שמו"ר כג.טו) שהצדיקים יהיו מראים עליו באצבע כו', ועל פלא זה נאמר את השירה הזאת, ולכך נאמר ותען להם מרים וגו' כמדברת לזכרים, עכ"ל.

וכאן עלינו לזכור את תורת הערכין, כאשר המלכות גם בבחי' כתר, אלא שהכל תלוי במדרגת הכלי. וגם אין בחי' קו ועיגול תמידי, אלא הכל תלוי באדם. א"כ גם מה שנראה בעיני האדם הגבוה כמדרכת מנוחה – עיגול, יראה בעיני האדם הנמוך כמדרכת קו היושר, כי הוא עמל כדי לעשות מצוה קטנה, והמדרגה העליונה כבר פשוט לה לקיימה. ולכן אמרו ז"ל²⁰⁷ 'ואל תדין את חבֵרְךָ עד שִׁתְּגַיַע לְמִקוֹמוֹ', מקומו דייקה, כי מה שנראה פשוט לעליון מאוד קשה לתחתון. וכמו שדרשו ז"ל²⁰⁸ "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה" אטו יראת שמים מילתא זותרתא היא? [...] אין לגבי משה מילתא זותרתא היא, דאמר ר' חנינא משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו דומה עליו ככלי קטן, קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול, עכ"ל.

---

²⁰⁵ במדבר יא, כט

²⁰⁶ שמות טו, א

²⁰⁷ אבות ב, ד

²⁰⁸ ברכות לג:

וכל עניין ה'משפט' כנגד הנהגת ז"א, שיש בחי' ימין ושמאל, ובא התפארת ונוטה לצד ימין וחסד, והוא בסוד ²⁰⁹ 'וְהָיָה דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּתוֹ'. אבל בעתיק, היות ולית שמאלא, אמרו ז"ל ²¹⁰ אל תדין' אֶת חֶבְרֵךְ עַד שְׂתַגִּיעַ לְמִקוּמוֹ.

ז) השגת אור היחידה ע"י תיקון המלכות

ידוע שיש יחס הפוך בין האורות לכלים, דהיינו אם נחלק כל פרצוף לה' בחי' כתר, חו"ב וזו"ן, נמצא שכלי המלכות מקבלת אור הכתר, כלי דז"א מקבל אור החכמה, כלי דבינה מקבל אור דבינה, כלי דחכמה מקבל אור דז"א, וכלי הכתר מקבל את אור המלכות.

'כלי המלכות מקבל את אור הכתר' פירוש הדברים למעשה:

'אור הכתר' הוא האור שכולל את כל התענוגים כולם, השגת המאציל בצורה ברורה, נבואה, רצון הרצונות, וכו'.

ו'כלי המלכות' הוא הרצון לקבל הגדול ביותר, כי המלכות כוללת את כל המידות ז"ת. ורצון לקבל זה נובע מכך ששורשה יותר גבוה מכולם – מדרגת כתר, והיות ונתנו לה בתחילה את כל תענוגי עולם, היות והיום היא מרגישה שהפסיקו לה אותם לכן היא במרה שחורה, כי היא מרגישה חסרה מ'כל'. והוא סוד ²¹¹ "אל תראוני שאני שחרורת", בסוד הצבעים צבע השחור כנגד ספירת המלכות, והוא כי היא כוללת את כל הספירות - צבעים שמעליה (כחול חסד, אדום גבורה, תפארת צהוב וכו', עיין בשער הגוונים בספר הפרדס לרמ"ק). המלכות כנגד מידת האדמה, ועיקר תיקונה היא לצאת מהעצבות, העצלות ומהכבדות בעבודת ה'. וזה נעשה ע"י התבוננות בטובותיו יתברך, ושה'אי שלמות' זהו חלק מרצון ה', כי 'שבע יפול צדיק וקם', ולכן היא אומרת לכל הסובבים אותה "אל תראוני שאני שחרורת" – כי עצמיותי טוב, אלא "ששזפתני השמש", ר"ל נכנעתי למדרגת ז"א. ונסביר.

בחטא אדם הראשון חווה האכילה את אדם הראשון מעץ דעת טוב ורע, חטא זה מקביל למדרש שלימד אותנו שאמרה הלבנה 'אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד'.

²⁰⁹ אבות א, ו

²¹⁰ אבות ד, יד

²¹¹ שיר השירים א, ו

המלכות כנגד הלבנה וכנגד חוה כנודע. וז"א כנגד החמה ואדם. 'כתר' פירושו של דבר המדרגה העליונה ביותר באותו עולם. א"כ ה'כתר' דז"א, היות ותכלית העליה אצלו הוא השגת אור החכמה, כנ"ל כי הכלי של ז"א יכול להשיג את אור החכמה ולא את אור הכתר, לכן בערכין אליו ה'כתר' שלו הוא אור החכמה.

וזה לעומת כלי המלכות שכנ"ל יכול להשיג את אור הכתר ממש, נמצא שבערכין של המלכות הכתר שלה הוא הכתר ממש.

מהות אור הכתר כנ"ל הוא אור האמונה, והאמונה מציאותה בהפנמה פנימית שאין לנו שליטה כלל, אין לנו הבנה כלל, 'מבינתך חדל', ושגם מה שמבינים מקצת הם כאין ואפס ביחס לאין סוף יתברך. נמצא שהשגת האמונה הוא להבין שאנו 'אין', ושכל המציאות כולה היא 'אין' ממש, כי תכלית שידיע שלא נדע. והוא סוד ה'לא מטי', ולכן אור הכתר והיחידה הוא אור מקיף ולא פנימי, כי אור פנימי הוא אור של השגה והפנמה.

ולעומת זאת מהות אור החכמה הוא השגה, השכלה והבנה והפנמה פנימית של האור, בסוד 'מטי'. נמצא שהמוחין מהוים חציצה לאור הכתר, כי מהות הכתר הוא להפנים שהכל אין, ומהות המוחין הוא הפנמה ותפיסה, בבחי' 'יש'.

כאשר חווה האכילה את אדם הראשון את 'פרי עץ דעת טוב ורע', נמצא שהיא הורידה את מדרגתה של האמונה תמימה ואי הבנה, למדרגת השכל והדעת. כי בא"ק וכתר אין רע, אין דינים, הכל לטובה ממש, ובא"ק אין יש אלא א"ק. וזה לעומת 'עץ הדעת טוב ורע' שהוא שכל, תורת הנחש שיש בו בחי' רע ומיתה, כי הוא היה 'ערום מכל חית השדה', ולכן השגת ז"א הוא שיש מציאות של רע, ושיש עולמות בי"ע המעורבים בטוב ורע.

חטא חווה היה בכך שהיא לא הבינה את תפקידה, היא חשבה לבטל את עצמיותה, כי הבינה שהיא כלי יותר נמוך – כלי דמלכות, ולכן רצתה לרצות את מי ש'מעליה' – ז"א, ונתנה לו את הכתר שלו – אור דחכמה והשגה. ובאמת תפקיד המלכות היא לא להתבטל לבעלה, אלא להראות לו שיש מדרגה יותר עליונה, לא שכל, אמונה, אין.

אמר לה ה' אל תתביישי מחיצוניותך שנראה פחות' – כלי יותר נמוך מז"א, כי בזכות הכלי הגדול הזה דייקה יכול להתגלות אור הכתר.

והיות ולא הקשיבה למאציל לכן היא קיללה את עצמה במה שרצתה, "והוא ימשול בך", דהיינו כל עוד לא נגיע לתיקון בביאת המשיח, אז היא תעמוד תמיד מתחת לז"א, והוא כנ"ל, כאשר מתייחסים לכלים, שכלי הז"א יותר גבוה מכלי המלכות. והוא גם סוד "לכי

ומעטי את עצמך", באמת לא היית צכירה להשתמש בכתר שלו, אלא בשלך, ועתה שמיעטת את עצמך מרצון, זו היא קללתך שגזרת על עצמך.

אבל באמת 'עולם הפוך ראיתי', ביחס לאורות אורה יותר גבוה, הכתר – אמונה ולב ורגש יותר גבוה מהשכל היבש, ולכן באחרית הימים המלכות תעמוד מעל ז"א בסוד 'עטרת בעלה', 'והיה אור הלבנה כאור החמה', כי האור שלך מעולה יותר מאור שמישיג ז"א.

ולצערנו, קללת חוה נמצאת עד עצם היום הזה, והיא שורש מחלוקת בין שני שבטים. שבט בנימין כנגד היסוד – כללות ז"א, ושבט יהודה כנגד המלכות. כל עוד שבט בנימין שולט בעולמות אנו מתחת לקללה הנ"ל. שבט בנימין כנגד אדם – ז"א, וגדולי התורה שבשבט זה מלמדים את הדור ששיא ההשגה באלהות (הכתר בערכין ליסוד) היא כנ"ל, אור החכמה, והגדרת 'תלמיד חכם' אצל שבט זה הוא אדם שקדן, בקיא בכל התורה כולה ישר והפוך (חכמה), ויודע לפלפל (בינה), וידע לפסוק הלכות בכל מקום (דעת תורה). ואצל אותם גדולים תיקון המידות הוא לאנשים פשוטים שבעם, וכן עבודת התפילה העיקר 'לצאת ידי חובה'. עיקר חייהם בתורה הוא בלימוד הש"ס ולימוד הפוסקים. וגם אם בודדים מאותו השבט ילמדו סוד, ילמדו אותו בצורה שכלית בלי לב, ויפלו בכתבי האריז"ל כשם שפילפלו בתורת בבל.

לעומת זאת תורת בני יהודה, היא תורת פנימיות הסוד, והם דוגלים שאין זה מספיק להיות בקיאים בכל התורה כולה, וגם שאין זה עיקר מטרתנו עלי אדמות, אלא מטרתנו היא להדבק במידותיו ית', לעורר את הרגש, כי השכל הוא רק דרך מעבר להגיע לכתר – מלכות, ועל כן כאשר לומדים תורה, ומקיימים מצוות זהו על מנת לזכך את הז"ת, ולקנות אמונה, אהבת ישראל, אהבת ה'. ולכך מוכרך האדם ללמוד את תורה הקבלה והחסידות, כי רק לאחר שקנה את הכלים האלו, יכול הוא לראות איך כל מצוה היא לטובתו ולטובת העולם, ולכן תורת הסוד נקראת תורת הבנים, ותורת הפשט תורת העבדים, כי הפשט מתעסק ב'מה' (ז"א) לעשות, והסוד ב'למה' (בינה) לעשות. כי לכל מצוה יש טעם פנימי, ורק לאחר שמבינים מהו הטעם נוכל להשתייך אל אותה המצוה.

ועוד, כל עוד תורת הפשט לא נותנת את המקום הראוי לתורת הסוד, לא תבוא הגאולה ח"ו, כי תורת בבל היא תורת הגלות והעבדים ובגין דא אפקון מין גלותא (זהר נשא), וידוע שהתלמוד בבלי שיק לעולמות בי"ע (זהר כי תצא), כי יש טוב ורע, היתר ואסור. וידוע שנחרב הבית כי למדו תורה על מנת להיות פלפלנים (ב"ח מז), כי לא ברכו בתורה תחילה, ושכחו שכל מטרת התורה היא להיות כמוהו ית', טוב ומטיב, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ועל מנת לזכך את המידות כולן.

ואם יאמר האדם, פשיטה! זיכור המידות זה אלף בית, ומלמדים זאת למי שחוזר בתשובה, אבל לאחר מכן עלינו להיות פלפלנים.

אמנם שלב המוחין דקטנות הינו שלב של התפתחות וגדילה, ומ"מ כל הלימוד הזה אינו לשמה, ועל זה כתב רח"ו, וזה לשונו:

מעיד ר"מ שמלמדים אותו סתרי תורה....

נמצא שכל עוד האדם לא חי במציאות של כל ההשגות של ר"מ, עדיין רחוק מהתיקון, ורוב תורתו אינה לשמה ח"ו. ◦

לכן בר"ה ממלכים את המאציל עלנו.

המלכות נקראת אלהים – בעל הכוחות כולם, ואדני – אדון הכל, כאשר אנו מפנימים את ב' בחי' אלו מתקנים המלכות, ולכן עלינו לקבל את שפלותנו ולקבל הרגש של אפסיות, ושאיננו שולטים על כלום חוץ מתיקון המידות שתלוי בנו.

הכתר מבטא עניין כבוד אלהים. , והוא כי יש יחס הפוך בין האורות לכלים, כאשר כלי של המלכות מקבל את אור הכתר.

ח) כתר – המתנה, וקבלת האי הבנה

הכתר הוא גם בחינת המתנה, כמו שאמר הכתוב "כתר לי זער" – המתן לי מעט, ר"ל עבודת הכתר הוא "שב ואל תעשה", ר"ל אל תשאל שאלות, תן למאציל לדאוג לך, עד שתבוא בעזרת ה' הגאולה, שר"ל עליית עולם וגילוי אור של תענוגים והשגת אלהות. ואור זה מתקבל דווקא כאשר אינו יודע מה לעשות, ומה רוצה ממנו ה', ומדוע הכניסו למקום זה. וכן נקרא הכתר "כח המסדר" – ר"ל כאשר מבורר אצלו מה רוצה המאציל – זה נקרא שהכתר מאיר למוחין חב"ד.²¹²

---

²¹² עין ליקוטי מהרן תורה ו, ועוד תורה כד, ועוד ליקוטי הלכות ח"ב ברכת ההודאה ו', ס"ק ג'

שם ספירת הכתר נקרא שם "אהיה", והכתר שהוא שם אהיה, מאיר על האדם כאשר הוא ממתין עד שמגיע לתשובה מעולה.

וכן מצאנו בדברי רח"ו²¹³ שכתב וז"ל: ונתרץ קושיא חזקה וגדולה שנתקשו בה חכמים גדולים ולא ירדו לסוף עמקה כי בהקדמת הזוהר ד' א' אמרו שם על פ' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה כו' כי בכתר ובחכמה לית תמן שאלה כלל ומבינה ואילך קיימא לשאלה אבל איהו בארח סתים ולא אתגלייא כלל כיון דמטי עד מל' הנקרא מ"ה מה פשפשת ומה ידעת הא כולא סתים כדבקדמיתא ובמקומות אחרים ע"פ כי שאל נא לימים ראשונים אמר שהם מחסד ואילך אבל למעלה משם אין שאלה בג"ר. גם אמרו בתיקונים תיקון כ"ב דס"ב כתר עליון דא איהו שלימו דנש"ב ודא איהו דלא אתייהב למשה דעליה נאמר נתיב לא ידעו עיט ועליה אמרז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות במה שהורשית התבונן ובריש האי תיקון כ"ב קאמר הנסתרות דא אינון או"א וכו' הרי כי בג"ר אסור לדרוש ולחקור בהם כאשר תמצא בפסק הגאון ר' יצחק דלטאש בתחלת ס"ה עי"ש בישוב זה המאמר וכאלה רבים והרי בכל ס"ה ובפרט בב' האדרות ובתיקונים הפליא לדבר בג"ר ואיך בהקדמת הזוהר אמר בהיפך שאפי' החקירה במלכות אחרונה עליה אתמר משארז"ל מה פשפשת ומה ידעת וכו'.

אבל הענין הוא כך ומובן במ"ש בענף ד' ענין א"ק ואיך כל העולמות הם ענפים ומסתעפים ממנו עד שנמצא כי עולם האצילות אינו רק לבוש אל נה"י דא"ק שהם בחי' רגליו לבד וכבר ידעת כי עולם העשיה הוא נגד המלכות [דא"ק] אשר מקומה היה אב"א עם ז"א בתנה"י שלו לבד נמצא כי עולם האצילות אינו [אלא] (אפי') בערך עולם עשיה שהוא מלכות דא"ק נמצא כי כל עסקינו בס"ה בעולם האצילות אפי' בג"ר אינו [רק] (אפי') בחי' עולם עשיה דא"ק שהוא מלכות דא"ק אבל בג"ר דא"ק אסור לעשות כן ואפי' במלכות דא"ק שהוא בחי' עשיה:

ופירש הרב איתמר שווארץ וז"ל: ישנם שתי בחינות אי ידיעה, יש אי ידיעה בערכין, והיא בבחינת "מופלא ממך", ממך דיקה, והיא משתנה בערכין לכל אדם. ב. אי ידיעה בעצם, והיא בבחינת שער הנ', כמו שהובא מדברי הזוה"ק. ודע והבן, שאי ידיעה בערכין, עצם האור הוא בסוד הדעת (דעת ר"ל חיבור, שהאדם יכול להתחבר מצד האור לאותו מושג, אלא שאין לו כלי לקבל את המושג - האור), אלא שהמקבל אינו ראוי לו, ולכך הוא אינו נודע אליו. משא"כ שער הנ', הוא אור של אי ידיעה, אור הלא ידע, אור של שלילה, והוא יסוד מוסד מן הבעש"ט הק'. והבן, שהוא הוא אור הגאולה, שהוא שער הנ'. שבפשטות אנו

---

²¹³ עץ חיים שער א', ענף ה'

סבורים שעתה שער הנ' לא מושג, וכשיבא משיח יושג. אולם בעומק אינו כן כלל, ותפיסה זו נובעת מאור דשית אלפי שנין שהוא אור של דעת, (כי ספירת הדעת היא רוח לחג"ת נה"י, והחג"ת נה"י כנגד השית אלפי שנין. ודעת כנ"ל פירושו השגה וחיבור עם המושג, לכן כהיום אנו רוצים להשיג ולהבין הכל, כי האדם שלא משיג הוא חי בספקות, ו"עתידו לא ברור לו", וזה גופא עבודת האלף השביעי, שלא נבין ולא נשיג כלום, ונחיה כך, וזהו עבודת הכתר, להבין שלא מבינים, שלא שולטים, ולא לשאול שום שאלה על כך, אלא "שתוק, כך עלה במחשבה", וכמו אברהם אבינו שבנסיון העשירי המכוון כנגד הכתר שהוא נסיון העקדה, אע"פ שיכל להקשות על המאציל, ולשאול שאלות, מ"מ הבין שעבודתו עתה היא לשתוק ולידום, ולהמתין עד שאולי בעתיד יבין מדוע ה' אמר לו לעשות כך) ולכך נראה לנו שגם מה שעתה נעלם מאתנו ומוגדר אצלנו עתה דעת הנעלם לכשיבא משיח יתגלה. ואמנם זה באמת אינו כן, כי אור שית אלפי שנין הוא אור של דעת, משא"כ אור הלעתיד לבוא הוא אור של אי ידיעה, אור השלילה ולא כפשוטו שהוא אי ידיעה היפך הידיעה הנובע מהעדר ידיעה, (והיינו שיש יכולת לדעת, אלא רק אני כלי שאיני יכול להבין) אלא זהו אור עצמי של אי ידיעה. וקשה לבאר זאת יותר אולם זהו סוד אור הגאולה, שהיא הדבקות בלית מחשבה תפיסא ביה כלל, דביקות ב"לית", בכח השלילה, בהעדר. שהוא בסוד "אשת חיל עטרת בעלה", שהחסר - הנקב (שע"ש כן נקראת נקבה) הוא גופא האור. והבן מאוד מאוד.

נמצא, שכל הסתירות שכתובים בזהר בעניין "איפה מותר לשאול שאלות ואיפה לא", ר"ל איכן עבודת האדם שלא להבין, ולהמשיך לעבוד את ה' בלי הבנה ובלי לשאול שאלות. ולפי דברי רח"ו, עיקר העבודה הזו היא העולם האדם קדמון הכללי (שמכוון כנגד ספירת הכתר), ומה שאמרו "במופלא ממך אל תדרוש", דהיינו ממך דיקא, והיינו ביחס - בערכין לאדם - לכלי, מידי פעם אתכן שמותר לשאול שאלות באותו מקום, ומידי פעם לא, והכל לפי העניין.

ולענייננו, נמצא שמי שחי בעולם הא"ק, יעבור ניסיונות (שאינם ניסיונות עבורו, אלא דבר פשוט) שכלל האנושות ישאלו את עצמם וישאלו את ה' "מדוע ה' עושה לי כזו כפרת עוונות", "על איזה חטא", ובזכות שהאדם ידע במה הוא קלקל, אז יתקן ותתבטל הגזירה מעליו. וזה ההרגל של "שית אלפי שנין", דהיינו מי שיש לו מוחין דז"ת, מוחין דקטנות רוצה תמיד להבין את טעם הדבר, וזה על מנת לברוח מהסבל. אבל כאן בא"ק, עבודתו תהיה שלא לשאול שאלות, וגם אם המח שלו ינסה לתרץ את המציאות - לדחות את התירוצים הללו, כי לכל תירוץ יש פרוחה, ואם לא יהיה לו תירוץ לשאלתו יכול האדם לבוא לכפירה ח"ו, כמו שמצאנו באלישע אחר וכו'. להבין שלא מבינים, לדעת שלא יודעים, "אמרתי

אחכמה והיא רחוקה ממני". ומידה זו היא קשורה לזיכור כלי המלכות, כי האדם שעומד בנסינות כאלו ירגיש ביטול גמור, שאין לו ישות כלל וכלל.

ועבודתו היחידה היא להמתין "עד יעבור זעם", עד שיעלה לעולם שמעל אותו א"ק, ואז יוכל להבין. ואם הוא בא"ק הכללי – אף פעם לא יוכל להבין, ומ"מ יסמוך על ה' ולא ישאל שאלות. וכן מצאנו בר"ע שיכל להמית את הרומאים בין רגע, וענה לתלמידיו שכל חייו הוא המתין להגיע לכך – לאור הכתר שהוא כח ההמתנה והשתיקה. וכן ענה ה' למשה על ה' "מה תצעק אלי" – בעתיקא תליא מילתא, וכן אברהם ויצחק בנסיון העקידה, וכן יוסף בכך שביקש לעשות "השתדלות" לצאת מבית הסוהר וקיבל עוד שנתיים אריכות וזה על מנת להבין שבנסיון הזה – לא שואלים שאלות, לא מתפללים לשנות את המציאות, אלא מקבלים את המציאות בלי שאלות, "כך עלה במחשבה".

ה' יזכה את מי שבמדרגה הנוראית הזו לעמוד בנסינות הללו, אמן נצח סלה ועד.

ט) אהבת עולם - אחדות

עוד בעניין הכתר הוא מדרגת "אהבת עולם" – ר"ל אהבה שאינה תלויה בדבר כלל, אהבה אין סופית בלי גבול ומידה, וכאשר האדם חווה אהבה הזו בליבו – סימן לדבר שהאור של הכתר מתגלה בו. כי ישנם שתי בחי' באהבה – "אהבה רבה" ואהבת עולם, אהבה רבה כנגד ספירת החכמה, כאשר החכמה הוא טעם ושורש וסיבה לרצון לאהוב ולהשפיע טוב לזולת, והשפעה מספירת החכמה היא אהבה שתלויה בדבר. וזה לעומת "אהבת עולם" שכנגד אור הכתר, שהיא אהבה שאינה תלויה בדבר, אהבה בלי טעם וסיבה כלל, כי אור של הטעמים כנגד עולם האצילות והחכמה, והכתר מעל החכמה, מעל הטעם וסיבה, והיא אהבה בלי גבול ומידה.

ועל עניין זה כתב רבי נתן, ²¹⁴וז"ל:

רבי עקיבא אומר "ואהבת לרעך כמוך" – זה כלל גדול בתורה. נמצא שעיקר החיות (אור של חיה – אור דחכמה) על ידי אחדות, על ידי שנכללים כל השנויים במקור האחדות. והעיקר תלוי בהאדם שהוא עיקר הבריאה ובו תלוי הכל כידוע. ועל כן 'ואהבת לרעך כמוך'

²¹⁴ לקוטי הלכות ברכות הראיה ושאר ברכות פרטיות ד, אות ד

הוא כלל גדול בתורה, כדי לכלל באחדות ושלוש שהוא עיקר החיות והקיום והתיקון של כל הבריאה, על ידי שבני אדם שמשונים בדעותיהם נכללים יחד באהבה ואחדות ושלוש. ועיקר האהבה הוא לאהוב את ישראל המקימים את התורה, כי מי שהוא רשע גמור בתכלית ואין בו שום טוב, בודאי מצוה לשנוא אותו בתכלית השנאה, כמו שכתוב "תכלית שנאה שנאתים". רק עיקר מצות 'ואהבת לרעך כמוך' הוא לרעך במצוות. דהינו שצריכים לחפש ולבקש ולמצוא בכל אחד ואחד מישראל איזה זכות וטוב כדי לאהוב אותו כנפשו (ר"ל עניין האהבה הוא הדבקות, ואם האדם צדיק איך יאהב את הרשע, הרי הם הפכים גמורים, ואין בהם נקודת השקה? וענה שעלינו לחפש את הטוב שבו, כי לכל אחד ואחד חייב להיות פנימיות טוב שלא עברה שבירה ורצון לקבל, ובאותה נקודה להדבק בו ולאהוב אותו ולהשפיע לו, ולהגדיל לו את הטוב שבו). כי כל אחד מישראל אפילו פושעי ישראל אי אפשר שאין בו איזה צד טוב וזכות וכמבואר על פסוק ועוד מעט ואין רשע (ליקוטי מוהר"ן ח"א, רפב). כי עיקר האהבה היא כדי לקשר עצמו עם הטוב שבכל ישראל ולכלל עמהם יחד באהבה ואחדות כדי לבטל כל השנויים ולכלל באחד הפשוט יתברך, שמשם כל החיות והקיום והתיקון של כל העולמות כנ"ל. כי על ידי קיום התורה והמצוות נתקשרין ונכללין כל שנוי הדעות יחד.

י) כל עליית עולם נעשה ע"י מעבר ברישא דלא איתידע

עוד כתב רבי נחמן בליקוטי מוהר"ן תורה קסח, וז"ל:

כְּשֶׁבָא לְאָדָם גְּדֻלוֹת סִימָן שְׂיָבֹא לוֹ צָרָה חֶסֶד וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְשָׁלִי ט"ז): "לִפְנֵי שְׂפָרָה גָּאוֹן, וְכֵן כְּשֶׁהוּא שְׂפָל, סִימָן שְׂיָבֹא לְכָבוֹד גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ט"ו): "וְלִפְנֵי כְבוֹד עֲנֹה": היינו, כאשר האדם עולה מעולם לעולם, עליו לעבור דרך הרישא דלא איתידע של אותו עולם, ואותה רישא דלא איתידע של עולם תחתון (למשל של עולם הבריאה), היא המלכות של העולם שמעליו (מלכות של האצילות). ומעבר זה מתבטא כאשר האדם חווה ניסיונות שאין בהם הבנה כלל, והוא "בחושך", אינו מבין מה עליו לעשות, ומה ה' רוצה ממנו, ששם כולו חושך ספיקות ודינים קשים, והוא מטעם שהצבע של הרדל"א ושל המלכות הוא שחור, וכל עבודתו של אותו אדם הוא להיכנע למציאות הזו, ולא לרצות לשנותה, ולהאמין בה' שזה בוודאי לטובתו, והוא בסוד "ואמונתך בלילות", וכן אברהם אבינו חווה בניסיון העקידה – לא הבין מה טעם וסיבת העקידה במוחין, ורק האמין בה' בלי הבנה. וכל זה הוא כדי לעלות לעולם שמעליו, וזה מה שכתב השערי אורה שתפילת י"ח מתחילה ב"אדני

שפתי תפתח", כי שם "אדני" הוא שם של ספירת המלכות, דהיינו כנ"ל כדי להתעלות לאצו' מוכרח לעבור דרך המלכות של האצילות תחילה, ושם – בעבודת המלכות, עומדים בבחי' "תפילה לעני" דהיינו על האדם לקבל את שיפלותו, כי התפילה במלכות, כמו שאמר הכתוב "ואני (שרומז למלכות) תפילה". וכן העוני במלכות כי המלכות מרגישה דלה ועניה, ולכן המלכות כנגד אות ד', מלשון דלות. ולכן בתחילת העמידה מבקשים מהמאציל שהוא יפתח פינו, כי "אין לנו פה להשיב", כי הפה גם כן כנגד המלכות ביחס ל"ס של הפנים (כי שני העניים כנגד החכמה, שני האוזניים כנגד הבינה, החוטם – ז"א, ומלכות פה), ועל האדם להרגיש "אין", היינו כנ"ל "אין לנו פה", לכן אתה – המאציל העליון, תפתח את פינו.

יא) איך מכניסים את המקיפים של חיה יחידה להיותם אורות פנימיים

יש לכל אדם ב' מקיפים, מקיף חיה שכנגד ספירת החכמה, ומקיף יחידה שכנגד הכתר. כנ"ל, אין עבודה ישירה באורות דכתר, כי הקלקול והשבירה הייתה בכלים ולא באורות, וספירות הכתר חכמה ובינה הם בבחי' אורות ביחס לספירות שמהחסד עד למלכות שהם כלים. מ"מ ישנו דרך להמשיך את המקיפים של חיה יחידה להפכם לאור פנימי. ראשית כל יש להבין מהו אור מקיף ומהו אור פנימי. ולפני כן צריכים לבאר מהו הדבקות, פירוש הדבקות הוא להיות כמו המאציל, דהיינו להיות טובים ומטיבים, דהיינו בנתינה, ואז נמצאנו בהשוואת צורה עם המאציל. והיפוכו אדם שחושב רק על עצמו, שכח הנטילה שולט עליו, נקרא רחוק מהמאציל. המאציל רוצה מצדו לתת לנו את כל האורות - תענוגים בלי הגבלה ממש, בין אם נתרחק ממנו עם האורות הללו בן אם לאו, דהיינו גם אם נקבל את האורות - תענוגים על מנת לקבל ולמלאות את תאוותנו, והיינו בלי רצון להשפיע איתם לזולת.

כאשר האדם במדרגת נפש – אני, שר"ל שחושב רק על עצמו, הוא רוצה לקבל את כל האורות – תענוגים ממש. וכאשר גודל למדרגת רוח והלאה, אז דוחה את האורות ותענוגים הללו כי הוא מבין שהם מרחיקים אותו מהמאציל, כי אם יקבלם זהו על מנת לקבל. דחייה זו נעשית ע"י ה'מסך', ומסך זה הוא היראת ה' שיש לאדם, שגורם לו לא לקבל כל האורות ותענוגים לתועלת עצמו ולמלאות תאוותיו.

נמצא שעל ידי מסך היראה הזה יש חלק מהאורות – תענוגים שנשארים מחוצה לו, ר"ל הם האורות שלא יכל לקבלם על מנת להשפיע, והם נקראם אורות מקיפים של חיה יחידה

שהאדם דוחה אותם כדי לא ליפול לרצון לקבל. ועוד ישנם אורות - תענוגים שיכול לקבלם על מנת להשפיע ולהדמות למאציל, ולכן ה"מסך" לא מעכב כניסתם לגופו, ומכניס אותם פנימה, ונעשות חלק ממנו ממש, ואורות אלו נקראים אורות פנימיים, שהם אורות דנפש רוח ונשמה.

ועתה נבאר איך האדם יכול לקבל אורות של חיה ויחידה להיות חלק ממנו. לאחר שהאדם תיקן וזיכך את המסך - היראה שלו, עתה האורות - תענוגים מסוימים אינם מאיימים עליו יותר, ולא גורמים לו ריחוק מהמאציל, ולכן המסך אינו דוחה אותם יותר, ויכולים לקבלם בפנימיותו ממש.

למשל אדם מתקן את תאוות האכילה שלו, בתחילה הוא חייב לעשות מסך גדול, ולדחות כל אוכל שיש בו מעט תענוג, לכן אוכל רק אוכל בסיסי ביותר פת לחם ומים. וכאשר עניין קבלת תענוגי האוכל אינו מפריע לו לשלוט על עצמו, ואינו אוכל לפי תאוותיו, והגיע להשתוות ולא משנה לו כל כך לאכול פת לחם ומלח או דברים יותר טעימים, אז יכול לקבל כל סוגי המאכלים שהם לתועלת בריאות גופו ונפשו. והיינו אור של הכתר - תענוגים שמתלבשים בכל מיני סוגי ספירות, על כן יש ריבוי סוגי טעמים. וזהו דבריו של הרמב"ם שכדי לתקן מידה מסוימת בתחילה צריך להיות בקצה של הפרישות עד שלא ירצה לקבל תענוגים אלו לצורך עצמו, ולמלאות תאוותיו. וכאשר מבין שאין בהם ממש, ומשתמש בהם רק לצורך עבודת ה', להיות בנתינה עם עם ישראל וכו', אז יכול לקבלם שוב בחזרה כי זה אינו מזיק לו להדבק במאציל. כי ידוע המטרה היא לקבל את האורות של תענוגים, לא הפרישות מהם. והפרישות היא אמצעי להגיע לכך.

ועוד יש לומר, כאשר האדם תיקן וזיכך את המסך - היראה, אז הוא יכול להעביר את כל האורות פנימיים שלו לתלמידיו, והיינו יכול לחזקם ביראת ה' (אבל כל עוד לא תיקן את יראתו, דבריו לא יתקבלו ללב תלמידיו כלל). וכאשר הוא מעביר להם את האורות פנימיים שלו, אז מתרוקן מאורות פנימיים ממש, ואז נכנסים האורות מקיפים שלו להיות פנימיים אצלו, דהיינו כאשר הוא מעביר את אור הנפש שלו בתור מקיף יחידה לתלמידו, אז אור הרוח של עצמו הופך להיות במקום אור הנפש שעתה העביר, ואור הנשמה במקום אור הרוח, ואור מקיף של חיה נכנס בו ונעשה לו נשמה, ואור מקיף דיחידה נעשית לו עתה מקיף של חיה. ואז מקבל מקיף של יחידה חדשה מהמאציל ב"ה, וכידוע היחידה - כתר כנגד האמונה, תענוגים ורצון. והיינו שעתה גדלים אצלו אור האמונה בהשגחתו יתברך שאין עוד מלבדו ממש, וכן מקבל תענוגים רוחניים בהשגות אלהות ותענוגים גשמיים לשרת את המאציל, וגודל לו הרצון להיות כמו המאציל. נמצא שעל ידי תיקון היראה, ועל ידי שמשפיע לתלמידיו, אז מקבל כל טוב, דבקות במאציל.

לפי זה מובן למה אמרו ז"ל "ומתלמידי מכולם". ועוד "עשה רצונך כרצונו" היינו על ידי היראה – מסך, תקבל האורות רק אם תוכל להשפיע על ידם ואז תהיה דומה למאציל, ותקבל אור של הכתר – רצון, "כדי שיעשה רצון אחרים כרצונך" והיינו כשם שרצונך זה רצון המאציל – ליראה אותו ולעשות דברי מצוותיו, כך תשפיע על אחרים – תלמידים, שיעשו רצון המאציל – שהוא גם רצונך, כרצונם, והיינו לתקן להם את יראת ה'.

יב) אדם שהגיע למדרגה זו אינו שופט ודן את חברו

כתב הרמח"ל²¹⁵ שיש שני הנהגות, הנהגת א"א והנהגת ז"א. הנהגת ז"א נקרא הנהגת המשפט ונקרא כך כי יש קו ימין ויש קו שמאל, דהיינו מידי פעם האדם דן את העולם לכף זכות ובאהבה, ומידי פעם לכף חובה בשורת הדין. ומידי פעם דן בסוד התפארת – שהוא איזון בין החובה לבין הזכות. ואדם במדרגת ז"א – ר"ל עם מוחין דקטנות - דן תמיד את מי שרואה, הוא אדם שיפוטי, והיות וכך מדרגתו – בסוד ז"א ותפארת, היות והתפארת נוטה ימינה לחסד, לכן אמרו ז"ל "הוזה דן את כל האדם לכף זכות".

ומעל לשורת הדין והנהגת המשפט נמצא הנהגת אריך אנפין, וזה מתבטא אצל האדם כאשר הוא אפ' לא דן את חברו, אלא בטבעו אדם זה רואה את חברו בעין טובה, בלי דינים כלל, והוא סוד אמרם ז"ל "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו". ואדם במדרגה זו יכול לבקש גם מאת המאציל שיתנהג עמו ועם העולם בהנהגה מעבר לשורת הדין.

ומי שהגיע לאריך אנפין – אהבת עולם, גלוי של אור ספירת הכתר, מותר לו להתלבש בגבורות (לבוש של כעס) כדי להוכיח את חברו ולהיטיב לו שלא יינזק או שלא יזיק לעולם.

יג) השפעות בלי טעם וסיבה

ידוע שיש ארבעה בחי' טנת"א – טעמים נקודות תגי ואתיות, והם כנגד עולמות אבי"ע ואורות של החיה נשמה רוח ונפש, וספירות חו"ב וזו"ן. אור של הטעמים הוא טעמו הפנימי של האור בסוד אמרם ז"ל "טעם כעיקר", כי עיקר המאכל הוא החיה שיש בו, והוא זה שגורם שיהיה למאכל טעם. וכן טעם ההלכה הוא בחי' אור החיה ועולם האצילות של אותה ההלכה. וטעם וסיבת הדבר תלוי במוחין, כי אור דטעמים כנגד מח חכמה. נמצא שכאשר

²¹⁵ אדיר במרום עמוד קטו למטה

האדם מבין טעמו של דבר מסוים זה נקרא שזכה לגלוי אור החיה, וכאשר אינו תופס כלל את האור ואת טעם הדבר, זה נקרא שאותו טעם כרגע ביחס אליו כנגד אור היחידה, כי "החכמה מאין תמצא", שורשה באין, ר"ל בתחילה מוכרח שהאדם לא יבין את אור דטעמים, והיינו בסדר ההשתלשלות בספירת הכתר, וכאשר 'תופס' את הטעם – זה נקרא שהאור דכתר נכנס בחכמה.

וזה אמרם ז"ל 'תכלית הדעת שלא נדע', תכלית – ר"ל מדרגה העליונה של ספירת הדעת, הוא ש'לא נדע'. ואותו 'לא נדע' כנגד החלק העליון של הכתר – רישא דלא איתידע. כי אור היחידה וספירת הכתר מעל אור דטעמים שבחכמה. ושם הוא שורש הניסים והנהגה מעל הטבע כנ"ל.

נמצא שספירת הכתר גם משפיע אור בלי גבול ובלי מידה ובלי טעם וסיבה לתחתונים, וכן האדם שזכה לגלוי היחידה שלו הפרטית רוצה להשפיע לכולם אור ותענוגים בלי גבול ובלי מידה ובלי טעם וסיבה.

ובעניין זה כתב השערי אורה²¹⁶: 'בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא', ומקום זכות הוא מקום בית דין הגדול של מעלה הנקרא בית דין של שבעים ואחד, שהוא הנקרא אלהים, שהוא מידת (ספירת) הגבורה והפחד כמו שנפרש במקומו בעזרת השם (שספירת הגבורה דנה את האדם, אם מגיע לאדם פלוני מין הדין שפע ותענוג מסוים היא משפיעה לו, ואם לאו לו). 'אלא במזלא תליא', שהוא מקום המזל הידוע **שנותן מצד החן והרחמים למי שמוצא חן בעיניו**, (והוא סוד מה שענה הקב"ה למשה – וריחמתי את אדש ארחם", ואני משפיע גם לרשע) בסוד י"ג מידות רחמים (י"ג תיקוני דיקנא) בספירת אהי"ה שהוא סוד הכתר. והרוצה להוליד בנים על ידי הנס, עד המקום הזה ראוי לעלות. וכן הרוצה להשיג חיים נוספים על ימי חייו, וכן הוא הרוצה להשיג מזונות יותר ממה שראוי לו לפי כוח תולדתו. וחיי בני ומזוני, שלושתן מפורשים בתורה שהם למעלה מבית דין הגדול הנקרא זכות, שהוא שמאל התפארת הנקרא יהו"ה. עכ"ל.

יד) אין רע וייסורים – כולו טוב

כתב רבי נחמן²¹⁷:

---

²¹⁶ שערי ג, ד

²¹⁷ ליקוטי מוהר"ן תורה סה, ס"ק ג'

ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד (שכתב שם בתחילת אותה התורה, שהצדיק יודע לחבר את כל האותיות של התפילה להיות כולם כאחד, בסוד אור היחידה, גלוי האמונה הנועם והתענוגים), זה הוא בחינת התכלית (כי כל מטרת הבריאה הוא להאמין ש"אין עוד מלבדו", בסוד אומרם ז"ל עד שבא חזקיהו והעמיד את כל התרי"ג מצוות על מצוה אחת – האמונה, שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה", כל החיות – כנגד אור החיה, בא ומשתלשל מהיחידה, ששם כל האמונה. ועוד מטרת הבריאה היא על מנת לענג את ישראל). כמו שכתוב (זכריה י"ד): "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (דהיינו לעתיד לבוא כשנגיע לתכלית, למדרגת א"ק ונזכה למוחין דגדלות, אז נפנים את אור היחידה, ונחווה ש"אין עוד מלבדו"). 'וביום ההוא', הינו התכלית. והוא בחינת כלו טוב (דהיינו בעולם הא"ק שכנגד גלוי אור היחידה באדם, נאמר "לא יגורך רע", כי אין שם רע בכלל, כדברי רח"ו²¹⁸, ור"ל, כאשר האדם זוכה לאור היחידה, אז הוא חווה שאין רע בכלל, כי מציאות הרע או הטוב תלוי באיזה עולם הוא משתווה ועומד ומביט על המציאות, ולא תלוי במציאות עצמה), כי אחד (בגלוי היחידה ועמידתנו בא"ק) הוא כלו טוב (גם מצד האדם עצמו, שכל מעשיו לשם השפעה והטבה לזולת, וגם הוא בעצמו לא רואה שיש מציאות של רע בחברו בסוד "לא הביט אוון ביעקב", "כלה נאה וחסודה", "לא ראתה חמה פגימתה של לבנה" וכו', והוא כי 'כל הפוסל במומו פוסל, והיות ואין באדם זה מום, על כן אינו רואה מומים בזולת, והוא גם מטעם סוד היחידה שמאירה בו, כי החוויה של אור היחידה היא רגש שכל מה שהוא רואה זה הוא גלוי עצמיותו, בסוד 'בשבילי נברא העולם', כי כל העולם זה 'אני' אחד גדול, ולכן שמח בשמחת העולם כשם ששמח על עצמו). כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (פסחים נ) על פסוק זה: "ביום ההוא יהיה ה' אחד" וכו', 'אטו האדנא לאו אחד הוא? (וכי עתה המאציל אינו אחד ח"ו)? אלא האדנא (כאשר האדם במדרגת עולמות בי"ע, דהיינו שמעורב בו עדיין ס"א ומעשים שאינם על מנת להשפיע, בסוד "עץ דעת טוב ורע" כי השבירה היתה מספירת הדעת ומטה, ששם נמצא קלקול המידות ז"ת. וכולי האי בכללות נמצא בעולם בשית אלפי שנין, שכנגד ז"א והקלקול. אבל מ"מ גם עתה בשית אלפי שנין הצדיק יכול להגיע ליחידה הפרטית שלו, ולעולם הא"ק הפרטי, אע"פ שמצד השית אלפי שנין עדיין לא זכה העולם בכללותו לגלות את אור היחידה, ובפרט כהיום, שאנו נמצאים בבחי' ערב שבת קודש, ערב האלף השביעי, העולם הבא) מברכין על הרעה: 'דיין אמת', (דהיינו שיש מציאות של דין – גבורה, ומ"מ הוא קשור לאמת – תפארת, ולכן הדין הוא אמיתי וטוב, ומצדיק אותו, ומ"מ אינו אומר זאת ברגש פנימי, אלא מפני שמאמין שיש מציאות של טוב במקיף חרוק) ועל הטובה: 'הטוב והמיטיב' (כי בז"א, יש קו ימין וחסד והטבות, ויש קו שמאל ודינים וייסורים, והקו האמצעי מחבר ביניהם והוא

---

²¹⁸ עץ חיים שער מ"ז

הנקרא "אמת". נמצא בהנהגת הז"א יש ג' בחי' שונות, ג' קוים), אבל לעתיד (כאשר האדם יזכה למוחין דגדלות, אפ' בשית שלפי שנין) יברכו על הכל 'הטוב והמיטיב' (כי בספירת הכתר אמרו בזהר "לית שמאלא בהאי עתיקא, כולו ימינא", דהיינו לא ניכר בעיני הצדיק שזכה לגלוי היחידה שלו הפרטית הגבורות והשמאל, כל חוויותיו הם גלוי אהבת ה', בסוד "תוכו רצוף אהבה").

נמצא, שבחינת אחד (גלוי היחידה) הוא התכלית (וזהו המושג 'אמצע' בעולמות, כי העולמות הם עיגול לפנים מעיגול. וכתב רח"ו מצד א' שהמלכות באמצע כל העיגולים, ומצד שני כתב שהכתר באמצעם. וידוע שאין סתירה אלא שניהם אמת, והיינו מצד א' מטרת הבריאה היתה למען עם ישראל שיהיו כלי לקבל את השפע, וידוע שהמלכות היא 'הכלי' של כל העולמות שמעליה. ו'אמצע' של העולמות פירושו של דבר – מטרת הבריאה. נמצא שמצד א' מטרת הבריאה היא למען עם ישראל הנקראים "ראשית" כנודע. וזה נקרא בלשון רח"ו שהמלכות במרכז העולמות. ומצד ב', המטרה היא לגלות אחדותו ית', ולהפנים שאין עוד מלבדו, ולחזור לביטול כל העולמות, כי בא"ק לא נמצא עולמות אחרים – אבי"ע, אין יש אלא עולם א"ק. ונמצא שמטרת הבריאה בשית אלפי שנין היא תיקון המלכות – ביטול היש והרצון לקבל, ביטול הכלי על מנת לקבל. וע"י העבודה הזו, באלף השביעי זוכים לגלות אור היחידה – אין עוד מלבדו, ואז, היות וזיכנו את הכלי שלנו מכל רצון לקבל, והשווינו את הרצון שלנו לרצון ה', לכן נוכל לקבל דרכו את כל האורות – תענוגים – בכל העולמות אבי"ע שכלולים בא"ק, תענוגים של ראייה שמיעה ריח ופה, אורות אח"פ). והוא כלו טוב, כי התכלית הוא כלו טוב.

כי אפילו כל הצרות והייסורים והרעות העוברין על האדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, בודאי אינם רעות כלל, רק טובות גדולות. (ר"ל הייסורים אינם "אמתיים", אלא הם רק חוויה נפשית של הכלי – האדם. וכאשר האדם במדרגת בי"ע, דהיינו שמוערב בו רע, לכן הוא מאמין שיש מציאות של רע גם באורות שהמאציל משפיע עליו, כי כל הפוסל במומו פוסל. וכדי למחוק את הרגש והחוויה הזו, עליו לעשות אך ורק מעשים טובים, ואז יזכה לגלות את אור היחידה שטמונה בו, כי שם אין רע כנ"ל. ובתחילת דרכו, כאשר הוא מעורב ב'טוב ורע' הוא נקרא "צדיק", שמצדיק את הבורא, אע"פ שאינו מבין בליבו. והחסיד הוא מי שזכה לעלות לאצילות, שכל מעשיו לשם השפעה ואהבה לזולת, א"כ הוא חווה שגם פעולות המאציל הם השפעה וגלוי אהבה וחסד. ועוד, אם מתבונן על הסבל והייסורים בכלי ומבט של הזמן, ז"ת, ובי"ע, אז הוא סובל. אבל אם הוא מתבונן על הייסורים במבט "מעל הזמן", דהיינו מבט היחידה שאין שם "היה הוה ויהיה", אלא הכל אחד בו זמנית, נמצא שמתבונן בתכלית הייסורים, והם טובים ממש, א"כ אע"פ שעתה בז"ת ובגוף הוא סובל, מ"מ אינו מרגיש סבל אלא תענוג, כי הכל הולך לפי הסוף, 'סוף טוב

הכל טוב'. משל למה הדבר דומה, אדם שעובד בעבודה קשה, בחום, שמש, עבודה של סבלות כי הוא בונה במו ידיו את ביתו. אם מתבונן על הזמן, כרגע הוא סובל, אבל אם מתבונן על התכלית, שלבסוף יהיה לו בית בלי משכנתא וחובות, הידיע הזו מענגת אותו כל כך עד שאינו מרגיש סבל בעת העבודת פרך. נמצא שגלוי היחידה מוחקת את מציאות הזמן – ז"ת, כי הוא יודע ומפנים שהסבל שלו זמני, והתענוג שיגרם מזה הסבל הוא תמידי ונצחי) כי בודאי כל היסורין באים בכוונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישוב בתשובה, אם למרק עוונותיו. ואם כן היסורין הם טובות גדולות, כי כוונת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה.

נמצא, שבכל הרעות והייסורים שיש לאדם, חס ושלום, אם יסתכל על התכלית, היינו כוונת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל (דהיינו, אע"פ שבעיני העומד בבי"ע נראה כייסורים, מ"מ החסיד שעומד באצילות אינו חווה את היסורים, משום שיודע שהסבל הזה לטובתו הנצחית. נמצא שאדם שעומד באצ' חווה את ספירת הנצח – מתבונן על התוצאה הנצחית של הוויה, לא על המציאות החולפת, כי כל עניין הזמן רק בעולמות בי"ע). רק אדרבא יתמלא שמחה, מגודל רב הטובה שיסתכל בתכלית היסורין הללו. כי התכלית הוא כלו טוב, כלו אחד כנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק כלו טוב.

אך עיקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, חס ושלום. הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא כלו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין (ספירת הדעת היא המעבירה את המוחין וידיעה ברורה שיש מאציל והכל לטובה מהכח להיות בפועל בליבו חוויה רגשית, ר"ל מהג"ר לז"ת שמושרשים בבינה – לב ורגש). כי כשיש לו דעת, ומסתכל על התכלית (עניין הראיה והעניים כנגד ספירת חכמה, והוא סוד הנביאים שנקראו חוזים וצופים, בסוד "איזהו חכם? הרואה את הנולד" ר"ל שהחכם יכול להביט באור דכתר שהיא תחילת ההשתלשלות והווית המציאות העתידית לרדת עד לעשיה. וזה אומרו כאן "רואה את התכלית" שר"ל רואה בראיית החכמה את אור היחידה שבכתר), אינו מרגיש כלל הצער של היסורין כנ"ל (כי ביחידה הרגש בפועל הוא רוגע ושלווה, שמחה אהבה, שפע והשפעה בלי גבול).

ובזה תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנטבע בנפש האדם, כשיש לו יסורין גדולים, רחמנא לצלן, כגון למשל כשחותכין איזה איבר לאדם, חס ושלום. אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש, כשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו, ומצמצם ומכווץ הראות, כדי לכוון הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושליח של המח, להביא הדבר שרואה לתוך המח. כי עקר הראיה היא הידיעה, דהינו לידע מהות הדבר שרואה, והידיעה היא במח (ר"ל עיקר הראיה

ומטרת החכמה, היא ראייה לא על מנת לראות, אלא לראות על מנת להפנים ללב, והפנמה מהמוחין ללב נעשה ע"י ספירת הדעת, כי הדעת היא המחברת בסוד 'ואדם ידע את חוה'. ודבר זה נקרא אור ישר ואור חוזר, אור ישר הוא כאשר האדם שולח כח הראות שלו לראותו, ואור חוזר הוא כאשר הגלים של אור חוזרים לעיניו. ובבחי' רוחנית גם כן, אדם יכול לראות מציאות ונבואות כל היום, מ"מ אם אינו שם ליבו עליהם, אורות אלו לא יתקבלו לליבו בצורה נכונה, ולא ישנו אותו כלל, וזה כי אע"פ ש"רואה", מ"מ ליבו כמו אבן בלי רגש). וכשרוצה המח לידע זה הדבר שעומד כנגדו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר, ומביאו לתוך המח, ואזי יודע מה שרואה. ועל כן כשמעבירין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש (בחכמה), עם כל זה מחמת המהירות, לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המח (לדעת ולבינה - לב ורגש ושורש המידות). ועל כן כשהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המח, מחמת שהדברים אחרים שרואה מן הצד מבלבלים אותו (לכן לברר את כח המדמה והמלכות חייב הנביא לתקן את הגבורות שלו, כי כח הגבורות הם כח הצמצום והגבולות, וכשם שבתפילה כדי לכיין חייב כח ההתמקדות והגבורות, כך בנבואה וראיה לבבית חייב הנביא להתרכז ולברר מה ליבו מרגיש ורוצה כאשר מעלה שאלה מסוימת). וכן מחמת הפזור שנתפזר הראות (כי הראות בטיבע להתפזר, להיותה בסוד ספירת חכמה, והחכמה היא שורש החסדים, וידוע שהקו ימין הוא זה שגורם להתפשטות והתפזרות), על ידי זה הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרואה לתוך המח. (ולכן חייב ספירת הבינה והקו שמאל לעצור ההתפזרות הטבעית, ולעצור את מרוץ המחשבות שרודפות בזו אחר זו, ולהתבונן בכח הבינה כדי להפנים ללב, וכל התהליך הזה נקרא שימוש בספירת הדעת, כי הוא מפנים את האור המקיף ומתחבר איתה, וכל כח החיבור הוא בזכות הדעת בסוד "אדם ידע את חווה"). על כן צריך לסתום את עיניו, ולצמצם הראות, ולכוונו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים (דהיינו הס"א, שהם הרגשות רעות ומחשבות רעות שקופצות). וגם כדי שיתחזק כח הראות, ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר הרחוק כנ"ל.

כמו כן, כשרוצים להסתכל על התכלית, שהוא כלו טוב, כלו אחד (כשרוצים לחזות בנועם היחידה). צריך לסתם את עיניו, ולכון ההסתכלות אל התכלית. כי אור התכלית הזה היא רחוקה מהאדם (כי אור היחידה בסוד מקיף שני לעומת אור החיה שהוא המקיף ראשון), ואי אפשר לראותו כי אם בסתימו דעיניו (כי היחידה והכתר נקרא "אין", ולכן עלינו להפנים שכל המציאות איננה ממשית, ולבטלה ביטול גמור, וזה נעשה ע"י שסוגר את עיניו, כי הראיה בסוד ספירת החכמה כנ"ל, ולהשיג את היחידה חייב להתבטל ולבטל מציאות העולמות אבי"ע, ועולם האצילות כנגד ספירת החכמה שכנגד העיניים בי' ספירות של

הפנים. ועולם הא"ק וספירת הכתר כנגד השערות ומקום המצח. ולכן עיקר השגת הא"ק הוא כאשר סותם את עיניו, ולכן טוב לסגור את עיניו בעמידה או בעת התפילה או ק"ש). שצריך לסתם את העינים לגמרי, ולסגרם בחזקה מאד, אף גם לדחקם בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה (כמו כן כאשר האדם הולך לישרן ועושה עליית נשמה, חייב לסגור את עיניו, כי הוא עולה למלכות דיצירה בריאה או אצילות, והמלכות דיצירה כנגד הכתר דעשיה, וספירת הכתר כנגד אור היחידה, ולכן כדי לעשות 'עליית נשמה' לספירת הדמיון – מלכות, מוכרח לסגור את עיניו. וכן לעניין השגות רוח"ק ונבואה שגם בא מכח המדמה). הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגרם מאד, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו (דהיינו על העולמות ב"ע, שמעורבים בין טוב לרע וששם יש מציאות ה'כלים' – רצונות לקבל, כי בשורש בא"ק, גם ה'כלים' – רצונות לקבל, הם אורות). ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזה, שכלו טוב. ואז יתבטלו היסורין כנ"ל, כי עקר היסורין (בבי"ע) מחמת שרחוק מהתכלית כנ"ל (מגלוי היחידה ועולם הא"ק שכולו תענוגים). ועל כן נטבע בנפש האדם לסתם עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברוח מהיסורין ולבטלם, על ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא כלו טוב. שההסתכלות הזאת אי אפשר, כי אם על ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע כלום מה הוא עושה, אף על פי כן הנפש יודעת הכל (מזלי חזי), ועל כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל:

והנה באמת, בשעת בטול שנתבטל אל התכלית, שהוא כלו טוב, כלו אחד, אזי באמת נתבטל היסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הביטול (בא"ק), כי אם כן יצא מגדר אנושי (שבבי"ע), ועל כן מכרח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב (והוא סוד שהאור שמשתלשל מהכתר וא"ק בסוד מטי ולא מטי לתחתונים). על כן כשחוזר השכל מהבטול אל המח, שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמחין, שהם הכלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול (ר"ל המוחין חו"ב לא יכולים לסבול את אור הכתר, כי אע"פ ש"מאין תמצא", מ"מ הם בבחי' יש ומציאות והפנמה, וזה הפוך ממהות היחידה והכתר שהוא בסוד אין ובלתי מושג). כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא כלו אחד, כלו טוב, ומחמת זה (להיותו הפך מהכתר) מרגיש המח הצער של היסורין. כי עקר ההרגשה של כל היסורין והכאבים, חס ושלום, הוא בהמח (ר"ל שכל מהות חווית הסבל הוא מטעם שהמוחין מפרשים את המציאות שחוזה בצורה בלתי נכונה). כי מהמח יוצאין צנורות לכל האיברים כלם, ועל ידי זה מרגיש המח הכאב באיזו איבר שהוא: ודע שאחר כך כשחוזר מהבטול אל הכלים, דהינו המחין (כי המוחין דחו"ב בערכין לכתר הם כלים), אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקדם (דהיינו אם מטה האור רק בצורה חיצונית בלבד, אז כשמסתלק ולא מטה אור הכתר ההסתרה מועטת יחסית. וזה לעומת אם יתקבל ומטה

אור הכתר בצורה גדולה, אז כשהיא לא מטה האדם מרגיש צער יותר גדול כשהוא חווה ורואה את העולם, והוא מטעם שהסירו ממנו אור יותר גבוה. ולכן אם עשיר נעשה עני על הבעל צדקה לתת לו שפעים שהיה רגיל בהם לפני שהעני). כדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה כנגד זה, שכשאחד רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד, ומתגבר ביותר. כמו כן כשרואין הבעלי דינים (הס"א), שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם, על ידי הבטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר. ועל כן אחר כך כששב מהבטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם. כי הם מתגברים כנגדו, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל (ודבר זה דומה לכף הקלע שהמלאכי חבלה רודפים אחריו).

אך אחר כך (כשזכה להיות במדרגת אצילות - שכל מעשיו כוונות ליבו ומוחו לשם השפעה והטבה לעולם. וזה לאו דווקא באצילות הכללית, אלא אפ' באצילות של אותה המדרגה שנמצא בה עתה. כי ידועים הם דברי הרש"ש ז"ל בתורת ההתכללות, שהאצילות אפ' של עולם העשיה, היא העשיה שאצילות הכללית) מקלים היסורין ומתנחמין עליהם, על ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי היסורין. כי על ידי היסורין בא לבחינת בטול כנ"ל (כי היסורים ממרקים, וזה לא ע"י סבל גשמי בלבד, אלא כאשר האדם מקבל יסורים בעולם העשיה הם משפיעים גם על היצירה והבריה שלו, ר"ל על הרגשות והמחשבות. והרגש העיקרי כאשר האדם סובל בעשיה מחולי או עבודה קשה וכו' הוא רגש של שפלות והשפלה, שהוא אפס ולא שולט על כלום. ותיקונו הוא באמת לקבל את השפלות הזו ולא לרצות להיות מכובד (הפך השפלות) על מנת לקבל, ויעלה את הכבוד הזה למאציל, וזה ניקרא בלשון הקבלה שמעלה את המלכות לאצילות. וע"י אותו הביטול וקבלת שפלותו אז זוכה שאור הכתר יתקבל בכלי המלכות, והיינו ע"י הביטול (מלכות דקדושה באצ') מגיע לאמונה ותענוגים שבאים מא"ק ויחידה). ואחר כך, אף על פי ששב מהבטול, אף על פי כן מהרשימו שנשאר מהבטול (כי אע"פ שהאור חזר ועלה ונעשה לא מטה, מ"מ כלל ידוע שכל אור שמסתלק מותיר רשימו מאחוריו), על ידי זה נעשה התחדשות התורה. כי על ידי הבטול שנתבטל אל התכלית, והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על ידי זה נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושין דאוריתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פ"ח): 'בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים, ונתנו שני כתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו, שנאמר "ושמחת עולם על ראשם". נמצא שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה (וחידושי התורה הללו הם באים לו בסוד מח הבינה שלו, דהיינו שישג חידוש מכח חיבור שני מושגים שידע בחכמה ויחברם יחד, ויבין דבר מתוך דבר. וכן שורש השמחה בא מהבינה והגבורה, והוא בסוד "אם הבנים שמחה", אימא זו בינה. ובסוד יצחק,

"צחוק עשה לי אלהים" – סוד הגבורות. והצחוק והשמחה, כשם שאנו יכולים לראות עלי אדמות כאשר האדם אומר בדיחה, בסוף הבדיחה על האדם להבין דבר מתוך דבר). ועל ידי התחדשות התורה שזוכין על ידי הרשימו של הבטול כנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין אחר כך, כי על ידי זה מכבין צמאון הנפש, כי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון הנפש, כי צמאון הוא על ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין (כי המלח הוא בסוד הגבורות, ולכן מולחין את הבשר כי "אין הדין נמתק אלא בשוקשו"), כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ה'): 'נאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורין'. כי הנפש היא בת השכל, כי עקר גדול הנפש, הוא על ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי י"ט): "גם בלא דעת נפש לא טוב". וכשהשכל בשלמות, אזי הוא עושה פרות. אבל כשנפגם השכל, אזי הוא בחינת "ארץ פרי למלחה" (תהלים ק"ז). והמליחות, הוא בחינת היסורין שמרגישים, על ידי שאין השכל בשלמות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל (כי מים מלוחים אינם מרוויים). ועל ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על ידי זה מקררין היסורין, ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נ"ה): "הוי כל צמא לכו למים" (והיינו לא די לאדם להיות בבחי' בור ולאגור מידע כאשר לומד, אלא עליו להתבונן בהם ולחדש ולהשיג השגות חדשות ולהשתשע עימה. ומ"מ השגות אלו הם מתנה ולא באים מכוחו, בסוד "יגעת ומצאת", דהיינו מציאה שמוצאה ממילא, אלא רק יראה למאציל רצון לחדש, וישאל שאלות שזהו העלת מ"ן, ואז אם זיכך את מידותיו והצליח לבטל את המציאות כדבריו, אז יזכה למ"ד שהם החידושי תורה). וזה בחינות (תהלים צ"ד): "אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו", כי על ידי היסורין, זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן שפעל על ידי היסורין וקבלם כראוי, כשזוכה אחר כך לחדושין דאוריתא. שזה סימן שזכה לבחינות בטול אל התכלית על ידי היסורין, ועל ידי זה זכה לחדושין דאוריתא, על ידי הרשימו כנ"ל. עכ"ל.

נמצאנו למדים, שמי שזוכה לגלוי היחידה הפרטית שלו אינו חווה ייסורים כלל, ורואה שכל מה שנעשה סביבו הם ביטויים של גלויי אהבת המאציל "כי חסדך גדול עלי". ה' יזכנו.

ועוד כתוב בזהר²¹⁹: וְהוּא רִישׁא סְתִימָא (הרישא דלא איתידע) דְּבְרִישׁא דְּעִתִּיקָא דְּלֵא אֲתִידַע, כְּד פְּשִׁיט חַד טוֹרְנָא (כאשר פושט את ה'אדון' שלו, דהיינו כאשר היסוד שלו משפיע ונכנס עד המצח של א"א, דהיינו כאשר הרדל"א שהיא ההאמונה נכנסת ב'מצח א"א', ר"ל שורש הרצונות של האדם. והיסוד הוא מהות ה'קשר' וה'משפיע'), דְּהוּא מְתִיקָן לְאֲתִנְהָרָא (שהיה היסוד דרדל"א מתוקן לקבל החסד דעתיק שר"ל תענוגי אהבת

²¹⁹ אידרא זוטא דף רפ"ט ע"א:

המאציל המלובש בגלגלתא דא"א), בְּטֵשׁ בְּהַאי מוֹחָא (נ"א מצחא), וְאַתְגַּלְף (ונחקק המוחא סתימאה להיות בית קיבול להיסוד דעתיק, וע"י זה), וְאַתְנְהִיר בְּכַמְהָ נְהִירִין (האיר המ"ס בכמה הארות), וְאַפִּיק וְאַרְשִׁים כְּבוֹסִיטָא דָא, בְּהַאי מְצַחָא (אז הוציא עתיק ורשם הארת היסוד שלו במצח א"א). וְאַתְרָשִׁים בֵּיה חַד נְהוֹרָא, דְאֶקְרִי רְצוֹן (ונשאר רשום בהמצח אור היסוד דעתיק הנקרא רצון). וְהַאי רְצוֹן אֲתַפְּשֵׁט לְתַתָּא בְּדִיקְנָא, עַד הַהוּא אֲתַר דְּמַתְּיִשְׁבָּא בְּדִיקְנָא, וְאַקְרִי חֶסֶד עַלְאָה, וְדָא אִיהוּ 'נוֹצֵר חֶסֶד' (שהוא התיקון הח' של הי"ג תיקוני דיקנא). וְבְהַאי רְצוֹן כֹּד אֲתַגְלִיֵּא, מְסַתְּפְלִין מְאִרִי דְדִינָא וּמְתַכְפִּיין. (וברצון הזה, כאשר זוכה לגלות הרצון הטוב של 'אהבת עולם', לרצות להיטיב לכל העולם כולו בלי רצון לקבל כלל, ואוהב את כולם בלי גבול בלי טעם ובלי סיבה, כאשר מגלה האהבה הזו החוצה, אז מסתכלים כל הבעלי דינים שהם החולקים עליו, ונכנעים ולא רוצים לשרוף את אותו הצדיק בדיניהם ובאומרם "למה הוא נוהג כך" וכו', אלא שותקים ומכבדים אותו)

עתה מלמד אותנו הזהר איך האדם שזכה לגלות את העולם הא"ק שלו והיחידה הפרטית שלו רואה את העולם.

עיניו דְרִישָׁא דְעֵתִיקָא קְדִישָׁא (עיניו של הראש של עתיק, ר"ל צורת ההסתכלות וההשפעה של מי שזכה לגלות את מדרגת 'עתיק' – מי שחי ב'אהבה בתענוגים'), תְרִין בְּחַד שְׁקִילִין (שני עיניו שקולים כאחד, ר"ל אע"פ שכלפי חוץ הם ניכרים כשנים, מ"מ שניהם מושרשים בבחי' אחת, והיינו בראש דז"א ניכר שני עינים, עין ימין מושפע ומשפיע על החכמה שהיא שורש הקו ימין ואהבה, והעין השמאלית מושפע ומשפיע על הבינה שהיא שורש הקו שמאל והיראה והדינים והגבלות. מלמד אותנו הזהר שמי שגילה את היחידה מגלה ששורש הדינים הם גם חסד, כי "לית שמאלא בהאי רישא, כולא ימינא", והיינו שני העינים של הצדיק הזה הם ביטויים של ראייה בצורה של חסד קירבה אהבה ראייה בטוב וכו', ואפ' העין השמאלית נמתקה. וזה לעומת העין השמאלית של ז"א בלי גלוי הכתר, שהיא רואה רק 'אי שלמות', נקודות רעות שבעולם שניתן לשפר, ולכן העין שמאלית גורמת לאותו אדם לסבול, כי הוא חווה ו'רואה' שיש רע בעולם. ועוד בחי' יש לעיני עתיק...). דְאֶשְׁגַּחִין תְּדִירָא, וְלֹא נְאִים (המשל של 'שינה' הוא כאשר יש לאדם עיתים שהוא ער ועיתים שהוא ישן, והיינו בנידון דידן, יש עיתים שרואה את הטוב בעולם בזכות העין ימין שלו שזה נקרא שההשפעה 'ערה', ויש עיתים שרואה את החסר בעולם בזכות העין שמאל, וזה נקרא שההשפעה באחוריים 'וישנה', בחי' סילוק המוחין דגדלות והתרדמה והנסירה שבאותו העת שורה הדינים ורואה רק רע כל היום (ומ"מ הדינים אינם תדירים אלא לתקופת מה). וזה לעומת עיני עתיק, שאין בהם בחי' שינה ודינים, והיינו אין עיתים של חסד ועיתים של דינים, כי ענין העיתים בז"ת, אבל בא"ק ובמוחין דגדלות אין שנויים בזמן, הכל בבחי' קבע, בלי שנוי כלל, בחי' 'נצח ישראל', דבר העומד לעד, בחי' 'סלה ועד' וכו'), דְכְתִיב, (תהלים

קכא) לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ישראל קדישא (שהוא ז"א, דהיינו מי שגילה את היחידה רואה אך ורק בטוב של כל מי שבמדרגת ז"א, מוחין דקטנות, לא רואה ברעתם, בסוד "לא הביט און ביעקב" יעקב הוא כנגד ז"א כנודע, אלא שהוא ז"א בקטנותו), בגין כך (מטעם הזה, היות ואין לו בחי' שינה וסילוק המוחין) לא אית ליה גבינין על עינא, ולא כסותא.

ההוא מוחא (סתמימאה) אתגליף (נחקק ונחלק לג' מוחי חב"ד) ונהר בתלת חורין דעינא (ומאיר בג' גווני לבנונית העין), בתחורא חדא (בלובן א') מסתתין (מתרחצות) עינין דזעיר אנפין, דכתוב, (שיר השירים ה) רוחצות בקלב (דהיינו, החלב בסוד החסד, והחסד הוא שורש האהבה והקרבה לזולת, וזה נקרא שעתיק משפיע עד לעיני ז"א). בההוא חורא קדמא. ושאר (שני) חורין אסתתין ונהרין לשאר בוצינין (מרחיצים ומאירים לשאר הנרות, ז"ת נקראו 'נרות'). (והוא טעם זה שאנו אוכלים מאכלי חלב בשבועות לאחר תפילת שחרית, להראות לנו שנדבק במידת חסד עליון, ובהשתלשלות אור החסד מתלבש במאכלי חלב. וכן בימים שלפני ט' באב, להיותם ימי דין, נאמר בהלכה שיש להיזהר מלעשות כל פעולה של דינים כגון יזהר שלא יכה את בניו, ולא יכנס לדין עם נוכרי וכו'. וכן לפי הנ"ל מובן למה אסור לאכול מאכלי בשר, ומותר לאכול או מאכלים פרווה או חלביים, והוא כי המאכלי חלב הם השתלשלות של ספירת החסד, והבשר מהגבורה, ומאכלים פרווה מהתפארת. ובעת הדין אסור לעוררו כלל, ולכן נדבקים בבחי' עתיק לית שמאלא', ואוכלים מאכלי החסד והתפארת כי התפארת אע"פ שמעורבת בגבורה ודין, מ"מ נוטה ימינה כנודע)

מוחא (סתמימאה) אקרי נביעא דברכתא, נביעא דכל ברכתא מניה אשתכחו (מקור הברכות מהמוחא סתימאה). ובגין דהאי מוחא להיט (מאירה) בג' חורין דעינא, בעינא תלא ביה ברכתא, דכתוב, (משלי כב) "טוב עין הוא יבורך", דהא במוחא תליין חורו דעינא (נ"מ למעשה, היות והברכות שורשם במ"ס, והמ"ס מאירה בעיני הצדיק שהשווה צורה עם עתיק, לכן על הצדיק לראות מה שרוצה לברך בעיניו, כגון שמצאנו בברכת הקידוש שיש להסתכל בכוס יין לפני שיברך, וכן מה שאמרו ז"ל שאין לעמוד על קמת חברו, ה"מ במי שאחוז בעולמות בי"ע ושיש לו קינאה שנאה ותחרות, אבל מי שבאצ' ושורה על עיניו אור עתיק, והוא חווה אהבה בתענוגים אהבת עולם, אהבה בלי טעם גבול ומידה, אדרבא עדיף שיראה ויתבונן בנכסי חברו כמו שכתבו שם הפוסקים, ובכך משפיע לחברו ברכות עתיק, ברכות בלי גבול). האי עינא כד אנגח בזעיר אנפין, אנגחן כלהו בחדו (כל העולמות והאנושות שמחה, כי יודעים שבזכות הצדיק שזכה למדרגת עיני עתיק יתברכו כנ"ל, ועוד שמחים כי מרגישים שהצדיק אוהב אותם אהבה בלי תנאים, ולכן הם מרגישים את השפעותיו הרוחניות). עינא דא, הוא כלא ימינא, לית ביה שמאלא (כנ"ל). עינין דתתא,

יְמִינָא וְשְׂמָאלָא, תְּרִי, בְּתֵרֵי גְוֹנִין (דהיינו מי שבמדרגת ז"א בלי השפעת עתיק, יש לו שני אופנים בראייתו, ראייה של הטוב בסוד עין ימין, וראיה ברע על מנת להפכו לטוב).

נמצאנו למדים, שהחוויה של מי שמאיר בו 'עתיק', היא ראייה אך ורק בטוב העולם, אין רע בעולם כלל, אין שמאל ודינים, אלא העולם כבר טוב. ואפ' שרוצה לשפר את העולם, אין זה נרגש אצלו בתור 'לשנות את העולם מהרע לטוב', אלא לשפר את העולם מטוב ליותר טוב.

וראייה זו גורמת לאהוב את כולם בלי טעם גבול ומידה, וגם זה גורם שכל העולמות – אנושות אוהבים אותו.

ועוד, היות ושורש הברכות בא מעתיק, ושורה בצדיק זה אור עתיק, נמצא שכל היום אותו צדיק מחפש לברך את העולם כדי להפכו ליותר טוב.

היות והוא שורש הברכות העולם שדבוק אליו ומכיר מדרגתו מחפש להתברך מפיו.

צדיק זה יודע לבטל דינים וגזירות רעות, כי בזכות שמתבונן בטוב של המתברך, מעורר אור החסד מעתיק.

י"ג תיקוני דיקנא

אור הכתר, כנ"ל, הוא התגלות של אהבה בלי טעם וגבול. הנהגת א"א הזו, היא המגינה על בני ישראל שנמצאים במדרגת ז"א. דבר זה נקרא בתורת האריז"ל שהזקן של אריך אנפין משתלשל ויורד עד לז"א, וזה כדי להגן עליו. וידוע שישראל כנגד ז"א.

ישנם י"ג 'תיקוני דיקנא' – תיקונים והנהגות של הזקן של א"א. והי"ג בחינות הללו מחלקים את הזקן של א"א ליי"ג חלקים.

פעמיים הוזכר הי"ג תיקונים בתורה. בפעם הראשונה הזכירם משה רבנו עליו השלום, כאשר עם ישראל חטא בעגל משה רצה לעורר את החסד בלי גבול – הנהגת א"א, שתגן על בני ישראל – ז"א. ומשה עלה להר סיני כדי לפסול את הלוחות השניות, ואז נאמר

בתורה²²⁰: "ויפסל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרַאשֵׁינִים וַיִּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַּבֶּקֶר וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים: וַיֵּרֶד יְהוָה בְּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה: וַיַּעֲבֹר יְהוָה עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא יְהוָה יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנוּן אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְאֶמֶת: נֶצַח חֶסֶד לְאֲלֹפִים נִשְׂא עֹן וְפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֹן אָבוֹת עַל בְּנִים וְעַל בְּנֵי בְנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רַבְעִים: וַיִּמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקְדֵּ אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ: וַיֹּאמֶר אִם נָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יְלֹהֵי נָא אֲדֹנָי בְּקֶרְבְּנוֹ כִּי עִם קִשָּׁה עֵרַף הוּא וְסִלַּחְתָּ לְעֹנֵינוּ וְלַחַטָּאתֵנוּ וְנִחַלְתָּנוּ".

ועוד פעם שניה הזכירו המידות הללו, אלא בשם אחר וכן אמר הנביא מיכה²²¹ "מי אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֹן וְעֵבֶר עַל פִּשְׁעוֹ לְשֹׂאֲרֵי נַחֲלָתוֹ לֹא הִחְזִיק לְעַד אָפוּ כִּי חִפֵּץ חֶסֶד הוּא: יֵשׁוּב וַיִּרְחַמְנוּ: יִכְבֹּשׁ עֹנֵיתֵינוּ וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצְלוֹת יָם כָּל חַטָּאוֹתֵם: תִּתֵּן אֶמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם מִימֵי קְדָם".

וכתב רח"ו²²² שי"ג תיקוני הזקן שנאמרו במיכה הם פנימיות התיקונים, שנמשכים מהמוחא סתימאה בתוך שערות הזקן ונקראים "שבחא דעתיקא" – שבחו של עתיק. והי"ג מידות שהזכיר משה רבנו הם השערות בעצמם, והיינו הכלים של הי"ג אורות שאמר מיכה.

וידועים הם דברי הרמ"ק בתומר דבורה²²³, וז"ל: הָאָדָם רָאוּי שְׁיִתְדַמֶּה לְקוֹנוֹ וְאֵז יִהְיֶה בְּסוּד הַצּוּרָה הָעֲלִיּוֹנָה צֶלֶם וְדְמוּת, שְׂאֵלוֹ יְדָמָה בְּגוֹפוֹ וְלֹא בְּפַעֲלוֹת הָרִי הוּא מְכַזֵּב הַצּוּרָה וַיֹּאמְרוּ: עֲלִיו צוּרָה נְאֻה וּמַעֲשִׂים כְּעוֹרִים. שְׁהָרִי עֵיקַר הַצֶּלֶם וְהַדְּמוּת הָעֲלִיוֹן הֵן פְּעֻלוֹתָיו, וּמָה יוֹעִיל לוֹ הֵיוֹתוֹ כְּצוּרָה הָעֲלִיּוֹנָה דְמוּת תְּבִנִית אֲבָרָיו וּבְפַעֲלוֹת לֹא יִתְדַמֶּה לְקוֹנוֹ. לְפִיכָךָ רָאוּי שְׁיִתְדַמֶּה אֵל פְּעֻלוֹת הַכֶּתֶר שֶׁהֵן י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים עֲלִיוֹנוֹת. עכ"ל.

ועל כן נבאר עתה בשילוב את פשט הקבלה – דהיינו שמם של כל א' מהי"ג תיקוני דיקנא, מקומם לפי דברי הזהר ורח"ו²²⁴ והזהר²²⁵, ולעניין עבודת ה' נבאר מה הנהגת ה' בדרך אותם המידות ומה עלנו לעשות כדי להדבק במידותיו של הקדוש ברוך הוא וזה לפי דבריו של התומר דבורה.

ואלו הם החלקים של הזקן של א"א לפי סדרם :

²²⁰ שמות לד ו

²²¹ מיכה ז פסוק יח

²²² עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

²²³ תומר דבורה פרק א'

²²⁴ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

²²⁵ זהר במדבר קלא.

(א) תיקון ראשון

אורו נקרא "מי אל כמוך" והכלי שלו נקרא "אל".

ואמר הזהר²²⁶ על התיקון הראשון, וז"ל:

תִּאֲנָא, בְּצִנְיֵעוּתָא דְסַפְרָא (לימדו זאת בספר הצנוע), דְהָאֵי דִיקְנָא מְהִימְנוּתָא דְכֻלָּא (שזו הזקן משם משתלשל האמונה לכל שאר הספירות שמתחתיה), נְפִיק מְאוּדְנוֹי (אור הזקן יוצא מהאוזניים), וְנִחִית סוּחָרְנִיָּה דְפּוּמָא קְדִישָׁא (ויורד עד למקום שמסביב של הפה הקדוש), וְנִחִית וְסִלִיק וְחָפִי (ויורד ויוצא וחופף), בְּתַקְרוּבָתָא (סגיו) דְבוּסְמָא טְבָא (בתקרובת בושם טוב), חוּרָא דִיקְרָא (לבן יקר). חוּרָא יִקְרָא דְדִיקְנִיָּה נְחִית (יורד) בְּשִׁקוּלָא (במשקל), וְחָפִי עַד טְבוּרָא (וחופף עד הטבור). הוּא דִיקְנָא יִקְרָא (יקר - חשוב), מְהִימְנָא שְׁלִימָא (בו משתלשל האמונה שלמה), דְנִגְדִין (שמתחברים) בִּיהַי י"ג נְבִיעִין (שורשים של השפעות), מְבוּעִין דְמִשְׁחָא (של משחה - שמן) רְבוּת טְבָא, בְּתִלְת עֶשְׂרֵי תִקּוּנִין מְתַקְנָא (בשלוש עשרה תיקונים נתקנה).

תִּקּוּנָא קְדָמָא: מְתַתְקֵן שְׁעָרָא מְלַעֲיָלָא, וְשָׂאֲרֵי מְהִימְנָא דְשְׁעָרָא רִישִׁיָּה, דְסִלִיק בְּתִקּוּנֵי לְעִילָא מְאוּדְנוֹי, וְנִחִית מְקַמֵּי פְתִחָא דְאוּדְנוֹי, בְּחַד חוּטָא בְּשִׁקוּלָא טְבָא, עַד רִישָׁא דְפּוּמָא. עכ"ל.

וכתב רח"ו²²⁷ על התיקון הזה, וז"ל:

ועתה נבארם בפנים האדם עצמו איך הם י"ג תיקונים: ואמנם תחת שני פאתי הראש הם מתחילין ב' רישין דדיקנא והם קצרים ולא רחבים, והם כנגד האזן, וזהו תיקון א' נקרא "אל". עכ"ל.

והסביר רבי משה קורדואירו²²⁸ שהקדוש ברוך הוא דרך מידה זו נקרא "מלך עלוב", כי הוא משפיע כוחות לאדם, ואותו אדם משתמש בכוחות אלו כדי להזיק לעצמו ולעולם, חוטא ומחטיא, ומתרחק מדרכי ה' ומהטוב. ועם כל זה הקב"ה סובל את העלוב, ואינו

²²⁶ במדבר דף קל"א ע"א

²²⁷ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

²²⁸ תומר דבורה פרק א'

כועס. אלא ממשיך להשפיע לאדם זה טובות עד שבעזרת ה' יחזור למוטב, ועל זה נקרא תיקון זה "מי אל כמוך" – מלך נעלב.

כך עלנו להדבק במידה זו כדי שהתיקון הראשון של הי"ג תיקונים ישפיע עלנו ועל כלל ישראל. והיינו עלנו לסבול את עלבוננו, שאע"פ שהזולת שילם "רע תחת טובה" ויש לנו יכולת להתנקם ולהפסיק לעשות לו טובות, מ"מ עלנו לא להקפיד עליו לא בליבנו ולא בדיבורנו, וכ"ש שלא לכעוס. ולהמתין שאותו אדם יחזור למוטב – מידת הסבלנות – ולהמשיך להשפיע לו חסד של אמת (בלי רצון לקבל).

וכתב השערי אורה²²⁹: "אל" הוא סוד מידה עליונה אשר כולה רחמים גמורים, ומפניה נכנעים כל מחנות הדין ואין אחד מהן עומד לפניה, עכ"ל. (ר"ל כאשר האדם זוכה למדרגה הזו אז אינו חי בדינו, ואינו רואה את הרע של הזולת, ודן את השני לכף זכות).

(ב) תיקון שני

אורו נקרא "נושא עון" והכלי שלו נקרא "רחום".

ואמר הזהר²³⁰ על התיקון השני, וז"ל:

תְּקוּנָא תְּנִינָא. מִתְּתִיקוֹן שְׁעָרָא מְרִישָׁא דְּפּוֹמָא, (וסליק) עַד רִישָׁא אַחֲרָא דְּפּוֹמָא, בְּתִיקוּנָא שְׁקִיל. עכ"ל.

וכתב רח"ו²³¹ עליו, וז"ל:

ואח"כ תיקון הב' והוא שורות השערות הגדלים בשפה עליונה על הפה לאורך, וזהו "רחום". עכ"ל.

---

²²⁹ שער ז'

²³⁰ במדבר דף קל"א ע"א

²³¹ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

והסביר על תיקון הזה הרמ"ק שכאשר האדם חוטא הוא בורא מלאך משחיט, ואותו מלאך רוצה להתקיים כמו כל בריאה עלי אדמות, ולפי טבע הדברים הבן ניזון על שולחן אביו, נמצא שאותו מזיק היה אמור לקבל מזון ושפע ממי שיצר אותו, דהיינו החוטא, ואם אותו מזיק היה מתפרנס אצל מי שיצרו היה מזיק ליוצרו או במיתה או בכרת או בייסורים – הכל תלוי בגודל החטא. והקדוש ברוך הוא ברוב חסדיו נקרא "נושא עון" ר"ל נושא הוא את כל המלאכים המזיקים שהרשעים מייצרים, והוא בעצמו זן ומפרנס אותם, כי אלמלא כך – כמעט כל העולם כולו היו חיים בייסורים ח"ו. וזה על מנת שהאדם יוכל לקחת את הזמן שלו לרצות בטוב ולמאוס ברע, ולחזור בתשובה שלמה, דהיינו שלא ירצה ברע, ואז יבטל את אותו המזיק לגמרי.

כי ידוע שישנם שני בחינות במלאך המזיק - גופו ונשמתו. גופו נברא מעשית החטא בעשיה ממש ועל כן כאשר האדם מפסיק לעשות את אותה עבירה – גופו של המלאך כלה. ונשמת המלאך נברא מרצונות האדם, דהיינו כל עוד האדם רוצה ברע אלא שהוא מתגבר על יצרו הרע – נשמת המלאך עדיין קיים ח"ו. ועל האדם לגלות את החפץ הפנימי – שאינו רוצה ברע אלא אדרבה הוא רוצה את רצון ה' והוא משוכנע שעצת ה' היא הטובה ביותר בשבילו ובשביל משפחתו ובשביל כלל האנושות כולה, רק אז, כאשר גילה שרצונו הוא רצון ה', אז גם נשמת המלאך הזה נעקרת מין העולם.²³²

וגילה הרמ"ק שכדי לעקור את גופו של המלאך האדם חייב לסבול ייסורים בגופו או שמין השמים יתנו למלאכים שהוא בעצמו ברא לפרוע חובו או שהוא בעצמו יקבל על עצמו תעניות וסיגופים. או שהב"ד ימית אותו באחד מארבעה מיתות בית דין או בכל עונש הראוי לו לפי דין תורה. או שידונו אותו בגיהנום לאחר פטירתו מין העולם, כאשר המלאכים שיכפרו על הרע שעשה הם המלאכים שיצר הוא בעצמו.

נמצאנו למדים שהקדוש ברוך הוא לוקח על עצמו את הסבל של האנושות כדי לתת לו אפשרות וזמן לחזור למוטב, זוהי גילוי חסד כדול, וגלוי מידת הסבלנות. וכן עלנו להדבק במידה זו עם חברנו כדי שה' גם יתעורר לעשות חסד חנינם עם העולם כולו.

והוסיף השערי אורה: וסוד רחום הוא מידת אל כשהיא רואה שיצא מן הדין בסנהדרי גדולה להשמיד או להחרים אדם או מקום, או שאר כיוצא בזה, שאם ישמד יבוא לעולם הפסד גדול, אז יוצאת המידה הנקראת אל כדי לרחם על הבריות שלא יישחת העולם ומרחמת על אותה הבריה שנגזר עליה הדין לכלותה. וכשיוצאת מידת אל, בורחים ומסתתרין כל מחנות הדין ואז ניצלת אותה הבריה מן הדין והעונש, וזהו סוד 'רחום' אשר במידת אל.

---

²³² צמח צדק – דרך מצוותיך

ג) תיקון שלישי

אורו נקרא "ועובר על פשע" והכלי שלו נקרא "וחנון".

ואמר הזהר²³³ על התיקון השלישי, וז"ל:

תקונא תליתא. מאמצעייתא דתחות (ס"א דהאי) חוטמא, מתחות תרין נוקבין, נפיק חד אורחא, ושערא אתפסק בהווא ארחה, ומליא מהאי גיסא, ומהאי גיסא שערא, מתקונא שלים סותרניה דהווא אורחה. עכ"ל.

וכתב רח"ו²³⁴ עליו, וז"ל:

ג' - "וחנון" הוא אותו ארחה (דרך) שכנגד האמצעית החוטם. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק וז"ל: זו מדה גדולה שהרי אין המחילה על ידי שלים אלא על ידו ממש של הקדוש ברוך הוא כדכתיב (תהלים קל, ד) כי עמך הסליחה וגו' ומה היא הסליחה שהוא רוחץ העון כדכתיב (ישעיה ד, ד) אם רחץ אדני את צאת בנות ציון וגו' וכן כתיב (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' והיינו ועובר על פשע שולח מימי רחיצה ועובד ורוחץ הפשע.

והנה ממש כדמות זה צריך להיות האדם שלא יאמר וכי אני מתקן מה שפלוני חטא או השחית, לא יאמר כך שהרי האדם חטא והקדוש ברוך הוא בעצמו שלא על ידי שלים מתקן את מעוֹת ורוחץ צאת עוֹנו. עכ"ל הרמ"ק.

וכתב השערי אורה²³⁵: ואומר אחריו 'חנון', וסוד חנון כי פעמים רבות כצאת מחנות המשחית להשחית בני העולם על פי הדין, יוצאת מידת אל ומתגלגלת להצילם, ואף על פי שאינם הגונים ולא ראויים נותנת מתנת חנם כדי להציל את הבריות מן העונש הגדול.

---

²³³ במדבר דף ק"א ע"א

²³⁴ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

²³⁵ שער ז'

ד) תיקון רביעי

אורו נקרא "לשארית נחלתו" והכלי שלו נקרא "ארך".

ואמר הזהר²³⁶ על התיקון הרביעי, וז"ל:

תקונא רביעא. מתתקן שערא (ונחית) תחות פומא, מרישא חדא לרישא חדא, בתקונא שלים. עכ"ל.

וכתב רח"ו²³⁷ עליו, וז"ל:

ד' - "ארך" הוא שורת שערות שתחת שפה התחתונה. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: הנה הקדוש ברוך הוא מתנהג עם ישראל בדרך זה לומר מה אעשה לישראל והם קרובי שאר בשר יש לי עמיהם שהם בת זוג להקדוש ברוך הוא וקורא לה בתי, אחותי, אמי. כדפרשו ז"ל וכתוב ישראל עם קרובו ממש קרבה יש לו עמיהם ובניו הם. והינו לשארית נחלתו לשון שאר בשר וסוף סוף הם נחלתו. ומה אמר, אם אענישם הרי הכאב עלי כדכתוב (ישעיה סג, ט) בכל צרתם לו צר. [...] כה האדם עם חברו כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו מפני שהנשמות כלולות יחד יש בזה חלק זה ובזה חלק זה [...] וכן מטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד חלק אחד מחברו וכשחוטא האחד פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחברו בו, נמצא מצד החלק ההוא חברו ערב עליו. אם כן הם שאר זה עם זה ולכך ראוי לאדם להיותו חפץ בטובתו של חברו ועינו טובה על טובת חברו וכבודו יהיה חביב עליו כשלו שהרי הוא הוא ממש, ומטעם זה נצטוינו (ויקרא, יט) ואהבת לרעך כמוך וראוי שירצה בכשרות חברו ולא ידבר בגנותו כלל ולא ירצה בו כדרך שאין הקדוש ברוך הוא רוצה בגנותנו ולא בצערנו מטעם הקרבה, אף הוא לא ירצה בגנות

²³⁶ במדבר דף קל"א ע"א

²³⁷ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

חֲבֵרוֹ וְלֹא בְצַעְרוֹ וְלֹא בְקִלְקוּלוֹ וְיִרְעֵ לּוֹ מִמֶּנּוּ כִּי אֵלּוּ הוּא מִמֶּשׁ הָיָה שְׂרׁוּי בְּאוֹתוֹ צַעַר אוֹ בְּאוֹתוֹ טוֹבָה. עכ"ל.

וכתב השערי אורה²³⁸: ואומר אחריו 'ארך אפים', דע שיש מן הבריות מי שאינו ראוי לא לרחום ולא לחנון, אלא ראוי להענש כפי הדין שנגזר עליו מלמעלה, ואף על פי כן מידת אל שכולה רחמים יוצאת ואומרת; המתינו לפלוני ואל תענישהו מיד, ואף על פי שאינו ראוי לא לרחום ולא לחנון המתינו לו אולי יעשה תשובה. זהו סוד 'ארך אפים', כלומר שמאריכין לו הזמן אולי יעשה תשובה. ואף על פי שהאף תלוי עליו, מאריכין לו האף:

ה) תיקון חמישי

אורו נקרא "לא החזיק לעד אפו" והכלי שלו נקרא "אפים".

ואמר הזהר²³⁹ על התיקון החמישי, וז"ל:

תְּקוּנָא חֲמִישָׁא. תְּחוֹת פּוֹמָא נְפִיק אַרְחָא אַרְחָא, בְּשִׁקוּלָא דְאַרְחָא דְלַעִילָא, וְאַלִּין תְּרִין אַרְחִין רְשִׁימִין עַל פּוֹמָא, מְכָאן מְכָאן. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁴⁰ עליו, וז"ל:

ה' - "אפים" הוא ארחא תניינא המפסיק באמצע הזקן והוא מכוון נגד ארחא קדמאה שתחת החוטם. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: זו מדה אחרת שאפילו שהאדם מחזיק בחטא אין הקדוש ברוך הוא מחזיק אף, ואם מחזיק לא לעד אלא יבטל כעסו אפילו שלא ישוב האדם, כמו שמצינו בימי ירבעם בן יואש שהחזיר הקדוש ברוך הוא גבול ישראל והם היו עובדים עגלים ורחם עליהם ולא נשבו אם כן למה רחם, בשביל מדה זו שלא החזיק לעד אפו אדרבא מחליש אפו עם

---

²³⁸ שער ז'

²³⁹ במדבר דף קל"א ע"א

²⁴⁰ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

היות שעדין החטא קים אינו מעניש אלא מצפה ומרחם אולי ישובו, והינו כי לא לנצח אריב ולא לעולם אטור אלא הקדוש ברוך הוא מתנהג ברכות ובקשות הכל לטובת ישראל. עכ"ל.

מכאן שכדי להשוות צורה עם התיקון החמישי של הי"ג תיקוני דיקנא, עלינו לוותר לאנשים שחוטאים נגדנו, ולהפסיק לכעוס עליהם, וזה אע"פ שהם עדיין פושעים נגדנו.

ו) תיקון שישי

אורו נקרא "כי חפץ חסד הוא" והכלי שלו נקרא "ורב חסד".

ואמר הזהר²⁴¹ על התיקון השישי, וז"ל:

תקונא שתיתתאה. מתתקן שערא, וסליק ונפיק מלרע לעיל לרישא דפומא. ויפי תקרובתא דבוסמא טבא, עד רישא דפומא דלעילא. ונחית שערא לרישא דפתחא דאורחא תתאה דפומא. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁴² עליו, וז"ל:

ו' - "ורב חסד" הוא תחת תיקון קדמאה ד(שנקרא) "אל" והוא סיום שיעור אותן השערות הקצרות של שער הזקן, והוא במקום שהתחיל להתרחב מעט שהוא מקום התחלת עצם הלחיים עצמו שהוא יוצא כמין זוית תחת האזן ומשם ולמטה הוא רחב יותר משל מעלה וזהו נקרא "ורב חסד", וזה נמשך עד המקום שכנגד הפה. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: הלא כבד פרשנו במקומו שיש בהיכל ידוע מלאכים ממנים לקבל גמילות חסד שאדם עושה בעולם הזה, וכאשר מדת הדין מקטרגת על ישראל, מיד אתם המלאכים מראים החסד ההוא והקדוש ברוך הוא מרחם על ישראל מפני שהוא חפץ בחסד, ועם היות שהם חייבים אם הם גומלים חסד זה לזה - מרחם עליהם. [...] אם כן בסדר זו ראוי לאדם להתנהג אף אם ראה שאדם עושה לו רע ומכעיסו אם יש בו צד טובה

²⁴¹ במדבר דף קל"א ע"א

²⁴² עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפיו" פרק ט'

שְׁמֵטִיב לְאַחֲרֵים אוּ מִדָּה טוֹבָה שְׁמֵטְנָהֵג כְּשׁוֹרָה יִסְפִּיק לוֹ צֶדֶד זֶה לְבִטֵּל כְּעֶסוֹ מֵעָלָיו וְיִרְצָה לְבוֹ עִמּוֹ וְיִחַפֵּץ חֶסֶד וְיֹאמֶר דִּי לִי בְטוֹבָה זוֹ שְׁיֵשׁ לוֹ וְכָל שְׁכֵן בְּאַשְׁתּוֹ כִּדְפָרְשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה (יְבָמוֹת סג, א) דִּינּוֹ שְׁמַגְדֵּל לוֹת אֶת בְּנֵינוּ וּמְצִילוֹת אוֹתָנוּ מִן הַחֶטָּא, כִּי יֹאמֶר עַל כָּל אָדָם דִּי לִי בְטוֹבָה פְּלוֹנִית שְׁעָשָׂה לִי אוּ שְׁעָשָׂה עִם פְּלוֹנִי אוּ מִדָּה טוֹבָה פְּלוֹנִית שְׁיֵשׁ לוֹ יְהִיָּה חֶפֶץ חֶסֶד. עכ"ל.

ובזכות ההבטה בנקודות טובות של הרשע אזי בעזרת ה' יחזור למוטב, וזה מטעם שע"י ראייה בטוב שבחבר אנו משפיעים עליו חסד, והחסד הזה יעורר בליבו הרהורי תשובה.

וזהו תוכן הייחוד שלימד אותנו רח"ו, שאם אנו רוצים להחזיר בן אדם בתשובה שלמה, עלינו לייחד ייחוד, וזה הייחוד מכוונים בתפילת שמונה עשרה בברכת "השיבנו".

וז"ל רח"ו²⁴³ ז"ל:

והוא להר"מ אלשיך זלה"ה על אודות בנו שנשתמד, ולימד לו מורי זלה"ה (האריז"ל) שיכוין לייחוד הזה להשיבו בתשובה והועיל לו ושב לדת ישראל.

כבר ידעת כי בברכת "השיבנו אבינו לתורתך" שבתפילת י"ח היא בבינה הנק' תשובה (ר"ל עיקר התשובה בבינה שקשורה ללב, דהיינו לעורר את האהבה והיראה וההתפארות והניצוח וההודיה וההתקשרות והעלת הכבוד לאצילות, ר"ל לקבל כל רגשות אלו על מנת להשפיע ולא על מנת לקבל כל זה בא מהתעוררות הלב – בינה, כי כולם הם רגשות שבלב האדם) ולכן בהגיעך בברכה זו בתפלתך תאמר תפלה זו קודם החתימה: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתחתור חתירה מתחת כסא כבודך ותקבל בתשובה את פלוני בן פלונית כי ימינך פשוטה לקבל שבים, ברוך אתה ה' הרוצה בתשובה". ובמילת "ימינך" תכווין אל ספירת החסד הנקרא ימין, ותכווין בה שהיא שם הוי"ה נקודה בסגול כל ד' אותיותיה (כי יש ניקוד לכל ספירה, ניקו הכתר – קמץ, חכמה פתח, בינה – צירי, חסד סגול וכו') והנה החסד נקשר עם בינה הנקרא ימין ותשובה, ותכווין שיפשוט יד ימינו הנקרא חסד כדי לקבלו בתשובה הנקראת בינה הסמוכים יחד. עכ"ל.

הוי"ה דחסד פירושו כנ"ל, להרבות באהבה וחסד, כי היכל האהבה כנגד ספירת החסד. וא"ת איך אני יאהב אדם רשע? התשובה לכך היא אל תאהב את הרע שבו, אלא תתבונן בטוב שבו ותאהב אותו במעשיו הטובים כנ"ל. וע"י זה ההתבוננות בטוב והאהבה, תשפיע למח בינה שלו שהוא שורש לכל המידות שלו, ואז אותו אדם יתבונן בעצמו איכן הרע שבו, ואיך לבערו ויחזור מעצמו בתשובה. וזה הבינה שלו – לב ורגש ששם שורש המידות שלו,

²⁴³ שער רוח הקודש כד ע"ג

והבינה שלו כנגד הוי"ה בניקוד צירי, והבינה קשורה ללב האדם, "הלב מבין", והבינה היא שורש לכל המידות כולם, בסוד "אם הבנים", אימא – בינה, בנים – ז"ת, והמידות הם כנ"ל שורש לכל עשיית המצוות בשמחה (מדרגת בן) או בסבל (מדרגת עבד) או אי קיום המצוות (רשע).

וזה תוכן השמות (אותיות כנגד עולם העשייה של אותה כוונה):

והכוונת הרגש היא כנ"ל, לעורר רגש של אהבה וחמלה וחסד, ורגש זה מתלבש באותיות של שם הוי"ה בניקוד סגול כנ"ל.

ומטעם זה כשאנו מברכים בני אדם, אנו שמים את היד הימנית שלנו על הראש – בינה, של המתברך.

ועל עניין זה כתב רבי נחמן²⁴⁴, וז"ל:

דע כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה, וזה בחינת (תהלים ל"ז): "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" הינו שהפסוק מזיהר לדון את הכל לכף זכות, ואף-על-פי שאתה רואה שהוא רשע גמור, אף-על-פי-כן צריך אתה לחפש ולבקש למצא בו מעט טוב ששם אינו רשע וזהו ועוד מעט ואין רשע, שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב שיש בו עדיו, ששם אינו רשע, כי אף-על-פי שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדיו, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל-ידי-זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על-ידי-זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה על-ידי-זה, וזהו ועוד מעט ואין רשע, על-ידי שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, על-ידי-זה והתבוננת על מקומו ואיננו, הינו כשתבונן ותסתכל על מקומו ומדרגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי על-ידי שמוצאין בו עוד מעט טוב, איזה נקדה טובה, ודנין אותו לכף זכות, על-ידי-זה מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות "והתבוננת על מקומו ואיננו" כנ"ל, והבן. עכ"ל.

---

²⁴⁴ ליקוטי מוהר"ן רפ"ב

וכתב השערי אורה²⁴⁵: דע שיש מן הבריות מי שאינו ראוי לא לרחום, ולא לחנון, ולא לארך אפיים, אבל הוא ראוי ליענש מיד. מה עושה מידת א"ל שהיא מידת הרחמים? כששוקלים עונות של אותה הבריה כשהיא נידונת בבית דין של מעלה, מסלקת עוון ראשון ושני ואינן נכנסין במניין; ואף על פי שאינן נמחקים אין מונים אלא מעוון שלישי שנאמר: הן כל אלה יפעל א"ל פעמים שלש עם גבר (איוב לג, כט). ואחר ששקלו עוונות וזכויות של אותה הבריה, אם המאזניים עומדות בשווה מידת א"ל מכרעת כף מאזניים לכף זכות, שנאמר 'ורב חסד', מטה כלפי חסד. ואם כן נמצאת מידת א"ל גומלת חסד ורחמים אל אותה הבריה העומדת בדיון. ואף על פי שאינה ראויה, לא לרחום, ולא לחנון, ולא לארך אפים, אף על פי כן עושה עמה חסד כששוקלים עוונות וזכויות.

ז) תיקון שביעי

אורו נקרא "ישוב ירחמנו" והכלי שלו נקרא "ואמת".

ואמר הזהר²⁴⁶ על התיקון השביעי, וז"ל:

תְּקוּנָא שְׁבִיעָא. פְּסִיק שְׁעָרָא, וְאַתְחַזֵּן תְּרִין תְּפוּחִין, בְּתִקְרוּבָתָא דְּבוֹסְמָא טְבָא, שְׁפִירָן וְיֶאֱן לְמַחְזִי. בְּגִינְיָהוֹן אֲתִקְיִים עֲלָמָא, הֲדָא הוּא דְכָתִיב²⁴⁷ "בְּאוֹר פְּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים". עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁴⁸ עליו, וז"ל:

ז' - "ואמת" הם ב' הפנים החלקים מן השער (הנקראים) "תרין תפוחין קדישין" (דהיינו מקום הלחיים). עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: הנה אין הקדוש ברוך הוא מתנהג כמידת בשר ודם שאם הכעיסו חברו כשהוא מתרצה עמו מתרצה מעט לא כאהבה הקודמת. אבל אם חטא אדם ועשה

---

²⁴⁵ שער ז'

²⁴⁶ במדבר דף קל"א ע"א

²⁴⁷ משלי טז

²⁴⁸ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

תשובה, מעלתו יותר גדולה עם הקדוש ברוך הוא, והינו (ברכות לד): "במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד". עכ"ל.

ומסביר שם הרב שטעם הדבר הוא היות והבעל תשובה נפל לס"א לכן עליו להתגדר יותר ולהסתגף יותר מאשר צדיק שלא חטא ולא נפל לרע, וזהו מעלתו היתרה מאשר צדיק שלא נפל.

ומסיים הרב, וז"ל: וְכֵן הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג עִם חֲבֵרוֹ לֹא יִהְיֶה נוֹטֵר אִיבָה מִהַכֶּעָס הַקּוֹדֵם אֲלֵא כְשִׁירָאָה שֶׁחֲבָרוֹ מִבְּקֵשׁ אֶהְבֵּתוֹ יִהְיֶה לוֹ בְּמַדְרַגַּת רַחֲמִים וְאֶהְבֵּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִקֵּדָם וְיֹאמַר הֵרִי הוּא לִי כְּבִעְלֵי תְּשׁוּבָה שְׂאִין צְדִיקִים גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד אֲצֵלָם וְיִקְרְבוּ תְּכִלִּית קְרָבָה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁמְקַרְבֵּ אֶתֶם שֶׁהֵם צְדִיקִים גְּמוּרִים עִמּוֹ שְׁלֹא חָטְאוּ אֲצֵלוֹ. עכ"ל.

והוסיף השערי אורה²⁴⁹: ואחר שידעת זה, דע כי מידת א"ל מוסיפה לעשות עוד כמה חסד וכמה רחמים עם הבריות, בסוד מה שגמר הפסוק הזה 'ואמ"ת'. ומהו 'ואמ"ת'? הרי ששקלו עוונותיו וזכויותיו של אדם זה, וכל כך גברו חטאיו שלא יכול להועיל במידת החסד אלא עוונותיו הכריעו את המשקל לכף חובה, עדיין מידת א"ל, שהיא מידת החסד, גומלת חסד ורחמים עם אותה הבריה שנענשת, בשתי דרכים: דרך האחת, שאם אותה הבריה מחויבת להיות נכרתת ונאבדת מתוך הדין שלה, מידת החסד מונה כל הזכויות וכל הטובות שעשתה אותה בריה, ואפילו שיחה טובה שעשתה, ומקילין עונש אותה הבריה כדי שלא תצטער הרבה. והדרך השני, ואם אותה הבריה הנענשת אינה חייבת כרת ואבדון, בסוף העונש מידת הרחמים מדקדקת לה, ואפילו שיחה מועטת, לתת לה שכר טוב על מה שעשתה אחר שעברו ימי העונש. ואף על פי שמידת הדין הוא עושה גם הדבר הזה, שמדקדקת להיטיב כמו שדקדקה להעניש, ועל זה נקראת גם מידת הדין 'ואמ"ת':

ח) תיקון שמיני

אורו נקרא "יכבוש עונותינו" והכלי שלו נקרא "נוצר חסד".

---

²⁴⁹ שערי אורה

ואמר הזהר²⁵⁰ על התיקון השמיני, וז"ל:

תִּקְוֵנָא תְּמִינָנָא. נְפִיק חַד חוּטָא דְשַׁעְרֵי סוּחְרָנִי דְדִיקְנָא, וְתַלְיִין בְּשַׁקוּלָא עַד טַבְרָא. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁵¹ עליו, וז"ל:

ח' - "נוצר חסד" והוא נקרא "מזלא קדישא", והוא הזקן מכנגד הפה ולמטה שהוא כללות הזקן בכללותו בחיבור א', כי מה שלמעלה מזה הוא נחלק לב', כי ב' תפוחין וחוטמא מפסיקין בנתיים, ואמנם מכנגד הפה ולמטה הוא עובי הזקן והתחברותן יחד, ואמנם הוא מאד עבה, והם שערות על גבי שערות, ואלו נחלקין לב'. כיצד? צד הזקן שמכנגד מעלה שהוא מקום הזקן המגולה (צד חוץ של הזקן, שנראה למי שעומד לפניו) הוא תיקון א' (והוא התיקון הנקרא "נוצר חסד" – תיקון השמיני), וצד הזקן המכוסה שהוא כנגד הגרון (צד הפנימי של הזקן) הוא תיקון ב' (והוא התיקון הי"ג שנקרא "ונקה"). נמצא כי אנו מחלקין עביות הזקן כי צד העליון הנגלה לעינים (הוא) תיקון אחד (הח'), ומה שהוא כנגד הגרון הם השערות שתחת אלו הראשונים והם מתכסים באלו (בתיקון הח') הם חיקון ב' (והוא דיקון הי"ג). והנה אלו ב' תיקונים נקרא "מזלא", והם ב' מזלות. ופירוש "מזלא" מלשון "תזל כטל אמרתי" שהוא משך השערות באורך מלמעלה למטה. ואין בכל הי"ג תיקונים האלו שיהיה נקרא כך אלא אלו השנים העליון נקרא "נוצר חסד" (שהוא) תיקון הח', והתחתון נקרא "ונקה" (והוא) תיקון יג'. ושניהן כל אחד נקרא "מזלא". ואמנם אלו השערות הם ארוכות עד הטבור שלו. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: הרי הקדוש ברוך הוא מתנהג עם ישראל במדה זו והיא סוד כבישת העון. כי הנה המצות היא כפרחת עלתה נצה ובוקע ועולה עד אין תכלית לכנס לפניו יתברך אמנם העונות אין להם כניסה שם ח"ו אלא כבשם שלא יכנסו כדכתיב²⁵² "לא יגרך רע" - לא יגור במגורך רע אם כן אין העון נכנס פנימה. [...] אין הקדוש ברוך הוא אומר עשה ארבעים מצות ועשר עברות נשארו שלשים מצות וילכו עשר בעשר חס ושלום, אלא אפילו צדיק גמור ועשה עברה אחת דומה לפניו כאלו שרף את התורה עד שיירצה חבו ואחר כך יקבל שכר כל מצותיו [...] אף מדה זו צריך האדם להתנהג בה שלא יכבש טובת חברו ויזכור

²⁵⁰ במדבר דף קל"א ע"א

²⁵¹ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

²⁵² תהלים ה, ה

רָעָתוֹ שְׁגַמְלָהוּ אֶלֶּא אֲדַרְבָּה יִכְבֹּשׁ הַרְע וַיִּשְׁכַּחְהוּ וַיִּזְנִיחוּ וְלֹא יָגוּר בְּמַגּוּרוֹ רָע וְתִהְיֶה הַטּוֹבָה
סְדוּרָה תָּמִיד לְפָנָיו וַיִּזְכֹּר לוֹ הַטּוֹבָה וַיִּגְבִּיר לוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה לוֹ וְלֹא יִנְכָּה בְּלִבּוֹ
וַיֹּאמֶר אִם עָשָׂה לִי טוֹבָה הֲרִי עָשָׂה לִי רָעָה וַיִּשְׁכַּח הַטּוֹבָה לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן אֶלֶּא בְּרָעָה יִתְרַצֶּה כָּל
דָּרָךְ רִצּוּי שְׂיֻכַל וְהַטּוֹבָה אֶל יִזְנִיחָה לְעוֹלָם מִבֵּין עֵינָיו וַיַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַרְעָה כָּל מָה שְׂיֻכַל
כְּדָרָךְ שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת כְּדִפְרִשְׁתִּי. עכ"ל.

ט) תיקון תשיעי

אורו נקרא "ותשליך במצולות ים כל חטאתם" והכלי שלו נקרא "לא לפים".

ואמר הזהר²⁵³ על התיקון התשיעי, וז"ל:

תִּקְוָא תְּשִׁיעָאָה. מִתְעָרִי וּמִתְעָרְבִין שְׁעָרֵי דִיקְנָא, עִם אֵינִין שְׁעָרֵי דְתַלְיִין בְּשִׁקּוּלָא, (דתליין)
וְלֹא נִפְקִי דָא מִן דָּא. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁵⁴ עליו, וז"ל:

ט' - הוא (התיקון הנקרא) "לא לפים" כי בין אלו השערות הארוכות (בין התיקון הח' ולבין
הי"ג הנ"ל) מובלעים קצת קטנים וזהו "לא לפים". עכ"ל.

וכתב הרמ"ק:

זו מִדָּה טוֹבָה לְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהָרִי יִשְׂרָאֵל חֲטָאוּ מִסָּרָם בְּיַד פְּרָעָה וְשָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה,
(א"כ) לָמָּה יַעֲנִישׁ פְּרָעָה? וְכֵן סְנַחְרִיב? וְכֵן הָמָן וְדוֹמִיָּהֶם? (אלא) אֵין הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִתְנַחֵם בְּלִבָּד לּוֹמֵר שָׁבוּ בְּתִשׁוּבָה אִם כֵּן לֹא יִהְיֶה לָהֶם עוֹד רָעָה, אִם כֵּן יִסְתַּלַּק הָמָן
מִעֲלֵיהֶם אוֹ פְּרָעָה אוֹ סְנַחְרִיב, זֶה לֹא יִסְפִּיק, אֶלֶּא יָשׁוּב עֲמַל הָמָן עַל רֹאשׁוֹ וְכֵן פְּרָעָה וְכֵן
סְנַחְרִיב [...] וְהִינוּ " וְתִשְׁלִיךְ בְּמִצְלוֹת יָם כָּל חֲטָאוֹתֶם ", יִרְצֶה הַשְּׁלִיךְ כַּח הַדִּין לְהַפִּיל עַל
יְדֵי אֵלוֹ שֶׁהֵם מִצְלוֹת יָם [...] אֵלוֹ הֵם הַעוֹשִׂים דִּין בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁיָּשׁוּב אַחַר כָּךְ כָּל גְּמוּלָם

²⁵³ במדבר דף קל"א ע"א

²⁵⁴ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

בראשם, והטעם מפני שאחר שישאל קבלו הדין הקדוש ברוך הוא מתנחם אפילו על מה שקדם ותובע עלבונם ולא די אלא²⁵⁵ "אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה".

גם במדה זו צריך להתנהג האדם עם חברו, אפילו שיהיה רשע מדכא בייסורין אל ישנאהו שאחר שנקלה הרי הוא כאחיו²⁵⁶ ויקרב המרודים והנענשים וירחם עליהם ואדרבה יצילם מיד אויב ואל יאמר עונו גרם לו אלא ירחמהו במדה זו כדפרשתי:

(י) תיקון עשרי

אורו נקרא "תתן אמת ליעקב" והכלי שלו נקרא "נושא עון".

ואמר הזהר²⁵⁷ על התיקון העשירי, וז"ל:

תקנא עשיראה. (מתערבין) נחתין שערי תחות דיקנא. וספין בגרונא תחות דיקנא. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁵⁸ עליו, וז"ל:

י' - "נושא עון" אחר כל ב' מזלות אלו (מתחת למזל הח' והי"ג) יש שערות קטנים סמוכות לגרון והם למעלה ממנו מעט ואינן מובלעים במזלא הנ"ל (הי"ג) רק ניכרין לבדם וחפיין אגרונא (וחופפים על הגרון). עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: מדה זו היא, שיש בישאל מעלה, אתם הבינוניים שאינם יודעים להתנהג לפנים משורת הדין והם נקראים יעקב מפני שאינם מתנהגים אלא עם הנהגות אמתיות גם הקדוש ברוך הוא יש לו מדת אמת שהוא על צד מציאות המשפט הישר, ואלו הם המתנהגים בעולם בישר והקדוש ברוך הוא מתנהג עמם באמת מרחם עליהם על צד הישר והמשפט.

---

²⁵⁵ זכריה א, טו

²⁵⁶ מכות כג.

²⁵⁷ במדבר דף קל"א ע"א

²⁵⁸ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

גם כן האדם צריך להתנהג עם חברו על צד הישר והאמת בלי להטות משפט חברו לרעה עליו באמת כמו שהשם יתברך מרחם על הבריות הבינוניים במידת אמת לתקן אתם:

יא) תיקון האחד עשר

אורו נקרא "חסד לאברהם" והכלי שלו נקרא "ופשע".

ואמר הזהר²⁵⁹ על התיקון האחד עשר, וז"ל:

תקונא חד סר. דלא נפקין נימא מן נימא, ומתשערן בשיעורא שלים. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁶⁰ עליו, וז"ל:

י"א - "ופשע" הוא היות אלו השערות קטנות שוין בארכם ולא נפקי דא מן דא. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: הם המתנהגים בעולם לפני משורת הדין באברהם אבינו גם הקדוש ברוך הוא מתנהג עמהם לפני משורת הדין, אינו מעמיד עמהם הדין על תוקפו אף לא כדרך הישר אלא נכנס עמהם לפני מן הישר כמו שהם מתנהגים, והינו "חסד לאברהם" הקדוש ברוך הוא מתנהג במידת חסד עם אתם שהם כמו אברהם בהתנהגות.

גם האדם עם היות שעם כל אדם יהיה מתנהג בצדק ובישר ובמשפט, עם הטובים והחסידים תהיה הנהגתו לפני משורת הדין. ואם לשאר האדם היה סבלן קצת לאלו יותר ויותר, וירחם עליהם לנכנס עמהם לפני משורת הדין שהוא מתנהג בה עם שאר האדם וצריך שיהיו אלו חשובים לפניו מאד מאד וחביבים לו והם יהיו מאנשי חברתו:

---

²⁵⁹ במדבר דף קל"א ע"א

²⁶⁰ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

יב) תיקון שנים עשר

אורו נקרא "אשר נשבעת לאבותינו" והכלי שלו נקרא "וחטאה".

ואמר הזהר²⁶¹ על התיקון השתיים עשר, וז"ל:

תְּקוּנָא תְּרִיסָר. דְּלֹא תִלְיִין שְׁעָרֵי עַל פּוּמָא, וּפּוּמָא אֲתִפְנִי מְכַל סְטְרוּי. וְיֵאֵן שְׁעָרֵי סְחוּר סְחוּר לִיה. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁶² עליו, וז"ל:

י"ב - "וחטאה" הוא הפה עצמו להיות פנוי משערות. עכ"ל.

וכתב הרמ"ק: יש בני אדם שאינם הגונים והקדוש ברוך הוא מרחם על כלם ופרשו בגמרא (ברכות ז.) "והנתי את אשר אחן" (שמות לג, יט) אמר הקדוש ברוך הוא אוצר זה לאותם שאינם הגונים יש אוצר חנונים שהקדוש ברוך הוא חונן ונותן להם מתנת חנם לפי שאמר הקדוש ברוך הוא הרי יש להם זכות אבות, אני נשבעתי לאבות אם כן עם היות שאינם הגונים יזכו בשביל שהם מזרע האבות שנשבעתי להם לפיכך אנהילם ואנהיגם עד שיתקנו.

וכן יהיה האדם אף אם יפגע ברשעים אל ותאכזר כנגדם או יחרפם וכיוצא, אלא ירחם עליהם, ויאמר סוף סוף הם בני אברהם יצחק ויעקב, אם הם אינם כשרים, אבותיהם כשרים והגונים, והמבזה הבנים מבזה האבות, אין רצוני שיתבזו אבותיהם על ידי, ומכסה עלבונם ומתקנם כפי כחו.

יג) שלוש עשר

²⁶¹ במדבר דף קל"א ע"א

²⁶² עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

אורו נקרא "מימי קדם" והכלי שלו נקרא "ונקה".

ואמר הזהר²⁶³ על התיקון השלוש עשר, וז"ל:

תְּקוּנָא תְּלִיסָר. דְּתַלְיִין שְׁעָרָן בְּתַחוּת דִּיקְנָא, מְכָאן וּמְכָאן, בִּיקְרָא יָאָה, בִּיקְרָא שְׁפִירָא.
מְחַפֵּיין עַד טַבּוּרָא.

לָא אַתְחַזֵּי (ס"א לאתחזאה) מְכָל אַנְפִּי תְּקַרְבָּא דְּבוֹסְמָא, בְּרַ אִינוּן תַּפּוּחִין שְׁפִירִין חֲוָרִין,
דְּמַפְקִין חֲוִין לְעֵלְמָא, וּמְחַזֵּיין חֲדוּ לְזַעִיר אַפִּין. עכ"ל.

וכתב רח"ו²⁶⁴ עליו, וז"ל:

י"ג - "ונקה" הוא המזל הב' (שפירשנו לעיל עם התיקון הח' ע"ש) ונקרא תיקון י"ג. ואמנם
ב' מזלות האלו (ח' וי"ג) שוכבים זה על זה, והם בבחינת דכורא (משפיע) ונוקבא
(מקבלת), ואבא (להיותו גם בחינת זכר ומשפיע) יונק מן (התיקון) הח', ואמא (להיותה
מקבלת מאבא לכן) יונקת מן (התיקון) הי"ג (ששניהן בהשוואת הצורה – מקבלות).

וכתב הרמ"ק: הרי מדה שיש להקדוש ברוך הוא עם ישראל כשתמה זכות וכיוצא מה ועשה
והרי הם מצד עצמם אינם הגונים, כתיב (ירמיה ב, ב): "זכרתי לך חסד נעוריה אהבת
כלולתיך" ממש זוכר הקדוש ברוך הוא ימי קדמונים, אהבה שהיה מקדם ומרחם על
ישראל ובזה יזכר להם כל המצות שעשו מיום שנולדו וכל מדות טובות שהקדוש ברוך הוא
מנהיג בהם עולמו ומכלם עושה סגלה לרחם בשבילם, והרי זו המידה כוללת כל המידות
כלם כדפרשו באדרא (זהר נשא קלד):

כָּךְ הָאָדָם יִתְקַן הַנְּהַגְתּוֹ עִם בְּנֵי אָדָם שְׂאֵפְלוֹ שְׁלֵא יִמְצָא טַעֲנָה מְאֵלוֹ הַנְּזַכְרוֹת יֵאמֵר כְּכָר
הָיָה שְׁעָה קִדְּם שְׁלֵא חָטְאוּ וְהָרִי אֶתְהָ שְׁעָה אוּ בְיָמִים קִדְמוֹנִים הָיוּ כְּשָׂרִים וְיִזְכֹּר לָהֶם הַטּוֹבָה
שְׁעָשׂוּ בְּקִטְנוּתָם וְיִזְכֹּר לָהֶם אֶהְבֵּת גְּמוּלִי מִחֻלָּב עֲתִיקִי מִשְׁדָּיִם וּבָזָה לֹא יִמְצָא אָדָם שְׂאִינוּ
רְאוּי לְהַטִּיבוֹ וּלְהַתְּפִיל עַל שְׁלוֹמוֹ וּלְרַחֵם עָלָיו.

²⁶³ במדבר דף קל"א ע"א

²⁶⁴ עץ חיים, היכל ג' הכתרים, שער י"ג "שער אריך אנפין" פרק ט'

ומסיים הרמ"ק בדברים אלו:

עד כאן הגיע שלש עשרה מדות שבהן יהיה האדם דומה אל קונו שהן מדות של רחמים עליונות וסגולתן כמו שיהיה האדם מתנהג למטה כן יזכה לפתח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שיתנהג כן משפיע מלמעלה וגורם שאותה המידה תאיר בעולם. ולכן אל ילזו מעיני השכל שלש עשרה מדות אלו והפסוק לא יסוף מפיו כדי שיהיה לו למזכרת כאשר יבא לו מעשה שיצטרך להשתמש במדה אחת מהן יזכר ויאמר הרי דבר זה תלוי במדה פלונית איני רוצה לזוז ממנה שלא תתעלם ותסתלק המידה ההיא מן העולם:

תולדות והארת אור הכתר

שולט על המלאכים

כתב רבי נחמן²⁶⁵: על ידי ההשגה שהאדם משיג, שהקדוש ברוך הוא הוא אחד ואין שני לו (ר"ל אור דכתר ויחידה ועולם א"ק, שאין עוד מלבדו) על ידי זה מכריח את מלאכי מרום, שיגלמו בגולם ולילך בשליחותו. (כי מחצב המלאכים בעולם היצירה, והעליון שולט על התחתון)

כאשר ה' רואה שנתחייבו ישראל כליה

כתב השערי אורה²⁶⁶: צריך אני להודיעך מהו הטעם שכהו עיניו של יצחק מראות. דע כי ה' יתברך מיעט מידת הדין, שלא תדקדק בכל העבירות, וזהו סוד: "ותכהינה עיניו

---

²⁶⁵ ספר המידות דעת סעיף ג

²⁶⁶ שער ה'

מראות" (בראשית כז, א). ומה הוא זה שאמר 'כי זקן יצחק', ואחר כך 'ותכהינה עיניו מראות'? הנני מאיר עיניך בעזרת השם.

דע כי יש למעלה מידת רחמים גמורה, ונקראת אהי"ה זקן, היא המרחמת בלי תערובת דין. וכשבני אדם חוטאים מידת הדין מתוחה כנגדם, וכשעומדים לדין והשם יתברך שהוא יהו"ה רואה שאם יגמר הדין תהיה כליה בכל העולמות, מה הוא עושה? מסלק הדין משם ומעלה אותו למידת רחמים הנקראת זקן. וכשמידת הדין מסתלקת לאותו מקום, אין בה כוח לא לדבר ולא לראות, וזהו סוד: ויגבה יהו"ה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה (ישעיהו ה, טז). ועל זה נאמר 'ויהי כי זקן יצחק ותכהינה', כלומר גם עליו גם על מידתו מדבר. ולפיכך ה' יתברך בשעת הדין הקשה מרחם על עולמו ואומר: למעני למעני אעשה כי איך יחל (ישעיהו מח, יא). וזהו שאמרו ז"ל: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב וכו', וזהו סוד; כולו הפך לבן טהור הוא (ויקרא יג, יד). ועל דרך זה התבונן שאין לפחד יצחק כוח וממשלה בשעה שהכתר העליון מאיר פניו למטה, לפי שאורו הגדול מכהה מאור עיניו של פחד יצחק. וזהו סוד; יאר ה' פניו אליך ויחונך (במדבר ו, כה). מהו 'ויחונך'? שאם אי אתה ראוי לרחמים בשעה שיאיר פניו העליונים, יתן לך מתנת חנם, וזהו סוד 'יאר יהו"ה פניו אליך ויחונך'.

הלכה

- אמר החפץ חיים במשנה ברורה,²⁶⁷ וז"ל: הרוצה לקים שווייתי ה' כנגדי תמיד כראוי יזדרז לקים מה שנכתב בשם ספר החנוך, ומפני גודל חביבותם העתיקים כמה גדולים בספריהם, וזה לשון החנוך (בהקדמתו ובסימן כה כו תיז תיח תלב תפז) שש מצות חיובן תמיד, לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קים מצות עשה, ואין קץ למתן שכר המצות, ואלו הם:

א) להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות, ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשיו, ושהיה ושיהיה לעדי עד, ושהוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו התורה, וזהו מצות עשה דכתיב "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך" וגו', ופרושו תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשגיח שהרי הוצאתיך מארץ מצרים.

²⁶⁷ חלק א', בביאור הלכה ב'

ב) שלא נאמין בשום אלהים זולתו שנאמר "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". ואפלו מודה שהקדוש ברוך הוא שולט על הכל רק שידמה בדעתו שמסר הנהגת העולם למלאך או לכוכב, הרי זה מודה בעבודה זרה ועובר על "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", אלא יאמין שהקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו משגיח בכל העולמות, ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא אלהי האלהים.

ג) לייחדו, שנאמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ופרושו שמע ישראל ודע כי ה' שהיווה את הכל ברצונו, והוא אלהינו המשגיח בכל העולמות, הוא ה' אחד בלי שום שתוף.

- כתב הבעל שם טוב,²⁶⁸ ז"ל: כשאומר דברי תורה לבני אדם (מעביר דרך היסוד שלו את הדברי תורה לתלמידיו שהם בבחי' מלכות - מקבלות) יקשור עצמו במחשבה תחילה בבורא יתברך, ונשמת חברו גם כן בבורא מקושרת (והיינו שיזכיר לעצמו שאין עוד מלבדו - בבחי' אור יחידה והכתר), שכל אדם אינו חי רק משפעו יתברך הנשפע בכל הבריות. ויחשוב שאין אומר אלו הדברים רק לפני הבורא יתברך (כי אין עוד מלבדו), לעשות לו נחת רוח (ר"ל ללמד את בניו ואת עצמו להיות טוב ומיטיב כמו המאציל), ואין אני מדבר זה לפני חברי, שמה לי נפקא מיניה בשבחו או בגנותו אם ישבח אותי או אם יגנה אותי (כי הרב צריך להיות במדרגת השתוות - בחי' עיגול עליון, שאין שינוי בין חסדים) (שישבחו אותו) לגבורות (יגנו אותו) כי לית שמאלא בהאי רישא, כולא ימינא - ר"ל גם עצם הייסורים הם חסדים כדי שנגיע לדבקות במאציל).

חכמה

תכונת החכמה

איך מתבטאת ספירת החכמה שכנגד עולם האצילות? כאשר כלל האנושות טובים ומטיבים. יש הבדלי מדרגות במדרגת הטוב עצמו מאדם לאדם, אבל בכל אופן חיים עם תפיסה של השלמה ותיקון הדדי.

---

²⁶⁸ צוואת הריב"ש, תורה צג

מידת החכמה מתבטאת אצל האדם כאשר מגיע למדרגת "אהבה רבה" שפירושו שחש
אהבה לזולת שהיא תלויה בדבר, מסתכל בטוב ואוהב את כולם, כי לכולם יש טוב.

מדרגת החכמה ועולם האצילות הוא כאשר האדם אוהב את הטוב ושונא את הרע מטבעו,
ואין לאדם הנמצא שם צורך להתגבר על יצרו הרע.

כתב הרמח"ל בעניין המוחין חכמה ובינה, ²⁶⁹ וז"ל:

והנה ז"א קראוהו דעת באדרא זוטא (האזינו רצא א) וקראוהו בן בכור שירש סימני אביו
ואמו, והיינו שהוא ראוי לימנות בהשוואה עמהם. והרי זה כבן הגדול אשר הוא בדמותו
כצלמו של אביו העומד בעצה עמו בכל העניינים. ופירוש זה העניין הוא כי הנה העוה"ז
להיות בתיקון, הנה אע"פ שצריך שיהיה בו החומר אך צריך שההארה תשלוט כל כך עליו
עד שיהיו כל ענייניו מקודשים כעניין שנא' לע"ל (ישעיהו ד נ) "הנשאר בציון והנותר
בירושלים קדוש יאמר לו". ונמצא שבהארה שמרכיבים או"א בז"א מגבירים עליו עניינם
כל כך עד שהוא עצמו חוזר להיות שורש לעולם בהיותו קדוש ממש, אלא שיש בו החומר
אבל החומר עצמו מקודש.

אמנם גם לדבר הזה יש הדרגה, כי כיון שתחילת ענינו של ז"א אינו מעניינם של או"א, על
כן יהיו שתי אופנים בדבר הזה הא' שאו"א יורידו הארה בז"א בלא שיעלוהו להיות משתווה
להם אלא אדרבא יהיה החומר שולט אלא שגם קצת הארה תמצא בו (וזהו בחי' הארת
ישראל סבא ותבונה על ז"א, שהאדם רוב הזמן לא מצליח לקדש את החומר, אבל מידי
פעם כן, ולכן רוב הזמן מתרחק מהחומר, וזהו מדרגת גדלות ראשון). והב' שתהיה ההארה
היא שולטת בז"א והחומר ימשך אחריה עד שיהיה העולם קדוש כמו שיהיה לעתיד לבוא,
וזה הוא שאו"א מגבירים עניינם על ענינו של ז"א, ואז נקרא שהוא נוטל סימני דאביו ואמו
שהרי הוא מגביר בו הארתם על חומריותו, והוא משתווה להם (וזהו מוחין דגדלות ב',
הארת אבא ואימא עילאין על ז"א, שכל עניני הז"א קודש, ולכן זה נקרא שז"א התעלה
לאו"א - ר"ל השווה ז"א צורתו לאו"א - כולו בנתינה). והנה בהיות הכוונה להגביר ההארה
עד שישתווה הז"א לאו"א, הנה או"א הם בעצמם יתנו לו המוחין וזה הארה רבה ושלמה.
אך אם הכוונה להניח ז"א בבחינתו השפלה (ר"ל שלעולם יש עולם החומר, ויש עולם
הקדושה, והם ב' עניינים שונים) אלא שתתרכב בו ההארה, אז לא יתנו הם בעצמם המוחין
אלא הארה קצת מהם, דהיינו מדריגה שפלה שבהם - מלכות שלהם היא תעשה פועלת
בעניין זה - והיינו ישראל סבא ותבונה, והיא תתן לו המוחין, והוא לא ישתווה לאו"א אלא
אדרבא או"א ישוו הארתם לו. וז"ס "בינה" שהוא בן י"ה (ר"ל המוחין דגדלות ' נקראים

²⁶⁹ בדעת תבונות, ספר הכללים, כללים ראשונים סי' כג, עמוד רעא

בינה, שר"ל בן י"ה, וי"ה הוא שם החכמה ובינה עילאין). "ותבונה" בן ובת (ר"ל ישראל סבא ותבונה) כמ"ש באידרא זוטא שם, כי בינה היא בבחינת העלאת ז"א להשתוות לאו"א, ותבונה להפך. וזהו גדלות ראשון וגדלות שני. ועל כן בהיות הנהגת העולם לפי הגדלות הראשון (מוחין של ישו"ת) תהיה הארה בעולם, אך לא רבה שתקדש כל הבריות (כי בגדלות זו לעולם יש חומר, ולפעמים עולים לעולמות הקדושה ומגיעין לנבואות ולהכרה ברורה במאציל). ובהיות ההנהגה לפי הנדלות השני תהיה ההארה רבה שתקדש כל הבריות (והיינו במוחין של או"א עילאין הז"ת - היינו עולם החומרים ומידות האדם, מתעלים ומשרתים את הקדושה, נמצא שאין ב' בחי' עולם הגשמי ועולם הרוחני - הכל רוחני).

והנה ב' האלפים תוהו הם הם הנהגת הקטנות, שאין בעולם אפילו תורה, (וזהו מדריגת עיבור - שאין הכרה כלל במאציל) והיו בני האדם משתקעים בחומריות ממש כענין (יחזקאל כג כ) "אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם". ולכן בגלות מצרים נאמר (שמות א יד) "וימררו את חייהם כו' בחומר" כו', וכמו שמבואר זה הענין בזהר ותיקונים כי האבות התחילו לתקן לשעתם (ר"ל גילו את מציאותו של המאציל) ולא נשלם הענין כי אם במתן תורה וכמבואר במקומו. אמנם הגלות הזה (ששרה הרמח"ל בחו"ל) הנה הוא הנהגת היניקה, שז"א הוא ו"ק לבד כידוע חוץ משעות התפילה שהרי תורה יש (ואין לתינוק הבנה פנימית בהוריו, אלא רק יודע בכללות שיש מאציל לעולם). וזה נמשך מחג"ת המתגלים ביניקה, והרוח, שהם ממש מדרגות התורה שבתפארת כידוע, אבל אין רה"ק ונבואה, אין אותות ומופתים (שזה בא למעלה מהטבע - ע"י המוחין חב"ד).

אך זמן בית המקדש שהיה, היה הנהגת הגדלות, שהיו שם אותות ומופתים ונבואה, והם כולם עניינים הבאים ממוחי או"א שבז"א. וכללא הוא: כל מה שלמעלה מן הטבע בא ממה שהוא למעלה מן הו"ק. אמנם הנה לא נתקדש העולם ולא הייתה הנבואה כי אם ליחידים והכרת ב"ה לא הייתה אלא מכח האותות והמופתים.

אך ימות המשיח הם הנהגת הגדלות השני, ואז נא' "קדוש יאמר לו", כמ"ש, שההארה רבה על החומר, עד שהחומר עצמו מתקדש, והנבואה פשוטה על כל ישראל, כמ"ש (יואל נ א) "האשפוך את רוחי על כל בשר", ואז תהיה החכמה (ר"ל הכרת הבורא) מוטבעת בבני אדם בחוקם כמו שהיא במלאכים, ולכן "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" (ירמיהו לא לג). עכ"ל.

לימד אותנו הרמח"ל שישנם כמה מדרגות לבני אדם, מדרגת עיבור - אין הכרה כלל במאציל. מדרגת יניקה: יש הכרה במאציל רק כשיונקים ר"ל בשעת תפילה ולימוד.

גדלות ראשון – מוחין דיסוסו"ת: יש הכרה ברורה במאציל עד להשגת הנבואה ומ"מ יש עולם החומר ויש עולם רוחני. גדלות שני – מוחין דאו"א עילאין: אין עולם חומרי בפני עצמו, כי הכל משרת את המאציל נמצא שגם עולם החומר מקודש.

ועוד איתא בדרך מצותיך²⁷⁰ פירוש נוסף על ספירת החכמה, והוא כי ידוע שהחכמה היא שורש של הקו ימין, ומהותו של הקו ימין הוא התגלות של האהבה, אהבת ה' אהבת ישראל ואהבת התורה ומצוות והרצון לעשות טוב ולענג את הזולת. והאהבה הזו מתחלקת לשלושה מדרגות שהם הראש תוך וסוף של הקו ימין, דהיינו המח חכמה הוא שורש הרצון לאהוב, וטעם וסיבת האהבה הנובע מהשכל, והראש הוא סוד ה"בכח", ואהבה זו היא אהבה שכלית, והוא כי הראש כנגד הנשמה, ומקום הנשמה במוח.

ולאחר שחשב לאהוב בחכמה, אהבה זו משתלשלת לספירת החסד שהיא כנגד התוך, וזה כאשר הוא עושה פעולות של אהבה בפועל, ואהבה שמתגלית מהחסד היא אהבה טבעית והיינו שיש לאדם רצון להשפיע טוב לזולת בלי צורך להתגברות, ובלי קשיים, אלא אדרבה הוא נותן ועושה חסד בשמחה, ואינו יכול לחיות בלי לעשות חסד, וכידוע אברהם תיקן את ספירת החסד, ולכן לא יכול להיות רגוע כל עוד הוא לא עושה חסד, ולכן התפלל שיבואו לו אורחים, ואם לא יכול להשפיע הוא מרגיש בצער גדול, בסוד "יותר ממה שהעגל רוצה לינוק, הפרה רוצה להעניק", כי בלי השפעה "למה לי חיים" (ולכן שלשה חשובים כמת – עיוור, מצורת, מי שאין לו ילדים והוא כי הוא אינו יכול להשפיע, כנ"ל). נמצא שאדם שזיכך את מידת החסד נעשה ההשפעה אצלו כטבע ממש, ויכול בנקל לוותר לזולת כדי להשפיע לו טוב. וזה המדרגה היא מדרגת התוך של קו הימין, והיינו זכה להפנים בליבו את הרצון להשפיע אהבה, ולא רק במוח בכח אלא גם בפועל. ואהבה זו היא בלי רצון לקבל, ובלי טעם וסיבה, כשם שאברהם השפיעה לערבים חסד גדול בלי טעם ורצון לקבל, כי אינו מכירם. ואדם זה לא רק שאינו סובל כאשר משפע טוב, אלא אדרבה הוא מתענג מזה, ואם החסד יישאר אצלו רק בכח (בחכמה) ולא בפועל (בחסד) אז הוא מרגיש ממש צער מזה, והחסד הזה כנגד רגשות הלב, והוא כי התוך כנגד אור הרוח, והרוח מתלבש בלב, והלב כולו רגש, לכן מרגש של אהבה יש לו רצון להשפיע טוב.

ועוד יש מדרגת חסד שהיא בסוד ספירת הנצח, שהיא סיום הקו ימין בבחי' סוף, ומדרגה זו היא כאשר האדם חווה מציאות שקשה לו להשפיע טוב ולעשות חסד, ועליו להתגבר על יצרו הרע כדי לעשות חסד, ולכן נקראת אהבה זו בשם "נצח", כי עליו לנצח את יצרו הרע

---

²⁷⁰ דרך מצותיך א מצות אסור אכילת גיד הנשה

ולתגבר על הרצון לקבל שלו כדי להפכו לרצון להשפיע טוב לזולת. ואדם זה חווה קושי וצער מההשפעה כי הוא מרגיש שעליו לוותר על רצונו כדי לעשות רצון חברו, וזה עד שיזכך את עצמו. וכל עוד לא הגיע לזיכוכ החסד הוא מידי פעם עושה חסד וזה לא מצד זה שאוהב את הזולת, ולא כי הוא מרגיש רצון לענג אותו, אלא זה דרך ניצוח כנ"ל, ובמדרגה הזו אין האדם מקבל אור של תענוג בעת ההשפעה, אלא עושה חסד כעבד שכפו עליו לעשות דבר. וזה נקרא אהבה חיצונית, והיינו "הסוף" של הקו ימין, שנמצא בחיצוניות האדם, כי פנימיות האדם הוא שיכלו – הראש, ומהראש משתלשל התוך, ועליו מלבישו הסוף, נמצא שהנצח הוא חיצוניות האהבה, ולכן עושה פעולה של אהבה בלי רצון פנימי. ואהבה זו מתגלית בכבד, כי הסוף כנגד הכבד, והכבד הוא משכן לנפש. ומדרגת הנפש נקראת שיא הרצון לקבל, ולכן אדם זה קשה וכבד עליו עבודת ההשפעה. וזו המדרגה היא רק עשית מעשה האהבה, כי הנפש כנגד עולם העשיה, לכן הוא יכול "להראות" במעשיו אהבה, אבל ליבו רחוק ממנו, ואין לו רצון פנימי לכך.

והיות ונבראנו בצלם אלהים, שלושת מדרגות האהבה כשם שנמצאים בנו, כך הם נמצאים במאציל העליון.

דהיינו החכמה של המאציל היא המחשבה של אהבתו יתברך כלפינו, וטעם נתינת החסד, והוא כדי שיהיה לו דירה בתחתונים, ועוד המאציל נותן לנו את כל מה שיש לנו וזה על מנת לענג אותנו, וזה גם על מנת שנכיר גדלותו וע"י זה נאהב אותו בחזרה, ושנהיה טובים ומטיבים ואוהבים אותו בחזרה ושנאהב את כלל האנושות, כל אלו הם דוגמאות של טעם התגלות האהבה מצד השכל שבמאציל, והוא ספירת החכמה.

והחסד לכשעצמו הוא החסד שה' עושה אתנו בפועל לאחר שחשב עליו, והוא אומרו "תוכו רצון אהבה". ומצד החסד הזה המאציל משפיע אהבה ושפע של תענוגים למי שעושה רצונו ומצוותיו ולמי שלא, כי אין האב מואס בבניו ח"ו, ואוהב את כולם ממש, לכן משפיע אף לרשעים אע"פ שמצד האדם שמקבלת אהבתו ית' – לא היה ראוי לכך כי בן זה מזיק לעולם. ובשני האופנים של השפעת החסד הללו יש תענוג למאציל להשפיע תענוגים לנאצל, ותענוגים הללו הם גילוי של אור של ספירת "עתיק יומין".

וסוד הנצח אצל המאציל הוא כאשר המאציל משפיע לנאצל אע"פ שרצון המאציל הוא שלא להשפיע לו, מחמת איזה מונע וטענה המעכבת. ומ"מ מתגבר המאציל ומשפיע לרשע, כי אולי בעתיד הקרוב יחזור גם הוא להיות טוב ומטיב, ומ"מ השפעה זו היא מועטת ורק כדי מחייתו ותו לא, כי אם יקבל הרשע יותר מזה אז "ישבר הכלי שלו" דהיינו יתרחק מה' יתברך. (וזה שרואים רשעים עם שפעים של תענוגים בגשמיות, אין זה ראיה שהם

במדרגת חסד או חכמה, אלא הם אפי' לא הגיעו להשוואת צורה עם הנצח מידי פעם, וכל זה שה' נותן להם הוא כדי לנסות אותם שירגיש צער שמתרחקים מה' בריחוק גדול – וזה עונשם, כי אדם ש"יש לו רב" הוא כמו עשו, וכמו הנחש ח"ו, שה' נתן פרנסתו בכל מקום שילך כדי שלא ידבר עם ה' ולא יתקרב אליו כלל, ורק לעיתים רחוקות ה' מרמז לו את ריחוקו כגון בעת צרה שמת לו מת או חלה במחלה קשה, ששם ה' מרמז לו להתעורר לטוב, לדבקות בטוב – בה'. והוא כי אדם זה לא יכול להתקרב לה' אם היו לו צרות ביום יום, ולכן ה' מרחיק אותו ממנו ונותן לו כל טוב העולם הזה בכל יום, כדי שלא יזכור במאציל, ובזכות ריחוק זה ביום יום, אז כאשר ה' נותן להם מכה חזקה – אז יכולים להתעורר משנתם. וזהו עניין המן במדבר שהייתה בא בכל יום כדי שהאדם יתפלל בכל יום לפרנסתו ותלה את בטחונו רק במאציל, אבל הנחש "עפר לחמו" ובכל מקום שהולך שם מזונותיו עמו, והוא כדי להרחיקו מה' כנ"ל)

א) עיגולים יושר ושוב עיגולים בספירת החכמה

ועוד בעניין השפעת החכמה על הספירות, החכמה נקראת בסוד "אהבה רבה" ר"ל שורש הקו ימין שהוא האהבה כנודע. והנה הזהר כתב בהודות החכמה "אבא יסד ברתא" – ר"ל אבא שהוא רמז לספירת חכמה, הוא זה שמשפיע (יסד מלשון יסוד, והיסוד מהותו השפעה והתקשרות) לברתא – הבת, והבת היא רמז לספירת חכמה (ולפי זה מובן הדבר למה הבנות קשורות יותר לאביהן כמו שרואים אנו במציאות), ופירש על זה הרב חיים כהן²⁷¹ וז"ל:

והנה אפשר שעומק העניין בסוד 'אבא יסד ברתא', ו'ה' בחכמה יסד ארץ'. והיינו, שסוד החכמה הוא האחדות של המציאות, וכוח אחדותי זה הוא השורש אל הארץ שהיא מאגדת את בני אדם יחדיו, והיינו שהיא ממשיכה את שפע האחדות גם למציאות הגופים הנפרדים, כי סדנא דארעא חד הוא. מכל מקום, המשכת אור החכמה אל הארץ סוד המלכות, הנה היא על ידי החסד, המלביש את אור החכמה, בסוד בת הייתה לאברהם ובכל שמה. והיינו, שדווקא מכוח החסד, בחינת השמיטה, אזי מתנוצץ השורש העליון של הארץ שהוא בחינת חכמה, ונודע ששבת בשורשה העליון היא בחכמה בחינת מקראי קודש, לעילא מהמועדים שהם בחינת בינה כנודע, בסוד היתר אוכל נפש (ראה שער הכוונות בהבדל בין שבת ויום טוב). מכל מקום, הנה בארץ עלול להיות פירוד, מכוח

²⁷¹ בטללי חיים ויקרא, עמוד תקמה בהארה למטה קכה

הרובד החומרי, וצריך להרבות אור החסד, כדי להמשיך את כוח האחדות הפנימית הגנוזה בסוד הארץ. נמצאת השמיטה מושרשת בהמשכת אור החכמה אל המלכות, סוד הארץ. ואפשר שרמוז בפסוק "תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", שהראשית היא סוד החכמה, והאחרית סוד המלכות, ועיניים הם בחכמה כנודע בסוד עיני העדה, והנה בא הפסוק לומר שעני ה' בה תמיד, מראשית ועד אחרית, ועל ידי כך יהיה ממלא עצמו באמונה וביטחון, וממילא יתעורר לאחדות ולא לפירודא, הבא ממבט הטבע החיצוני כשהוא לעצמו. עכ"ל.

והיינו הארץ שכנגד ספירת מלכות, היא ההנהגה של העשיה, ושם רובו רע כנודע, ועלינו להשפיע אהבה גדולה (בסוד "אנא בכח גדולת ימינך" – שהוא כנגד ספירת החסד, והחסד – אהבה, מקבל "מגדולת הימין" שר"ל החכמה – אהבה רבה, כנ"ל), כדי לזכך את העשיה, והיינו לדון את כל האנשים שנמצאים במדרגת נפש בלבד לכף זכות, ולאהוב אותם, ולהרבות בחיכים ומתנות טובות, וכך מוציאים אותם מהדיכאון ומהיצר הרע הגדול שלהם, וע"י זה נזכה את העולם לחיות בשמחה, שהוא תיקון המלכות – נפש, כי ישמח בחלקו, וזכה לעלות ולגלות את מדרגת הרוח שלו, והיינו גם הוא יוכל להשפיע טובות ותענוגים לעולם, וחבר מביא חבר, עד שנזכה לעולם שכולו טוב ואהבה.

ועוד ידוע שיש יחס הפוך בין האורות לכליהם, והיינו כלי דמלכות מקבל את אור דכתר, וכלי דיסוד מקבל את אור דחכמה וכו'. ולפי זה מובנים הם דברי הזהר למה "אבא יסד ברתא", והוא כי היסוד הוא זה שמקבל ומשפיע את אור החכמה, ואצל המלכות זה מתקבל אצלה כאור דכתר. פירוש, היסוד מהותו השפעה כנ"ל, אלא שהשפעתו מדודה אך ורק לצורך, ולכן היסוד מעביר "חמישה גבורות", חמישה סוגי השפעות ותענוגים למלות אלא שהם מדודים ומוגבלים – שזהו תפקידו של הגבורות, וידוע שהיסוד "נוטה שמאלה" (גם בגשמיות), והוא כי השפעתו למלכות הוא בדרך צמצומים של השפעות, ולא שפע תענוגים של האין סוף שהוא אור דכתר.

ואם תשאל הלא המלכות – חייבת היא את אור הכתר, והכתר הוא אור של אין סוף תענוגים, ולא בצורה מוגבלת לפי צורכה והתפתחותה, אלא הכל ממש, א"כ איך אנו אומרים כאן שהיסוד משפיע אור דחכמה למלכות, והלא היא צריכה לקבל את אור הכתר.

וי"ל בע"ה, שידוע שיש שלבי התפתחות בכל אחד ואחד מאתנו, והוא הדין כאן, בשלב ראשון עלינו להשפיע למלכות אור של הכרת שהוא בסוד "אהבת עולם", שר"ל אהבה אין סופית ובלי גבול ומידה ממש, ובלי תוכחות כלל, והשפעה זו לא תלויה במעשיה של הבת.

זהו שלב ראשון – כלי דמלכות – מדרגת בת בלתי מפותחת שאינה דואגת כי אם לעצמה.

ולאחר שהבת גדלה, ונעשית בסוד "אחות", עלינו להגביל את השפעות אלו לטובתה, וזהו בסוד כלי היסוד מקבל אור דחכמה. ולכן אמר הזהר "יסד ברתא", מלשון יסוד והשפעות מוגבלות, ובזכות השפעות אלו האבא (חכמה) יפתח את ביתו כך שתוכל להתמודד בניסיון שיבואו לה בחייה. ו"יסד" מלשון "לייסד", להקים דבר ביסודיות" שפירושו של דבר ב"שלמות", ושלום, והשלום בעצמו הוא גם כינוי לספירת היסוד בסוד הפסוק "את בריתי שלום", והיינו כי השלמות והיסודיות של התפתחות הבת, היא בזכות ההשפעות מוגבלות לפי צורך בלבד שמשפיע לה העליון ממנה. ועניין זה גם בא בחינוך ילדים, כך שהורים צריכים בתחילה להשפיע לתינוק אין ספור תענוגים ונשיקות (ודבר זה נעשה גם בלי לעבוד מצדנו, כמו שאנו רואים כמה אהבה יש להורים כלפי התינוק חדש שנולד להם), ולאחר שגודל קצת עלינו להגביל השפעות אלו לצורך התפתחותו ועמידתו בהגבלות שיבואו לו בחייו, ולטובתו הנצחית ולא הזמנית (למשל אם הבן רוצה אופנוע, ולפי שיקול הדעת של ההורים – האופנוע הוא דבר שמסכן חיים, לכן עלינו להגביל שפעה זו ולא לתת לו בכלל. ועוד אם הילד רוצה לאכול הרבה ממתקים – ודבר זה יגרום לו לנזקים בריאותיים עלינו להגביל את ההשפעה ולתת לו במינון הנכון את התענוג (אור דכתר) הזה).

ומאידך, אפשר לומר שאדרבה ואדרבה, ההגבלות נצרכות רק בתחילת דרכו של האדם, כאשר הוא במדרגת עבד, והוא כי יצרו תוקפו להזיק לעצמו ולעולם, ולכן עלינו להגבילו לטובתו ולטובת העולם. לעומת הצדיק (מדרגת בן) שזכה להפנמה פנימית שהרע הוא רע, ופשוט לו שלא יעשה דבר רע, ואין לצדיק זה ניסיון של להזיק ומתגבר עליו, אלא אין לו ניסיון כלל (במדרגת אצילות – כולו טוב והשפעה), אז "מותרים לכם", ה' משפיע לצדיק זה שפע בכל העולמות כולם עד בלי די, שפע גשמי (עשיה) ורוחני (מיצירה ומעלה), והוא כי בזכות השפע הזה הצדיק יוכל לעשות עוד יותר השפעות טובות לעולם.

וזהו עומק דברי הרב חיים כהן, שבשנת השמיטה "מותרים לכם", שהאדם חי כולו בהשפעה לזולת, ולא מחשיב את הצרכים של עצמות למאומה. וכן זהו מדרגת שבת קודש, שמצויים אנו להתענג על ה', "קודש היא לכם שבת המלכה, אל תוך בתיכם להניח ברכה" – קודש הקדשים אור דכתר של שפע עד בלי די של כל התענוגים האפשריים, אך תוך השבת – מלכות, ואל תוך הבית – מלכות (בסוד לא קראתי לאשתי אלא ביתי. ולכן גם אסתר המלכה שנאמר במגילה שמרדכי הצדיק "וייקח לו לבת" ודרשו – אלא תקרי לבת (מלכות), אל לבית – פירושו לאשה שגם כנגד המלכות).

ואם תאמר איזה פשט משני הפשטים הנאמרים לעיל נכונים? הלא לפי פשט בדברים זה נראה כשני דברים סותרים זה לזה. כי אמרנו שבתחילה מתחילה האב (או משפיע) להשפיע מאור הכתר כי הכלי – מלכות – עדיין לא יכולה לסבול צרות ושפע מועט, אלא רוצה את הכל לעל האבא להביא, ואח"כ כשהבת במדרגה יותר גדולה, להשפיע לה במינון. ומצד שני אמרנו הפוך – בתחילה הצדיק משקבל את השפע בצורה מועטת עד שלבסוף זוכה ויכול לקבל את כל האור של הכתר.

וי"ל שלעולם שני הפשטים גם אמת, אלא הם בשלבים בהתפתחות וכנ"ל, ר"ל כאשר הבת במדרגה של מלכות שר"ל מדרגה של רצון לקבל גדול, ואי סיפוק בחיים מכל מה שהיא עושה, ותחושה של שפלות גמורה, ושכל העולם שונאים אותה, והיא מרגישה פוחדת מהשפלה, ולכן היא נכנסת למרה שחורה ודיכאון – אז על המשפיע לתת לה את אור של הכתר – אור של תענוגים ואהבה בלי סוף ובלי גבול בלי קשר למעשיה. אור הכתר הזה גם נקרא אור של עיגול העליון, ונקרא אור זה עיגול כי כשם שבעיגול אם נדמיין שיש נקודה מרכזית לו, אז כל סביב העיגול בהשוואה אחת מהנקודה המרכזית, כך הוא לענייננו, כך שבמשל הנקודה המרכזית הוא המשפיע – ובענייננו האבא, והנקודות שבחיצוניות העיגול, הם המעשים של הבת, בין טובים בין רעים, מ"מ השפעת האבא בצורה שווה, כאשר השפעה זו היא המרחק בין הנקודה המרכזית לבין סביבות העיגול. והיות ובעיגול המרחק שווה – זה נקרא בנמשל שהשפעת האבא בצורה שווה. וזה נקרא שהאב משפיע אור של הכתר למלכות.

ולאחר מכן בא האב ורואה שביתו גדלה למדרגה יותר עליונה – בסוד מדרגת אחות, והיא רוצה להיות טובה ומטיבה כמו האב, על כן האב עוזר לה, ונותן לה אך ורק מה שנצרך לה להתפתחותה הנפשית, וזה ע"י צמצום האור כנ"ל. עת זה של השפעת האבא לבת בצורה מדודה – נקרא אור שבא דרך הקו, פירוש הקברים, הקו כאשר שמים אותו בצורך אנכית, יש מעלה ויש מטה, ור"ל יש השפע יותר גדולה למי שנמצא בחלק העליון לקו, ויש השפעה יותר נמוכה בסוף הקו שלמטה, כי בצורה דמיונית המשפיעה – שעבורנו כאן הוא האב, הוא משפיעה השפעות בחלק העליון של הקו, ולכן כמה שהכלי – הבת מיטיבה לעשות מעשים טובים, היא מקבלת תענוגים והשפעות יותר גדולים מהאב. וזה נקרא שהיסוד משפיע אור של ספירת החכמה.

ולאחר שהבת גדלה עוד קצת, בא השלב השלישי, והוא כנגד מדרגת האם. והוא כאשר הבת הפנימה שכל מטרתה בחיים היא להשפיע לעולם טוב, וזהו. וכל מעשיה בהשפעה לעולם, אז כנ"ל בא השפעת האבא בצורה אין סופית וכנ"ל, והוא שוב פעם מצד העיגול העליון של הכתר, והיינו השפעה אין סופית של תענוגים בכל העולמות.

כך שההבדל בין השלב הראשון לשלישי הוא שבשלב הראשון הבת קיבלה במתנת חינוך את אורות של תענוגי האב, ובשלב השלישי הבת קיבלה אותם תענוגים בזכות מעשיה הטובים.

ושלושת השלבים הללו נקראים מדרגות בהשגות האלוהות, והיינו שבדרך העלייה יש שלבים של עיגול ושל יושר ושוב עיגול וכן חוזר חלילה. ר"ל מתחיל האדם את דרכו מעיגול מסוים (כל אחד לפי שורשו), למשל מעיגול של המלכות של העשייה. ומשם מקבל את שפעתו במתנת חינוך מאת אור הכתר של עולם העשייה, והוא שפע שקשור לחומריות, ושלב זה כאשר האדם תינוק וילד קטן, שאינו משיג אורות עליונים של דבקות באור שמעל העשייה, אלא נדבק בה' בהשגת אורות שמלובשים באוכלים בגדים בית וכו' – כל אלו נמצאים בעשייה.

וכאשר האדם גודל באים לו צמצומים והגבלות, וקושי בנשיונות מסוימים (כל אחד לפי שורשו) – והוא כי האדם עולה ומתקרב לה' יותר, ולכן השפעת המאציל על האדם בשלב השני הזה באים לו בדרך הקו, והוא כנ"ל השפעה מהיסוד של עשייה שנותן אור של החכמה של העשייה, ולא משפיע אין ספור תענוגי הכתר של העשייה. ובשלב השני הזה היהודי נקרא "עולה" ברוחניות, (מה שאין כן בלשלב הראשון והשלישי שנקרא עומד) והוא כי האדם מתפס בעשר הספירות של עולם העשייה, מהמלכות של העשייה שהיה בתחילת דרכו בשלב הא' – עיגול תחתון של עולם העשייה, ועד לכתר של העשייה שהוא העיגול העליון של העשייה שלב ג'.

כאשר היהודי בשלב הא' או ג' שהם הנהגת העיגול, נקרא שהוא עומד, בשלב הא' הוא עומד ואינו נדבק בכח הנתניה – במאציל. ובשלב הג' – הוא זמן קבלת שכר על עמלו בעלייתו בעולם העשייה. ולכן בזמנים אלו האדם עובד את ה' כ"אנשי מלומדה", והיינו בשלב הא' – הוא עובד את ה' בלי רצון ואינו מזכך את רצונותיו אלא עושה מצוות כי "כך אמרו לו לעשות". ובשלב הג' הוא עובד ועושה מעשים טובים מכח ההרגל שקנה בזמן שעלה בשלב ב', ומ"מ היות ואין קושי בעשייתם כאשר הגיע לשלב ג' (כי כל הקושי רק בעת שעולה בדבקות – בשלב ב'), נמצא שהאדם הגיע לעולם הא"ק של העשייה – שהוא מדרגה של כולו טוב, ואין הכלי ניכר שם ובטל באור, דהיינו גם כח הנטילה שבו (כלי) הוא על מנת להשפיע (אור), ועולם הא"ק הזה הוא כנגד דעשייה. ולכן שם בעולם הא"ק של העשייה – אין לאדם נשיונות, אלא הכל קל לו.

ונמצא שהשלב הג' – הוא כנגד העולם הבא של אותו עולם, והיינו עת לקבלת שכר היות ועלה והתגבר על הרע של עולם העשייה לפני כן בלשלב הב'. ושם הוא מתענג על ה'

ושובת מעבודה ועליה, והוא מטעם שכבר עלה בשלב ב'. והוא כי בשלב הזה נח כאשר הגיע לכתר דעשיה, והכתר של העשיה גם הוא בסוד עיגול עליון, ואז מתגלה לאדם זה שוב שפע אין סוף תענוגים והצלחה בכל מעשיו וביטול היצר הרע.

ומ"מ אע"פ שהגיע לתכלית התיקון של עולם העשיה (והוא למעשה סיים זיכוך הנפש שלו), עדיין לא סיים את עלייתו בעולמות. והיינו הכתר (עיגול עליון) של העשיה, הוא למעשה המלכות (עיגול תחתון) של עולם היצירה שמעל העשיה. ולכן אע"פ שהגיע לזמן מנוחה והפסקת העלייה לזמן מה, עדיין לא סיים עלייתו, והוא סוד "ביקש יעקב לישב בשלווה" וה' האיר לו את עיניו שיעלה עוד. ומ"מ כל עוד ה' לא מראה לו את חסרונותיו ברובדיים פנימיים שלו, דהיינו גילוי שהלב שלו עדיין לא זך מפניות של רצון לקבל, ועדיין מעורב בו רע ברצונותיו, וזה אע"פ שהמעשים שלו מתוקנים (שהרי תיקן את העשיה) עדיין הלב והשכל שלו לא זכים וברים, ולא זכה לעבוד ה' רק לשמה – על מנת להשפיע בלבד, אז האדם יישאר לעבוד את ה' בעיגול הזה של כתר דעשיה ולא יתקדם בעליית עולם היצירה (שכנגד הרוח, והרוח בלב, והלב הוא רגש וזיכוך המידות).

וכאשר המאציל רואה לנכון להעלותו, אז שולח שליח נאמן בלבוש של רב שמדבר אל ליבו, או אנשים שהזיקו לו רגשית ואז "מגלה האדם לבד" שחסר לו זיכוך הלב ותיקון היצירה, וכו' ורק אז מגלה שיש עוד עבודה ואפשרות לעשות עוד יותר טוב, אז הוא נכנס לקו של עולם היצירה, והיינו שוב עולה ומתקשה בעבודת ה' לעשות זיכוך יותר פנימי ועליון, עד שיגיע לכתר דיצירה – עיגול העליון של היצירה.

וכן על האדם לעלות את כל חמשת העולמות מעשיה ועד א"ק.

וכאן עלינו להזכיר את תורתו של הרש"ש עליו השלום כדי שנזכה לראות תמונה יותר ברורה. הרש"ש גילה שלמעשה אע"פ שכל אחד מחמשת העולמות עשוי בעצמו בחמישה עולמות פנימיים יותר, מ"מ העולמות הפנימיים הללו הם חלקים של העולמות שמעלה ומתחת.

פירוש הדברים – העשיה שיש בו גם א"ק אבי"ע, הא"ק של העשיה הוא למעשה העשיה של א"ק. האצילות של העשיה הוא העשיה של האצילות. הבריאה של העשיה הוא העשיה של הבריאה. היצירה של העשיה הוא העשיה של היצירה. ורק העשיה של העשיה לא נכלל בעולם אחר, אלא על עומדו עומד.

וכן ביצירה שיש בו א"ק אבי"ע, הא"ק של היצירה הוא היצירה של א"ק. האצילות של יצירה הוא יצירה של אצילות. הבריאה של יצירה הוא יצירה של בריאה. היצירה של יצירה הוא

הוא בעצמו. והעשייה של יצירה הוא היצירה של העשייה וכמו שהסברנו לעיל בפירוש על עולם העשייה.

וכן על זה הדרך בשאר העולמות בריאה אצילות וא"ק.

נמצאנו למדים לפי דבריו של הרש"ש, "תורת ההתכללות" הנ"ל, שבנידוננו, אע"פ שהאדם הגיע לעולם טוב יותר – עולם היצירה שחציו טוב ורצון להשפיע וחציו רע ומעורבים הטוב והרע יחדם, ואע"פ שיש בו רע מ"מ הוא פחות גרוע מהעשייה שרובו רע. מ"מ היות והאדם עולה ממטה למעלה, כאשר הוא נכנס לעולם היצירה, ר"ל בעשייה של היצירה (שכנגד המלכות של היצירה), אז חוזר הוא לנשיונות בעשייה הגשמית להזיק לעולם, והוא כי העשייה של היצירה הוא למעשה היצירה של העשייה. ולכן היצר הרע מתעה את האדם ומוכיח אותו ומייסרו ואומר לו ש"נפל ממדרגתו" ח"ו, ולפי הרש"ש אין זה נכון אלא אדרבה עלה למדרגה עליונה יותר, לכן ישמח מהניסיון הגדול יותר שיש לו בעשייה וכך יצא משם לשלום.

ב) יראה עילאה

כתב השערי אורה²⁷²: והפסוק השלישי 'הן יראת אדני היא חכמה', כי היראה היא המעלה הגדולה במעלות. ואם תאמר: והרי העובד מאהבה גדול מהעובד מיראה? (כי ספירת האהבה – חסד, עליונה מספירת היראה – גבורה). דע כי האהבה והיראה הדבקים בעבודה הן עניין אחד, כי היראה יש לה שתי פנים: יש יראה חיצונית (ספירת גבורה), ויש יראה פנימית (שהיא מושרשת בחכמה, והיא תולדת הכתר – אמונה כמו שנבאר). יראה חיצונית (ספירת גבורה), בעוד אשר לא השיג האדם גדולת י"י יתברך (ספירת חסד, כמו שאמר הפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה וכו') והוא עובד מיראת העונש והיסורים (ספירת גבורה), והיא יראה חיצונית, והרי הוא כמי שמונע עצמו מלהרוג או לגנוב מיראתו שמא יהרגו אותו. והנה היראה הזאת איננה ודאית, מכל מקום היא כוונה טובה, אף על פי כן יש יראה פנימית גדולה מזו, והיא היראה הבאה על דרך ההשגה. כיצד? אם זכה אדם להשיג מגדולת הבורא יתברך ועוצם נוראותיו (דהיינו למוחין דגדלות ולאמונת הכתר), והטובות והמעלות ומיני שפע והברכות האדוקות בעוצם השגתו ומעלתו, כשמכיר מעלתו יכיר גרעון גופו שהוא רימה ותולעה (תיקון המלכות, כי אור הביטול – כתר, נכנס כאשר האד מקבל

---

²⁷² שער ט'

את שפלותו – תיקון המלכות), אז יפחד האדם ויירא מלמרוד במלך גדול כמוהו, ויאמר: מי הביאני עד הלום להכיר ולהביט מלך גדול ונורא מלך מלכי המלכים הקב"ה, בהיותי בריה שפלה ונקלה ונבזה? מה אני, מה חיי, להיותי ראוי לגודל מעלת מקום זה? ונמצא שהוא ירא שמא לא יהיה הגון להתקבל בהיכל מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ונמצא בסיבה זו משתדל ומתקן עצמו, ומזרז נשמתו ומייפה אותה, אולי ימצא חן בעיני י"י יתברך ויקבלהו לשמש בהיכל המלך. והנה בהיות האדם דבק ביראה זו, נמצאת עצמו קשורה למעלתו, שומר גופו ונשמתו שלא יפול בהם מום, ונמצא שיתקן גופו ויטהר נשמתו ויזקק טוחותיו כדי שימצא חן בעיני אלהים חיים. וזו היא היראה שנאמר באברהם אחר עשר נסיונות שנתנסה בהן וכולן קבלם מאהבה שנאמר "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה" (בראשית כב, יב). וזו היא המעלה שאין למעלה הימנה וגדולה היא מאהבה, וזו היא מידת היראה הדבקה בספירת אות י' (סוד ספירת חכמה) שהיא סוד (השתלשלות) הרצון (שמושרש בספירת הכתר) והמחשבה ושיעור באין גבול (בכתר). ואחר שהודענוך זה, יש לך להתבונן סוד היראה החיצונית וסוד היראה הפנימית. יראה חיצונית היא המונע עצמו מן העבירות ליראת תוקף העונש, אבל לא יהיה דבק במצוות עשה (ר"ל אין לו רצון וחשק לקיים את העשין), אותן שאין בהן עונש. ויראה פנימית היא אשר חושק לקיים מצוות עשה כדי לקיים מאמר בוראו, אבל להרחיק עצמו מן העבירות הוא נקל בעיניו (דהיינו מי שזכה למוחין דגדלות קל לו לא לעשות רע, ועיקר עבודתו הוא איך לעשות את הטוב ביותר, וזהו מדרגת העולם הבא, שכנגד הבינה ומוחין אלו). ולפיכך ימסור עצמו וממונו ואשתו ובניו לעבודתו של מלך (על מנת להרבות טוב לאנושות), וכל זה מרוב התדבקות בהשם יתברך (לכן נהפך להיות טוב ומטיב). והנה הוא סוד "והלכת בדרכיו" (דברים כח, ט), ומה שדרשו בו: מה הוא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא רחום אף אתה היה רחום כלומר, הרגל עצמך להתקשט בתכשיטין הנהוגים בבית המלך כדי שתהיה ראוי להיכנס בהיכלו ולשמש לפניו, שאילו לא תלבש אותן המלבושים ואותן התכשיטין, לא יקבלוך בבית המלך. ומה הן התכשיטין? הן כל מצוות עשה למיניהן (שמורשים בחמישה החסדים בספירת הדעת, ונקרא "דעת טוב"). וזהו סוד 'והלכת בדרכיו', וסוד קדושים תהיו (ויקרא יט, ב). וזהו סוד יראה פנימית. ואותה ירש אברהם בעקדה, שהיא למעלה מן האהבה, שהרי עבודתו של אברהם על ידי אהבה היתה תמיד, כאמרו: אברהם אוהבי (ישעיהו מא, ח), אהובי לא נאמר, אלא אוהבי; ואומר: להנחיל אוהבי יש (ומבאר הרב לעיל שה'יש' עולמות הם בגבורה וגבול, ושורשם מספירת החסד הנקרא "אל", לכן "יש" הוא עשר פעמים "אל"). וזהו העולם שהיה חזקיה מתיירא שלא יזכה לו, כמו שאמר "אמרתי לא אראה יה בארץ החיים" (ישעיהו לח, יא) ואם כן שמור הכללים הגדולים שאמרנו לך, בדרך זה:

יראה חיצונית, אהבה למעלה ממנה, יראה פנימית, עולה למעלה מן האהבה. לפיכך 'אלהי אברהם' הוא סוד יראה פנימית שהיא סוד חכמה (כי 'אלהים' בסוד הדין והגבורה – יראה, לכן 'אלהי אברהם' ר"ל הגבורה שקשורה לאברהם, והיינו יראת הרוממות כמו שדייק), אשר משם יניקת מידתו (של אברהם – ספירת החסד) שהיא הגדול"ה, ובשעת העקדה בא להידבק בה, כמו שנאמר "כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה" (בראשית כב, יב). וזהו שאמר 'אלהים', לפי שאין נכנסים למידה זו כי אם על ידי ניסיון (דינים וצמצומים) שהוא על ידי 'אלהים', ולפיכך נקראת יראה, שמא לא יצא מן הדין להיכנס לה. והניסיון על ידי 'אלהים', זהו שאמר הכתוב באברהם "והאלהים נסה את אברהם" (שם, ב), ובמעמד הר סיני: "לבעבור נסות אתכם בא האלהים" (שמות כ, כ) (וגם שם מדובר על יראה עילאה, יראת הרוממות, ה' גילה את עתיקא בקריעת ים סוף, ועתיקא שהו בכתר הוא זה שגרם ליראה הזו).

עתה פקח עיניך והתבונן בכל מקום שתמצא בתורה יראה, לאיזה צד הוא נוטה: אם לצד יראה חיצונית שבה נקשרים כל מיני עונשים ומכות ונגעים, אם לצד יראה פנימית שבה נקשרים כל מיני שפע ואצילות ברכה וחיים. והמבין עיקר זה יבין מעלת אברהם אבינו עליו השלום, וסוד יראת י"י טהורה עומדת לעד (תהלים יט, ח) (כי עניין הניצחיות הוא רק כאשר האדם זכה למוחין דגדלות. ויראה חיצונית, יראה שתלויה בדבר – יראת העונש, בא והולכת ואינה תמידית), וסוד "אשרי (האושר – סוד מוחין דגדלות) איש ירא את ה' (יראת הרוממות שבחכמה) במצותיו חפץ מאד (כי החפץ כנגד פנימיות א"א, ויש קשר ישיר בין הכתר לחכמה, כי "החכמה מאין תמצא") (שם קיב, א), וסוד אשרי כל ירא י"י ההולך בדרכיו (שם קכח, א). כי פירוש הפסוק, מאחר שאמר 'אשרי כל ירא י"י', מאי 'ההולך בדרכיו'? כלומר, יראה שאנו אומרים במקום זה היא סוד יראה פנימית, שהוא 'ההולך בדרכיו', שהוא סוד 'במצותיו חפץ מאד', וסוד 'והלכת בדרכיו'. ולפיכך פתח בשני פסוקים אלו ב'אשרי', לפי שהיא פרשה חביבה. וכמה עיקרים גדולים תלוין במקום זה, והתבונן בכל הפסוקים שנאמר בהן יראה, עכ"ל.

וכן מצאנו בדברי רבי נחמן²⁷³: הענין הוא, כי אנו רואין בחוש תכף כשאדם רוצה לילך בדרך הישר (ר"ל לעלות בקו היושר), מתעוררין עליו דינים (דהיינו העיגול שסובב את הקו. כי יש עיגול לפני לעלות לכל קו. כי כל העליות הן על הקו ע"י כח שדוחה את הרצון לקבל. ועניין העיגול הוא לעמוד על מקומות בלי להתעלות בטוב ובהטבה לעולם, ונקרא האדם

---

²⁷³ תורה פז

שעומד על העיגול "אנשי מלומדה", דהיינו בלי עליה, וכמו שהעיגול חוזר חלילה, כ החיי שלו. ודווקא על העיגול נאמר "סביב רשעים יתהלכו", רשע נקרא מי שאינו עולה, ויש רשע מוחלט – שנשאר תקוע במידות הרעות שלו, ויש רשע בערכין, דהיינו שאחוז בו עדיין רע) והסברא הוא להפך (שאם האדם רוצה להיות טוב, שה' יעזור לו, כאמרם ז"ל²⁷⁴ בא לעשות מצוה "מסייעים בידו").

אך, כי יש שני מיני יראה, יראת העונש ויראת הרוממות. יראת העונש (כנגד ספירת הגבורה) נקרא 'צדק' (כי מושרש בז"א, הנקרא צדק – עיין שערי אורה), ויראת הרוממות נקרא 'אמונה' (כי מושרש בכתר ששם כח האמונה). כי מחמת שהוא מאמין באמונה שלמה שהשם יתברך הוא רב ושליט, עקרא ושרשא דכל עלמין, הוא ירא ממנו (והיא יראת הרוממות והגדולה (חכמה) שבא מכח האמונה (כתר)). וידוע הוא, כי אי אפשר לבוא לאמונה רק על ידי יראת הענש (כי העבודה ממטה למעלה, כאשר האדם מתקן את המידות ז"ת, זוכה למוחין דגדלות). כי מחמת שהוא ירא מהעונש (ספירת גבורה), מאמין שהשם יתברך הוא תקיף (זוכה לכתר), ובעל היכולת ובעל הכחות כלם (שזהו כוונת שם 'אלהינו' – בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, דהיינו שמאמין שהמאציל הוא זה ששולט על הכל, ושאין עוד מלבדו בזכות הגבורות של המאציל), ומזה בא לאמונה יותר גדולה. נמצא, תכף כשרוצה לילך בדרך הישר, צריך להיות לו יראה הנקרא צדק. ובצדק כתיב (תהלים ט): "והוא ישפט תבל בצדק", לפיכך מתעוררין עליו הדינים (דהיינו כדי להתעלות על קו היושר, על האדם לתקן את המסך שלו, שנבנה בסוד היראה, ר"ל כאשר ה' רוצה לענג את האדם – להשפיע לו אורות, האור (תענוג) מקיף אותו בתחילה ורוצה להכנס לכלי שלו, דהיינו שהאדם יתענג. נמצא שכדי לענג את הבן אדם, ה' נותן לו אור חדש – ונקרא התאור הזה מקיף להיותו גדול מידי עבור האדם. כי כל התענוגים שהאדם כבר קיבל, אינם מענגים אותו. ולכן ה' הרוצה לענג אותו, נותן לו נסיון שהאדם צריך לדחות את התענוג – אור הזה אם האדם רואה שתענוג הזה יכול להפילו לרצון לקבל גדול יותר ולהפוך אותו ליותר רע. ודחיית האור הזה נעשה בכח ה'מסך', והוא יראת המאציל שיש לאדם, שמתיירא מלקבל על מנת לקבל. ויראה ומסך זה הם הדינים וגבורות שעל האדם להפעיל כדי לדחות את התענוג. ואם אינו דוחה בעצמו את האור, ה' עוזרו על ידי דינים שבאים לו בייסורים. ולאחר הדחיה והדינים, אז מתעלה על הקו, פירושו נעשה יותר טוב ומטיב והחליש הרצון לקבל שלו, ואז יכול לקבל את אותם האורות ותענוגים בהיתר. כגון אם דחה רצון לקבל אורות של עריות, אז יזכה להתענג על אשתו וזה על מנת להשפיע יותר תענוג לאשתו). אך כשבא אל האמת, הינו אל היראה הנקרא אמונה, אז כל הדינים

---

²⁷⁴ יומא לח:

נמתקין בשרשן (כי האדם לא מתקשה לדחות את האורות ותענוגי שה רצון לקבל, אלא פשוט הוא לו, ונמצא שאינו מפעיל כח המס ודינים).

זהו "תתן אמת ליעקב", הינו להיראה, כי יעקב הוא יראה, מלשון (משלי כ"ב): "עקב ענוה יראת ה'". אז בודאי (יזכה ל)חסד לאברהם, כי אברהם נקרא מי שבא לדבק את עצמו להשם יתברך, מלשון אבוא רם (דהיינו זוכה לספירת החכמה כנ"ל בשערי אורה). וזה שכתוב (בזהר בלק דף קצ"ח:) "והיה צדק אזור מתניו (דהיינו המסך שנעשה במתניים, ואז זוכה ל...) ואמונה אזור חלציו (שהאמונה הוא אור הכתר)", הינו צדק והינו אמונה (כי בזכות הצדק – תיקון המסך – יראה ותפארת, אז זוכה לכתר ואמונה), אלא עד לא אתחברת אמת בהדה (בגבורה) אקרי צדק, כיון דאתחבר אמת (תפארת), (אבל אם התחברו גבורה ותפארת) בהדה אקרי (וזוכה) אמונה, וכל טיבו וכל נהורא שריא בה (דהיינו זוכה למוחין דגדלות). עכ"ל.

איך זוכים לאור ההחכמה

(א) ביטול

החכמה מתבטלת לכתר ובכך נותן אפשרות לכתר להאיר בו. כדוגמת המאוורר שמחובר לחשמל, ומתבטל אליו, ובכך נותן לחשמל להניע אותו. וזה בחי' "החכמה מאין תמצא", אין זהו ספירת כתר. וזהו בחי' ביטול היש, הרצון לקבל, היצר הרע בכללותו. כי ידוע שבאצילות רובו טוב ומיעוטו רע, והרע אינו מעורב בטוב, כי אם בבחי' "סביב רשעים יתהלכו", שהרע אין לו אחיזה בפנימיות אלא רק בחיצוניות עולם האצילות. נמצא שבכך שהאדם מבטל רצונו בפני רצון המאציל אז זוכה למוחין דחכמה.

(ב) ילמד אחרים

עוד מצאנו כדי לזכות למוחין דחכמה ובינה עצה מרבי נחמן ²⁷⁵ וז"ל: אֲשֶׁרִי מְשַׁכֵּל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ ה' (תְּהִלִּים מ"א): אֵימָא 'דְּאִין עֲנִיּוֹת אֶלָּא מִן הַדְּעַת' (נְדָרִים מא) וְעַל זֶה צָרִיךְ רַחֲמָנוּת, כִּי אֵין רַחֲמָנוּת גְּדוּלָּה מְזָה בְּכָל־לֹת וּבַפְּרָטוֹת, בְּכָל־לֹת עַל אִישׁ שְׂאִין לוֹ שְׂכָל בְּעִבּוּדַת הַבוּרָא, וְצָרִיךְ הַבְּעַל שְׂכָל לְהַשְׁכִּילוֹ (דְּהֵינּוּ לְהַשְׁכִּילוֹ בַתּוֹרַת הַפְּנִימִיּוֹת – תּוֹרַת הַיְחִידָה, ר"ל שְׁמַלְמַדַת אֶת הָאָדָם עַל הַמְּצִיאוֹת שֶׁל ה"אֵין עוֹד מַלְבָּדוֹ", וְעַד כִּמָּה רַחֲמֵי שֶׁל הַמַּאֲצִיל אֵין סוֹפִיִּים, וּמַלְמַדַת אוֹתָנּוּ אֵיךְ לְהַתְּנַחֵג כְּדִי לְהַדְּמוֹת לְמַאֲצִיל) וּבַפְּרָטוֹת עַל הָאִישׁ עֲצָמוֹ, כִּי יֵשׁ זְמַן שְׂאִין לוֹ שְׂכָל, וְהוּא נִקְרָא קְטָנוֹת הַמוֹחִין, וְצָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ לְבוֹא לְגִדְלוֹת הַמַּחִין. וְכִשְׁבָּא לְגִדְלוֹת הַמַּחִין, נִמְתְּקִין כָּל הַדִּינִין (ר"ל אֵינוֹ מְרַגֵּשׁ דִּינִים וּסְבֵל) וּמְשִׁיב עַלְיוֹ חֲסָדִים וְרַחֲמִים. וְזֶה מְאָמַר חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָּה (בְּרִכּוֹת ג): 'גְּדוּלָּה דְּעָה שְׁנִתְּנָה בֵּין שְׁנֵי אוֹתִיּוֹת', שְׁנִי אֹתִיּוֹת: "כִּי אֵל דְּעוֹת ה'" פְּרוּשׁ: כְּשִׁיבּוֹא לְגִדְלוֹת הַמַּחִין, נִתְּעוֹרֵר עַלְיוֹ רַחֲמִים וְחֲסָדִים מְשִׁנֵּי אוֹתִיּוֹת (שְׁמוֹת, מִשֵּׁם) 'אֵל' (ש) הוּא (שֵׁם שֶׁל סְפִירַת הַחֲסָד, עַל דְּרָךְ (תְּהִלִּים נ"ב): "חֲסָד אֵל כָּל הַיּוֹם", (וְעוֹד גּוֹרֵם לְהַשְׁפִּיעַת שֵׁם) הוּי"ה, הוּא רַחֲמִים, עַל דְּרָךְ (שֵׁם קו"ט): "רַחֲמֵיךְ רַבִּים ה'". וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַפְּסוּק "אֲשֶׁרִי מְשַׁכֵּל אֶל דָּל", הֵינּוּ (נִקְרָא דַל – מִדְּרַגַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא עֲנִיָּה וְדָלָה מֵאוֹרוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וְזֶה) כְּשִׁיבּוֹא בְּקְטָנוֹת הַמַּחִין (כִּי מִדְּרַגַת הַמֶּלֶךְ הִיא כִּאֲשֶׁר הָאָדָם מְרַגֵּשׁ שְׂאִין מַאֲצִיל ח"ו, וְאֵין דִּין וְאֵין דִּיין, וְמָה שֶׁהַסּוֹבְבִים אוֹתוֹ עֲשׂוּ לוֹ זֶה לֹא בֹא מִמֶּנּוּ יִתְבַּרַךְ, וְכו'), וּמְשַׁכֵּל עֲצָמוֹ לְגִדְלוֹת הַמַּחִין, "אֲזִי בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ ה'" (ר"ל, שַׁע"י מוֹחִין דְּגִדְלוֹת) נִמְתְּקִין כָּל הַדִּינִין. וְאִם לֹא יִכּוֹל בְּעֲצָמוֹ לְבוֹא לְגִדְלוֹת הַמַּחִין, עֲצָה לְזֶה, שִׁישְׁכִּיל אַחֲרַיִם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְּעוֹרֵר גַּם אֲצֵלוֹ. עכ"ל.

נמצא שכל עוד האדם לא זכה למוחין דחו"ב, הוא לא מאמין במאציל לגמרי, אלא יש מציאות ובני אדם ויש בורא מעליהם. וברגע שזוכה למוחין דגדלות הוא מבין שאין עוד מלבדו. וכדי לזכות למוחין דגדלות אלו יעץ לנו רבי נחמן פשוט ללמד את בני ישראל דרכי האמונה ודבקות במאציל.

וכן אמרו ז"ל ²⁷⁶ אמר ר' חנינא הרבה למדתי מרבתי ומחברי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולן

ג) יעשה חסד

²⁷⁵ ליקוטי מהר"ן קמא, תורה קו

²⁷⁶ תענית ז.

ע"י תיקון החסד נפול, שר"ל דחיית התאוות, מקבל האדם אור החכמה. שנאמר " רִדְף צְדָקָה וְחָסֵד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד"²⁷⁷, ור"ל ע"י רדיפת מידת החסד והשפעה ואהבה זוכה האדם ל'חיים', ו'חיים' גמ' חכם כנגד אור החכמה. ועוד נאמר "פִּיהָ פֶּתַח בְּחֻמָּה וְתוֹרַת חָסֵד עַל לְשׁוֹנָה"²⁷⁸, והיינו כי החכמה והחסד קשורים זה בזה כנ"ל. וכן אנו אומרים בתפילת העמידה "מכלכל חיים בחסד", ור"ל כנ"ל.

נמצא שכדי לזכות לאור החכמה, יתקן כלי החסד. והחסד פירושו האהבה בפועל, והחכמה פירושה האהבה בכח. דהיינו כאשר האדם חושב להשפיע ועשות פעולות של הטבה לחברו, כל עוד לא עשה את הפעולה זה נקרא 'אור החכמה', כי שלשת המוחין הם בבחי' 'בכח'. והחכמה היא מקור ושורש לטעם וסיבת האהבה לזולת.

אבל ההשפעה בפועל נעשית ע"י ספירת החסד, כאשר האדם נותן מה שרצה במח חכמה לתת. וע"י הנתינה בפועל הוא מזכך את הרצון לקבל אהבה עצמית – שזהו 'כלי החסד נפול'. וכאשר משפיע ע"י החסד – זה בוודאי גורם לו להתעוררות ההשפעה מצד החכמה – ר"ל גילוי הרצון להשפיע שוב ושוב. וזה עבודה ש'מלמטה למעלה' ר"ל מהחסד עד לחכמה.

בינה

הרוח הקודש וכל ההשגות שיש לצדיק הוא בלב. וכנ"ל, אין עבודה במוחין, אלא העבודה הוא בתיקון המידות, ואז ממילא זוכה האדם לאורות של חכמה בינה ודעת.

כל ההשגות שיש לאדם, הם רק אורות על מנת להשפיע ולעזור לעם ישראל. וכ"כ הרב דסלר,²⁷⁹ וז"ל: הצדיק היותר גדול, חלק גדול מהסייעתא דשמיא שלו, באה לו מפני צורך הציבור. מי לנו גדול ממשה רבינו ע"ה, וכשחטאו ישראל אמר לו הקב"ה "לך רד", ואמרו ז"ל²⁸⁰: רד מגדולתך, כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל, ועכשיו ישראל חטאו, גדולה למה לך? הרי שאותה סייעתא דשמיא שהייתה צריכה לו להיות מנהיג הכלל, לא בא לו אלא בשביל הכלל. מאותו רגע שנתן עינו וליבו להיות מיצר בצרת אחיו, התחיל מהלך

²⁷⁷ משלי כא, כא

²⁷⁸ משלי לא כו

²⁷⁹ מכתב מאלוהו ח"א עמוד 151

²⁸⁰ ברכות לב.

זה, שבזכות מה שנתן את עצמו להיכלל, השפיע לו הקב"ה סייעתא דשמיא שיוכל לתת עוד ועוד, וככה היה חוזר חלילה, וכל מה שהיה נותן יותר, היה מתגדל יותר, עד שכאשר מסר נפשו על ישראל, זכה שיקראו כל ישראל על שמו²⁸¹.

וזהו ומתלמידי מכולם, ושמספיקים בידו ללמוד ולעשות, וזה מה שביקשו מהרב קנייבסקי אם הוא רוצה להצטרף לסנהדרין שרוצים להקים בדורנו, וענה שכן, כי שמע שמי שיושב בסנהדרין מקבלים רוה"ק, והטעם כנ"ל. ועוד מצאנו ששאלו את הרב בן ציון אבא שאול, והרב חיים כהן אותה שאלה: איך הרב הגיע למדרגת רוח הקודש? וענו: כאשר תאהב את עם ישראל כאשר אני אוהב אותו אז תקבל גם אתה רוה"ק, כי ה' משפיע השגותיו למי שמשרת את עם ישראל, כי ההשגות הם כדי להנהיג את הדור ממש.

עוד מצאנו בתכונות הבינה, שהיא כנגד הלב בבח' "לב מבין", והלב משכן הרגש של האדם. ולכן האשה יותר רגשית מאשר האיש, כי האשה וכן מי שמושרש במלכות, מושפעים מהבינה (וגבורה והוד). ולכן הרוצה לענג מי שמושרש במלכות או לאשתו, ישפיע להם רגש של אהבה, כי המלכות חסרה מכל ומרגישה שפלה ומרגישה לא אהובה (ובפרט בשמות המתחילים עם "אבי" כמו אביטל, אביגש, אביגיל וכו', כי הא' וי' כנגד המלכות, והב' כנגד החכמה – שורש החסדים – חסד פירושו אהבה, ואם המלכות מלביש את החסד נמצא שאותה אשה חסרת אהבה מאוד).

האמונה כנגד ספירת הכתר – והיינו האמונה קיימת בדבר בלתי נתפס לאדם, ודבר בלתי נתפס הוא בבחי' "אין סוף" – כנגד הכתר ועולם הא"ק. לאומת זאת הביטחון בה' הוא בבינה – לב, והיינו שמרגיש שה' אוהב אותו ולא יעשה לו רע, ושהכל לטובתו. וזהו בבחי' "גם זו לטובה", ו"גם" ידוע שזה בבחי' בינה. ועל זה אמר שלמה המלך²⁸² "בטח אל יהוה בכל לבך, ואל בינתך אל תשען" והיינו כנ"ל הביטחון נמצא בלב – ברגש – בבינה. וכדי לזכות לאור הביטחון (כי כנ"ל אין עבודה באורות חב"ד, הם רק השגה שמקבל האדם בזכות שמתקן את מידותיו מחסד עד למל" – שהם בבחי' כלי ביחס לאורות חב"ד) מגלה לנו שלמה "ואל בינתך אל תשען", והיינו תקבל את הרגש של שפלות שאינך שולט ואיך מבין כלום, ותזרוק את עצמך בידי ה' שהוא המנהיג היחידי, ואין אף אחד שיכול להרע או להיטיב לי כי אם הוא לבדו, כי אין עוד מלבדו. ועל זה אמר רבי נחמן שצריכים

---

²⁸¹ כאומרם ז"ל בשמות רבה ל, ד.

²⁸² משלי פ"ב פסוק ה'

להדמות לבהמה בעניין זה – שאיננה דואגת למחר, והיא בבחי' "ברוך ה' יום יום", יש לה בטחון בה' שמחר יהיה לה גם כח אוכל וכו', וזהו "אדם ובהמה תושיע ה'".

"לב מבין" – פירוש הדברים הם שיש קשר ישיר בין הבינה ללב. וידוע שהבינה היא "אם הבנים" אימא – בינה, היא שורש המידות ז"ת. וכדי לגלות את פנימיותנו שכולה טוב, עלינו ללמוד תורה ה' – ללמוד איך להדמות אליו, להיות טוב ומטיב ובנתינה, וזהו בשלב הראשון בבחי' מוחין ושכל בלבד. ולאחר מכן להעביר את המוחין הללו למידות ז"ת – לגוף. והמעבר בין השכל לגוף, הכח לפועל, הוא ע"י הלב – הרגש, שהוא שורש לכל הז"ת. ועל מנת להפנים את המוחין חב"ד ללב, צריך ב' בחי' של המלכות – מלכות פה דהיינו תפילה, ועוד בחי' עשיה (שעולם העשייה גם כנגד ספירת המלכות) שר"ל לעשות מעשים טובים בדומה למעשיו של המאציל.ⁿ

(א) בינה – מקור התשובה

כתוב בזהר: ירוק כְּזָהָב מְסֻטָּרָא דְאִימָא עֲלָאָה, דְאִיְהִי תְשׁוּבָהּ, קוּ יְרוּק דְאֶסְחָר כָּל עֲלָמָא. עכ"ל.

הבינה נקראת גם "אימא". וישנם שני חלקים בבינה, "אימא עילאה" (חלק העליון), ו"תבונה" (חלק התחתון). הסביר לנו הזהר שהצבע "ירוק כזהב" מאפיין את ספירת הבינה (כדאיתא ברמ"ק – שער בגוונים), ושם – בבינה - מקור התשובה.

וכן מצאנו בשערי אורה²⁸³: אף על פי שנחתם גזר דין למעלה יכולין ישראל לבטלו בכוח התשובה הנקרא מ"י, וזהו 'ומ"י יפר ומי ישיבנה', כי בודאי יכול 'מ"י' להפר, בודאי יכול 'מ"י' להשיב ידו הנטויה. והטעם, כי ידו היא מקבלת שפע וכוח מן המידה הנקראת מ"י, והסוד; שאו מרום עיניכם וראו מ"י ברא אלה (ישעיהו מ, כו). 'מ"י' בודאי ברא 'אלה', כי אלהים של מטה, הנקרא י"ם, ברא עולם בכוח אלהים של מעלה שהוא סוד הבינה ונקרא מ"י, ועל זה נאמר מ"י ברא אלה. ולפי שהצדיקים יודעים סוד מ"י יכולין לבטל גזרה. והבן בדבר הגדול הזה ומראה הסוד שנאמר 'שוב מחרון אפך', כי מקום התשובה הוא מ"י, והוא המושל על החרון והאף, וכן הוא אומר: בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. ולפיכך התבונן נפלאות שרמזו בספר יצירה, שהעצה נגמרת בכליות, וכן הוא אומרי לעומת העצ"ה יסירנה, ואמרו ז"ל מקום שהעצה נגמרת. ולפיכך התבונן כי כל גזירה

²⁸³ שער ג ד

שגוזרין בבית דין של מעלה, מתחילין להתייעץ בבינ"ה וגומרים העצה בנצ"ח והו"ד שהם סוד י"י צבאות. ואף על פי שנגמרה גזירה, יכולה המידה הנקראת מ"י, הנקראת תשובה, להפר ולבטל אותה גזרה, וכן הוא אומר: י"י צבאות יעץ ומ"י יפר (ישעיהו יד, כז). והיודעים סודות הללו היו מתכוונים בתפילותיהם והיו מבטלים כל גזירות קשות ורעות, שהיו בידיהם מפתחות הקבלה והיו נכנסין עד המקום הצריך להם. ואחר שהודענוך זה, דע כי בהיכלי נצ"ח והו"ד, הנקראים י"י צבאות, יש מלאך ממונה על כל פסקי דינים היוצאים מבית דין הגדול על כל בני העולם, ותחת ידו שני סופרים; וקודם שיצאו אותם פסקי דינים בעולם יש כוח ביד אותו ממונה לקרען או לתקן בהן, והכול כפי כוח תשובת אותו שנגזר עליו גזר דין. וכפי שיבוא הרחמים ממקום מ"י, שהוא מפר ונקרא תשובה, כך גומר זה הממונה באותו גזר דין בין לקרעו, בין לתקן בו דבר. עכ"ל.

ולפי זה מובנים יותר דברי האריז"ל שלימד אותנו בשער התיקון שלאחר השבירה, כל הספירות התחתונות שמהחסד ועד המלכות חזרו למעי אימא, ולאחר מכן התמעטו האורות ע"י הפרסה ויכלו לצאת מחדש אבל מתוקנים.

תוכן דבריו הם כך:

- שבירה פירושו ריחוק מהאין סוף, מהטוב, ריחוק מהמאציל, דהיינו רצון לקבל מסוים שפירושו עשיית עבירה, והוא סוד "אנא אמלוך".

- העלה למעי אימא ר"ל שהאדם לאחר שעבר עבירה מעורר את ליבו לשוב לה'.

- ולאחר מכן יוצאים ממעי אימא החוצה, דהיינו בזכות שהאדם פרש מהרע הוא מקבל את אותו שפע שדחה, אלא שעתה הוא על מנת להשפיע.

ולמשל - שבירת כלי החסד הוא כאשר האדם לא הצליח לעמוד בניסיון של "אהבת ה'", ר"ל חיפש אהבה על מנת לקבל בתאוות שמתלבשים בעולם הזה, תאוות עריות אכילה וממון, ואדם זה התיר לעצמו לעבור עבירות אלו מרוב שהוא "אוהב את עצמו".

תיקון כלי החסד הוא כאשר האדם מעורר ליבו בתשובה, ומבין לאחר החטא שאין בכל התאוות האלו מאומה, ואין בהם תענוג כלל אלא רק סבל, ומבין שמה שהוא מחפש באמת

זהו "אהבת ה', אהבת ישראל, ואהבת התורה", דהיינו אהבה על מנת להשפיע טוב לעולם, ולא אהבה על מנת למלאות את תאוותיו. הרהורי תשובה אלו הם רגשות, רגש של חסד ר"ל רגש של אהבת כלפי הזולת וכלפי המאציל. ומקום הרגש בלב, ו"הלב מבין". והיינו מקום התשובה בלב האדם שהוא הבינה, וזה סוד "לב נשבר". נמצא שכל פעם שנראה בשער הכוונות שעלנו לעלות לבינה, אין זה בכח הדמיון של האותיות בלבד, אלא התעוררות לבבית, רגשית של אהבה יראה וכו', כל זה על מנת להשפיע.

ולאחר מכן, היות והאדם זיכך את עצמו, ולא רוצה לקבל "אהבה על מנת לקבל", והתגדר שלא ייפול לרצון לקבל, שזה נקרא "תיקן את המסך" שלו, שכל מהותו לדחות את האורות (תענוגים) שעל מנת לקבל, לאחר מכן אומר המאציל שהיות והתענוגים הללו עתה היות ולא מזיקים לצדיק זה אז הוא יכול לקבלם, אבל עתה הם לא ניסיון עבירו (בניסיון של קבלה על מנת לקבל) אלא בתור אור של תענוג של השפעה לעולם, ובמשל שלנו "אור דחסד", הוא כח שיהיה לאותו צדיק לאהוב את העולם כולו, ולהתבונן בטוב של כולם, ולדון את העולם לכף זכות, ואהבה וחשק בלימוד תורה פנימי (בלי לבושים, דהיינו תורת הקבלה וחסידות), ויזכה לאהוב את כל העולם כולו ולחיות בגן עדן בחיים חיותו, וכל זה בזכות שהוא דחה את הרצון לקבל אהבה לעצמו.

וכל תהליך השברון לב – הוא ההתעוררות בתשובה והעלה של הספירות למעי הבינה, ובמשל שלנו זה נקרא שהעלה את החסד למעי הבינה.

ב) הלל

ספירת הבינה היא שורש לכל הספירות שמתחתיה, ספירות הז"ת, והיא נקראת "אם הבנים" בסוד 'אימא', ובניה הם הזו"ן, דהיינו המידות. וכשם שהאם עלי אדמות היא זו שמשפיע ישירות לבניה, כך ברוחניות. ואיך מעוררים השפעותיה? ע"י ההלל והתהילה, ונתחיל לבאר בעזרת האל.

כתב השערי אורה²⁸⁴, וז"ל: והספירה הזאת (בינה) היא נקראת תהילה, וצריכים אנו להודיעך עיקרים תלויים בזה העניין. צריך אתה לדעת כי שתי הספירות שהן יהו"ה אדנ"י מכוונות זו כנגד זו, והעליונה (בינה) נקראת 'תהילה' והתחתונה (מלכות) נקראת תפילה. והטעם, לפי שהעליונה דביקה בראש המעלות וממנה יבואו כל מיני אצילות ושפע וברכה

²⁸⁴ שער ח'

ומיים (דהיינו החכמה, כי החו"ב בזיווג והשפעה תדירה, נמצא שהבינה מקבלת את אור החכמה – שורש האהבה וחסדים, ומעבירם לז"ת), ולפיכך נקראת תהילה; כלומר, שעלינו לשבח ולהלל למ"י ('מי' מרמז על הבינה) שעשה עמנו ועם אבותינו את כל הניסים האלה ('אלה' בגמ' ל"ו, והם הו' קצוות (ספירות מהחסד ועד היסוד) שכל אחד מהם גם כול מו"ק, הרי ל"ו, והוא סוד הפסוק "מי ברא אלה", דהיינו הבינה בראה את הו"ק בניה) והוציאנו מעבדות לחירות (כי הבינה נקראת בלשון הזהר 'עלמא דחירו', עולם החירות, דהיינו מי שזכה למוחין דגדלות מרגיש משוחרר מהרע, ובטבעו רוצה להיטיב, בסוד "חרות על הלוחות", וזה לעומת מי שאחוז בז"ת ששם שורה עדיין מציאות הרע, ולכן הוא נקרא עבד לתאוותיו או לה', ומ"מ הוא עובד את המאציל בהתכפיה ובלי רצון פנימי, ולכן הוא סובל בין כאשר עושה רצון עצמו – עברות, ובין אם עושה רצון המאציל. וכן הבינה נקראת 'עולם הבא', דהיינו עולם הזה הוא הז"ת, ועולם הבא הוא כאשר האדם זכה למוחין דגדלות), ועל זה נקראת תהילה (כי מי שזכה להתבוננות דקדושה, רואה אך ורק טוב, "בה' אהלל דבר ובאלהים אהלל דבר", בין בחסד וגדולת ה' הוא מהלל את המאציל, בסוד²⁸⁵ "כי חסדיך גדול עלי", ובין בגבורותיו והשפעות מוגבלות וייסורים, היות ומבין שהם לטובתו, לכן הוא מהלל את המאציל גם בספירת הגבורה – שם אלהים, וסוד "והצלת נפשי משאול תחתיה", דהיינו בזכות ההגבלות עוררת אותי משנתי וקרבתה אותי אל המצות והטוב והנועם).

והתחתונה (ספירת המלכות) נקראת תפילה (בסוד 'ואני תפילה', 'אני' מרמז למלכות. 'תפילה לעני', עניה ודלה זו המלכות), והטעם לפי שהתחתונה דביקה בסוד התפילות והתחנונים לפי רוב החטאים והלכוזין שחוטאים ומלכלכים הבנים הדביקים בה. ולפיכך ספירת המלכות היא סוד התפילה, וסימן: ואני תפלה (תהלים קט, ד) והוא סוד: אלהים אל דמי לך (שם פג, ב). ולפי שהתפילה דביקה במידה זו, נקבעו שערי כל התפילות בשם המיוחד לה שהוא אדני וסדרוהו בראש כל התפילות, אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, שזהו שער כל התפילות, כמו שכתבנו בשער הראשון (עיין מה שכתבנו על ספירת המלכות). אבל ספירת בינ"ה, שהיא דביקה בראש המעלות (הג"ר דבק לכתר) וממנה יבואו החיים והברכות וכל מיני אצילות קיום ועמידה, היא סוד התהילה כלומר, להלל ולשבח לפאר ולרומם על כל הטובות הניסים והנפלאות שעשה עמנו תמיד, לפי שהיא סוד החירות והגאולה (כנ"ל הבינה היא מדרגת עלמא דחירו), כמו שכתבנו, ובהופיעה יופיעו הניסים והנפלאות לישראל (דהיינו מי שזוכה להלל את המאציל ומידותיו שהם צורות השפעותיו, אז המאציל משפיע לאותו צדיק במידה שהוא מהלל אותו, עד שיתגלה השפעות מעל הטבע).

---

²⁸⁵ תהילים פו, יג

והנה סוד התפילה הוא עניין התחנונים ובקשת רחמים לרחם עלינו ולסלוח חטאתינו, ולהושיענו מצרינו, ולהשלים די מחסורנו ולהחיות אותנו, ולשמרנו מכל מיני משחית ופורענות, כל כיוצא באלו הבקשות התלויות בתפילה, וכל אלה הדברים הם דבקים בספירת המלכות.

אבל סוד התהילה הוא אחר שקיבל י"י יתברך תפילותינו, ואחר ששמע קולנו וקיבל תחנונינו וסלח חטאתינו והושיע אותנו מצרינו והשלים די מחסורנו ושמר אותנו מכל מיני משחית ופורענות, אז חובה מוטלת עלינו להלל ולשבח לפניו על רוב הטובות שגמלנו.

ועתה ראה ההפרש שבין תהילה לתפילה. הרי לך כי התפילה דביקה בספירת המלכות, והתהילה דביקה בספירת הבינה שהיא סוד הגאולה והחירות וכל מיני הישועות. ולפיכך 'הכל ראויין לתפילה ואין הכול ראויין לתהילה', כי התפילה כל אחד כפי צערו מתפלל על צרתו, אבל התהילה מיוחדת להודות ולהלל לשם על גודל טובותיו שעשה, ומי הוא שיעריך שבחו? לפיכך נאמר: לישירים נאווה תהלה (שם לג, א) (דהיינו רק מי שזכה לאור היושר ומוחין דגדלות זוכה להלל את המאציל בכל לבבו ובאמת):

וצריכים אנו לעוררך על עיקרים גדולים רמזו אותם רבותינו בעניין התהילה, להודיע שאין כל אדם ראוי להלל ואין כל שעה ראויה להלל. לפי שהמעלה הזאת גדולה היא עד מאוד, אמרו בברכות פרק קמא: אמר רבי שמעון בן פזי מאה ושלוש פרשיות אמר דוד בספר תהלים ולא אמר הללויה עד שראה מפלתן של רשעים שנאמר: יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם הללויה (תהלים קד, לה). עתה התבונן שני דברים גדולים שרמזו, האחד, שאין ראוי להזכיר עניין התהילה זולתי במקום שהיא מזומנת, כלומר לעשות הניסים והנפלאות ולהשמיד הרשעים (שזהו מידת הגבורה של המאציל, והוא סוד 'ה' גיבור מלחמה', כמו שראו בני ישראל אותו על הים), כמו שעשה במצרים ששם נאמר הלל הראשון, כמו שנאמר: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג (ישעיהו ל, כט). והשני, שאף על פי שראה דוד כמה נפלאות ה' לא מלאו לבו להזכיר הלל, אלא באותו דבר הראוי להלל משל במי שלובש בגדי מלכות ועוסק במלאכה פחותה, היש ביזוי גדול מזה? לפיכך אמרו רבותינו ז"ל: האומר הלל הגדול בכל יום הרי זה מחרף ומגדף. ולפי גודל מעלת הבינה אין ראוי להזכיר שבחיה אלא במקומות ובשעות הראויות להזכיר (והיינו על הצדיק להכיר את רגשות לבבו, וכאשר ירגיש שמחה רבה עד מאוד מרוב גליו של המאציל באחד מהספירות, אז 'בה' יהלל דבר ובאלהים יהלל דבר'). והנה הנביא מכריז ואומר כי אין כל אדם ראוי לתהילה, "אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים" (ישעיהו מב). וכי תעלה על דעתך שתהילתו אפשר לתת לפסילים? אלא דבר ידוע למקובלים כי כל תפילה שאינה הגונה נקראת פסולה, וקבלה היתה להם כך, וכן הוא פי' הפסוק: מי

שלא נכנס לשמש בספירת המלכות (דהיינו קבלת שפלותנו ביחס למאציל, ולהעלות את הכבוד לשורש, דהיינו להפנים שרק לה' ראוי הכבוד, וזה רמוז בפסוק "שמי וכבודי לאחר" דהיינו ה'שם' בסוד האותיות, וידוע שבטנת"א האותיות כנגד ספירת המלכות. וכן ה'כבוד' הוא המלכות בסוד 'שבת מלכתא', 'מלך הכבוד', 'מלא כל הארץ כבודו', ו'ארץ גם מרמז למלכות כנודע), שהיא תחתונה בעת התפילה, איך אפשר לו להיכנס לפני רום המעלות, לפני ספירת הבינה? 'לישרים נאווה תהלה', אבל לא לפסילים. הבן זה מאוד (ולכן ספירת המלכות ובינה קשורות זו לזו, דבר ראשון לקבל את אפסיותו, ודבר שני בזכות זה יכיר את כבוד ה', ואח"כ אם ה' יזכנו למוחין דבינה אז יתלהב לבבו להלל את ה' בלי להתאמץ, אלא בטבע הדברים, כי אין עבודה בג"ר, אלא רק בז"ת. הג"ר הם חוויה נפשית של קבלת תענוגים אין סופיים מאת ה', ולכן הרצון להלל בא לבד מלמעלה, ומ"מ רצון זה יתעורר אך ורק אם תיקן את כלי המלכות – ביטול ה"אני" ורצון לקבל, וקבלת שיפלותו בעומק הלב. ודבר זה פשוט להבינו, כי כל עוד והוא מרגיש ש'כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה', א"כ מדוע עלי להלל למאציל? נמצאנו למדים שהמלכות והבינה קשורות זו בזו כמו שידוע למקובלים).

ועתה צריך אתה להתבונן (בליברך), כי כבר ביארנו למעלה בשער זה כי הנשמה דביקה בספירת התהילה (שהיא ספירת הבינה), והרוח בספירת התפארת (ר"ל בכללות הז"א), והנפש בספירת המלכות; והנה דוד פירש הדבר בסוד ואמר: כל הנשמה (דייקה, והיינו בחי' הבינה כנ"ל) תהלה יה הללויה (תהלים קנ, ו). וכבר ידוע הוא למקובלים כי שם י"ה רמז לשלוש ספירות עליונות (כל א' מהמוחין חב"ד נקראים י"ה), ולפיכך תלה בהן הנשמה וההלל ואמר 'כל הנשמה תהלה יה'. ואם תאמר; והכתיב הללי נפשי את יהו"ה (שם קמו, א), הרי ההלל תלוי בנפש (ר"ל וכי ההלל תלוי בספירת המלכות)? דע כי הלל הנשמה תלוי בשם י"ה, והלל הנפש תלוי בשם יהו"ה כי בו נכללת ספירת המלכות"ת שהיא סוד ה"א אחרונה של שם. ושני מיני הלל הם: הלל גמור והלל שאינו גמור. הלל גמור תלוי בספירת הבינה, מקום שאין בו חסרון כל דבר (כי לא היתה שבירה בפנימיות או"א, רק בחיצוניותם נעשה 'פגם') ולא נדבק בה פגם לעולם (כי מי שזכה למוחין דגדלות ב' אינו יורד שוב למוחין דקטנות, כי באצ' הכל נצחי, בלי עליות ויורידות ושנויים. וא"ת הלא מצאנו בכונות בתפילה שאנו מידי פעם זוכים למוחין דגדלות ומידי פעם למוחין דקטנות וא"כ נמצא שיש שנויים, דבר פשוט הוא, שבכונות הללו מדובר בסוד פרצופי הזמן, ה'שנה' בג' הבחי' 'עולם שנה נפש' (ר"ת עש"ן כמו שמובא בזהר) דהיינו השתלשלות העולמות גורמים ממילא רגש של מוחין כאלו או כאלו, וזה בלי התערבות הנאצל (כגון בפורים כולם זוכים לגלוי של היסוד דאבא – רצון להשפיע בלי גבול, ובליל פסח כולם זוכים למוחין דגדלות ב' – דהיינו מתגלה האמונה התמימה במאציל, שאמורה להיות סתומה בליבנו

בלי עבודתו). ואנו מתעסקים עתה בעבודת האדם מצד ה'נפש', ששם הכלל הוא 'מעלים בקודש ולא מורידים', וכאשר הצדיק זכה למדרגה מסוימת, זכה לה באופן תדיר, אלא א"כ "תוהה על הראשונות". ומסביר הרב מדוע מי שזוכה למח הבינה זוכה לה באופן תדיר), לפי שהיא למעלה מכל השרים (הז"ת) והיא דביקה בעולם הרחמים (הכתר והחכמה), ושם בכח"ב, אין מציאות של זמן, כי היה הווה ויהיה הוא סוד השתלשלות בז"ת עד העשיה, כי שם הוי"ה כנגד ז"א, ולכן מכוונים ב'היה הוה ויהיה' בהזכירנו שם הוי"ה. אבל בג"ר אין זמן, הכל נעשה 'בדיבור אחד'. ולכן מי שזכה למוחין דגדלות זוכה להרגיש את העתיד ואת העבר ולראות אותם בצורה ברורה כמו ההווה, כי כאשר עולה בכח הדמיון (מלכות) להרגיש את רגשי לבבו (בינה), מרגיש את המציאות הנצחית ש'כבר היתה' באמירת התיבה "בראשית", אע"פ שביחס לעשיה הדבר לא התגלה עדיין, והוא סוד הנבואה כנודע).

והלל שאינו גמור תלוי בספירת המלכו"ת, ולפי שלפעמים הרבה היא (המלכות) נפרצת ופגם דבק לה כשישראל חוטאים ומכעיסים, כך הלל שאינו גמור והוא בדילוגין נקרא כנגדה (ודבר זה ניכר גם בלבנה, שגם כנגד ספירת המלכות, שגם בה "יש עליות וגלוי ה' (כאשר היא מחזירה את אור השמש שכנגד ז"א), וירידות והסתרתה בראש חודש). זהו סוד הלל גמור והלל שאינו גמור, והבן זה מאוד. והלל של ראש חודש, שאמרו שהוא מנהג לפי שזמן כפרה הוא והלבנה פגומה היתה וחזרה להתחדש (דהיינו עלתה עולם, וכל עליית עולם נעשה בדרך הסתרה בתחילה, דהיינו נכנסים דרך המלכות). אבל הלל הניסים והנפלאות והלל השמחות והטובות, כהלל הפסח שבועות וסוכות, באותן הזמנים הופיעה ספירת הבינ"ה.

בפסח, "וחמשים עלו בני ישראל" (שמות יג, יח) ובה נגאלו (וחמישים הוא סוד הנ' שערי הבינה, והיינו בני ישראל שכנד ז"א, זכו להשגת אור הבינה ולהלל מעומק הלב מרוב שמחה). בעצרת: תספרו חמשים יום (ויקרא כג, טז), והיא גרמה למתן תורה (דהיינו שער הנ' ג"כ כנ"ל). בסוכות: שמונה ימים עם חג העצרת, וכבר הודענוך שהם שמונה ספירות שמתחילות להימנות מספירת הבינה ושבע תחתיה, 'תן חלק לשבעה וגם לשמנה' (קהלת יא, ב) (והיינו ביום הח' מגיעים לספירה הח' - בינה).

והנה רמוז, הוא חמישים הוא שמונה, והמבין יתבונן (היינו כנ"ל סוד הנ' כנגד הבינה, וכן הח'). אבל שמונת ימי חנוכה שתיקנו, השמן בא מן הרצון (אריך אנפין) לספירת הבינ"ה, והבינ"ה סוד המנורה ונרותיה; אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח, ב). המנורה והנרות לפקוח עינים עוורות (דהיינו החכמה), פקח עיניך וראה כי שמונת ימי חנוכה הם סוד העניין והנס הגדול. והיודעים עיקרי הדברים יודעים כי הנס הנעשה בשמן -

על ידי ספירת הבינה הוא, כי משם תולדת השמן מן הרצון, ולפיכך המנורה והנרות והשמן, סוד כל הספירות (השמן כנגד הרצון כתר) (בסוד מצח הרצון, שבמצח ז"א מתגלה א"א ויסוד דעתיק), 'לראותם בלבד' – העינים כנד בחכמה ב"ס דפנים, המנורה עצמה כלולה מח' נרות ונדלקת ח' ימים כנגד הספירה השמינית מלמטה למעלה – בינה. והבינה כלולת את כל הז"ת). והמגלה סוד זה מנורת זכריה: שני צנתרות הזהב המריקים מעליהם הזהב (זכריה ד, יב), שאינם צריכים להביא שמן ממקום אחר אלא שני הצנתרות מריקים בשנים זיתים עליה. המבין זה יבין סוד י"ה (ב' הצינורות כנגד מוחין דחו"ב הנקראים י"ה כנ"ל, והוא בסוד "נחל נובע מקור חכמה", וזיווגם תדיר, דהיינו מי שזכה למוחין דגדלות זוכה לחידושים שבאים מאליהם בכל העולמות כמעין המתגבר), וסוד 'כל' (יסוד שהוא כללות הז"א) הנשמה (בינה) תהלל י"ה, וסוד הלל גמור בשמונה ימי חנוכה.

הרי רמזנו לך רמזים גדולים וחזקים ועמוקים במה שתוכל להתבונן בסוד ההלל ובסוד כל מקום שנאמר בו תהילה. ולא לחינם אמרו: כל האומר תהילה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא דברים גדולים רמזו הנה, כי סוד תהילה (בינה) הוא סוד העולם הבא (שהוא גם סוד גלוי המח בינה), כמו שפירשנו בשער זה.

ואל תקשה ותאמר: והלא אמרנו כל האומר ההלל גמור בכל יום הרי זה מחרף ומגדף? ההלל גמור לחוד, תהילה לחוד; ההלל גמור אינו נאמר אלא על טעם ידוע, תהילה הוא סוד ערך תיקון הספירה ותכסיסיה ומעלותיה אבל אינו גוף ההלל. ולפיכך אמרו 'כל האומר תהילה לדוד' וגו'; כלומר, כל האומר המזמור הזה בכל יום, שהוא מתחיל בלשון תהילה שהוא סוד ספירת הבינה ויש בו כמה תכסימים ומעלות משתי הספירות המכוונות זו לזו שהן בינה ומלכו"ת, מובטח לו שהוא בן העולם הבא. ואם תזכה להיכנס בחדרי המעלות שבמזמור הזה, תראה ותשמח. (דהיינו יש ב' בחי', א' סוד גלוי הבינה, ומח בינה בא מאליה כאשר האדם מתבטל ומתקן המלכות שלו, נמצא שא"א מכח האדם להגיע ל'הלל גמור' א"כ ה' מגלה לו את אור הבינה, ולכן אם הוא אומר הלל בכל יום ולא הגיע לגילוי הבינה נמצא שהוא מחרף ומגדף, כי זו מדרגתו האמתית. אבל מ"מ ישנה אפשרות לעורר את האהבה' ואת מח הבינה, ואז ירצה באמת להלל, והוא כאשר האדם יתבונן מכח ליבו ורגשותיו בתיבות של 'תהילה לדוד', ואז 'מובטח לו שהוא בן הולם הבא' דהיינו שלבסוף בזכות ההתבוננות הזו יזכה למוח בינה ולהתלהבות עד שירצה בעומק ליבו להלל י"ה בלי לשקר על מדרגתו)

ואחר שידעת זה, התבונן בסוד המלכות שהיא אדנ"י שהוא סוד התפילה, כמו שפירשנו בשער הראשון, הוא השער שבו נכנסים להגיע לספירת התהילה שהיא שמינית לה, ולפיכך כללם כאחד בזה הפסוק ואמר בתחילה 'אדנ"י שפתי תפתח' שהוא סוד התפילה, ואחר

כך: 'ופי יגיד תהלתך'. כלומר, בהיותי זוכה לסדר התפילה כהוגן, אזכה להיות ראוי להעריך תהילה, כמו שביארנו לישרים נאווה תהלה (תהלים לג, א), וכמו שפירשנו בפסוק 'וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים'. ושומר העיקרים הללו בעניין תהילה ותפילה. עכ"ל.

נמצא שאע"פ שהבינה נקראת 'אור' ואין בה עבודה ממשית, מ"מ אפשר 'לגרות אותה' להשפיע עלינו ע"י התבוננות הלב והרגש בגדלות הבורא וגלוי אהבתו עלינו 'לך ה' הגדולה', והתבוננות בגבורתו בכך ששובר את הרשעים שלו הכח והגבורה, והתבוננות בתפארתו ויופיו של עולם העשיה וכן יופיה של התורה בכל הרובדים כולם, והתבוננות בכך שהמאציל תמיד מנצח את הרשעים ומכניע אותם לבסוף, ובכך שירגיש את הרצון להודות לו מעומק הלב, ובכך שירגיש שהמאציל הוא המשפיע העליון והיחיד, ויתבונן בליבו שהמאציל הוא המלך היחידי, ושרק לו המלוכה והממשלה.

וכן על דרך זה כתב האדמו"ר האמצעי ב'דרך מצותיך'²⁸⁶:

והנה בששת ימי בראשית האיר ה' מעצמו ומאליו וצמצם אורו להתלבש בי' ספירות, וגם אח"כ עתה יש הארה ממנו ית' בסוד שרש להתלבש בי"ס שאינו תלוי במעשה התחתונים אולם הארה זו בצמצום (דהיינו המאציל מאיר לכלל האנושות אור מועט, רק כדי מחייתם של התחתונים, כשם שנותן לחם לכל בשר, ונותן חיים לכל הברואים, וזה בלי קשר למעשיהם, אלא רק 'מאוצר מתנת חיים', והוא סוד השפעת העיגולים בצורה שווה לכל הנבראים כולם בלי קשר לצדקתו ורשעתו), ועיקר האור נמשך ע"י מעשה התחתונים בסוד תוספת (דהיינו לכל אחד מישראל ישנה אפשרות לקבל 'תוספת' שפע בזכות מעשיו, והוא בסוד הנהגת הקו, שיש תחתונים ויש עליונים, יש צדיקים שמגיע להם יותר שפע ויש רשעים שמגיע להם פחות) [...], (ומלמד אותנו הרב איך מקבלים תוספת שפע...) וזהו ענין ההלל, שע"י שמשבחים לפניו פעולתו שפועל על ידי הספירות כמו שמשבחים חסדו וגבורתו וחכמתו כו', עי"ז הוא ית' נמשך ומאיר לתוך הי"ס (ר"ל ע"י התבוננות הלב, והתעוררות הרגש שלו על גדלות המאציל – 'כי חסדך גדול עלי', שמתבונן ורואה שכל מה שסביבו הוא גלוי אהבתו יתברך, אשה לשמחו, ילדיו לשמחו, בית לשמחו, רכב לשמחו, בריאות לשמחו, תורה לשמחו וכו', נמצא שמגלה את אהבת ה' בכל מה שרואה, וממילא בזכות הבינה מעורר את האהבה – ספירת החסד, ואז מתעורר אצלו רצון להלל י"ה. וכן על דרך זה בספירת הגבורה, כאשר יתבונן הצדיק בגבורת ה', כגון במלחמת ששת

---

²⁸⁶ שורש מצות התפילה, אות ט

הימים, או אף במכות שהכה ה' בשונאינו בכל הדורות, ויתבונן במדרשי חז"ל על המכות שעשה למצרים בים וביבשה ובאוויר עם אבני אלגביש, אז יזכה לעורר את יראתו אליו יתברך ולרצות להלל מרוב גבורותיו. וכן בתפארתו, יתבונן כנ"ל, וכן בשאר הספירות). וזה סוד המיין נוקבים הממשיך מיין דכורין (כי בזכות שמתבונן מלמטה כנ"ל עד שירצה לומר הלל מעומק הלב, אז מעורר את השפעת הבינה לז"ת, ויזכה לאהבת ה' ויראת ה' ולהתפארות דקדושה וכו' בסוד 'אם הבנים שמחה', ואז זוכה לחיות בעולם הבא), וכמשל האדם החכם שכשמשבחים אותו איך שהוא חכם עי"ז מתעורר כח חכמתו כו' (וזהו סוד 'מוסיף חכמה לחכמין', בזכות שמתבוננים בחכמת המאציל עד כמה היא אין סופית ו'מאין תמצא', אז ה' יזכה אותו לעוד חכמה, והוא מטעם סוד הביטול, כי האדם שזכה למח חכמה מרגיש מבוטל מרוב אין סוף אור, וזה סוד 'אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני', כי אע"פ שנכנס חלק מאור התורה בפנימיותו ונעשית לו כאחותו ושם החיים, מ"מ התורה נמשלה לים, ולכן אם זכה לקבל עוד אור מ"מ גם הגדיל את הכלי שלו, ולכן ירגיש עוד יותר חוסר בכל יום, בסוד 'מוסיף דעת מוסיף מכאוב', והוא סוד הביטול הנ"ל, שמכיר את אפסיותו ביחס לחכמת המאציל, ועליו להיות עניו כמשה כדי לזכות לתורת האין - יחידה) [...]

וכמ"כ יובן בענין הכוונה בשם (בשמות הוי"ה) בשמונה עשרה שמבקשים "חננו מאתך חכמה" כו' והשפעה זו צ"ל ע"י ספי' חכמה וכן רפאנו ה' ע"י מדת ת"ת ולכן צריך להמשיך תחלה התלבשות אור אין סוף בחכמה ות"ת כנ"ל (ר"ל, ידוע שיש עשרה ספירות, וכל ספירה נקראת גם הוי"ה בניקוד מסוים. ספירת הכתר הוא יהו"ה בניקוד קמץ, החכמה בניקוד פתח, בינה בצירי, חסד בסגול, גבורה בשבא, תפארת בחולם, הוד בשורק, נצח בחירק, יסוד בקבוץ, מלכות בלי ניקוד. ומלמד אותנו הרב מדוע בברכת 'חונן הדעת' אנו מכוונים בשם הוי"ה בניקוד פתח שהוא כנגד ספירת החכמה? זה מטעם שאנו מבקשים חכמה. וכן בברכת 'רופא חולי עמו ישראל' אנו מכוונים ב'ברוך אתה ה'" ביהו"ה בניקוד חולם שכנגד התפארת, זה מטעם שהרפואה תלויה בספירת התפארת. וזה כמו שרואים בכתבי הרמב"ם שהרפואה תלויה באיזון, לא לאכול יותר מידי ולא פחות מידי וכו', וזהו בבחי' תפארת לו מין האדם. ושואל עתה הרב את שאלת הריב"ש וכי המאציל צריך שנלמד אותו דרך איזה ספירה עליו להשפיע לנו שפע של חכמה או רפואה, ומתרחץ...), והיינו ע"י שמהללים לפניו ענין התלבשותו בחכמ' ובת"ת שפועל על ידן פעולות גדולות בהעולמות כמו שאומרים "אתה חונן לאדם דעת" כו', "כי אל מלך רופא נאמן" כו' (וזהו בעלת מ"ן) ועי"ז נמשך האא"ס ומתלבש בהן (ירידת מ"ד), ולכן צריך לכיין בשם ההוא שעל ידו מתלבש באותה הספירה, דהיינו הך, משום שעל ידי זה פועלים ביותר התלבשות אא"ס בהספירה, ואז יפעל מבוקשו בקל כו'. (דהיינו כוונת העברת השפע דרך ספירה

מסוימת אינה בשביל ללמד את המאציל איזה דרך לקחת כדי להשפיע עלינו, אלא מצד עבודה פרטית, ר"ל אם האדם רוצה לבקש חכמה עליו לכוין בשם הוי"ה בניקוד החכמה – פתח, ואז יתבונן בחכמת המאציל עד כמה גדולה ועמוקה עד שמרוב התפעלות ירצה להלל את המאציל מכח ספירת החכמה, והיות ומהלל את המאציל על חכמתו אז המאציל משפיע לו אור דחכמה חדש)

ומעתה לק"מ קושיית הריב"ש שהוא ית' יודע באיזו דרך ישלים (שהקשה מדוע עלינו לכוין באיזו ספירה להוריד שפע, וכי צריכים אנו ללמד את המאציל מהיכן השפע צריך לרדת עד אלינו?) דודאי דבריו אמת (שה' יודע איך הדרך הטובה ביותר להוריד את השפעותיו), אבל מ"מ ע"י הכוונה בשם עדיף טפי טובא משום שזהו הדרך להמשיך אא"ס בהספירה ההוא המיוחדת לפעולה ההיא ע"י ההילול והשבח (דהיינו בלי להלל את המאציל כאשר האדם רוצה שפע מסוים לא צריך לפרט למאציל מהיכן להוריד השפע, כי מצידו יתברך הוא לא צריך אותנו. אבל מצידנו, כאשר רוצים לעורר את ההשפעות של המאציל, עלינו לדעת מהיכן בקשתנו אמורה להשתלשל, דהיינו הרפואה מהתפארת, והאהבה מהחסד, והפרנסה מהגבורה, והניצחון באויבנו מהנצח וכו', ולפי מה שאנו רוצים לבקש לעורר את הרגש ולהתבונן באותה ספירה עד שיתעורר בנו רצון להלל את המאציל מאותה הספירה כנ"ל, וע"י ההלל אז המאציל יוסיף שפע לאותה ספירה בדרך הקו. כגון אם האדם חולה ורוצה שיתרפא, עליו לבקש בתמימות מכח המלכות ולהגיע לביטול, שה' הוא השולט והמלך ונחנו מה? ואז עליו להתבונן בספירת התפארת, דהיינו לראות כמה ה' מתפאר בעולמו, בין בעשיה הגשמית ובין בתורה וכו', עד שמכח ההתבוננות הזו יתעורר ליבו להלל י"ה, ומאותו הלל יזכה האדם לקבל שפע מהתפארת, והיינו במשל שלנו רפואה. (ומ"מ בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, דהיינו מאור הכתר שאין אנו יכולים להבין מדוע ה' רצה שלא יהיה לו בנים, אלא שתוק, כך עלה במחשבה, ולכן רפואה כגון זו על הצדיק לעורר את אור הכתר בהנהגה מעל הטבע, ועיין בפרק על הכתר) [...] וע"י הכונה והשבח של הברכה נמשך האור א"ס בתוך הספי' ההיא ובה ועל ידה יפעל לו בקשתו ושאלתו, עכ"ל.

ג) הארת החכמה ובינה – רצוא ושוב

כתב הצמח צדק²⁸⁷ וז"ל: והנה באדם התחתון יש בו בהתלבשות מבחי' מוחי' דאימא ומבחי' מוחי' דאבא והוא בחי' רצוא ובחי' שוב, פי' כי ע"י התבוננות בגדולת הבורא איך שהוא ית' ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ורק הודו על ארץ ושמים, נולד מזה ההתפעלות באהבה בבחי' רצוא שהוא רשפי אש כענין מ"ש "כלה שארי ולבביו"²⁸⁸ לשון כליון והסתלקות ליכלל באור ה' ומונע ומבטל כל רצונות שיש לו דברים זרים והוא הנק' בחי' רצוא כמ"ש "והחיות רצוא ושוב"²⁸⁹ ועל דרך מה שכתוב בספר יצירה "אם רץ לברך שוב לאחד", והענין הוא העדר האחיזה וההתקשרות באיזו דבר אלא מפשיט את עצמו מכל בחי' התקשרות זרה, והיינו 'רץ לברך' כמו הרץ ברגליו שנידח ממקומו וממעמדו הראשון, כמו כן מרוצת הלב הוא שנפשט ונדח מהתקשרותו הראשון שהיה לו באיזו דבר ואין לו אחיזה בו כלל וכלל, ומרוצת הלב להסתלק הוא בחי' כלות הנפש שכלה תכלה אור הנפש ותסתלק מן הכלים שבלב (ר"ל שהז' מידות שמהחסד ועד המלכות עולות הן ללב – התבוננות, וע"י ההתבוננות הזו בגדלות הבורא מעלה את הז"ת לדבק במאציל, ואז מעורר את האהבה ויראה וכו'. והוא סוד התשובה שגם בא מהבינה, והוא סוד כוונת המקוה שעלנו להכלל בבינה, וכן הוא כוונת ק"ש על המיטה, ועוד), וכל זה הוא הנקרא **מוחי' דאימא לפי שבחי' כלות הנפש נולד ע"י ההתבוננות בגדולת ה' בשמחה כמ"ש** "ישמח ישראל בעושייו"²⁹⁰ והשמחה הוא מצד ההתבוננות וההשגה בגדולת ה' כמ"ש "אם הבנים שמחה"²⁹¹ וכל מה שתגדל השמחה בהתבוננות יותר יוכל להפוך המדות מן הקצה לקצה ולבוא לבחי' רצוא וכלות הנפש ביותר, וזהו "אם הבנים שמחה" פי' הבנים הם המדות (הז' תחתונות) 'ואם הבנים' היינו בחי' בינה הנק' מוחי' דאימא שהוא ההתבוננות שכשמתלבשת בצמצום במדות אזי הם בטבעם (והעולם נדמה ל"יש', ולכן יש אהבות נפולות יראות נפולות וכו'), אבל כאשר אם הבנים שמחה יותר אזי יופשטו המדות מן הכלים שלהם להיות בכלות הנפש (ר"ל שאז מרוב התלהבות הלב להתכלל בגדלותו יתברך, אז מתבטלים הכלים שהם הרצונות לקבל אהבה יראה התפארות וכו'), ונמצא שבחי' מוחי' דאימא בהתגלותם גורמים הסתלקות המדות למעלה והוא בחי' מיעוט הכלים שלא יהיה בחי' התפשטות למטה אלא להסתלק למעלה וליכלל באור ה'.

אבל מוחי' דאבא הוא בחי' שוב להיות כי ידוע דהחכמה הוא למעלה במדרגה מהבינה, כי בינה הוא השגה והתבוננות והיא כמו בחי' שמיעה ששיג הדבר ועכ"ז אינו רואה מהותו (כשם שיש עשר ספירות בגוף האדם, כן יש י"ס בפנים, העינים כנגד החכמה, האזניים

²⁸⁷ דרך מצוותיך טומאת מצורע א'

²⁸⁸ תהלים ע"ג כ"ו

²⁸⁹ יחזקאל א' י"ד

²⁹⁰ תהלים קמ"ט ב'

²⁹¹ שם קי"ג ט'

בינה, האף ז"א ומלכות פה. לכן הבינה הוא כמו שאדם אומר לחבירו "שומע אני את דבריך", שר"ל שומע אבל בריחוק, לא הפנמה פנימית) ולכן ההתפעלות ורשפי אש שנולד ממנה הוא בבחי' יש ודבר מה, כי יש מי שאוהב כו' (ר"ל שכח הבינה בא מהתבוננות בעולם הגשמי וביש, למשל האדם רואה שה' אוהב אותו והראיה שהוא נותן לי שפע של בריאות פרנסה אשה דירה וכו', וזה נקרא אהבה התלויה בדבר. וכן האדם יתבונן ברוממות הבורא ובכך שהוא כל יכול ויכול להסיר ממנו כל השפעים, ומזה מוליד יראתו יתברך בליבו, מ"מ יראה זו בא מסיבה שהוא מפוחד על מציאות שיכול לקרות לו בעולם העשיה, ביש, וזה נקרא גם כן יראה התלויה בדבר).

אבל החכמה היא בחי' ראייה שהיא מקרוב, כי בה גילוי אור אין סוף ביותר (כי שהחכמה מאין תמצא", דהיינו מאיר אור היחידה של 'אין עוד מלבדו' בחכמה) לכן נולד ממנה בחי' הביטול במציאות לגמרי (ולא אהבה ויראה התלויה בדבר, אלא אהבה ויראה עצמית כשם שאדם אהב את חוה אהבת עצם "עצם מעצמי") ואין לו כח כלל להתפעל ברשפי אש בבחי' יש ודבר אלא הוא כאבן דומם בלא דבור (בבחי' תיקון המלכות – ביטול ה'אני' שבזכות כך זוכה לאור הכתר, וזה בסוד 'אדני שפתי תפתח' כי מצידי 'אין לי פה' וכו'), והוא ענין ההשתחוואה בפישוט ידים ורגלים שלמעלה במדריגה מן ההתפעלות ורשפי אש. וכמו שאנו רואים בבוא העבד לפני המלך כל שיש לו כח ועוז עדיין לדבר לפני המלך ולהציע דבריו וחיבתו עדיין אין בו מאמיתת אימת המלך, לכך יש לו כח להיות קצת יש ודבר מה, אבל כשבא מקרוב מאד לעמוד לפני המלך אז לא נשאר בו כח ועוז כלל אפי' לדבר ומכל שכן להציע דבריו בהשכל, אלא יפול כאבן דומם לארץ והוא ההשתחוואה שהיא מקרוב והוא מפני שנתבטל ממציותו לגמרי והוא בחי' הביטול, ואין זה בעבודת ה' כי אם ע"י החכמה כח מ"ה, בחי' ביטול, 'מה פשפשת' מצד הראיה באלהות בבחי' קירוב.

והנה בחי' זו נקראת (החכמה) 'שוב' להיות כי מצד הביטול המופלג הזה יבא ההשבה להתפשט בכלים מכלים שונים למטה דוקא, היפוך מן הרצוא דבינה שענינו להפשיט את עצמו מהכלים ולעלות במעלות כי העליה לא יתכן אלא כשיש עדיין היכן לעלות ואפשר בכחו לעלות, וזוהי דוקא בבינה שהיא בבחי' ריחוק עדיין מגילוי מהות האלהות כנ"ל בפירוש 'שמיעה', לכן יהיה הרצוא (בינה) לעלות למעלה עד גילוי מהות אלהות וגם העולה יכול לעלות כי הוא יש ודבר מה עדיין, 'יש מי שאוהב' כנ"ל.

אבל בחכמה ששם גלוי אלהות מקרוב בבחי' 'ראיה' וגם שם כבר הגיע הביטול במציאות לגמרי, א"כ לא יתכן לומר רצוא ועליו (כי כבר עלה), אלא אדרבא הביטול כאבן דומם (שהוא שיא העליה – ביטול שלם של הז"ת), ובהיות כן יאמר ללבו מאחר שאי אפשר לעלות עוד, א"כ זאת עבודתי תמה להמשיך אור אין סוף למטה להתפשט בכלים מכלים שונים במחשבה ודבור ע"י עסק התורה בביטול, ובמעשה ע"י קיום המצות כו'. וזהו על

דרך מה שכתוב "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק"²⁹² להמשיך אלהות, מבחי' "מרחוק ה' נראה לי"²⁹³.

והוא על דרך משל הרץ בהר שעולה ממדריגה למדריגה מנמוך לגבוה, כאשר בא למקום הנעלה ביותר שלא יוכל לרוץ עוד ולהתעלות לשם אזי בהכרח שיעמוד שם, ואז אח"כ ישוב לאחור. וכעין זה יש גם כן בחיות הקודש וזהו שנאמר "והחיות רצוא ושוב" מתחלה רצוא על ידי ההתבוננות דמוחין דאימא, ואח"כ יתבטלו כמ"ש "וצבא השמים לך משתחויים"²⁹⁴ ע"י החכמה שבהם ואז נק' שוב. וזה שכתוב בספר יצירה 'אם רץ לבך שוב לאחד', תחלה רצוא ממוחין דאימא שבאדם, ואח"כ השוב ע"י מוחין דאבא להמשיך אא"ס בכלים מכלים שונים במחשבה דיבור ומעשה.

וביאור ענין השוב וענין הכלים מכלים שונים שנמשך בהם אור אין סוף על ידי מוחין דאבא, הוא על פי מה שכתוב באוצרות חיים שם בענין התלבשות מוחין דאימא בז"א שמה"ח שבמוח הדעת שלה המלוּבש בז"א יוצאים ג' אורות ללאה ורחל א' מדעת ב' מת"ת במקום שנבקע יסוד אימא ע"י יסוד אבא ג' מיסוד ז"א אך אין אורות אלו יוצאים מהחסדים דאימא כ"א כשהמוחין דאבא מלוּבשים ג"כ במוחין דאימא שבז"א אזי יוצאים האורות הנ"ל אבל כשמסתלקים המוחין דאבא ולא נשארו רק המוחין דאימא אזי נאחזים החיצונים ולכן תמורת ג' אורות אלו אשר מוציאי' ומתקנין את לאה ורחל באחורי ז"א הנה תמורת אלו יוצאים ג' מיני נגעים הנק' שאת ספחת בהרת אשר מהם יניקת כל החיצונים ואין נעשה שם פרצוף לאה ורחל, וזכור כלל זה שאין נעשים אלו הפרצופים של לאה ורחל כאן אלא אחר התגלות מוחין דאבא בז"א ואל תתמה מזה כי הנגע איננו הטומאה עצמה רק בחי' דינא קשיא קדוש אשר ממנו יונקים החיצונים הטמאות ואינו ניתקן אלא ע"י אהרן הכהן אבא עילאה כנז' עכ"ד בקצרה: וביאור דבריו כי לאה ורחל הם מלבישים לז"א וידוע ענינם עד"מ באדם הם בחי' מחשבה ודיבור שהם לבושי הנפש שהרי כשמצטרך להשיג השכל או המדה שבלב כשמתגלים

דעת

תכונות הדעת

²⁹² שמות כ' י"ח

²⁹³ ירמיה ל"א ב'

²⁹⁴ נחמ' ט' ז'

דעת עליון ודעת תחתון

דעת עליון – משיג את הכתר – רצון, דעת תחתון לא

ספירת הדעת ג"כ מתחלקת לב' בחינות, דעת עליון, ודעת תחתון. הדעת עליון אינו מתלבש בחו"ב, ונמצא מעל החו"ב. הדעת תחתון מתחת לדעת עליון ונמצא בין החו"ב, כך שהחו"ב מלביש את הדעת תחתון. 'לבוש' פירושו השגה והבנה, ולכן נמצא שדעת עליון ר"ל רצון בלי ידיעה למה הוא רוצה, ודעת תחתון ר"ל רצון כאשר אתה מבין למה אתה רוצה.

דעת תחתון – מהמח וללב ומידות

כתב הספר 'דרך מצוותיך', ז"ל:

"דעת תחתון היא בחינת הדעת הבאה לאחר הספירות חכמה ובינה, והיא הממשיכה ומחברת את ספירות המוחין עם ספירות המידות. וכפשטות הדברים באדם למטה: דעת הוא הכח המחבר את השגת המוח עם הרגשת הלב, ולכן היא נקראת "מפתח המידות" וכך גם למעלה בספירות שבעולם האצילות, ע"י ספירת הדעת מתלבש האור שבספירות המוחין בספירות המידות, ז"א. ונמצא, שדעת זו, למרות שורשה הנעלה להיותה מחברת בין המוחין למידות, מכל מקום בגלוי היא נמנית למטה מהבחינות חכמה ובינה. החכמה והבינה הן עצם הכוח להשכיל השכלות, והדעת הוא הכוח להביא השכלה זו לידי הרגשה, עד כדי השפעה על המידות שבלב. [...] שתי הבחינות שבדעת – "דעת עליון" ו"דעת תחתון" – הם שני אופנים ושתי דרגות בידיעת הקב"ה את הנבראים." ²⁹⁵

דעת עליון – ביטול אבי"ע ביחס למאציל, דעת תחתון – יש אבי"ע מושג ומאציל 'מעל'

ועוד מצאנו בעניין הדעת ²⁹⁶ שיש ב' סוגי דעות בבחי' "אל דעות ה'", דעת עליונה הוא מדרגת האדם כאשר חש בליבו וחווה שה' יתברך הוא היש האמתי, ואבי"ע – הנבראים,

²⁹⁵ העתקתי לשונו של ספר דרך מצוותיך ח"ג עמוד 461

²⁹⁶ בספר דרך מצוותיך אות כג

הם בחי' אין וכלא ממש חשביה, כזיו השמש כשהוא בתוך מאור השמש, ששם אין ואפס עליו.

ודעת התחתון הוא מדרגת האדם שנדמה אצלו שהעולם ומלואו הוא בבחי' יש ונפרד, ולמעלה הוא בחינת אין שאינו מושג, לכן אומרים "יש מאין", פירוש: שלמטה הוא היש ולמעלה הוא האין שאינו מושג.

דעת – ידיע שהחסדים דדעת והגבורות דדעת מאוחדים

שלמות הדעת דקדושה הוא כאשר יגיע למדרגה שיבין במוחו וירגיש בליבו ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב", כי הדעת ממצעה בין החכמה – קו החסד, והבינה – קו הגבורה ודינים, והיינו שיבין שגם הגבורות והייסורים שיקבל הם לטובתו, כי ה' אוהב אותו (ר"ל שהגבורות ודינים הם רק לבוש של החסד והאהבה).

וכן כתב בליקוטי מהר"ן תורה ד', וז"ל:

כְּשֶׁאֲדָם יוֹדֵעַ שְׂכָל מְאָרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים נ"ו): "בֵּה' אֶהְלֵל דְּבַר בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל דְּבַר" (עיין ברכות ד"ס ע"ב) וְזֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה (פְּסָחִים נ: "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד" וְכו') וְהַקְּשׁוּ: וְכִי הָאֵיךְ נֶאֱדָא לָאו הוּא אֶחָד? וְתַרְצוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה: הָאֵיךְ נֶאֱדָא מְבָרְכִין עַל הַטּוֹבָה הַטּוֹב וְהַמְטִיב, וְעַל הַרְעָה דִּין אֶמֶת וְלַעֲתִיד כְּלוֹ הַטּוֹב וְהַמְטִיב, שִׁיְהִיָּה שֵׁם ה' וְשֵׁם אֱלֹקִים אֶחָדוֹת אֶחָד. וְזֹאת הַבְּחִינָה אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג, אֲלֵא כְּשֶׁמַּעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת דְּקִדְשָׁה מִהַגְלוֹת מִבֵּין הָעֲכוּ"ם כִּי עֲכָשׁוּ הַמַּלְכוּת וְהַמְמַשְׁלָה לְהָעֲכוּ"ם, וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָאִים עֲבוֹדַת אֱלִילִים שְׁלֵהֶם בְּשֵׁם 'אֱלֹהִים', כִּי יוֹנְקִים מִבְּחִינַת מַלְכוּת הַנִּקְרָא אֱלֹהִים, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (תְּהִלִּים ע"ד) "אֱלֹהִים מַלְכֵי מִקְדָּם". וְכְשֶׁמַּעֲלִין בְּחִינַת מַלְכוּת מִבֵּין הָעֲכוּ"ם, אֲזִי נִתְקַיֵּם (שֵׁם מ"ז): "כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים".

וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיב הַמְלוּכָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֲלֵא עַל יְדֵי וְדוּי דְּבָרִים לִפְנֵי תַלְמִיד חֲכָם עַל יְדֵי זֶה מִתְקַן וּמַעֲלֶה בְּחִינַת מַלְכוּת לְשִׁרְשָׁה (הוֹשֵׁעַ י"ד): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים"-זֶהוּ וְדוּי דְּבָרִים, זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, כְּמוֹ 'דְּבַר אֶחָד לְדוֹר' (סְנֵהֲדָרִין ח) דְּבַר, לְשׁוֹן מִנְהִיג וּמוֹשֵׁל, 'וְשׁוּבוּ אֵל ה' - שְׁתִּתְקֶנוּ וְעֲלוּ אֶת הַדְּבָרִים, אֶת בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת אֱלֹהִים אֵל ה' הִינּוּ כִּנ"ל: "בֵּה' אֶהְלֵל דְּבַר, בְּאֱלֹהִים אֶהְלֵל דְּבַר", הִינּוּ שְׂיַדַע, שְׂכָל מְאָרְעוֹתָיו, כְּלָם לְטוֹבָתוֹ, וַיִּבְרַךְ עַל כָּל הַדְּבָרִים הַטּוֹב וְהַמְטִיב. וְכְשֶׁיַּדַע כָּל זֹאת נִקְרָא יְדִיעָה שְׁלֵמָה, כִּי עֵקֶר הַדְּעַת הוּא אֶחָדוֹת שֶׁל חֶסֶד וְגִבּוּרָה (כְּמוֹבָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל) זֶה נִקְרָא דְעַת, הִינּוּ שְׁלֵא יִחַלֵּק בֵּין חֶסֶד לְדִין, וַיִּבְרַךְ עַל כָּלָם "הַטּוֹב וְהַמְטִיב" וְזֶה נִקְרָא: "ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" כְּמֵאֲמַר

חֲכָמֵינוּ; זְכוּנוֹם לְבָרְכָה, שְׁלֵעֲתִיד יְהִיֶה אַחַדוֹת גָּמור, שְׁיִהְיֶה כָּלוּ הַטּוֹב וְהַמְטִיב וְזֶה ה' אֶחָד, וְשֵׁמוֹ-זֶה בְּחִינַת אֱלֹהִים מְלֻכּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שְׁמוּאֵל-ב' ח'): "וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם" אֶחָד גִּמְטְרִיָּא אֲהָבָה, הִינּוּ הֵן ה' שֶׁהוּא רַחֲמִים, הֵן שֵׁמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהִים, בְּחִינַת דִּין-כָּלֵם לְטוֹבָתָהּ מִחֲמַת אֲהָבָה שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (מְשָׁלִי ג'): "אֵת אֲשֶׁר יֶאֱהֵב ה' יוֹכִיחַ" וְכִתִּיב (עֲמוֹס ג'): "רַק אֶתְכֶם יִדְעָתִי מִכָּל מְשֻׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה, עַל כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם עֲוֹנוֹתֵיכֶם". עכ"ל.

דעת - חיבור

כְּנוּדַע הַדְּעַת מֵהוּוֹה חִיבוּר בֵּין ב' דְּבָרִים, שְׁנֵאמַר (בְּרֵאשִׁית ד', א) "וְהֶאֱדָם יִדַּע אֵת חַוָּה אֲשֶׁתּוֹ וַתְּהַר", ר"ל קֶשֶׁר וְחִיבוּר. וְקֶשֶׁר זֶה מֵתְהוּוֹה דְּרַךְ הַדְּעַת בַּכְּמָה אוֹפְנִים.

א' הַדְּעַת הַמַּחְבֵּרֶת – שֶׁר"ל ע"י כֶּךָ שֶׁב' דְּבָרִים אוֹ אֲנָשִׁים יֵשׁ לָהֶם אוֹתָם תְּכוּנוֹת, ע"י זֶה מִתְחַבְּרִים זֶה עִם זֶה. וְכֹל כְּמֵה שְׁדוּמִים זֶה לְזֶה בְּתְכוּנוֹתֵיהֶם הֵם מִתְחַבְּרִים יוֹתֵר, עֲנִיין זֶה נִקְרָא קִירוּב מִקוּם וְדַבְּקוֹת בְּקַבְלָה. מֵה שְׁאִים כֵּן אִם לֹא דוּמִים כָּלֵל אִזּוֹ אִינֵם מִתְחַבְּרִים, עֲנִיין זֶה נִקְרָא רִיחוּק מִקוּם וּפִירוּד בֵּין ב' סְפִירוֹת אוֹ מוֹשְׁגִים אוֹ אֲנָשִׁים וְכו'.

ב' הַדְּעַת הַמִּתְהַפְּכֶת – פִּירוּשָׁה שֶׁב' אֲנָשִׁים נִדְּבָקִים זֶה עִם זֶה מִטַּעַם שֶׁא' מִשְׁלִים אֵת מֵה שְׁחָסַר לְחִבְרוֹ, כְּדוּגְמַת אָדָם שֶׁמִּתְחַתֵּן עִם אִשָּׁה כִּי הִיא יוֹדַעַת לְבַשֵּׁל וְהוּא לֹא.

ג' ב' סוּגֵי הַחִיבוּרִים הֵנ"ל הֵם עַל מִנַּת לְקַבֵּל דְּבַר, אוֹ הִנָּא מִקְרֵבֶת הַדּוּמָה לוֹ, אוֹ הִנָּא מֵהַשְׁלָמָה הַדְּדִית. יֵשֵׁנוּ סוּג שְׁלִישִׁי שֶׁל חִיבוּר שְׁאִינוֹ תְלוּי בְּרִצּוֹן לְקַבֵּל, וְהוּא נִקְרָא אֲהַבַּת עֲצָם, בְּבַחִי' מֵה שְׁאִמַר אָדָם הַרְאִשׁוֹן "וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם עֲצָם מִעֲצָמִי וּבִשֶׁר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לְקַחָהּ זֹאת", דֵּהִינּוּ שֶׁמִּתְחַבֵּר עִם הַזּוֹלָת כִּי הוּא מִרְגִּישׁ צוּרֵךְ לְהַעֲנִיק לוֹ, זֶה נִקְרָא אֲהַבָה אֲמִתִּית שְׁאִינָה תְלוּיָהּ בְּדַבָּר כָּלֵל, בְּנִתְיָנָה.²⁹⁷

ידיעת ה'

²⁹⁷ דַּע אֵת בֵּיתְךָ שֶׁל הַרְבַּ רַב אִיתְמַר שׁוּרֵץ מִחֲבַר סְפָרִים "בְּלִבִּי מִשְׁכַּן אֲבִנָּה", בְּתַחִילַת הַסֵּפֶר.

ספירת הדעת הינו חיבור בין המאציל לאדם, בין העליונים לתחתונים, והיינו שע"י ספירת הדעת יודעים אותו יתברך.

וכן נמצא בכתבי בעל הסולם על הזהר²⁹⁸, וזה לשון הזהר מתורגם לעברית משולב עם פירושו:

"ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני יהוה אלהיכם וכו'", מצוה זו, היא הראשונה לכל המצוות, כי התחלה הראשונה של כל המצוות הוא לדעת את הקב"ה בבחינת כלל. שואל, מהו כלל? ומשיב, הוא לדעת שיש מושל עליון, שהוא אדון העולם, וברא כל העולמות, שמים וארץ וכל צבאם, וזה הוא כלל. וסוף הכל הוא בפרטת דהיינו לדעת אותו בפרט.

וכלל ופרט הוא ראש וסוף והם סוד זכר ונוקבא שהם זו"ן, כאחד. כי ז"א נקרא כלל, והנוקבא נקראת פרט. [...] משום זה תחלת הכל לדעת שיש מושל ודיין בעולם, שהוא אדון כל העולמים, וברא את האדם מעפר, ונפח באפיו נשמת חיים שזהו בדרך כלל. כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים את הקב"ה. כיון שבא אליהם משה, למד אותם מצוה ראשונה הזו, שכתוב "וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם וכו'", גם אחר כל אלו הנסים והגבורות שעשה להם הקב"ה במצרים. לאחר שידעו מצוה זו בדרך כלל, נעשו להם ניסים וגבורות [...] ולסוף ארבעים שנה, שכבר השתדלו בכל המצוות שבתורה שלמד אותם משה, [...] אז למד אותם בדרך פרט, ז"ש "וידעת היום והשבות אל לבבך", היום בדיוק, מה שלא היה להם רשות לדעת מקודם לכן, "כי יהוה הוא האלהים" זהו ידיעה בדרך פרט. ע"ש. עכ"ל.

למעשה מכאן נלמד שמהות ספירת הדעת היא ידיעת הבורא כנ"ל.

ידיעת ה' זוכים על ידי קיום תורה ומצוות

כנ"ל, מהות ה'דעת' פירושו לדעת אותו יתברך, וזה נעשה ע"י שמורידים את הידיעות השכליות שלומדים מהתורה על 'איך מתנהג המאציל' (לימוד מצוותיו) ומורידים אותם ללב, ששם שורש הרגש בעבודת ה' שגורם לפעול פעולות ומעשים טובים כמו המאציל, כי

---

²⁹⁸ פרשת וארא אות נ"ה

הז' ספירות תחתונות ממידת החסד ועד המלכות מושרשים בלב, והז' תחתונות הנ"ל בעצמם הם שורש לכל המעשים של האדם (בין הטובים ובין הרעים)²⁹⁹. וזה בחי' הכתוב "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים" וכו', כי ירידה מהשכל – הכח, אל המעשים – הבפועל נעשה ע"י ספירת הדעת, לכן הדעת מחברת בין הכח"ב של האדם לז"ת שלו.

כן כתב רבי נתן³⁰⁰, וז"ל:

ועקר בריאת העולם הוא בגין דישתמודעין ליה (כדי שיכירו אותו) (זהר ח"ב מ), כדי לזכות לדעת שלם היינו לדעת אותו יתברך, שזהו עיקר אמיתת הדעת ורק זה נקרא דעת, כמו שכתוב (דברים ד ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וכו', הינו שעיקר הבריאה הייתה כדי לחבר שלא כסדר (שהוא כנגד המלכות, חוה, תשר"ק, רצון לקבל, כלי, ל...) בבחינת כסדר (שהוא בחי' אדם, ז"א, רצון להשפיע, ע"ש היטב) להעלות כל העולמות לשורשן. שיחזור ויתבטל בחינת שלא כסדר שהוא בחינת כלליות כל העולמות (בי"ע), נגד בחינת כסדר, שהוא הדעת, שהוא ידיעת אלקותו, שזהו עיקר התכלית וההשאה שישאר סוף כל סוף. והכל יתבטל נגד זה. אבל לזכות לזה לחבר ולהעלות כל העולמות, שהם בחינת שלא כסדר, לשרשן שהוא בחינת כסדר שהוא החכמה והדעת הנ"ל, זה אי אפשר לזכות כי אם בעולם המעשה הזה, על ידי עשיית המצוות וקיום התורה, וכלליות התורה נכללת בידיים שהם כלי המעשה, בחינת (דברים ז יא) "היום לעשותם". וזהו בחינת (דברים ט ט) "ושני לחות הברית על שתי די", כי כלליות התורה שהיא בחינת שני לחות הברית, (ראה רש"י שמות כד י) היא כלולה בשתי ידיים שהם בחינת כלי המעשה, כי הידיים מושיטין כל דבר למקום שצריכין אותו, כן בכלליות העולם, על ידי בחינת ידיים שהם כלי המעשה בחינת כלליות התורה על ידי זה לוקחין את כל העולמות שהם בחינת שלא כסדר, ומעלין אותן ומושיטין אותם להשם יתברך שיהיו נכללין בשרשן בבחינת כסדר. ועל כן איתא בזהר (ח"א צט). שבשעת הסתלקות רבי אליעזר הגדול הגביה שתי ידיו ואמר "ווי לתרין תורות דיסתלקו מעלמא וכו'", כי שני הידיים הם בחינת כלליות התורה, בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה (תיקון"ז לב ועוד), כנ"ל.

²⁹⁹ שערי קדושה, חלק א', שער ב', וז"ל: בפגם הנמשך על ידי מידות המגונות: והנה ענין המידות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודים הכלולה מד' בחינות, הדומם והצומח והבהמית והמדברת. כי גם הם מורכבות מטוב ורע, והנה בנפש הזה תלויות המידות הטובות והרעות והן כיסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית אשר בה תלויים תרי"ג מצוות התורה וכו'. נמצא כי בהיות מידות הרעות קבועות באדם נמנע הוא מלקיים התורה והמצוות, וגם אם יקיימם יהיה שלא לשם שמים ובטורח גדול וכו'.

³⁰⁰ לקוטי הלכות או"ח, הל' נטילת ידיים שחרית ג, ג

תיקון הדעת

א) ע"י קירוב העולם לעבודת ה'

תיקון הדעת מגיע כאשר עוסק עם בני אדם לקרבתם לעבודתו יתברך, וזה לא כדי להראות כבודו, אלא כדי להשלים דעתם, וכן כתב רבי נחמן³⁰¹: צריך האדם להשתדל שיגיע לשלמות הדעת, דהיינו שיזכה לדעת דקדושה כל מה שאפשר לאדם לידע ולהשיג, מה שאי אפשר לאדם לידע יותר. ואי אפשר לבוא לזה כי אם על ידי שעוסק עם בני אדם לקרבתם לעבודת ה' יתברך, על ידי זה נשלם דעתו כנ"ל, ועל ידי זה זוכה לבנים (כי השפעת היסוד בא מהדעת, בסוד "אין קישוי אלא לדעת") ויוכל לפקוד עקרות. וזה טעם שהצדיקים מיגעים את עצמן ורודפים אחר בני אדם לקרבתם לעבודתם יתברך – אין זה כדי להראות כבודם, חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם כנ"ל.

כי עניין הדעת (וכן כל קו האמצע, דהיינו גם התפארת וגם היסוד) מטרתו להעביר את השפע מהעליונים לתחתונים בצורה נכונה, כלומר להעביר את הנלמד בכח שהם האורות של חו"ב, לז"ת, ר"ל להיות מעשה בפועל. וזהו אמרם "וידעת היום והשבות אל לבבך" – וידוע שהבינה – לב, ושהבינה – אימא נקראת "אם הבנים", והיינו שורש המידות ז"ת.

ב) תיקון דעת של תלמידיו

תיקון הדעת נעשה כאשר, מידה כנגד מידה, הוא מתקן את הדעת של תלמידיו, והיינו מברר להם את דעת התורה, ר"ל שילמד לתלמידיו להיות בר דעת, כך שיוכלו בשיקול

---

³⁰¹ ליקוטי עצות, דעת, ל"ד ול"ה,

דעתם לבד לדעת מה טוב ומה רע לעשות, וזה בין בעולם העשייה הגשמי בין בעולם הפסיקה הלכתית בעולם היצירה ובין ברובדיים הפנימיים של התורה הקדושה – חכמת האמת. וע"י זה שמלמד את תלמידיו זהו בחי' הולדה ממש, לכן תלמידיו נקראים בניו של האדם. ובכך הוא הופך להיות "בר דעת", כי תלמידיו מחדדים את דעתו בבחי' ומתלמידי יותר מכולם.^ט

וידוע שקישוי היסוד בא מהדעת כי "אין קשוי אלא מדעת", והקישוי – ר"ל כח של רצון (כתר) ההשפעה מהעליון לתחתון, מהרב לתלמיד, או מהאיש לאשתו. נמצא שע"י שהאדם מתקן את דעתו בכך שהוא מברר את דעת תלמידיו זוכה לדעת דקדושה ואז זוכה לכח ההולדה ולבנים וכן לעבר עקרות. וכן מצאנו שאברהם ושרה בזכות שקירבו את כל העולם למאציל לכן זכו בכח ההולדה – הדעת.

ג) חסדים של הדעת: התורה הפנימית ביותר שנותנת לנו לאהוב את ה'.

הדעת מתחלק לשני בחי': חמישה חסדים וחמישה גבורות. עניין החסדים הוא האהבה, והגבורות היראה. וכותב על החסדים של הדעת רבי נתן בליקוטי תפילות³⁰², וז"ל: "חוס וחנני וזכני לקים כל מצותיך באהבה גדולה, ותעזרני ברחמיך הרבים שאזכה להשיג ולהבין אור האהבה שבדעת (חסדים של הדעת), שהוא סתרי תורה, שהיא (בשורשם) אורייתא דעתיקא סתימא, דעתידא לאתגליא לעתיד לבוא (ר"ל במדרגה הבא של גלוי אלהות), שהיא האבה הגדולה שהיה בינך ובין ישראל עמך קודם שבראת העולם, אשר האהבה הזאת היא למעלה מהזמן והמידות (ז"ת), אשר אי אפשר להשיג אור האהבה הזאת, כי אם ע"י צדיקים אמתיים הכופים את יצרם, ומבטלים כל התאות והמידות רעות בתכלית הביטול, וליבם ברשותם"

נמצא שאור של החסדים של הדעת הוא אור של תורת הקבלה וחסידות שהוא סתרי תורה, ואור זה משתלשל מעתיק – כתר ויחידה (ולכן מי שלומד חסידות זוכה ללמוד פנימיות הקשר של כל הפרד"ס ביחד). והעבודה שלנו כדי לזכות לאור של הדעת הוא פשוט לתקן את כל הז"ת בכללות, כי הדעת הוא האור שמתלבש בכל הז"ת ונקרא נשמת הז"ת, לכן ממה נפשך אם רוצה לגלות הדעת – חיבור של כל התורה שהיא כנגד הז"ת, מוכרח לתקן את הז"ת (וזהו סוד המנורה – ז' קנים כנגד הז"ת, שעשויים מקשה אחד –

³⁰² תפילה לג

בבחי' דעת וחיבור). ואור החסדים של הדעת היות ומשתלשל מעתיק – שהוא אור התענוגים שבכתר, והוא שורש ה"אהבת עולם" שפירושו אהבה וחסד בלי גבול ומידה ובלי טעם, אהבה שלא תלויה במעשיו של המקבל, אהבה שלא תלויה בדבר, לכן הראיה שהאדם לומד תורת עתיק – שהוא סתרי תורה, הוא אם מגלה בליבה אהבה הזו "המוסתר" בליבו כלפי כל הברואים כולם ולא משנה מה מעשיהם ואפי' נגדו – מ"מ פשוט הוא אוהב את כולם בלי גבול ומידה, ודי למבין. וזהו תורה דעתיקא, הא אם התורה שלומד לא מביאה אותו לזה – אין זה תורת היחידה – תורת המשיח, וכן אע"פ שלומד תורת ה'אהבת עולם' וזיכך המידות ועדיין בפועל שונא את עם ישראל בליבו, ואפי' אחד מעם ישראל, עדיין לא זכה לגילוי היחידה, כי גלוי היחידה הוא כאשר האדם מרגיש שכל האנשים הסובבים אותו הוא בעצמו בסוד "ואהבת לרעך כמוך" – ממש, כי כל העולם הוא אני אחד גדול, ולכן עליו להמשיך לתקן את מידותיו עד שיזכה לגלוי היחידה שנמצאת אצלו בכח אבל עדיין לא בפועל.

(ד) "אדם ידע את חוה" - חיבור

ועוד ידוע שענין הדעת הוא "חיבור", והיינו לפני התיקון של הספירות כל אחד מהז"ת של האדם חי לבדה לעצמה, ורוצה לשלוט על הספירות שמתחתיה ולהיות מלך בודד בסוד "אנא אמלוך" ולקבל כמה שיותר תענוגים על מנת לקבל. אבל כאשר האדם מתקן מידותיו כל אחד מהמידות עוזרות זו את זו להשלים תיקונה, כגון ספירת הגבורה שהוא שורש ההגבלה ויראת ה' היא זו שמגבילה את החסד – התפשטות החסדים ותאוות שלו, ממצא שמתקנים החסד ע"י הגבורה, וזהו תיקון כל הז"ת. כי יודע שתחילת השבירה היה בדעת, ומאז שנפלה הדעת נפלו כל הספירות שאחריה ג"כ, וזה מטעם הנ"ל שהדעת היא "נשמת הז"ת", כי הדעת מהוה חיבור בסוד "ואדם ידע את חוה", והז"ת מתוקן הוא כאשר כל א' מהז"ת מבינות שצריכות את הספירה שלידיה כדי להשלים את התיקון של עצמה. וזה סוד שגילה הרש"ש שלאחר התיקון נעשה חיבור גמור בין הספירות, והיינו כך:

ידוע שאין יש אלא ה' עולמות א"ק אבי"ע עיקריים, והם בעצמם מתחלקים כל אחד בעצמו לה' עולמות ג"כ, וכן הלאה עד אין קץ. גילה לנו הרש"ש שלאחר התיקון (והחזרה למעי הבינה וילידתם חזרה) – והיינו כאשר האדם חוזר בתשובה, אז נעשה סוד ההתכללות, שעולם העשיה הפרטי שבתוך עולם העשיה הכללי נשאר במקומו. אבל החידוש נעשה בעולמות האחרים של העשיה, כך שהיצירה של העשיה הוא בעצמו נעשה

עשיה של יצירה, ובריאה דיצירה הוא גם עשיה דבריאה, ואצילות דעשיה הוא עשיה דאצילות, וא"ק של העשיה הוא עשיה דא"ק. וכן בעולם העליון יותר שהוא היצירה, העשיה דיצירה כנ"ל הוא היצירה דעשיה, והיצירה של היצירה הוא בעצמו, ובריאה של היצירה הוא יצירה דבריאה, ואצילות של היצירה של האצילות, וא"ק דיצירה הוא יצירה דא"ק. וכן הלאה בעולמות בריאה אצילות וא"ק.

ולענייננו, נמצא שלפי הרש"ש, לאחר שהספירות יצאו מעיבור – כאשר האדם מתקן, הגבורה שבתוך ספירת החסד, הוא למעשה החסד של הגבורה, ור"ל כנ"ל כי למעשה שני בחי' אלו הם עניין אחד – התגברות על התאוות, לכן כאשר מתגבר על תאוה כל שהיא אז מתקן את הכלי של הגבורה שבתוך החסד, והוא גם בעצמו החסד של הגבורה. וכל זה זוכים כאשר זוכים להשראת הדעת באדם – כי היא נשמת הז"ת, ר"ל כח המייחד את כל הספירות הללו, וזה מטעם שמי שיש לו דעת יודע שמלא כל הארץ כבודו ואין עוד מלבדו, אז ממה נפשך אין טעם להתאוות ללבוש של המאציל (תיקון החסד תאוות), ואין טעם לכעוס ולהתגאות (גבורה), ולהתפאר (תפארת) ולהתכבד בהשגותיו (מלכות), כי הכל כפשוטו זהו המאציל ותו לא.

וממשיך רבי נתן ואומר:

"אבינו מלכנו, עזרני ברחמיך להתקרב ולהתדבק ולהכלל בהצדיק האמת הזה אשר יש לו הכח הזה, להכניס ולהאיר גם בנו אור האהבה הזאת שבדעת" – ר"ל שכדי להיות צדיק חייבים עזרה ממי שגדול מאיתנו, כי אי אפשר לצאת מבית האסורים לבד. וזה הכוונה בדברי רח"ו שהמוחין של התחתון מתקבלים בחב"ד שלו, שמלובשות בנה"י של העליון, ר"ל שהעליון – הרב או המאציל, משפיע למדרגה שתחתיו בסוד הנה"י של הרב – סוד חיצוניות הרב שמלביש את האורות ומצמצם אותם לפי הכלי – התלמיד, כדי שלא ישבר התלמיד ברבוי האור בכמות (חכמה) או באיכות (בינה). והתלמיד מקבל את האור של הרב בחלק העליון שלו – והיינו המוחין שלו. כי הרב מלמד את התלמיד בסוד חו"ב, ועל התלמיד להפנים אור זה להכניסם לחג"ת – לב ורוח, ונה"י – כבד ונפש. ולכן עלינו לזרוק את המוחין שלנו המקוריים, ולהתבטל לרב כדי שייתן לנו מוחין חדשים משלו.

ולכן ממשיך ואומר רבי נתן: "ותחנני ברחמיך הרבים, ותעזרני שאזכה גם כן בזכותו וכוחו (שקיבלתי במוחין שלי – כנ"ל, שהם סוד הבכח, ועוד לא בפועל בגוף) ליכוף ולהכניע ולשבר ולבטל את יצרי הרע, ולסלק ולבטל ממני כל התאוות (חסד, שורש לכל שאר המידות, כי "עולם חסד יבנה") וכל המידות רעות, ויהיה לבי ברשותי תמיד (סוד הנצח – דבר נצחי שלא משתנה), ואקשר כל המידות והימים (שהם הז"ת) שבלב (כי הלב הוא

שורש לכלל הז"ת, כי כל המידות הם התפעלות ורגש או של חסד ואהבה, או יראה וכו'. וזה בסוד "הלב מבין" – הלב קשור לבינה, וסוד התשובה בבינה ולב, לכן עליו להתחרת בליבו דייקה ולא רק לומר בפיו "חטאתי פשעתי עויתי". ולכן אמר כאן שיש להחזיר הכל לשורש, והיינו הז"ת קשורים ללב בשורשם כנ"ל, וזה מושרש בדעת, ולכן ממשיך ואומר... אל הדעת הקדוש, וכמו שבהדעת הקדוש המושרש בנו, אנו יודעים שמלא כל הארץ כבוד (כי הדעת מקשר בין כל הז"ת, ומתבטא כנ"ל ברגש של "אין עוד מלבדו", לכן גילוי הדעת מהוה תיקון לכל הספירות שמשתלשל מהם כנ"ל. כי הדעת הוא הכרה ברורה בהווית המאציל), עד אשר כפי מעט התנוצצות הדעת שמתנוצץ בנו **מגדולתך ורוממותך ויחודך ואחדותך וממשלתך** (כאן כתב רבנו הגדרה מדוייקת מהו החסדים דדעת. הרי הדעת הוא חיבור כל העולמות כנ"ל והכרה בהויית המאציל לבנו בלי שום חוצץ כלל. וחסדים הוא האהבה, וכדי לזכות לאהבת ה' עלינו להכיר בגדלותו – וזה נקרא אהבת הרוממות, וזה מה שאומרים בתפילה "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וכו', גדולת המאציל כנגד החסד והיינו כנ"ל שתיקון כל האהבות הנפולות והתאוות שבעולם נעשים על ידי כך שמפנים שבסך הכל מחפש אהבת ה', ואהבת ה' מתגלית החוצה כאשר מתבונן בגדלותו, ור"ל שכל מה שאנו רואים זהו ממנו, והכל נעשה בתחלית הדיוק והשלמות, וכל זה נעשה בשבילך! כי "בשבילי נברא העולם", וכל מה שאתה רואה מסביבך, וכל האנשים הסובבים אותך הם כדי להיטיב לך. ועלינו לשים את הדעת שלנו בכך יום יום עד שנפנים ש"עולם חסד יבנה" ממש, כי כל מה שאנו חווים ורואים הם גלוי האהבה של המאציל אלינו. וא"כ איך אני לא יאהב את מי שאוהב אותי כל כך? וזהו דבריו "גדלותך". "ורוממותך" הינו כנ"ל החסד, והחסד הזה גורם לגבורה ויראה, בסוד יראת הרוממות. "ויחודך" הינו הדעת כפשוטו שמטרתנו לגלות אור הכתר – האמונה שאין עוד מלבדו - בז"ת שהם מידות האדם, כך שהאדם יחוש את המאציל בכל מקום כנ"ל. "וממשלתך" – ר"ל מלכותך, ר"ל בכך שממליכים את ה' עלינו ומתבטלים לרצונותיו ממליכים אותו עלינו, והוא תיקון המלכות, ותיקון הג' קוים אהבה יראה ודעת משתלשל עד המל', וכולל את כל הז"ת כנ"ל. כי כששורה על אדם הדעת זה סימן שתיקן את כל הז"ת. וממשיך ואומר שבזכות הדעת (...), היו מתבטלים לגמרי כל התאות וכל המידות רעות כולם, ולא היה אפשר לנו להרים את ידינו ואת רגלינו בלעדך" (וידוע שהדעת משפיע ליסוד בסוד "אין קישוי אלא מדעת", ויוסף הוא היסוד כנודע, ולזה כיון רבי נתן בדבריו כאן, כי בזכות תיקון היסוד שהוא למעשה כלל הו"ק, האדם מקל אור דדעת, ולכן נאמר על יוסף גם כדברים הללו³⁰³ "ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך את כל (סוד היסוד) זאת (סוד המלכות, לזאת תקרה אשה. והיינו בזכות שתקנתה את הז"ת שלך) אין (כתר) נבון (בינה) וחכם

---

³⁰³ בראשית מא, לט

(חכמה) כמוך (ר"ל קבלתה את האור של הג"ר). אתה תהיה על ביתי (תשלוט כל המלכות של הס"א, כי הבית סוד המל" כי לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי) ועל פיך יישק כל עמי, רק כסא אגדל ממך. ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אותך על כל ארץ מצרים. ויסר פרעה את טבעתו (סוד הנהגת העיגולים של המלכות) מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף (בסוד ש"יוסף משביר לכל הארץ" - ר"ל היסוד שולט על המלכות, לכן נעשה מלך) [...] ויאמר פרעה (פרע"ה סוד העור"ף - מקום הדעת דקלי', היות ותיקן יוסף היסוד, זכה לאור דדעת דקדושה לכן שלט על הדעת דקלי' - פרעה) אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגליו בכל ארץ מצרים" - ר"ל סוד הידיים הוא חג"ת והרגליו הוא נה"י, והיינו בזכות תיקון היסוד שהוא כולל את תיקון של כל החג"ת נ"ה, לכן אתה שולט על החג"ת נ"ה גם בעשיה.

וזה מתבטא בעולמנו כאשר התלמיד מתבטל אל רבו וכל מה שעושה בחג"ת נ"ה שלו הם לפי דעת רבו, ואדרבא מציאות זו עדיפה מיוסף, כי העמים בתחילה לא רצו לקבל מרות יוסף שאמר להם למול בריתם ולהתגייר כדי לקבל שפע מעל הטבע (סוד אור א"א) בז' שנות הרעב (שהוא סוד הז' מדורים דקלי', שהמל" תמיד רעבה בסוד "הכלבים עזי נפש לא ידעו שובע" - וכל"ב בגמ' ב"ן כנגד כלי המל" ושיא הרצון לקבל - וכאשר האדם חווה רעב ר"ל ברוחניות שיש לו רצון לקבל גדול), והלכו כולם לפרעה ואמרו לו שיוסף מצווה אותם למול את עצמם, ואמר להם פרעה לעשות ככל דבריו, נמצא שעשו דבריו בכפיה, בלי רצון פנימי (בסוד פנים בפנים) כי היה להם לבחור או למול או למות מרעב (נמצאים כולם במדרגת אחור באחור - בלי רצון אל בכפיה). אבל התלמיד שאין לו חובה כלל להתבטל לרבו, והוא עושה מרצונו הפנימי - זהו משובח יותר (כי הוא במדרגת פני בפנים עם רבו. ועיין לעיל בפרוש עניין פנים בפנים ואחור באחור)

ומסיים רבי נתן "כן תעזרנו שנזכה לקשר את הלב ומידותיו אל הדעת הקדוש הזה, ויהיה לבי ברשותי עד שאזכה ברחמיך לשבר ולסלק ולבטל ממני כל התאות וכל המידות רעות, ויהיה נכלל הלב ומידותיו הטובים בהדעת הקדוש (ר"ל יעלו המידות להכרת המאציל וישוו צורה זה נקרא עלית המידות לדעת), ויקבל ליבי ומדתי מאור האהבה שבדעת, עד שאזכה גם בזמן ובימים ובמידות (שהם סוד עולם שנה נפש של הז"ת), להשיג ולהבין ולטעום טעם אור הגנוז שהוא אור האהבה שבדעת, ואזכה להבין ולהשיג סתרי תורה אמתיים (אור של עתיק שמתקבל כאשר מתקן את הז"ת ומקבל את הדעת כנ"ל). ותזכני ותעזרני לעלות בכל פעם, להתקרב אליך ואל תורתך הקדושה ואל השלום (תורה ושלום הם סוד הת"ת והיסוד, ור"ל שתשפיע עלינו דרך היסוד מאור התורה כדבריו), בהתקרבות גדול יותר ויותר, ואזכה תמיד להשיג סתרי תורה הגבוהים יותר (כי ידוע שאין סוף להשגות במאציל ובתורתו, לכן אם מבקש זאת במילים אחרות אומר לה' שישלח לו נשיונות בז"ת

ונזכה שוב לזכך את הרע והרצון לקבל של אחד מהז"ת, ואז נזכה בדעת והכרת המאציל יותר ברורה, וגם לאור עתיק יותר גדול, כי כגודל הכלי – רצון לקבל, כך כאשר מתקנים גודל האור וההשגות, בסוד לפום צערא אגרא – לפי צער תיקון הז"ת כך הסחר שהוא גלוי המאציל וקבל תענוגיו.

ה) ע"י אמונה

כתב רבי נחמן³⁰⁴: על ידי אמונה נתיישב הדעת, עכ"ל. ר"ל האמונה היא אור הכתר כנ"ל, והכתר משפיע לדעת דהיינו הדעת הוא כח ההפנמה שיש לאדם להפנים ש"אין עוד מלבדו" במידותיו.

ו) חמישה חסדים וחמישה גבורות כנגד מצוות עשה ולא תעשה

כתב רח"ו³⁰⁵: גם בזה תבין רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה, כי רמ"ח מצות עשה הם החסדים, והוא סוד הליחות שורשיות שבאדם המשקה לכל הגוף [...] ושס"ה ל"ת הוא הדם המתפשט בשס"ה גידים, והם ה' גבורות (ובר"ת ה"ג), כי גם הם מתחלקים, אלא שהוא שס"ה. ודע כי כ"ז הוא בגופא דז"א, כי כבר ידעת כי יורש שניהן, חסדים וגבורות, ולכן חייב בעשה ול"ת. אך אשה עיקרה מהגבורות לכן יש לה ל"ת, אך מהחסדים אין לה רק הארה לבד מז"א, ואינן באים לה תמיד רק כפי הזמן שהיא אצלו, לכן אינה חייבת במצוות עשה שהזמן גרמא. [...] נמצא א"כ כי כל המצוות עשה הם לתקן היצר הטוב שהוא מהחסדים כנ"ל. וזהו "סור מרע ועשה טוב", כי הטוב נעשה ונשלם ע"י רמ"ח מצוות עשה, שהם רמ"ח. אך היצר הרע אינו נתקן רק ע"י הסרת הרע הנדבק בו כנודע אשר זהו ענין שס"ה ל"ת, וזה "סור מרע", והבן זה היטב. (וכתב בהגה"ה: מצות ל"ת בנוקבא הנקרא אדנ"י. ומצוות עשה בזכר הנקרא הוי"ה. והם נרמזין בסוד סור מרע ועשה טוב. כי מר"ע ועשה טו"ב, גימטריא: שס"ה, אדנ"י, רמ"ח, הוי"ה. וכבר נתבאר, כי הגבורות נקרא רע, מפני שהם דינין קשים, ודינא דמלכותא דינא).

³⁰⁴ ספר המידות דעת סעיף יא

³⁰⁵ עץ חיים שער נ' דרוש קיצור אבי"ע פרק ד'

ובזה תבין כי כפי חלק הניצוץ של נפש האדם כן יש מ"ע פרטיות, והם לחלק להיצ"ט, ומצות ל"ת פרטיות לחלק היצה"ר. ועד שהאדם לא יתקן אותן פרטיות אין נפשו מתוקנת.

ובזה תבין מ"ש בתקונים ס"ו: אלו שדין מסטרא דשמאלא, ואילין מלאכין מסטרא דימינא, ואין הכוונה כי הם יושבין מימין ומשמאל עץ הדעת, אך העניין כי החו"ג (החסדים וגבורות) הם מתפשטים בכל בחי' עץ הדעת, ומהחסדים נעשו מלאכים. ומהגבורות נעשו שדין, אך נאחזים הם בכל בחינת עץ הדעת כולו.

ובזה תבין ענין "לב חכם לימינו, ולב כסיל לשמאלו", כי הלב יש לו ב' חללים, ומן א' מהם יוצא רוח החיות של האדם, והב' הוא מלוכלך בדם וגם הוא מתפשט בכל הגוף, ומלאך היצה"ט מתלבש בחלל ימין ומשם מתפשט בכל הגוף בפנים מלאך היצה"ר הבא מגבורות בחלל השמאל, ומשם מתפשט לכל הגוף. וז"ש בתקונים ק"א, עץ הדעת מימינא חיי, ומשמאלא מותא. כי יצה"ט שהוא מן החסד הנקרא ימין הוא גורם חיים לאדם כנ"ל, כי הוא דוגמת ליחות השורשים המשקה את האילן. והיצה"ר הוא החום הטבעי שבאדם המייבש את הליחות השורשים ואז מת האדם. וזהו כאשר יעשה ויעבור על שס"ה מצוות לא תעשה, כי אז זה האש של הגבורות יתדבק בהם אש של גיהנם הרע וימיתהו. [...]

נמצא כי כל הרוצה להשלים את נפשו, הוא תלוי כפי מה שיתברר מהלבוש הנוגה הראוי לו בחלקו, אם בסור מרע, בפרט אם בא לידו עבירה וניצול הימנה, אז נתקן היצר הרע, ואם לאו ח"ו, עליו נאמר אל תאמר אשלמה רע, אשלים לרע. ואם עשה מצוה משלים היצר טוב, בסוד "בטח בה' ועשה טוב", תיקן את הטוב שהוא יצר הטוב. ואם לאו ח"ו, עליו נאמר "אין עושה טוב אין גם אחד". עכ"ל רח"ו.

ז) המשכת המוחין דיניקה הוא ע"י צעקה לה'

המוחין הם חויה שהאדם חווה ש'אין עוד מלבדו', שהוא אור הכתר, וכאשר יודע בברור שזה האמת זה נקרא שאור הכתר משפיע לדעת של האדם. ועוד המוחין הם השגות בתורה ובכל העולמות בצורה ברורה ביותר. ומלמד אותנו רבי נתן שכדי לזכות למוחין אלו, על האדם לצעוק ולזעוק לה', וז"ל³⁰⁶ :

³⁰⁶ הלכות גילוח, הלכה ה', ס"ק ה'

וזה בחי' מה שדרך התינוק לצעוק הרבה כל ימי קטנותו, כי מיום לידתו עד תשלום ימי קטנותו אז הוא בחינת הולדת המוחין שצריך להולידם ולגלותם מבחי' עיבור לבחי' לידה (כי יש כמה מדרגות במוחין כנודע, שלב ראשון הוא מוחין דעיבור, ולאחר הלידה יש מדרגה עליונה יותר שהוא מוחין דיניקא) כמו שנראין בחוש שהדעת נתגדל עם התינוק (גם בגשמיות מוחיו גודל, וגם ברוחניות בגיל שלוש מתחילים ללמדו פסוקים, ומגיל שש מצויים לחנכו, ונכנס בנשמת התינוק לאט לאט ידיע שיש מאציל).

ע"כ הטביע הש"י בטבעו שיצעוק הרבה, כי להוליד המוחין מתעלומתן (כי יש לנו את כל המדרגות נרנח"י תמיד, אלא שהם בהעלם) ולהוציאם מבחי' עיבור צריכין צעקה בחי' "צעקתינו יודע תעלומות" כמ"ש בהתורה הנ"ל. ומזה צריך האדם ללמוד לענין עיקר המוח והדעת האמתית להשיג התורה הקדושה (השגות החו"ב) ולהכיר את הבורא ית' (אור הכתר בדעת) שכשרואה שהמוח והדעת נעלם ממנו בבחי' עיבור (כי מדרגת מוחין דעיבור הוא כאשר האדם לא מכיר יודע ומרגיש את בוראו בצורה ברורה, וזה דוגמת התינוק במעי אימו, שיש לו ידיע כללית שיש לו אימא, אבל אינו יודע בברור מי היא, ומה היא נותנת לו וחייה אותו בכל רגע, וגם לא ראה אותה מעולם אלא רק שומע את קולה בצורה עמומה ולא ברורה, ועוד רוב היום הוא ישן וחולם. נמצא ש'מוחין דעיבור' הוא משל להנ"ל. ואז כדי לזכות לידיע יותר ברורה במאציל) הוא צריך לצעוק הרבה להש"י כמו היולדת קודם הלידה ממש (ע' קולות כדי לזכר את הז"ת שלו, כאשר כל אחת מהספירות ז"ת כלולה מעשר). וכמו התינוק הצועק בימי קטנותו כדי להוליד המוחין וכנ"ל (וכאשר התינוק בוכה וצועק הוא לא רק בוכה לשתות חלב מאימו, אלא לקבל מוחין דיניקה מליבה של אימו, בבחי' 'למען הודיעך כי לא על הלחם יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהיה יחיה האדם'³⁰⁷). כי בענין המוחין יש כמה בחי' עד אין מספר (כי אע"פ שיש בחי' מוחין דעיבור, דיניקה דקטנות א' וב', ודגדלות א' וב', והם רק ו' מדרגות, מ"מ ו' בחינות אלו הם בערכין, ויש מדרגות לפני ולפנים עד אין סוף. כי מה שלפלוני נקרא מוחין דגדלות נקרא אצל הצדיק ממנו מוחין דקטנות. וכן כל מדרגה מהו' אלו מתפרטים לפרטים רבים). כי צעקת היולדת והתינוק הוא להוליד המוחין הפשוטים שהטביע הש"י בדעת האדם (נמצאנו למדים שכדי לזכות לקבל מוחין דיניקה עלינו לצעוק לה' בצורה פשוטה, ואפ' בלי חיתוך אותיות של דיבור התפילה וכדומה, אלא תקיעה פשוטה).

אבל אח"כ צריך האדם בעצמו להוליד עיקר המוחין (דהיינו לאחר שזכה למוחין דיניקה והוא רוצה מוחין דקטנות ודגדלות) שצריך להשיגם ע"י עבודתו (דהיינו לא רק ע"י צעקה לה' שזה גורם להוריד את האור דכתר בדעת, אלא ע"י תיקון המידות ז"ת, עיין בברורם

---

³⁰⁷ דברים ח, ג

בפרקים הבאים, שע"י זיכור הז"ת נעשה מרכבה לשם הוי"ה כנ"ל, ומוריד את הכתר והמוחין שלו עד לז"ת, דהיינו 'לא המדרש עיקר אלא המעשה', ועלנו להוריד התורה שלמדנו למעשים טובים שיהיה דירה למאציל בתחתונים, דהיינו בעולם העשייה) ושם עיקר בחי' עיבור ולידה וגדלות ומקיפין וכו'. **וכשהמוחין הוא בבחי' עיבור והעלם צריך צעקה הרבה כדי להולידם מתעלומתן** מכל מקום שתנעלמו המוחין שלו כל אחד לפי בחינתו, בבחי' 'צעקתינו יודע תעלומות' (דהיינו על ידי צעקה זוכים למוחין דדעת ולהכרה ברורה במאציל) כי רק הוא ית' יודע תעלומות המוחין של כל אחד להיכן נתעלמו ואי אפשר לגלותן מתעלומתם כ"א ע"י צעקה וכנ"ל:

תולדות אור הדעת

א) ע"י דחיית האורות זוכה לקבלת תענוגים

ואמרו ז"ל³⁰⁸ שלשה דברים מרחיבין את דעתו של אדם: אשה נאה, דירה נאה, וכלים נאים. וידוע ששלושתם מקיפים של האדם, האשה מקיפה ברוחניות את האדם ולכן נהגו האשכנזיות לסובב ז' פעמים את בעליהן בעת החופה כי היא הופכת להיות המקיף של הז"ת שלו. וכן הלבוש כנגד המקיף חיה, והדירה כנגד מקיף יחידה. ועניין אור המקיף הוא האור שלא התקבל את הכלי מרוב גדולתו, ואם היה נכנס בתוך הכלי היה נשבר. והכלי – פירושו הרצון לקבל של האדם, והאור פירושו ההשגות של תענוגים שיש לאדם, האור הפנימי הוא האור שהנשמה אינה דוחה כי יכול האדם לקבלו בלי להישבר ולמות – ופירוש השבירה "רשעים קרואים מתים", ר"ל אדם שבגלל שמקבל אור של תענוגים גדולים הוא מתרחק מהמאציל בבחי' "וישמן ישורון ויבעט", והיינו שמתרחק מה' "מרוב כל" כמו שאמר הפסוק "תחת אשר לא עבדתם את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב – מרוב כל". ולכן לעבדים חייב המאציל להגביל את אורות של תענוגים כי על ידם העבד מתרחק מעבודתו ית', מה שאין כן הבן אינו מתרחק ולכן יכול לקבל אורות ותענוגים בלי להתרחק מעבודה ה' אלא אדרבא בזכות התענוגים הוא עובד יותר מאהבה וחדוה את אביו שמיטיב לו בכל. נמצא שדחיית האור של תענוגים הוא נצרך למי שבמדרגת עבד, וזה נעשה ע"י

³⁰⁸ ברכות נז

מסך היראה שהעבד מבין שתענוג זה אינו יכול לקבלו כי ע"י הוא יתרחק מהמאציל, לכן עושה גדר לעצמו כדי שלא יכשל באור זה, וזה נקרא שהופך את האור למקיף אליו – דהיינו שהתענוג לא יכול להתקבל בפנימיותו כי מתרחק מה' כנ"ל. אבל אם עולה מדרגה אז יכול הוא לקבל אור התענוג בלי לעזוב את המאציל כנ"ל וזה נקרא שהאור מקיף נעשה פנימי. העברת האור מבחי' מקיף לבחי' פנימי נעשה על ידי דעת האדם, שהוא שוקל בדעתו האם אור של תענוג רוחני או גשמי מזיק לו בעבודת ה' או לא, ולפי זה מעבירו פנימה ומקבלו בקרבו להיות אור פנימי.

נמצא שלפי המקיפים הנ"ל – אשתו, בגדיו וביתו, ניכר עד כמה האדם בגדלות מוחין, דהיינו אם הדעת רחבה – פרושו שקיבל את האור המקיף להיות אצלו לפנימי, נמצא שיכול לקבל שלשת הדברים הללו בלי להינזק בעבודת ה' כי הוא במדרגת בן כנ"ל, שאדרבא, כדבריו של רבי שמעון בר יוחאי³⁰⁹ הַנּוֹי וְהַפֶּחַ וְהַעֶשֶׂר וְהַכֶּבֶד וְהַחֲכָמָה וְהַזְקָנָה וְהַשִּׁיבָה וְהַבְּנִים, נָאָה לְצַדִּיקִים וְנָאָה לְעוֹלָם. ואם אינו במדרגה, בזכות מסך היראה הוא דוחה את האורות של תענוגים הללו לטובתו הנצחית, כי אם יקבלם הוא יתרחק מהמאציל, ולכן חי בעניות גדולה וזה ניכר אצלו בשלשת המקיפים שלו – אשתו ביתו ולבושו.

ולפי זה מובן למה "והכהן הגדול" – גדלהו מנוי בחכמה ובעושר, וכן "מלך ביופיו תחזה עיניך". כי הנוי הוא השתלשלות ספירת הווד. וכאשר ההוד בשבירת כלים – פירושו שעם ישראל מקבל הנוי על מנת לקבל אז מתפרנס מזה הקלי', והיינו כאשר אין נוי לירושלים אז הנוי עובר לרומה כידוע³¹⁰ "אמלאה החרבה" אם מליאה זו (ישראל – מלאה בכל טוב) חרבה זו (רומה), אם מליאה זו (רומה) חרבה זו (ישראל).

וזהו כאשר עם ישראל היו שבויים בגלות של ע' אומות העולם – בז"ת דקלי', אבל עתה שבחסדי ה' התחילה הגאולה, ולכן היות והשכינה חזרה לארץ הקודש לכן הארץ נותנת את פירותיה ולכן ניתן רשות מהמאציל דרך הע' אומות העולם לשוב לארצנו הקדושה, ולכן כאן מחויבים אנו להגיע למדרגת בן למקום, כי היא "ארץ אשר לא במסכנות תאכלו לחם", דהיינו לא עם מוחין דקטנות להתרחק מהחומר מיוחד להתרחק מהמאציל כמו שהיינו בחו"ל מרוב הרצון לקבל של הע' עממין, אלא כאן אדרבא יש מצוות להתענג על ה' ועל פירות הארץ, כי על ידי קבלת תענוגים הללו מתעלים בהשגת האלהים ונדבקים יותר במאציל, ואין כאן את החשש של הרצון לקבל שהיה לנו בחו"ל למי שמכוון לעבוד אותו

---

³⁰⁹ פרקי אבות פ"ו משנה ח

³¹⁰ מגילה ו.

לשמה, כי לא שורה הקלי' של טומאת ארץ העמים. נמצא שכאשר מתייחדים עם המאכלים ונהנים מהחומר הגשמי מקדשים אותו לעבודת המאציל, ופשוט הוא.

ולפי הנ"ל מובן אומרם ז"ל שת"ח אסור שיהיה לו רבב על בגדו, או שילך במנעל קרוע וכדומה וזה מטעם שזה דרכי העניים, ות"ח אינו רק האדם שיודע כל התורה כולה, אלא מי שזכה למוחין דגדלות ורוח הקודש כמו הנביאים, ולכן אם מתלבש בבגדים בלויים זה סותר את מדרגתו הרוחנית שניכרת ע"י הלכלוכים שעל לבושו.

ומסביר רבי נחמן את שלשת המקיפים כך, וז"ל: 'שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְרַחֲבִין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם, אִשָּׁה נְאֻה, וְדִירָה, וְכָלִים' אִשָּׁה, הֵינּוּ הַחֲמֵר מְכֻנָּה בְּשֵׁם אִשָּׁה שְׂיָהָא לוֹ חֲמֵר מְמַזְג בְּמַזְג הַשְּׂיָהָה, שְׂיָהָא רְאִי לְקַבֵּל שְׂכָל (והיינו שיקבל את כל מה שצריך מעולם העשייה החומרי רק על תנאי שזה מכוון על מנת להשפיע – לעבודת ה'. ואומרו במזג השווה – ר"ל כי הדעת מכרעת בין החכמה – שורש החסדים שרוצה להתיר הכל, והבינה – שורש הגבורות שרוצה להחמיר ולאסור הכל, ומטרת הדעת הוא להכריע מתי להתיר לעצמו לקבל שפע של תענוג ומתי לא, והיינו להתיר לעצמו כמה שיותר כאשר זה עוזר לו בעבודת ה'): וְדִירָה נְאֻה, הֵינּוּ הִירָאָה, כְּמֵאָמֵר (שְׁבַת ל"א): 'חֲבָל עַל מָאן דְּלִית לָהּ דְּרִתָּא' (ותרעא לדרתא עביד – פי' חבל על מי שאין לו דירה (יראה), ושער לדירה עושה, והיינו שלומד תורה ואין לו יראה, כי התורה היא השער להגיע ליראת ה'), כִּי צְרִיךְ שְׂיָהָא יְרָאת חֲטָאוֹ קוֹדֶמֶת לְחֲכָמָתוֹ (אֲבוֹת פְּרָק ג) (והיינו כנ"ל, הדעת מכרעת האם לקבל תענוג ואור מסוים, ואם היא דוחה אותו, דחיה זו נעשה ע"י מסך היראה). וְכָלִים, הֵינּוּ תַלְמִידִים הַגּוֹנִים שְׂיָקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ (כי הכלי הוא המדרגה שמתחת לאור, כי האור הוא המשפיע – הרב, והכלי המקבל – התלמיד). וְכִשְׂיֵשׁ לוֹ כָּל אֵלוֹ הַכְּנוֹת, יְכוּל לְבוֹא לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת. עכ"ל.

נמצא שתיקון הדעת נעשה ע"י קבלת אור התענוגים הרוחניים וגשמים שהם על מנת להשפיע ולהדבק במאציל, וזה נעשה ע"י מסך היראה שיכול האדם לדחות את אור התענוג כאשר רואה שמרחיקו מהמאציל, ועוד תיקון הדעת נעשה כאשר עוזר לתלמידיו לברר את רצון ה' – דעת תורה, מה טוב ומה רע, מה מקרב אותם לכח ההשפעה ומה מרחיק אותם מזה.

ועוד, לפי זה מובן אומרם ז"ל "נשים דעתן קלה" שפירושו שאין להם את התכונה הזו של דעת בכל תוקפה, ולכן קשה להם להוריד את מחשבותיהם מהכח אל הפועל, ולכן זה נשאר אצלם בבחי' תורה בלבד, ולא מעשה, וזה בחי' "ואל תתוש תורת אימך". ועוד ידוע שהנוקבא היא רצון לקבל של המלכות ואין לה הסתפקות ותמיד רוצה יותר, לכן דעתן

קלה – פירושו של דבר שלא דוחים את האורות של תענוג אע"פ שזה יכול להזיק להם ולהרחיקם מהמאציל, כי כח המסך אצלם חלש.

חסד

תכונות הרעות של מידת החסד

כתב רבי חיים ויטאל על מידת החסד, ³¹¹ וז"ל:

יסוד המים ממנו תאוות התענוגים כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג, ותולדותיה שתיים. החמדה, לגזול ממון חברו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בחברו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו, עכ"ל.

עניין החסד הוא היכל האהבה, כך שכל התגלות של אהבה בעולם מתהווה מספירה זו. בטומאה ולקחנות ספירת החסד מתייחסת לרצון לקבל תאוות העולם, והוא כנגד מידות המים. רצון של ההתפשטות של מידת המים שורש לב' מידות רעות: החמדה והקנאה.

מידת המים מושרשת בחכמה, שורש הקו ימין, ומתחת לחכמה נמצא החסד, ומים בחי' חסד כידוע ³¹².

הרצון לקבל דחסד מתבטא אצל האדם בכך שרוצה את כל תאוות העולם הגשמי, ובפרט תאוות העריות כמו שאמר הפסוק "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶחָתוֹ בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוַתָּהּ וְהָיָה תְרָאָה אֶת עֶרְוַתוֹ הַחֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֶרְוַת אֶחָתוֹ גְּלָה עֹנֵוֹ וְיִשָּׂא" (ויקרא כ' י"ז). המושרש בקו ימין של החסד יעדיף כמות תאוות (למשל של הנשים ואוכל)

³¹¹ בשערי קדושה חלק א' שער ב'.

³¹² וז"ל החסד לאברהם של הרב אברהם אזולאי, מעין הא', נהר כ"ח: וקרוב אני לזמר שיהיה כעין שורש אל ד' יסודות אלו, דהיינו מצד החסד יסוד המים, ומצד הגבורה יסוד האש ומצד הת"ת יסוד האויר, ומצד המלכות יסוד העפר, והם יסודות רוחניים יתקמו ויתקיימו ויתמזגו ויתלבשו ממנו הצדיקים ויש לזה קצת גילוי בזוהר. והנה האויר שבו יהיה ההתלבשות הנשמות ר"ל אויר ג"ע הרוחני העליון הוא רק קנד אור המלכות, וזהו "ותלבש אסתר מלכות" שהוא מלכות ממש, וכן פירש שם בזוהר. וכן כתב הרמ"ד וואלי בספר הליקוטים א'

מאשר האיכות (והיופי של אשה אחת בלבד), ולכך איש זה ירצה את כל הנשים הסובבים אותו וזה אע"פ שאשתו יותר יפה מהן. ואם הוא מושרש בקו שמאל דחסד, אז ירצה את היפה ביותר – בחי' בינה ואיכות.

מידת החסד דטומאה מתבטא אצל האיש הישראלי בתאוות נשים, בקושי לשמור את עיניו, כי יש לו רצון להתפשטות כמו מים בלי גבול ומידה. ועניין שמירת העניים תלוי לפי שורשו או כדי למלאות הכמות של ראיות ותענוגים דטומאה של יופי של נשים, או רצון לקבל איכות בראיות של יופי של נשים – הנשים היפות ביותר, כנ"ל. ובוודאי אם אפשר גם כמות וגם איכות בוודאי שיעדיף שניהם ביחד. ואצל האשה זה מתבטא בקושי לשמור על הצניעות, ופירושו לרצות להראות את יופיה לכמה שיותר אנשים (קו ימין דחסד), או לאיש א' מסוים שאיכותי בעיניה יותר מבעלה (קו שמאל דחסד) כי היא רוצה שיראו אותה, וע"י ראיות אלו היא מקבלת אורות דטומאה שמחיה את הס"א שלה. ועוד זה מתבטא בקושי לשמור מחשבותיו ממחשבות של עריות, וכן ברצון להוציא שז"ל או לשמש המיטה עם האסורות לו.

ועוד החסד דטומאה מתבטא בתאוות האכילה, מי שמושרש בקו ימין דחסד, כנ"ל יעדיף כמות אכילה מאשר איכות ואנינות (כמו הערביים ודרום כדור הארץ, שהדרום כנגד החסד), ומי שמושרש בקו שמאל דחסד יעדיף האיכות מאשר הכמות (כמו בני צפון העולם – אירופה, כי בצפון נמצא הגבורות).

ועוד מתבטא בכך שרוצה להרבות בנכסים וכספים, רכבים, ריהוט, וכו'.

וכתב על זה הרב דסלר,³¹³ וז"ל: בעל התאוה לא יודע שדחיפת תאוותו באה דוקא מזה שמבוקשו נמנע ממנו לפי שעה, ואם אך ישיגנו, ללא קשיים ובהיתר, כבר יפוג טעמו ויקטן תענוגו. הוא מדמה שכל אושרו תלוי בהשגת מבוקש זה דוקא, ואם רק ישיגנו, מאושר יהיה לעולם! אילו ידע באמת כמה מן הדמיון יש בזה, כבר לא היה רודף אחריו. וא"כ כבר נתגלה לפנינו הטעם למה אין שובע לשואף, כי ל"לא דבר" שאף, ואך רוח ישיג. לתופעה זאת תמהו חכמים: למה לא ילמד האדם מן הניסיון, שכל ימיו רדף בשאפות עניני העוה"ז, ובהשיגו אותם לא נהנה בהם, ולמה לא ילמד לחדול מהם? אם כבר הרגיש בהשגיו הראשונים שהם הבל, למה לא ידע כי גם החדשים כמוהם? איה הוא השכל אשר יתגאה בו המין האנושי? על זה אמר החכם מכל אדם: "הבל הבלים וגו'". הבל היא התשוקה לחמדות העוה"ז, כי זה אשר חוץ ממנו למה הוא לו? הרי הבלים המה כל אלה שהשיג

---

³¹³ במכתב מאליהו, ח"א עמוד 42

משאיפתו, כי לא ישבע מהם. והרי זה לאות שבוודאי הכל, כל אשר יחפוץ בו עוד, גם כן הבל. עכ"ל.

המאציל משפיע מספירת החסד אהבה וזכות (לעומת הגבורה – ריחוק ודין ועונש).³¹⁴

תיקון מידת החסד

(א) חסד – כח ההשפעה והאהבה

תיקון מידת החסד הוא כאשר האדם קונה רצון לתת ולהשפיע ועושה מעשים טובים של השפעה בפועל. וכן כתב הזהר³¹⁵, וז"ל:

(אם יש לאדם) שְׁעָרָא חוּרָא וְעִינוֹ חוּרִין וְאַנְפִּין חוּרִין וְגוֹפָא חוּרָא (אם יש אדם ששערותיו לבנות או עיניו או אפו או גופו), אִי אִית בֵּיה עוֹבְדִין טָבִין (אם יש בו מעשים טובים) דָּא אִיהוּ מְסֻטְרָא דִּמְיִנָא (אדם זה בא ומושרש מצד הימין – חסד, וזה מהקדושה), מְסֻטְרָא דְרְחִימוֹ דָּאִיהוּ (מצד האהבה – חסד שהוא) 'אַהֲבַת עוֹלָם אַהֲבַתִּיךָ עַל כֵּן מְשַׁכְּתִיךָ חֶסֶד' (ירמיה לא ב). (ואם) שְׁעָרָא חוּרָא וְעִינוֹ חוּרִין וְאַנְפִּין חוּרִין וְגוֹפָא חוּרָא, דְלִית בֵּיה (שאין בו) גְּמִילוּת חֶסְדִּים בְּרְחִימוֹ דְאַהֲבָה, הֵאִי (אדם זה) הוּא רְמָאי (והיותו עם סימנים לבנים הוא מטעם שמושרש) מְסֻטְרָא דְלָבָן הָאֲרָמִי, אֶסְתַּמַּר מְנִיָּה (השמר ממנו, כי) בְּהֶרֶת לְבָנָה הֵיא (אחד מסימני הטומאה). עכ"ל.

חסד דקדושה פירושו התחברות ואהבה עצמית וגם לכלל האומה ישראלית, וזה כולל הכלת השונה ממנו. (החסד – מים, בשורשו שונא הכי הרבה את הנוגד אותו – מידת האש – שורש הגבורה). ועל זה כתב רבי נחמן³¹⁶, וז"ל: על ידי הרחמנות יתבטל ממך התאוות, עכ"ל.

ועוד כתב הזהר³¹⁷, וז"ל:

---

³¹⁴ האילן הקדוש – רמח"ל, פ"א מ"א.

³¹⁵ תיקוני זהר קכה.

³¹⁶ ספר המידות הרהורים כב

³¹⁷ תיקוני זהר קכג:

חכימין כלהו אינון רשימין דיוקניהון בחכמה, ונבונין רשימין דיוקניהון בבינה, ומארי גמילות
חסדים דיוקניהון רשימין בחסד, וגברין ביצריהון כלהו רשימין בגבורה, ומארי תורה כלהו
רשימין דיוקניהון בעמודא דאמצעייתא, ונביאים כלהו רשימין דיוקניהון בנצח והוד דאינון
תרי סמכי קשוט, וצדיקים נטרי ברית כלהו רשימין דיוקניהון בצדיק (תיקון היסוד, בסוד
"צדיק יסוד עולם"), ומארי מלכותא כלהו רשימין במלכות, ומארי יחודא כלהו רשימין
בכתר עלאה דאיהו מחשבה, דתמן צריך לסלקא יחודא במחשבה סתימא, ובכלהו תקונין
אלין צריך לשבחה לעלת על כל העלות, דאיהו מלגאו כנשמתא בגופא. עכ"ל.

ועוד כתוב בספר הבהיר³¹⁸, וז"ל: רביעי מאי? (המאמר הרביעי של העשר המאמרות
שכנגד העשר ספירות ממעלה למטה, מהו? ע"ש שמונה את העשר ספירות), רביעי הם
צדקת ה' וזכותיו וחסדיו עם כל העולם, והיינו ימינו של הקב"ה:

ועוד כתב הצמח צדק בדרך מצותיך³¹⁹ שמהות ספירת החסד הוא התגלות האהבה
שהיתה בתחילה בכח בספירת החכמה, להיות עתה בפועל. והיינו ספירת החכמה היא
סיבה וטעם למה האדם אוהב ורוצה לענג ולשמח את חברו. ולאחר שחשב הוא מענג את
חברו בפועל במעשיו ממש. ואדם שזכה לזכך את ספירת החסד חייב להשפיע אהבה
לעולם, כי אם לאו הוא מרגיש מת, והוא כי הוא במהותו טוב, וחייב להטיב לבריאות. ואדם
זה לא מצטער מלהיטיב אלא אדרבה מתענג מלענג את העולם.

להגדיל האהבה בינו לבין קונו הוא ע"י התבוננות בגדלותו, כי הגדולה זהו ספירת חסד,
והיינו כאשר האדם רואה ומתבונן בכל התענוגים שה' משפיע לו – חייב הוא להכיר טובה
ולאהוב את מי שנותן לו כל אלו. וזה מה שאמר דוד וז"ל "כי שמחתי ה' בפעלך, במעשה
ידך ארנן. מה גדלו מעשיך ה' מאוד עמקו מחשבותיך". ור"ל כנ"ל ה' אתה משמח אותי,
וזה גורם לי לאהוב אותך, וטעם הדבר הוא מפני 'מה גדלו מעשיך ה'', ר"ל בזכות שאני
מתבונן של מה שכיף לי בחיים – זה אתה נותן לי אותם. וכן גילה הרמב"ם שכדי לאהוב
את ה' עליו להתבונן בגדלות הבורא, ר"ל שכל מה שבורא מלאכים עולמות וכל הטובות
הם למעשה גילוי אהבת המאציל עלי, ואם הוא עד כדי כך אוהב אותי איך אני לא אוהב
אותו. וזהו מדרגת החסד הרצויה ותיקון ספירת החסד, ומ"מ מדרגה זו היא אהבה התלויה
בדבר, כי אהבתו מותנית בשני דברים – א': רק אם המאציל משפיע לי דברים שנראים
בעיני כטובות אני אוהב אותו. ב': רק אם אני עוצר ומתבונן בהם אני אוהב, הא אם לאו
הטובות יכולים להגיע אלי בכמויות ולא להרגיש בהם, אלא אני מרגיש 'שכך צריך להיות',
ו'מגיע לי אותם', וזה דבר טבעי שיגיע לי אותם.

³¹⁸ אות קמד

³¹⁹ חלק א', מצות גיד הנשה

ב) עליית האהבות נפולות לאצילות

בעת שבירת כלי החסד, הכלי – חצון לקבל – דחסד (תאוות) ירד לעולמות בריאה יצירה עשיה (וביותר דיוק בבינות של בי"ע), והאור עלה למקום יסוד דאצילות. מטרתנו להעלות הכלי חזרה לשורשו, ולחבר האור דחסד לכלי שלו. ופירוש הדברים למעשה הוא שכלי החסד פירושו רצון לקבל כל תאוות העולם וזה מטעם שהוא אוהב את עצמו לכן מתפשט לכל מה שיכול לקבל תענוגים בעולמות בי"ע, אהבת נשים כנגד חסד דבריאה, אהבת חיות וצומח כנגד החסד דיצירה, אהבת בתים נכסים ריהוט וכל הדומם כנגד ספירת החסד דעשיה.

וכתב על זה רבי נחמן, וז"ל: הרהורי ניאוף באים מחמת שבירת כלי של חסד ולפי רוב הניצוצות הן רוב המחשבות של ניאוף, עכ"ל.³²⁰

וידוע שמטרתנו לדחות את אורות דחסד הנ"ל כאשר הם על מנת לקבל תענוגים לעצמו, (גם לשמש מיטתו עם אשתו לא ישמש על מנת למלאות תאוותיו אלא על מנת להשפיע תענוג לאשתו, או כדי להימנע משז"ל כאשר מרגיש שגופו רוצה להוציא), ולהפוך את זה לקבלת האורות על מנת להשפיע דהיינו לאהוב, ולהשפיע תענוגים לזולת בכל מה שהוא חסר, כי מלוי הרצון הוא קבלת התענוג. ובכך דומה למאציל ותיקן ספירת החסד, והעלה הכלי – רצון לקבל, לשורשו באצי' שכל מהות האצילות זהו השפעה בלבד, בלי רצון לקבל כלל. ומדרגת העלייה שונה לפי כמות הרצון לקבל שיש לו, אם רובו רצון לקבל הוא במדרגת עשיה ונפש שרובו רע, אם חצי עושה לעצמו וחצי על מנת להשפיע הוא במדרגת יצירה ורוח שחצי טוב וחצי רע, אם הוא עושה רובו רצון להשפיע ומיעוטו רצון לקבל הוא במדרגת בריאה שרובו טוב, ואם כולו רצון להשפיע בלי רצון לקבל לעצמו הוא במדרגת אצילות – אצלו יתברך, ודומה למאציל ממש, שאינו עושה דבר כי חסר לו, אלא רק להיטיב לבריאות. וזהו תיקון מידת החסד.

תיקון מידת החסד מתפרש אצל האדם כאשר יעלה את האהבות הנפולות שהם כל התאוות, ומעלה הכלים (פירושו של מושג כלי הוא הרצון לקבל על מנת לקבל. וכלי החסד היינו רצון לקבל תאוות העולם כנ"ל) שנפלו לבי"ע, לשורשם דהיינו לאהבת יחיד –

---

³²⁰ ספר המידות ניאוף לב

לאהבת ה', שזה נקרא שהעלה את הכלים דחסד שפירושו רצון לקבל תאוות, לאצילות שפירושו למאציל, שמגיע לאהבת ה' - שורש כל האהבות, ומחזיר הכלי כמו שהיה לפני השבירה. ומאהבת ה' משתלשל ב' סוגי אהבות, אהבת ישראל שר"ל אהבת השכינה - שהיא כנגד אשתו של האדם בעולם הזה³²¹, וכן יאהב את בניו, ואת משפחתו הכללית, ואת חבריו, ואת הסובבים אותו, ואת כלל ישראל, ואת הגויים ושאר הבריות. מ"מ יקפיד על סדר זה דייקה, חייב אדם לאהוב את אשתו לפני בניו, ובניו לפני עם ישראל, ועם ישראל לפני שאר הבריות, כי כולם לבושים ונוקבות שלו, והם מלבישים אותו זה מעל זה. וכן מאהבת ה' משתלשל אהבת התורה, שירגיש שלא יכול לעזובה כלל מרוב תשוקה וחמדה, כי מרגיש שעל ידה יכול להדבק במידות ה'. ומ"מ ג' סוגי אהבות אלו הם אחד בשורשם, אהבת ה', כי אורייתא עם ישראל וקודש אבריק הוא חד הון.

פירוש הדברים הם כך, האהבה שיש לאדם על עצמו היא זו שנותנת לו רשות לקבל את כל תאוותיו במחשב בראיה ובמעשה. וזה נקרא "חסד נפול". וכאשר האדם מתבונן ומפנים לליבו, שלמעשה כל התאוות הללו - ה' הוא זה שנותן לו אותם, וכאשר מפנים זאת בליבו באופן טבעי הוא ירגיש חובה לאהוב את ה', כי בטבע הדברים האדם אוהב את מי שמשפיע לו דברים טובים ותענוגים. אלא שכל עוד הוא לא מפנים לליבו שכל התאוות הללו שהוא רוצה לקבל הם למעשה מתנות מאת ה' לשמחו, אז אע"פ שיקבלם הוא לא יגיע לאהבת ה' ע"י קבלתם, כי הוא לא משייך את המתנות לה', אלא חושב שתאוות אלו לא קשורים אליו יתברך. וכאשר מכניס לליבו הנ"ל, ועושה עבודת ההתבוננות, ומבין שה' נותן לו כל היום וכל יום מלא תענוגים, א"כ לא יכול האדם להשאר בלי אהבה רבה בליבו. ומ"מ אהבה זו היא אהבה התלויה בדבר - אהבה רבה - תלויה ברובי התענוגים או מיעוטם. ולכן אם 'בטל דבר בטל אהבה'. וכדי לזכות לאהבה שאינה תלויה בדבר דהיינו 'אהבת עולם' - אור דכתר וזווג תדיר עם המאציל שהמאציל ישפיע לו תענוגים תדיר, על האדם להאמין באמונה תמימה שכשם שה' הוכיח לו את אהבתו בכל המתנות שעושה עמו כל יום וכל היום כנ"ל, א"כ בהכרח שתמיד הוא אוהב אותי, וא"כ גם מה שנראה בעיני 'רע' בהכרח זהו גילוי אהבתו עלי ג"כ, כי אין הטוב והאוהב עושה רע ח"ו, ופשוט שזה לטובה. ומ"מ מדרגת 'אהבת עולם' הנ"ל שהיא אהבה שאינה תלויה בדבר שר"ל שגם על הדברים הרעים והדינים שה' שולח גם זו לטובה, היא מתנת במדרגת 'אהבה רבה' בתחילה, כי רק בזכות ההתבוננות על הטוב והגילוי חיבה שיש בכל מתנותיו של המאציל כלפיו, אז הוא יכול לקנות מידת החסד - אהבה רבה (כנגד שורש החסד בחכמה). ובזכות

---

³²¹ בספר המידות - אהבה, ח"ב ב' וז"ל: אהבת אשה לבעלה ניכר בזבובים ויתושים שבבית גם על ידי אהבתם יכולין לידע כח היצר הרע אם כבר נחלש אם לאו, עכ"ל. נמצא שכל עוד אינו אוהב אשתו באמת אין לו תיקון החסד, ולכן יש לו יצר הרע להתפשט לנשים אחרות.

התבוננות בטובות של ה' – אז יכול אח"כ להאמין שגם מה שנראה כדין הוא חסד, וכמאמרם ז"ל על ספירת הכתר "לית שמאלא בהאי רישא כולא ימינא" – דהיינו גם הגבורה והדינים לא מתראים לאדם שבמדרגת כתר כדינים, אלא כחסד וגלוי חיבה. ומ"מ כל עוד דבר זה לא נתפס אצלו בברור – עבודתו היא האמונה תמימה שזה לטובתו, וזה נקרא אור דכתר – אין, שבלתי נתפס במוחין שלו למה זה אהבה, ומ"מ הוא מאמין. ואם הוא יתבונן על הטובות – חכמה ואהבה רבה, אז אם ירצה ה', הוא יזכה להכניס את האור דכתר לתור הדעת עליון, דהיינו שידע בברור ובלי ספקות כלל וכלל שזה לטובתו, וידע למה זה לטובתו, ומה ה' מרמז לו בכפרת העוונות הזו, ומה עליו לתקן כדי להדבק בטוב ולסור מהרע.

ג) מדרגות באהבת ה'

כתוב בזהר³²²: וּבְגִין דָּא מְאֵן דְרָחִים לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מְגוּ נְפִשִׁיהּ אוּ גוּפִיהּ אוּ מְמוֹנִיהּ (ובגלל זה, מי שאוהב את ה' מתוך נפשו או גופו או ממונו), דְיִנְטִיר לִיהּ קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, (שאדם אוהב את ה' כדי שישמור אותו מכל נזק בנפשו גופו או ממונו) הָא רְחִימוּ דִילִיהּ תְלוּיָהּ בְהִיא דִיְהִיב לִיהּ, וְלֹא עֵקֶר רְחִימוּ, דְלֹא אִיהוּ הָאֵי רְחִימוּ, (הרי אהבתו תלויה במה שה' נותן לו, ואין זה עיקר האהבה שה' מצווה אותנו לאהוב אותו) דְאֵם נְטֹל מְמוֹנִיהּ אוּ גוּפִיהּ כְּפֹר בִּיהּ, (שהרי אם ה' יקח ממנו ממונו או יעשה לו בעיות בגופו הרי אדם זה יכפור בה'). לֹא אִיהוּ עֵקֶר רְחִימוּ עַד דְמָסַר נְפִשִׁיהּ בְרְחִימוּ דְמֵאֲרִיהּ, וְאֵם כָּל תְּלוּת שְׁקוּלִין לְגַבִּיהּ, יִמְסוּר לֹון כְּלֵהוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמִיהּ בְרְחִימוּ, (אין זה עיקר האהבה שה' מצווה אותנו עד שמוסר נפשו באהבה לה', ואם כל השלשה דברים הנ"ל שקולים לפניו, ימסור אותם לה' לקדש את שמו) וְהָאֵי אִיהוּ (וזהו) עֵקֶר דְרְחִימוּ (עיקר ותכלית האהבה), דְאִיהוּ אֶהְבַּת יְהו"ה מְלָכוּת, דְאִיהוּ אֶהְבַּת חֶסֶד. דְיִרְאָה מְסֻטְרָא דְגְבוּרָה אִיהוּ, וּמְחֻסָּד אִיהוּ מְלָכוּת אֶהְבַּת יְהו"ה כְּמָה דְאֶתְמַר, מְגְבוּרָה אִיהוּ יִרְאָת יי'. עכ"ל.

ועוד כתב החובות הלבבות³²³, וז"ל:

---

³²² תיקוני זהר י:
³²³ שער אהבת ה' פרק ב'

אבל על כמה פנים תהיה האהבה באלהים יתברך אומר בתשובת השאלה הזאת, כי אהבת העבד באדונו תהיה לאחד משלשה פנים. אחד מהם אהבתו אותו בעבור הטבתו לו וחסדו עליו. והשני אהבתו אותו מפני שהוא עובר על פשעיו ורוב מחילתו לו וכפרתו לעונותיו.

והשלישי אהבתו אותו בעבור גדולתו ורוממותו ומוראו לעצם כבודו לא לתוחלת ולא לפחד, ועל ההקשה הזאת תהיה האהבה ממנו באלהים לרוב חסדו עלינו והתמדת טובתו לנו ותדבק נפשנו באהבתו לתקוות גמולו. עכ"ל.

המדרגה הראשונה והשנייה הם אהבה התלויה בדבר, והשלישית נקראת אהבת ה' שלא תלויה בדבר.

וכתב החובות הלבבות שלזכות למדרגה השלישית של אהבת ה', דהיינו ע"י התבוננות בגדלותו הוא ע"י שהאדם דחה את החסד נפול – תאוות העולם – וז"ל:

וכאשר יתקן כל זה ויחבר אליו הפרישות מתענוגי העולם ותאוותיו ויבין גדולת הבורא ועצמותו ואמתותו ורוממותו וישכיל קטנות ערך נפשו וזעירותו וזלותו ואח"כ יכיר רב טוב הבורא עליו וגודל חסדו עמו, אז תהיה האהבה באלהים מן המאמין סמוכה לזה בלב שלם ואמתות זך נפשו והכסיפו לו בהשתדלות וחריצות וזריזות דומה למה שנאמר (ישעיה כו) נפשי אויתך בלילה ואמר (שם) לשמך ולזכרך תאוות נפש ואמר (תהלים מב) צמאה נפשי לאלהים. עכ"ל.

ובלשון הקבלה דבריו נקראים דחיית אור החסד שעל מנת לקבל – כלי של החסד (דהיינו דחיית התאוות) – ע"י המסך (יראה), והעלת אור וכלי של החסד לשורשם באצילות ושם מותר לקבל את האור של החסד – דהיינו אהבת ה'.

נמצא שאין על האדם להתאמץ להתבונן בגדלות ה', כי אין תיקון באורות, אלא רק בכלים. רק כאשר האדם יזכה להתגבר על האהבה על מנת לקבל – אהבה עצמית – תאוות אכילה ניאוף וממון, רק אז ממילא יזכה להתבונן בטובות ה' שיגרום לו לאהוב אותו.

וזה מטעם ששורש האהבה לא נשברה בשבירת הכלים, כי שורש אהבת ה' בכח היא מהחכמה, ושורש היראה בבינה, ובעת השבירה רק האחוריים של החכמה ובינה נשברו, ולא פנימיותם. נמצא שיש בכל יהודי ויהודי כח האהבה ויראה, אלא שהם בהסתרה

בפנימיותו. ועלנו להסיר את הרע שסובב את האהבה ואת היראה ואז ממילא תתגלה אותה האהבה ויראה.

וכן כתב הרב איתמר שוורץ³²⁴, וז"ל:

כתוב בראשונים לגבי המצוה של "ואהבת את ה' אלקיך" שהמצוה היא לא עצם האהבה כי זה דבר המסור ללב, אלא המצוה היא לסלק את המניעים שמונעים מהאדם את אהבת ה' ולהגביר בכחו את הדברים המקרבים אותו לאהבת ה', אבל עצם האהבה היא לא יכולה להיות מצוה כי הוא דבר שמסור ללב. עכ"ל.

ד) תיקון החסד קשור לתיקון היסוד

תיקון מידת החסד מתהווה ע"י תיקון היסוד, כי בעת שבירת כלי החסד, ירד הכלי – רצון לקבל לבינות דבי"ע (כלי פנימי לבינה דבריאה, אמצעי לבינה דיצירה, חיצון לבינה דעשיה), וידוע שבינה – ליבא³²⁵, והאור דחסד פרח ליסוד דאצילות. ולכן "לתקן" השבירה פירושה להחזיר הדבר לקדמותו – האור של החסד לתוך כלי החסד. והיינו להשפיע מהיסוד של אצילות (שלמקום הזה האור של החסד פרח כנ"ל)

ה) יקונן על מיתת צדיקים

כתב רבי נחמן³²⁶ וז"ל: על ידי שמקונן על מיתת הצדיקים על ידי זה משבר את עצמו מאהבת נשים.

ו) יבכה לה' על האהבות הנפולות

---

³²⁴ בלבבי משכן אבנה חלק ח' עמוד כג אות יג

³²⁵ פתח אליהו

³²⁶ ספר המידות ניאוף כה

כתב רבי נחמן, ³²⁷ וז"ל: על ידי דמעה נמאסים כל התאוות.

ז) שמירת העניים

ידוע שכשם שי עשר ספירות בגוף האדם, כך יש עשר ספירות בפנים, וזה חלוקת הספירות של הפנים: שני עניים כנגד ספירת חכמה, שני אוזנים כנגד בינה, האף כנגד ז"א, ומלכות פה.

ועוד ידוע שהקו ימין בספירות עשוי משלושת הספירות חכמה חסד נצח, ושלושתם הם ביטויים לחסד ואהבה, והיינו **האהבה בכח** הוא במח חכמה, **האהבה והשפעה בפועל** שבא מרצון פנימי של האד כנד החסד, והאהבה התלויה בדבר ובלי רצון פנימי עמוק כנגד הנצח.

ועוד יש להזכיר ששלושת הספירות הללו יש בהם צד קדוש – כח ההשפעה על מנת להשפיע, ויש בה צד רע – רצון לקבל. והיינו כאשר האדם רוצה אוהב בקדושה – רצונו לומר – רוצה להשפיע טוב לעולם, לאשתו, לילדיו ולסובבים אותו, וזה בלי לקבל דבר – רק לשם שמים והשפעה. ואם האדם רוצה לקבל אהבה לעצמו, ר"ל שהוא אוהב את עצמו לכן הוא מתיר לעצמו את העריות ואת כל התאוות, והיינו מצד מידת המים והחסד, וכל חסד שעושה לעצמו הוא עושה, לשם תאוותיו.

נמצאנו למדים, ששורש האהבה העצמית על מנת לקבל מתחיל ממח חכמה, ששם שורש **האהבה בכח**, דהיינו עדיין לא עשה פעולה של אהבה על מנת לקבל בחסד, אלא רק בכח מחשבתו הוא מתחיל לייצר כח רוחני של רצון של אהבה עצמית, וזה בלשון האריז"ל נקרא שהאחוריים של החכמה ירדה בעת שבירת הכלים, ונסביר את תוכיות העניין.

אור החכמה כנגד העניים כנ"ל, והיינו כאשר האדם רואה דבר ערוה ומקבל מזה אהבה – תאוה עצמית שלא על מנת להשפיע טוב לעולם (למשל: לא על מנת לשמח את אשתו או להביא ילדים לעולם) זה נקרא האחוריים של ספירת חכמה שנפגם וירד לסוף האצילות.

וא"ת הלא מה בכך, הרי בין כך נשאר האור באצילות, ושם נאמר "לא יגורך רע", א"כ איפה הבעיה?

---

³²⁷ ספר המידות הרהורים ו'

י"ל שעיקר הבעיה בראיות האסורות אינם הראיה לעצמה, אלא הלב והרגשות שהאדם מקבל כאשר הוא רואה, וזה כמו שאנו אומרים בק"ש "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", והיינו יש קשר ישיר בין רגשי הלב והראיה, וזה כי הלב כנגד הבינה כמו שאמר הפסוק "הלב מבין", וידוע שהמוחין של חכמה ובינה לא מתנתקים לעולם, ולכן כאשר האדם רואה בעיניו – מתקבל האור בחכמה, והחכמה ובינה – לב קשורים זה לזה, לכן כאשר האדם רואה דבר תאוה מתקבל בליבו באופן ישיר רגש של "אהבה נפולה". ולאחר שהאדם כבר ראה בעבר, אע"פ שעתה הוא אינו רואה כלל דבר ערוה, מ"מ ליבו (בינה) מעורר אותו לראות, וזה שאנו אומרים "ולא תתורו אחרי לבבכם" תחילה ולאחר מכן "ואחרי עיניכם", כי אע"פ שהא בהא תליא, הרגש – לב כאשר מתגבר באדם רצון לקבל "אהבה נפולה", מעוררת אותו לראות שוב בעיניו, ולא להסתפק במחשבת זנות אלא בראיה ממשית.

ולעניין השאלה שלנו, מה בכך אם האדם ראה? נמצאנו למדים שכאשר האדם רואה דבר ערוה, כל עוד לא הגיע לאצילות גמורה, בלי שום פניה לרע כלל וכלל (דהיינו כמו שאמרנו בברכות כ. וז"ל: רב גידל הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתבי אשערי דטבילה, אמר להו הכי טבילו והכי טבילו, אמרי ליה רבנן לא קא מסתפי מר מיצר הרע? אמר להו דמיין באפאי כי קאקי חיורי, עכ"ל. והיינו רב גידל – ששמו מעיד על מידת החסד שנקרא "גדולה", תיקן את החסד שנפל לעולמות בי"ע, והפנים שאין כאן נשים כלל, כולן רק לבוש של המאציל שהוא זה שנותן להן את יופיין, וכולן שליחות מאיתו יתברך כמו מלאכים ממש, ועל כן "למה לי לאהוב את הנשים הללו? הרי עדיף לאהוב את השורש שנותן להן את הכל – והיינו לאהוב את ה", ולכן במחשבה זו העלה את החסד לאצילות – ששם נאמר לא יגורך רע, ולכן ליבו אינו מתרגש ומתבלבל כאשר רואה אותן ערומות בלי בגדים כלל. מכאן ראייה ברורה להנ"ל שהאסור אינו בעצם הראיה, כי א"כ גם במקרה כזה היה צ"ל שאסור לרב גידל להראות להם איך לטבול, אלא האסור תלוי ברגש שיש בליבו של האדם, אם הוא חושב ורואה איך בזה אסור עצמי, ואם ע"י זה הוא מתרגש ורוצה לעבור עבירות כגון זרע לבטלה או תשמיש האסור – זה עובר עבירה. ומסיפור זה לומדים שכאשר האדם מגיע לאצילות, מותר לו להשפיע (כמו כאן להראות להן איך יטבלו בצורה נכונה) במקומות שאסור לעולם להשפיע, וזהו הלכה ואין מורין כן, כי מי יכול להעיד שהגיע לאצילות) הראיה בעצמה היא אסורה באסור גמור, כי ממה נפשך כאשר האדם רואה חייב להתרגש ולעורר את ה"אהבה נפולה" שבליבו, כי כנ"ל האחוריים של חכמה ובינה נפלו בשבירה, ולהיותן מעורבים זה בזה, נמצא שכל עוד האדם לא זיכך את עצמו יבוא להרהור הלב בוודאות, והלב – בינה הוא שורש לז"ת ושם הייתה שבירה בפועל. ורק כאשר האדם הגיע לאצילות, אין בכך כלום כנ"ל.

ולפי זה אנו מבינים את הבעיה שיש להבין את אסור ראייה אסור, כי היצר הרע טוען "מה בכך שראיתה? עברתה על דבר האסור?", וטענתו טענה, וזה משום שבראייה עצמה לבדה אין הכי נמי יתכן שלא יגרם בזה כלום, אבל בפועל כל עוד האדם לא באצילות, זהו טענה שקרית ממש, ועצת היצר הרע ממש ח"ו, כי העידו חז"ל שאם האדם רואה דבר ערוה ביום יבוא לידי שכבת זרע לבטלה בלילה. ובעניין זה כתב רבי נחמן: על ידי עיניים הלב מתאוה ³²⁸.

וכדי לזכות להעלות את החסד לאצילות, ר"ל האהבה שלו להיותה בהשפעה ולאהוב את ה' יתברך ולהחזיר את אור חכמה למקומה ולזכות לזיכרון, על האדם להתנזר מראיות אסורות ולהתפלל, וז"ל רבי נחמן: תאוות ניאוף אינו נרחק מין האדם אלא על ידי הרחקת ראות העין והמחשבה ³²⁹. עד שיזכה לראות את הנשים כ"קאקי חיורי".

ולהגיע לכך על האדם להתבונן שכאשר בא לאדם ניסיון בראיה לא יאמר לעצמו "מה בכך?" ואז יתחיל להיכנס לתוך הניסיון ובתחילה היצר הרע מראה לו את גדלותו ואומר לאדם, "הנה אתה רואה אתה נמצא ליד הניסיון ו"אתה" לא מתאוה!", וכל זה גם עצת היצר הרע, לתת לו כבוד מדומה. ורק לאחר שעבר זמן – כל אחד והניסיון שלו – לבסוף בוודאי ייפול. ולכן כותב רבי נחמן ³³⁰, וז"ל: לא תכנס עם פיתויך בטוען ונטען כי אריכת הרגשת החושב אפי' לבחי' השולל תפעל הגברת החפץ ותתהפך הרצון אליו, עכ"ל.

נמצא שאור החכמה – עניים, משפיע לתיקון החסד נפול שמתחתיו.

ח) תאוות אכילה

ידוע שמידת החסד נפול ר"ל תאוות, והתאוות בכללותם הם שלושה, תאוות ניאוף, תאוות אכילה, ותאוות ממון. ושלושתם להיותם באותו שורש משפיעים זה לזה, ולכן בחכמת הפרצוף אדם ששמן זהו סימן שיש לו תאוות ניאוף. וכן יש כח של התעוררות הרע אם

---

³²⁸ ספר המידות הרהורים כג

³²⁹ ספר המידות ניאוף ט

³³⁰ ספר המידות ניאוף י

האדם משקיע באחד מהם לעורר את הסוג השני, וכדברי רבי נחמן³³¹, וז"ל: על ידי אכילה גסה (דהיינו אינו אוכל לשובע נפשו אלא יתר מהצורך) בא לניאוף, עכ"ל.

ט) גבורה דחסד

היות ואנו בשית אלפי שנין, עלינו להשוות צורה כהיום בעיקר עם הנהגת ז"א, ובז"א הגבורה היא הספירה שבאה מיד אחרי החסד, והוא מטעם שאי אפשר להתענג מלקבל את החסדים בלי הגבלות וגבורות, (אע"פ שנשמות שכדאי התהו ובהו רוצות בחסדים עד בלי די, חסדי הכתר, מ"מ כל עוד לא הושלם התיקון חייבים להגביל את החסדים כדי להתענג). וכמו שאנו רואים בחוש, אדם שאוהב מאכל מסוים, אם יאכל אותו בוקר צהריים וערב לבסוף יקוץ מאותו מעדן. וכן הוא בכל התענוגים, כגון נופשים, הנופש (שמתנהגים בו בחסדים) הוא תענוג רק אם יש לאדם עליה, כי ה'נופש' הוא כנגד המנוחה מוחלטת, אי התקדמות, כנגד עיגול המלכות, שבת קודש, ולכן 'וינפש', כי הנפש כנגד ספירת המלכות כנודע. וזה לעומת עת העבודה הגשמית או הרוחנית שאז עולים על קו היושר של עולם העשיה או העולמות העליוניים. נמצא שאע"פ שכל העולם מתענג מנופש ומנוחה, כל עוד אנו בשית אלפי שנין חייבים לעמול בעבודות בעשיה (עבודות לבנית העולם הגשמי) או ביצירה (עמל בש"ס ופוסקים) או בבריאה ואצ' (עמל בקבלה וחסידות ותיקון המידות ודבקות בה'), ולפי העמל שאנו עמלים בעליה בקו כך אנו מתענגים בעת המנוחה בעיגול השייך לאותם עולמות, בבחי' "שמחנו כימות עיניתנו", הא בהא תליא, "לפום צערא אגרא". וכל עליה על הקו דורש מאיתנו גבורות, ורק מה שכבר קנינו (בגשמיות או רוחניות) אינו דורש גבורות כל כך אלא מעט 'תחזוקה'. נמצא שעל מנת להתענג בחסדי המאציל חייבים לעמול ולהתגבר ולתקן את הגבורות, ולדחות את התענוגים וחסדים שיזיקו לנו, ורק בזכות הדחיה זוכים להתענג "וישמח מיגיע כפיו".

ובענין זה כתב רבי נחמן³³² וז"ל: אך צריך לקבל החסד בהדרגה, כי רב החסד אי אפשר לקבל, כי היו בטלים במציאות מחמת רב החסד (כי ה'מציאות' כנגד חיות עולם הא"ק, שאין עוד מלבדו ושכל העולם הוא מלא תענוגים, ו'רב החסד' כנגד הכתר ואור היחידה כנודע בי"ג תיקוני דיקנא, ואם האדם חווה את ה'אין עוד מלבדו' אז ממה נפשך אינו רואה עולם אחר, כי בא"ק אין יש אלא א"ק, ורק לאחר השבירה וקלקול המידות נעשה פירוד בין

³³¹ ספר המידות ניאוף נא

³³² ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה ד' ס"ק ד'

העולמות, והדרגה בהכרת המאציל. וכן בעניין התענוגים, מרוב תענוגים (ששורשו בעתיק יומין שבכרת) א"א לחיות, ודבר זה אנו רואים בשני בני אהרון שנפטרו "בהקריבם אש דרה על המזבח" מחמת דבקות בה' כמו שהזכיר האור החיים בעניין. ולהבדיל כן מוצאים כהיום בבני האדם שלוקחים סם מסוים שעל ידו מתגלה שורש עתיק יומין ושבע תענוגים בלי גבול ומידה (מ"מ היות והסם בעשיה רגשות אלו נמשכים כמה רגעים), ומי שהתחיל לגעת בתענוג זה לא יכול לחיות כהרגלו, אלא מוכן למכור את משפחתו וכל חייו כדי לקבל עוד מנה מזה התענוג, כי אין יכולין לקבל רב טובה (תענית כ"ג), (ומ"מ מי שרוצה לקבל יותר שפע בלי להישבר ולמות) וצריך לעשות כלי וצנור לקבל על ידו החסד (כמו שמבואר בתורת בעל הסולם, שכדי לקבל את האור שהם התענוגים, על האדם לדחות את כל התענוגים שאם יקבל זה ירחיק אותו מההשפעה ויגדיל את הרצון לקבל שלו, ודחיית אותם התענוגים נעשה ע"י מסך היראה. ורק לאחר שדחה את אותם תענוגים ומגלה שאינו רוצה בהם אז הוא מגלה שיכול לקבלם על מנת להשפיע, לקבל את השפע בלי להתרחק מהמאציל, ולכן המאציל ישפיע אורות אלו שיתקבלו 'בכלי דאור חוזר' שבנה ע"י הדחיה, (ונקרא 'כלי דאור חוזר' כי ע"י ש'החזיר' את אותם האורות למאציל כביכול יכול לקבל את אותם תענוגים)). וזה (קבלת החסדים) נעשה על ידי יראה (דהיינו מסך היראה כנ"ל, סוד הגבורות), כי על ידי יראה נעשה חקיקה וצנור (דהיינו ה'כלי דאור חוזר', ו'צינור' כנגד קו היושר, ר"ל ע"י מסך היראה ודחיית האורות זוכה להתעלות על הקו ולהדבק יותר בדרכי נועם, בתענוגים, בהכרה ברורה ב'אין עוד מלבדו') לקבל על ידו החסד (האור).

בבחינת (בראשית מ"ט): "ומחוקק (סוד החוק הוא דין) מבין רגליו (בנה"י)", 'רגל' הוא בחינת יראה שהיא בחינת סוף, כמו שכתוב (סוף קהלת): "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא", הינו שעל ידי יראה שהיא בחינת רגל, נעשה חקיקה וצנור לקבל בתוכו את החסד. (ר"ל היות והמסך עומד בתפארת, לאחר דחיית האורות למאציל כנ"ל, מתקבלים אותם אורות לכלי שהוא כלי המלכות (או כלי דאור חוזר) ואותה המלכות כנגד ספירות נה"י דז"א, כי המלכות - שהיא הכלי, מלבישה את ז"א בנה"י שלו, דהיינו המלכות מלבישה את ז"א מהטבור שלו ולמטה כי בין טיבורא דליבא וטיבורא דגופא עומד המסך. והיינו בזכות הדחיה הנ"ל שבמקום המסך (בשליש האמצעי דתפארת), המלכות משיגה את אורות (תענוגים) דז"א, שזהו עניין ה'הלבשה' שפירושו 'השגה'. והיא מלבישה ומשיגה את הנה"י ר"ל משיגה את ז"א בזכות הדחיה שהעלתה את האורות שבנה"י, שהוא האורות שבבחי' 'רגליה יורדות מוות', דהיינו האורות שאם היתה מקבלת היתה נשברת מהם ומתרחקת מה'. והיות ו'דינא דמלכותא דינא' לכן סוף הגוף גם שורה בו דינים, ושם עיקר נסיון האדם ליראה אותו, כי כל עיקר מהות דחיית האורות כנ"ל נעשה ע"י גבורות ויראה) וזה בחינת (במדבר י"ז): "והנה פרח מטה אהרן לבית לוי" הינו שהחסד - בחינת אהרן,

צריך לקבלו על ידי הכלי, שהוא בחינת יראה סטרא דלוי, וזה בחינת (תהלים כ): "בגבורות ישע ימינו", עכ"ל.

ועוד כתב הרב דסלר³³³: מי שמידתו חסד עדיין צריך הוא לגבורה, כי בלא זה הוא בסכנה ש'יתחסד' עם יצרו ויפול לתהום התאוות. הרי מצאנו בפרשת העריות "חסד הוא", היינו חסד דטומאה. כדי שהחסד שלו יהיה זך בקדושה מוכרח שישתמש גם בגבורה. והיינו גבורה שבחסד, פירוש יראה, לשמרו מחסד שבטומאה. [...] (ועל האדם לבדוק פניות כוונת ליבו כיו) מי שטבעו מצד החסד יוכל להתענג בכל התאוות שבעולם באין מעצור, אלא שכלפי חוץ ישלוט בעצמו להתנהג בהנהגת דרך ארץ ישרה, לומר שמתנהג בהנהגת ירא שמים, אף שליבו רחוק מאד מזאת. אך מי שמשתמש בחסד ובגבורה יחד שניהם לצד הקדושה, אז שניהם מתקנים זה את זה. עכ"ל.

י) מרחם, חומל, חס על העולם, מטיב, מרחם, חונן, שמח עם כולם

כתב השערי אורה³³⁴: דע כי שם יהו"ה יתברך הוא מתלבש ומתפאר בשמות הקודש, וכל שמות הקודש כולן מתאחזין באמיתת זה השם ית', וכל אחד מהם מורה עניין מיוחד בפני עצמו. כיצד? כשהשם יתברך רוצה לרחם על עולמו ולחוס עליהן, אזי הוא מתלבש מלבוש החסד והחמלה ואז השם הגדול, שהוא יהו"ה, מוציא דגל החסד והרחמים וחקוק באותו דגל שם א"ל, וסימן: "איש על דגלו באותות" (במדבר ב, ב). וכשהשם יתברך מוציא דגל זה (ומשפיע לעולם ע"י ספירת החסד), אז מיטיב ומרחם וחונן על בריותיו והוא שמח עמהם, וזהו סוד: "יהי כבוד יהו"ה לעולם ישמח יהו"ה במעשיו" (תהלים קד, לא), והסוד: "ויקרא בשם יהו"ה אל עולם" (בראשית כא, לג). ואז הוא לובש ומתפאר במלבושים החקוקים במידת אל, והסוד: 'אל מלך יושב על כסא רחמים', וזהו סוד: י"י ו"י אל רחום וחנן (שמות לד, ו), והסוד: כי אל רחום י"י אלהיך (דברים ד), וסימן: "כי אל גדול י"י ומלך גדול על כל אלהים" (תהלים צה, ג), אלהים, מידת הדין, כלומר מידת החסד גדולה ממידת הדין.

³³³ מכתב מאלוהו ח"ד עמוד 175

³³⁴ שערי אורה שער ה'

יא) למוד זכות על הבריות

כתב השערי אורה³³⁵: כינויים של אל העומדים לצד ימין, שהם מהפכים בזכות הבריות, הם הנקראים כינויי החסד. וזו היא המידה שירש אברהם אבינו עליו השלום למעלה, שזו היא מידת חסד וזכות הבריות, והסוד רמוז בפסוק: "ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע? חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע וגו' אולי יש חמשים צדיקים" וגו' (בראשית יח, כג). כי כל הכינויים שהם מידתו של אברהם מהפכים בזכות אברהם, כעניין שעשה אברהם אבינו שאמר 'אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה' ויאמר לא אשחית'. חוזרים כינויי החסד ואומרים זכות 'אולי ימצאון שם ארבעים'. עוד מוסיפים ללמד זכות, עד שמגיעים לסוף כל מידת החסד, שהם עשרה כינויים (והעשרה השמות מרומזים בפסוק) 'אולי ימצאון שם עשרה' (ואלו הם העשרה כנויים כמו שמלמד אותנו הרב שם: אל, גדול, רחום, חנון, חסין, ארך אפים, רב חסד, קדוש, חסיד וסולח).

יב) שבירת התאוות ע"י תענית

כתב רבי נחמן³³⁶: כשרואה אדם שהקליפות והתאוות גוברים עליו אזי יתענה, ע"ש. והוא מטעם פשוט שהתאוות הם משורש החסדים וההתפשטות, והתענית הוא היפוכם, דהיינו סוד ההגבלה והגבורות, ולכן ע"י הגבורות והקרבת דמיו על המזבח בתענית, אז זוכה לחזור לסוד התפארת והאיזון.

תולדות אור החסד

א) אוהב את אשתו

---

³³⁵ שער ה'

³³⁶ ליקוטי מוהר"ן בסופו בהוספות לתורות מכתב יד רבנו

אדם שתיקן את החסד, דהיינו הוא בהשפעה גמורה בכל מעשיו, א"כ בהכרח שיאהב את אשתו, ואם הוא אוהב את אשתו נמצא שהוא משפיע לה דרך היסוד ולא לנשים אחרות האסורות לו. נמצא שהאהבה הזו אם היא אמיתית גורמת לכך שנחלש היצר הרע שלו לתאוות נשים. כתב רבי נחמן³³⁷ וז"ל: אהבת אשה לבעלה ניכר בזבובים ויתושים שבבית גם על ידי אהבתם יכולים לידע כח היצר הרע אם כבר נחלש אם לאו, עכ"ל. נמצא שכל עוד אינו אוהב את אשתו באמת אין לו תיקון החסד, ולכן יש לו יצר הרע להתפשט לנשים אחרות, וקלקול היסוד. וזהו גופא חסד נפול, דהיינו שהוא מרחם ומוותר יותר מדי על עצמו ועל נשים אחרות, לכן הוא רוצה להשפיע להם חסד ואהבה.

ועוד מדרגת האשה כפי מדרגת האיש, וכ"כ בספר המידות וז"ל: מזל של האשה כפי מזל האיש (ספר המידות ניאוף ב), ועוד אמר: מי שמזנה אשתו מזנית עליו (ספר המידות בנים ל'), נמצא שהיות והבעל ואשתו הם למעשה גוף אחד, לכן יכול לבחון את מדרגתו לפי מדרגת אשתו, אם היא צנועה סימן לדבר שהוא שומר על עיניו, ואם לאו לא.

ב) מקרב את עם ישראל להדבק בה'

חסד מתוקן ניכר בכך שמלמד חכמתו לאחרים ומקרבים לה'. כתב רבי נחמן³³⁸ וז"ל: וְעַקֵּר קַיּוּמוֹ שֶׁל הַדַּעַת, עַל-יְדֵי הָאֲבוֹת, שֶׁהֵם: 'חֶסֶד' 'גְּבוּרָה' 'תְּפִאֲרָת'. 'חֶסֶד', הֵינּוּ בְּחִינַת אֲבָרָהֶם הֵינּוּ שְׁצָרֵיךְ לְלַמֵּד חֻמְתּוֹ לְאַחֵרִים, וּלְקַרְבָּם תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה (מְשָׁלִי ל"א): "וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה", וְאָמְרוּ חֻמְיָנוּ, זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה (סְכָה מ"ט): 'זֶה הַלּוּמֵד עַל מְנַת לְלַמְדָּה', וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית י"ב): "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְן". עכ"ל.

---

³³⁷ ספר המידות – אהבה, ח"ב ב

³³⁸ רבי נחמן בליקוטי מהר"ן תורה נ"ח, ס"ק ה'

ג) ע"ה העלאת החסד לאצילות, יאהב את ה', וה' יעשה עמו חסד

כתב רבי נחמן, ³³⁹וז"ל: התאוות מלובש בהם חסד השם יתברך. ר"ל ע"י כך שהאדם דוחה את התאוות – מעלה את החסד מבי"ע לאצילות. והיינו כאשר האדם אוהב את עצמו זה גורם לו להתאוות לממון רב, מתאוה לעריות ומתאוה למאכלים. וכאשר הוא דוחה בכח המסך שלו את האורות של תענוגים שאינו יכול לקבלם על מנת להשפיע, זה גורם לו לבנות כלי חדש שנקרא "כלי של האור חוזר" שר"ל בזכות זה שהחזיר את האור (תענוג) למאציל, ולא רצה לקבל תענוג לעצמו, אז הוא בנה כלי שבזכותו הוא יכול לקבל את האור של החסד שה' רצה לענגו, אלא שעתה הוא יקבל החסד הזה על מנת להשפיע. וחסד זה מתקבל בכלי של ה"אור חוזר", וזה מתבטא כאשר האדם חווה רגש של אהבה אין סופי לעולם ולה', ורוצה כל היום לעשות טוב לסובבים אותו, ומחפש לעשות חסד כאברהם אבינו, ורואה אך ורק טוב בסובבים אותו, וחי בגן עדן, כי הוא רואה וחש כמה ה' אוהב אותו, והראיה לכך – הנה ה' חנן אותי בשפע כזה, ושפעו מתלבש בעוד שפע כזה, ועוד ועוד, והיינו הוא רואה וחש אהוב, כי רואה את כל החסדים שה' עושה עמו, וזה בסוד "כי חסדך גדול עלי", הגדולה היא סוד החסד כנודע, ור"ל הוא מרגיש בליבו את אהבת ה', ובכל אשר יעשה יצליח, כשם שיוסף ה' בירך אותו בכל בזכות זה שהתגבר על ניסיון של אשת פוטיפר, כן האדם הזה, ה' ינסהו בחסד נפול, ועליו לדחותו, ואז ה' יברך אותו בכל מכל כל.

הלכות

כתב הבעל שם טוב ההתנהגויות שצריך הצדיק לקיים כדי לתקן את ספירת החסד ³⁴⁰וז"ל: "וצפונך תמלא בטנם" (תהלים יז, יד). שיש למנוע מלהסתכל בדברים הגשמיים הטובים, ומכל שכן מלהסתכל בנשים ביופיים, שהוא מסתכל בעבור חמדתו, ונמצא כי בזה הראיה עובד את עצמו, וזהו כעובד עבודה זרה, ומזה ההרהור בא לו חס ושלוש עברה בלילה ונותן כח בקליפה חס ושלוש, ונתעברה (לילית) ממנו. וזהו "וצפונך", מה שאתה צופה בעבורך, דהיינו על אשה ביופייה או על דברים גשמיים, וזה נקרא צפונך שאינך מסתכל אלא בעבורך ובזה הראיה נותן כח בהם. ועוד אם יעשה זה קודם שיוליד בן יהיה

³³⁹ ספר המידות הרהורים כ

³⁴⁰ צוואת הריב"ש אות צ

זה הבן שרשו בכוחם, על דרך מה שכתב האר"י ז"ל "כבד את אביך" לרבות אחי הגדול (כתובות קג א) והטעם כי אח הגדול הוא כמו ענף הגדול שבאילן, וענף עצמו יוצא עוד ענף אחר, נמצא כי זה הענף הקטן יש לו יניקה מן הענף הראשון, כן אח הקטן יש לו יניקה מאח הגדול. לפי זה, אם נתן כח מעיקרא בקליפה, ואחר כך נולד לו בן, אזי בזה הבן היו כמו הענפים הנ"ל, שעיקר הכח הוא בהם, והבן הוא כמו יתרון, וזה "והניחו יתרם לעולליהם".

אלא כך יש להתנהג בהסתכלות, אם הסתכל בפתע פתאום על אשה יפה יחשב במחשבתו "מנין לה זה היופי? הלא אם הייתה מתה לא היה לה עוד זה הפנים רק הייתה בתכלית הכיעור, אם כן מנין לה זה היופי? על כרחך זה בא לה מכח אלהי המתפשט בה, הוא נותן לה כח היופי והאדמימות, נמצא כי שורש היופי הוא כח אלהי, ולמה לי למשוך אחר החלק, טוב לי להתדבק בשרשא ועיקרא דכל עלמין שם כל הופיים. וכן מה שמסתכל בשאר גשמיות, כגון בכלי וכיוצא, יחשוב מנין בא לכלי זה הנוי והצורה, על כרחך החומר הוא הפסולת והנוי והצורה היא הרוחני והחיוני מזה הכלי, והוא גם כן חלק אלהי ממעל, כי כל החיות מכל הדברים הגשמיים הם חלק אלוה ממעל. וכן כשאוכל יחשוב שהטעם והמתיקות של דבר המאכל ההוא בא מכח החיוני והמתיקות של מעלה, שהוא חיותו, ובדומם יש גם כן חיות, שאנו רואים שיש לדומם ההוא קיום ועמידה, נמצא שיש בכל מקום חיות אלהי ממעל.

ואם מסתכל כך נמצא כי מסתכל במחשבה, ואין ההסתכלות שלו אלא הסתכלות בעבור אין סוף ברוך הוא, וזה טוב לבטל ההרהור, ואז אם יחשוב כך כל היום, וזה הוא כלל גדול דמה שחושבים ביום במחשבה סליק אל רעיונים בשינה וחלום, ובזה יזכה לראות בחלום החוני של הגשמי ההוא גופא, שביום אינו רואה אלא הגשמי ובמחשבתו חושב שהרוחני מלוּבש בגשמי, אבל בחלום רואה הרוחני ערום מבלי לבוש, והטעם כי החלום הוא מלשון "עתים חלים" (ר"ה כח.), הוא לשון חוזק, והענין כי ביום החיוני שבאדם הוא חלש, שהוא מקושר בגוף הגשמי, ולכך אינו רואה החיוני של הדברים הגשמיים. אבל בלילה החיוני של אדם מתפשט מתוך הגוף, אז החוני הוא חזק, לכן יכול לראות החוני גופא. ומזה יכול האדם לבוא למדרגות הנבואה, ולכן כתיב בכל הנביאים "בחלום אדבר בו" (במדבר יב ו), אבל משה רבנו עליו השלום היה רואה בהקיץ חיוני של הגשמי.

וזהו שאמר דוד המלך עליו הלום (תהלים יז טו) "אני בצדק אחזה פניך אשבעה בהקיץ תמונתך" פניך גופא בלילה, כי אחזה מלשון חזיון לילה, ומה טעם? כי אשבעה בהקיץ תמונתך, תמונה הוא רומז על הצורה, כלומר כשאני מסתכל בדבר גשמי אין אני מסתכל על גשמיותו לבד אלא אני מסתכל שהתמונה, דהיינו הצורה והחיוני, שלך הוא, והוא מלוּבש בגשמי ההוא. וזהו "החכם עיניו בראשו" (קהלת ב יד), רוצה לומר על הראש של

הדבר ההוא, דהיינו על הרוחניות והחיות. וזה "ראש דברך אמת" (תהלים קיט קס). וזהו "והמתנשא לכל לראש" (דברי הימים א, כט יא), ופרש הזהר (ח"ג רפט ב) רישא דכל רישין. שכל מה שאדם רואה, אם זכר יזכור בשם הוי"ה, דהיינו אהבה. ואם נקבה יזכור בשם אדנ"י ברוך הוא, דהיינו יראה, כדפרישית במקום אחר. עכ"ל.

- איתא במשנה ברורה,³⁴¹ וז"ל: זה לשון החינוך, שש מצוות חיובן תמידי לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשב בהן קים מצות עשה, ואין קץ למתן שכר המצות, ואלו הם: [...] המצווה הד': לאהוב המקום ברוך הוא, שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך" וגו'. וכיצד יגיע האדם לאהבה הוא על ידי התורה, וכך איתא בספרי לפי שנאמר ואהבת איני יודע כיצד לאהוב את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם, כלומר שעל ידי ההתבוננות בתורה יכיר את גדלותו של הקדוש ברוך הוא, שאין לו ערך ולא קץ, ותתיישב האהבה בלבו בהכרח. וענין המצוה שיראה האדם להשים כל מגמתו וכל מחשבתו אחר אהבת השם יתברך, ויעריך בלבו כי כל מה שיש בעולם מעושר ובנים וכבוד הכל הוא כאין נגד אהבתו יתברך, וייגע תמיד בבקשת חכמת התורה למען ישיג ידיעה בה'. והקובע את מחשבתו בעניינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים, רק להתענג ולהשיג כבוד, בטל עשה זו וענשו גדול. [...]

המצווה הו': שלא נתור אחר מחשבת הלב וראית העיניים, שנאמר ולא תתורו אחר לבבכם וגו', ואמרו חכמים, אחרי לבבכם זו אפיקורסות, ואחרי עיניכם זו זנות, ובכלל אפיקורסות הוא כל מחשבות זרות שהם הפך דעת התורה, ובכלל זנות הוא מי שהוא רודף אחר תאוות העולם מבלי שיכון בהם כלל לכוונה טובה, כלומר, שלא יעשה אותם כדי שיעמיד בריא ויוכל להשתדל בעבודת בוראו רק כוונתו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו.

- ועוד לימד הרב המגיד ממעזריטש³⁴² וז"ל:

א) בשעת הזיווג צריך האדם להיות אין (ר"ל צריך להגיע להשתוות שאין נפקא מינא עבורו אם ישמש המיטה או לא, ועוד בחי' הכתר היא אהבה שלא תלויה בדבר דהיינו שכל כוונתו תהיה לענג את אשתו בתשמיש) וזהו רבה גרש זבובים (ראה נדה יז). שאפילו כזבוב לא החשיב את עצמו (בבחי' זבוב קדמך - אדם קדמון וכתר - אין)

³⁴¹ חלק א', בביאור הלכה ב'

³⁴² צוואת הריב"ש אות קא

ב) יחשוב שהוא רק ככלי, כמו אומן שמכה בפטיש על האבן בחשקו, ולא היא תאוות הפטיש שיכה על האבן, דאם כן נפרד הוא מהאומן, כך הוא כמו שמשפיע קדימת השכל בבינה כך הוא נעשה, וכל אבריו הם רק כלים, שהוא צריך לאכול ואי אפשר כי אם על ידי אבריו, ולא יאכל לשם תאוותו, ולא יאהב שום דבר רק ה' ומצותיו. וכן צריך הזיווג לקיום הדור, ואי אפשר כי אם על ידי זיווג זכר ונקבה. ועכשיו שהוא והיא רק ככלים לא יזדווג לשם תאוותו ולא יאהב שום דבר רק ה' ומצותיו, ויאהב את אשתו כמו שאוהב את התפילין בלבד שאוהב רק בשביל מצות ה' יתברך, ולא יהרהר אחריה, כי היא רק כמשל אחד נוסע ליום השוק ואי אפשר ליסע רק עם הסוס, וכי בשביל זה יאהב את הסוס, יש שטות גדול מזה, כך בעולם הזה צריך לאדם אשה בשביל עבודת הבורא לזכות לעולם הבא, ואם יניח עסקיו ויהרהר אחריה יש שטות גדול מזה, וימאס אותה בדעתו. כי אם רואה אשה נאה יחשב הלא הלובן הוא מזרע האב, והאודם הוא מזרע האם, דם עכור שהם סרוחים ומאוסים, ואם יניח אצל המאכל ימאס המאכל, רק הנאות שזרע האב נמשך מאבא עילאה, עולם האהבה, וזרע האם נמשך מאמא עילאה עולם היראה, וזהו היופי שלה, מוטב לדבק באהבת ויראת הבורא ברוך הוא. וכשמאס בעיניו העברה ההיא נמאסים בעיניו כל העברות, כי מכוחה נוצר אדם, והאדם יש בו שס"ה גידים מרומזים על שס"ה מצות לא תעשה, ונתבטלו כל השס"ה לא תעשה. עכ"ל

גבורה

תכונות רעות שבגבורה

כתברח"ו על מידת הגבורה,³⁴³ ז"ל:

יסוד האש ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח להיותו היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עושין רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מידה אחת הם. ותולדותיה שלוש. הקפדנות בליבו כי לולא הגאווה לא היה מקפיד בליבו, כענין שביארנו בענין

---

³⁴³ בשערי קדושה חלק א' שער ב'.

הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן, עכ"ל.

וכן כתוב בספר הבהיר: חמישי מאי? (הספירה החמישית מלמעלה למטה) חמישי אשו הגדולה של הקב"ה שנאמר (דברים י"ח ט"ז) "ואת האש הגדולה הזאת לא אראה עוד ולא אמות", והיא שמאלו של הקב"ה. עכ"ל. והיינו כדבריו של רח"ו שמידת האש מושרש בשמאל.

- ספירת הגבורה, בניגוד לספירת החסד של תכונת המים להתפשט, גורמת לצמצום והגבלה. ספירת הגבורה מושפעת משורשה הבינה, והבינה מאפיין יסוד האש מבין הד' יסודות ארמ"א. על כן כל השתלשלות של צמצום והגבלה בין ברוחניות ובין בגשמיות, מושרש בספירת הגבורה וקו שמאל. ולכן כל הדינים וההגבלות והייסורים שבאים על האדם באים מספירה זו, לכן ספירת הגבורה נקראת גם כן "דין".

- בשבירת הכלים, גם כלי הגבורה נפל לבי"ע, כלי פנימי לבריאה, אמצעי ליצירה, וחיצון לעשיה. ספירת הגבורה מתבטא בתור יראה ופחד, ר"ל התגלות של כלי החיצון דגבורה שנפל לעשיה הוא בכך שאדם מפחד מדבר גשמי כמו סכין וכדומה, התגלות של הכלי אמצעי שנפל ליצירה הוא בכך שאדם מפחד ומתיירא מצמחים למיניהם או חיות, והתגלות של הכלי הפנימי שנפל לבריאה הוא בכך שאדם מפחד מבני אדם.

- ועוד מידת הגבורה מתבטא במידת הגאווה, בבחי' "כחי ועוצם ידי", ומגאווה הזו משתלשל גם כעס, כי בגלל שהוא גאוותן הוא חושב שכולם חייבים לו את חייהם, הופך את עצמו לאלוה, וכועס אם אינם עושים רצונו, לכן נאמר על הגאוותנים "וכל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולים לגור בעולם", כי זה עבודה זרה כאומרם ז"ל כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה³⁴⁴. ועוד מי שיש בו גסות הרוח הוא ככופר בעיקר וראוי לגדעו כאשר הוא אין עפרו ננער וכו'³⁴⁵.

- מידת הכעס שאסורה היא גם כאשר האדם כועס בליבו על אדם מסוים, לאו דווקא בפיו.³⁴⁶

---

³⁴⁴ שבת קה:

³⁴⁵ סוטה עא

³⁴⁶ וזה נכלל בלאו "לא תסנא את אחיך בלבבך" אם בגלל הכעס והשנאה הוא נמנע מלדבר עמו שלושה ימים, או דורש רעתו או שמח לאידו שהוא שמח כשקורא לו אסון. שלושה ימים: עיין מהרש"ל לסמ"ג ל"ת פ', חרדים פרק כא סע' יט, חפץ חיים אהבת ישראל פ"ב, וכ"מ ברא"ש נדרים סה: ובשו"ת הרא"ש כלל טו סימן ה. לענין דורש רעתו: עיין תשובת רבינו שרירא גאון (תשובת גאונים קדמונים סי' ק, מובא בגרי"פ פערלא

- מהגאווה משתלשל גם הקפדנות בליבו, בקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות, והשנאה לזולת על היותו גדול ממנו. יא

שנאה ועלמא דפירודא

ספירת הגבורה היא זו שמחלקת בין בני האדם, וזה מטעם השנאה שיש בניהם.

נאמר בזהר³⁴⁷: תא חזי, דקודשא בריה הוא, בגין רחימותא דאיהו רחים לון לישראל וקריב לון לגביה, כל שאר עמין עובדי כוכבים ומזלות שגאין לון לישראל. בגין דאינון מתרחקין וישאל קריבין. ותא חזי, בגין רחימותא דרחים יעקב ליוסף יתיר מאחוי, אף על גב דכלהו הוו ליה אחין, מה כתיב ויתנכלו אותו להמיתו, כל שכן עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות לישראל.

ומכאן אנו יכולים ללמוד כלל, כל מדרגה עליונה על הקו, להיותה יותר קרובה למאציל ויותר אהובה ויותר מקבלת שפעים רוחניים וגשמיים, על כן המדרגה שמתחתיה שונאת אותו. וכלל זה קיים בכל המדרגות כולם, בין העליון לתחתון. דהיינו אומות העולם שונאים את עם ישראל, וגם בתוך עם ישראל הרשעים שנמצאים במדור הקליפות שמתחת לעשיה שונאים את עם ישראל שנמצאים בעשיה (שמעשיהם מתוקנים – מקיימים את כל המצוות). ה"עמי הארצות" (אנשים שמתקנים את העשיה) שונאים את הלומדים תורת היצירה (ש"ס ופוסקים), כי בעיניהם הוא "מתבטלים", כי אינם מתקנים את עולם העשיה אלא מדרגה יותר עליונה ורוחנית. מעם ישראל שבעולם היצירה (האברכים שלומדים תורת הפשט בעיקר, ש"ס ופוסקים) שונאים את אלו שמבריא ומעלה – דהיינו הלומדים קבלה וחסידות, שמתעסקים בתורת תיקון המידות בעיקר וטעם המצוות לפי פנימיות רצון המאציל, ולא רק מתעסקים בעיקר ב"מה לעשות", אלא ב"למה לעשות". ומהבריאה ואילך, היות ונאמר בעולם האצילות "לא יגורך רע", על כן לא שייך עניין של שנאה ותחרות, אלא כולם אהובים כולם אחים וכולם חלק ממנו ממש בסוד "ואהבת לרעך כמוך". וזה אומרם ז"ל³⁴⁸ מרגלה בפומה דרבי לא כעולם הזה העולם הבא, העולם הבא

עמ' 282), שו"ת מהרש"ל ס' לג, עמק הנציב (ספר במידבר ח"ב עמ' שכג). ולענין שהוא שמח לאידו: שו"ת מהרי"ל ס' קצז, רבינו יונה משלי יא י. ועיין עוד על כל הנ"ל בספר "לרעך כמוך" של הרב אריאב, ח"ב, ערך לא תשנא.

³⁴⁷ זהר בראשית קפב: בסוף העמוד

³⁴⁸ ברכות יז.

אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ³⁴⁹ "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו".

וענין הפרוד הזה נקרא בתורת הקבלה "שבירת בכלים", שכל אחד מהספירות שמהדעת ועד המלכות אמרה "אנא אמלוך", והיינו כנ"ל אני יותר טוב מהשני ואני אלמד אותו מה טוב עבורו. ובאמת תוכן כוונתם אינה על מנת להשפיע לחבר, אלא לתועלת עצמם, לשלוט עליו ולהתגאות ולקבל כבוד על כן נקרא מושג זה "אנא אמלוך" – 'אני' זהו ספירת מלכות, ועל כן 'אמלוך'. ועולם זה נקרא "עלמא דפירודא", עולם ניפרד, שאין אחדות, ואין קבלת השני, אלא רצון לשלוט עליו. וזה לעומת "עולם התיקון", שנאמר שלאחר שהספירות חזרו ב"מעי הבינה", והיינו כאשר "חזרו בתשובה", כי הבינה הוא מקור ושורש לתיקון המידות ז"ת ועל כן היא נקראת "תשובה", אז יצאו שוב הספירות אבל בצורה שונה, דהיינו בניויות זו בצד זו, ומעורבות יחד, וכלולות זו עם זו. והיינו כאשר האדם מגיעה לעולם האצילות, אז הוא מבין כמה כל אחד מבני העולם משלים את תיקון העולם לפי שורשו הנשמתי. ועל כן אינו רוצה "לגייר את כל הגויים", ואינו רוצה להפוך את העובדים בעשיה לאברכים, ואינו רוצה להפוך את כל האברכים לנביאים, אלא מבין שכל אחד צריך להשלים את חלקו בבניין העולם דווקא איפה שהוא, בעשיה או ביצירה או בבריאה. ואפי' האנשים שנמצאים מתחת לעשיה, אותו צדיק רואה את הטוב שבהם, ואינו כועס עליהם ח"ו, אלא מצטער על כך שהם מזיקים לעצמם ומזיקים לעולם בלי דעת.

תיקון מידת הגבורה

ישנם כמה בחינות לתיקון ספירת הגבורה, שפירושה גאווה וכעס, ויראה על מנת לקבל – ר"ל להראות גיבור בעיני עצמו ובעיני החברה, ושכל הסובבים אותו יפחדו ויראו ממנו. ואלו הם:

---

³⁴⁹ שמות כד, יא

תיקון הגבורה בכללות הוא ליראה את הבורא, וגם על ידי היראה הזו לדחות את האורות של תענוגים שמשתלשלים מהמאציל כאשר אנו מכוונים בהם לקבלם על מנת לקבל תענוג לעצמנו.

עניין תיקון מידת הגבורה הוא בכך שמעלה את היראה לשורשה, ור"ל להחזיר את כלי הגבורה לאצילות, שעל האדם ליראה ולפחד רק מה'.

כתב הזהר³⁵⁰ בעניין החסד וגבורה, וז"ל: פְּקוּדָא תְּנִינָא וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וַיְהִי אֹר (בראשית א ג), וְדָא אֶהְבֵּה דְאִיהוּ אֶהְבֵּת חֶסֶד, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (ירמיה לא ב) וְאֶהְבֵּת עוֹלָם אֶהְבֵּתֶיךָ עַל כֵּן מְשַׁכְּתֶיךָ חֶסֶד, וְעַלֵּה אֶתְמַר (שיר ב ז) אִם תַּעֲרִיב וְאִם תַּעֲוֹרְרוּ אֶת הָאֶהְבֵּה עַד שְׁתַּחֲפֹץ, יִרְאֶה אֶתְקַרְיָא מְסַטְרָא דְשִׁמְאֵלָא, וְאֶהְבֵּה אֶתְקַרְיָא מְסַטְרָא דִּמְיִנָּא, עכ"ל.

וכן עוד כתב הזהר במקום אחר³⁵¹, וז"ל: דִּירְאֶה מְסַטְרָא דְגְבוּרָה אִיהִי, עכ"ל.

וכן כתב השערי אורה³⁵²: נמצא השם שהוא כנגד יצחק שהוא אלהי"ם והוא מידת הפחד, עכ"ל.

נמצאנו למדים שספירת הגבורה – היא תיקון היראה והפחד.

ספירת הגבורה כנגד היראה, ועניין המסך גם ביראה כמו שאמר הזהר שהמסך נתקן בסוד היראה. ופירוש הדברים, הגבורה היא פעולה של "איזהו גיבור הכובש את יצרו", ר"ל המאציל כאשר רוצה להעביר שפע לאדם בתחילה מעביר שפע זה בחינם, ולכן מגיע לאדם רצון לקבל גדול באחד מהספירות – דהיינו אם המאציל רוצה שהאדם יאהב יותר את עם ישראל התורה והבורא – נותן לו ניסיון באהבה – חסד נפול – עריות, תאוות אכילה וכדומה. ועל האדם לדחות את האהבה העצמית הזו שהיא על מנת לקבל תענוג לענג את עצמו, דחיה זו היא המושג של מסך מקבלה, ומסך זה הוא היראה שיש לצדיק, כי רק מי

³⁵⁰ תיקוני זהר עג:

³⁵¹ תיקוני זהר י:

³⁵² שער ה'

שיראה אותו יתברך יכול לדחות תענוגים שמגיעים לו בחינם. ובזכות זה שדחה את האור דחסד ולא רצה לקבל בכלי – גוף שלו, זה נקרא שהעלה את הכלי של החסד לאצילות, והיינו שהעלה את האהבה נפולה לאהבת המאציל, ובזכות זה שאוהב את המאציל מוכרח הוא שאוהב את כל מה שמשתלשל ממנו דהיינו התורה ועם ישראל וכל הברואים – כי עתה רואה בכל אחד מהנבראים את הנקודה טובה. כי יודע ששורש האהבות בחכמה – בבחי' אהבה רבה, ובי"ס של הפנים של האדם העיניים כנגד החכמה, לכן ע"י שזכה להעלות את כלי האהבה – החסד לאצילות, ע"י זה זוכה לבחי' חסד עליון – שורש האהבה שהיא אור דחכמה שהיא אהבה רבה, ואור האהבה הזו מתבטאת בראיה טובה – כי אור העיניים כנגד החכמה, וזהו בחי' מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, ר"ל מי – היא אור דבינה שהוא שורש הגבורות וע"י גבורות אלו דוחה האור של תענוג (שבא מהכתר) עד לרצון לקבל שלו (כלי) ודוחהו. האיש החפץ חיים – ר"ל החפץ בדעת כנ"ל, וע"י הדעת מעביר את מה שלמד בחב"ד – שהוא איך להדמות לה' ולהיות אדם טוב, שהוא בבחי' בכח ואור מקיף כי עדיין אין זה קניין נפשי וטבע, מוריד אור זה להיות בפועל בבחי' אור פנימי בליבו שהוא כנגד חג"ת. והיינו החפץ (דעת) חיים – חיים בגמ' חכם כנגד מקיף חיה שכנגד החכמה שבבחי' אהבה רבה והיינו "לראות טוב", כי ע"י שדחה את אור החסד נפול זוכה בחסד דאצילות – שאוהב את כולם כי רואה את הנקודות הטובות של כולם. וזהו בחי' "החכמה תחיה בעליה" כי החכמה כנגד מקיף חיה, וכמה שיש יותר חכמה אמתית – אהבה רבה לאדם, כמה שכיף לו לחיות, כי אין הבדל בין עולם הזה לעולם הבא אצלו, ורואה את הטוב שבכל דבר. וכן רואים בחיות ובהמות, שכמה שיש חכמה (בערכין) לאותה בהמה, כמה שהיא חיה יותר זמן, והבן. כי בחי' החיים ערוכים הם בבחי' אור של עריך – כתר, ולית שמאלא בהאי רישא, חי בחיים ערוכים בהווה, כי כל רגע אצלו מנוצל כדי להתענג על ה'.

היראה והגבלת האור נקראת גם כן "מסך" בלשון הקבלה, כי בתחילה ה' משפיע לו אורות ממעלה למטה, והאדם דוחה אותם בכך שמבין בליבו שאם יקבלם זה יהיה לרעתו כי הוא מקבלם על מנת לקבל ובכך מתרחק מהמאציל שרק משפיע, ולא יכול עדיין לקבלם על מנת להשפיע. ולאחר שדחה את האור, הוא מייצר כלי חדש הנקרא 'אור חוזר' (ונקרא כך על שם שהחזיר את האורות אחורה, כי הגביל את עצמו מלקבל) וע"י הכלי החדש הזה הוא מקבל שוב את האור, אבל הפעם בהיתר, דהיינו על מנת להשפיע. אלא שהוא מקבל רק מה שהוא יכול לקבל על מנת להשפיע.³⁵³

---

³⁵³ בעל הסולם

אסור לפחד כי אם מה', וזה בחי' "לא תגורו בפני איש" שנאמר לגבי הדיינים של הבית דין. ועוד איתא בירמיה פ"א פסוק י"ז "ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצוך אל תחת מפניהם פן אחיתך לפניהם". ועוד איתא בספר המידות יראה אות כ"ח וז"ל: מי שיש בו יראה כשבא פחד לעולם הוא לא יפחד אבל גם ישמח (וביאר המפרשים מקור לזה מ"עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה" תהלים ב' י"א, עיין רש"י כשתבוא אותה רעדה וכו' תגילו ותשמחו אם עבדתם את ה')

אסור לעבור עבירות ולומר לעצמו שה' יעביר פשעיו כנודע. ויראת ה' ר"ל שלא יעשה מעשה רע אפ' אף אחד לא נמצא לידו, והוא בסתר. וזה מה שבירך רבי יוחנן בן זכאי את תלמידיו לפני פטירתו "יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם" אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. ועל זה פירש רש"י ד"ה עבירה: בסתר ממורא הבריות (בחי' יראה נפולה) ויודע שהכל הוא גלוי להקב"ה ואינו מניח בכך.³⁵⁴

לפי הפחדים שיש לנו נוכל להבין איזו יראה לתקן

"נסו ואין רודף רשע, וצדיקים ככפיר יבטח"³⁵⁵

אמרו ז"ל³⁵⁶: אמר רב יוסף וכן תני דבי חזקיה מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלה סנהדרין, ארבע מיתות לא בטלו. לא בטלו? והא בטלו! אלא דין ארבע מיתות לא בטלו (והיינו) מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו, מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו, מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות (וחותכים לו את הראש) או ליסטין באין עליו, מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי, עכ"ל.

וידוע שארבעה מיתות בית דין הם כנגד הד' עולמות, סקילה, שריפה, הרג וחנק, כנגד אבי"ע, ואבי"ע כנגד הספירות חכמה בינה ז"א ומלכות. וכן כתב רח"ו³⁵⁷, וז"ל:

---

³⁵⁴ ברכות כח:

³⁵⁵ משלי כח, א

³⁵⁶ סנהדרין לז:

³⁵⁷ שער התפלה – שער הכוונות, ק"ש על המיטה

והנה בהיות החטאים מצויים בנפש (שיא הרצון לקבל) הקליפות דביקים בה ואינן מניחין אותה לעלות (ולהשפיע), ולכן באומרך וידוי בלב שלם מתפרדין הקליפות מנפשך אשר בעולם העשיה, ואז ע"י כן תוכל לעלות לעולמות העליונים ותכווין בלב שלם כאילו אתה עומד לפני ב"ד ונידון לפניהם ונתחייבת מיתה ואתה מופר עצמך לקבל מיתה בסבר פנים יפות ע"י ב"ד לכפר עונותיך, ותכווין כאילו אתה מקבל ד' מיתות ב"ד סקילה וכו' ותשים נגד עיניך ב' שמות יהו"ה ואדנ"י בחיבור יאהדונה"י. ותאמר בלב שלם ירמיאו"א שאם חטאתי לפניך באות י' של ההוי"ה ובאות א' של אדנ"י יהיה נחשב לפניך כאילו נסקלתי בב"ד ע"י אות א' של אדנ"י ויחשוב בעצמו כאילו בעת ההיא נסקל ע"י ב"ד. ואם חמאתי באות ה' ראשונה של יהו"ה ובאות ד' של אדנ"י יהא נחשב לפניך כאילו נשרפתי בב"ד ע"י אות ד' של אדנ"י וכו'. ואם חטאתי באות ו' של ההוי"ה ובאות נ' של אדנ"י יהא חשוב לפניך כאילו נהרגתי בסיף בב"ד ע"י אות נ' של אדנ"י וכו'. ואם חטאתי באות ה' אחרונה של יהו"ה ובאות י' של אדנ"י יהא חשוב כאילו נחנקתי בב"ד ע"י אות י' של אדנ"י, עכ"ל.

נמצא לפי זה שאם אדם פגם באצילות מתחייב סקילה, ואם בבריאה שריפה, ביצירה הרג, בעשיה חנק. (ולפי זה מובן למה לשיטת חכמים לומדים מיתות הרג וחנק ממיתת סקילה מקל וחומר³⁵⁸)

ועוד לומדים מכך שאם האדם מפוחד למות בסקילה (או הוא או משפחתו הקרובה, וזה בין כאשר הוא ער בין אם פחד בחלום), כגון שעולה על סולם ומפחד מליפול ממנו, או כל פחד גבהים, או מפחד מתאונות דרכים וכו', יראה נפולה הזו בא לרמוז לו לתקן את הקו ימין שמתחילה מהחכמה, סוד החסדים נפולים, תאוות נשים אכילה וממון, כי החכמה כנגד האצילות בעולמות. ויבדוק אם מחשבותיו טהורות.

ואם מפוחד מלמות בשריפה, כגון התחשמלות, התעסקות עם אש בזמן בישול, מנחש (שהארס שלו שורף) כו', יראה נפולה זו מרמזת לו לבדוק את עצמו בתיקון הקו השמאלי שמתחיל מהבינה, והיינו בגאווה וכעס שהוא כנגד יסוד האש. ועוד יבדוק את כח הגבורה שלו להתגבר על יצרו הרע ולהתגדר במקומות שיש לו אחיזה ברע, כי ידוע שחז"ל אמרו שכל הפורץ גדר ישכנו נחש³⁵⁹, דהיינו יבדוק את כח המסך שלו – יראת ה' – שהיא הכח שיש אצל האדם שעושה גדר חזק בפני העברות.

ואם מפוחד מהרג, שמא יחתך ראשו או ראש קרובותיו, יבדוק את כללות מידות הז"א, ובפרט תיקון היסוד. ויבדוק אם מדבר אמת, ואם קיים את שבועותיו.

---

³⁵⁸ סנהדרין מ:

³⁵⁹ שבת קי.

ואם מפחד מלהינזק ולמות בדרך חנק, דהיינו מפוחד ממים שמא ימותו מטביעה, וכדומה, יבדוק את מעשיו, כי העשייה כנגד תיקון המעשים, ויבדוק אם שמח בחלקו שזהו תיקון המלכות.

ועוד אמרו ז"ל³⁶⁰: בשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרים למלכות על משהי שטרות פרועים ועל מלוי ברבית ועל שהיה ספק בידם למחות ולא מיחו ועל שפוסקים צדקה ברבים ואינן נותנין. אמר רב בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים יוצאין לטמיון על כובשי שכר שכיר ועל עושקי שכר שכיר ועל שפורקין עול מעל צוואריהן ונותנים על חבריהן ועל גסות הרוח.

נמצא שאם אדם מפוחד שממונו ילך לממשלה, דהיינו שיקבל קנס מהעירייה, או מהמשטרה ומהרשויות וכו', על האדם לבדוק את דבריהם ז"ל: אם יש אצלו שטר חוב פרוע, שמסר כסף לחברו וכתבו שטר על כך וחברו שילם לו ולא קרע את אותו השטר, ויבדוק אם הלווה בריבית, ויבדוק אם יכל למחות בידי אחיו שעבר עברה כל שהיא, ואם הבטיח לתת סכום לצדקה ולא נתן (לכן חייב לרשום את כל מה שהבטיח)

ועוד אם האדם מפוחד לאבד את ממונו, יבדוק אם שילם לכל מי שעבד עבורו, ויבדוק אם פורק מעל עצמו עול העבודה שמוטלת עליו וזורק אותה על חברו, ויבדוק אם הוא גס רוח – גאוה.

ועוד גילו לנו חז"ל שתלמידי רבי עקיבא מתו מפני שלא נתנו כבוד זה לזה³⁶¹, ומיתתם הייתה באסכרה – דהיינו שגודל גידול בגרון האדם עד שחונק אותו. ומיתת חנק כנגד המלכות כנ"ל, והכבוד גם כנגד המלכות. נמצא שאם האדם מפוחד מחנק כל שהוא, יבדוק אם מכבד את הסובבים אותו. ועוד יבדוק אם לא אוכל לפני ההבדלה כדבריהם ז"ל³⁶² דתנא משמיה דרבי עקיבא כל הטועם כלום קודם שיבדיל מיתתו באסכרה, עכ"ל.

מדרגות ביראת ה'

---

³⁶⁰ סוכה כט. למטה

³⁶¹ יבמות סב:

³⁶² פסחים קה.

גילה לנו הזהר שיש מדרגות ביראת ה', יש יראת תחתונה שהיא יראת העונש, ויש יראה שאינה תלויה בדבר הנקראת יראת הרוממות', וז"ל הזהר³⁶³: פְּקוּדָא תְּנִינָא "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וְיְהִי אֹר"³⁶⁴, וְדָא אֶהְבֵּה דְאִיהוּ אֶהְבֵּת חֶסֶד, הֵדָא הוּא דְכְתִיב "וְאֶהְבֵּת עוֹלָם אֶהְבֵּתֶיךָ עַל כֵּן מְשַׁכְּתֶיךָ חֶסֶד"³⁶⁵, וְעֵלָה אֶתְמַר "אִם תְּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאֶהְבֵּה עַד שְׁתַּחֲפֹץ"³⁶⁶, יִרְאָה אֶתְקַרִּיאַת מְסֻטָּרָא דְשְׁמַאלָא, וְאֶהְבֵּה אֶתְקַרִּיאַת מְסֻטָּרָא דִּימִינָא. אִית יִרְאָה וְאִית יִרְאָה, אִית אֶהְבֵּה וְאִית אֶהְבֵּה, יִרְאָה דְדְחִיל בְּר נֶש לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דְלָא נְחִית מְנְכְסוּי, אוּ בְּגִין דְלָא יְמוּתוּן בְּנוּי בְּחִיּוּי, אֶשְׁתַּכַּח דְאִם הוּוּה נְחִית מְנְכְסוּי אוּ אִם יְמוּתוּן בְּנוּי בְּחִיּוּי דְלָא הוּוּה דְחִיל לִיָּה, וּבְגִין דָּא הוּוּה רְחִים לִיָּה, הָאִי יִרְאָה וְאֶהְבֵּה לָא שְׁוִי לִירְאָת יְהו"ה וְלֶאֱהָבָה דִּילִיָּה לְעַקְרָא, אֲבָל רְחִימוּ וְדְחִילוּ עֵיקְרָא דִּילִיָּה בֵּין טַב וּבֵין בִּישׁ, וּבְגִין דָּא אֶתְקַרִּיאַת הָאִי יִרְאָה וְאֶהְבֵּה עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס.

ועוד כתב על מידת היראה הרב בן ציון אבא שאול,³⁶⁷ וז"ל: דוד המלך ע"ה אמר "שווייתי ה' לנגדי תמיד", ב"שויתי" ישנן דרגות רבות, ובכללותן הן שתיים: יראה ואהבה (מידת הגבורה והחסד). וכתב הרמח"ל בספר "מסילת ישרים": מיני היראה שניים שהם שלושה. יש יראת העונש, וזהו המין האחד. ויש יראת הרוממות וזהו המין השני, שיראת חטא חלק שני ממנו. היראה והאהבה, כל אחת מהן מצווה בפני עצמה היא, וכדברי הרמב"ם³⁶⁸ וז"ל האל הנכבד והנורא הזה, מצווה לאוהבו וליראה אותו, שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך", ונאמר "את ה' אלהיך תירא", עכ"ל. מלבד שהיראה היא מצווה בפני עצמה, הרי אפילו היראה במין הראשון שומרת את האדם שלא ייכשל בשום אסור. והדבר פשוט, כי אם ייתנו לאדם לאכול דבר שמעורב בו חיידק, וידוע שאם יאכל אותו יגרום לו להיות משותק כל ימי חייו בר מינן, אף אם הוא בעל תאוה גדול בשום אופן לא יאכל. ולמה? יראה! יש לו פחד מזה! כך צריך להיות שמחמת יראה לא יעשה שום עבירה, ורק בזה מוכח שהוא ירא ה' באמת, אבל רק לומר "אני ירא ה' ופוחד ממנו" – אין לזה ערך, אלא עיקר ההוכחה היא בזה שאינו עובר על ציווי הבורא ושומר על מצוותיו.

---

³⁶³ תיקוני הזהר עג:

³⁶⁴ בראשית א ג

³⁶⁵ ירמיה לא ב

³⁶⁶ שיר ב ז

³⁶⁷ בספרו חכמה ומוסר

³⁶⁸ הלכות יסודי התורה ב, א

ע"י היראה האדם זוכה לאור החכמה ורודף אחרי נסתרות ואינו מפחד מכל, וזוכה לתיקון
המלכות - שכינה

אמרו חז"ל³⁶⁹: אליהו בן בן פתח, כתיב³⁷⁰ "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם", מהא
אוליפנא שאין הקדוש ברוך הוא מגלה סודיו כי אם ליראיו, שאפילו אדם מישראל למד
מקרא משנה תלמוד ואגדה ותוספתות, ואין בו יראה, לחינם צלל במים אדירים, וכל מה
שטרח לחינם טרח (כי להדבק בה' ר"ל להדמות למידותיו, ובפרט למידת הגבורה - יראת
ה'). כל מי שהוא ירא שמים, רודף אחר נסתרות ומעשה מרכבה שהוא עיקר החכמה
והדעת, שנאמר (שם קיא, י) ראשית חכמה יראת ה', תריס נחושת וחרב של ברזל היראה,
ואין מפחד מכל שנאמר (ישעיה לג, יד) פחדו בציון חטאים, הא ירא חטא לא יפחד, לפי
שהשכינה מקשקשת לפניו ושומרתו (ר"ל שצדיק העלה את מידת הגבורה - יראה
לאצילות שר"ל למאציל, שמפחד רק מה' ולא מהברואים) ומגלין לו סודות נעלמות, הוי
"סוד ה' ליראיו" ואומר (איוב כח, כח) הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה. (כי הבינה
היא שורש הגבורות, והגבורה ר"ל דחיית האור של תענוגים שיכול לקבל האדם על מנת
לקבל, לכן הבינה היא בבחי' צמצום וגבורה, ובבחי' סור מרע).

ב) לדון לכף זכות

תיקון הכעס הוא ע"י שהאדם לא כועס לא בפיו וגם לא בליבו, וזה ע"י שידון את חברו לכף
זכות. וה'כף זכות' הוא הנהגת ספירת החסד ומידת אברהם כנ"ל, דהיינו המתקת הגבורה
נעשה ע"י ספירת החסד.

ג) שפלות

תיקון הגבורה הוא ע"י תיקון המלכות, ר"ל כעס וגאוות האדם (גבורה) בפנימיות ליבו נובע
מפחד להרגיש שפל (מלכות).

---

³⁶⁹ מסכת אצילות, בתחילה. וכן מובא בספר ילקוט מדרשים
³⁷⁰ תהלים כה, יד

ד) מתגבר על יצרו

במקום להשתמש בגבורה לשלוט על אחרים לצורך עצמו, ישתמש בכח הגבורה כדי להתגבר על הרצונות לקבל שלו, וזה נקרא תיקון המסך שנבנה בסוד היראה.

ואיזה הוא גיבור, הכובש את יצרו, ר"ל שמגביל את רצונותיו הטבעיים לקבל לעצמו, וזה מטעם שיש לו יראה ה'.

וזה דברי הזהר³⁷¹: חכימין כלהו אינון רשימין דיוקניהון בחכמה, ונבונין רשימין דיוקניהון בבונה, ומארי גמילות חסדים דיוקניהון רשימין בחסד, ונגרין ביצריהון כלהו רשימין בגבורה, ומארי תורה כלהו רשימין דיוקניהון בעמודא דאמצעייתא, ונביאים כלהו רשימין דיוקניהון בנצח והוד דאינון תרי סמכי קשוט, וצדיקים נטרי ברית כלהו רשימין דיוקניהון בצדיק (תיקון היסוד, בסוד "צדיק יסוד עולם"), ומארי מלכותא כלהו רשימין במלכות, ומארי יחודא כלהו רשימין בכתר עלאה דאיהו מחשבה, דתמן צריך לסלקא יחודא במחשבה סתימא, ובכלהו תקונין אלין צריך לשבחא לעלת על כל העלות, דאיהו מלגאו כנשמתא בגופא. עכ"ל.

ה) בית דין

להעלות את כלי של ספירת הגבורה שנפל לבי"ע, והיינו היראות נפולות ופחדים למיניהם שמתלבשים בבני אדם (גבורה דבריאה) בחיות וצומח (גבורה דיצירה) ובדומם (גבורה דעשיה), זה נעשה ע"י ששופט ודן את כל עסקיו, ואז מעלה את היראה – גבורה לשורשה, היינו שיראה רק מה'.

---

³⁷¹ תיקוני זהר קכג:

תיקון הגבורה הוא ע"י הבינה, ר"ל שידון את עצמו בכל שעה, איפה הוא עושה רע וטוב. וגם בתוך המעשים הטובים שלו, מה כוונת ליבו ומוחו – האם זה על מנת לקבל או להשפיע.

עליית היראה לשורשה נעשית ע"י שהאדם מדבר עם ה' ודן את עצמו בכל יום ובכל רגע, כי ספירת הגבורה גם נקראת דין.

כל עוד הוא לא חוזר בתשובה אמתית, זה גורם לו לפחדים ויראות נפולות, כמו שאמר הפסוק "פחדו חוטאים בציון", החוטאים בכלל, אבל דייק הפסוק בציון – וציון בגמ' יוסף שכנגד תיקון היסוד, וזה כי עיקר היראה נפולה וחרדות מאנשים בריאות או דומם נגרם ע"י פגם הברית, כי היסוד נקרא "כל", ופוגם כל הקומה מספירת החסד ועד למלכות. כל עוד מתיירא מאנשים וכו' עוד לא תיקן מידה זו. וכן מי שיש לו ייסורים ודינים עליו, בוודאי לא תיקן את מידת הגבורה שלו, על כן ימתיק הדינים בשורשם דהיינו ע"י שיעשה לעצמו דין וחשבון, כי אין ייסורים בלא עוון, דכתיב "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם"³⁷².

יעשה לעצמו יום יום בית דין פרטי, ויבדוק לפחות כמה דקות בכל יום האם הזיק למישהו, או התנהג בצורה לא טובה, וכו'. וע"י עבודה זו האדם יעלה ממדרגת עשיה ויצירה לעולם הבריאה, כי עולם העשיה – הוא תיקון המעשים בלבד – וכאשר האדם אינו מזיק ועושה טוב בעשיה – תיקן את העשיה (וזוכה למדרגת נפש), אבל תוכן לבבו יתכן שאינו מתוקן כלל, ולכן עדיין לא זכה לרוח. ותיקון היצירה כנגד תיקון הלב, ר"ל לא רק בודק אם מעשיו רעים או לא (שזהו תיקון העשיה), אלא בודק את לבבו – למה הוא עושה את מעשיו, האם כדי להרגיש טוב עם עצמו – א"כ זהו כי לא תיקן את המלכות של עולם היצירה (כי היצירה כנגד הרוח והרוח בלב והלב הוא שורש לרגשות. והמלכות היא רגש של שפלות – מידת האדמה, ולכן הוא עושה פעולות בעשיה כדי לא להרגיש שפל בעיניו – זהו רצון לקבל), ואם זהו כדי להרגיש גבהות הלב – זה בא מצד הקו שמאל (גבורה) של היצירה (רוח לב ורגש), ואם זהו כדי לקבל רגש של אהבה זה מראה שלא תיקן את קו הימין – חסד של עולם היצירה. ואם עשה פעולה כדי שלאחר מכן יוכל לדבר על השני, אע"פ שהמעשה טוב, שורשו ביצירה מקולקל. ולכן ע"י הבית דין הזה – האדם יבדוק לא רק מה הם מעשיו האם טובים או רעים, אלא למה הוא עושה אותם. וזהו תוכן דבריו של הרמח"ל³⁷³ וז"ל:

---

³⁷² שבת נה. למטה.

³⁷³ מסילת ישרים פ"ג – בביאור חלק הזהירות

הנה הרוצה לפקח על עצמו, שתים הנה ההשקפות הצריכות לו: האחת, שיתבונן מה הטוב האמתי שיבחר בו האדם, והרע האמתי שינוס ממנו. והשנייה, על המעשים אשר הוא עושה לראות אם הם מכלל הטוב או מכלל הרע. וזה, בשעת מעשה ושלא בשעת מעשה.

בשעת מעשה שלא יעשה שום מעשה מבלי שישקול אותו במאזני זאת הידיעה. ושלא בשעת מעשה שיעלה לפניו זיכרון כלל מעשיו וישקול אותם כמו כן במאזני המשקל הזה לראות מה יש בהם מהרע למען ידחה ואתו, ומה מן הטוב להתמיד בו ולהתחזק בו. ואם ימצא בהם מן הרע, אז יתבונן ויחקור בשכלו איזה תחבולה יעשה לסור מן הרע ההוא וליטהר ממנו.

ודבר זה הודיעונו חכמינו זכרונם לברכה באמרם (עירובין יג, ב) נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ואיכא דאמרי ימשמש במעשיו. ותראה ששני הלשונות הם שתי אזהרות טובות ומועילות מאד. כי הנה הפשפוש במעשים הוא לחקור על כלל המעשים ולהתבונן בו, הנמצא בהם מעשים אשר לא יעשו אשר אינם הולכים על פי מצות ה' וחוקיו, כי כל אשר ימצא מאלה יבערם מן העולם. אך המשמוש היא החקירה אפילו במעשים הטובים עצמם. לחקור ולראות היש בעניינם איזה פניה אשר לא טובה או איזה חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו. והרי זה כמשמש בבגד לבחון הטוב וחזק הוא או חלש ובלוי כן ימשמש במעשיו לבחון תכונתם בתכלית ההבחנה עד שיישאר זך ונקי. כלל הדבר: יהיה האדם מעיין על מעשיו כולם, ומפקח על כל דרכיו שלא להניח לעצמו הרגל רע ומדה רעה, כל שכן עבירה ופשע. והנני רואה צורך לאדם שיהיה מדקדק ושוקל דרכיו דבר יום ביומו כסוחרים הגדולים אשר יפלוסו תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים ושעות לזה שלא יהיה משקלו עראי, אלא בקביעות גדול, כי רב התולדה הוא. וחכמים זכרונם לברכה הורונו בפירוש צורך החשבון הזה, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (בבא בתרא עח, ב) על כן יאמרו המושלים בואו חשבון – על כן יאמרו המושלים ביצרם, בואו ונחשב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה וכו'. וזה, כי העצה האמתית הזאת, לא יוכלו לתת אותה ולא לראות אמיתה אלא אותם שכבר יצאו מתחת יד יצרם ומשלו בו. כי מי שהוא עדין חבוש במאסר יצרו, אין עיניו רואות האמת הזאת ואינו יכול להכירה, כי היצר מסמא את עיניו ממש, והנה הוא כהולך בחושך שיש לפניו מכשולות ואין עיניו רואות אותם. והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (בבא מציעא פג, ב) תשת חושך ויהי לילה (תהלים קד, כ), זה העולם הזה, שדומה ללילה. עכ"ל.

ודייק הרב שיש שני עבודות – פשפוש ומשמוש, והיינו כנ"ל, בדיקה במעשים (פשפוש) – הם תיקון של עולם העשיה, ובדיקה אם בטוב עצמו שהוא עושה האם יש רע (משמוש),

והיינו מה כוונת ליבו ומה רצונות מוחו שמסתתרים בפנימיותו, האם כדי לקבל גאווה (גבורה נפולה – מידת האש) תאווה (חסד נפול – מידת המים) להרגיש טוב עם עצמו (מלכות נפולה – מידת האדמה, שמחפש כבוד) או כדי לדבר על אחרים (תפארת נפול – מידת הרוח) – א"כ עולם הרגש שלו דהיינו עולם היצירה – מקולקל, ואין מעשיו לשם השפעה אלא לשם קבלה.

והראיה אם האדם עושה מעשיו לשם גאווה (גבורה) או כבוד (מלכות) הוא כאשר ה' ישלח לו מלאך לבזות את פעולותיו וללגלג עליהם, אם ליבו יישאר בשמחה תמידית, ולא ירגיש אפילו מקצת כאב לב – סימן שהוא בהשפעה גמורה.

ישנם כ"ד בתי דינים בעולמות העליונים (בבינה, שורש הדין, וכנגד מידת האש בארמ"א) שדנים את האדם בכל שעה ושעה, ואם האדם דן את עצמו מלמטה הב"ד של מעלה לא דנים אותו מלמעלה, וזה בבחי' שהגבורות ממתיקים הגבורות, כי ממתיקים הגבורות בשורשן. ודבר זה מתבטא עלי אדמות גם בעניין החינוך, שאם הילד עשה עבירה חמורה בעזות פנים ורצון להרע ולהזיק ממש ובכעס גדול, לא יאמר לו להפסיק בשלווה ורוגע חיצונית, אלא יראה לו כעס הפנים, ומ"מ בפנימיותו יסתיר מידת החסד והאהבה שיש לו עליו. וה"ה כאן, כך ה' מנהל את עולמו, אם אדם עבר עבירה גדולה ה' מראה לו כעס הפנים בבחי' מה שאמרו ז"ל שעל הים ה' היה נראה כגיבור מלחמה, סוד ספירת גבורה, שם אלהים ודינים, ומ"מ כאשר רצו המלאכים לומר שירה הראה להם שגם המצריים הם בריאותיו והראה את אהבתו האין סופית, ומ"מ אהבה זו הייתה נסתרת בעת המכות שלקו המצריים. ולכן אין ממתיקים את הדין – בחי' גבורה, אלא בשורשו – בחי' בינה – בכך שדן את עצמו בכל יום ובכל רגע אם דבר זה טוב או לא כדי לקרבו לה'. וזה בחי' בינה, שמתבונן לרוחב – כל מעשיו שעברו עליו, ולעומק של כל מעשה אם היה בו שמץ של פסול מעורב בו (לפשפש ולמשמש בדברי הרמח"ל)

(ו) לנקום בשונאי ה' – עזות דקדושה

כאשר תיקן את הגבורה יוכל להשתמש בה כדי להשפיע טוב לעולם, כגון לנקום בשונאי ה' לטובתם ולטובת העולם.

כתוב בזהר³⁷⁴: "אַבְנָא סוּמְקָא (האבנים האדומות בחושן) נְטִילַת מִן גְבוּרָה, וְסִגּוּלָה דִּילָהּ לְמַהּוּי אִימְתוּ מוּטְלַת עַל בְּרִיין דְּעֵלְמָא", עכ"ל.

כתב הבעל שם טוב,³⁷⁵ וז"ל: לפעמים צריך להראות גבהות לבני אדם משום כבוד הבורא, וכמו שאמרו רז"ל (סוטה ה א) תלמיד חכם צריך - דהיינו מותר לו - שיהא בו אחד משמיני שבמיניתי. רק צריך ליזהר מאד שיחשוב באותה שעה בשפלות עצמו, ויאמר בליבו "אני באמת שפל מאד, ומה שאני עושה גבהות הוא לכבוד הבורא יתברך, שלעצמי אין אני צריך שום גבהות, שאני תולעת ולא איש, ולמה לי כבוד. עכ"ל.

והיינו לפני להשתמש במידת הגבורה, "לגעור במרעים", או לקיים "דע מה תשיב לאפיקורוס", צריך אתה להגיע למדרגת ההשתוות, שזה לא יפריע לך שיזלזלו בך כלל וכלל אפי' בליבך, אלא הפוך לביך מלא באהבה מול האדם שלפניך. וצריך להגיע למדרגה ששווה בעיניך בין אם יזלזלו בך ובין אם ישבחו אותך.

הנהגת דוד המלך הייתה בגבורות מתוקנות, ולכן הפיל חללים חללים והרג את הרע שבאומות העולם שרצו להזיק לעולם.

וכן מצאנו בעניין הריגת עמלק, שה' מצווה את עם ישראל להרוג את כולם ממש, בין ילדים ובין נשים, בין זקנים וביים צעירים, וזה בלי רחמנות.

והלא טבע היהודי להיות "ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים", א"כ ה' בציווי הזה ציווה את עם ישראל להתנהג בגבורות דקדושה למען הטוב והסדר בעולם, וזה כביכול נראה כציווי להפוך את מידת החסד הטמון בנו מילדותנו. להיות אכזרי ממש.

וטעם הדבר ידוע שהקדוש ברוך הוא כאשר דיבר על עמלק אמר "ישא יהנה עליך גוי מרחק מקצה הארץ כאשר ידעה הנשר גוי אשר לא תשמע לשנו. גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחן"³⁷⁶, וכדי לשבור את הקליפה הזו עלינו להתנהג בגבורות ממש כמוהו, ולהשוות צורה עם ה' שנאמר בו "גאות לבש", ר"ל לאחר שהאדם הגיע לדבקות גמורה עם המאציל וכולו בהשפעה, כאשר הגיע לאצילות וא"ק, אז עליו לרדת ולהתלבש בגאווה וכעס כדי "להשמיד להרוג ולאבד" את הרע מין העולם.

³⁷⁴ תיקוני זהר י.

³⁷⁵ בצוואת הריב"ש אות צא וצב

³⁷⁶ דברים כח מט

ועבודה זו יעשה המשיח כנודע, ואלו הם דברי הרמב"ם³⁷⁷:

שְׁלֹשׁ מִצְוֹת נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת כְּנִיסַתָּן לְאַרְץ. לְמִנּוֹת לָהֶם מֶלֶךְ שֶׁנֶּאֱמַר³⁷⁸ 'שׁוּם תְּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ'. וְלִהְכָרִית זָרְעוֹ שֶׁל עֲמֶלֶק שֶׁנֶּאֱמַר³⁷⁹ 'תִּמְחָה אֶת זִכְרֵ עֲמֶלֶק'. וְלִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה שֶׁנֶּאֱמַר³⁸⁰ 'לְשִׁכְנוּ תִדְרְשׁוּ וּבָאתָ שָׁמָּה'.

וכתב שם מר"ן הכסף משנה:

בסנהדרין (דף כ'): תניא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ, להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. ואיני יודע אי זה מהם תחלה, כשהוא אומר "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק" הוי אומר להעמיד להם מלך תחלה, ואין כסא אלא מלך שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך". ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להכרית זרעו של עמלק תחלה, כשהוא אומר "והיה בהניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה'" וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחלה. וכן בדוד הוא אומר "ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב" וכתוב "ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים". עכ"ל.

נמצא שהאדם שהגיע לא"ק – המשיח, ידריך אותנו להילחם ברע עד תומו, וזה אע"פ שזה הפך טבענו ממש כנ"ל.

ולעומת מה שאמר ה' לדוד שלא יוכל לבנות בית המקדש השני כי ידיו מלאים בדם המלחמות, המשיח אע"פ שהוא זה שישמיד את הרע – הוא זה שידריך אותנו בבניית הבית.

וסוד הדבר נראה לומר, שידוע שסוד האלפים במוחין דחכמה, וסוד הרבבה בסוד הכתר (ממספר אחד עד עשר – מלכות, מעשר ועד למאה – ז"א, וממאה עד לאלף – בינה, מאלף ועד עשר אלף – חכמה, ומעשר אלף ואילך – סוד אור הכתר).

וידוע שיש יחס הפוך בין האורות לכלים, ר"ל כלי של המלכות משיג אור הכתר, וכלי של ז"א (ויסוד בכלל) משיג אור של החכמה.

---

³⁷⁷ הלכות מלכים פ"א ה"א

³⁷⁸ דברים יז-טו

³⁷⁹ דברים כה-יט

³⁸⁰ דברים יב-ה

והיות ודוד המלך מושרש במלכות, והצליח לתקן את עצמו, לכן השיג את אור הכתר, ולכן נאמר על דוד "דוד ברביו", ר"ל הצליח להרוג רבבות של מזיקים בעולם, וכל זה מטעם שהוא מושרש במלכות כנ"ל, שזו הסיבה שהשיג את אור הכתר שכנגד הרבבות.

וזה לעומת שאול המלך, שהיה מושרש ביסוד כדבריו של רח"ו וז"ל: משה הוא סוד היסוד של אבא כנודע, ושאל הלך היה מבחינה זו, וזה שאמור "הנה הוא נחבא אל הכלים", פירוש כי כאשר נשברו אלו הכלים של אלו הלכים (של הז"ת), כל האורות נסתלקו מתוכם ואשתארו מאנין תבירין ולא נשאר בהם רק בחי הרפ"ח ניצוצין, ואמנם בכלי של היסוד נשאר אור אחר זולת בחינת הרפ"ח ניצוצין כדי להחיות את כלי המלכות משום דלית לה מגרמה כלום, וזה האור הנשאר שם הוא בחינת שאול הנחבא שם בכלי היסוד מה שלא נשאר בכלי אחר, ולפי שהיה בעת השבירה והמיתה נקרא לשון "מתחבא" כי מן הראוי היה שיסתלק גם הוא ונשאר שם בהיחבא והסיבה הייתה לצורך המלכות כנז', ולכן זכה שאול למלוכה (כי כוונתו הייתה להאיר אל המלכות). עכ"ל.

ולהיותו מושרש ביסוד לכן זכה להרוג ולהמית רק אלפים מהרשעים ולא רבבות, והוא כנ"ל כי היסוד (שאול) יכול להשיג רק עד אור של חכמה שהוא בסוד אלפים.

ולהיות ששאול בסוד כלי היסוד וזכה לאור החכמה ולא לאור הכתר, לכן לא הצליח להרוג את עמלק, והוא כי כדי להרוג את התינוקות ואת הנשים ואת העבדים והבהמות העמלקים – אין לכך הסבר ופירוש הגיוני לפי השכל, ואדם שזוכה לאור דחכמה רוצה להבין חכמה, סיבה וטעם למה להרוג, ולכן חלק על ציווי ה' ולא הרג את עמלק כמו שציווהו וזה אומרם ז"ל³⁸¹: בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול "לך והכית את עמלק"³⁸² אמר (שאול) ומה נפש אחת (של ישראל) אמרה תורה "הבא עגלה ערופה" (ר"ל אם נמצא גוף של יהודי שמת בשדה, על העיקר הקרובה ביותר להביא "עגלה ערופה" ולערוף אותה ולהורגה, והוא כי לא שמרו על אדם זה, ועלנו להצטער) כל הנפשות הללו (של עמלקים) על אחת כמה וכמה (שזה צער ואסור להורגם) ואם אדם (עמלקי) חטא בהמה מה חטאה (למה עלי להרוג הבהמות של העמלקים), ואם גדולים חטאו קטנים (תינוקות עמלקים) מה חטאו? (ולכן לפי הגיון השכל שה' לימד אותנו אין לי להרוג אותם). יצאה בת קול ואמרה לו "אל תהי צדיק הרבה"³⁸³. עכ"ל.

---

³⁸¹ יומא כב:

³⁸² שמואל א טו-ג

³⁸³ קהלת ז טז

ר"ל שאול לא הצליח להבין במוחו מה ההיגיון להרוג את עמלק, ותינוקות ובהמות שלהם, יצאה בת קול ואמרו לו שהוא חושב טוב אבל במוחין שלו, ומחיית עמלק הוא מעל השכל, כשם שהם שונאים אותנו בשנאת חינום בלי טעם וסיבה כלל, כך עלנו להרוג אותנו בלי סיבה וטעם, כי הם שורש הרע ממש, אכזרים בתכלית האכזריות, וזה בלי טעם וסיבה, ולכן אינך מצדיק את הבורא, וחושב שה' אכזרי כי הפעולה נראית כך בחיצוניותה, ולכן לא הצליח להורגו, ולכן הורידו אותו ממלכותו.

מה שאין כן דוד ומלך המשיח, להיותם מושרשים במלכות, יוכלו להשיג אור הכתר, ולא רק שיוכלו להרוג אותם ברבבם, אלא לא יפעילו את השכל להבין את הדבר מדוע זה נכון לעשותו, אלא אם ה' אמר – זה האמת, וברגע שזה האמת בלי מחשבות כלל – אני עושה, וזהו אור הכתר שמעל השכל של חכמה ובינה, ולכן רק מי שמושרש במלכות והגיע לאור היחידה של הכתר יוכל להרוג את עמלק. כי הריגתו הוא מעל הטעם ודעת, ואור של הטעמים כנגד האצילות והחכמה, ובעמלק שנאמר בו "ראשית גוים עמלק" כנגד הכתר דקליפה – שנאת חינום, ואין בשנאתו כל טעם וסיבה כלל, ולכן רק מי שמגיע לכתר יוכל להורגו בלי טעם וסיבה כנ"ל.

ונחזור לשאלתנו, מדוע דווקא דוד לא יכל לבנות את בית המקדש מטעם "שידיו דמים מלאו", לעומת המשיח שהוא זה שיבנה את הבית המקדש השלישי, הלא גם ידיו מלאים בדם? טעם הדבר הוא לפי שבית המקדש הראשון והשני הם בסוד החכמה, ובית המקדש השלישי נבנה בסוד אור הכתר. ולכן היות ובכתר "לית שמאלא בהאי עתיקא כולא ימינא", ר"ל אין שמאל ודינים בהנהגת הכתר אלא הכל חסדים ואהבה, לכן הגבורות של מלך המשיח אינם דינים כלל אלא חסד גמור, כי הוא עושה חסד גמור עם האנושות, והוא מטעם שהמשיח ימחק את הרע והמזיקים מין העולם, וכשם שאנו מבינים שלהרוג מחבל זה דבר טוב אע"פ ששופכים את דמו, כן נפנים שאין דבר יותר טוב לעולם (וגם למזיקים בעצמם) מלהרוג את הרשעים, וזה אע"פ שכעת הרשע הוא תינוק בן יומו. ולכן רק בסוד בית המקדש השלישי שנבנה בסוד הכתר – אין הריגה והריסה (הריגת עמלק והרשעים) סתירה לבניה ולהטבה (בניין הבית והטבה לעולם). כי הגבורה רעה היא רק כאשר היא גבורה לבדה, ר"ל הכעס וההרג לעצמו. אבל כאשר האדם רוצה לעשות חסד עם העולם ולכן מתלבש בגבורה – אין זה גבורה לשם גבורה, אלא חסד בלבוש דגבורה.

וזהו הפנמת אור הכתר לתוך התפארת, ר"ל התפארת נקרא 'אמת', ר"ל 'אמת ליעקב', ויעקב כנגד התפארת כנודע, והיינו, אור הכתר לענייננו הוא האמונה התמימה במה שה' מצוה, וכאשר היהודי מפנים לליבו שדבריו של הקדוש ברוך הם האמת, ולא להרוג את התינוק העמלקי זהו השקר והרע, זה נקרא שאור הכתר משפיע לתפארת בליבו של

האדם. כי אם ה' מצווה, אע"פ שאין בצווי שלו הבה כלל וכלל, מ"מ דבריו אמת, וא"כ עלי להתלבש בגבורות ולהרוג את העמלקים בשמחה, וזה לא על מנת להגדיל את האכזריות הכעס והגאווה שבי ח"ו, אלא לטהר את העולם מין כל המזיקים. ואז נאמר "וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכָתְתוּ חֲרָבוֹתָם לְאֵתִים וְחֲנִיתוֹתֵיהֶם לְמַזְמְרוֹת לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֲרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה".

וכתב רבי נחמן³⁸⁴: לבוא לעזות דקדושה הוא על ידי שמחה, כי עיקר עזותו והתחזקותו של האדם להתקרב לעבודת השם הוא על ידי שמחה וחדוה, בחינת "כי חדוות ה' היא מעזכם".

וכן בעניין היראות הנפולות אמרה התורה "כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים. והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודיבר אל העם. ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויבכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם", ועוד נאמר בעניין "חזקו ואימצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלהיך הוא ההולך עימך לא ירפך ולא יעזבך".

כדי להדבק בצדיקי האמת צריך עזות דקדושה

וכן כתב רבי נחמן³⁸⁵: אי אפשר לבוא לאמונה שלמה (אור של הרדל"א), שהוא עיקר הכל (כי הוא שוש לכל ה' ספירות), והיא כלליות הקדושה (תיקון המידות שבכללותם הם ביסוד הנקרא קדוש בסוד הפסוק "את בריתי שלום" ושלום כנגד היסוד), כי אם על ידי התקרבות לצדיקי אמת, כי כל עיקר אמונת ישראל ממשיכים הם להדור (כי הם בסוד המוחין דגדלות ביחס לדור). אבל אי אפשר להתקרב לצדיקי אמת כי אם על ידי עזות (מידת הגבורה מתוקנת), כי יש כמה וכמה מונעים ומתנגדים (בסוד "להט החרב

³⁸⁴ ליקוטי עצות, עזות ד. ליקוטי מוהר"ן כב, ז, ח

³⁸⁵ בליקוטי עצות, צדיק לה. ליקומי מוהר"ן תורה כב, ג, ד, פ.

המתהפכת" ששומרת על עץ החיים – סוד מח החכמה, כי חיים בגמ' 'חכם'), ואינם מניחים להתקרב לנקודת האמת (פנימיות התפארת הנקראת 'אמת' – והוא אור הכתר כנ"ל), וכל עיקר כוחם הוא רק על ידי עזות דסטרא אחרא (כי הם מונעים מנשמות ישראל את תיקונם, וכל מה שהם נמצאים בצידי הצדיק אין זה להיטיב לעם ישראל אלא להיטיב לעצמם – לקבל כבוד, גאווה ממון וכו'), על כן בהכרח שיהיה לאדם עזות דקדושה לעמוד נגד עזותם הרע, ויהיה מצחו חזק לעומת מצחם (המצח הוא גלוי של רצון האדם, ולכן נקרא "מצח הרצון"), כי אי אפשר לכנוס אל הקדושה כי אם על ידי עזות גדול. ולבוא לעזות הזו הוא על ידי שמחה, שהיא עיקר העזות וההתחזקות לבל יתבייש ויתבטל כלל מפני המלעיגים, רק יהיה עז כנמר נגדם. עכ"ל.

וכן כתב השערי אורה³⁸⁶: וכשהשם יתברך כועס על בני העולם מצד מעשיהם הרעים אזי מוציא כלי זעמו, וחוקק על דגל כלי הזעם צורת שם אלהי"ם, ואז משלם הדין ומקבל נקמה מבני העולם ומענישן על רוע מעשיהם כשחוקק בדגלו של יהו"ה צורת שם אלהי"ם, והסוד: יקום אלהים יפוצו אויביו (תהלים סח, ב), וזהו סוד שאמר: קומה י"י ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך (במדבר י, לה).

שנזכה בעזרת ה' להשתמש בגבורות על מנת להיטיב לעולם כולו.

להפחיד על מנת לזכות את ישראל

ועוד, כאשר האדם תיקן את מידת הגבורה שלו הוא יכול להתלבש בגבורה על מנת להשפיע חסד, דהיינו הוא יכול ללמד חובה ולהפחיד את תלמידו על מנת להיטיב לו ולזכך את מידותיו.

ועל כן כתב הרב גיקטיליא³⁸⁷:

כבר הודענו כי מידת אברהם היא המלמדת זכות על הבריות, ומידת יצחק המלמדת חובה. וכן תמצא ביצחק כתיב: ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה, כז). וכי

---

³⁸⁶ שערי אורה שער ה'

³⁸⁷ שערי אורה שער ה'

צדיק גדול כיצחק אבינו עליו השלום, שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, יהיה אוהב רשע גמור כמו עשו? והיאך אפשר? אלא סוד גדול מסודות התורה הוא. דע כי יצחק אבינו עליו השלום היה צופה כל העתיד לבוא, וצפה וראה כי בני יעקב יהו חוטאין ומכעיסין לפני י"י יתברך ויירשו דיני גיהנם. וכשראה יצחק שישראל בגלות עשו, שמח ואמר: גלות מכפרת עוון; ואמר: כן, אני אוהב מאוד כל הצרות של עשו, ללמד על ישראל חובה כדי לגמור עליהם הדין בגלות בעולם הזה. וזהו 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו'. ומהו 'כי ציד בפיו'? אלא ראה בני יעקב נצודים בדיני גיהנם, וראה ונצטער; וכשראה גלות אדום וראה הציד של גיהנם נתון בפיו של עשו, שמח ואמר: גלות מכפרת עוון, וזהו: קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו (ירמיהו ב, ג). הנה הודעתך כי אף על פי שמידת יצחק היא הפחד, כוונתה לזכות את ישראל, וזהו סוד: זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך (שמות לג, יג). כי השם יתברך ויתברך מזכה את ישראל בגלות עשו. והנני מבאר עוד. 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו', כלומר יצחק הוא מידת הדין והפחד ואוהב כל כינויי הדין שיודעים לצוד הרשעים לגיהנם. ואלמלא מידת הפחד מדיני גיהנם, כמה אנשים צדיקים היו חוטאים! ותועלת גדולה היא מידת פחד יצחק, שמפחד את האדם מדין גיהנם ונזהרין מעשות עבירה. וזהו סוד פחד יצחק, ועל זה נאמר:

אשרי אדם מפחד תמיד (משלי כח, יד). ואם כן פקח עיניך וראה כמה הוא הפחד מועיל, שמונע האדם מן העבירה, וזהו סוד 'אשרי אדם מפחד תמיד'. וזהו שאמר 'מפחד תמיד', כלומר אשרי אדם שרואה כמה גדולים הם עונשי דיני גיהנם הנקראים פחד, כמו שאמרו רז"ל: איש חרבו על יריכו מפחד בלילות (שי"ש ג, ח), מפחדה של גיהנם הדומה ללילות וכשהאדם מפחד מדיני גיהנם מונע עצמו מכמה עבירות, וזהו סוד 'אשרי אדם מפחד תמיד', וסוד פחד"ו בציון חטאים (ישעיהו לג, יד). ואם כן התבונן כי הפחד צורך גדול הוא לישראל להימלט מדיני גיהנם. ואם אין ישראל נזהרין ואינן מפחדין לפני י"י, יותר טוב הוא שיפלו בגלות עשו משיפלו בגיהנם, כי גלות מכפרת עוון. ועל כן שמח יצחק, שהוא מידת הפחד, שיפלו ישראל בגלות עשו ויתכפרו עוונותיהם, משיפלו בגיהנם שהוא דין קשה עד מאוד. ולפיכך אמר 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו'. [...] דע כי בראות יצחק אבינו עליו השלום כי שני עולמות הם, העולם הזה והעולם הבא, וראה את ישראל דחופין ומצטערין בעולם הזה, וראה מידתו שהיא מידת הדין מתוחה על ישראל, נצטער ואמר: מה יעשו בני בידי הגויים משבעים אומות, והיאך יתנהגו ביניהם בגלותם? אמר: מוטב שאתן לעשו בני ברכת העולם הזה, הבא על ידי מאכל ומשתה, כדי שימשול על ישראל; מאחר שיחטאו ישראל יפלו בגלות, יותר טוב הוא שיפלו בגלות עשו אחיהם משיפלו בגלות אחרים נכרים שהם שבעים אומות. ואמר יצחק: מאחר שאי אפשר שלא תגבה מידת הדין החוב שלה מישראל, יותר טוב הוא שתגבה החוב על ידי אחיהם משיגבה אותו על ידי נכרי, וזהו סוד:

לא תתעב אדומי כי אחיך הוא (דברים כג, ח). ולפיכך אהב יצחק את עשו, מפני שהוא תיקון יעקב שלא יפלו בניו בגיהנום, עכ"ל.

ומ"מ, אע"פ שמידת הדין דקדושה הנ"ל היא לטובת ישראל, ה"מ אך ורק אם האדם אינו כועס בפנימיותו על החוטאים, אלא מרוב אהבה שאוהב אותו הוא מבייש אותו ומבטל לו בכך את הדינים, וזה סוף דברי הרב שם: ואחר שידעת זה, צריך אני להודיעך שאלמלא שנעקד יצחק על גבי המזבח ולקח אברהם את האש ואת המאכלת בידו, אין אחד מישראל יכול להתקיים מפני דינו של יצחק. ולא מפני שיצחק שנא את בנו ישראל, חלילה חלילה, אלא מפני חסידותו שכל כך היתה, פחדו ודינו מתוחה ליראם ולפחדם מלחטוא לפני י"י יתברך. וראה שעתידיים לחטוא, אלא ראה שאין ישראל נצולים או מעונש גיהנום או מעונש גלות, שמח לגמור דינם של ישראל בגלות. וכשראתה מידת החסד שהיא מידת אל, שהיא מידת אברהם, שאם יגמר דינם של ישראל בגלות יהיו כולם כלים ונשחתיים ולא ימלט אחד מעיר ושנים ממשפחה, לקחה מידת א"ל בידיה את האש ואת המאכלת שלא יכלו ושלא ישבדו ישראל בגלות, וזהו סוד; ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם (ויקרא כו, מד), עכ"ל.

ז) על ידי הדעת

תיקון הכעס הוא ע"י התגלות אור הדעת, והדעת כנ"ל פרושו להפנים ללב ש"אין עוד מלבדו".

וכאשר האדם מפוחד מאדם "מה יגידו עלי", או מחיה "שמא תזיק לי", או מכלים כגון האדם מפחד מלהשתמש בכלי שעל פי הרוב לא אמורים להינזק ממנו – זה מגלה שהאדם אינו מפוחד מהמאציל. וכן יש מידי פעם פחדים לאדם "שמא יקרה אסון", ויש לו מחשבות ורגש של פחד נכנס בו, ועל זה אמרו ז"ל במסכת מגילה³⁸⁸ "מזליה חזי". ושאלו מאי תקנתיה? וענו שיקרא קריאת שמע. וידוע שעניין הק"ש הוא להבין ולהפנים ש"אין עוד מלבדו", וזה מה שאמרו ז"ל³⁸⁹ אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם שנאמר "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". וייחוד שמו יתברך עלנו ר"ל כאשר האדם מרגיש שאין שום דבר אחר בעולם כלל חוץ מהמאציל, והלבושים שלו – היינו הדצמ"ח, הם גם הוא יתברך שמו,

---

³⁸⁸ מגילה ג.

³⁸⁹ ברכות ו.

נמצא שעל האדם להפנים שאין יש אלא הוא והמאציל בלבד. ולהפנים את זה לליבנו, הוא רק ע"י תיקון המידות שמהחסד ועד למלכות. ולכן אנו מכוונים באמריית תיבה "אחד שבק"ש לייחד את עצמנו להיות כמו המאציל, ר"ל כמו ז"א, ר"ל בהשפעה, וע"י זה המאציל שכנגד ז"א, משפיע על עם ישראל (שכנגד המלכות) ועל כלל העולם כל האורות ושפעים שצריך לקיומנו. וזהו ייחוד ז"א - מאציל, לנוקבא - ישראל.

וכאשר האדם חווה את ה"אין עוד מלבדו", הוא מפנים לליבו ש"בשבלי נברא העולם", ר"ל גם האנשים שמפחידים אותי וכו', הם למעשה לבושים של המאציל, והם רק מלאכים ממש, שלוחי ה' שכל מטרת בריאתם הייתה לנסות אותי בנסיון של יראה נפולה בבי"ע, ועלינו להעלות היראה לאצילות, פירוש - להפנים שגם האדם הזה לא קיים, אלא הוא חלק אלוה ממעל, א"כ למה לי לפחד ממנו? עלי לפחד רק מה', וה' מרמז לי תיקון היראה שלי דרכו, וזהו תוכן כוונת חז"ל בעצתם כאשר האדם מתפחד שיקרא ק"ש, ר"ל לבטל העולמות בי"ע ולהעלותם לאצילות, והוא כנ"ל כאשר יחווה בליבו ש"אין עוד מלבדו".

וזה פנימיות דברי הגר"א³⁹⁰ וז"ל: ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל. כשהאדם קובע בלבו לאמר הלא ה' הוא האלקים האמתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל והכל מלא רק אחדותו הפשוט ית"ש. ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם. ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה. כן יספיק הוא יתב' בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל. עכ"ל.

נמצא שהעבודה מצד הדעת הוא: להפנים (שזה כל מהות הדעת שר"ל חיבור) שכל העולם בסך הכל מלאכים כלפיו, וכולם שלוחים מאת ה' כדי לזכר אותו ממש, וכאן נשלחו אותם המלאכים בצורת אדם כדי לנסותו בכעס וגאווה. ומהות הדעת העליון היא להפנים לפנימיות המח והלב ש"אין עוד מלבדו", א"כ למה לי לכעוס על ה'?

וכתב המשנה ברורה,³⁹¹ וז"ל: (מצוה התמידית החמישית) להיות יראת השם יתברך על פניו תמיד לבלתי יחטא, ועל זה נאמר "את ה' אלוהיך תירא". ומי שבא דבר עברה לידו, חייב להעיר רוחו ולתת אל לבו באותו הפרק, שהקדוש ברוך הוא משגיח בכל מעשי בני אדם, אף אם יהיו במחשך מעשיהם, וישיב להם נקם לפי רוע המעשה, וכדכתיב "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'" וגו'.

---

³⁹⁰ בנפש החיים שער ג' פרק י"ב

³⁹¹ חלק א', בביאור הלכה ב'

ח) היראה חייבת להיות בא מהשמחה

כתב הבעל שם טוב,³⁹² וז"ל: לעבוד את השם ביראה (ספירת בינה שמשלשל לגבורה) ובשמחה (חכמה שמשלשל לחסד), והן תרין רעין דלא מתפרשין (כידוע שאו"א הם בזיווג תדירי. ר"ל כאשר האדם במדרגה של "בדחילו ורחימו, ורחימו ודחילו" – ביראה ואהבה, אהבה ויראה, שאינם נפרדים זה מזה, הוא במדרגת חכמה ובינה, והיינו "חכם בבינה" שהוא אהבה ביראה, ו"הבן בחכמה" שהוא יראה באהבה. וכאשר מרגיש שיש שתי בחינות נפרדות, יש אהבת ה' לחוד, ויש יראה ה' לחוד – זהו מדרגת חסד וגבורה ששייך בהם עדיין קלי', כי הז"ת המקולקל – כל אחד בנפרד בבחי' שבירת המלכים שעמדו כל אחד בנפרד "אנא אמלוך", וכאשר הז"ת מתוקנים ישנו חיבור בין כל א' מהז"ת וכולם במקשה אחת, וזהו הכוונה שאור החו"ב משפיעים לז"ת, ר"ל כשם שהחו"ב בזיווג וקשר תמיד, כן צריך להיות בז"ת). ויראה (גבורה) בלא שמחה (דהיינו בלי המוחין חו"ב ששם יש חיבור בין האהבה ליראה כנ"ל, אלא ביראה – גבורה נפרד, מזה נגרם) היא מרה שחורה (בחי' מלכות, שחי בחושך והכל מר לו ממוות וחייה בדינים, כי ידוע שהגבורה משפיע לספירת המלכות, והיינו ספירת הגבורה מקולקלת היא יראות נפולות ודינים, וגם יראת ה' גרידא בלי אהבה אינו כראוי, כי חושב שהמאציל שונא אותו ויעניש אותו על כל פרט, וזה גורם לו להכנס לדאגות ועצבות – ספירת מלכות, ונמצא שאע"פ שכוונתו ביראת ה' בתחילה הייתה זכה וברה, מ"מ היות ומגיעה ע"י עבודה כזו לעצבות – נמצא שאין זה עבודה רצויה לפניו), ולא יאות לצער על עבודת ה' האיך לעבוד, רק תמיד יהיה בשמחה. ואפילו באותה שעה (שהוא בבחי' מלכות) צריך גם כן לעבוד אותו, ואין פנאי לישוב אותו איך ומה (מ"מ יעבוד ה').

ט) אכילה בקדושה

ועוד מצינו שתיקון מידת הגבורה ועליית היראות נפולות נעשה ע"י שאוכל אכילותיו בקדושה ובטהרה ור"ל שאוכל בנתינה – דהיינו שאוכל למען בריאות גופו ונפשו כדי שיוכל לעבוד ה' ולהשפיע לישראל.

---

³⁹² צוואת הריב"ש אות קי

י) על האדם להקדים יראת חטאו לחכמתו

עוד בעניין תיקון מידת הגבורה, כתב רבי נחמן בליקוטי מוהר"ן³⁹³:

וְעָקַר קִיּוּמוֹ שֶׁל הַדַּעַת, עַל-יְדֵי הָאֲבוֹת, שֶׁהֵם: 'חֶסֶד' 'גְּבוּרָה' 'תְּפָאֶרֶת'. 'חֶסֶד', הֵינּוּ בְּחִינַת אֲבֵרָהּ הֵינּוּ שְׁצָרִיךְ לְלַמֵּד חֶכְמָתוֹ לְאֲחֵרִים, וּלְקַרְבָּם תַּחַת כִּנְפֵי הַשְּׂכִינָה (מְשָׁלִי ל"א): "וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה", וְאֶמְרוּ חֶכְמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (סְכָה מ"ט): 'זֶה הַלּוּמֵד עַל מְנַת לְלַמְּדָה', וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית י"ב): "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן". 'גְּבוּרָה', זֶה בְּחִינַת 'שְׂמֻקָּדִים יִרְאֵת חֶטְאוֹ לְחֶכְמָתוֹ' (אֲבוֹת פָּרָק ג'): 'תְּפָאֶרֶת' זֶהוּ שְׂמֻדְקָדֵק אִיךְ לְהוֹצִיא חֶכְמָתוֹ, שְׁלֵא יִהְיוּ נְבִזִים, בְּבְחִינַת (קִהְלֵת י'): 'דְּבָרֵי פִי חֶכֶם חָן' וְזֶהוּ: 'חַד בְּתֵלֶת קִיּוּמָא':

יא) תיקון הגבורה תלוי בתיקון המלכות

כתב רבי נחמן³⁹⁴: מי שהוא כעסן בידוע שהוא אוהב כבוד ואפילו כל המצות שעושה אינו עושה אלא בשביל כבוד.

ר"ל, הכעס הוא מידת הגבורה על מנת לקבל, דהיינו האדם הכועס רוצה להרגיש "גיבור". ועוד הכועס גם רוצה להרגיש "מלך" על השני, ועניין השליטה הזה בא מספירת מלכות שכנגד הכבוד. דהיינו, כדי שיפסיק לכעוס, על האדם לתקן לא רק את הגאוה שלו, אלא להסכים לקבל את עצמו איך שהוא – ר"ל שפל, לא שולט על כלום, ושאינו שולט אחר כי אם הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו בלבד, ושלא ראוי לכבוד כי אם המאציל, ויבין בליבו את אפסיותו ושפלותו. כל עוד לא מסכים לקבל רגש זה – האדם ימשיך לכעוס או בפיו או בליבו. ועל כן מלמד אותנו רבי נחמן שיש קשר אדוק בין ספירת הגבורה למלכות, בין הכעס לכבוד, כי על המלכות אמר הזהר "דינא דמלכותא דינא", ושדינים מתעוררים מהמלכות (ומהבינה). לכן אם במציאות האדם כועס, בידוע שגם ספירת המלכות שלו – שורש הכבוד – לא מתוקן, ועל כן גם בעשיית המצוות מעורב בהם רצון לכבוד (וגאוה).

³⁹³ תורה נ"ח, ס"ק ה'

³⁹⁴ ספר המידות כעס כח

יב) תיקון הכעס

הגבורה כנגד היראה ומידת האש כנ"ל, ומידת האש כנגד הגאווה וכעס, ושהכעס הוא תולדת הגאווה.

יג) גלוי כעס המאציל

כתב הרב דסלר³⁹⁵: כעס ה' הוא הריחוק מה'. מה שאנו מבארים תמיד שהחטא והעונש אחד הם, וכן המצווה והשכר, כן כתב המאירי³⁹⁶: בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה, מיד הוא כועס, דהיינו שהמאחר לבית הכנסת רחוק מאהבת ה', והריחוק הוא הכעס הגדול והקצף הנורא. לפי זה, כל מקום שנאמר כי השי"ת שונא או מואס את האדם, היינו שהאדם שונא או מואס את הרוחניות. עכ"ל.

הרי שספירת הגבורה היא בבחי' "שמאל דוחה", והיינו כאשר הקב"ה דוחה את האדם מלשרתו, ולא נותן לו אפשרות לקיים מצוות, זהו גלוי המאציל בלבוש של גבורה, ועל האדם להתגבר ולתקן את מידותיו עד שיחזור פנים בפנים עם המאציל, דהיינו שהקב"ה יראה לאותו יהודי שמעשיו הטובים ורצונותיו רצויים לפניו יתברך.

יד) חסד שבגבורה

כתב הרב דסלר³⁹⁷: שתי מידות עיקריות באדם, גבורה וחסד. גבורה היא בחינת הצטמצמות והתרכזות אל עצמו. אם משתמש בה האדם לצד הרע, היינו כלפי חוץ, הרהי שורש הנטילה, הגזילה והאכזריות. ואם זוכה להפכה לטוב, כלפי עצמו, משתמש בה ליראת שמים ולשבירת היצר. המשתמש בגבורה לבד הוא בסכנה שיסור לצד הרע, ועל כן

---

³⁹⁵ מכתב מאלהו ח"ה עמוד 371

³⁹⁶ ברכות ו:

³⁹⁷ מכתב מאלהו ח"ה עמוד 175

מוכרח הוא להמתיקה, על ידי שישתמש בחסד שבגבורה, היינו שיראת שמים שלו תכריחנו לעסוק בחסד. [...] ויש שישתמש בחסד ובגבורה, ומגביר את הטומאה שבו. כי יתכן שבעל הגבורה מתנהג בכל המידות הרעות של גבורה דטומאה, ומתכסה במעטה קצת החסד שעושה ואומר לעצמו ולאחרי: לא פעלתי אוון, כי הרי בעל חסד אנכי. עכ"ל.

דברי הרב מדברים על 'תחילת העבודה', היות והאדם בתחילה אחוז ברצון לקבל, לכן אם יתנהג בגבורה עם הזולת, בנקבל יגדיל את הרצון לקבל שלו, ומ"מ הצדיקים שזיכנו את עצמם חייבים להתצננה בלבוש של כעס עם העולם הסובב אותם על מנת 'להטיף להם מוסר'.

דהיינו לאחר שתיקן את הגבורה ואינו כועס על הרע של הזולת בליבו כלל, והגיע למדרגת כתר – השתוות, אז יכול אותו חסיד להדבק במידת הגבורה ולהדמות בכך למאציל, ובתחילה ישתמש במידה זו עם בניו, וכן מצאנו במדרש רבה³⁹⁸, וז"ל:

"חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר", בנוהג שבעולם אדם שאומר לו חבירו פלוני הכה לבנך יורד עמו עד לחייו, ומה תלמוד לומר "חושך שבטו שונא בנוט"? ללמדך שכל המונע בנו מן המרדות סוף בא לתרבות רעה ושנאהו, שכן מצינו בישמעל שהיה לו געגועים על אברהם אביו ולא רידהו ויצא לתרבות רעה ושנאהו והוציאו מביתו ריקם. מה עשה ישמעאל כשהיה בן ט"ו שנה התחיל להביאצלם מן השוק והיה מצחק בו ועובדו כמו **שראה מאחרים. מיד "ותרא שרהאת בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק וגו"**

טו) כתר שבגבורה

יראת האדם תלויה בידיעה ברורה שכל העולם הוא גלוי רצונו יתברך.

ועל זה כתב רבי נחמן³⁹⁹:

עקר היראה נעשה על ידי התגלות הרצון, בבחינת: "רצון יראיו יעשה" (תהלים קמ"ה), שעל ידי התגלות הרצון נעשה יראה, הינו על ידי שנתגלה שהכל מתנהג ברצונו יתברך (דהיינו גילוי אור הכתר, התבוננות שאין עוד מלבדו), כי הוא יתברך ברא הכל ברצונו בלי שום חיוב כלל, ומחיה ומקים הכל ברצונו יתברך, ואין שום חיוב הטבעי כלל (דהיינו אין

³⁹⁸ שמות פרשה א'

³⁹⁹ ליקוטי מוהר"ן תנינא ד, ס"ק ה'

מציאות של 'טבע' ומקרה), על ידי זה נעשה יראה, כי אזי יש שכר וענש, ושיך להתירא מפניו יתברך, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ד): 'ויירא יעקב מאד - אמר: שמא יגרם החטא'.

אבל כשאין נתגלה הרצון וסוברים שיש חיוב הטבע, חס ושלום, וכאלו מתנהג הכל על פי הטבע, חס ושלום, אין שייך יראה כלל, כי אין שכר וענש כלל, חס ושלום, מאחר שהכל מתנהג רק כפי חיוב הטבע, חס ושלום. נמצא שעקר היראה - על ידי התגלות הרצון. עכ"ל.

טז) התקרבות לצדיקים

כתב רבי נחמן: 'העצה היעוצה לביטול הגאון, שהיא העבודה זרה, כמו שכתוב (משלי ט"ז): 'תועבת ה' כל גבה לב' (כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה סוטה ד:), העקר הוא על-ידי התקרבות לצדיקים, כמו בא בתקונים (תקון כא מ"ח): 'בתרועה דאיהו רוחא, אתעביר אל אחר'; וצדיק הוא בחינת רוחא, כמו שכתוב (במדבר כ"ז): 'איש אשר רוח בו', ועל-ידו נכנע רוח גבוה, אל אחר, ונעשה מאחר, אחד, כי הוא קוצא דאות ד' (תקון כא נ"ה), שממנו ארבע רוחות, כמו שכתוב (יחזקאל ל"ז): 'כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח' וזה לשון תרועה, לשון (תהלים ב): 'תרעם בשבט ברזל' (תקון י"ח ותקון כ"א), כי הוא משבר רוח גבוה, אל אחר, כפירות. עכ"ל.

וטעם הדבר פשוט (ועיין שם כל תורה י'), כי כאשר האיש היהודי מתקרב לרב ומתבטל כלפיו ונגד עצותיו, הוא מקבל שפלותו שזהו תיקון המלכות, והמלכות נבנית מהגבורות כנודע, כי 'דינא דמלכותא דינא', לכן ע"י המלכות מתקן את הגבורות. וזה כאשר מתבטל כלפי רבו, שאז יכול הרב להדריך אותו בדרכי ה' הטובים, ולבטל את יצרו הרע שהם החמישה גבורות (כנ"ל בהסבר על החסדים וגבורות דדעת), וזה ע"י הדינים שהרב מגביל את תלמידו לפי הצורך, וגוער בו כאשר עשה עברה ורואה הרב שזה לטובת חברו, וע"י התלבשות רבו בגבורות דקדושה - דהיינו כעס על מנת להשפיע לתלמיד - ע"י זה, התלמיד (רק אם מתבטל כלפי רבו) מקבל את התוכחה וחוזר למוטב - שזה נקרא "המתקת הדינים". וזהו סוד "אין הדינים נמתקים אלא בשורשם", ר"ל כאשר יש דינים ששורים על האדם - שהם הנפילות שנפל האדם והתרחק מהטוב והעונג - אז ע"י הכעס של רבו שהם דינים דקדושה, ע"י זה מתבטל היצה"ר של התלמיד שהם הגבורות דטומאה.

יז) שבירת המחלוקת ע"י לימוד הש"ס ופוסקים

כתב רבי נחמן⁴⁰⁰ וז"ל: כל המחלוקות התנאים נשתלשל למטה ומהסיגים נעשה מחלוקות שלא לשם שמים וצריך לראות להשלים את ליבו, שלא יהיה ליבו חלק עליו הינו שיעבוד את השם בשני יצרין כמאמר בכל לבבך וכו' שלא יהיה בבחי' חלק ליבם והמחלוקת של היצר שבלב האדם הן הן הכפירות שמטיל על האדם ומונע מן האדם שבילי אמונה ומחשיך את שכלו מלהבין תשובות על הכפירות ועצה על זה ללמוד פוסקים ועל ידי זה ישלים מחלוקת היצר שבלב ששורשו מהתור כנ"ל. כי הפוסקים הם בחי' השלום של מחלוקת התנאים שבגמרא וכשיעשה שלום בהשורש, היינו בהתורה, אזי נעשה שלום גם למטה ואז גם אויביו ישלים איתו. ואותיות שלו"ם מרמזין על זה נוטריקון "ודע מה תשיב לאפיקורוס", כי זה עיקר השלום שנזדכך שכלו ויודע תשובות על הכפירות. וזהו 'אודך בישר לבב' הינו בשני יצרים, אימתי, כד בלמי משפטי צדק הינו על ידי לימוד פוסקים שהם שלום שבבחינת תורה, ול ידי שלום שבתורה נשלם הכל ונפתח לו תשובות לאפיקורסים. עכ"ל.

תולדות הגבורה

ע"י תיקון הגבורה – יראת ה', זוכה האדם למלכות – כבוד

איתא במדרש רבה⁴⁰¹, וז"ל: "מי הוא זה מלך הכבוד", למה קרא להקב"ה מלך הכבוד שהוא חולק כבוד ליראיו. כיצד? מלך בשר ודם אין רוכבים על סוסו ואין יושבין על כסאו, והקב"ה הושיב לשלמה על כסאו שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך". והרכיב לאליהו על סוסו, ומהו סוסו של הקב"ה? סופה וסערה וכו', ע"ש.

⁴⁰⁰ בסוף ליקוטי מוהר"ן הוספות לתורות מכתב יד רבנו

⁴⁰¹ על פרשת וארא, פרשה ח

אלו הם ההלכות הקשורות לגאווה:

- כתב הרמב"ם,⁴⁰² וז"ל: המתכבד בקלון חברו – אומר בליבו שאינו חטא לפי שאין חברו עומד שם ולא הגיע לו בושת ולא ביישו, אלא ערך מעשיו הטובים וחוכמתו למול מעשה חברו או חכמתו כדי שייראה מכללו שהוא מכובד וחברו בזוי.

- מי ששונא את חברו בליבו אסור לו להראות לו פנים של אהבה, זהו בחי' 'אחד בלב ואחד בפה', ועל זה אמר שלמה המלך⁴⁰³ "מכסה שנאה שיפתי שקר"

- מי שנוטל שררה לעצמו (ר"ל גאוותן) עי"ז בתו נעשית זונה ח"ו (חסד נפול).⁴⁰⁴

תפארת

ישנם כמה עבודות ובחינות לתיקון התפארת:

א) לא להיות קיצוני

כנודע התפארת נקראת גם מידת הרחמים, כמובא בתפילה "ברוגז עקדה תזכור (גבורות של יצחק), ברוגז רחם תזכור". הרחמנות הינו שילוב של שני הספירות המנוגדים זה לזה, החסד והגבורה, אדם שלא תיקן את התפארת נוטה תמיד לקיצוניות, או מתיר לעצמו את הכל, או מחמיר תמיד על הכל. כנודע עניין החומרה בא אך ורק על מנת להרחיק אותנו מהעבירה⁴⁰⁵, אדם שמחמיר "כי בא לו להחמיר" או כי "כך צריכים לעשות", אין זה גדר לעבירה מסוימת, ואינו עובד את ה' בכך.

---

⁴⁰² בהלכות תשובה ד, ד

⁴⁰³ משלי פ"ו י"ח

⁴⁰⁴ ספר המידות ניאוף ח"ב יז

⁴⁰⁵ רמח"ל, מסילת ישרים, חסידות,

ולכן אנו צריכים לתפוס חומרות רק אם זה מביא אותנו לריחוק מהעבירות, ולא להחמיר תמיד. ולכן רבי נחמן היה מתלוצץ מחומרות, כי היו האנשים עושים אותם בלי מטרה.

וכן אמרו ז"ל "תפארת לו מין האדם". ר"ל לא להתיר לעצמו את הכל אע"פ שזה בגדר המותר, ולא לאסור לעצמו את הכל ולהחמיר בכל, אלא בסוד התפארת דרך הממוצעת.

והיינו כאשר יודע האדם שאם יעשה האדם דבר מסוים או ילך למקום מסוים ששם יודע שיש לו סיכוי גדול להכנס לתוך הרע ולהזיק לעצמו ולעולם, אז מוטל עליו להחמיר ולבנות גדרות סביבו שלא יכשל, וזה אע"פ שזה מותר לשיטת כל הפוסקים.

אבל אם הדבר שבא לעשות לא יגרום לפי המדרגה הרוחנית שלו, ירידה וחשש לנפילה, א"כ אין טעם וריח להחמיר בדבר. והוא כי מטרת החומרות הם על מנת להדבק בה', ר"ל להדבק בהטבה לעולם, ולא להדבק ברע – ר"ל להגדיל את הרצון לקבל שלו, א"כ יבדוק את המקום והמעשה – אם זה יגרום לטוב לו ולקירוב בינו לסובבים אותו ואין באותו המעשה חשש נזק לא לו ולא לסובבים, א"כ עדיף שייהנה ויענג את העולם. אבל אם הוא רואה שהמקום יכול להזיק, והיינו כנ"ל להגדיל את הרצון לקבל שלו, א"כ יחמיר ולא יכנס לסכנת נפשות.

ב) תיקון יסוד הרוח – לשון הרע מוציא שם רע ושיחה בטלה

כתב הרב אברהם אזולאי⁴⁰⁶, וז"ל: וקרוב אני לומר שיהיה כעין שורש אל ד' יסודות אלו, דהיינו מצד החסד יסוד המים, ומצד הגבורה יסוד האש, ומצד הת"ת יסוד האויר, ומצד המלכות יסוד העפר, והם יסודות רוחניים יתקמו ויתקיימו ויתמזגו ויתלבשו ממנו הצדיקים ויש לזה קצת גילוי בזוהר, עכ"ל.

כתב על יסוד האויר רבי חיים ויטאל,⁴⁰⁷ וז"ל:

---

⁴⁰⁶ חסד לאברהם של הרב אברהם אזולאי, מעין הא', נהר כ"ח.

⁴⁰⁷ בשערי קדושה חלק א' שער ב'

יסוד הרוח ממנו נמשך דיבור הנקרא שיחה בטלה לדברים שאין בהם צורך כלל או נפשי או גופני. ותולדותיו ארבעה. והן, לדבר חנף ושקרים ולשון הרע, ולגלות שבחיו לבריות ולהתגדל בפניהם, עכ"ל.

נמצאנו למדים שמידת הרוח קשורה לספירת התפארת.

בכללות, כל האסורים של אמירת לשון הרע (או שמיעה) – הוא כאשר האדם מכווין אמירתו לשם תענוג עצמי, דהיינו על מנת לקבל. אבל אם האמירה היא על מנת להשפיע – אין בזה אסור כלל וכלל. ועל זה אמר רבי נחמן,⁴⁰⁸ וז"ל: בני אדם שאוהבים זה את זה מותר לומר זה לזה מאיזה דבר ששמע מאיזה אדם, גם חברו מותר לקבל דבריו ואין בו משום לישנא בישא.

וטעם הדבר הוא מפני שאין בכוונתם להזיק לעולם אלא להיטיב לו.

וכתב החפץ חיים שישנם שבע כללים כדי שיהיה האדם נכלל ב'לשון הטוב' שמטיבה לעולם, ואלו הם:

(א) שהאדם יראה את הדבר בעצמו ולא בדרך אדם אחר שאמר לו.

(ב) שיבדוק אם מעשה האדם שרוצה לדבר עליו הוא בעיתי לפי ההלכה, ואם אין בזה אסור – אסור לדבר עליו.

(ג) שישער ויחשוב אם יתכן שמי שרוצים לדבר נגדו יקבל תוכחה ממנו, אז ילך ויעשה לו תוכחה (על מנת להשפיע – ר"ל לא בפני כולם אלא רק אתו, ויאמר לו שבחים לפני ואחרי התוכחה, ואמירת התוכחה היא דווקא כאשר אין לזה שמוכיח אותו שנאה או כעס והקפדה נגדו, אלא הוא מצדו לא משנה אם יאמר לו או לא, וכל כוונתו היא להיטיב למי שאומרים לו התוכחה). ואם הוא משער שהתוכחה לא תועיל כלל – אז מותר לדבר עליו להטיב לו ולמצוא דרכים להחזירו למוטב.

(ד) צריך שכל מה שיספר עליו יהיה אמת ובלי להגזים כלל, ובלי להוסיף דבר ופרשנות.

(ה) על האדם לכוון שהתוכחה תהיה לתועלת השני ולטובת העולם שיתרחקו מין הרע בתכלית ולא ילמדו מין המעשים המקולקלים שלו.

---

⁴⁰⁸ ספר המידות לשון הרע ז

ו) אם אפשר להגיע לתועלת בלי לספר אסור לספר, ואם חייב לספר ויכול להמעיט בחטא שיתגנה פחות, חייב להמעיט.

ז) שלא יגרום נזק ע"י סיפורו יותר מאם היו מעידים עדים עליו באופן זה בבית דין.

ג) השפעה נכונה למקבלים, סוד המשפט

התפארת היא הספירה שמחברת בין החסד והגבורה, ולוקחת ומשתמשת בשניהם בצורה מדודה על מנת להשפיע טוב למי שמקבל את השפע.

דהיינו הקו הימין הוא קו החסד וההשפעה בצורה מרובה, והקו השמאלי הוא קו הגבורה שהשפעתו בצורה מאוד מועטת, רק מה שצריך למחייתו של האדם וזהו. וקו האמצע הוא הממצעה בין שני הקוים הללו.

דהיינו הדעת ממצעת בין החכמה ובינה ואז משפיע לחג"ת.

התפארת ממצעת בין החסד וגבורה ונוטה לימין (לחסד) ומשפיעה לנה"י.

והיסוד ממצע בין הנצח וההוד ונוטה לשמאל (גבורה) ומשפיעה למלכות.

נמצאנו למדים שתיקון מידת התפארת (וכן בהשתלשלות מידת היסוד), זהו העברת שפע ואורות של תענוגים לעם ישראל במידה ולצורך ובהתאם לכלי שמקבל, וכן כתב רבי נחמן בליקוטי מוהר"ן⁴⁰⁹ וז"ל:

וְעָקַר קִיּוּמוֹ שֶׁל הַדְּעוּת, עַל-יְדֵי הָאֲבוֹת, שֶׁהֵם: 'חֶסֶד' 'גְּבוּרָה' 'תְּפָאֶרֶת'. 'חֶסֶד', הֵינּוּ בְּחִינַת אֲבָרָהֶם הֵינּוּ שְׂצָרִיךְ לְלַמֵּד חֻכְמָתוֹ לְאַחֵרִים, וְלִקְרֹבם תַּחַת כֹּנָפֵי הַשְּׂכִינָה (מְשָׁלִי ל"א): "וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה", וְאָמְרוּ חֻכְמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבָרָכָה (סֶפֶה מ"ט): 'זֶה הַלּוֹמֵד עַל מְנַת לְלַמְּדָה', וְזֶה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית י"ב): "וְאֵת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרֶן". 'גְּבוּרָה', זֶה בְּחִינַת 'שְׂמֻקָּדִים יִרְאֵת חֻטְאוֹ לְחֻכְמָתוֹ' (אֲבוֹת פְּרָק ג'): 'תְּפָאֶרֶת' זֶהוּ שְׂמֻדְקָדֵק אִיךָ לְהוֹצִיא חֻכְמָתוֹ, שְׁלֵא יִהְיוּ נְבָזִים, בְּבְחִינַת⁴¹⁰ "דְּבָרֵי פִי חֻכָּם חֵן", וְזֶהוּ: 'חֵד בְּתֵלֶת קִיּוּמָא':

⁴⁰⁹ תורה נ"ח, ס"ק ה'

⁴¹⁰ קהלת י

ספירת התפארת נקראת גם ספירת המשפט, והוא מטעם שהיא הספירה שמכרעת בין החסד ואהבה והשפעה, ובין הגבורה ודין וצמצומים בהשפעות.

וכתב על כך השערי אורה⁴¹¹: וכבר ידעת כי המשפט הוא כלול בדין וברחמים, כי המשפט כנגד יעקב שהוא הקו האמצעי שהוא **המתיים** בין שני אוהלים שהם אברהם ויחזק, אברהם כנגד החסד, יחזק כנגד הדין, יעקב מכריע ביניהם, 'איש **תם** יושב אהלים'. והמשפט הוא כנגד יעקב, שואב מן החסד מצד אברהם ומן הדין מצד יחזק, וכן הוא אומר: "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית"⁴¹², עכ"ל.

ועוד כתב⁴¹³: ולפעמים תמצא בתורה שם יהו"ה מתחבר עם אל ועם אלהים, בסוד א"ל אלהי"ם יהו"ה, כמו שכתוב מזמור לאסף אל אלהים יהו"ה דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו⁴¹⁴, וכמו שכתוב בעניין בני ראובן וגד וחצי שבט מנשה: 'א"ל אלהי"ם יהו"ה הוא יודע'⁴¹⁵. ודע כי בהתחבר שלושה שמות הללו אזי בית דין של שלושה יושב על הכיסא ודין את העולם כפי הראוי, הן לטוב הן לעונש, אם לחיים אם למוות. כי א"ל הוא סוד החסד לראוין; אלהים הוא סוד הגמול והעונש לראוין יהוה הוא סוד משפט אמת לראוין. אם כן נמצאו שלושת שמות הללו כוללות כל המשפט והרחמים והדין. עכ"ל.

וכן כתב הרמח"ל⁴¹⁶: ענין אריך אנפין וז"א בכלל הם היותר עיקרים שבהנהגת האצילות, והם מדת אהבתו ית' (גילוי האהבה האין סופית של המאציל כנגד א"א – אהבה בלי טעם וגבול ומידה וסיבה, והאהבה התלויה בדבר כנגד ספירת החסד) ומדת מוסר משפטו וכל הענינים הנבחנים בז"א הם מה שיש להבחין במדת משפטו ית', וכל הנבחנים בא"א הם מה שיש להבחין באהבתו ית'. עכ"ל.

וכללות הז"א נקרא גם בשם התפארת, והוא מטעם שכל הספירות של ז"א מחוברים למרכז שלהם, שהיא ספירת התפארת, וכמו שרואים עלי אדמות ו"מבשרי אחזה אלוה".

והיוצא מזה שמי שרוצה להדבק בהנהגת התפארת ישפיע לעולמות – לאנשים הסובבים אותו, גם בהנהגת המשפט, מידי פעם בחסד ומידי פעם בגבורה. כי גם הגבורה נצרך למושפעים, ובפרט לאלו שרוצים להזיק לחברה.

---

⁴¹¹ שער ה'

⁴¹² תהלים צט, ד

⁴¹³ שער ה'

⁴¹⁴ תהלים נ, א

⁴¹⁵ יהושע כב, כב

⁴¹⁶ ספר הכללים אות כא

ד) אמת

איתא בזהר⁴¹⁷, וז"ל:

"וְשֵׁם יְהוָה אֱיָהּ עֲמוּדָא דְאֶמְצָעִיתָא, אֶמֶת". ושם הוי"ה ידוע שהוא בתפארת, והתפארת נקרא "עמודא דאמצעיתא". וכן אומרים "תתן חסד לאברהם [...] אמת ליעקב".

וכן כתב השערי אורה⁴¹⁸: ודע כי הספירה הזאת נקראת בכל התורה 'אמת'.

על כן תיקון התפארת הוא ע"י שהאדם ידבק ב'אמת', ור"ל:

יברר מה האמת, והיינו ילמד תורת ה' שנקראת תורת אמת כי התורה שבכתה כנגד התפארת הנקראת אמת, וכן כתב השערי אורה שם: וכן תמצא תורה שבכתב, שהיא סוד קו האמצעי והיא כלולה מימין ומשמאל, נקראת גם היא 'אמת', וזהו 'תורת אמת היתה בפיהו', עכ"ל.

כאשר יודע מה האמת, מה רצון ה', לא יטה ימינה ושמאלה בספקות אלא ילך בדרך האמת עד הסוף.

וכן יאמר תמיד האמת וזה אע"פ שזה יכול לגרום לו נזק, ובזכות האמת הזו יזכה שכל מה שיוציא מפיו יתקיים, כי כל דבריו אמתיים וקיימים.

ה) רחמים

התפארת נקרא רחמים, ר"ל כשם שהקדוש ברוך הוא רחמן, כן עלנו להיות רחמנים. וכן אמרו חז"ל⁴¹⁹ שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים רחמנים

---

⁴¹⁷ תיקוני הזהר ד:

⁴¹⁸ שער ה'

דכתיב⁴²⁰ ונתן לך רחמים ורחמך והרבך ביישנין דכתיב⁴²¹ בעבור תהיה יראתו על פניכם גומלי חסדים דכתיב⁴²² למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו וגו' כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו, עכ"ל.

ביישנים זהו מלכות מתוקנת, רחמנים זהו התפארת כנ"ל, וגומלי חסדים זהו החסד.

ו) להעלות את ההתפארות לאצילות

התפארת נקרא כך מלשון "התפארות", וכנ"ל אם כח ההתפארות היא על מנת לקבל זהו דבר רע ומזיק לעולם, ואם האדם מתפאר על מנת להשפיע טוב לעולם זהו מצווה.

ומ"מ כדי לזכות להתפארות בקדושה, על האדם להפנים שהוא לא ראוי להתפארות כלל, ושרק המאציל העליון ראוי לזו ההתפארות. וכאשר יגיע לכך זה נקרא בלשון הקבלה שאותו צדיק העלה את התפארת נפולה בעולמות בי"ע לאצילות ר"ל למאציל, ואז ורק אז הקדוש ברוך הוא יצווה אותו להשתמש בהתפארות – בפאר והדר – על מנת שהעולם יקבלו ממנו את הטבתו.

והיות ושורש התורה היא בתפארת לכן כתב רבי נחמן שעל ידי עלית התפארת לאצילות כנ"ל, האדם יזכה לשיא ההתפארות – וזה ע"י אור התורה שנקראת פאר. וז"ל:

מי שמקדש את עצמו ועולה על מחשבתו התפארות, כשישבר ההתפארות ישיג ויקנה התורה.⁴²³

התפארות נפולה היא זו שהאדם מקבל אותה לצורך עצמו בלבד. וישנם אפשרויות לקבל התפארות מהדומם למשל דרך לבושים יפים ויוקרתיים, ודרך צומח כגון ע"י הבושם, ודרך החי כגון המלכים שהיה להם אריות בארמונותיהם "לשם ולתפארת", להגדיל את שמם בעולם ח"ו. וכן שיא ההתפארות היא זו שהאדם מקבל דרך הסובבים אותו, אם הוא למשל "אהוב הקהל" וכדומה, אז המין האנושי גורמים לו להתפארות הזו.

⁴¹⁹ יבמות עט.

⁴²⁰ דברים יג-יח

⁴²¹ שמות כ-כ

⁴²² בראשית יח-ט

⁴²³ ספר המידות הרהורים י

ולכן על האדם לדחות את כל הרצונות לקבל התפארות, מכל הבחינות שבדצח"ם, ובזה יעלה את התפארת לאצילות, ר"ל יזכה למוחין דגדלות שכנגד התפילין שנקראים פאר שנאמר עליהם "פארך חבוש עליך"⁴²⁴.

ז) תלמוד תורה

כתב הזהר⁴²⁵, וז"ל:

מאן דְאִיהוּ דְחִיל (יראה) מְגוּ (מתוך לימוד) אורֵייתָא (התורה) דְאִיהִי (שהיא ה)תְפָאָרְתָּ, דְמִנְיָה נְפֻקָת (כי התורה יוצאת ממנה – מהתפארת), כְּגוֹן דְאִיהִי שְקוּלָה לְגִבְיָה, וּבְגִין דְאִין כָּל יְרָאָה שְׁוָה, דְהָא יְרָאָת יי' היא מְלָכוֹת דְיִלְיָה, כְּלִילָא (והמלכות של התפארת היא כלולה) מְכָל פְּקוּדֵי אורֵייתָא (כי המלכות היא התכללות של כל האורות שמעליה), בְּגִין דְאִיהִי יְרָאָה (גבורה) דְנְפֻקָת מְגוּ תוֹרָה (תפארת) דְאִיהוּ (התפארת) עֲמוּדָא דְאֲמַצְעֵיתָא (עמוד האמצעי), דְאִיהוּ יְהוּ"ה (כי שם הוי"ה כנגד התפארת), דְבְּגִינָה אֲוִקְמוּהוּ מְאִרֵי מְתִנִיתִין (שבגלל זה הסבירו חז"ל) "גְדוּלָה תוֹרָה (תפארת) שְׁמִבִּיאָה לְאָדָם לִיְדֵי מַעֲשֵׂה" (עולם העשייה שכנגד ספירת המלכות), דְאִי בְרַ נֶשׁ לָא יַדַע אורֵייתָא (כי אם אין האדם יודע את התורה), וְאֲגָרָא דְפְקוּדֵיִיא דְיִלְיָה (וסכר של המצוות שלה, ר"ל איך האדם מתענג כאשר הוא מקיים המצוות בעצמו), וְעוֹנְשֵׁין דְיִלְיָה לְמָאן דְעֵבֵר עַל פְּקוּדֵיִיא (והעונשים שלה למי שעובד על המצוות, כי מי שאינו מקיים את התרי"ג מצוות – אין לו חיים, כי הוא בעצמו מזיק לעולם והעולם אינו אוהב אותו אלא אוהבים את עצמו ולכן מנצלים אותו), וּמָאן הוּא דְבְרָא אורֵייתָא (והתורה בא ללמדנו מי ברא את התורה, ר"ל גילוי של הקדוש ברוך הוא ודרכיו ומידותיו וספירותיו בכל מצווה ומצווה), וּמָאן הוּא דְיָהִיב לָהּ לְיִשְׂרָאֵל (ומי הוא זה שנתנה לישראל), אִיךְ דְחִיל לִיָּה וְנָטִיר פְּקוּדֵיִיא (איך אנו ניראה אותו ונשמור פקודיו), וּבְגִין דְאִין (ומטעם זה) אָמַר דָּוִד לְשִׁלְמָה בְּנֹו "דַע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעִבְדֵהוּ"⁴²⁶. (דע – ר"ל תלמד תורה כדי לדעת מה טוב ורע בסוד "עץ דעת טוב ורע", וכדי לדעת את דרכי המאציל – תיקון המידות, וכדי להפנים ולדעת שאין עוד מלבדו בליברך)

דְאִי בְרַ נֶשׁ לָא אֲשַׁתְמוּדַע הוּא דְיָהִיב לִיָּה אורֵייתָא (כי אם האדם לא יידע מי נתן לו את התורה, ר"ל שאם ילמדו את התורה בדרך "חכמה" בלבד, כמו לימוד של חכמות העולם,

⁴²⁴ ברכות יא.

⁴²⁵ תיקוני זהר ו.

⁴²⁶ דברי הימים א כח ט

ולא כדי לגלות את הרצון הטוב שלנו וכדי לעשות מעשים טובים כל היום ולעזור לעולם ולאנושות להיות טובים), ומני ליה לנטרא לה, איך דחיל מניה ועביד פקודיו (איך יראה מאתו יתברך ויעשה מצוותיו?), ובגין דא אוקמוהו רבנן (ולכן דרשו ז"ל), "ולא עם הארץ חסיד, ואין בור ירא חטא" (והיינו כנ"ל, שכל מטרת הלמוד הוא על מנת להפוך את כלל האנושות לטובים ומטיבים, ותו לא).

בגין דאורייתא דאיהי תרי"א (בגלל שהתורה – תפארת, שהיא כוללת תרי"א מצוות) מתרין דרגין אתיהיבת (ניתנה משני מדרגות – ספירות), מחסד וגבורה, דמתמן (שממש) תרין פקודין (שתי מצוות) אהבת חסד ודחילו דגבורה דאיהי (שהיא) יראה, דבהון אשתלימו תרי"ג פקודין (שעל ידי שתי ספירות אלו נשלמו התורה להיות תרי"ג מצוות), ובגין דכל אורייתא ופקודה (ובגלל שכל התורה והמצוות) מתרין סטרין אתיהיבת (משני צדדים ניתנה, צד החסד ואהבה וצד הגבורה ויראה, לכן), אוקמוהו רבנן (דרשו חז"ל) "ולא עם הארץ חסיד, (מצד החסד ואהבה) ואין בור ירא חטא (מצד הגבורה ויראה).

ואי תימא הא (ואם תאמר הלא) חסד גבורה דמתמן (שממש משתלשל ספירת ה)מלכות איהי (המלכות בעצמה היא גילוי של) אהבה ויראה, איך אוקמוהו רבנן "גדולה תורה שמיביאה לאדם לידי מעשה" (איך אמרו חז"ל דבר זה שמשמע שהמטרה היא המעשים ולא גילוי האהבה והיראה), דמהכא (שמכאן) משמע "דכל הקודם יראתו להכמתו חכמתו מתקיימת" (והיראה היא המטרה ולא המעשים. הרי לכאורה סתירה האם המעשים הם התכלית או היראה ואהבה)? אלא כלא קשוט (הכל אמת, דהיינו באור דיחידה אין דבר שקר ח"ו, אלא כל דברי חז"ל הם מדרגות מסוימות בדרך הדבקות), תפארת אתקרי (נקרא) אדם (כנודע ששם ז"א כנגד שם מ"ה שנכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וגמט' של שם זה הוא מ"ה כגמ' של תיבת "אדם"), כגוןא דיליה הנה (כדוגמתו היה) אדם הראשון דלתתא (שהתגלה עלי אדמות), דאוקמוהו עליה (שדרשו על אדם הראשון חז"ל) "דהנה ראשון למחשבה ואחרון למעשה", ובגין דא אוקמוהו (דרשו) רבנן, "ישאל עלה במחשבה ליבראות", דאתמר עליהו "אדם אתם", אוף הכי תפארת דאיהו יהו"ה, איהו ראשון למחשבה דאיהי חכמה עלאה, ואחרון למעשה דאיהו י' מן אדנ"י, חכמה תתאה, יראת יי', מלכות דיליה. עכ"ל.

נמצאנו למדים שהתורה משתלשלת מספירת התפארת. והיות והתפארת היא הממצעת בין החסד וגבורה, לכן כל מטרת התורה היא ללומדה על מנת לאהוב את ה' ומצוותיו ולעשות חסדים עם העולם כולו, ועוד גם כדי ליראה את ה' ביראה הרוממות וכבוד ויראת

העונש, ר"ל בהפנמה ש"אם אינני שומר ומקיים את עצות ה', אז אני יסבול מכך, כי עצת ה' היא תקום, והיא הדרך הטובה ביותר כדי לענג אותי ואת העולם".

ולעניין זה כתב הרמ"ק⁴²⁷, וז"ל: אין ספק שמדת התפארת הוא העסק בתורה, אמנם צריך זהירות גדול שלא יתגאה אדם בדברי תורה שלא יגרם רעה גדולה (גאוה מושרשת בגבורה, דהיינו שבירת כלי הגבורה, והיינו כנ"ל צריך שהחסד והגבורה שהם אהבה ויראת ה' ישפיעו לתפארת שר"ל בלימוד, והגאוה היא קלקול הגבורה, כי מי שמתגאה בוודאי שאינו יראה ה', אלא הפוך הוא מטיל אימה ופחד על הבריות ועושה את עצמו "אלהים" ח"ו), שהרי כמו שהוא מתגאה כך גורם שמדת התפארת שהיא התורה תתגאה ותסתלק למעלה חס ושלום (הכוונה שלא יכנסו המקיפים שלו לפנימיותו) אלא (מה הדרך לקנות את התורה) כל המשפיל עצמו בדברי תורה (תיקון המלכות, שהוא מרגיש "עני ודל" וחסר מכל, א"כ איך יתגאה ח"ו) גורם אל התפארת (תורה) שתירד ותשפיל עצמה להשפיע למלכות (דהיינו למי שיש לו מידת הענוה – מי שתיקן את המלכות. והיינו דבריהם ז"ל שהתורה משולה למים – חסד, שהיא ראש ספירות הז"א שכנגד התפארת, מה מים הולכה למקום הנמוך ביותר, כך דברי תורה נכנסים למלכות).

ועוד כתב הזהר⁴²⁸, וז"ל:

חכימין כלהו אינון רשימין דיוקניהון בחכמה, ונבונין רשימין דיוקניהון בבונה, ומארי גמילות חסדים דיוקניהון רשימין בחסד, וגברין ביצריהון כלהו רשימין בגבורה, ומארי תורה כלהו רשימין דיוקניהון בעמודא דאמצעייתא (בתפארת), ונביאים כלהו רשימין דיוקניהון בנצח והוד דאינון תרי סמכי קשוט, וצדיקים נטרי ברית כלהו רשימין דיוקניהון בצדיק (תיקון היסוד, בסוד "צדיק יסוד עולם"), ומארי מלכותא כלהו רשימין במלכות, ומארי יחודא כלהו רשימין בכתר עלאה דאיהו מחשבה, דתמן צריך לסלקא יחודא במחשבה סתימא, ובכלהו תקונין אליון צריך לשבחה לעלת על כל העלות, דאיהו מלגאו כנשמתא בגופא. עכ"ל.

ועוד לימד אותנו רח"ו⁴²⁹ שיש חלוקה בתיקון התלמוד תורה, וז"ל: גם דע, כי האדם שאינו עוסק בתורה, פוגם בספירת הת"ת, שבכל עולם מד' עולמות אבי"ע, (ומי שלומד את התורה מתקן את אותו עולם) כי התורה היא בת"ת שבכל עולם. האמנם יש בה ד' מדרגות וסימנם פרד"ס, והם, פשט, רמז, דרש, סוד. ומי שזכה לירד לעומק ארבעתם זוכה לסוף

⁴²⁷ תומר דבורה פרק ז

⁴²⁸ תיקוני זהר כ"ג:

⁴²⁹ שער הגילגולים הקדמה יז

כל המעלות (לתיקון התפארת של כל האבי"ע), ועליו נאמר "יעשה למחכה לו". האמנם מי שלא רצה לעסוק אפילו בפשטי התורה והמקרא, פוגם בת"ת שבעשיה (כי תורת הפשט משתלשלת לתפארת של העשיה). ומי שלא רצה להביא ראיה לדבר (שהוא תורת הרמז, והוא כנגד לימוד המשניות ותלמוד), פוגם בת"ת שביצירה. ומי שלא עסק בדרשות התורה, פוגם בת"ת שבבריאה. ומי שלא עסק בסודות התורה, פוגם בת"ת שבאצילות עכ"ל.

וכתב הרש"ש, וז"ל:

נודע כי תורה שבכתב היא בז"א דאצילות ותורה שבעל פה בכל פרטיה היא בנוקבא דז"א דאצילות. ובמקום אחר כתוב כי מקרא בעשיה, ומשנה ביצירה, ותלמוד בבריאה, וקבלה באצילות, א"כ מוכרח הוא כי מקרא היא בעשיה דז"א דאצי' ר"ל בפרצוף החיצון דז"א הנק' עשיה, וקבלה ותלמוד ומשנה הם באצילות בריאה יצירה דנוק' שהם פרצופי או"א וז"א דנוק' דז"א דאצילות. ונודע כז"א יש לו ג' פרצופים, והפרצוף הפנימי הוא כלול מחב"ד חג"ת נה"י והוא כל שיעור אורך קומת ז"א. והפרצוף האמצעי הוא כלול מחג"ת נה"י בלבד ולכן מלביש לפרצוף הפנימי מחג"ת והוא שיעור חג"ת נה"י דז"א בגדלות, והתחלתו מן הגרון. ופרצוף החיצון הוא כלול מנה"י בלבד ולכן הוא מלביש לפרצוף האמצעי מהחזה שבו שהוא הנה"י והוא שיעור נה"י דז"א בגדלות דהתחלתו מהחזה, עכ"ל.

ח) מלכות דתפארת

התפארת, כנ"ל, נתקנת גם על ידי לימוד התורה הקדושה. ואחד מהתיקונים של המלכות הוא ביטול, ר"ל שיקבל את שפלותו ביחס למאציל, שאינו שולט על כלום כי אם על תיקון המידות כמו שהעיד משה רבנו ⁴³⁰ " וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שִׂאֵל מֵעַמְּךָ כִּי אִם לִירְאָה (תיקון ספירת הגבורה) אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו (יסוד הכולל את הז"א) וְלִאֲהַבָּה אֹתוֹ (חסד) וְלַעֲבֹד אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ (בינה) וּבְכָל נַפְשְׁךָ (הנפש כנגד המלכות)".

---

⁴³⁰ דברים י, יב

ולפי זה נמצא שה"מלכות של התפארת" בהקשר שלנו היא למעשה קבלת השפלות שלנו ביחס למאציל, וע"י זה זוכים לתורה – שהיא תפארת לאדם.

ודברים אלו אנו רואים כמה וכמה פעמים בדברי חז"ל, ונזכיר כמה מהם כאן.

ידועים הם דברי ר"ע שהיה בתחילת חייו עם הארץ, ובסוף חייו הוא זה שהעמיד את החמישה התלמידים שהעבירו כמעט כל התורה שבעל פה שאנו לומדים בכל יום. איך רבי עקיבא זכה לזה? בתחילת דרכו היה צריך לקבל את שפלותו, לתקן את המלכות. ודבר זה התבטא כאשר התבייש ללכת ללמוד עם ילדים קטנים בתלמוד תורה, כי פחד בליבו "מה יאמרו עלי", ואמרה לו רחל אשתו בדרך משל, אם תוציא לשוק חמור שתשים בין צלעותיו אדמה ופרחים, נכון אנשים יבוא ויצחקו ממנו? וענה שזה נכון. ואם תוציא אותו כמה ימים ברצף, לאחר מספר ימים האם עדיין יצחקו עליו? ענה רבי עקיבא שלא, כי יתרגלו לדבר. א"כ גם עליך יצחקו בהתחלה, ולאחר כמה ימים ישכחו ממך. וכן קיבל רבי עקיבא את המסר ונכנס לפחד להרגיש אפס, וכך תיקן את המלכות.

ועוד תיקון המלכות הוא "לשמוח בחלקו" וכן מצאנו שרבי עקיבא התבונן בטוב אע"פ שהיה עני מרוד, וכן אמרו ז"ל⁴³¹ ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתיה דכלבא שבוע (ר' עקיבא קידש את ביתו של אדם עשיר מאוד שהיו מכנים אותו בשם "כלבא שבוע" על שם שכל מי שהיה נכנס אצלו רעב כמו כלב, היה משביעו, וידוע שהכלבים עזי נפש, לא ידעו שובע", ואע"פ כן הצליח העשיר הזה לתת לו תחושת שובע ולשמחו) שמע כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה (ונדר נדר שלא ייהנו רבי עקיבא וביתו – רחל, מכל עושרו, וזה מטעם שלא הסכים שביתו תתחתן עם עם הארץ) אזלא ואיתנסיבה ליה בסיתוא (הלכה והתחתנה בחורף) הוה גנו בי תיבנא (היו ישנים על תבן) הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה (היה רבי עקיבא מוריד תבן משערות אשתו, ו)אמר לה "אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא" (אם הייתי יכול הייתי קונה לך תכשיט יקר ערך הנקרא "ירושלים של זהב, שהוא כמין טס ששמות נשים חשובות על מצחם עם ציור של ירושלים, וכולו עשוי זהב). אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא (בא אליהו הנביא ונדמה כבן אדם אע"פ שהוא מלאך, ודפק על הדלת שלהם). אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה (אמר להם אליהו הנביא תביאו לי קצת תבן, כי אשתי ילדה לי בן, ואין לי כלום כדי לתת לה לשכב). אמר לה ר' עקיבא לאנתתיה (לאשתו, רחל) חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה (תיראי שיש אנשים שאפילו תבן אין להם). עכ"ל.

---

⁴³¹ נדרים נ.

מכאן אנו רואים שאע"פ שעוד לא למד, רבי עקיבא היה בעל מידת המלכות, שמח בחלקו.

ועוד מידת המלכות הוא תיקון ה'כבוד', ר"ל בתחילה על האדם לדחות את הרצון לקבל כבוד מהסביבה (אנשי, מכלי כמו רכב ובגדי וכו') ולאחר מכן א עשה את זה ולא רצה לקבל כבוד, אז המאציל משפיע על אותו צדיק "כבוד אלהים". וכן מצאנו בר"ע, שאז"ל, וז"ל⁴³²: ארבעה נכנסו לפרדס, ואלו הם ר' עקיבא וכו' בן עזאי וכו', ר' עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום. והוסיף הרב גיקטליא⁴³³ וז"ל: ואף ר"ע בקשו מלאכי השרת לדחפו, א"ל הקב"ה "הניחו לו לזקן זה שראוי הוא שישתמש בכבודי".

וכן מצאנו עוד מחז"ל⁴³⁴: משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה. עכ"ל.

והסביר רח"ו⁴³⁵ שכבוד התורה ר"ל שזכה לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, והיינו זכה לפנימיות התורה בלי לבושים של סיפורים, שזוהי כבוד התורה. וז"ל: כי בלי ספק בהיותם עוסקים בתורה בפשטיה ובסיפוריה לבד היא לובשת בגדי אלמנותה ושק הושת כסותה, וכל האומות יאמרו לישראל "מה דודך מדוד", מה תורתכם מתורתנו? הלא גם תורתכם היא סיפורים בהבלי העולם ח"ו. ואין לך עלבון תורה גדול מזה, ולכן אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שאינן עוסקים בחכמת הקבלה שהיא נותנת כבוד לתורה, כי הם מאריכים הגלות וכל הרעות המתרגשות לבא בעולם, עכ"ל.

אשרינו שזכינו להדבק בדרכי ה' ע"י לימוד פנימיות התורה!

ועוד ידועים הם דברי חז"ל⁴³⁶ אמר רב מתנה מאי דכתיב⁴³⁷ "וממדבר מתנה" אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמודו מתקיים בידו. עכ"ל. וידוע שהמדבר כנגד מידת האדם שכנגד תיקון המלכות. ולזה אנו מתפללים בסוף תפילה שמונה עשרה "ולמקללי נפשי תדום". [...] מאי דכתיב וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ומבמות הגיא א"ל אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה

---

⁴³² חגיגה י"ד:

⁴³³ ספר החשמל

⁴³⁴ סוטה פ"ט משנה טו

⁴³⁵ בהקדמה ספר עץ חיים, נמצא ב"כתבי מורי" עמוד ח' בהוצאת אהבת שלום.

⁴³⁶ ערובין נד

⁴³⁷ במדבר כא, יח

נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם מגיס לבו הקדוש ברוך הוא משפילו שנאמר ומבמות הגיא ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר⁴³⁸ "כל גיא ינשא". עכ"ל.

ועוד אמרו ז"ל⁴³⁹ אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב "הוי כל צמא לכו למים"? לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה. עכ"ל. והיינו כנ"ל ע"י השפלות – תיקון המלכות, זוכה האדם לתורה – תפארת.

ועוד אמרו ז"ל שהתורה נקנית במ"ח קניינים⁴⁴⁰, ואחד מהם הוא הענווה, ועוד השמחה, והיינו תיקון המלכות.

ועוד מצאתי כתוב בספר הבהיר⁴⁴¹, וז"ל: ומה חכמה נתן הקב"ה לשלמה? שלמה נושא שמו של הקב"ה (שמו ר"ל תיקן את הכלי, המלכות. כדברי רח"ו "והיה ביום ההוא יהיה (חו"ב, ר"ל בזכות המוחין שישרו על כלל האנושות בהכרה ברורה באהבת ויראת ה') הוי"ה (ז"א) ושמו (מלכות) אחד (דהיינו זיווג זו"ן, שהמלכות של כלל העולמות תהיה כמו ז"א,, ולכן ז"א ישפיע לה כשם שהבעל משפיע לאשתו. וזה היות והמלכות שהיא כנסת ישראל – נשמת ישראל תהיה דומה לז"א, ר"ל כל מעשיה יהיו לשם שמים והשפעה) כדאמרינן כל שלמה האמור בשה"ש קודש לבד מאחד, אמר הקב"ה הואיל ושם כבודי, אשיא לך בתי. והא נשואה היא! (לעם ישראל בהר סיני) אימא במתנה נתונה לו, דכתיב (מ"א ה' כו) "וה' נתן חכמה לשלמה", ולא פירש, והיכן פירש, להלן שנאמר (שם ג' כח) כי ראו חכמת אלהים בקרבו. לעשות משפט, הוי אומר אותה חכמה שנתנה לו אלהים ושהיא עמו בחדרו היא בקרבו לעשות משפט, מאי לעשות משפט, אלא כל זמן שאדם עושה משפט חכמת אלהים בקרבו, זאת עוזרתו ומקרבתו, ואם לאו מרחקתו, ולא עוד אלא מייסרתו דכתיב (ויקרא כ"ו כח) ויסרתי אתכם אף אני. עכ"ל.

נמצא שע"י זיכוך הכלי – מלכות, ע"י זה האדם זוכה לאור החכמה. וכן הוסיף לומר הספר הבהיר: ומאי ניהו "מלא כל הארץ כבודו" (ארץ וכבוד היינו מלכות), אלא כל אותה ארץ שנבראת ביום הראשון שהיא למעלה כנגד ארץ ישראל, מליאה מכבוד השם, ומאי ניהו? חכמה דכתיב (משלי ג' לה) "כבוד, חכמים ינחלו", ואומר (יחזקאל ג' יב) "ברוך כבוד ה' ממקומו" (ועניין ה'ברכה' כנגד ספירת החכמה):

---

⁴³⁸ ישעיה מ ד

⁴³⁹ תענית ז.

⁴⁴⁰ אבות, ו, ו

⁴⁴¹ אות סה

וישנם עוד הרבה דוגמאות כהנה, ודי למבין.

ט) הנהגת המשפט

כתב הרב גיקטיליא⁴⁴²: וכשהשם יתברך מביא בני העולם במשפט, מתלבש בבגדים ממוצעים בדין ורחמים ומוציא דגל שהכול תלוי בו ומקוק עליו שם יהו"ה יתברך' ואינו לובש לא בגדי רחמים גמורים ולא בגדי דין גמור, שאינו דן את בריותיו במידת הדין גמור ולא במידת רחמים גמורה, אלא במידת הדין מעורבת עם מידת רחמים; ועם כל זה מידת רחמים מרובה ממידת הדין, והסוד ארך אפים ורב חסד (שמות לד). ואמרו ז"ל: רב חסד מטה כלפי חסד. ומאחר שאמר 'רב חסד', משמע שיש בו קצת דין; שאם כולו חסד, מדוע צריך לומר רב חסד? מה לנו לרב או למעט? אלא פירוש הפסוק כך הוא: כשהאדם חוטא, אין השם נפרע ממנו מיד אלא מאריך אפים וממתין אולי יחזור בתשובה. לא חזר בתשובה, דנין אותו כפי מעשיו. ואף על פי שדנין אותו, ברב חסד דנין אותו, ומטה כלפי חסד אם ימצאו לו זכות מעט. ואם לא ימצאו לו זכות, גומרין דינו על חטאו. וזהו סוד 'רב חסד ואמת', כלומר: 'ארך אפים', בתחילה, ו'רב חסד' בשעה שדנין את האדם, ו'אמת', כשגומרין דינו, אפילו לעונש. כלומר, ב'אמת' בא עליו העונש, מצד הדין הישר. וזהו שאמר 'ברוך דיין האמת', ואומר: אל אמונה ואין עול (דברים לב, ד).

נצח

א) ניצוח

הנצח שנפל לעולמות בי"ע הוא הרצון לקבל תענוג של 'ניצחון', והיינו כאשר האדם מנצח את חברו על מנת לקבל דבר – גאוה, תאוה וכו'.

ועלנו לא לרצות לנצח חברנו כלל, וכל פעם שיבוא נסיון עלנו לשתוק ולא לנסות לנצח כלל וכלל. וכאשר יתרגל בדבר הזה נקרא שהוא מעלה את הנצח לאצילות – מאציל.

---

⁴⁴² שיערי אורה ה'

ושרק ה' הוא זה שמנצח לא 'אני'. ואז ורק אז, יהיה לו מצווה להשתמש במידה הזו על מנת להשפיע לעולם, ולנצח את הרשעים ללמדם דרכי ה'.

ובעניין הנצח - ניצוח כתב הזהר⁴⁴³, וז"ל: שְׁבִיעָה בְּנִצּוֹחַ דְּאִיהוּ נִצַּח יִשְׂרָאֵל, וְעֲלִיָּה אֶתְמַר⁴⁴⁴ "יְגַם נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר, וְעֲלִיָּה אֶתְמַר (תהלים כב א) לְמִנְצַח עַל אֵילַת הַשָּׁחַר, לְמִנְצַח עַל הַשְּׂמִינִית (שם יב א), קֵאן שְׂמִינִית הוֹד, וְאִיהוּ נִצַּח עָלֶיהָ.

הרי מפורש שהנצח הוא כח של ניצוח.

וכח הניצוח בקדושה הוא כאשר האדם מנצח את יצרו הרע והרצון לקבל.

ב) נצח בתפילה

מידת הנצח מתחלקת בעצמה לעשר מידות כנודע שכל ספירה מתחלקת לעשר ספירות.

ובחי' המלכות של הנצח' הוא התפילה דרך מליצה ושכנוע. ר"ל מידת הנצח - הוא כח הניצוח, וספירת המלכות - היא תיקון התפילה. וידוע שלפי תורת ההתכללות של הרש"ש הנצח של המלכות זהו המלכות של הנצח, והיינו כנ"ל תפילה בדרך שכנוע.

לימד אותנו רבי נחמן שה' אוהב שמנצחים אותו, היינו שימוש במידת הנצח בקדושה.

וז"ל⁴⁴⁵: "זמרו למי שמנצחין אותו ושמה"⁴⁴⁶ כי צריכין לנצח אותו יתברך כביכול. כי אף על פי שנדמה להאדם שהשם יתברך אינו רוצה לקרבו מחמת שקלקל הרבה (והוא בחי' אחר באחור. ועליו להיות פנים באחור, פנים של האדם ר"ל רצונו שהוא פנימיותו, וכאן נקרא "אחור באחור" עם המאציל, דהיינו כי מצד האדם אין לו רצון לעשות רצון ה', וה' אינו מקרבו אליו. ועל האדם להיות "פנים באחור" והוא כאשר האדם רוצה לעשות רצון ה' וזה נקרא "פנים", ומ"מ ה' מסתיר פניו ממנו ואינו עונה לתפילותיו וזה נקרא "אחור". וטעם הדבר למה המאציל הופך עדיין את פניו הוא כדי שירדוף האדם אחרי המאציל ויבטוש את הרע שלו לגמרי, ואז יחזור המאציל להיות פנים בפנים עמו. ועיין על המדרגות פב"פ ואחב"א שהסברנו בתחילת הספר), וגם עכשיו אינו מתנהג כראוי כרצונו יתברך

⁴⁴³ תיקוני הזהר כח: בסוף

⁴⁴⁴ שמואל א טו כט

⁴⁴⁵ סיחות הר"ן אות - סט

⁴⁴⁶ פסחים קיט.

(כנ"ל הוא אחר באחור), אף על פי כן צריך האדם לחזק עצמו ביותר ולהשתטח עצמו לפניו ולפרש כפיו אליו יתברך שירחם עליו ויקרבהו לעבודתו (ויהיו בבחי' פנים באחור בתחילה ואח"כ פנים בפנים), כי "אף על פי כן אני רוצה להיות ישראלי". נמצא שרוצה לנצח את השם יתברך כביכול, והשם יתברך יש לו שמחה מזה שמנצחין אותו כביכול, עכ"ל.

והיינו אם ח"ו נגזרה גזרה רע על ישראל, בא הצדיק לבטלה לא רק דרך בקשה "ה' תבטל את אותה הגזירה", אלא משכנע את המאציל למה הגזירה אינה טובה גם למען ה' בעצמו כביכול. וכמו שמצאנו רבות כהנה בדבריהם ז"ל.

למשל כאשר יעקב חזר להוריו התפלל לה' שלא יזיק לו עשו ואמר ⁴⁴⁷ "ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך, קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשיתה את עבדך, כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות, הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים, ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתני את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב" – התחיל במיעוט עצמו ובשבח וגדולת הבורא, ואח"כ ביקש שמירה דרך ניצוח – ר"ל "אתה הבטחתה לי, וכל הבטחה לטובה חייבת להתקיים".

ועוד מצאנו שאברהם האריך בשכנוע כדי לבטל את הגזירה על אנשי סדום ואמר ⁴⁴⁸ "ויגש אברהם ויאמר האף תקספה צדיק עם רשע: אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תקספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה: חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט: ויאמר יהו"ה אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם: וען אברהם ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר: אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה: ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים: ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל אדני ויאמר אולי ימצאון שם עשרים ויאמר לא אשחית בעבור העשרים: ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם אולי ימצאון שם

---

⁴⁴⁷ בראשית לבי

⁴⁴⁸ בבראשית פרק יח כג עד לג

עָשָׂה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחֵת בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרָה: וַיִּלֶּךְ יְהוָה כַּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וַאֲבָרָהֶם שָׁב לְמִקְמוֹ.".

ועוד ⁴⁴⁹ "יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִי לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְּן אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכּוֹ לְפָנֶיךָ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם".

ופירש האבן עזרא וז"ל: "הוא ישלח מלאכו": תפלה, ואילו הייתה נבואה, למה אמר ואם לא תאבה האשה? ופירש הרשב"ם וז"ל: ה' אלהי השמים - שהביאני כאן ונתן לזרעי זאת הארץ, ידעתי שאינו רוצה שירחק זרעי מכאן, שאם כן, מה לו להק' להביאני כאן? לפיכך יודע אני שישלח מלאכו להצליח דרכיך לקיים לי הבטחתו:

ועוד: "וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר: הַבְּדִלּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת (קורח ועדתו) וְאֲכַלְהָ אֹתָם כְּרָגַע: וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל אֱלֹהֵי הַרְוּחֹת לְכֹל בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד וַיִּחָטֵּא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָף:"

ג) גבורה דנצח – לנצח את הרע של חברו

ועוד יש ספירת הגבורה וקו שמאל של הנצח, והוא הניצוח בין הצדיק לרשע, שחייב הצדיק להכניע את הרצון לקבל של חברו, וזהו אומרם ז"ל "דע מה תשיב לאפיקורס". ולא דווקא רק אפיקורס, אלא כל אדם שרוצה לעצור מעלות מדרגה אחר מדרגה, צריך הצדיק לעוררו ולומר לו שהוא עדיין לא הגיע לאצילות ולא"ק, והראיה שאין לו כח הנבואה וכל הטוב שהבטיחו רבותינו, ולכן הצדיק צריך לשכנע הרע שבתלמיד ולהוכיחו על ידי וויכוחים של קדושה ועל מנת להיטיב לתלמיד עד שייכנע הרע שבתלמיד ויקבל שפלותו.

ד) ניצוח של יצרו הרע

---

⁴⁴⁹ בבראשית פרק כד ז

ועוד הגבורה של נצח הוא כאשר מנצח את יצרו הרע ומתגבר על הרצון לקבל גאווה וכעס, כי שורש הקו שמאל והגבורה הוא מידת האש – גאווה וכעס, וניצוח על יצרו נקרא "גבורה של הנצח", או "נצח דגבורה" (כי לפי תורת הרש"ש שניהם אותו עניין לאחר התיקון כנודע).

ה) חסד דנצח – ניצוח בהשפעה וחסד

בחי' החסד של הנצח הוא כאשר האדם מנצח יצרו על תאוותיו ולא רוצה לקבלם על מנת לקבל אלא רוצה להשפיע.

ועוד ידוע שקו ימין בכללות הוא קו החסד, והנצח הוא השתלשלות של החסד כנודע, והיינו גילוי האהבה. וכנ"ל בביאור ספירת החכמה וחסד, ישנם שלוש מדרגות באהבה – קו ימין, ראש וחכמה, תוך וחסד, וסוף כנגד הנצח. ואהבה זו שבא מספירת נצח היא אהבה וחסד שמשפיע האדם לזולת טוב, אבל דבר זה לא טיבעו של אותו אדם, ולכן עליו להתגבר כדי לעשות פעולת חסד, ולנצח את יצרו הרע שמקשה עליו ההשפעה. ואהבה והשפעה הזו לא נותנת לו תענוגים, אלא אדרבה צער וקושי. לכן השפעה זו מועטת ולא שלמה, כי אינו אוהב ממש, אלא משתדל לאהוב. וזה לעומת ספירת החסד שהאדם משפיע מאהבה ורצון, ולכן מתענג בהשפעתו לזולת. וההבדל בין ספירת החכמה לחסד הוא שספירת החכמה הוא אהבת ה' וישראל בבחי' 'בכח', וספירת החסד הוא ההשפעה של אותה אהבה בפועל.

וכתב השערי אורה⁴⁵⁰: ודע כי יהוה צבאות, שהוא עמוד הימין, הוא הנקרא נצח בפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד" ⁴⁵¹ שהוא הנצח שמעמיד חסדו לישראל, כאומר: "האפס לנצח חסדו" ⁴⁵². וזהו מקום שגוזר גזירות טובות על ישראל בהידבקו בכתר עליון, ואינו חוזר בו לעולם, וזהו סוד שנאמר: "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם" ⁴⁵³. ולפי שצריכין ישראל תמיד להידבק ולהתחזק במידת נצח שהוא סוד הימין (אהבה והשפעה חיבור הטבה, הסתכלות בטוב והשלם) שעומדת להכריע את השמאל (דינים,

---

⁴⁵⁰ שער ג'

⁴⁵¹ דבה"א כט, יא

⁴⁵² תהלים עז, ט

⁴⁵³ שמואל א, טו

הסתכלות בחוסר שלמות ורע), ונקראת נצח לפי שהיא מנצחת מלחמות ישראל, לפיכך הוצרך דוד המלך עליו השלום לומר בספר תהילות 'למנצח מזמור לדוד'. בכל מקום שהוא מזכיר 'למנצח' הוא כנגד מידת נצח, ובכל מקום שהוא מזכיר 'הודו לה' כי טוב' הוא כנגד מידת הוד, וסימן שבהם הנצח וההוד.

וצריך אני לעוררך על עניין גדול ועמוק: דע כי שלושת נרות יאירו מלובן ההשגחה הנקראת עין הרחמים, ונקראים חסד נצח ותפארת וכשאלו שלוש נרות מאירים ומסתכלים בספירות, אז כל העולם בשמחה ובצהלה ובשלמות ואין צרה ואין פגע רע (ר"ל האדם שזכה לעורר את הספירות הללו – חסד ונצח שה מקו הימין והאהבה, והתפארת שגם נוטה לקו הימין, אז הוא רואה רק את השלמות והטוב של הזולת, ולא מה שחסר כדי להשלים את העולם, כי הסתכלות על החוסר הוא בסוד גבורות ומוחין דקטנות, והסתכלות בטוב הוא סוד המוחין דגדלות⁴⁵⁴), כי עין הטובה משגחת על כל היצורים וכל העולמות כולן עומדים במלוי ובשלמות (וידוע שהאדם הוא עולם קטן, דהיינו שאותו צדיק שהתעורר אצלו אותם הספירות רואה את העולמות – אנשים – שלמים וטובים).

ולפעמים שהמידה הנקראת נצח, ונקראת י"י צבאות, כשהיא עומדת במקומה למטה אפשר לגזור דין לטובה, ולפעמים מתהפכת לעונש, הכול לפי המעשה. אבל אם עלתה מידת נצח דרך הצינורות ונדבקה בנצח העליון אשר בעין הרחמים ובמצח הרצון בראש הכתר וגזרה גזירות טובות על ישראל, אף על פי שאחר כך חטאו ישראל ואינן ראויים לאותה הטובה, אינה חוזרת בה. והטעם לפי שכבר עלתה מידת הנצח למקום שאינו נקרא אדם, והוא המקום הנקרא כתר, וזהו סוד 'וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם'. הטעם, שהרי המידה הזאת עומדת במקום שאינו נכלל בכלל אדם, ולפיכך 'כי לא אדם הוא'. אבל אם מידת נצח עומדת למטה בעיקרי תפארת, אפשר להינחם, שהרי במקום הנקרא 'דמות כמראה אדם עליו מלמעלה' (יחזקאל א) הדבר עומד, אבל במקום הכתר, 'כי לא אדם הוא להנחם'. ולפי דרך זה התבונן **כי הנצח עומד להיטיב ולעשות חסד עם ישראל**. ולפי דרך זה התבונן, בכל מקום שתמצא לשון נצח כתוב בו, הוא **המנצח אויבי ישראל והוא עומד לימין להיטיב לישראל**, וכן הוא אומר: נעימות בימינך נצח (תהלים טז, יא), ואומר: וגם נצח ישראל (שמואל, טו, כט). עכ"ל.

יוצא מדברי קדשו כמה בחי' יש לספירת הנצח:

---

⁴⁵⁴ ספר הכללים של הרמח"ל

- נצח מלשון ניצוח.

- מי ששורה עליו אור הנצח אינו חוזר בו לעולם, אלא נשאר השפעתו לנצח.

- ספירה זו גורמת לאדם להשפיע טוב ולעשות חסד.

- אדם ששורה עליו אור של הנצח, החסד או התפארת – לא רואה רע בעולם, אלא רואה אך ורק השלמות של כל דבר, והטוב שבכולם. ואע"פ שיש מדרגות בקו היושר בין בני האדם, מ"מ אין הבדלי המדרגות תלויות בכמות הרע שיש באנשים, אלא בכמות הטוב שלהם, כאשר כולם טובים ורוצים בטוב ובשלמות, אלא שאדם פלוני רוצה לבטאות את הטוב ביותר בעיניו בצורה א', והשני בצורה הב', ושניהם רוצים בטוב וטובים, אלא שאחד יותר טוב והשני פחות טוב. וזה לעומת הסתכלות בדרך הדינים, שרוצה 'להחריב את העולם', ר"ל כל עוד האדם שממולו לא הגיע למדרגתו לפחות, או לאצילות, נמצא שאינו שלם כי הוא אחוז ברע, וטבע האדם (בשבירה) לשנוא את השונה, ולכן אותו אדם שונא את מי שלא הגיע לשלמות שהוא הגיע. וזהו הסתכלות דרך ספירת הגבורה והדינים, ואם זה על מנת לקבל זה מתבטא במעשים, מחשבות או רגשות שבאים מגאווה, כי הוא חושב את עצמו יותר טוב, וזה גורם לו לכעוס על הזולת. ודרך הראיה הטובה הזו, הוא ממתק את הדינים ששורים על האדם ועל כלל ישראל, ומנצחים ישראל המלחמות היות ולא שורים עליה דינים ורע.

ו) השפעה מאת המאציל אל הנאצל

עוד מצאנו שבחינת הנצח הוא בחינת קבלת השפע מהמאציל אל המקבל, בבחינת משה שקיבל את השפע (ואהרון היה בבחינת הוד, שתפקידו להעבירו השפע של משה לכלל ישראל)

הוד

ישנם כמה בחינות שמאפיינות את ספירת ההוד.

א) העברת שפע שקיבל הנצח

בחינת ראשונה, ספירת ההוד הוא המעביר השפע שקיבלה ספירת הנצח מהמאציל ואז מעבירו לתחתונים, וזהו בבחי' אהרון שהיה מושרש בהוד והוא זה שקיבל ממשה והעביר את השפע לעם ישראל. ומשה שהוא כנגד הנצח מטרתו הייתה לקבל שפע ישירות מהמאציל.

ב) הודיה למאציל

ספירת ההוד נקראת כך על שם הודיה למאציל, ועל זה אמר הזהר⁴⁵⁵ וז"ל:

תְּמִינָאָה (ספירה שמינית החל מהכתר) בְּהוֹדָאָה, וּבִיָּה הָוָה מְשַׁבַּח דְּוֹד "הוֹדוּ לַה'", וְדֹא הוֹד וְדֹא, "לְמַנְצַח (נצח) הוֹדוּ (הוד)", בְּהוֹן רְמִיזִין נְצַח וְהוֹד, עכ"ל.

וכן כתב השערי אורה⁴⁵⁶: ונקראת מידה זו 'הוד' בפסוק זה, שנאמר: "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד" (דברי הימים, כט, יא) והסוד שנקרא הוד הוא בהיותו מתלבש במידת הגבורה והכוח, להשפיל האויבים ולנצח מלחמות ולהציל אוהבי ה', [...]. ולפי שזה הוא מקום ניצוח המלחמות ועשיית הנסים והנפלאות, אצל מקום זה נאמרות ההודאות. וכל מיני הודאות שאמר דוד עליו השלום בספר תהלות, אצל שתי מידות הללו סמוכות, וההודאות על הנסים והנפלאות, במקום זה קבועות, בסוד "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם" (תהלים קז, ח), ובסוד ד' צריכין להודות, וכו'.

תיקון ההוד ר"ל להודות לה' על מה שהוא נותן לך, ובמדרגה יותר עליונה גם על מה שהוא לא נותן, בבחינת גבורה וצמצום האור, כי יודעים שפנימיות הגבורה הוא ספירת החסד, והגבורות וצמצומים שה' לא נותן לנו מה שמתאווים, זה גם חסד. וכן כל הספירות מהגבורה עד למל', הם לבושים של החסד, כי הכל בשורש רק חסד, רק מתלבש לפני

---

⁴⁵⁵ תיקוני זהר דף כט. בתחילה

⁴⁵⁶ שער ג ד

להגיע אלינו בספירה מסוימת לפי רצון הנהגתו של הבורא, ונמצא שכל הספירות מושרשות ומושפעות מהחסד והאהבה של ה', גם ההגבלה ודינים שמקבלים, בבחינת "עולם (ז"א) חסד יבנה". וברגע שהאדם מתחיל להאמין (בלי הבנה שכלית) שעצם הגבלת האורות הם לטובתו, רק כרגע הוא לא מבין, אז הוא מודה לה' על הטובה המוסתרת, וזה באמונה תמימה. וכל שכן אם הוא מבין בחכמה ובינה שלו למה שפע מסוים יזיק לו, שיש לו להודות מעומק הלב. (למשל הוא מבין שזה לא לטובתו לזכות במפעל הפיס, כי ראה מחקרים שכ-70% מהזוכים עזבו את נשותיהם וילדיהם כל זה כדי "ליהנות מהחיים" בלקחנות גמורה בבלויים ומלונות וטוילים וכדומה, א"כ כל עוד הוא עדיין בבחינת עבד – שר"ל שנשאר עם אשתו כי זה סבל לעזוב אותה – בלקחנות וכפיה, כי זה עולה לו מלא כספים לעזוב אותה (לשלם לה מזונות והמוציא), א"כ בטל טעם בטל גזירה, כי כל אהבה שתלויה בדבר (בלקחנות) בטל דבר בטלה אהבה, לכן ברגע שיש לו אפשרות כספית הוא בורח כי זה שווה לו יותר. מה שאין כן אם הוא בבחינת בן שעושה רצון ה' כי הוא מפנים שזה לטובתו, ואם ה' אמר שצריך להתחתן, זה בוודאי שזה לטובתו, אם מפנים למה זה לטובתו אין לו טעם לעזוב את אשתו אפי' אם ירוויח בפיס, א"כ לא יזיק לו הכסף וה' ייתן לו (אא"כ יש טעם אחר שיזיק לו).

וכן מצאנו בכתבי רבי נתן⁴⁵⁷ בעניין תיקון ספירת ההוד על ידי ההודאה לה' שהיא הגורמת לאדם לצאת מהמידות הרעות ממטה למעלה, ועל זה אמרו ז"ל: ארבע צריכים להודות – יורדי מדבר, החבוש בבית האסורים, מי שהיה חולה ונתרפא, ויורדי הים⁴⁵⁸. ארבעת אלו כנגד ארבעה סוגים של יצרים וצרות הנפש שעוברים על האדם, כי כל הצרות בבחינת גלות השכינה כי "בכל צרתם לו צר"⁴⁵⁹. באלו הארבעה כלולים ומרומזים כל הצרות.

יורדי מדבר הוא תיקון מידת המלכות, שידוע שהמלכות נקראת "קרקע עולם" ושהיא כנגד מידת האדמה וכו', וכל זה מרומז ביורדי המדבר, והמדבר שממה – ר"ל המלכות כלי', ששם מקום הליסטים – מזיקי עלמא הרוחניים והגשמיים, כי ידוע שרגלי המלכות יורדות מוות, לכן בהשתלשלות שייכים במדבר ליסטים.

ונמצא שכאשר המאציל מוציא אותו ממדרגת המדבר הרוחני – העצבות והעצלות שכידוע הוא תיקון המלכות, והיא עיקר גלות השכינה שמשם כל התאוות בפרט תאוות המשגל וממון שבאים לאדם רק מהעצבות, ומשם כל הצרות ח"ו, אז צריך להודות, וזה נקרא בלשון המקובלים שמעלים המלכות ע"י ההוד – ר"ל מעלים את העצבות ע"י

---

⁴⁵⁷ ליקוטי הלכות ברכת ההודאה ו'

⁴⁵⁸ ש"ע סי' ריט

⁴⁵⁹ ישעיה סג, ט

ההודיה לה' בכל מה שנותן לו, ואז המל' עולה – פירוש משווה צורה עם המאציל, והיינו בכך שמשפיע, כי אי אפשר לאדם בעצבות להשפיע. ותיקון מידת האדמה היא כאשר שמח בחלקו⁴⁶⁰, ורק כאשר שמח בחלקו אז אפשר לתקן את שאר מידותיו העליונות (תאוות כעס ולשון הרע וכו'). לכן כשהמאציל מוציאו מהעצבות צריך להביא קורבן תודה, ועכשיו שאין לנו קורבנות, צריכין להודות בפה בכל ליבו – שזה בחי' שמחה (תיקון המל'), כי עיקר השמחה היא ההודאה לה' (הוד), וכן מעלים את המלכות – השכינה מהגלות (היצרים הרעים) כאשר עושה מצוה בשמחה. וזה עיקר תיקון ההודיה שחייבים להודות כשיוצאים מהצרה כדי לשמוח ולא לחזור לעצבות שוב, כי ע"י ההודיה משפיע אור למלכות, והיא מרגישה מלאה ומסופקת.

וכן ע"י שעושה האדם מצווה בשמחה עולה המלכות והולכת לעורר את כל הספירות העליונות לעבודת ה' – ר"ל לעורר כח ההשפעה, וזה מתחיל ממטה למעלה, והיינו בתחילה המלכות מלבישה את הנה"י – שהם כלי ההליכה ונקראים רגלין, וידוע שהנה"י כנגד הכבד – מקום הנפש, והיינו ההוד (הודיה) גורמת לעליית המלכות (ר"ל כאשר היא עצובה בבחי' רחל – המלכות מבכה, או בבחי' "מתה אנכי" – היא למטה, וכאשר היא שמחה זה נקרא שעולה), והיא מלבישה – מסיגה את מדרגת הנה"י, שהם גם בחי' השפעה – יסוד שהוא סוד ההתקשרות, כי אם האדם אינו שמח הוא ישפיע רע לעולם, ואם הוא שמח הוא ישפיע טוב, לכן לפני להתחיל להשפיע טוב מוכרח הוא להוציא המל' מהגלות. וכן מלבישה המלכות ומסיגה את הנצח והוד – פירוש כח הניצוח ע"מ להשפיע, וגורם לו להודות לה' בשמחה שוב ושוב.

העיקר כדי להתגבר בשמחה (תיקון ועליית המלכות) הוא שיסתכל על חסדי ה' ונפלאותיו שעושה עמו בכל יום ואפ' בתוך הצרה עצמה ולבטוח בחסדו ולשמוח בישועתו, וזה בחי' הולכי מדבריות – כשיוצא מהמל' דקלי' שהיא המדבר וזה בזכות שזעק לה', צריך להודות בשמחה וע"י זה מעלה המל' מבין הקלי' והוא התיקון הראשון. וכן היות והנמצא במדבר שמם הוא בלי מוחין דגדלות לכן חייב הוא להתבטל לרב שהוא צדיק אמת, ואז יצא מהמדבר ויכנס לישוב, וזה בבחי' "וידריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב".

ולאחר שהעלה המל' ע"י ההוד, צריך תיקון שני - להעלות הנה"י וזה בבחי' "יוצא מבית האסורים" והוא תיקון הרגלין, שע"י שמחת המצווה הולכת לעורר הכל לה' ית'. הרגלין נקראים כך על שם ההרגלים של האדם, וכידוע עבודה קשה היא לשנות את ההרגלים הרעים שלנו, ולכן נקרא אדם שיש לו קושי זה "חבוש בבית האסורים", שלא נותנים לו

---

⁴⁶⁰ רח"ו – שערי קדושה ח"א

לצאת ולהכנס להיכלי הקדושה בבחי' "גדר בעדי ולא אצא"⁴⁶¹. ומי שמתקן את הנה"י – רגליו, היצר הרע לא נותן לו לילך לבית הכנסת ולבית המדרש להתפלל וללמוד, ומכ"ש לילך לעורר את עם ישראל לעבודתו ית'. וכאשר ניצול משם צריך שוב פעם להודות בשמחה, וע"י זה מתקן הנה"י.

לאחר מכן הנה"י מלביש - מסיג את החג"ת, שהוא תיקון הידיים. וזהו בחי' "חולה שנתרפא", כי בחג"ת נמצא הלב שבו תלויים הרפואה והחולי, וכן מצאנו ברמב"ם שעיקר הבריאות תלוי במה שאוכל, וידוע שהאוכל מתברר בחלק התחתון של התפארת. ולפי זה מובן למה בברכת "רופא חולי עמו ישראל" יש לכון ששם הוי"ה בניקוד חולם שכנת ספירת התפארת. וע"י הידיים נמשך ברכת השכל (ובשכל כל החיות בבחי' "החכמה תחיה"), וכשפוגם בברכת הידים אז נעשה האדם חולה. וכשנתרפא צריך להודות לה' וע"י זה מגיע לתיקון החג"ת.

וכאשר תיקן את המל', נה"י, וחג"ת ע"י עשיית המצוות בשמחה וע"י ההודיה וע"י התבטלות לרבו שידריך אותו איך לרדוף אחרי המאציל, אז זוכה להכנס לתיקון החב"ד וזה "יורדי הים באניות" שהוא תיקון המוחין חב"ד. ותיקון המוחין תלוי בהסגת אור הכתר, פירוש הכתר הוא כנגד כח המסדר והמיישב – והיינו כאשר האדם מבין מה טוב ומה רע, ולמה ה' עשה מה שעשה, וכו', זה מורא שהסיג אור הכתר, ונכנס אור הכתר למוחין של חכמה בינה ודעת, ולכן יש לו הבנה ברורה. וכל עוד לא השיג אור הכתר אי אפשר להשיג שום השגה מחמת ריבוי אור, וזה נקרא יורדי הים שהרוח סערה מתגבר עליהם. וזה נקרא שרודף ע"י המוחין שלו להשיג את אור האין סוף – כתר. וידוע שספירת החכמה נקראת "ים החכמה" ולכן נרמז תיקון החב"ד ביורדי הים. וכאשר משיג את אור הכתר זוכה לראות ולדעת כמה גדולים מעשה ה'. (עד כאן קיצור דבריו של רבי נתן ז"ל).

ג) תולדות ההודיה

ענין ההודיה גורמת לו לדבקות בה' מכמה סיבות:

- זה מחדיר לו ללב שה' שולט עליו

---

⁴⁶¹ איכה ג, ז

- גורם לו להתבונן על כמה ה' נותן לו, וזה גורם לו להיות "חייב" להחזיר לו, כדי לא להרגיש נהמא דכיסופא.

- וכן זה גורם לו להתבונן על הטוב שיש באחרים וגורם לו לאהבת עולם (אהבה תלויה בדבר, כי מתבונן בטוב שה' עשה לו דרך אדם פלוני וכו') בינו לבין אשתו, ילדיו, חבריו, וכלל ישראל, כלל העולם.

- וגם בינו לבין ה' כי מחשב "אם ה' נותן ועושה איתי חסד, בוודאי שהוא אוהב אותי".

- גורם לו להפנים לליבו שגם הרע הוא טוב.

- ברגע שהוא אוהב אהבת עולם כי אוהב את הטוב שבאשתו, אשתו מרגישה מלאה ושלמה כלפיו, והיא מחזיר לו את האור, נמצא שיש לו שלום בית.

- ברגע שמתבונן בטוב של כולם, כולם אוהבים אותו.

ד) התוודות

בחינה אחרת שיש בהוד, הוד מלשון התוודות, כשם שמצאנו ביהודה שגדלותו הייתה שהודה על הרע שעשה. נמצא שכאשר האדם מתוודה לפני רבו או לפני ה', על כל הרע שעשה, הוא מתקן את מידת ההוד.

ה) ההוד ממשיך אור הגבורה

כתב השערי אורה⁴⁶²: השם הנקרא 'אלהים צבאות' (הוד) הוא סוד המידה המושכת כל מיני דין וגבורה מצד שמאל, ושואבת מן הבינה ומן הפחד, ולוחמת מלחמות י"י צבאות מעלה ומטה. עכ"ל.

---

⁴⁶² שער ג ד

תיקון הנצח והוד

הסביר לנו החלבן שיש לכל אדם כמה בחי' רוחניות, והיינו הנפש בכבד כנגד ספירת הנה"י, הרוח בלב כנגד ספירות החג"ת, והנשמה במוחין חב"ד. הכבד הוא כח התאוות הבהמיות וההרגלים שיש לאדם, בתחילה כאשר האדם לא מתוקן הם המושכים אותו לעבירות כמעט בעל כחכו. ולכן נקראים הנה"י בלשון רגלים כי הם בבחי' הרגלים שיש לאדם. וידועים הם דברי רח"ו שטיקור תוקף היצר הרע הוא בנו"ה בבחי' "רגליה יורדות מוות" – רגליה הם הנה"ה, יורדות מוות והיינו רשעים בחייה קרואים מתים כי אינם מחוברים לנתינה אלא רק לרצון לקבל.

ומטרתנו היא לגרום להשתלשלות האורות ממעלה למטה, והיינו דבר ראשון לומדים להיות אנשים טובים – זהו לימוד התורה הקדושה שמלמדת אותנו להיות טובים ומטיבים, לימוד זה הוא במוחין חב"ד – בנשמה. וכל עוד הלימוד לא הופך אותו בפועל להיות אדם טוב זה נקרא שהאור אין סוף נכנס רק במוחין שלו ולא בגופו – ז"ת, שהם מידותיו בפועל, וזה כמו שאמרו על עשו שציד בפיו, שידע הרבה תורה אבל היה צד את אביו בפיו שהיה שואל אותו כל מיני פלפולי שרק של איך לעשות חומרות, אבל בפועל מתנהג כמו בהמה – רוצח אונס וכו', ולכן ראשו נקבר במכפלה עם האבות הקדושים אבל לא גופו.

ולכן לאחר שלמד האדם איך להיות אדם טוב, עליו להמשיך אור זה מהחב"ד לחג"ת, והיינו מהמוח שלו לליבו, וזהו בחי' "וידעת היום והשבותה אל לבבך", ר"ל שלאחר שלמדת איך להיות טוב, תעביר אור זה לליבך ע"י הדעת. וידוע שהדעת הוא עניין של חיבור שנאמר "ואדם ידע את חוה", והיינו שיחבר בין המוחין חב"ד – נשמה הנ"ל, לחג"ת – רוח – לב. והורדה זו נעשית ע"י שתי דברים, א' ע"י הפה, כי ידוע שכל עולם עליון מעביר לעולם שתחתיו ע"י המלכות, והמלכות פה, והיינו צריך האדם להתפלל לה' שיזכה לקיים ולעשות את כל מה שלמד, והיינו לעשות מהתורה – שלמד בחב"ד, תפילה – שהיא המלכות פה של הי"ס דראש.

ועוד היות ושורש הלב – חג"ת, וכל הז"ת בכלל בלב האדם, כי "הלב מבין", והיינו שורש הלב בבינה, והבינה נקראת אימא שהיא שורש הבנים שהם הז"ת – המידות. לכן ע"י התבוננות בדברי המאציל למה הם טובים עבורו ועבור כל האנושות כולה, ע"י זה מפנים את התורה שלמד בחב"ד לתוך הלב – רוח – חג"ת, שורש הז"ת.

ועוד, לאחר שמשך האור ורצון להשפיע מהחב"ד לחג"ת ע"י תפילה והתבוננות, צריך להמשיך אותו האור עד לנה"י – לכבד שלו, ר"ל מהלב לכבד, והיינו מהרגש לגוף – נפש בפועל. וזה נעשה ע"י שירגיל (לשון רגלים) את עצמו לעשות מעשים טובים בפועל כמה שיותר. וז"ס מתוך שלא לשמה בא לשמה, והיינו אע"פ שתחילה אין כוונתו טהורה וזכה כי יש לו רצון לקבל במעשיו הטובים שעושה (למשל עושה צדקה כדי להתעשר כדי שייחנה מהעולם הזה על מנת לקבל) מ"מ, צריך לעשות מעשים, כי על ידם יזכה ב"ה להגיע ללשמה בסוף – אם היה מכוון להגיע להשפעה – לשמה. וצריך להתרגל בנתינה בכל דבר, עד שיזכה להגיע למדרגת דוד המלך שרגליו הוליכו אותו לבד לבית המדרש, ר"ל הרגיל את עצמו עד שנעשה הטוב טבע שלו. וזהו "בעל חסד" היינו שיש לו בעלות על ספירת החסד – כי החסד זהו הטבע שלו בכבד, שמו שראינו על אברהם אבינו שנקרא "אוהבי" כי העלה את כל הרצונות לקבל שלו של אהבה נפולה לשורשה למאציל, דהיינו תיקן את כלי החסד, ולכן גם הגוף שלו בטבע ממש היה חייב כל רגע לעשות חסד עם הזולת, וזה אע"פ שכאב לו, כי לא היה לו חיים אם לא היה עושה חסד, כי "מסר את נפשו" – ר"ל נפשו ממש בבחי' רגלין וכבד ונה"י כנ"ל, למאציל ר"ל נעשה הכבד שלו כמו המאציל – כולו על מנת להשפיע. ולכן אין הגוף – נפש – כבד מהווה מסך לאור העליון, כי הגיע למדרגה שאין לו נסיון בכך שרצה להכניס שלשה אורחים ערביים, כי דבר פשוט היה אצלו, כי הטבע שלו כטבע ה' – בעל חסד.

א) נצח – יהו"ה צבאות, הוד – אלהי"ם צבאות

ספירת הנצח נקראית "יהו"ה צבאות", והיא הספירה שממשיכה את אור החסד והאהבה ליסוד. ושפירת ההוד הוא "אלהים צבאות", והיא ממשיכה את אור הגבורה – יראה ופחד עד היסוד, וכן כתב השערי אורה⁴⁶³: שני שמות הקודש שהם שלישי ורביעי על דרך המעלות הם הנקראים אלהים צבאות (ספירת הוד), יהוה צבאות (נצח) [...] ושני אלו השמות, הנקראים אלהים צבאות י"י צבאות, שניהם נכונים להריק בדרך הצינורות כל המשכות שפע הספירות העליונות ולהביאם במידת אל ח"י. ושניהם פועלים לפי הדין הישר בכל צבאות העולם: האחד פועל מצד החסד, והשני פועל מצד הדין. ושניהם מושכים דין וחסד ורחמים במידת אל ח"י. ויש לנו להודיעך כי מידת יהו"ה צבאות היא המושכת חסד עליון וחסד אברהם, שהוא חסד עולם, במידת אל ח"י; ומידת אלהים

---

⁴⁶³ שער ג ד

צבאות מושכת כח הגבורה והדין והפחד והעונש במידת אל חי. ולפיכך מידת אל ח"י כוללת הכל, נקראת 'כל' שהכול בה. וכל הספירות משפיעות כוח חסד ודין ורחמים על ידי יהו"ה אלהים צבאות [...] וכבר הודענוך כי מידת אל ח"י נקראת כל, שהכול בה. עכ"ל.

ב) נבואה

ידוע שהנבאים התנבאו מהנצח או מההוד⁴⁶⁴, וכן כתב השערי אורה⁴⁶⁵: ודע כי שתי מידות הללו הנקראות יהו"ה אלהים צבאו"ת (דהיינו הוד ונצח), מהם נמשכין כל צבאות העולם, עליונים ותחתונים למיניהם [...] וממקום זה יונקים הנביאים נבואתם, כאמרו; "כה אמר י"י צבאות". ודע כי מעלת משה רבינו עליו השלום היתה על כל הנביאים כולם, ומשה רבינו לא נשתמש במילת יהו"ה צבאות, לפי שמעלתו היא דבקה ביהו"ה (דהיינו בתפארת), ואינו צריך להסתכל במראות הצובאות (ר"ל בשם היו"ה צבאות, או אלהים צבאות – בנצח והוד). לפיכך נאמר כי משה רבינו עליו השלום נסתכל באספקלריא מצוחצחת, שנאמר: "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת יהו"ה (דהיינו התפארת) יביט" (במדבר יב, ו). ושאר הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מצוחצחת, הדא הוא דכתיב: וביד הנביאים אדמה (הושע יב, יא), ואמר: "אם יהיה נביאכם יהו"ה במראה אליו אתודע" הוא סוד מראות הצובאות ולפיכך מראות הנביאים הן בשם יהו"ה צבאות, ולפיכך מזכירין הנביאים תמיד יהוה צבאות, שהוא מקום יניקתם, והוא סוד מראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד (שמות לח, ח), עכ"ל.

ופירוש הדברים, ידוע שהנצח והוד הם כנגד שני הכליות שיועצות לאדם מה לעשות, ו"נבואה" – ר"ל ידיע מה הטוב והנכון לעשות במציאות הנוכחית, או ידיעת עתידות וכדומה. והיינו נבואה שבדרך הנו"ה ר"ל כאשר רוצה האדם לדעת מה הדרך אשר ירצה בה ה', אז ישתיק את כל החושי כולם, וישים את ליבו לשמוע ל"כליותיו" הרחניים. ומ"מ היות והכליות רק "יועצות", יתכן שהיעוץ יהיה מעורב בפסולת, ובעצות לא נכונות, והוא מטעם שהכליות נותנו לאדם תשובה מעורפלת, לא ברורה וחלקה, ועל האדם לפרש את דבריהם. וזה כמו בחלום, שאע"פ שהחולם אותו ראה דבר ברור, מ"מ החלום הוא רק משל בעלמא לתוכן פנימי יותר כמו שמצאנו בפרק הרואה במסכת ברכות. וזה כי הנבואה שבא מהנצח והוד היא בלשון מליצה, משלים.

⁴⁶⁴ עיין בשער רוח הקודש בתחילה

⁴⁶⁵ שער ג ד

והעידה התורה שנבואת משה אינה כך, "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות", כי החידות הם בבחי' נבואה הבאה מהנו"ה, כי הנו"ה הם לבוש והשתלשלות מהתפארת, וכל לבוש ר"ל השגה בדרך מקיפים, דהיינו קבלת המושג ע"י סיפורים ומשלים והקדמות וכדומה. וזה לעומת נבואת משה שבאה מהתפארת, ר"ל נבואה ברורה בלי משלים, ולא כמו חלום שצריך לפרשו. והוא כי התפארת נקראת "אמת", דהיינו בזכות זה שמשה זיכר את כלי התפארת שלו, כי נדבק תמיד לאמת, ועשה אך ורק מה שאמיתי, ולא דיבר שקר, ולא עשה מעשים רעים, ודחה בזכות המסך שלו את הרצון לקבל, שכל זה נקרא שנדבק במידת ה'אמת', על כן זכה לנבואה ברורה שכולה אמת, ולא כמו חלום שהעידו חז"ל שאין חלום בלא פסולת. וזה שאנו אומרים "משה אמת ותורתו אמת" – דהיינו משה שהיה איש אמת, והיינו שהל בדר האמת והיושר – בדרכי התורה ומצוות, לכן השווה צורה עם התפארת ששם שורש התורה שבכתב, בז"א, ועל כן זכה לקבל את התורה ולהעבירה לעם ישראל.

ועל כן אמר הזהר⁴⁶⁶: נביאים כולו רשימין דיוקניהון בנצח והוד, דאינון תרין סמכי קשוט. עכ"ל. ר"ל הדיוקן של כל הנביאים כנגד הנצח והוד, ר"ל השווה צורה ע הנצח והוד, ותיקנו אותם, ועל כן יכולים להתבונן בעצת הכליות שלהם, כי מזוככים, ומ"מ שורש הנבואה הם בתפארת שנקרא 'אמת'. ועל כן אדם הרוצה להיות נביא, עליו להיות איש אמת, ואז רק יתבונן בעצותיו של הכליות. וכמה שיהיה יותר ויותר איש אמת, אז יזכה לנבואות אמת בלבד, בלי תערובת שקר כלל. וזהו "הספקלריא המאירה", בלי חידות ובלי משלים, אלא 'פשוט' שהדבר כך צריך להיות. ומשיג השגותיו בדרך הלב (חג"ת) והמח (חב"ד), הרגש והידיע השיכלית, ולא רק בדרך הכליות (נה"י) והדמיון (מלכות).

ועיין עוד בעניין הנבואה בתיקון המלכות וכח המדמה.

יסוד

תיקון היסוד

---

⁴⁶⁶ תקוני זוהר ע', קמב:

תיקון היסוד נקרא תיקון הכללי, כי היסוד מקבל מהחסד גבורה תפארת נצח והוד, ואח"כ מעביר שפע זה למלכות. דהיינו אדם שמושרש ביסוד יצטרך לתקן כל המידות הנ"ל. ויתווסף על זה בחי' היסוד עצמו, שהוא להמעיט את האור, כדי שהמקבל – בחי' מלכות שלו, יקבל אורותיו בלי שישבר. וזה מה שידוע שהוא מעביר לנוקביה חמישה גבורות, ר"ל ה' צמצומים של האורות העליונים – גבורה והגבלה של ספירת גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. שבירה – פירושו מיתה, ומיתה רוחנית כידוע "רשעים קרואים מתים", והיינו כאשר התלמיד - המקבל יורד ממדרגתו הרוחנית בגלל מעשים או דיבורים של רבו, זה נקרא שבירת כלים. לכן עלינו להיזהר לצמצם את האורות ולהעביר את השפע הראוי לתלמיד כדי שיעלה ברוחניות ודבקות בה'.

עיקר תיקון היסוד הוא ע"י שמשפיע מהחכמה ובינה שלו ליסוד, בבחי' "אחרי הודיע אותך את כל זאת, אין נבון וחכם כמוך", והיינו השפעת האות יו"ד שהיא ספירת החכמה ובחינת אהבה רבה, לאות וא"ו שכנגד ספירות ז"א ובפרט כנגד היסוד, כי כל הה' קצוות מספירת החסד עד להוד, מתקבצים ליסוד. וכן אות וא"ו גם כנגד הלב כי ספירות ז"א (וא"ו דהוי"ה) כנגד אור של הרוח, ומשכן הרוח הוא הלב.

וזה מתאפשר בכמה אופנים:

בכך שהוא מקבל אהבה רבה שפירושו אהבה שתלויה בדבר – בחי' חכמה (ודלא כהכתר ששם סוד אהבת עולם, שר"ל אהבה שאינה תלויה בדבר) מצדיק, ובכך מתחלף האהבות נפולות שבליבו בכך שהוא מקבל אהבת הצדיק.

ועוד בכך שהוא מדבר עם ה' ומבקש ממנו שיגיע לגילוי האהבה רבה (בחי' יוד) שבליבו (בחי' ואו, רוח כנ"ל).

וכן על ידי זה שמדבר עם חברו בעניין יראת ה', ובכך יקבל את החכמה – יו"ד של חברו (בבחי' ראשית חכמה יראת ה') ששם חברו מתוקן יותר ממנו, ושם בנקודה הטובה של חברו שורה האהבה, ובכך הנקודה תאיר לליבו (בחי' ואו).

למעשה תיקון היסוד נלמד מיוסף הצדיק שכנודע כנגד ספירה זו.

נאמר על יוסף לאחר נסיון של אשת פוטיפר ולאחר נסיון של אמונה (שהיה עוד שנתיים בכלל בגלל חוסר אמונה בה' – ביקש משר המשקים שיאמר לפרעה שהוא לא עשה מאומה) אז זכה להיות שליט ומשביר לכל הארץ – והארץ כידוע בבחי' מלכות.

תיקון היסוד קשור בעיקר לתיקון החסד, כי היסוד מקבל חמישה חסדים – והיינו מספירת החסד ועד ספירת ההוד. ותיקון החסד, כנ"ל, הוא תיקון התאוות, ועיקר התאוות הוא להשפיע לנוקבות אסורות – לילי"ת. ולכן הוא עיקר היצר למי שמושרש בקו ימין – חסד.

היסוד כאשר הוא מתוקן ומשפיע רק לאשתו המותרת לו אז מקבל את השפע מהמוחין חכמה ובינה, וזה מה שאמר פרעה ליוסף שהוא השתלשלות ספירת היסוד – "אֶחָרֵי הוֹדִיעַ אוֹתְךָ אֶת כָּל זאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ"⁴⁶⁷. וידוע שהחכמה ובינה מושפעים מהכתר, ולכן רמז לפני להזכיר "נבון וחכם" לכתר בתיבה "אין" – שר"ל בלתי נתפס והוא בחי' הכתר כידוע. אבל כאשר משפיע לנשים זרות בין בתשמיש ממש, בין בשכבת זרע (וגם כל חסד נפול שמשפיע לאחרים) לבטלה שמשפיע לילי"ת, אז מעביר את ספירת החכמה (שכנגד אות יו"ד בשם הוי"ה) לנקבה זרה. וספירת החכמה בבחינת "אהבה רבה", והיינו אהבה שיש בה ריבוי ומיעוט – אהבה תלויה בדבר, ומעביר לילי"ת את אהבתו. ועוד ידוע שהחכמה כנגד אור החיה, והיינו החיות שלו בכללות, והחיות בעבודת ה' בפרט, והיינו כאשר הוא שופך שכבת זרע לבטלה או בא על אשה שאסורה לו נמצא שמעביר את האהבה שלו ואת כל חיותו לנקבה הזו, וזה כדברי שלמה המלך⁴⁶⁸ "אֵל תִּתֵּן לְנָשִׁים חֵילָךְ וְדַרְכֶיךָ לְמַחֹת מְלָכִין", ומתרוקן מאור זה (ויסוד מתוקן מתגלה על האדם כאשר שורה עליו שם "שדי", אבל כאשר מעביר היו"ד הנ"ל לנקבה זרה, אז נותר רק אותיות "שד" ח"ו), והיות והעביר את היו"ד שלו לאשה זרה, הוא לא נמצא אצלו, ולכן אינו יכול לתקן את היסוד, "מעוות לא יכול לתקון", כאומרם ז"ל⁴⁶⁹ שאין תיקון לפגם הברית.

והיות וקשורה לילי"ת אליו ככלב, ואוהב אותה והעביר לה את האות יו"ד – אהבה רבה, חיה, לכן הוא לא יכול לאהוב את אשתו (וכל שכן לא לאהוב את עם ישראל שזהו השלב השני) וזה אפ' אהבה שתלויה בדבר, ואפ' שאשתו עושה עמו מלא דברים טובים ועוזרת לו כל מילי דמיטב, מ"מ אינו יכול לראות בטוב, כי גם כח הראיה מספירת החכמה – אות יו"ד של שם הוי"ה, והיות ונתן עיניו לילי"ת לא יכול לראות את אשתו בטוב עין בבחי' "ברית כרתי לעיני מה אתבונן על בטולה" כי ידוע שיש קשר ישיר בין הברית לבין העיניים, כי עין ימין כנגד מח חכמה, ועין שמאל מח בינה, ושניהם משפיעים לדעת, כי ידוע שהדעת

⁴⁶⁷ בְּרֵאשִׁית מ"א

⁴⁶⁸ משלי לא ג

⁴⁶⁹ ראשית חכמה קדושה פרק יז

מכריע בין החו"ב ומושפע מהם, ואח"כ מעביר שפע זה ליסוד ולכן האיבר מתגדל ומתקשה, ולזה התכוונו באומרים ז"ל אין קשוי אלא לדעת, וכן תרין סרסורין איתא בין העיניים ליסוד – היינו החו"ב הנ"ל, ולכן עין רואה והלב – בינה חומד.

ותיקון היסוד הוא דבר ראשון להתבטל לרב צדיק שאוהב אותו אהבה רבה.

ענין ההתבטלות הוא מטעם שהיות והמוחין שלו פגומים, לכן שום תורה ושום עצה לא יכול להחזירו למוטב, לכן צריך הוא "לזרוק" את השכל ולהתבטל לרב, וע"י זה הרב מעביר לו מוחין חדשים, והיינו מכניס את החיצוניות שלו – הנה"י (נצח הוד יסוד) שלו, בתור כלים של השאלה במוח התלמיד, וזה כדי שהתלמיד יוכל לקבל בנה"י הללו מוחין חב"ד חדשים מאותו רב, ומ"מ מוחין חב"ד הללו אינם שלו, ולכן בזמן זה אסור לתלמיד לעזוב את רבו. (כדוגמת שלמה שנשא את בת פרעה כאשר התרחק מרבו). וכן צריך הוא להיזהר בכך אפ' זמן מועט (כמו בבין הזמנים וכדומה, ולכן משה תיקן להם לישראל שיקראו בספר תורה – בחי' רב והיינו המאציל, לפחות פעם אחד כל שלשה ימים, וזה כדי שהמאציל יחדיר את אהבתו (חכמה של המאציל) לעם ישראל בליבם (בינה של התלמיד)).

ולאחר שהתבטל התלמיד, הרב יכול להעביר לו מוחין חדשים כנ"ל, והיינו אור של חכמה – אהבה רבה – חיה – מחדש, וזה כי הרב אוהב אותו ומסתכל (כנגד החכמה כנ"ל) בנקודות טובות שלו ומרחם (כנגד הת"ת) עליו ומאמין בו (כנגד הכתר) שיוכל להתמודד עם הנסיון שלו של עריות. ואהבה זו חודרת עד לבינה של התלמיד – בינה כנגד הלב בבחי' "לב מבין", וזה גורם לתלמיד אפשרות שוב לאהוב את אשתו כראוי, ולקבל חיות בעבודת ה' בחזרה. וזהו תיקון החסד והיסוד.

כי כידוע בעת שבירת כלי החסד נפל הכלי החסד לבינות של העולמות בי"ע, והאור של החסד נפל ליסוד של האצילות, ותיקון החסד (וגם היסוד) הוא כאשר מחברים האור לכלי. והיינו האור שביסוד הוא אור של חסד – אהבות נפולות, נשים וכל תאוות העולם, (ולכן עיקר התאוה בנשים, כי חסד כנגד מידת המים ותאוות, והיות והאור של החסד התיישב במקום היסוד לכן זה גרם בהשתלשלות שעיקר התאוה היא בהשפעה לנזק' זרה) וצריכים לקבל היו"ד – חכמה – אהבה רבה – חיה – מהרב (כי הסתלק מהיסוד כאשר השפיע לנזק' דתהומא רבא – לילי"ת) והיינו אור של החכמה של הרב שנמצא ביסוד הרב, ואז מתקבל אור החכמה אצל התלמיד עד ליבו – שהוא הכלי של התלמיד, וזה נותן לו יכולת לאהוב את אשתו (כי האהבה בלב – רגש), וגם נותן לו יכולת להתרגש ולהצטער על כל עבירותיו, והצטערות זו צריכה להיות מעומק הלב עד שיבכה מאוד בהרגשת הצער שהוא הרג את בניו (שדים) ממש ח"ו, והיינו כנ"ל הריגה ומיתה זהו ירידת עולם, וכאן הוריד את

הטיפות של זרע משורשן בדעת של א"ק, עד ליסוד רחם של לילי"ת, וזהו לא רק מיתה אחת אלא כמה מיתות, כי ירדו כמה עולמות בבאת אחת, וידוע שארבעה מיתות ב"ד סקילה שריפה הרג וחנוק כנגד עולמות אבי"ע, והיות והורידן ד' עולמות ממש, נמצא שהרג כל אחד מהטיפות בד' מיתות ב"ד רוחניים. וישתמש בכח המדמה שלו, שהוא מת איתם מיתה זו, ושעתה הם נשמות בלי גוף גשמי אלא רוחני (כי לילי"ת אין לה יכולת לייצר גוף גשמי), ושצורתם מפחידה ביותר עם פרצופים משונים, ושטובלים הצער של המיתה שהרגן אביהם ממש, וכל זה בגללו. וכאשר יצטער וירחם עליהם ה' ברוב חסדיו גואל את נשמות אלו והורג את גופם הרוחני ומחזיר את נשמותיהם בקדושה חזרה למקורם ליסוד - רחם של הבינה - לב ורגש של האצילות. וזהו תשובה עילאה שמתקנת המקולקל, ואין תשובה אחרת שידוע לי. וזהו שתיקנו לנו ז"ל בתפילה של "ליבי ליבי על חלליהם, מעי מעי על הרוגיהם" - ר"ל אני מרגיש רגש של צער על הנשמות העשוקות והרגתי והורדתי לעולם הקלי' שמתחת לעשיה כנ"ל, וזהו התיקון הכללי של היסוד, וזהו פנימיות הסוד של כוונות ק"ש על המיתה לפי האריז"ל, ופנימיות הייחוד של י"ג מידות שהוא ג"כ תיקון גדול לחטא נעורים, שאינו רק לכוון אותיות (שכנגד עולם העשיה בטנת"א) אלא רגש (שכנגד הרוח, כי בלב שוכן הרוח, וזה כנגד עולם התגים ויצירה, שהוא מחיה את האותיות המתות, ולכן מי שמכוון רק אותיות הוא מכווין כגוף בלי נשמה). ולזה כיוונו ז"ל ב"אין תשובה על עוון זה" ותיצרו שזה תשובה תתאה, שפירושה לפי דברינו תשובה שבא מלמטה - מהנאצל, והיינו שרוצה לתקן לבד, ואינו יכול כנ"ל. ואמרו שמ"מ ע"י תשובה עילאה אפשר, תשובה עילאה פירושה תשובה שבא בזכות מי שמעליך - המאציל או הרב כנ"ל. וכן איתא בזהר "במחשבה (חו"ב) איתבריר כולא (יסוד)".

נמצא שכל עוד לא אוהב את אשתו כמות שהיא, וכל עוד אוהב ומחכה לפגום בברית כאשר יזדמן לו אפשרות לחטוא, בהיותו ביחוד עם לילי"ת, וכל עוד לא הצטער על הטיפות עד כדי בכיה מעומק הלב, נמצא שעוד לא תיקן את הברית שלו. ולכן חייב הוא להתבטל לרב שלו, ולעשות ווידי דברים בפניו, ושרבו יסתכל עליו בעין טובה ואהבה רבה, ואז יוכל להצטער באמת על הקלקול, וירגיש צער לצער את השכינה - אשתו, ואז יגיע לתיקון ב"ה עד שלא ירצה לפגום גם אם יתייחד כמה פעמים ביום עם לילי"ת.

עוד בעניין שמירת היסוד מצאנו שיש עניין לשים על עצמו טלית קטן, וטעם הדבר ב"ה הוא כי ידוע שהטלית קטן כנגד מקיף חיה (וטלית הגדול כנגד מקיף יחידה), ולכן בזכות הטלית קטן מקבל האדם את אות היו"ד הנ"ל שכנגד החיה, וע"י קבלת האות יו"ד יכול לתקן היסוד כנ"ל.

א) מלכות דיסוד

כתב רבי נחמן⁴⁷⁰, וז"ל: עיקר פגם הברית הוא על ידי עצבות ומרה שחורה, וכן להפך, עיקר שמירת הברית הוא על ידי שמחה, עכ"ל.

דהיינו ישנו קשר אדוק בין תיקון היסוד לתיקון המלכות, כי כל עוד האדם אינו שמח בחלקו לא יעזור לו כלום, הוא תמיד יחפש בת זוג אחרת יותר יפה, נחמדה וכו'...

ב) חסד דיסוד

כתב רבי נתן⁴⁷¹:

וזהו בחינת איסור החמור של הוצאת זרע לבטלה ח"ו, על פי מה שכתוב לעיל שהנקודה השורה אצל הברית שלום היא קבועה בקדושה תמיד, ואינה יוצאה לחוץ, וגם אינה מאירה למטה כי אם על ידי בחינת מלכות פה כמו שכתוב לעיל, ועל כן הטפה הקדושה שיוצאת מן היסוד שהיא בחינת אור הנקודה הקדושה הנ"ל, אסור להוציאה לחוץ, כי אם על ידי בחינת מלכות דהיינו בת זוג ואז נעשה מזה תיקון גדול, דהיינו תיקון השבירות כנ"ל, כי כל הזווגים הקדושים לברר ולתקן בחינת הכלים הנשברים כמובא, ועל כן עיקר הזווג בשבת שאז מאירה הנקודה כנ"ל, אבל כשח"ו מוציא הטפה לבטלה ח"ו, נמצא שח"ו ממשיך אור הנקודה שביסוד לחוץ, וכאילו מחריב את העולם שנותן להם יניקה ח"ו מבחינת אור הנקודה בעצמה שנמשכת לחוץ, והוא מחדש שבירת כלים, כמובא בכתבי האריז"ל, כי לא די שאינו מתקן הכלים הנשברים על ידי אור הנקודה הקדושה כי אם אדרבה שחוזר וממשיך אור הנקודה לחוץ, וחוזרים הכלים להשתבר, מאחר שאין כלים לקבל האור, ועל כן אמרו שהוא כאלו עוקר מזלו ח"ו, כי ח"ו עוקר הנקודה שהיא עיקר שורש חיותו, ועל כן אמרו שאין מועיל לו תשובה, כי אי אפשר לו לשוב, כי להיכן ישוב מאחר שפגם בהנקודה בעצמה, כי כל זמן שנשארה הנקודה קיימת מועיל תשובה, אבל זה שפגם בהנקודה בעצמה וכאלו עוקר נקודתו ח"ו, להיכן ישוב, אבל באמת אף על פי כן אין דבר שעומד

⁴⁷⁰ ליקוטי עצות, שמחה, יט. וליקומי מוהר"ן תורה קסט

⁴⁷¹ ליקוטי הלכות, תפילין ה"ב אות יא

בפני התשובה, וכמובא בכל הספרים שאף על פי כן אם יעשה תשובה יתכפר לו בוודאי, אך עיקר תשובתו הוא רק על ידי צדיק הדור שהוא בחינת נקודה הכללית שמשם מקבלין כל הנקודות, וזה מאחר שפגם בנקודה שלו בעצמה על כן מוכרח לקבל אור הנקודה מחדש, וזה אי אפשר כי אם על ידי צדיק הדור שהוא שורש כל הנקודות ועל כן יש לו כח להאיר לו הנקודה מחדש, כי שם שורש כולם כנ"ל, וכן מובן בדברי רבינו במאמר בחצוצרות (סימן ה') על פסוק אוזן שומעת תוכחת חיים, שעיקר תיקון ענין זה הוא על ידי צדיק הדור עיין שם, והנה מאחר שמן הדין אין מועיל לו תשובה, ואף על פי כן יש לו תקנה אם הוא מתחרט ומתחנן לפני המקום ברוך הוא כנ"ל וכמובא, הנה זה הוא רק חסד חנם מלפניו יתברך שיקבל בתשובה מי שאין ראוי לקבל, וזהו בעצמו תיקונו, כי כשזוכה לעורר רחמי השם יתברך עליו לקבלו בתשובה, נמצא שהוא מעורר ומגלה חסד חדש לגמרי מה שלא היה מעולם, כי החסד אשר מעולם אינו ניתן לכפר לו מאחר שאין מועיל לו תשובה, כי מה שמועיל תשובה לכל החטאים הוא רק מצד החסד כמו שאמרו רז"ל (ילקוט שמעוני ב' שנח) שאלו למדת הדין וכו', ומאחר שלזה אין מועיל תשובה נמצא שהחסד אשר מעולם שהוא מחייב שיועיל תשובה לכל החטאים, אינו מועיל לו מאחר שאין מועיל לו תשובה ובאמת כך ראוי לו מאחר שפגם בהנקודה, והנקודה הוא אור החסד ומאחר שפגם באור החסד אין לו תשובה, כי שם פגם, על כן כשהשם יתברך רוצה לרחם עליו הוא עושה עמו **חסד חדש** שלא היה מעולם, כי עתה הוא יתברך מחדש חסדו לתקן ולמחול אפילו על זה העון גם כן, וזה הוא עיקר תקונו, מאחר שעתה בהכרח נמשך חסד חדש כנ"ל, ועל ידי זה נתתקן, כי חוזר לקבל נקודה חדשה על ידי החסד החדש, כי הנקודה הוא חסד כנ"ל, ומאחר שנמשך עתה חסד חדש, על ידי זה בעצמו מקבל אור הנקודה שהיא חסד, וזהו תיקונו, והבן, עכ"ל.

וכתב רבי נחמן,⁴⁷² וז"ל: מי שעושה חסד עם אוהבי ה' יתברך על ידי זה מתקן פגם הברית, עכ"ל. והוא כי החסד קשור ליסוד כמו שביארנו בשבירת הכלים. ודייק לומר "עם אוהבי ה'", כי ע"י השפעה שלו אליהם, ישווה צורה איתם וירבה בהשפעה ויאהב גם את ה' ואת העולם.

וידוע שבעת שבירה הכלים, האור של החסד ירד לכלי היסוד דבי"ע (עיין בהקדמה), לכן תיקון החסד והיסוד קשורים זה לזה. והיינו או לאהוב על מנת להשפיע או לאהוב על מנת לקבל.

---

⁴⁷² ספר המידות צדקה נד

ג) תפארת דיסוד

אחד מבחינות של התפארת היא מידת האמת, והיינו לומר תמיד האמת, ולהתנהג תמיד לפי האמת הזו. ותיקון היסוד תלוי באמת, כי היסוד הוא זה שמקבל את כל הספירות שמעליו מספירת חסד ועד להוד (שבכללות הם נקראים תפארת), ואז מעביר שפעם למלכות. ולכן על האדם לתקן את התפארת כדי לתקן את הברית. וזה דבריו של רבי נחמן בעניין⁴⁷³: מי שרוצה לשמור אות ברית יאמר תמיד אמת, גם יעשה חסד עם מי שלא יצפה לתשלום גמולו (דהיינו חסד של אמת, חסד דתפארת), עכ"ל.

ועוד התפארת הוא כנגד התלמוד תורה, ותיקון הברית תלוי בתלמוד תורה, וז"ל רח"ו⁴⁷⁴: והנה (קליפת) נוגה סוד עור הנ"ל, (ונקרא) "משכא דחויא" (עור הנחש) הוא רע וטוב. הרי בעור, רע וטוב. לכן כל בחי' בעלי קריין, נקרא רע, בסוד "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'" כנודע. והנה כשהיצר הרע גובר, אז בלילה מוליך עמו הנפש ואת היצה"ט לקליפת נוגה, ורואה חלום, תבן וקש, שהם קליפה נגה. וכשעוסק בתורה נאמר בו "בשכבך תשמור עליך", ומתגבר היצה"ט שהוא מלאך, ומוליכו אצל המלאכים טובים דעשיה. עכ"ל.

ולפי זה מובנים דברי חז"ל⁴⁷⁵: א"ר יהושע בן לוי אע"פ שקרא אדם ק"ש בביהכ"נ, מצוה לקרותו על מטתו. אמר רבי יוסי מאי קרא⁴⁷⁶ "רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה". אמר רב נחמן אם תלמיד חכם הוא אין צריך. אמר אביי אף תלמיד חכם מיבעי ליה למימר חד פסוקא דרחמי כגון⁴⁷⁷ "בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת". עכ"ל. וטעם הדברים כנ"ל, כי התלמוד תורה מוליך את נשמת האדם לקדושה,

---

⁴⁷³ ספר המידות ניאוף כט

⁴⁷⁴ עץ חיים שער מ"ט, סוף פ"ו

⁴⁷⁵ ברכות סוף ד:

⁴⁷⁶ תהילים ד-ה

⁴⁷⁷ תהילים לא-ו

וזה הטעם שקבעו חז"ל לומר ק"ש לפני השינה, כדי לומר דברי קדושה ולהוליך את נפשו לקדושה, ועל כן מי שלומד אינו צריך לומר כל הק"ש.

ועוד כתב השערי אורה⁴⁷⁸, שאי אפשר לזכות לתורה – תפארת, אלא אם כן יכנס דרך היסוד תחילה, דהיינו תיקון היסוד – ברית, וז"ל: ודע כי שם אל חי הנקרא ברית הוא בית שער להיכנס למידת התפאר"ת, שהיא סוד תורה שבכתב הנאצלת מאת הבינה בסוד חמישים יום, כמו שביארנו. ואילו לא ייכנס אדם בשער זה שהוא ברית, מניין ישיג התורה שהיא לפנים למעלה? עכ"ל.

ד) דעת דיסוד

ידוע שהדעת היא הספירה השורשית לכל הז"ת, והדעת פירושו – לדעת מה טוב ומה רע. והיינו כאשר האדם עובר עבירה זהו כי הוא חושב שהעבירה טובה לו, נוחה לו. בא התלמיד חכם עם 'דעת תורה' ומלמד אותו שעצת ה' היא הטובה ביותר, ומה שהיה נראה לאדם עם דעת מקולקלת כטוב נעשה עתה רע, ומה שהיה נראה לו רע עתה נעשה טוב, ולכן הדעת היא סוד 'עץ דעת טוב ורע', ר"ל לדעת מה טוב ומה רע לעצמו ולעולם כדי שנזכה לחיות בעולם מושלם שכולו טוב.

נמצא שהחזרה בתשובה נעשית על ידי ספירת הדעת של הרב שבא לברר את הדעת של התלמיד שבתחילה לא היה לתלמיד דעת. וזה נקרא בחינת 'דעת המבדלת'.

ועוד ידוע שישנו קשר בין הדעת ליסוד, וזה בסוד "אין קישוי אלא לדעת", ר"ל הדעת הוא 'קשר' כמו שאמרה התורה "ואדם ידע את חוה" שר"ל התחבר אדם עם חוה להביא ילדים לעולם, וזה נקר 'הדעת המחברת'. וכן היסוד הוא זה שבא לקשור שני גופים זה לזה, בין ברוחניות ובין בגשמיות, וזה בסוד "ווי העמודים", שהם אלו שחיברו את יריעות המשכן ועשו אותו אחד, ואות הו' היא האות השישית כנגד הספירה השישית בז"ת – דהיינו היסוד שהיא הספירה השישית כאשר אנו מונים אותם מהחסד ועד למלכות. וכן בלשון הקודש האות ו' נקראת ו' החיבור, כגון 'אני ואתה', הו' בא לחבר ביניהם.

---

⁴⁷⁸ שער ב'

ולכן היסוד נקרא ו', והוא סוד כח החיבור שבז"ת, דהיינו בין הז"א והנוקבא – המלכות. וכן אמר הזהר⁴⁷⁹, ש"זאת" – זוהי המלכות, "וזאת" זהו ז"א והמלכות בייחוד שלם.

נמצא שכשם שהדעת – היא כח המקשר של החכמה ובינה ומעביר שפע זה לז"ת, כך היסוד הוא באותה בחינה והוא זה שמקשר בין כל הז"א ומשפיע שפע זה בצורה נכונה ומדודה למלכות, ולכן אמרו ז"ל "אין קשוי אלא לדעת" – קישוי היסוד וההשפעה מהז"א למלכות נעשה אך ורק אם יש דעת שמחברת כנ"ל.

ולפי זה מובן שבירור הטוב והרע – שהוא בחינת הדעת – הוא חלק מתיקון היסוד של האדם, אבל היות והיסוד פירושו 'השפעה' לזולת, לכן אם האדם מצליח לברר את דעת חברו ותלמידו, זה נקרא תיקון היסוד השלם, כי הוא משפיע על ידי היסוד שלו את אור הדעת – שמברר מה טוב ורע לתלמידו לעשות כדי שישמח בחיים.

ולזה כיון רבי נחמן ז"ל⁴⁸⁰: תקון להוצאת זרע לבטלה (השפעה מהיסוד למלכות לא נכונה, דהיינו על מנת לקבל ולא על מנת להשפיע טוב לאשתו) שישתדל להחזיר בני אדם בתשובה, עכ"ל. והחסרה בתשובה ר"ל כנ"ל לברר את הדעת של התלמיד עד שיבין מה טוב באמת ומה רע באמת.

ה) יסוד – התקשרות

תיקון היסוד הוא לדעת להעביר את השפע לנוקבות שלו – אשתו, ילדיו, תלמידיו, וכו' – לפי העניין והצורך וזה על מנת שלא ישברו "כליהם", מרוב ריבוי האור. והיינו אם יאמר לאדם שהתחיל לחזור בתשובה ש"בין כך כל מה שאתה עושה לא שווה כלום כי כל מה שאתה עושה מצוות ולומד זהו לא לשמה, ואתה עובד את עצמך", אפ' שהרב התכוון לטובת התלמיד ורוצה לרומם אותו למדרגת "בן", דהיינו שעושה לשמה, לא על מנת לקבל פרס. מ"מ היות והתלמיד לא חיזק מספיק את הכלי שלו, לכן עתה בדברים אלו יעזוב את התורה והמצוות ח"ו, וזהו "שבירת כלי" של התלמיד. וההוראה כללית היא כך :

⁴⁷⁹ זהר בספר דברים

⁴⁸⁰ ספר המידות ניאוף מא

יהודי שחושב שהגיע לפסגת הרוממות בדבקות בה', ושאין לו לאן להתקדם, צריך רבו להוריד אותו מגדולתו, לא ח"ו כדי להתגדל, אלא לטובת תלמידו שיעלה עוד. ויאמר לו שעוד לא התחיל את העבודה של דבקות, והכל ביחס למדרגת התלמיד, למשל אם התלמיד הגיע לפסגת עולם העשייה, אז יאמר לו שהוא בתחתית עולם היצירה. וכן אם למד טוב ונהיה התלמיד בקי בש"ס ופוסקים היטב הדק, אז יאמר לו רבו שעוד לא טעמת אור של עולם הקבלה. וכן אם למד קבלה יאמר לו שעוד לא התחיל להבין דברי האריז"ל, כי עוד לא טעם האור של עולם החסידות, ועוד לא יכול לעבוד את ה' לשמה כראוי. וכן הלאה עד אין ספור מדרגות. וזהו מידת הדין וצמצום של הכלי של התלמיד, (ועל התלמיד להיכנע מול רבו, ולהסכים להיות שפל וכביכול אפס, כי אם לא ימית את מדרגתו הקודמת, לא יוכל להתעלות בסולם העלייה כל ימי חייו), עניין זה נקרא "פולסא דנורא" בקבלה. אבל מאידך, תלמיד שמרגיש בשאל תחתית, ואפס מאופס, בעבירות חמורות וכדומה, רבו צריך לרוממו ולעודדו ש"אפ' הכי ה' אוהב אותו" וכו' וירבה בדברי פיוס ואהבה אין סופית – וכל זה אמת לאמיתה, לא שישקר הרב ח"ו, כי באמת ה' אוהב את כולם, ואפ' הרשעים ביותר. וזהו תיקון היסוד – כאשר הרב יודע להגביל השפעותיו לפי הכלי שנמצא לפניו. ואם הרב משפיע אורות גבוהים מידי לתלמיד שהיה אסור לו לשמוע מדרגות אלו, זהו בבחי' שכבת זרע לבטלה.

כתב רבי נתן⁴⁸¹ איך האדם יתקן את היסוד? הלא הכלי שלו מקולקל וכל התורה שלו הוא בין כך סם המוות, וכן כל העצות שיקבל מרבו ג"כ. ועיין שם – העצה היות ודעתו פגומה – יבטל את דעתו בפני הצדיק, ובכך רבו מכניס את הנה"י שלו בדעת התלמיד, ואז יכול לקבל תיקון.

ועוד יסוד שהיסוד מושפע מחמישה חסדים, פירוש, הוא מקבל מחמשת הספירות שמעליו לפני להשפיע למלכות. וחמשת הספירות נקראות "חסדים", כי החסד היא הגורמת להשפעת האורות מהגבורה ועד ההוד, ונמצא שהיסוד מקבל חמישה סוגי ואופנים של השפעות שונים – חג"ת נ"ה.

וחסד כנ"ל, פירושו אהבה, וכאשר האדם תיקן את ספירת החסד אז הוא אוהב את המאציל ואוהב לעשות טוב לעולם, ולכן כאשר האדם תיקן את החסד בוודאי תיקן את היסוד, כי היסוד מושפע מחמשה סוגי השפעות של חסדים כנ"ל.

---

⁴⁸¹ ליקוטי הלכות ק"ש הלכה ד

וכדי לזכות לתיקון ספירת החסד, עליו לגלות את האהבה שיש בקרבו כלפי המאציל החוצה, ולהשפיע אהבה ואחוה לכלל האנושות. וגילוי האהבה הזו נעשה כאשר האדם מתבונן בגדלות המאציל, ולכן החסד (אהבה) נקרא בשם גדולה בשם המקובלים הקדמונים, וכן בנוסך התפילה נאמר "האל הגדול הגיבור והנורא" – ר"ל ספירות חסד גבורה תפארת. וכן "לך ה' הגדולה (חסד) והגבורה והתפארת והנצח וההוד", נמצא שהחסד נקרא "גדולה", והוא מטעם הנ"ל כי כדי לתקן את ספירת החסד, והיינו לאהוב את ה' ולאהוב את כולם, עליו להתבונן בליבו ומוחו על גדלות הבורא, וע"י זה יזכה לתיקון הברית, כי היסוד בסך הכל רק המשפיע ומקשר בין מה שלמעלה (והיינו כנ"ל – החג"ת נ"ה), לבין מי שמקבל, ואין לו ממשות ועצמיות, ולכן תיקון היסוד הוא בכללות ובעיקר תיקון האהבה – חסד, כי החסד כנ"ל הוא "יומא דאזיל עם כולהו יומין", וכלל העולם נברא בספירת החסד, לכן יום הראשון של השבוע מתחיל בחסד, ולכן "עולם חסד יבנה", וכו'. ולכן אדם מתוקן בחסד, שאוהב את ה', ממילא אין לו טעם וריח בהשפעה זרה לנשים זרות כי אם בהשפעה לאשתו, כי הוא אוהב את אשתו.

ו) יסוד - אהוב נורא ואדיר

בעניין תיקון היסוד כתוב בספר הבהיר⁴⁸²: יש לו להקב"ה צדיק אחד בעולמו והוא חביב לו מפני שמקיים כל העולם כולו והוא יסודו, והוא מכלכלו והוא מצמחו ומגדלו ומשמרו, אהוב וחביב למעלה, אהוב וחביב למטה, נורא ואדיר למעלה, נורא ואדיר למטה, ומתוקן ומקובל למעלה, מתוקן ומקובל למטה, והוא יסוד הנפשות כולן. עכ"ל.

נמצא שמי שתיקן את היסוד קנה את הבחינות הללו, מכלכל ומצמיח ומגדל ומשמר את העולם – בין לבני אדם שסביבו ובין שאר הדומם צומח וחי. עליו להיות אהוב נורא ואדיר, אהוב כי היסוד כלול מקו ימין – חסד ואהבה, ואם הוא אוהב ומשפיע על מנת להשפיע ותיקן את ספירת החסד בוודאי אוהבים אותו (בסוד "קנה לך חבר"). "נורא" מצד הגבורות שמקבל היסוד מהקו שמאל, ומשפיע יראה ופחד על מנת להשפיע, ועושה תוכחות מוסר לשמה לתלמידיו ולמי שמקבל ממנו (וזוה בלי שמחה, אלא מכאב לב ואכפתיות להטיב לתלמיד או לחבר). "אדיר" מצד התמזגות של החסדים וגבורות שמשפיע לאנושות בצורה מאוזנת לצור התפתחות העול, ומידי פעם נוטה לחסד ומידי פעם לגבורה לפי

---

⁴⁸² אות קנז

העניין, והיינו התפארת וקו האמצעי. והיינו היסוד נקרא "צדיק" בסוד "צדיק יסוד עולם", והוא כי ממה נפשך כדי להיות מתוקן עליו לתקן את כל המידות של ז"א, שלושת הקווים.

וכן גילו לנו חז"ל שיוסף הצדיק תיקונו העיקרי היה תיקון היסוד, ששם שורשו. א"כ נתבונן בסיפורו והשפעותיו של יוסף ונראה בפירוש דברי ספר הבהיר. התורה העידה "וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ הוּא הַמְשָׁבִיר לְכָל עַם הָאָרֶץ", וידוע שתיבת "ארץ" כנגד ספירת המלכות, כנסת ישראל, שורשם הנשמתי של כלל ישראל בספירות.

וכתב האור החיים⁴⁸³: ובדרך רמז יתבאר הכתוב למה שהודיע אלהים בבחינת יוסף כי הוא 'המשביר' והוא שזן והחיה עם רב כמאמרו (נ' כ') "להחיות עם רב". ובחינה זו תשלול היותה בעלת חוב לזולתה בבחינת ההשפעה לה, ולצד שיעקב זן ופרנס את יוסף י"ז שנה דכתיב (ל"ז ב') בן י"ז וגו' (נמכר יוסף להיות עבד) לזה שילם הבחינה הלז והשפיע הוא ליעקב במידת תשלומי כפל כמה מדות מרובות י"ז שנה. והוא שרמז "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה". וזולת זה אפשר שהיו שלמים ימיו (של יעקב) קודם לכן, אלא לשלם יוסף טובת חסד שקבל ממנו, ולזה טובי"ם השנים מהאחד כי כל אחד הטיב מספר טו"ב שנים ונכון לשלם זה לזה. ותמצא שאמרו ז"ל (זהר וישב קפב:) כי יוסף הוא בבחינת וא"ו מילוי וא"ו כידוע לידועי נסתרות לה' אלהינו. עכ"ל. ופירוש סוף דבריו לזהר הזה:

"אלה תולדות יעקב יוסף", כְּמָה דְאִתְמַר דְּכָל דְּיוֹקְנָא דְּיַעֲקֹב הָוּה בְּיָהּ בְּיוֹסֵף, וְכָל מָה דְּאִירַע לְהָאִי אִירַע לְהָאִי, וְתַרְוּוּיָהּ כְּחֻדָּא אֲזֵלִי. וְדָא הוּא רְזָא דְאֵת ו'ו' דְּאֲזֵלִי תַרְוּוּיָהּ כְּחֻדָּא, בְּגִין דְּאִינוּן רְזָא חֻדָּא וְדְיוֹקְנָא חֻדָּא, עכ"ל.

והיינו, "אלה" מרמז על ז"א, כדברי רח"ו על פסוק "מי" – הבינה, "ברא אלה" – ז"א. כי אל"ה בגמ' ל"ו, והיינו ו' פעמים ו', כי ז"א כלול מו' קצוות כנודע (מחסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד), וכל אחד מהם גם כלול מהו', הרי בסה"כ הם ל"ו השפעות. וידוע שהיסוד הוא כללות הו' קצוות (ו"ק). וז"א כנגד "יעקב", והיסוד כנגד "יוסף", נמצא שיוסף הוא כללות הווייתו של יעקב, והוא ההמשכיות הישירה ביחס לכלל האנושות, כי ז"א (יעקב) מתכלל ביסוד (יוסף), והיסוד משפיע את האורות של ז"א למלכות – כלל ישראל. ולהיותם דומים ומשלימים זה את זה, על כן אהב יעקב יוסף יותר מאחיו כנודע, מטעם השוואת הצורה שהיה ביניהם בשורש נשמתם ומטרת גילויים בעולם ותיקונם. ועל כן השפיע יוסף ליעקב כשם שהשפיע יעקב ליוסף.

⁴⁸³ בראשית פרק מז

ואמרו בפסוק "להחיות עם רב", הוא כי ידוע שיש יחס הפוך בין האוות לכלים, והיינו כל כמה שהכלי גדול, דהיינו רצון לקבל גדול ויצר הרע גדול, אם האדם מתגבר על הרע הזה אז הוא זוכה לאור השגה ותענוג גבוה יותר. דהיינו כלי המלכות משיג אור דכתר ויחידה, כלי הז"א (שכללותו ביסוד כנ"ל) משיג אור דחכמה וחיה, כלי דבינה משיג אור דבינה ונשמה, כלי החכמה משיג אור דז"א ורוח, כלי דכתר משיג רק אור דמלכות ונפש. ולפי זה מובן הפסוק הנ"ל, "להחיות עם רב" ר"ל שהיסוד משיג אור על מנת להשפיע, ואיזה אור? של חיה וחכמה, והיינו תיבת "להחיות".

נמצא שכל מהותו של יוסף ושל היסוד המתוקן הוא השפעה נכונה לצורך הזולת בצורה מדודה. ועל כן מי שתיקן את היסוד נקרא "צדיק יסוד עולם", כי כידוע כל מטרת הבריאה היא להדבק במידות המאציל, והיסוד המתוקן הוא כנ"ל תיקון כללות הו"ק, ועל כן עומד עליו העולם ממש, כי ההשפעות של המאציל עוברים לכלל בריות העולם בזכות מי שתיקן את הו"ק – תיקן את היסוד.

ה' יזכנו!

ז) אל שדי

שם היסוד הוא "אל שדי", ועל שם זה כתב הרמב"ן⁴⁸⁴ ז"ל: אל שדי. שני שמות, כל אחד תאר לעצמו, ופירוש "אל" תקיף, מלשון "אלי מואב" (שמות טו טו). ופירוש "שדי" אמר רש"י שיש די באלהותי לכל בריה. ובספר מורה הנבוכים (א סג) פירש הרב כלומר, שאינו צריך במציאות מה שנמצא ולא בקיום מציאותו, לזולתו, אבל מציאותו תספיק בעצמה. ורבי אברהם פירשו בשם הנגיד ז"ל, מגזרת שודד, כלומר מנצח ומשודד מערכות מנין "חסד גדול" (גמ' קט"ו), ולכן מרע"ה שזכה אל הנשמות דבינה דבריאה כמ"ש בשער הפסוקים בפרשת בראשית, נקרא "משה" שהוא מספר "אל שדי" שכל שלישי הוא מספר חסד גדול שהוא היה בסוד השמים. וזהו הנכון, כי היא מדת הגבורה מנהגת העולמא, שיאמרו בה החכמים (בראשית רבה לה ד) מידת הדין של מטה. עכ"ל.

---

⁴⁸⁴ בראשית פרק י"ז, פסוק א'

ידוע ששם אל שדי מאיר בעולם הבריאה, והטעם כי עולם הבריאה הוא עולם השלישי ששם קדושה משולשת, ולכן מאיר שם "אל שדי" (שבגמ' שמ"ה) דחשבונו משולש, כל שלישי הוא קט"ו כ החסדים בנר"ן שלו, כמ"ש "ותרא אותו כי טוב הוא" ולכן נתנה תורה על ידו דהתורה נתנה לנו מעולם הבריאה. והנה ידוע שישראל נשמתם חצובה מתחת כסא הכבוד שהוא עולם הבריאה, בסוד "ברוך אלהינו שבראנו לכבודו" ששם מאיר שם "אל שדי" שהוא משולש כל, שלישי מספר "חסד גדול", ולכן אם ישראל יהיו שלמים בעבודה באהבה משולשת (כי ספירת החסד כנגד היכל האהבה, ואהבה דקדושה היא אהבת ה', וזהו תיקון כלי החסד) שיהיה להם בעבודת השי"ת אהבה בכוונה (והוא תיקון כלי החסד דבריאה), אהבה בדבור (והוא תיקון כלי היצירה), אהבה במעשה (והוא תיקון כלי החסד דעשיה), אז יאיר בהם שם "אל שדי", שהוא חשבון משולש, כ שלישי מספר "חסד גדול", כי האהבה היא מצד החסד בסוד "זרע אברהם אוהבי" וגם שם הוא סוד "הגדולה" ("לך ה' הגדולה והגבורה וכו'") לכך יאיר בהם "אל שדי" שהוא ג' פעמים "חסד גדול" בנר"ן שלהם (שכנגד עולמות בי"ע, והינו כנ"ל ג' סוגי אהבות שהם תיקון לג' כלים של החסד שנפלו לבי"ע). ועל שילוש זה רמז להם כמ"ש "והייתם לי סגולה" דוגמת הסגול"ל שהוא נקודת החסד והוא משולש בשלש נקודות. וידוע הוא דשלימות עבודה בשלשה פעמים אהבה הנז' רמוזה באותיות שלפני שם הוי"ה שהם כוז"ו שמספרם ג"פ אהבה, ובזה פירשתי הפסוק "אחרי ה' אלהיכם תלכו", כי כוז"ו שהם מספר ג"פ אהבה, אחרי אותיות שם הוי"ה באלפ"א בית"א, ובזה יובן בס"ד הרמז כאן "אני אל שדי" שהוא שם המאיר בבריאה, שהוא משולש בג"פ חסד גדול, לכן "התהלך לפני" כלומר באותיות שהם לפני שמי, שהם מספר ג"פ אהבה שהוא בסוד החסד הגדול ובזה תהיה תמים בהארת "אל שדי" (כי שם של ספירה משפיע על האדם לא כי הוא מכון ותו לא, אלא כי משווה צורה ומתנהל כמותה כידוע) ומאחר שאנחנו צריכין לעבוד את השי"ת ולקיים מצותיו בשלשה פעמים אהבה שהם בכוונה ובדבור ובמעשה, לכן הציצית שהוא זכר לכל מצות ה', עושין בו ט"ל כריכות, לרמוז שאנחנו צריכין לראותו לזכור בו מצות ה' באהבה משולשת בכוונה ובדיבור ובמעשה ולכך נקרא טלית שהוא ט"ל ת", והיינו ט"ל רמז לט"ל הנז' (ג' פעמים "אהבה" בגמ' "טל") ות"י הוא מספר (גימטרייה) קדוש שימשך לנו קדושה ממצווה זו של ט"ל כריכות הציציות כי אין לנו השנה אלא בציציות שבטלית ולא בגוף הטלית עצמו. עכ"ל.

⁴⁸⁵ פרשת לך לך, שנה א'

ועוד כתב השערי אורה⁴⁸⁶, וז"ל: ואחר שהודענוך עיקר זה, דע כי מידת אל חי (ספירת היסוד) נקראת לפעמים אל שדי. והטעם, לפי שממנו נמשך הכוח והשלימות והשפע והאצילות בשם הנקרא אדנ"י (למלכות), עד שיאמר די. ולפיכך ארז"ל במסכת חגיגה: שד"י, שבו אמר לעולמו די. ואף על פי שמשמע, כמו שאמרו שם, שהיה העולם מרחיב עצמו והולך עד שאמר לו די, העיקר הפנימי הוא כי במידת א"ל שד"י הוא נותן מזון לכל בריה ובריה ומשלח ברכותיו לאדנ"י, עד שיבלו שפתותיהם מלומר די. וכשמידת אדנ"י (ספירת מלכות) מתמלא מכוח א"ל שד"י אז גם היא (המלכות) נקראת על שמו שד"י וא"ל שד"י, כמו שכבר הודעתוך (עיין בפרק שמסביר את ספירת המלכות הנקרא "המלכות נקראת בשם המשפיע). וכל הברכות והטובות הנשפעות באדנ"י למלאות צורך כל בריה, על ידי אל שדי הם, כאמרו: ואל שדי יברך אותך ויפרך וגו' (בראשית כח, ב). גם המידה הזאת היא האומרת די לכל צרה שלא תבוא על האדם, ולפיכך התפלל יעקב אבינו עליו השלום באל שד"י. עכ"ל.

נמצאנו למדים ששם "אל שדי" שורה על האדם, ויכול האדם לעצור צרות אחרים כאשר הוא דומה למדרגת השם הזה, והיינו כאשר האדם "שמח בחלקו", ו"די לו במה שיש לו", ומצדו לא צריך עוד שפעים אלא טוב לו עם המציאות הנוכחית.

ולמדרגה זו זכה יעקב, וכך אמרה התורה⁴⁸⁷ "וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל נָא אִם נָא מְצַאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחֶתָּ מִנְּדִי כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פְּנֵיךָ כְּרֹאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצָנִי. קַח נָא אֶת בְּרִכְתֵּי אֲשֶׁר הִבָּאת לָךְ כִּי חֲנַנִּי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כָל וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקְחָהּ". והיינו תיבת "כל" מרמזת לספירת היסוד כנודע, ועל כן יעקב רצה לומר שהגיע לתיקון היסוד, ושהוא שמח בחלקו, ודי לו בכך. וזה לעומת עשו שאמרה התורה⁴⁸⁸ "וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֵשׁ לִי רֵב אַחִי יְהִי לָךְ אֲשֶׁר לָךְ", שר"ל שעשו אמר ליעקב שיש לו ריבוי שפעים, ומ"מ להיותו רשע ואינו מתוקן במידותיו, עדיין אפשר תמיד לקבל עוד, לכן אמר שיש לו הרבה שפע, ומ"מ אינו מלא עד שיאמר "די" לשפעים שיגיעו לו.

ועל זה אמרו ז"ל⁴⁸⁹ איזהו עשיר, השמח בחלקו, שנאמר⁴⁹⁰ "יגיע כפיו כי תאכל אשריו וטוב לך" אשריו בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא. "אשריו" מלשון "מאושר". דהיינו מי שתיקן את היסוד כנ"ל, עד ששמח במציאות הקיימת עתה, בלי רצון לשנותה, זה נקרא אדם מאושר ושמח בחלקו. והוא זה ה"עשיר" האמתי. והיינו אדם שהכנסותיו יותר גדולים

⁴⁸⁶ שער ב'

⁴⁸⁷ בראשית לג, י'

⁴⁸⁸ בראשית לג, ט

⁴⁸⁹ אבות ד, א

⁴⁹⁰ תהלים קכח

מהוצאותיו, ושמצדו להישאר כך כל ימי חייו, הוא העשיר. וזה לעומת אדם שאע"פ שיש לו הרבה הכנסות חודשיות, מ"מ חיי בהלוואות, וחווה חוויה שחסר לו שפעים, כגון "חסר לי בית", או "חסר לי בית יותר גדול", או "חסר לי בית יותר יפה", וכן על דרך זה ברכב וכו', זה נקרא אדם שלא תיקן את היסוד. כי היסוד "נוטה שמאלה", דהיינו לצד הגבורות, כי ידוע שהשפעת היסוד הוא השפעה מצומצמת כדי שהמלכות (המקבל) יקבל את השפע בהתאם לכלים שלה. נמצא שהיסוד הוא מושפע מאוד מספירת הגבורה, והגבורה פירושו הגבלה לצורך. ועל כן, אע"פ שדרך העולם לרצות תמיד עוד ועוד אורות, עוד ועוד תענוגים וכו', עליו להבין שאע"פ שרצון לקבל עוד שפעים הוא טוב כי ה' רוצה לשמח אותנו ולענג אותנו עוד יותר בכל יום, מ"מ קבלת השפע והתענוג צריך להיות בהתאם למציאות, דהיינו כלל ראשון – שהשפע הזה לא יגרום לנו או לאנושות נזק כל שהוא, דהיינו עשית עברות, בין בדיבור בין במחשבה ובין במעשה. וכלל שני – אך ורק אם ה' נותן כסף וכוחות לקבל את התענוג הזה, אז ניתן לנו לקבלו. כי הקב"ה לא רוצה ש"נחיה בחובות" כדי לקבל שפעים ותענוגים, ואם היה רוצה ה' לענג אותנו, היה נותן לנו את היכולת הכספית וכוחות גופניים לקבל את השפע. ומ"מ המציאות שקיימת כהיום לקבל הלוואות היא טובה אך ורק במידה ואין לאדם את הכסף לשלם את הדברים הבסיסים, כגון בגד ללבוש, לחם לאכול, מקום לגור בו. אבל לתוספת תענוגים ואורות, אין רצון ה' בכך שהאדם ישתעבד לבנק בשביל לקבלם. ומ"מ הדין תלוי במצב הנפשי שהזוג עומד בו באותם רגעים, כגון אם הלב בלחץ ומרגשים שחייבים ללכת לנופש, מדי פעם צריך גם לשחרר מהלחץ וההגבלה, והיינו כנ"ל תיקון היסוד – השפעה לצורך ובמידה מדודה לטובת המלכות.

ולפי זה נוכל להבין את השיר שאנו שרים לחתן "אל שדי ימלא תאוות ליבו", "אל שדי" – היסוד, שיהיה מתוקן אצלו עד שיחווה חוויה שיש לו "כל", ודי לו באותה אשה, ולא לרצות נשים אחרות, ואנו מתפללים שיזכה החתן בתיקון היסוד והמלכות, דהיינו שישמח בחלקו.

ח) יסוד דאצילות

כתוב בזהר⁴⁹¹, וז"ל (עם ביאור קל ופירוש המתוק מדבש): וְאֵלֶּיךָ אֵינֶנּוּ נִשְׁמָתֵינוּ מְאֵלֶּיךָ מְשִׁכֵּלִים (ואלו הם הנשמות מאותם המשכילים שנתקבצו יחד לחבר חבר הזהר, שמאיר בהם אור החכמה, שכנגד עולם האצילות). וְאֵת בְּהוֹן שְׁכָל לְאִשְׁתְּמוֹדְעָא בְּרַזִּין דְּמֵאֲרִיהוֹן

⁴⁹¹ תיקוני זהר בסוף א.

(היות והתפארת דאצילות הוא לימוד תורת הסוד, לכן להשיג אור החכמה נעשה אך ורק ע"י לימוד תורת הסוד), כְּלֵהוּ רְשִׁימִין וּמְצוּיָרִין בְּמַלְכוּתָא דְרְקִיעָא (נרשמות ביסוד דמלכות הנקרא רקיע, ושם הם מאירים) כְּכֹכְבֵי דְנְהָרִין בְּרְקִיעָא, וְהֵינּוּ (שומר הפסוק) "יִזְהִירוּ כְּזֹהַר הַרְקִיעַ". מאי (למה היסוד דמלכות נקרא) "הַרְקִיעַ"? דְנְהָרִין בֵּיהּ נְשֻׁמְתִין דְמְשֻׁכִּילִים כְּכֹכְבֵי בְּרְקִיעַ (לפי שמאירות בו נשמות המשכילים כמו הכוכבים ברקיע). הֵכִי נְהָרִין בְּכֶרְסָיָא (כמו כן יש נשמות המאירות בעולם הבריאה הנקרא עולם הכסא, לפי שהוא כסא אל עולם האצילות), וְכֵלְהוּ (כל הנשמות שמן האצילות ומין הבריאה הנ"ל) פְּרָחִין מִן רְקִיעַ (פורחות ויוצאות מהיסוד דז"א הנקרא רקיע), וְדָא (ויסוד דז"א נקרא) "צְדִיק חַי עוֹלָמִים" דְמִנְיָה (שממנו) פְּרָחִין נְשֻׁמְתִין דְצְדִיקָא וְנְהָרִין בְּסִיְהָרָא (ומאירים בלבנה, שהיא המלכות), וְעֲלִיָּהוּ כְּתִיב ⁴⁹² "וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהֵי"ם (בינה) בְּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם (ז"א) לְהַאִיר עַל הָאָרֶץ (מלכות)".

וְאִיהוּ רְקִיעַ (וזה הרקיע שהוא היסוד דז"א דאצילות) דְאִיהוּ לְעִיל (הוא למעלה) מִחִוּוֹן (מהחיות) הֵדָא הוּא דְכְּתִיב ⁴⁹³ "וּמִמַּעַל לְרְקִיעַ (יסוד דאצילות) אֲשֶׁר עַל רֵאשִׁים" (של החיות. והחיות ביצירה כנודע, והם אלו שלומדים תורת הפשט, מטטרון). וְהַפּוֹךְ (את תיבת "רְקִיעַ" וְתִשְׁכַּח (ותמצא) לִיָּהּ "עֵיקֶר" (להורות שהיסוד הנקרא רקיע הוא עיקר להמשכת הנשמות ולהמשכת השפע לקיום כל הנמצאים. כי כל מהות היסוד הוא השפעה והתקשרות בין האדם והעולם), וְהוּא (הוא) יִסּוּדָא דְמְרְכַבְתָּא, דְעֲלִיָּהּ קִיּוּמִין (שעליו ובזכותו קיימים) חִוּוֹן (חיות הקודש – אנשי עולם היצירה) וְכֶרְסָיָא (ועולם הכסא – עולם הבריאה) דְמְרְכַבְתָּא עֲלָאָה, וְעֲלִיָּהּ (על יסוד דאצילות) אֲתָמֶר ⁴⁹⁴ "וְצְדִיק יִסּוּד עוֹלָם", עַל צְדִיק דְלְעִילָא (על הצדיק שלמעלה שהוא יסוד דאבא) קִיּוּמָא (מתקיים) עֲלָמָא דְאֲתָכְסִיָּא (עולם המכוסה שהוא אימא, שהיא מכוסה מהשגות התחתונים, כי אימא מושפעת וקיימת על ידי אבא), וְעַל צְדִיק דְלְתַתָּא (יסוד דז"א) קִיּוּמָא עֲלָמָא דְאֲתַגְלִיָּא (מתקיים עולם המגולה שהוא המלכות שהשגתה מגולה לתחתונים, כי היסוד דז"א משפיע למלכות), וְהֵינּוּ (מי שזכה לאור של היסוד דאבא דבר זה מתבטא שהוא) "מְצְדִיקֵי הַרְבִּים", (כי) מֵהוּא צְדִיקָא דְעֲלָמָא תַלְיִין (ובזכותו העולם קיים), מֵאִי "הַרְבִּים" אֵלִין דְאֲתָמֶר עֲלִיָּהוּ "הַלְכָה כְּרַבִּים" דְאִינוּן מְסֻטְרָא דְאֲבָהֶן (חסד גבורה ותפארת כנגד אברהם יצחק ויעקב), דְלִית רַבִּים פְּחוּת מְתַלַּת, (ושלושת האורות האלו כלולים במלכות, ולכן) הַלְכָה כְּרַבִּים דָּא נְשֻׁכִּינְתָּא (שכנגד המלכות). עכ"ל.

⁴⁹² בראשית א יז

⁴⁹³ יחזקאל א כו

⁴⁹⁴ משלי י כה

ור"ל, מי שרואה את הטוב בחברו הוא זה שמקיים את העולם, והיינו אור החכמה כנגד אור העניים בעשר ספירות של הפנים (כי שני העניים חכמה, שני האזנים בינה, החותם כנגד ז"א, והפה מלכות), לכן מי שזכה לאור החכמה זוכה "לראות טוב", וזה סוד הפסוק "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב", והיינו החפץ הוא פנימיות אריך אנפין, שלא שלט בו השבירה, והוא שהאדם חפץ לעשות רצון ה' מעומק ליבו. "חיים" בגמ' "חכם" וכנגד אור החכמה ואור החיה של הנרנח". נמצא ששואל דוד המלך "מה יעשה האדם שחפץ באמת (פנימיות א"א) את אור החכמה – חיים? יאהב "ימים", הימים הם הז"ת כנודע, והיינו יאהב את הטוב שבאנשים הסובבים אותו אע"פ שהם עדיין במדרגת ז"ת ובעולמות ב"ע ומעורבים מטוב ורע, וזה ע"י שאוהב אותם, והאהבה הוא אור החסד כנודע, והיינו ע"י שישפיע להם טוב אז יזכה לראות בטוב שלהם, וזהו "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב", והיינו ע"י ה"מי" שהיא הבינה, על הצדיק שבאצילות להתבונן אך ורק בנקודות הטובות של האנשים שבבי"ע. וכן הקדוש ברוך הוא גם רואה אותנו בסוד "לא הביט אבן ביעקב", דהיינו אפ' במי שבמדרגת יעקב – תפארת – בי"ע שעדיין מעורב בטוב ורע, מ"מ ה' לא רואה ברע.

ולענייננו, מדרגה זו נקראת "יסוד דאבא", כי אבא – חכמה, ואור החכמה הוא עולם האצילות שנאמר בו "לא יגורך רע", והיותו "כל הפוסל במומו פוסל" ולצדיק הזה אין פסול להיותו באצילות, לכן ממה נפשך אינו פוסל, ואינו רואה ברעת חברו. ו"יסוד" מטרתו התקשרות וכח ההשפעה, נמצא שמי שמאיר בו היסוד דחכמה דבר זה תלוי באם הוא בעצמו מתנהג כמותו, והיינו כנ"ל, שמשפיע לכל העולמות שמתחתיו כדברי הזהר הנ"ל, וזה מרוב אהבתו אותם, ואהבה ר"ל השפעה, והשפעה נעשה אך ורק ע"י חיבור והזדהות עם השני, ע"י זה שיש לו השוואת הצורה עם השני ושהוא דומה לו.

וא"ת איך יהיה לצדיק שבאצילות דמיון והשוואת הצורה עם מי שבעשיה או אפ' עם אלו שביצירה ובריאה? י"ל שיש לו הזדהות ודמיון בטוב שלהם, לכן ע"י השפעתו אליהם (כלי של החסד) זה גורם לו לראות את הטוב שבהם (אור דחכמה), וע"י הראיה בטוב שלהם הוא נקשר (יסוד) אליהם, וזה גורם לו לחוץ שוב ושוב להשפיע להם טובות (חסד) ותענוגים (אור דעתיק).

וזו המדרגה של "צדיק יסוד עולם", והוא התיקון השלם של היסוד, והוא היסוד דאבא – יסוד דחכמה - יסוד דאצילות.

ה' יזכנו להשפיע כמה שיותר טוב לעולם, ולהתבונן אך ורק בטוב, ומכח זה להשפיע עוד יותר בכל יום.

ועוד בעניין היסוד דאבא – יסוד דחכמה (שכנגד עולם האצילות), הסביר לנו רח"ו⁴⁹⁵ שהארתו מתגלה ביום פורים, וכדי להמשיך הארתו עלנו לקיים את מצות הפורים דהיינו קריאת המגילה, מתנות לאביונים, משלוח מנות, וסעודת פורים.

מצות קריאת המגילה באה לחזק את האמונה התמימה שתמונה בנו, שאין עוד מלבדו, ושאע"פ שלא מבינים כלום הקב"ה שומר עלנו, ודואג לנו. התגלות אור האמונה היא אור הכתר, וזכו עם ישראל לראות בטוב, ושהכל היה לטובה לאחר ששברו את הרצונות לקבל שלהם – ע"י צומות ותפילות, הפנימו את שפלותם ודלותם ביחס למאציל, והתפללו בעומק הלב, והיינו תיקון המלכות. והוא כי כלי המלכות זוכה לאור דכתר, ע"י ביטול ושפלות תענית ותפילה, זכו לאור האמונה שהכל לטובה.

והחכמה – אבא – "מאין תמצא", דהיינו הראיה טובה (אור של העניים – חכמה), בא והתגלה להם מכח גילוי אור הכתר שנקרא "אין", כי הכתר הוא האמונה שאין עוד מלבדו, וזה זוכים כנ"ל ע" התבטלות "ונחנו מה", שאנו "אין" כמותו. נמצא שאור הכתר מקושר לאבא – חכמה.

ועוד שני מצוות בפורים קשורים ליסוד של החכמה, כי היסוד וא סוד ההתקשרות עם הזולת וההשפעה עליהם, והיינו מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, והיינו מצוות השפעה דרך היסוד.

אלא שיש כמה מדרגות ליסוד, יסוד דז"א ויסוד דאבא – חכמה. יסוד דז"א פירושו השפעה והתקשרות, אלא שהיא התקשרות בצורה מדודה, כי ז"א בסוד המשפט והבית דין, ולכן מידי פעם נוטה כלפי חסד ומידי פעם כלפי גבורה, מידי פעם משפיעה הרבה לפלוני ומידי פעם מעט לאלמוני, הכל לפי ראות עיניו של או האדם שנותן, כי הנותן עושה בפנימיותו דין וחשבון האם לתת או לא (האם העני הגון), וכמה לתת, והיינו האם להשפיע דרך היסוד, וכמה חסדים (חסד) יעברו דרכו, אם מועטים החסד הוא אומר שהגבילה ספירת הגבורה שלו את החסדים.

ולעומת זאת היסוד דאבא אינו מחשבן כלל, אלא הוא שורש החסדים וקו ימין, שורש האהבה בכח, לכן הוא רוצה להשפיע כמה שיותר לכולם, כי החכמה קשורה לכתר כנ"ל, ואור הכתר זהו אור אין סוף, ואור פירושו תענוג וטובה, של ה"אין סוף" ר"ל רצון להשפיע בלי גבול ומידה לכלל האנושות בלי טעם וסיבה כלל, אלא אהבה בלי גבולות של ספירת

---

⁴⁹⁵ שער התפלה – הכוונות, עניין פורים

הגבורה. ולכן אע"פ שבשאר ימות השנה על האדם לבדוק אם העני צריך את הכסף ואם הוא בכלל עני או לא, לעומת זאת בפורים אסור לבדוק ולברר את זה, אלא עלנו להשפיע לו בלי טעם ומידה כמה שיותר, וזה כמה שיותר אנשים.

עוד מצוה שנצטוונו בפורים הוא המשתה, משתה היין והסעודה, ועל ידם האדם מפנים את האורות של היסוד דאבא לכלל השנה. ותוכן המצווה הזו היא להתענג על ה' ולענג כמה שיותר אנשים בטובות שה' עושה אתנו. וידוע שאורות של התענוגים באים בפנימיות הכתר – מעתיק יומין – וה"י האכילה מפנימים אורות אלו לחכמה, ודרך השתייה לבינה, דהיינו קונים אהבת ה' ויראת ה', וזה מרומז בתיבות "אכילה" ו"שתייה", כי המוחין של חכמה ובינה נקראים שמות י"ה, נמצא שאכילה זהו אכל י"ה, ושתייה זהו שת י"ה. ועל האדם להתענג על ה' על מנת להגיע לגלוי אור החכמה, שהוא שורש אהבת ה' בכת, שהאדם רואה את טובותיו כמה ה' מענג אותו לכן ממילא מגיע לאהבתו. וכן מגיע ליראת הרוממות שהוא אור דבינה – ראש קו השמאל.

ולכן כתב רבי נחמן שכל שתיית כוס יין בפורים בא לתקן את הברית, כי עתה העלנו את היסוד למדרגת אצילות - לחכמה, שאנו רואים שכולם טובים, ולכן אנו רוצים להשפיע לכולם ושיהי לכל העולם טוב.

מדרגה זו מתגלה בפורים, ומ"מ אפשר להמשיך הארה זו לכל השנה כולה, וזה דברי רח"ו ז"ל⁴⁹⁶: הבחינה הב' היא כי אחר שנתקן פרצוף רחל עצמו (כלי - דהיינו המקבלים) ע"י הצדקה (צדק - משפט לה' - מלכות) ומתנות לאביונים (למלכות שדלה ועניה, לאנשים מסכנים שאין להם מוחין דגדלות) עוד צריך הארה אחרת שתינתן בה בסוד המוחין עצמן שלה המתלבשין תוך פרצוף י"ס שלה כנודע וצריך שתתקיים ההארה הנז' במוחין שלה כל הימים ההם הנק' פורים וישאר קיימת שם אף גם אם יסתלקו המוחין דאבא ואימא אחר הדורמיטא (דהיינו בזמן הנסירה, זמן שהאדם מקבל נסיונות ויכול להחליט בין האם להיות פנים בפנים דהיינו לעשות רצון ה' כרצונו, או אחור באחור - דהיינו לעבוד את ה' בכפיה ובלי רצון ובלי להתענג בחיים) ותחזור פנים בפנים עכ"ז תשאר הארת המוחין ההם קיימים במוחין שלה ולא יסתלקו לגמרי כבשאר הזמנים כנ"ל. וענין זה תלוי בקיום מצוה אחרת והיא לעשות סעודת פורים משתה ושמחה, וזהו ענין אכילה ושתייה כמבואר אצלנו שהמוחין של הנקבה נק' (אנו - בני ישראל כנגד המאציל שהוא ז"א) י"ה י"ה ונעשין מבחינת י"ה והם נמשכין בה ע"י אכילה ושתייה, וזהו אכיל"ה אכ"ל י"ה שתי"ה ש"ת י"ה, כי ע"י המאכל והמשתה נמשכין לה מוחין הנק' י"ה. עכ"ל.

---

⁴⁹⁶ שער התפלה – הכוונות פורים

ה' יזכנו להשפיע אין סוף תענוגים לכלל האנושות, בלי גבול ומידה כל השנה כולה ולהמשיך אורת של פורים כל השנה אמן ואמן.

ט) צדיק יסוד עולם

כתב הרב גיקאטיליא בשערי אורה⁴⁹⁷: והמידה הזאת (היסוד) נקראת צדיק בכל התורה כולה. ולפי שנקרא יסוד ונושא כל הדברים אשר תחתיו בכל הנמצאות (ר"ל בזכותו מגיע שפע למלכות, והמלכות משפיעה לעולמות שמתחתיה), נקרא "צדיק יסוד עולם". וענין שנקרא צדיק הוא סוד השפע שמשפיע כל טוב וברכה ונותן במידת אדני (המלכות), כענין שנאמר "וצדיק חונן ונותן" (תהלים לז, כא). (נמצא שמי שרוצה לתקן את היסוד – עליו להשפיע)

וצריך אני לעורר על ענין גדול ונכבד. דע כי שלושה שמות הם: צדי"ק, צד"ק, וצדק"ה. ומידת אל ח"י (כנוי ליסוד) נקראת צדיק; ומידת אדני (מלכות) נקראת צד"ק; ובהיות צדיק משפיע ברכתו בצדק (כאשר האדם בנתינה), אותו השפע והאצילות נקרא צדקה (ר"ל "צדק" לה' אחרונה של שם הוי"ה שכנגד המלכות). נמצאו שלושת שמות הללו מתאחדים כאחד: צדיק לתת (אור ושפע בהתאם לכלי שמקבלו, לפי התלמיד או האשה או הבן וכו'), צדק לקבל (כי כל מהות המלכות היא לקבל), צדקה הוא סוד המתנה והדיבוק והחיבור (כי כל מהות היסוד הוא "התקשרות וחיבור" לצורך השפעה או על מנת לקבל או על מנת להשפיע). ולפי סוד זה נאמר: זכר (סוד הזכר – ז"א) צדיק (כל שפע של הז"א נכנס ליסוד) לברכה (והולך השפע הזה ל- "ברכה" שהיא המלכות) (משלי י, ז).

ועתה יש להאיר פניך בעיקר גדול. דע כי בהיות צדי"ק משפיע ברכתו וטובתו על צד"ק, (אז המלכות) נקראת "ארץ החיים" והיא מיטיבה לכל הנבראים (לפי זה יוכל האדם לראות אם תיקן את הברית והיסוד שלו, אם אשתו משפיע טוב לכלל האנושות או לאו. וכן אם התלמידים שלו מלמדים את האנושות להיות טובים והם בעצמם עושים מעשים טובים ומחזירים את הצדקות שקיבלו מהרב שהוא בבחי' "צדיק"); ואם חס ושלום ייפסקו צינורות זה הצדיק (וגם אם משפיע למלכות, זהו השפעה על מנת לקבל תענוגים לעצמו), ולא יבואו (האורות – תענוגים) אל מידת צד"ק, אז היא מתמלאת מאותן הבורות הנקראות מוות (ומרגישה חוזר נוראי, ומיתה, ורוצה לברוח מין המציאות), והיא ממיתה ועושה כל

---

⁴⁹⁷ שער ב'

מיני מגפה והשחתה בעולם (וכועסת על כל דבר שרואה שאינו כשורה, כי "המלכות" בטבעה הראשון היא בנויה מדינים, ורק אם בעלה – המשפיע ממתק אותה, אז היא משפיע בשמחה לעולם). ובהיות הצדי"ק מתחבר עם צד"ק ונותן לו מתנה מברכותיו, אז באותו החיבור הנקרא צדק"ה מביא למידת צדק חיים תחת מוות, וזהו סוד: "וצדקה תציל ממוות" (משלי י, ב).

בוא וראה כמה היא סגולת הצדק"ה. כי כמו שהאדם עושה צדק"ה, כך ממשיך מידת צדי"ק במידת צד"ק ומביא חיים אל העולם ומציל אותם מן המוות. ואם את העולם הוא מציל מן המוות, כל שכן את עצמו. ולא תאמר ממיתה משונה, אלא אפילו ממיתה עצמה. ובשעה שצדי"ק נפרד מצד"ק, ונשארת מידת צדק ריקנית, אז תקום להמית ולהשחית, לעקור ולשרש, ומביאה על הבריות כמה מיני מיתות; מהם מיתה טבעית, ומהם מיתת מגפה, ומהם מיתה משונה, ושאר כמה מיתות. ולפי דרך זה יש לך להתבונן כי הרוצה לירש ארץ החיים צריך להידבק במידת צדי"ק, כי כל הדבק במידת צדי"ק נקרא צדיק על שמו, ונוחל ארץ החיים (מלכות דקדושה), ועל זה נאמר: "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ" (ישעיהו ס, כא), וכבר ידעת מה שדרשו בו חז"ל: כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. עכ"ל.

לפי זה מובן שתיקון היסוד הוא תלוי בהשפעה לאשתו (ולתלמידיו) לפי הצרכים שלה. וע"י שפעתו אליו, הוא נקשר אליה והיא נקשרת אליו. וראיה אם האדם תיקן את יסודו, אם הקשר עם אשתו מושלם, ושהיא אוהבת אותו, והוא אוהב אותה, והוא רוצה להשפיע לאשתו בשמחה, והיא משפיעה וממשיכה את אותם האורות – תענוגים לבניהם ולכלל ישראל. וזהו סוד ה"שלום בית" – שלום מרמז על היסוד, בית מרמז על המלכות.

י) היסוד נקרא "טוב", כי משפיע אך ורק טובות לעולם

כתב השערי אורה⁴⁹⁸: ודע כי המידה הזאת (היסוד) נקראת בכל התורה טוב (וכן משה שמושרש ביסוד נקרא גם "טוביה"), וסימן: "אמרו צדיק כי טוב" (ישעיה ג, י). ועתה יש לנו לעורר על הדבר. דע כי כל ההמשכות היורדות מלמעלה מאת כל הספירות העליונות, כולם פועלות על דרך הטוב והשלמות. ואפילו ירד דין לעולם במידת הפחד והגבורה, אם

---

⁴⁹⁸ שער ב'

בא הדבר על ידי צדיק, הכול בא על דרך הטוב הגמור ואין רעה פועלת בדבר לעולם, כי אם לטובת אותו הנפגם, לפי שהדבר בא לו על ידי הצדיק, והכול לטובה.

(נמצא שמי שיש לו יסוד מתוקן, משפיע גם מקו השמאל למלכויות שלו – אשתו, ילדיו ותלמידיו, ומ"מ ההשפעה הזו היא אך ורק לטובתם, ולהשלמת תיקון העולם, וזה נקרא כנ"ל, שהגבורה מלבישה את החסד, כי אותו צדיק מתלבש בגאווה וכעס לטובת המקבל את התוכחה ולטובת האנושות כולה, וזהו חסד ואהבה ממש שעובר דרך הגבורה)

וזהו סוד מה שאמרו ז"ל: אין דבר רע (רע בעצם) יורד מן השמים (אלא רע ודין לתועלת) ואם כן מה זה שאמר הכתוב "כי ירד רע מאת ה'" (מיכה א, יב)? דע, כי יש חוץ למחיצות הספירות נגעים הנקראים רע, והם חוץ לספירות סביב, ולפעמים נטפלים למידת אדנ"י ויורדים לעולם, וזהו סוד 'כי ירד מאת ה', ולא מה'. ועל דרך זה נאמר במעשה בראשית: וירא אלהים כי טוב, ובסוף נאמר: והנה טוב מאוד (בראשית א, לא). ואמרו בבראשית רבה; והנה טוב זה יצר טוב, מאוד וכו' מאוד זה המוות (היצר הרע). כי אפילו המוות כשבא על ידי מידת צדיק, נקרא המוות חיים וטוב, וזהו סוד שאמר שהצדיקים אפילו במיתתן קרויים חיים. עכ"ל.

ולפי הקבלה ידוע שהיסוד מקבץ את כל הה' ספירות שמעליו ומשפיע אותם השפעות למלכות. והשפעות אלו מתחלקים לב' בחינות, והם בסוד חמישה חסדים וחמישה גבורות. החסדים הם ה' ביטויים של גילוי אהבה וקירבה זה לזה, קרבה דרך החסד ודרך הגבורה ודרך התפארת והנצח וההוד. ומאידך הוא משפיע למלכות גם ה"ג – ה' ביטויים של גלוי יראה והגבלה שזהו סוד הגבורה כנודע.

ואתם הה' גבורות, אע"פ שנראים כהגבלות וגורם לו להתייטר מאוד מאוד, הם לטובתו. ודבר זה ניכר גם בעשיה, שכאשר האדם רוצה לפתח את השרירים שלו, עליו להתייטר עם משקולות. ונמצא שהמציאות של סבל מהה' גבורות (ה"ג), אע"פ שהיא קיימת בכל אופן, והיא נצרכת לכלל האנושות, מ"מ אם אותו אדם שמקבל אותם מתבונן בטוב שיגרם מהם, אז לא יבעט בהם, אלא ישמח מהייסורים, כי אם היסוד משפיע גבורות, זה בוודאי כדי לבנות ולפתח אותי.

וכן כלפינו, מי שרוצה להדמות למידת היסוד של המאציל, עליו לצמצם את ההשפעות שלו לפי העניין. כאשר רואה הוא שהחסדים "מתפשטים" מידי, וזה יכול לסכן את המלכויות שלו, אז עליו להגביל את השפע. למשל, אם רואה שילדיו משחקים ביחד ושמחים – הנה מה טוב, אבל אם רואה ששמחים להתעלל בזולת, עליו לעצור את זה מיד, כי דבר זה יכול לגרום מכה חזקה לאחד מהילדים. נמצא שאע"פ שמעשה זה הוא

הגבלה, בוודאי אנו בתור הורים מבינים שהיא הגבלה בהשפעה, על מנת להיטיב לילדנו, גם לחנך הילדים שהוללות היא רע, וגם למעשה נגרם מהגבלה זו שלא ירביצו זה לזה.

וא"כ גם המאציל כלפינו, אם רואה ששפע מסוים, אע"פ שהוא תענוג לקבלו ומשמח אותנו במציאות הנוכחית, מ"מ הוא לתווך הארוך מזיק לנו או לזולת, אז המאציל מגביל אותנו לטובת העולם.

יא) היסוד נקרא "כל"

כתב הרב גיקטיליא⁴⁹⁹: ובמידה הזאת (היסוד) נכללין כל מיני שפע ואצילות הבאים מכל ט' ספירות, נקראת גם כן בלשון כל. והטעם, לפי שהמידה הזאת מושכת מכל הספירות העליונות כל ההמשכות כולם למיניהם, ומביאה אותם בתוך השם הנקרא אדנ"י. ולפי שהכול תלוי במידה זו נקראת כ"ל. [...] ולפי שהמידה הזאת היא שביעית עד ספירת בינה, כמו שאמרנו, ולספירת בינה יש חמשים שערים ומאותם חמשים שערי בינה יונק א"ל ח"י, על כן נקראת בלשון 'כל', כי משם נמשכים הכול. ולפיכך כ"ל בגימטרייה חמישים, כי כל הדברים הנמצאים בנבראים, מחמישים שערי בינה יצאו, וסימן כל הנבראים הוא 'כל'. עכ"ל.

והיינו מהות היסוד הוא להתקשר עם המלכות – המקבל, ולהשפיע לו את האורות העליונים, שהם מספירת החסד ועד ההוד. והיות וכל א' מהחמישה ספירות הללו עשויות מי' ספירות, נמצא שבסוף כ"הם נ' ספירות שמתכללות ביסוד, ונ' בגמ' כל.

ועוד כתב השערי אורה⁵⁰⁰: שני שמות הקודש שהם שלישי ורביעי על דרך המעלות הם הנקראים "אלהים צבאות" (ספירת הוד), "יהוה צבאות" (נצח). ושניהם נכללים לפעמים כאחד, כאמרו "יהוה" אלהים צבאות שמעה תפלת" (תהלים פד, ט). ולפעמים נזכרים כל אחד בפני עצמו, כאמרו "אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה" (שם פ, ח), וכאמרו "יהוה צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה" (שם מו, יב). [...] ושני אלו השמות, הנקראים אלהים צבאות י"י צבאות, שניהם נכונים להריק בדרך הצינורות כל המשכות שפע הספירות העליונות ולהביאם במידת אל ח"י (דהיינו נכללים הנצח וההוד ביסוד). ושניהם פועלים לפי הדין הישר בכל צבאות העולם, האחד (הנצח) פועל מצד החסד,

⁴⁹⁹ שערי אורה שער ב'

⁵⁰⁰ בתחילת שער ג' וד'

והשני (ההוד) פועל מצד הדין. ושניהם מושכים דין וחסד ורחמים (חג"ת ונ"ה) במידת אל ח"י (ליסוד).

ויש לנו להודיעך כי מידת יהו"ה צבאות היא המושכת חסד עליון וחסד אברהם, שהוא חסד עולם, במידת אל ח"י; ומידת אלהים צבאות מושכת כח הגבורה והדין והפחד והעונש במידת אל חי. ולפיכך מידת אל ח"י כוללת הכל, נקראת 'כל' שהכול בה. וכל הספירות משפיעות כוח חסד ודין ורחמים על ידי יהו"ה אלהים צבאות, וזהו סוד "אנכי יהו"ה (ז"א) עושה כל" (ישעיהו מד, כד), שהכל יצא מן המידה הנקראת כ"ל, כאומרו "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טו"ב מאוד" (בראשית א, לא), ואומר: על כן כל פקודי כל ישרתי (תהלים קיט, קכח). ואומר: וי"י ברך את אברהם בכל (בראשית כד, א). עכ"ל.

לפי זה אנו מבינים שתיקון היסוד הוא תיקון הכללי, דהיינו כדי לזכות לתיקון היסוד, על האדם לזכך את הספירות שמהחסד ועד ההוד, שהם הספירות שמתכללות ביסוד. וכל אחד מהה' הללו הם למעשה חמישית מתיקון היסוד. ואז היסוד עצמו, כל עיקר תיקונו הוא להעביר את השפע שקיבל למלכות שלו (אשתו, בניו, תלמידיו וכו'), והיינו העברת הה"ג והה"ח, שהם השפעה מדודה של מעשים ושל רגשות ושל שכל למושפע, בחמישה אופנים – חג"ת נ"ה.

הלכות

- כתב הבעל שם טוב,⁵⁰¹ וז"ל:

- בכל דרכיך דעהו (משלי ג, ו). זהו כלל גדול, דעהו לשון חיבור (שנאמר "אדם ידע את חוה". וזהו בחי' כל קו האמצע עד היסוד – ו' החיבור) הה' בוי"ו (הה' אחרונה של שם הוי"ה) כנגד המלכות, הכלי – רצון לקבל, והוי"ו כנגד ז"א – האור שמשפיע. דהיינו לדחות את הרצון לקבל כליל, ואז נזכך את הכלי עד שיוכל לקבל אותו האור על מנת להשפיע ולהיות טוב ומיטיב), בכל מעשיו, אפילו בדברים גשמיים שעושה (כי אצל הצדיק, גם מעשיו הגשמיים הם משתים הרוחניות – מוחין דגדלות ב')

---

⁵⁰¹ בצוואת הריב"ש אות צד

- ועוד⁵⁰² כלל גדול, צריך שתהיה עבודתו לצורך גבוה לבד ולא כוונת דבר אחר, אפילו המעט מן המעט לא תהיה לכוונת עצמו רק כולו לשם שמים (ר"ל על מנת להדמות לבחי' שמים – המאציל, דהיינו להשפיע טובות לעולם)

- ועוד⁵⁰³ אם אין אני לי מי לי (אבות א, יד). כי צריך להיות בתפילה מופשט מהגשמיות, וזה אם אין אני לי, דהיינו שאני מופשט מגשמיות (ר"ל מרצון לקבל), מי לי (מי - כנגד מוח בינה ומוחין דגדלות) דהיינו איני ירא מהמחשבות זרות. אבל כשאני לעצמי (ואני מתפלל כדי למלאות תאוותי ולהגדיל הרצון לקבל, אז) מה אני (מ"ה כנגד מדרגת ז"א, ואני כנגד המלכות, דהיינו כאשר האדם חושב רק על עצמו ומתפלל בעבור עצמו אדם זה במדרגת זו"ן בלי מוחין דגדלות), דהיינו כשאני יודע ממני (ומתייחס לרצון לקבל), אז יש מחשבות זרות רבות. וגם אם אני כאן הכל כאן (סוכה נג). יש לפרש בדרך זה.

- ועוד⁵⁰⁴ "יודע צדיק נפש בהמתו" (משלי יב י) פרוש, אפילו הנפש הוא מחבר לעבודת הבורא. ומילת יודע הוא לשון התחברות והתקשרות.

-

מלכות

תכונות הרעות של המלכות

כתב רח"ו על מידת האדמה,⁵⁰⁵ וז"ל:

יסוד העפר ממנו מידת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אחת, והוא העצלות לקיים התורה והמצות מפני עצבונו על השגת קניני הבלי העולם הזה, או על הייסורים הבאים עליו ואינו שמח בחלקו בשום דבר, וגם עינו לא תשבע עושר, עכ"ל.

---

⁵⁰² בצוואת הריב"ש אות צו

⁵⁰³ בצוואת הריב"ש אות צו

⁵⁰⁴ צוואת הריב"ש אות צט

⁵⁰⁵ בשערי קדושה חלק א' שער ב'.

המלכות כנגד מידת האדמה (כי שמים – בחי' ז"א, וארץ – בחי' מלכות), ותיקון מידת האדמה היינו לצאת מהעצלות ועצבות שלו, שנקרא בספרי חז"ל מרה שחורה, דהיינו דיכאון. וזה נגרם מטעם שמי שבמלכות מרגיש הכל מר ממוות כי תמיד מרגיש חוסר ואינו מתמלא כלל, וזה בבחי' ונחש עפר לחמו, וזה אפי' שמקבל מלא אורות, פשוט אינו רואה את הטוב, רק רע כל היום.

המלכות חסרה מכל, הרצון לקבל של המלכות הינו הגדול ביותר מכל הספירות, כי המלכות בתחילה קיבלה וטעמה מכל האורות, דהיינו עד אור דיחידה, ועתה ורוצה אותם בחזרה. טבע של המלכות להתגאות, שזהו בחי' "אנא אמלוך", ר"ל שהמלכות שלה, ורוצה לדרוך על כולם העיקר למלאות חסרונה, ולכן חושבת שמגיע לה הכל. ולכן תיקונה שפלות, היפוך הגאווה כמו שנראה ב"ה.

כידוע המלכות מושפעת מכל הספירות של ז"א, נמצא שלפני תיקונה היא חסרה מכל הספירות – מידות.

היא חסרה ממידת החסד – שר"ל שחסרת אהבה ולכן נופל לחסדים נפולים שהם כל תאוות העולם ובפרט העריות. אדם כזה מטבעו ירגיש לא אהוב, וכן גם לא אוהב את עצמו, ולכן אינו שמח במה שמשיג, כי הוא תולה את השגותיו בעצמו בבחי' "כוחי ועוצם ידי" ו"אנא אמלוך", כנ"ל, ומרגיש שאין זה מתנת ה', כי הוא חי בחושך, הסתרה בהסתרה, שפירושו שלא מרגיש בליבו שהמאציל שולט עליו ומנהיג אותו. ומ"מ בפיו יכול להיות שיאמר כל היום "ברוך ה'", ודברי מוסר לכולם וכו', מ"מ אין זה מראה על מדרגתו. למשל אם אדם שמושרש במלכות ישנן 10 דפי גמרא בכל יום, אם פעם אחת הצליח ללמוד 13 דפים, לא יהיה מרוצה מ"רק" 10 דפים ולא יהיה לו שמחה, אלא ירגיש "בסדר, זה נחמד", וגם נוטה קצת לעצבות בגלל ש"יכל ללמוד עוד ג' דפים". ולכן המלכות נקראת גם נוקבה, מלשון נקב, כי המושרש במלכות הוא דומה לכלי נקוב, שכל עוד לא יתקן את עצמו - והיינו שיקבל את הפחד שלו להיות שפל כמו שנבאר, אז ירגיש תמיד חסר מכל. אהבות נפולות פירושו שאוהב את עצמו, ולכן מוותר לעצמו כל מה שרוצה ו"אוהב", ומתיר לעצמו כל העריות כולן, וכל המאכלים וכל התאוות בכלל. ועיין תיקון החסד ליתר ביאור התיקון החסד דמלכות.

המלכות גם חסרה ממידת הגבורה – שר"ל שאין לו יראת ה' וכח ההגבלה לעצור את עצמו מלקבל על מנת לקבל, אלא רוצה את כל האורות ותענוגים כולם, ואפילו שזה מזיק לו ולמשפחתו, ולא רק מה שנצרך לו לעבודת ה', אלא יותר מהצורך, כאומרם ז"ל "אוהב כסף לא ישבע כסף", ועוד "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו". ועוד הגבורות דטומאה הם

כנגד הכעס והגאווה, וגם זה צריך לתקן. וגם גבורות דמלכות כנגד היראות נפולות ודאגה ופחדים מכל דבר, לכן בטבעם של אנשים אלו להיות מדומיינים שכולם רוצים להזיק להם (עד שיתקן היראות נפולות, עיין תיקון הגבורה)

חסרה ממידת התפארת – מידת האמת, ר"ל האמת אצלה לא בנוי מספיק, ולכן אינה יכולה להעביר השפע לאחרים, ואם מעבירה לאחרים הם ילעגו עליה בבחי' לצים (וזה מטעם ריבוי האור כדי שלא ישברו).

חסרה ממידת הנצח – ר"ל אינה מקבלת מהעליונים אורות שמחיים אותה. ועוד אינה יודעת להתנווכח וויכוחים של קדושה בבחי' "דע מה תשיב לאפיקורוס", אלא מרוב ענווה פסולה כאשר רואה מישהו שמוכיח לה שדרכי ה' אינם טובים, היא שותקת ומפוחדת להשיב, וזה כי היא מפוחדת להרגיש עוד יותר שפלה בעיני עצמה.

חסרה ממידת ההוד – ר"ל קשה לה להודות למאציל ולברואים על הטוב שנותנים לה כל רגע, כי היא חושבת שממילא מגיע לי מה שמשרתים אותי, וזה מטעם שברגע שהיא מודה היא מרגישה שפלה כי "היא מקבלת כמו עניה" והיינו נהמא דכיסופא (שהלחם כנגד המלכות ככתוב "כי אם הלחם", שר"ל אשתו של פוטיפר. וכיסופא פירושו בושה, דהיינו שפלות). ועוד תיקון ההוד על ידי ההודאה, וזה גורם להתבונן בטוב, ובטבעה היא רואה את כולם רעים ושחורים. ועוד קשה לה להתוודות על חטאותיה.

חסרה ממידת היסוד – דהיינו שאינה יודעת למי להעביר את השפע ובאיזה כמות, ולרדת לתלמיד ולהעביר לו שפע לפי מדרגתו - בבחי' ה' גבורות – הגבלות שמעביר היסוד למלכות, שמטרתה ה' גבורות הם הגבלת האור של הרב – ז"א בה' אופנים שונים (מחסד עד הוד), כדי שהתלמיד – מלכות יקבל אורות אלו בלי להישבר (שבירת הכלים מתבטא בכך שהאדם צוחק מדברי תורה של הרב כי הוא לא יכול לקבלם מריבוי האור, בבחי' לץ. ועוד בכך שהאדם כועס על דברי תורה מסוימים, ומבטלם בקש. ואם הרב חש שהתלמיד הולך להישבר מריבוי אורות חייב למעט מיד באורות ולומר לו שמדרגתו טובה היא עד מאוד). כאשר המלכות לא מתוקנת, היא רוצה להעביר כל השפע בלי גבול, וזה כי היא בעצמה רוצה את כל השפע בלי גבול כנ"ל.

מדרגת המלכות נקראת גם "הסתרה בתוך הסתרה", ר"ל שהמאציל מוסתר שם בב' הסתרות, והאדם שבמדרגה זו אינו מרגיש שה' מנהיג אותו כלל, וזה אע"פ שמאמין בה' בשכלו, מ"מ כשמרגיש צער בליבו על מה שעובר עליו, זה מראה שחסר לו אמונה שהכל לטובתו ולתיקונו.

- א' מתכונות המלכות היא שהיא מאוד קיצונית, ולמשל זה מתבטא בכל שהיא "או עושה את הכל או לא עושה כלום", למשל אדם שמושרש שם שמבקשים ממנו לדרוש מול רבים, אם לא יכין דרשה מושלמת לא ידרוש. וכן לא יכתוב ספר ויפיץ אותו לרבים אא"כ הוא מושלם. וכן בעבודתו בעולם העשייה, הוא עובד עד שהמוצר שמייצר הוא בתכלית היופי והשלמות. וכן בלימוד, וכו'. רצון לשלמות זו נובעת משורשו שידוע שהמלכות היא בעצמה גם הכתר, ולכן שורה באדם זה ב' קצוות קיצוניות. וידוע שצבע הכתר הוא לבן, ומאידך צבע הרישא דלא איתידע - שהוא בעצמו המלכות של עולם שמעליו - הוא שחור, והיינו כנ"ל קצוות או שחור או לבן, אין צבעי התפארת אצלו. ורצון לשלמות זו ידוע מדוע, כי מצד אחד המלכות רוצה את אור הכתר, כל התענוגים. ועוד מטעם שבטבעה המלכות מרגיש דלה וענייה, וכל עוד לא מתוקנת היא לא מסכימה להרגיש שפלות, ולכן רגש זה מתבטא כאן, והיינו בכך שלא רוצה להראות לעולם חסרונות ח"ו, כי א"כ "היא לא תהיה מושלמת" בעיני בעלה - המשפיעים, והיא תרגיש מושפלת (תיקונה, כמו שנראה, היא לקבל רגש של שפלות ולא לפחד)

- עוד תכונה רעה שיש למי שמושרש במלכות הוא שאינו יכול לקבל תוכחה, ואם אומרים לו לתקן דבר אפ' קטן מאוד הוא מיד מנשא לתרץ ולהצדיק מעשיו הרעים. והוא מטעם הנ"ל, כל עוד לא מתוקן לא יכול להרגיש שפל בעיני עצמו, ולכן לא יכול לקבל את התוכחה לליבו, ולכן גם לא יכול לתקן את מעשיו, וזה כי הוא נמצא במרה שחורה - מדרגת ארץ ועפר, רואה את עצמו כולו רע, ולא מרוצה מעצמו, לכן אם אדם מכניס אותו עוד יותר לשאול תחתית למעשה הרג אותו ממש, ועל כן לא אומרים לתלמיד כזה תוכחה כלל עד שיצא ממידת האדמה, וירגיש מרומם בשמים.

תיקון המלכות

א) שפלות

תיקון המלכות נעשה כאשר האדם מקבל את הרגש של שפלות, ומקבל את עצמו איך שהוא - דל ועני - והיינו רגש של שפלות, ומבין שאין זה רע להרגיש שפל ואפס, אלא פשוט זהו רצון ה', והמציאות ממש, שאין לי כלום מעצמי (לית לה מגרמא כלום), ואני מקבל את הכל מהמאציל ממש.

והיינו המלכות כנגד הכבוד, כל השתלשלות בעולם הזה של כבוד בא מהמלכות. והיינו כאשר הכבוד בא לשרת את הרצון לקבל שלו זהו מאדם הבלוייעל, דהיינו אם רוב הכבוד שמקל הוא לצורך עצמו להרגיש טוב עם עצמו – זהו מלכות דעשיה, ואם חציו לעצמו וחציו על מנת להשפיע – זהו מדרגת מלכות דיצירה, ואם רובו של הכבוד שמקבל זהו על מנת להשפיע – זהו מדרגת מלכות דבריאה. ומטרתנו לקבל הכבוד רק על מנת להשפיע – וזה נקרא להעלות את כלי – רצון לקבל של המלכות, והיינו את הרצון לקבל כבוד לעצמו, ולהפכו להיות רק למאציל, והיינו להעלות כלי המלכות לאצילות, שפירושו לקבל כבוד על מנת להשפיע. וזה נעשה כאשר האדם מגיע לענווה מוחלטת, שלא אכפת לו מכבודו כלל וכלל (ומגיע להשתוות שאין בין כבוד לזלזול מאומה – זה לא משנה את רגשותיו בליבו ואת מחשבותיו) אלא רק מכבוד המאציל.

ולהגיע לכך צריכים תפילה, ושירות והתשבחות לה', בבחי' "ואני תפילה", אני זוהי המלכות. ועוד זוהי בחי' "תפילה לעני", והיינו מי שמרגיש את שפלותו יכול להתפלל. ולכן דווקא דוד המלך – שהיה מושרש במלכות, הוא זה שחיבר ספר התהילים, שכולו מלא בשירות ותשבחות לה'.

וע"י קבלת שפלותו שה' – ז"א הוא זה שמשפיע, ולא "אני" – המקבל. וכן ע"י כח התפילה, שבכך שמתפלל מורא על כך שהוא רק מושפע מהעליונים ושפל, אז מקבל את האור של האמונה – אור של היחידה (כי כנודע שישנו יחס הפוך בין האורות לכלים, והכלי של מלכות מקבל אור של יחידה)

גם צריך אדם זה לתקן כללות המידות מהחסד ועד היסוד שבמלכות.

ועתה נבאר תיקון המלכות ביותר הרחבה.

המושרש במלכות קודם כל חייב לתקן את הפחד שיש לו 'להרגיש אפס', פחד מלהרגיש מושפל – שרגש זה מאפיין את המלכות גופא שהיא דלה ועניה, והיינו שבתחילה היו לה את כל האורות על מנת לקבל, ועתה המאציל לקח ממנה כל האורות והתענוגים והותיר לה רק מעט – כדי חיותה, ומה שעל הגדר בין האסור למותר, שהיינו מקבלת רק האורות והתענוגים שיכולה לדחות אותם ולא לקבלם על מנת לקבל, וע"י זה שדוחה אורות אלו היא מקבלת אותם שוב, אבל על מנת להשפיע.

ומ"מ לפני תיקונה, כאשר היא רק רוצה לקבל לצורך עצמה ורק להתענג, היא חסדה מכל, ורוצה בחזרה את על האורות כולם, בלי גבול ומידה, אור האין סוף שר"ל אין סוף

תענוגים, ולעולם היא לא תהיה שמחה בחלקה כל עוד לא תיקנה את עצמה. ולכן היא עצובה כל ימי חייה עד שהיא לא תתקן את עצמה.

ועצבות זו בא לה בגלל הרגש והפחד להרגיש מושפל, שכאשר משפילים אותה היא אומרת לעצמה "עוד יותר חסרים ממני אורות", וזה בבחי' מה שאמרו ז"ל⁵⁰⁶ וא"ר חלבו אמר רב הונא כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום יקדים לו שלום שנאמר "בקש שלום ורדפהו", ואם נתן לו ולא החזיר נקרא גזלן שנאמר "ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם", והוא כנ"ל כי העני (עניה ודלה – זוהי המלכות) מרגיש ממילא אפס, ואם גם 'שלום' לא אומרים לו אז הוא בטבעו מרגיש מתחת לאפס, הוא מרגיש שפלות עוד יותר ממה שהיה קודם לכן. נמצא שאדם המושרש שם מרגיש עצבות כי "כולם דורכים עלי, ואיני שווה כלום, וכל מה שאני עושה רע, ואיזה דפוק אני" וכו', לכן הוא עושה כל מעשיו כדי להוכיח לעצמה שיהא שווה משהו. רגשות ואשמות הללו נובעים מכך שמפחד לקבל את שפלותו, שיקבל שבאמת הוא שפל ואינו שולט על כלום, ורק המאציל שולט על הכל, וזהו הכניע. ותיקון זה בבחי' סור מרע, שע"י שמקבל האדם רגש זה של שפלות "מותר לי להיות שפל", אז הוא יכול להתחיל לתקן את מידות הז"א.

לכן תיקון המלכות מתחיל בכך שמקבל את הרגש של השפלות, שמקבל את הרגש של "פחד להרגיש שפל", "פחד מלהרגיש אפס מאופס" וכו', כי כידוע המלכות בטבעה מרגישה דלה ועניה, היא מרגישה חסרה מכל, ועל כן בתחילה היא רוצה לקבל את כל העולם כולו על מנת לקבל וליטול, ואם אינה מקבלת מה שרוצה ממילא היא עצובה, ולכן אין לה כח לעבוד את ה' בשמחה. תיקון ספירת המלכות היא גופא תיקון הנפש, כי המלכות בספירות כנגד אור הנפש בנרנח".

ועל כן התיקון הוא היפוכו, דהיינו שמקבל ומסכים להרגיש שפלות אפס רוח וכו', ואינו מפחד מכך כלל, (המבחן הוא שיאמר בפה מלא "אני אפס ושפל" ולא כואב לו הלב) וצריך לסלק ולבטל דעתו לגמרי כאילו אין לו שום דעת כלל, ורק ימליך אותו יתברך באמונה ובתמימות גמור בלי שום חכמות. ותמימות זו נקנית ע"י עבודת התפילה והתחנונים וקריאת התהילים. וע"י קבלת שפלותו מקבל את רצון ה', ומפסיק לרצות לקבל על מנת לקבל. ועבודת השפלות בבחי' סור מרע.

אמר רב חנן למה נקרא שמה תושיה מפני שהיא מתשת כוחו של אדם, וכתב התורת חיים⁵⁰⁷ שאין הכוונה שעי טורח בעמל התורה נעשה חלש, כי ראינו הרבה בעלי מלאכה

⁵⁰⁶ ברכות ו:

⁵⁰⁷ סנהדרין כ: ד"ה מפני

שהטורח בגופם ומ"מ מלאכתם לא נקראת תושיה, אלא ר"ל שכך היא דרכה של תורה, שכל העוסק בה נעשה כוחו חלש כדי שתתגבר כח נשמתו. ור"ל כנ"ל, שכדי לזכות לאור של עולם עליון יותר צריך לקבל את עצמו איך שהוא – שאינו שולט בכלום, ואין לו כח מעצמו כלל, אלא הכל מאת ה'.

ב) המלכות נקראת בשם המשפיעים עליה

כתב הרב גיקטיליא בשערי אורה⁵⁰⁸: תדע כי המידה הזאת לפי שהיא מקבלת כוחות המעלות העליונות אשר עליה (דהיינו תכונת המלכות היא להיות ריקה, ושאין לה חיות מעצמה כי אם מהספירות העליונות שמקבלת את השפעתם, ועל כן) מתהפכת לכמה גוונים, להחיות ולהמית, להעלות ולהוריד, להכות ולרפא, והכל כפי כוחה הנמשך לה מן המעלות שעליה, וכפי כח מה שהיא מקבלת כך היא פועלת בנבראים כולם, והכל על פי הדין הישר במשפט האמת (דהיינו ספירת התפארת הנקרא משפט ואמת), אין שם עוולה ולא שכחה ולא משוא פנים (כי המשוא פנים רק באריך אנפין – שנקרא כך על שם שמאריך אפיו וכעסו).

ולפי שהמידה הזאת היא מתמלאת שפע מאותן המעלות שעליה, נקראת לפעמים בשם אותה המעלה שממנה מתמלאת באותו זמן. כיצד? כבר ידעת כי השם הידוע למידת הגבורה והפחד הוא הנקרא "אלהים", והוא בית דין של מעלה, ובו כח הנבראים כולם נדונים לימין ושמאל על פי קו האמצעי (התפארת) באמת וביושר. וכשמידת הגבורה גוזרת דין על התחתונים להשמיד להרוג ולאבד, אז מידת אדנ"י שהוא האוצר לכל הדברים היורדים מלמעלה, מתמלאת מאותו דין שגזר אלהים. ואם פועלת וגומרת אותו הדין שגזר אלהים על התחתונים, נקראת גם היא אלהים באותה שעה על שם מידת הגבורה שגזרה הדין על אותם הנדונים, וכאילו השליח נקרא בשם המשלחו. ולפי דרך זה נקראת המידה הזאת לפעמים יהו"ה (כאשר התפארת משפיע עליה כדי שהיא תשפיע לאנושות) ולפעמים אדנ"י (כאשר היא מבצעת את השליחות שלה להשפיע לכלל ישראל) ולפעמים אלהים (כאשר היא גומרת את הדין) ולפעמים שד"י (כאשר היא מעבירה את שפע היסוד לאנושות), והכל כפי אותה המידה המשפעת בה כוחה וענינה, אם רחמים אם היפך רחמים. עכ"ל.

---

⁵⁰⁸ שער א'

נמצאנו למדים לפי זה שהמלכות – כאשר מתוקנת – היא מבוטלת כלפי השפע שהעליון רוצה להעביר לתחתון, כי כל מהותה היא התבטלות. ועל כן אין למלכות בחינה עצמית, אלא לפי המשפיע עליה. ודבר זה מתבטא בכל העולמות כולם, מהילדות ועד הזקנה.

דהיינו אנו יכולים לפי הכלל הזה לזהות מי שמושרש במלכות, כגון בין בני אדם, ישנם אנשים שכל מהותם וחיותם הוא לרצות את הזולת, ואיך הוא עושה את זה? ע"י זה שהוא משתדל להיות דומה למי שהוא מעריך. דהיינו אם האדם מושרש בספירת גבורה דמלכות, על כן אותו אדם ירצה להדבק במי שמושרש בגבורה, והיינו "הגיבורים אנשי שם", ששולטים על החברה ומראים את עצמם כחזקים, וכועסים בנקל, ומחליטים מה טוב ומה ראוי לעשות כמעט תמיד. על כן אותו אדם כדי להתענג חפץ הוא בקרבת ה"גיבור" הזה. ואיך הוא יוכל להתקרב אליו ולהיות חברו? ע"י זה שהוא מבטל את עצמו לחברו ה"גיבור", ומשתדל להדמות לו מאוד, בלבשו, לשונו, ביטויי דיבורו, מעשיו, הליכותו, באופן התנהלותו וכו'. אדם זה יכול לשנות את טיבעו בכל כמה שנים, וזה בהתאם למי שהוא מעריך, "תומר לי מי חבריך אני יאמר לך מי אתה", והוא כנ"ל מטעם שהמלכות מלבישה את הספירה שמקבלת ממנה, ועל כן הוא רוצה להתדמות לאותה ספירה ולהיקרא באותו שם ממש.

ולפי זה אנו יכולים לראות אם יש שלום בית בייתו של האדם, אם אשתו דומה לו ואוהבת את מה שהוא אוהב, ורוצה את מה שהוא רוצה, זה נקרא ש"המלכות (אשתו) מלבישה את ז"א (הבעל)", דהיינו נעשית דומה לו. והיא דומה לו גם במידותיו והתנהגותו, אך בטעמים של אכילה, כאשר לפני החתונה היא לא הייתה אוכלת אוכלים מסוימים ועתה היא אוהבת אותם. וכו'. וזה אומרם ז"ל זכה עזר, לא זכה כנגדו. זכה – ר"ל זכה למוחין דגדלות ולזיכור, אז אשתו מסייעת לו להשלים את תיקונו ותיקון העולם כמו שרה עם אברהם, וזהו זיווג ז"א ונוק' פנים בפנים – כאשר יש להם אותם רצונות. ואם לא זכה – דהיינו שלא זיכר את עצמו, אז המלכות שלו חולקת עליו בכל דבר, וזהו כי אין להם רצון משוטף וזה נקרא זיווג (כי סוף סוף התחתנו והם משפיעים זה לזה) אחר באחר – כי פנימיות האדם הנקרא "פנים" הוא רצון שלו, וכנ"ל שהרצון בא מהמצח של ז"א, ששם בפנים כמוס אור של א"א שהוא שורש הרצונות של האדם.

וכן לפי זה נוכל להבין את דברי הרמב"ם ז"ל⁵⁰⁹: דָּרַךְ בְּרִיתוֹ שֶׁל אָדָם לְהִיּוֹת נִמְשָׁךְ בְּדַעוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו אַחַר רַעְיוֹ וְחַבְרָיו וְנוֹהֵג כְּמִנְהַג אֲנָשֵׁי מְדִינָתוֹ. לְפִיכָךְ צָרִיךְ אָדָם לְהִתְחַבֵּר לְצַדִּיקִים וּלְיֹשֵׁב אֶצֶל הַחֲכָמִים תָּמִיד כְּדִי שִׁילְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם. וְיִתְרַחַק מִן הַרְשָׁעִים הַהוֹלְכִים

⁵⁰⁹ הלכות דעות פ"ו ה"א

בַּחֶשֶׁךְ כְּדֵי שְׁלֹא יִלְמַד מִמַּעֲשֵׂיהֶם. הוּא שְׁשַׁלְמָה אוֹמֵר (משלי יג-כ) 'הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחְכַּם וְרָעָה כְּסִילִים יִרְעֵ'. וְאוֹמֵר אֲשֶׁרִי הָאִישׁ וְגו'. וְכֵן אִם הָיָה בְּמִדְיָנָה שְׁמִנְהָגוּתִיָּה רָעִים וְאִין אֲנִשְׂיָה הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לְמַקּוֹם שְׁאֲנִשְׂיָה צְדִיקִים וְנוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ טוֹבִים. וְאִם הָיָה כָּל הַמְּדִינוֹת שֶׁהוּא יוֹדֵעַם וְשׁוֹמֵעַ שְׁמוֹעֶתָן נוֹהֲגִים בְּדֶרֶךְ לֹא טוֹבָה כְּמוֹ זְמַנְנוּ. אוֹ שְׁאִינוּ יְכוּל לְלַכֵּת לְמִדְיָנָה שְׁמִנְהָגוּתִיָּה טוֹבִים מִפְּנֵי הַגִּיסוֹת אוֹ מִפְּנֵי הַחֲלִי יֵשֵׁב לְבַדּוֹ יְחִידִי כְּעַנְיָן שְׁנֶאֱמַר (איכה ג-כח) 'יֵשֵׁב בְּדָד וְיִדְם'. וְאִם הָיָה רָעִים וְחֲטָאִים שְׁאִין מְנִיחִים אוֹתוֹ לֵישֵׁב בְּמִדְיָנָה אֲלֵא אִם כֵּן נִתְעַרַב עִמָּהֶן וְנוֹהֵג בְּמִנְהַגֵּם הָרַע יֵצֵא לְמַעְרֹת וְלַחֲוֹחִים וְלַמְדְּבָרוֹת. וְאֵל יִנְהִיג עֲצָמוֹ בְּדֶרֶךְ חֲטָאִים כְּעַנְיָן שְׁנֶאֱמַר (ירמיה ט-א) 'מִי יִתְנַבֵּן בְּמִדְבָר מְלוֹן אֲרָחִים', עכ"ל.

וכן לימד אותנו הבעל הסולם⁵¹⁰ שבבית דין של מעלה ידונו אותנו על כך, האם השכנים שלנו היו רשעים או לא, כי כאשר אנו גרים ליד רשעים כמעט ואין מנוס מלהדמות להם, וזה כדי לקבל "מהות", כי אם אין לאדם חברים הוא מרגיש בדידות ושפלות. וכן אמרו ז"ל⁵¹¹ "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע", והוא מטעם כח המלכות שפועל כמו כח הדמיון מילתא, שרוצה להדמות למי שרואה בתור משפיע. ובכח הראות החיצוני זה נראה שה' בעלי זרוע' הם המשפיעים ביותר, ועל כן הם רוצים להדבק בו ח"ו.

ועוד תכונה זו ניכרת בין רב לתלמיד, כי יש תלמידים שהם בבחי' ז"א ויסוד, שהם בבחי' "חי נושא את עצמו", דהיינו כאשר בא ללמוד עם רבו הוא רק רוצה ללמוד ממנו את ה"זרע", ואז ממילא אותו תלמיד לומד את כל ההשתלשלות. וזה לעומת תלמיד שהוא בבחי' מלכות, שהוא רוצה רב כדי להתבטל אליו, וזה בכל העולמות, ועל כן הוא שואל כל פרט ופרט מה לעשות ואיך לעשות, והיינו רוצה לא רק את הזרע אלא כל ההשתלשלות של האורות זה בכל אבי"ע, לכן שואל את הרב שלו אפ' "האם לקנות או לא לקנות" דבר מסוים וכו'. נמצא שתלמיד בבחי' יסוד רוצה את המוחין של רבו, וללכת לדרכו, ולא נשאר דבוק לרבו כל הזמן וכל החיים. ותלמיד בבחי' מלכות רוצה להשאר מבוטל לעליון, וזהו חיותו.

ולפי זה מובן למה שם אור המלכות הוא הו"ה במלוי ב"ן – יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, והוא בסוד "מערת המכפלה", מערה הוא סוד יסוד האדמה – ביטול, ונקרא מכפלה כי הוא מכפיל את עצמו לעליון, והיינו מילוי ה'ה' הוא אות ה', ומלוי ה'ו' הוא ו', וכו'. והוא כנ"ל מכח הדמיון ודמיון מילתא.

⁵¹⁰ בספר מתן תורה

⁵¹¹ פרקי אבות א, ז

ג) תיקון הז"א דמלכות

היות והמלכות מושפעת מז"א, כדי שהמלכות תקבל אורות מז"א, עבודתה היא להיות כמו ז"א, דהיינו משפיעה, וצריכים לתת רוחניות וגשמיות כמה שיותר לכמה שיותר אנשים (על הסדר: לנשותינו, ילדינו – תלמידנו, משפחתנו, חברנו, כלל ישראל, כל העולם בכללות). וע"ז נעשה זיווג ז"א ונוק', ואנחנו נעשים בדמות המאציל – ז"א, וקונים בכך מדרגת הרוח, כי ז"א בספירות כנגד הרוח באורות נרנח"י, ובכח הנתינה הזה המלכות - נפש שלו מתוקנת, ומגיע למדרגת "שמח בחלקו", ולמדרגת אימא - בינה. ועבודת הנתינה בבחי' עשה טוב.

וע"ז זה זוכה למוחין דחכמה ודדעת, מוחין דגדלות. ועבודה זו נקראת בלשון הקבלה שאורות דחכמה עוברים למלכות דרך ז"א, שפירושו שהאדם מקבל המוחין של החכמה - הכרת הבורא ומדרגת אהבה רבה (שאוהב את הסובבים אותו לפי מעשיהם הטובים, ומתבונן בטוב), דהיינו המוחין דגדלות, ואז חי בעולם שכולו טוב. ואלו המוחין משפיעים דרך ז"א - ר"ל ע"י כך שהוא נעשה אדם - מ"ה, שר"ל שמשפיע לכולם טובות לפי צורכם הפרטי (כי מילוי הרצון והחיסרון גורם שמחה), אז הוא מתקן את בחי' המלכות שלו שפירושו "שמח בחלקו", ואינו חי בעצלות ועצבות.

וע"ז התמימות - תיקון כלי המלכות, הוא מקבל את אור הכתר - שהכל טוב ושאינו עוד מלבדו, ואור התענוגים, ואור הרצון - ר"ל שנכנע והפך רצונו להיות כרצון ה'.

ואח"כ היות והמלכות מושפעת מהעליונים לכן יתקן את מידת הז"א - אדם, שר"ל ישפיע טובות לעולם.

השפעה זו מתבטאת בכל המידות הפרטיות של ז"א - פנים קטנות - שפירושו השפעה קטנה. כך שתיקונו תלוי בתיקון החסד - החסד דטומאה ר"ל כנ"ל שמרוב שאוהב את עצמו הוא מתיר לעצמו כל התאוות. והיפוכו בקדושה הוא דבר ראשון שיפסיק לחשוב רק על עצמו ואיך למלאות תאוותיו אלא יאהב ויתן וישפיע לכולם לפי צרכיהם ורצונותם, בבחי' "ואהבת (חסד) לרעך כמוך".

וכן יתקן גבורותיו ויפסיק לקבל את האורות בלי גבול ומידה, אלא ייקח מה שהוא צריך בלבד, וזה בין בדיבורו - שידבר רק לצורך, בין במאכל - שיאכל רק לצורך בריאות גופו ונפשו לעבודת ה', וכן לשמש המיטה רק לצורך דהיינו שרוצה לשמח את אשתו או

שמרגיש שאם לא ישמש יוציא זרע לבטלה ח"ו, וכן בכל שאר צרכיו – ייקח וישתמש מהעולם רק לצורך עבודת ה'. וכן יתגבר כארי לעשות רצון ה' – לתפילה וללימוד ולקיים את כל התרי"ג מצוות מרצונו - ר"ל במדרגת בן שרוצה לשמח את אביו שבשמים, לא בכפיה כעבד שעושה בעצלות רצון קונו. וכן שידון את עצמו בכל יום⁵¹².

וכן יתקן התפארת שפירושו שיעמיד תלמידים שיהיו בבחינת "חי נושא את עצמו" שר"ל שיעלה אותם למדרגתו ויקנה להם את כל מה שה' מסר לו. ועוד תיקון הת"ת דמלכות הוא שימעיט האורות שמעביר לתלמידיו לפי הצורך, ולפי היכולת שלהם שלא ישברו וישנאו אותו ח"ו, אלא אדרבא ירצו להיות כרבים, ועוד שיקבע תכלית האמת בליבו בצורה ברורה שלא תזוז ממנו.

וכן הנצח - יוכיח לסובבים אותו לטובתם, ויקבל האורות מהמאציל – ילמד תורה, על מנת להשפיע לתלמידיו מה שקיבל מהמאציל.

וההוד - יודה לה' ויתבונן על כל הטוב שה' עושה עמו יום יום, ויתוודה על העבירות מול רבו ויודיו דברים⁵¹³, וישפיע מה שהמאציל נתן לו.

היסוד - יפסיק להשפיע לס"א – לילי"ת, ר"ל לא יהיה משפיע על מנת לקבל דבר אלא יעשה חסד חנים, וחסד זה יהיה במידה, שיגביל את האורות וישפיע רק לאשתו בניו ותלמידיו ועם ישראל לפי צורכם האישי, וע"י תיקון הז"א הנ"ל אז ירגיש מלא ושמח בחלקו, ומעלה המלכות הנ"ל לבחי' בינה – אימא ומלכות דקדושה, כי כל מעשיו לשם שמים - השפעה.

ד) לשמח בחלקה

עוד תיקון למלכות היות ובטבעה הראשון היא עצובה ואין לה רצון לקיים המצוות וכאשר מקיימת אותם זה בעצבות, על כן יעשה הפוך ויעשה השתדלויות על מנת לשמוח בכללות

---

⁵¹² ליקוטי עצות – שמחה ית, וז"ל: כשאדם שופט ודן את עצמו על כל דבר שעושה, על ידי זה מבטל הדינים שעליו למעלה, ועל ידי זה זוכה לשמחה גדולה עד שירקד מחמת שמחה. אבל כשיש דין חס ושלו, אזי קשה לרקד (ליקוטי מהר"ן תורה קסט)

⁵¹³ ליקוטי עצות – ודווי דברים, וז"ל: (א) על ידי ודווי דברים לפני התלמיד חכם האמת, על ידי זה מעלה בחינת מלכות דקדושה לשרשה, ועל ידי זה מבטל ממשלת לעכו"ם, ועל ידי זה זוכה לידע שכל מאורעותיו הם לטובתו, ויברך על הכל "הטוב והמטיב", שזאת הבחינה היא מעין עולם הבא. וע"ש לעוד.

ולשמוח בעשיית המצוות⁵¹⁴, וזה על ידי שעושה מעשים, דהיינו ירבה בנתינה לשמה בלי רצון לקבל כלל – ואז יגלה את אור הכתר שהוא חיות ומהות ורצון לחיות להשפיע ולשמוח בחיים⁵¹⁵.

ה) דמיון ונבואה

ועוד לגבי תיקון המלכות, כתב רבי נחמן שעיקר היצר הרע נמצא שם, ועיקר היצר הרע הוא היצר של הדמיון ונקרא "המדמה", וצריכים לברור את המדמה, וזה נעשה על ידי שצדיק אמתי יברר לנו אותו, ולכן צריכים להתפלל שה' יזכנו להדבק בצדיקי האמת שיבררו לנו את כח המדמה והיצרים שלנו. ב

---

⁵¹⁴ ליקוטי הלכות, אורח חיים, ברכת הודאה ו', וז"ל: "וישראל עם קדוש עוסקים בזה בעבודתם למלאות פגימת הלבנה כידוע, שהעיקר הוא על ידי עשיית המצוות בשמחה, כי דיקא שמחת המצווה מתקנים פגימת הלבנה (מלכות) שהיא בחינת עצבות כנ"ל (מידות האדמה)". (וידוע שאשכנזים יורדים לנה"י בנפילת אפיים, מה שאין כן הספרדים. וכן מצינו שהאשכנזים מברכים ברכת הלבנה בהיותה חסרה מאוד כאשר פגם הלבנה גדול כנ"ל בבחי' נה"י, מה שאין כן הספרדים שמברכים עליה כאשר מתחילה להתמלאות מליל ז' ח', ולא רואים את פגימתה כל כך. ושורש הדבר נראה לומר שזה משום שבני יהודה כנגד התפארת, ובני בנימין כנגד המלכות (רמח"ל בקנאת ה' צבאות), ועוד אמרו ז"ל "לעולם לא ראתה שמש (ז"א) פגימת הלבנה", שמש כנגד ז"א – תפארת ובני יהודה - הספרדים ולכן לא מסתכלים על הלבנה כאשר היא חסרה כל כך בבחי' רגליה יורדות מוות, וכן לא יורדים בנפילת אפים למלכות, מה שאין כן בני בנימין - האשכנזים)

⁵¹⁵ בספר המידות – שמחה: ג. ברבות השמחה (תיקון המלכות) נתחזק כח השכלי (מקבל מוחין דגדלות חב"ד), והמאכל והמשתה הם סבה גדולה לשמחת הלב ולהרחיק העצבות ודאגות. ד. על-ידי צדקה בלב שלם בא לידי שמחה. ח. על-ידי הרקודין והתנועות שאיתה עושה בגוף, נתעורר לך שמחה. יד. על-ידי זמיר תבוא לידי שמחה והתלהבות. יז. על-ידי בטחון (אמונה ושפלות כנ"ל) בא שמחה (אור דכתר). יח. על-ידי תנועות הגוף בא התלהבות הלב.

ליקוטי עצות, שמחה כט: וצריך לחזק את עצמו שיבוא לשמחה בכל מה דאפשר, ולהשתדל ולמצוא בעצמו איזה נקודות טובות כדי שיבוא לשמחה, וכו'. גם כמה פעמים צריכים לשמח את עצמו על ידי מילי דשטותא ומילי דביחותא וכו' לעשות את עצמו כשוטה כדי לבוא לשמחה, שכל החיות בגוף ונפש תלוי בזה. גם למעלה נעשה מזה ייחוד גדול על ידי "בדיחה דעתי" דהיינו שמחה.

ליקוטי מוהר"ן תנינא תורה פא: על ידי שמחת תורה ומצות עד שמרקד מחמת שמחה, על ידי זה נתעלה האמונה הקדושה.

ליקוטי מהר"ן תורה עב: גם עצבות מזיק מאד, ונותן כח להיצר הרע, על כן צריך להתגבר מאד לשמוח את נפשו בכל דרכי העצות המבוארים במקומם, כי עיקר התחזקות הוא על ידי שמחה וחדוה, כמו שכתוב "כי חדות ה' היא מעזכם"

ועוד ידוע שהמלכות הוא הכח המדמה של האדם, ולכן על המושרש שם מוטל לתקן את כח המדמה שלו, וזה ע"י שיהפוך את השאיפות של רצון לקבל גבורות או ניאוף ותאוות (כל אחד לפי שורשו במלכות, אם הוא מושרש בגבורה דמלכות אז ירצה להיות גיבור ולהכנס בכל מי שיפריע לו בחייו רק להיותו במלכות מרוב בושה לא עושה כן במעשיו ומ"מ בליבו רוצה להתנקם – ולכן מי שמושרש בגבורה דמלכות קרוע בין פנימיותו שרוצה נקימה וחיצוניותו ש"לא נעים לי להתנקם". ואם האדם מושרש בחסד דמלכות ירצה שיא התאוות, רק מ"מ לא עושה כן אלא בסתר כי הוא מתבייש "מה יאמרו עלי", או "איך אגש לעשות עבירה פלונית עם אשה כזו – זה מבייש אותי", ולכן עיקר אחיזת היצר הרע בשז"ל שנעשה בסתר ובלי גילוי מעשים שיביישו אותו, וכו'), וכאשר יתקן את מידת החסד (כאשר ישפיע אהבה - חסד לאשתו וכו') אז ממה נפשך יעזבו אותו הדמיונות של חיים יותר מאושרים עם נשים שאין לו. וכאשר יתקן את מידת הגבורה (לא יכעס ויתגאה בליבו, אלא ישתמש בכח זה להיות גיבור כארי לעשות רצון ה' וכו', וכן יקבל את שפלותו שאין יותר טוב ממה שהמאציל נתן לו) אז לא ידמיין וירצה להיות גיבור, כי דמיון זה הוא מחוסר גבורות אצלו. וכאשר יראה שהוא באמת גיבור די צורכו – כי כובש את יצרו בצורה מעל הטבע ממש, אז לא יצטרך לדמיין להיות גיבור.

כח הדמיון עוברים היום בעיקר בספרים, סרטים, משחקי וידאו, פרסומת, וכדומה. כי כידוע, בכל הנ"ל, מטרת המייצר הוא להשתמש בכח הדמיון של הרואה, ולמלאות שאיפותיו יחסית בקלות, כי אין ירידה בעולם העשיה ממשי, אלא ברובדים רוחניים יותר והיינו בראיית העניים ומחשבה ורגש בלבד. וידוע שכל ההבל של הסרטים ודומיהם בנויים על דמות מרכזית, וכל שאר השחקנים טפלים אליו. וכל כוונת המייצר של הסרטים ודומיהם, הם בכך שהמסתכל ישתווה ברצונותיו לדמות המרכזית הזו. א"כ אם האדם נמשך ח"ו לסרטים ודומיהם, ידע שהכח המדמה שלו גדול, ומסתבר שמושרש במלכות, כי כח הדמיון והמדמה הוא במלכות. ועוד כדי לדעת איכן הוא מושרש במלכות, יתבונן מי הוא הדמות המרכזית בסרט אשר אוהב או אהב פעם, ואז ידע למי הוא שואף להיות בטומאה - נטילה, ואז ידע מה תיקונו המדויק. למשל אדם שאוהב סרטי אימה – מושרש בגבורה של המלכות. סרטי "אהבה" ותועבה – חסד של המלכות. סרטים דרמה – מלכות של המלכות. וכן אם הדמות העיקרית הוא "גיבור" (בכח הנטילה, כמו סרטי מלחמה וכדומה) – גבורות של המלכות, וכו'. נמצא לאחר שיודע איכן הכח המדמה שלו נוטה בכח הטומאה, שיודע בברור מהו תיקונו.

ועל המושרש במלכות לתקן את הכח המדמה, והיינו להשתמש בדמיונו לצורך דבקות במאציל בדברים חיוביים, ונתינה, וקדושה. למשל כאשר לומד מסכת מידות יראה תמונות של בית המקדש וילמד על מעשה הקרבנות שבכל יום, ולדמיין את עצמו בבית

המקדש איך הוא בעצמו ככהן שעובד שם ממש. ועוד יכול הוא להשתמש בכח הדמיון בקדושה כשאר נזכר ש"אין עוד מלבדו", וכו'.

חייב כאן לציין, שכח המדמה הינו כח גבוה מאוד, ולכן אע"פ שכל העבירות הם בעשייה הממשית ואינם במחשבה כי אם עבירת גלוי עריות ועבודה זרה, אין זה כי פגם המחשבה הינו פחות חשוב מאשר פגם העשייה, אלא מטעם עליונות המחשבה וחומר הפגם במהרהר במחשבות ודמיונות אלו לכן חסה התורה על הבן אדם. וזה ש"כל העליון חשוב יותר מהתחתון", והיינו המחשבה יותר חשובה מהמעשים, הוא מטעם שבהשתלשלות העולמות, האור יורד ממעלה למטה. והיינו כאשר האדם חושב על דבר מסוים אז הוא מושך על עצמו את אותו הדבר בעולם העשייה כידוע. נמצא כאשר האדם "רק רואה סרט", היות ורוב רובם של הסרטים היום בנויים עם מסר של כח הנטילה של גבורות נקימה גלוי עריות וכדומה, לכן האדם מעורר את הכח של הטומאה הזו לבוא לשכון עליו ממש, ואז ממילא הוא רוצה להתנהג באותה צורה שהוא שאף – על מנת לקבל, עם כח הנטילה.

ולהבדיל כאשר האדם משתמש בכח הדמיון בקדושה, אז הוא מקרב את התגשמותם אצלו ואצל כל העולם. למשל כנ"ל אם מדמיון עבודת בית המקדש, אז הוא גורם להשתלשלות של אורות של קדושת בית המקדש לרדת לעולם העשייה ממש. וכן אם האדם לוקח על עצמו בעבודת ההתבודדות לבטל את כל המציאות כולה, וחש את ה"אין עוד מלבדו", אז ממילא, גם כאשר יחזור לסדר יום שלו, יחוש ממש את התגלותו של המאציל בכל דבר, ולא יכעס על אף אחד, כי למה לי לכעוס על ה' וכו'.

וכח המדמה הזה הוא במלכות, כי על האדם להשתמש בו כדי לעלות להיכלות הקודש שזהו עבודת התפילה, ואמרו ז"ל⁵¹⁶ מאי "כרום זלות לבני אדם"? אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהן.

ו"רומו של עולם", ר"ל פנימיות האדם, והיינו להשתמש בכוחות נפשו, בין חסד ואהבת ה' בין יראת ה' וכן כל שאר המידות, ולעורר את האהבה והיראה וכו' וזה ע"י הכלי שלהם, שהיא המלכות שמקבלת מכל הספירות שמעל כנודע, ולכן כניסת לעולמות נעשה ע"י המלכות שהיא גם בחי' תיקון המדמה.

---

⁵¹⁶ ברכות ו:

וכן כתב השערי אורה⁵¹⁷: ואחר שידעת זה, התבונן בסוד המלכות שהוא אדנ"י שהוא סוד התפלה כמו שפירשנו בשער הראשון, הוא השער שבו נכנסים להגיע לספירת התהלה שהיא שמינית לה, ולפיכך כללם כאחד בזה הפסוק ואמר בתחילה "אדני שפתי תפתח", שהוא סוד התפלה, ואחר כך אמר "ופי יגיד תהלתך", כלומר בהיותי זוכה לסדר התפלה כהוגן אזכה להיות ראוי להעריך תהילה כמו שבארנו "לישרים נאווה תהלה". עכ"ל.

ועל עניין כח הנבואי והתפילה, ידועים דבריהם ז"ל⁵¹⁸: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים, עכ"ל. והלב דהיינו הבינה, והבינה והמלכות קשורות זו לזו, ולענייננו, הלב הוא כח הרגשי של האדם, והמלכות כח המדמה, ושניהן תלויות זו בזו. ועל האדם לעורר את הרגשות שלו, לאהוב וליראה ולפאר ולנצח ולהודות לה', כל זה מרגש פנימי והכרה ברורה שה' אוהב אותנו. וכדי להגיע לרגשות הללו, ישתמש בכח המדמה שלו. כגון ידמיין שהמאציל "מחבק" אותו, לא חיבוק במובן הגשמי של מעשה החיבוק, אלא במובן הרגשי של החיבוק. כאשר האם מחבוקת את בנה, היא מעבירה לו רגש של שמחה וחום ואהבה ושיש לו על מי לסמוך, ושהוא אוהב, וכו' ועל כן יתבונן בבינה – איך ה' "מחבק אותי", ונותן לו כל מה שהוא צריך, מאז שנולד ועד היום, ורק יתבונן כמה טובות ה' עושה עמו בכל רגע, וזה ע"י שלוחים – מלאכים, וידמיין שכל הסובבים אותו הם שלוחיו של הקב"ה, מלאכים ממש, וה' יצר אותם אך ורק להטיב לו. (וגם הייסורים שהמלאכים יכולים להזיק לאדם הם לטובה, ועל זה עיין בפרק שמדבר על הכתר).

וכתב השערי אורה⁵¹⁹: ודע כי שני שמות הללו שהם נצח והוד הם מקום יניקת הנביאים, ומן המקום הזה שואבים הנביאים כל מיני הנבואות, כל אחד מהם כפי כוחו וכפי השגתו, מלבד משה רבינו עליו השלום שעלה לקבל תורה ממעל למקום זה, כי נבואתו במראה ולא בחידות. ולפיכך תמצא הנביאים רומזים בנבואתם כה אמר י"י צבאות' (שם הנצח), אבל בנבואת משה רבינו עליו השלום אינו מזכיר י"י צבאות, לפי שנבואתו עלתה למעלה ממקום זה. ותמצא הנביאים רומזים בנבואתם ד' ספירות תחתונות, שהם אדנ"י (מלכות – דמיון), אל ח"י (יסוד – דרך, ולכן הרבה מכתבי הזהר נאמרו כאשר היו מתהלכים ממקום למקום), י"י צבאות (נצח), אלהים צבאות (הוד, והנו"ה כנגד שני הכליות, שיועצות לו לאדם מה לעשות כמו שנבאר), וכולן נכללות בסוד 'כה אמר י"י צבאות'.

---

⁵¹⁷ בשער ח'

⁵¹⁸ ברכות ל':

⁵¹⁹ שער ג ד

ומה שאתה צריך לדעת ולהאמין כי נבואת כל הנביאים, בין נבואת משה רבינו עליו השלום בין נבואת שאר כל הנביאים, היתה מאת שם יהו"ה יתברך; לא שתאמר שנבואת משה רבינו עליו השלום על ידי יהו"ה יתברך (התפארת) ונבואת שאר כל הנביאים על ידי מלאך, אל תאמן זה. ואם כן מה הפרש יש בין נבואת משה רבינו עליו השלום לנבואת שאר כל הנביאים עליהם השלום? דע כי נבואת משה רבינו עליו השלום נתאחדה בתפארת שהיא אספקלריאה מאירה (והתפארת - שורש לחג"ת שיותר עליון מהנה"י. והנה"י כנגד שני הכליות היועצות לו לאדם אם חסדים - נצח, ואם גבורות וצמצומים - הוד. והחג"ת מכוון כנגד הלב, שורש הרגש, כגון רגש של אהבה או פחד. והיינו אמרם ז"ל⁵²⁰ וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן נינהו אנשים אמר ר' ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא זה חגי זכריה ומלאכי אינהו עדיפי מיניה ואיהו עדיף מינייהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו לאו נביא איהו עדיף מינייהו דאיהו חזא ואינהו לא חזו וכי מאחר דלא חזו מ"ט איבעיתו אע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו אמר רבינא שמע מינה האי מאן דמיבעית אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, ומשם (דרך החג"ת) נתדבק (משה) בספירות עליונות (לחב"ד - פנים בפנים, ר"ל נבואה פשוטה וברורה), ושאר כל הנביאים לא נתאחדו בתפארת שהוא סוד יהו"ה, אלא על ידי אמצעות הספירות התחתונות, שם אדנ"י (ר"ל בכח המדמה) ואל ח"י ויהו"ה אלהים צבאות (דהיינו תרין ביעין - שני הביצים שביסוד, שהם שורש הנצח והוד, שהם מכוונים כנגד הכליות). ולא השיגו הנביאים דיבוק יהו"ה אלא באמצעות מלכו"ת ויסו"ד נצ"ח והו"ד, וזהו סו"ד 'כה אמר י"י צבאות'. ומה שתמצא הנביאים מדברים עם יהו"ה, על ידי אמצעות ודאי, כמו שאמרנו, אינו כי אם באמצעות הד' ספירות תחתונות.

וכבר ידעת כי הספירה האחרונה, הנקראת אדנ"י, נקראת אספקלריאה שאינה מצוחצחת, ומתוכה ראו הנביאים על ידי דמיון, ולכך נאמר: וביד הנביאים אדמה (הושע יב, יא). וזהו סוד אמרם תמיד 'כה אמר י"י צבאות', והסוד הוא שאמר: במראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד (שמות לח, ח), ואהל מועד הוא סוד אדנ"י (דהיינו המלכות שמכוון כנגד כח הדמיון). ומשה רבינו עליו השלום נכנס באהל מועד ומדבר עם יהו"ה (תפארת שכנגד הלב - רגש), שהיא אספקלריאה מצוחצחת, פנים בפנים (ביחס לנבואת הנה"י שנקראת אחור). ושאר הנביאים מדברים עם יהו"ה על ידי אדנ"י, שהיא אספקלריאה שאינה מצוחצחת (ומ"מ כדי להגיע לנבואה ע"י המלכות - דמיון, על הנביאה לתקן את המלכות, דהיינו להעלות את הכבוד למאציל ולקבל את שפלוטו ביחס למאציל, ולהיכנע ולהתבטל באור אין סוף). וזהו סוד: וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב

⁵²⁰ מגילה ג.

באל שדי (יסוד – כללות הנה"י) ושמי יהו"ה (תפארת – כללות החג"ת) לא נודעתי להם (שם ו, ג). כלומר, לא נתגליתי אליהם בשם יהו"ה שיראו אותי באספקלריאה מצוחצחת, אלא באל שד"י (והיינו כמו שמצאנו שאברהם אבינו קיים את כל התורה כולה⁵²¹), ואמרו ז"ל שהקב"ה לימד את אברהם ע"י כליותיו שיעצו לו, דהיינו הנה"י). וכבר ידעת כי שדי (היסוד) הוא סוד אדנ"י (מלכות). דהיינו המלכות נקראת "אדני" על שם שמבוטלת לאדונה, והאדון שלה הוא מי שמשפיע לה, דהיינו היסוד. וזה כשם שאנו רואים ששם משפחה של האשה מתבטל כאשר האשה מתחתנת), כמו שהודענוך כבר בסוף שער ראשון (והבאתי את דבריו בפירוש ספירת המלכות). נמצאת למד כי הנבואה של כל הנביאים היתה בדיבוק ובדיבור יהו"ה יתברך, ואין נבואה על ידי מלאך אלא כל הנביאים על ידי יהו"ה יתברך. וההפרש בין נבואת משה רבינו לנבואת שאר הנביאים היא שנבואת משה רבינו על ידי יהו"ה יתברך בלי אמצעות ארבע ספירות תחתונות (בלי התלבשות בכח הדמיון והכליות), ושאר כל הנביאים על ידי אמצעות ד' ספירות תחתונות:

ואם תאמר: הרי מצינו נבואות הרבה על ידי מלאך, כמו שכתוב באברהם ויקרא אליו מלאך י"י מן השמים (בראשית כב, יא), ובנבואת זכריה ויען המלאך הדובר בי וגו' (זכריה ד, ה), שנראה כי זה הנבואה היתה על ידי מלאך? אל תבהל ברוחך במקומות הללו וכיוצא בהם, כי עוד תשמע בהם דברי אלהים חיים. ובשאר מקומות הרבה, בשאר הנביאים, אל תתפתה בדעתך בדבר, שאין הנבואה אלא בשם יהו"ה יתברך. (ונבואה על ידי מלאך ר"ל שליחים, כי מלאך ר"ל שליח מאת המאציל. ומלאך יכול להתלבש בלבוש ל אדם כשם שראינו אצל אברהם אבינו עם הג' הערביים, או כמו שמצאנו במנוח שחשב שהמלאך היה אדם וכן עוד הרבה. ומלאך יכול להראות בתור "מחשבה" שמשוטטת באויר, וכאשר אותה מחשבה נכנסת במח האדם זה נקרא קבלת נבואה ע"י מלאך. ומ"מ בין אם הנבואה נמסרה לצדיק ע"י אדם או ע"י מחשבה או רגש שנכנס לו, מ"מ כל זה מאת המאציל יתברך)

ובויקרא רבה אמרו: ויקרא אל משה, לא כאברהם. באברהם כתיב ויקרא מלאך י"י אל אברהם שנית מן השמים, המלאך קורא והדיבור מדבר, ברם הכא אמר הקב"ה אני הוא הקורא ואני הוא המדבר. ופירוש הדבר: כל הנביאים כולן צריכים לתקן עצמם ולהתכוין לנבואה קודם שתשרה הנבואה עליהם (דהיינו להגיע להתבטלות גמורה כלפי אור האין סוף ע"י כח המדמה, שיפנים שכל מה שהוא רואה אינו קיים אלא כל זה רק דמיון שאנו חווים, וכל זה התלבושות של המאציל, כי אין עוד מלבדו. והיינו קבלת אור של האין סוף דכתיב ע"י כלי המלכות – התבטלות. ורק לאחר שנכנס דרך שער אדנ"י – מלכות

---

⁵²¹ יומא כח:

והתבטלות העולם, אז יכול להבונן מה כליותיו יועצות לו, דהיינו הנו"ה, ואז ישיג נבואה), בין על ידי עצמם (כליות) בין על ידי מלאך (התלבשות באדם או מחשבה שעולה לבד בסוד "קא סלקא דעתך", ובסוד "פסוק לי פסוקך" שהיו שומעים הת"ח לימוד של התיקונות בתור נבואה בלבוש של מלאך). אבל משה רבנו ע"ה אינו צריך להכין עצמו לנבואה שהרי הוא מוכן ועומד תמיד (דהיינו הפנים את ה"אין עוד מלבדו" בצורה ברורה, א"כ אין צורך שוב ושוב לבטל העולם, כי פשוט לו הדבר), שנאמר עמדו ואשמעה מה יצוה י"י לכם (במדבר ט, ח), ואומר "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו" (שם ז, פט). ואם כן התבונן ודע והאמן, כי נבואת כל הנבראים היא בנצח והוד ומהם יונקין (כליות יועצות כנ"ל, שצריך לפרש ולהסביר את היעוץ).

[...] ולפי דרך זה התבונן כי הנביאים יונקים מנצח והוד, שהם סוד ה' אלוהים צבאות, כמו שהודענוך כבר. ולפיכך דע, כי לפי שהם המראות שבהן היו נביאים מסתכלין, תמצא כי בעת הנבואה היה גוף הנביאים נרתעו נפחדו ונזדעזעו ועצמותיהם נבהלות עד שמתהפכין כענין שהיו בראשונה, שנשמתן מזדככת ואז רואים במראה הנבואה מה שהם רואים, ועל זה נאמר; במראה אליו אתודע (במדבר יב, ו). ולפעמים על ידי חלום, וכפי רוב המחיצות ירבו המשלים והחידות בהם, וזהו אמרו 'בחלום אדבר בו', ואומר: הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי אתו ידבר דברי אמת (ירמיהו כג, כח). אבל משה רבינו עליו השלום בלי אמצעות נצח והוד היה מתנבא, שהיה נכנס לפני ולפנים, ולפיכך: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות (במדבר, שם). ולפיכך לא הזכיר משה רבינו עליו השלום בתורה שם י"י צבאות, לפי שנבואתו בשם יהו"ה היתה, ועד מקור המעין הגיע (מוחין דחב"ד), וכל צבאות מעלה ומטה על פיו היו יוצאין ובאין. עכ"ל.

מכאן אנו למדים כמה כללים בנבואה.

א) שרוב הנביאים התנבאו מהנו"ה ומשה מהתפארת ומהתפארת זכה לגלוי פנים בפנים של המוחין דחב"ד.

ב) ההבדל בין נבואה שבאה מנו"ה לבין נבואה שבא מהתפארת הוא בהירות הנבואה, ר"ל נבואה שבאה מנו"ה היא גלוי אור התפארת בלשבושים של משל וחידה, ונבואה שבא מהתפארת איננה בחידות ומשלים אלא נבואה ברורה ופשוטה להבנה.

ג) כפי רוב המחיצות ירבו המשלים והחידות. דהיינו כל עוד הנביא לא זכה לזיכוך הלב בשלמות ולמידת האמת, אז יקבל הנבואה דרך הנו"ה ששם יש "מחיצות להשגת הנבואה", ר"ל משלים וחידות, שכאשר הנביא יקבל אור התפארת דרך לבוש של נו"ה, עליו לפרש את המשלים לפי הבנת ליבו ולהחזיר את האור לתפארת. אלא היות ואותו

נביא לא זכה עדיין לזיכוך הלב בשלמות, ע"כ יתכן שיפרש את ההשגה בצורה לא אמיתית, וזה נקרא "נביא שקר", דהיינו להיות אותו נביא בעצמו מעורב בטוב ורע, אז גם השגותיו יהיו עם פירוש טוב ואמיתי ורע ושקר. ועל כן תורת הקבלה היא תורת הנבואה, כי ע"י לימוד פנימיות הקבלה האדם יזכה להדבק בה' – בטוב ובאמת, ולזכך מידותיו, ואז יזכה לפרש השגותיו באמת לאמיתה.

ד) הנביא מקבל את העצות של הנו"ה בדרך ספירת המלכות, דהיינו כח המדמה. ור"ל כח המדמה יכול לבוא לידי שימוש בכמה אופנים, דהיינו או כמו שבחלום האדם מתעלה לכח דמיוני וחולם, והיינו למלכות דיצירה, כך הנביא נכנס לאותו מדור, ומתחיל לחלום בעקיף, ונכנס לכמין תרדמה, ובכך מבטל את הגוף וכל כוחותיו, ואז יכול לקבל את השגות הנו"ה שמתלבש במלכות – דמיון. נמצא שעל הנביא לבטל את מציאות העשייה כדי לקבל השגות, וזה נקרא הספקלריא שאינה מאירה. ואפשרות יותר גבוהה, והיא נקראת הספקלריא המאירה, והוא כאשר הצדיק מבין שכל העולם הוא דמיון בעצמו, וכל זה חלום ממש, וכל זה עצמות המאציל, ושליית עתר פנוי מיני ממש, וכל הברואים אינם אלא שלוחי ה' – מלאכים, והם הם גלוי אורות המאציל, ואותו נביא חי בנבואה תמידית, בעקיף ולא בחלום, כי העולם הזה הוא החלום שנתעורר רק לאחר 120, א"כ ע"י כח הדמיון הנביא הזה מדמה את הסובבים אותו לספירות והנהגות המאציל, ואז קורא את המציאות בתור מסרים מאת ה'. כגון אם אשתו אמרה לו דבר מה, אין זה 'סתם', אלא המאציל דיבר איתו דרך ספירת המלכות הפרטית שלו לגלות לו דרך להדבק בה'. וכן אם הבית שלו לא מסודר, היות והבית של האדם הוא גלוי ספירת המלכות כמו שאמרו ז"ל "לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי", נמצא שה' מגלה לו שעל אותו נביא לתקן את המלכות בעולמות הרוחניים יותר, כי אי סדר בהתלבשות בעולם העשייה מגלה על אי סדר בעולמות העליונים, והיינו תיקון המלכות – סדר בתפילה, שפלות וכו'.

ועוד בעניין הנבואה אמרו ז"ל⁵²²: תנו רבנן כליות יועצות לב מבין, עכ"ל. ופירש רש"י ז"ל: כליות יועצות: את הלב עשה כן. והלב מבין: מה יש לו לעשות, אם ישמע לעצת הכליות אם לאו. ומנין שהכליות יועצות שנאמר "אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי"⁵²³ ומנין שהלב מבין שנאמר "ולבבו יבין"⁵²⁴. עכ"ל.

---

⁵²² ברכות סא.

⁵²³ תהלים טז

⁵²⁴ ישעיהו ו

ודבריהם ז"ל כנ"ל, הכליות הם כנגד הנו"ה, והלב כנגד התפארת.

ולבדוק מדרגת האדם אם נבואותיו אמיתיות או לאו, אמרה התורה⁵²⁵: וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר
לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרֵי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁמִי אֲנֹכִי אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ: אֶךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִזִּיד לְדַבֵּר דְּבַר
בְּשֵׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנְּבִיא הַהוּא: וְכִי
תֹאמַר בְּלִבְבְּךָ אֵיכָה נִדְּעֵ אֶת הַדְּבַר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ יְהוָה: אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא
יְהִי הַדְּבַר וְלֹא יָבֵא הוּא הַדְּבַר אֲשֶׁר לֹא דִבְרוּ יְהוָה בְּזִדּוֹן דִּבְרוּ הַנְּבִיא לֹא תִגּוֹר מִמֶּנּוּ:
עכ"ל.

וכן אמרו ז"ל: המוותר על דברי נביא מיתתו בידי שמים (ר"ל אם הנביא הורה דבר לעשות,
חייבים לעשות). (ושאלה הגמרא) מנא ידע דאיענש? (מניין האדם ידע אם הנביא הזה הוא
נביא אמת או נביא שקר, וא"כ למה נעשנש? ותרצו) דיהב ליה אות (דהיינו לפני כן ניבא
ונבואתו התקיימה), עכ"ל.

נמצאנו למדים שפשוט יבדוק הצדיק אם מה שניבא אמת הדבר או לאו. והני מילי בנבואה
טובה, כי חייבת היא להתגשם. אבל אם ניבא נבואה רע, יתכן שהיתה אמורה להתקיים
ומ"מ התבטלה בחסדי ה'.

וזה דבריו של הרמב"ם שה' נותן אותות כי ע"י האות נעמיד המוחזק על חזקתו, ובענין זה
עיין במה שכתב הרב דסלר⁵²⁶.

(ו) כבוד

ועוד, ספירת המלכות היא שורש של הכבוד, דהיינו כל כבוד שיקבל האדם עלי אדמות
מושרש משם. ואם הוא מקבל את הכבוד על מנת לקבל, זהו כבוד מדומה, וזה ספירת
המלכות שנפלה לבי"ע. והיינו שאם לבושו ובגדיו או ביתו נותנים לו כבוד – כגון שלובש
מותגים ויש לו רכב מפואר על מנת לקבל כבוד לעצמו, זהו שבירת כלי חיצון של המלכות
– רצון לקבל כבוד שנפל לעשיה הגשמית, עולם החומר. ואם מתכבד על ידי צמחים (כגון
בשמים) או חיות (כגון מלך שבזמנו היה לו אריות ששומרים את ארמונו וכדומה) ומלאכים

⁵²⁵ דברים יח, יט

⁵²⁶ מכתב מאלוהו ח"ה עמוד 281

ושדים (כגון בלעם וכל המכשפים) זהו כבוד שבא לו מהמלכות של עולם היצירה (כלי - רצון לקבל אמצעי), ואם זהו כבוד שבא לו מבני אדם, זהו כלי (רצון לקבל) של המלכות (כבוד) דבריא (כלי - רצון לקבל פנימי). וזהו שבירת כלי פנימי אמצעי וחיצון של המלכות שנפלו לעולמות בי"ע, כי כל כוונת אדם זה הוא על מנת לקבל כבוד לעצמו.

וקבלת הכבוד הזה הוא למעשה על מנת להגיע למלוכה על מנת לקבל, וכל אחד לפי מדרגתו בקלי' - רצון לקבל, או למלוך ולדרוך על משפחתו, או חברו או חברה שלמה או כלל העולם. וזהו עולמות בי"ע שמעורבים טוב ורע, כל אחד לפי מדרגתו.

ועלינו להעלות הכבוד - מלכות לשורש, דהיינו להמליך את הבורא עלינו ועל כלל העולם, וזה נעשה כאשר האדם מגיע למדרגת ענוה מוחלטת, ובכך ממליך את המאציל עליו, ויכול להשתמש בכבוד של עולמות בי"ע (מהגשמיות כמו רכב לבוש בית נאה שמתכבד בו הצדיק, עד לכבוד שמכבדים אותו בני האדם) על מנת להשפיע יותר, ואז יכול להיות בעצמו מלך על ישראל. כמו שמצאנו שכאשר ענה יוסף הצדיק לפרעה "בלעדיו" "אין בידי חכמה ולא כח כלל, תן את הכבוד למאציל", אז זכה להיות בעצמו מלך ממש. וזהו עליית כלי המלכות - הכבוד, מעולמות בי"ע לעולם האצילות, דהיינו להפנים שכל מה שהמאציל נותן לי כבוד הוא על מנת להשפיע טוב לעולם, להיות בנתינה, וזהו מלכות דקדושה, שמקריב את עצמו ומתבטל לגמרי כדי לשרת את כלל ישראל.

והיינו כאשר האדם משתמש בכבוד לשם השפעה. לדוגמה בזכות זה שאנשים מכבדים אותו ונכנעים לדבריו יש לו כח השפעה יותר גדול לכלל העולם מאשר אם אף אחד לא היה מכבד אותו. וכן היות ובפנימיותנו אנו מייחסים את היופי לטוב ואת הכיעור לרע (לדוגמה אם נבקש מאדם לצייר אדם טוב ואדם רע שרוצה להזיק לו, אז בטבעו יצייר את האדם הטוב כאשר יפה ומכובד, והאדם הרע יציירנו כאדם מכוער, כי כך הוא בשורש בעולמות, היופי מיוחס לקדושה והכיעור לטומאה), לכן כאשר רואה האדם רב שמתלבש בבגדים יפים ונוסע ברכב מפואר ושיש לו בית גדול וכדומה, אז בטבעו הוא יכבד אותו יותר מאשר אם הרב נראה כעני מרוד ומסכן. וזהו מה שאמרו ז"ל "מלך ביופיו תחזא עיניך", שחייבים לפי ההלכה לייפותו. וכן בכהן גדול דרשו ז"ל⁵²⁷ והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר, ולכן היו מלמדים אותו גדולי הדור, והיו מספרים אותו תספורת בן אלעשה שהייתה מדויקת ביותר, והיינו מלבישים אותו בבגדים מכובדים ביותר, כי הכבוד מיוחס לקדושה, כי כל מה שברא הקב"ה לכבודו⁵²⁸. נמצא

---

⁵²⁷ יומא יח.

⁵²⁸ יומא לח.

שכאשר יש לרב עושר וכבוד הוא יותר מתקבל להיות מלך על ישראל. וכן מצאנו שהמאציל ברא את חווה מושלמת ביופייה כי היא שורש הכבוד – אם כל חי.

ועליית הכבוד לשורשו גורם להשגת אור הכתר – המלוכה, והיינו אור ההשתוות, שכנגד העיגול העליון, שלא משנה לו אם מקללים אותו או משבחים אותו, הרי בין כך ובין כך הכבוד מגיע רק למאציל, וזה כדוגמת העיגול שהצד הימני ביותר והצד השמאלי ביותר באותו מרחק מהמרכז. וכן מצאנו בדוד "ה' אמר לו קלל" – דהיינו אין לו רגשות כלפי מה שמזלזלים בו כי בין כך אין עוד מלבדו, ואם פלוני בייש אותי זהו על מנת להעלות את הכבוד לשורשו, לכן היה מגיע לי בושה. וכאשר מגיע להשתוות אז ממילא אין טעם לניסיונות, לכן הוא לא ירגיש כלל את הבושות לא בליבו ולא במוחו וכ"ש לא בגופו.

וכאשר מגיע למדרגה זו אז נאמר עליו "כל הבורח מין הכבוד, הכבוד רודף אחריו", ולכן ה' מזרז אותו להיות מלך על הסובבים אותו. אם העלה במקצת את הכבוד יהיה לו מקצת תלמידים, (כמו יוסף בבית פוטיפר, ובבית הסוהר) ואם הרבה אז יותר, עד שיגיע למדרגת משה רבנו – ענווה מוחלטת, ויעלה את כל הכבוד למאציל, ויחיה את ה"אין עוד מלבדו", ואז יהיה במדרגת משה משיח, מדרגת יחידה, וימלוך על כל העולם כולו.

ההבדל בין מלכות של אומות העולם לבין מלך בקדושה הוא שמלך של אומות העולם הוא רוצה למלוך על מנת לקבל את כל המידות הרעות, כל תאוות העולם הזה – נשים ומאכלים, וכבוד וכעס, ולשון הרע, והתבטלות ועצלות, והיינו שיא הרצון לקבל, ועל מנת להגיע לכך מוכן הוא להשמיד להרוג ולאבד את כל מי שמפסיק אותו בדרך.

מה שאין כן במלכות דקדושה – מלך המשיח, שהוא יהיה המלך והשולט על כלל האנושות וזה על מנת להשפיע טוב לכולם ממש, לא למלאות את הרצון לקבל שלו, אלא אדרבא על מנת למלאות את הרצון להשפיע הבערת בקרבו, ורוצה לעשות טוב כמה שיותר בכמות ואיכות, וזה לכל העולם, ולכן המאציל שם אותו למלך. ומ"מ המשיח לא יכול למלוך על כל העולם אם אין העולם ראוי לקבל הטבותיו.

וכשאר המאציל ממליך את המשיח, חייב המלך להתלבש בלבוש של גבורה ויראה, להפחיד את הסובבים אותו על מנת שיקבלו את מלכותו בתחילה בעל כרחם. ומ"מ זהו חסד שמלובש בגבורה, דהיינו בפנימיות המלך חושב רק על איך להיטיב לזולת, ומ"מ אם אינו רוצה לקבל מרותו, מוכרח להתלבש בגבורה כדי שיקבל הטבות המלך, והיינו המכות והעונשים באים על מנת להשפיע. ועל זה אמר הפסוק "ה' גאות לבש", שפירושו הגאווה – שמושרשת בגבורה (כמו שורש הכעס) היא רק לבוש. וזה כדוגמת האב שמעניש את בנו על מנת שילמד לקח לחייו ושלא יזיק לחברה, וזה לטובת הבן בוודאי. ואע"פ שבעיני הבן

זה נראה כמו שאביו שונא אותו, דהיינו הנהגת הגבורה בלבד שגורמת לריחוק, מ"מ האב בפנימיות כולו רוצה לטובת בנו, ואוהב אותו, ועושה עמו חסד. כן המאציל מנהל את עולמו, וכך הצדיקים, וכך מלך המשיח. ועל זה אמר שלמה המלך ע"ה "כי את אשר יאהב ה' יוכיח, וכאב את בן ירצה".

נפילת המלכות – כבוד לעולמות בי"ע נגרמת מאכילה שלא לשם שמים, דהיינו תאוות אכילה שאוכל יותר ממה שנפשו צריכה, כי צדיק אוכל לשובע נפשו, אבל הרשעים נאמר עליהם "והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה" (כל"ב בגמ' ב"ן שהוא שם של ספירת המלכות – רצון לקבל הגדול ביותר, והיינו הרשעים שכל חיותם היא למלאות את חסרונותיהם וחושבים רק על עצמם). נמצא שנפילת כלי המלכות – כבוד, נגרם מאכילה שלא לשמה, וכלל התאוות בספירת החסד, ובתוך החסד הכללי ישנו חסד דחסד וגבורה דחסד, החסד של החסד הוא הרצון לקבל תאוות נשים ועריות, והגבורה דחסד הוא הרצון לקבל תאוות אכילה. נמצא שהאכילה מושרשת בגבורה של החסד. וזה שיש באכילה גבורה הוא כי למעשה כדי לאכול אוכל כהוגן צריך גבורה, והיינו בהשתלשלות צריך שחיטה מליחה בישול, וכל מלכת האפייה ללחם וכו', ובישול שחיטה מליחה אפיה חיתוך וכדומה – הם במידת האש וגבורה. (וכן בחיות מי שרוצה לאכול אוכל טוב ולא רק עשבים צריך גבורה בבחי' "בזעת אפיק תאכל לחם", כמו אריה שצריך גבורה כדי לאכול בשר)

איתא במשלי ג, ט: "כבד את ה' מהונך ומראשית כל תבואתך וימלא אסמיך שבע", ידוע שהכבוד מושרש מספירת המלכות, ומטרתנו להעלות את הכבוד לשורשו באצ', פי' לקבל הכבוד על מנת להשפיע. לכן יש לקבל את הכבוד ע"מ להשפיע וזה "מהונך" – פי' בכח הגבורה, שהוא ממון האדם, כי העושר בשמאלה – גבורה. ואז ממילא ימלא אסמיך כדי שתוכל להשפיע יותר, וזהו "שבע" – שתהיה שבע בחלקיך – תיקון המל' שכאשר אינה מתוקנת אינה שמחה בחלקה בתחילה, ואז תתמלא הספירה השביעית מהז"ת שהיא המלכות, וזה רמוז ב"ימלא אסמיך שבע", שובע חסר כתיב, מלשון שבע. ועוד זהו שבחו של "כלבא שבוע" שבעיקרון קליפת כלב הוא "הכלבים עזי נפש לא ידעו שובע", וכלבא שבוע הצליח לתקן את המלכויות של האנשים, שאע"פ שנכנס האדם אצלו רעב ככלב, ר"ל עם רצון לקבל הגדול ביותר ובעומק הקלי' בבחי' מלכות, מ"מ יוצא הוא שבע, דהיינו כנגד שהעלה את הכבוד לשורשו ולכן זכה לעורר תיקון המל' אצל תלמידיו ולהשביע אותם – תיקון המלכות שכאשר מתוקנת צריכה להרגיש שמחה בחלקה.

ועוד עניין תיקון המלכות דרך תיקון הכבוד הוא כאשר האדם מכבד את היראה ה', ועוד תיקון המלכות (וקבלת פני שכינה – שכנגד המלכות) הוא כאשר האדם מצדיק את הרבים. ועוד תיקון המלכות ע"י ענווה, וע"י שמעלים את העולם הסובב אותנו ממדרגתם (מחזירים אותם בתשובה, כל אחד לפי מדרגתו) וז"ל רבי נחמן⁵²⁹:

לפי הכבוד שמכבד יראי-השם, כן עלה הכבוד לשרשו (לגבורה – יראה) כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כל אחד לפי בחינתו, כן הוא מזלזל ביראי-השם, וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי-השם וכו' ועל-ידי זה, הינו על-ידי הכבוד שמכבד יראי-השם, שהוא בחינת החזרת הכבוד (מלכות) לשרשו, דהינו ליראה (גבורה, והמלכות נבנית מהגבורות – הגבלות ויראה, בסוד "דינא דמלכות דינא"), על-ידי זה זוכין לשלום (יסוד – התקשרות, וכח ההשפעה לעולם), כמבאר לעיל היטב (שבת קיט:): 'המבזה תלמיד-חכם, אין רפואה למכתו', כי המבזה תלמיד-חכם ומזלזל יראי-השם, נמצא שפוגם בכבוד, ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום, ועל כן אין רפואה למכתו, כי כל החולאת באין על-ידי בחינת מחלוקת, כי כל החולאת הם בחינת מחלוקת, שאין שלום בעצמיו, והיסודות מתגברין זה על זה ואין מתנהגים בשלום, במזג השוה, ועל-ידי זה בא חולאת כידוע ועל כן כשמבזה תלמיד-חכם ופוגם בשלום, על כן אין רפואה למכתו כנ"ל, כי עקר הרפואה על-ידי השלום כנ"ל, בבחינת: "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו" (ישעיהו נ"ז): גם בעת אמירת התורה הנ"ל הזכיר רבנו, זכרונו לברכה, מאמר רבותינו, זכרונו לברכה: 'אין מספידין בחנכה' (שבת כא: ובשלחן-ערוך סימן תר"ע), ואיני זוכר מה שפרש בו (והנראה לעניות דעתי, כי ההספד הוא בשביל לתקן הסתלקות הכבוד, שנפגם על-ידי הסתלקות הצדיק זה, שהיה מצדיק את הרבים, שעל-ידי זה עקר הארת הכבוד כנ"ל, וכמו שאמרו רבותינו, זכרונו לברכה: 'הספדא יקרא דחי' או יקרא דשכבי' (סנהדרין מו:)) ועל כן בחנכה אין מספידין בו, כי אז מאיר הכבוד על-ידי נר-חנכה כנ"ל) לעיל וזהו: 'ולפני כבוד ענוה (משלי טו), כי על-ידי ענוה זוכין לכבוד, כמבאר לעיל, שעקר התעלות הכבוד הוא על-ידי גרים ובעלי-תשובה שעושין, וזה זוכין על-ידי תורת חסד וכו'; ולתורה אי אפשר לזכות, כי אם על-ידי ענוה וכו', כמבאר לעיל נמצא שאי אפשר לזכות לכבוד דקדשה, כי אם על-ידי ענוה, וזהו: 'ולפני כבוד ענוה', כנ"ל: יסוד הענין חמשה דברים: להחזיר כבוד ליראה, ויראה אל הלב, ושלום הכללי, ושלום הפרטי להחזיר בני-אדם בתשובה, שזה בחינת אם תוציא יקר מזולל כנ"ל, הוא תקון קרי-אתון דדין כאתון דדין.

⁵²⁹ ליקוטי מוהר"ן יד, ס"ק יג

כתב רבי נחמן⁵³⁰: מלכות הוא בחינת כבוד, כמו שכתוב: "כבוד מלכותך יאמרו"⁵³¹, והוא בחינת רצון, כי 'רצונו של אדם זהו כבודו'⁵³² וכשהאדם מסתפק ומתרצה ברצון השם יתברך, רק כמו שהוא יתברך רוצה, אזי 'ממליך מלכותה', כי עקר המלכות מהרצון כנ"ל (הרצון כנגד א"א שבכתר כנ"ל, וכאן כותב רבנו שהמלכת המאציל עליו זהו תיקון המלכות, ואם קיבל את רצון ה' זה נקרא שאור דכתר (אריך אנפין - רצון) מאיר בכלי המלכות - כבוד והמלכת המאציל), וזהו 'בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה', כי עיקר המלכות הוא מהרצון כנ"ל.

אבל כשרוצה האדם איזה רצון אחר חוץ מרצון השם יתברך, על ידי זה נעשה מלכות אחרים של העכו"ם (וע"י זה משתלשל שהע' אומות העולם שולטים עלנו), וכפי הרצון האחר כן נעשה איזה מלכות לאיזה עכו"ם, כי צריך האדם לבטל רצונו לגמרי נגד רצון השם יתברך, שלא יהיה לו שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם יתברך, הן שיהיה לו ממון ובנים, הן לאו חס ושלום (ויודע ש'בני חיי ומזוני במזלא תליא מילתא', והמזלא כנגד הי"ג תיקוני דיקנא שהם אורות שבאים מהכתר, דהיינו שיא גילוי רצון המאציל. וכאן דייק על בני ומזוני מטעם זה, שבכתר עלנו לקבל רצונו יתברך בלי שאלות, כי הכתר הוא מקור לאי הבנה, אי השגה בסוד 'כך עלה במחשבה'), והן כל שאר הרצונות לא ירצה שום רצון אחר רק כמו שרוצה השם יתברך. 'יתגדל ויתקדש שמה רבא' יתגדל (מרמז באותיותיו ל...) תגי דל, שהוא תגי (שהתג הוא בחי') כתר (והכתר הוא אור שמגיע לכלי המלכות שנקראת 'דלה ועני' המרומז ב...) דל, (וזה הבחינה של אור דכתר לכלי המלכות הוא) בחינת יעקב שהוא עקב בחינת דל (דהיינו מדרגת יעקב מרמז על העקביים ששם מקום המלכות), ובחינת ישראל הוא בחינת תגי (כתר), "כי שרית עם אלקים"⁵³³ וכו' (ומי שהוא שר על העולם הוא בחי' כתר לעולם). 'ויתקדש', (מרמז) ת"ק שדי (ת"ק הם האורות של חג"ת נ"ה כאשר כל אחד מהם עשוי מעשר ספירות פרטיות, וכל אחד מהעשר הללו גם מלאים מעשר. וה' חסדים דחג"ת נ"ה ממלאים את היסוד, והיסוד נקרא "שדי", והוא מלשון זריקה כחץ, 'שדי' בארמית פירושו זורק, דהיינו היסוד מקבץ אצלו החמישה חסדים וזורקם ומשפיעם למלכות). 'רבא' (מרמז ל) באר (ספירת המלכות נקראת 'באר', בסוד 'באר מירים', מרים מושרשת בספירת המלכות כי שם זה מורה על מרירות, והדלות

⁵³⁰ ליקוטי מוהר"ן קעז

⁵³¹ תהלים קמ"ה

⁵³² ירושלמי פאה פרק א

⁵³³ בראשית ל"ב

ומרירות הם מאפיינים של ספירת המלכות. והמלכות כאשר היא מתוקנת נקראת 'רבא' במקום באר, כי הרבוי הוא סוד החסד העליון, אור דכתר שנכלל במלכות, בסוד 'חסד למשיחו' – חסד בספירת המלכות. והיות ואור החסדים האין סופיים והרצונות.

באים מספירת הכתר, דבר זה מרומז ב... "ומשביע לכל חי רצון" (השובע הוא כלי המלכות המתוקן שעלתה למדרגת היסוד ומשפיע, כי עתה המלכות נקראת על שם הממלא אותה שהוא היסוד הנקרא 'אל שדי', שהוא בחי' שובע עד שהאדם 'אומר לעולמו די'. ומלוי היסוד הוא הבחי' הנ"ל, וכאן מרומז שוב בתיבות 'לכל חי', כי תיבת 'כל' מרמז על היסוד שממלא בחמישה חסדים חג"ת נ"ה כאשר כל אחד מהם כלול מעשר, הרי גימטרייה 'כל'. וכן הוא מרומז בתיבת 'חי' כי כאשר איבר היסוד מלא באורות הוא נקרא חי (וכאשר הוא חסר נקרא איבר מת), ומילאו של היסוד בא מהשתלשלות החכמה שנקרא אור דחיה ששם שורש החיות, ועל כן מילוי היסוד מרומז ב'לכל חי'. והיות ו'החכמה מאין תמצא', דהיינו החכמה מקבל ישירות מאור הכתר, לכן הרצון נכלל בספירת החכמה)

(ח) גילוי "כבוד אלהים" ע"י לימוד תורת הסוד

ועוד נמצא בכתבי חז"ל⁵³⁴: יערישיה בן יוסף פתח, "כבוד אלהים הסתר דבר", מלמד שדברי מעשה מרכבה יהיו בהסתר, לפי שזו כבוד אלהים. דבר אחר, "כבוד אלהים" אימת אתה עושה לאלהים כבוד? בשעה שאתה עוסק בנסתרות, ואל תקרי דבר אלא דיבור. עכ"ל.

וכתב רח"ו⁵³⁵ שכבוד התורה שזכה לו ר"ע ר"ל שזכה לדרוש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, והיינו זכה לפנימיות התורה בלי לבושים של סיפורים, שזוהי כבוד התורה. וז"ל: כי בלי ספק בהיותם עוסקים בתורה בפשטיה ובסיפוריה לבד היא לובשת בגדי אלמנותה ושק הושת כסותה, וכל האומות יאמרו לישראל "מה דודך מדוד", מה תורתכם מתורתנו? הלא גם תורתכם היא סיפורים בהבלי העולם ח"ו. ואין לך עלבון תורה גדול מזה, ולכן אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שאינן עוסקים בחכמת הקבלה שהיא נותנת כבוד לתורה, כי הם מאריכים הגלות וכל הרעות המתרגשות לבא בעולם, עכ"ל.

⁵³⁴ בתחילת מסכת אצילות, נמצא בילקוט מדרשים

⁵³⁵ בהקדמה ספר עץ חיים, נמצא ב"כתבי מורי" עמוד ח' בהוצאת אהבת שלום.

ועוד תיקון המלכות הוא ע"י תפילה, בבחי' "תפילה לעני", עניה ודלה – זוהי המלכות. וכן "ואני תפילה", אני – זוהי המלכות. ור"ל שכאשר האדם מתפלל לה' הוא מעלה הכבוד לשורשו, וזה כי הוא מקבל את הרגש של שפלות ועניות שיש בו, כי אם הוא מתפלל (מעומק ומקירות ליבו) זה ראייה שהוא יודע שהוא תלתי במאציל, וש"אפס בלתי גואלנו", "אין לנו מלך (מלכות) אלא אתה", ר"ל שתיקון המלכות נעשה ע"י תפילה כאשר מפנים את אפסיותו, ולכן אמרו ז"ל "יורדים לפני התיבה", ולא עולים. וכן המלך חייב להשתחוות במשך כל העמידה, וזה מטעם שהמלך יש לו נסיון הגדול מכל הדור כולו בענין הכבוד שעל מנת לקבל, ואם הוא בקדושה הוא מגיע למדרגת דוד המלך "ה' אמר לו קלל" – אפס בלתי, והיות ותיקן את המלכות לכן זכה להיות מלך ולעלות עולם.

ועל זה אמר הפסוק⁵³⁶ "וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה, ונצעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו, ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובורא גדול ובאותות ובמופתים, ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש", ידוע שישנם ע' אומות העולם, והם כנגד הע' יצרים שיש לאדם, ר"ל ז' ספירות מחסד ועד למל', וכל א' מהם כלול מי' ספירות. וידוע שמצרים נקראת⁵³⁷ "ערוות הארץ" – בבחי' יסוד דמלכות (כי ערווה - יסוד, וארץ – מלכות) והיסוד הוא כולל את הספירות שמעליו מהחסד ועד להוד. ולכן ירדו עם ישראל במ"ט שערי טומאה, שר"ל כמעט עד לשאול תחתית שער הנ' שבטומאה שכנגד המלכות של המלכות. נמצא שבמצרים עברנו כמעט את כל הניסיונות האפשריים ברצון לקבל של כל המידות. והמאציל הוציא אותנו בדרך ניסית כנודע, ולא בזכויותינו שהיינו צדיקים, אלא בזכות אבותינו שהם המוחין דגדלות של עם ישראל, כי ה' היה חייב להשפיע עלינו שפע של אור במתנת חינם (בבחי' מוחין דגדלות ב') כדי שנוכל לצאת מהרצון לקבל הגדול הזה, כי זה כנגד זה עשה האלהים. וזה ניתן לנו במתנה כי "ונצעק אל ה'", ע"י שבעים קולות, וע"כ עבודת המלכות היא להתייבש מהיכולת לתקן בעצמה, ולתלות את עצמה רק בה' "כגמול עלה אימו" – אימא זוהי בינה, שורש המידות. ולכן "אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים", אין – כתר, אבינו – מוחין דאבא. וע"י התפילה יבין את אפסיותו, וישלח על ה' יהבו, וה' יזכהו במתנת חינם לתקנו. ומ"מ היות ולא עבד עדיין, לכן מוחין

⁵³⁶ דברים כו, ו

⁵³⁷ בראשית מב, ט

אלו הם בהשאלה אצלו רק כדי שיוכל בתחילה להבדל מהרצון לקבל – המייצרים שלו, ועוזר לו בסור מרע, ומ"מ עליו להשתדל בעשה טוב, ולהשפיע טוב לעולם ולעשות חסד ולתקן את מידותיו, ולכן לאחר פסח – שמקבלים את המוחין דגדלות שני שמתבטא בהכרה ברורה במאציל, אח"כ חוזרים לספור מ"ט ימים כנגד המ"ט שערים, שפירושם ז' ספירות מהחסד עד למל', וכל אחת מהן כלולה מז', ועלינו לתקן את מידותינו ולהיות בבחי' חי נושא את עצמו, ולקנות את המוחין דגדלות. וזה דווקא בעבור המ"ט שערים, אבל השער הנ' אין לנו יכולת לתקנו. וידוע ליודעי ח"ן שנכנסנו לשער הנ' דקלי' כאשר התגלה האור של שער הנ' – אור, תורת הבעל שם טוב וכלל תורת החסידות (שכנגד אור החסד דחסד, אור של הכלי דמלכות דמלכות – שער הנ' דטומאה). ולכן אמרו בזהר שיתגלה אור לפני 280 שנה שיגרום לשיפור העולמות כולם. ועתה לפני כ 20 שנה נכנסנו בשער הנ' של הנ' (ולכן התגלה האור של האינטרנט שהוא מצד עצמו רובו רע ומיעוטו טוב, והטוב והרע שבו מאוד משפיעה לעולם, כי זהו גילוי של אור גדול שרוב העולם לא יכול לברור את הטוב שבו מהרע). ולכן בשער הנ' של הנ' של היום אמרו ז"ל "אין לנו על מי לסמוך" – בבחי' אי"ן וכתר, כי רק האמונה תציל אותנו מהיצר הרע של היום, ואור זה של האמונה הוא קבלת שכר כאשר מתקנים את המלכות, ור"ל שמקבל את אפסיותו ושהוא תלוי רק במאציל וגם לתקן את עצמו הוא לא יודע ולא יכול, וע"י שמתפלל אז זוכה לעורר את אור אריך אנפין שהוא הרצון והחפץ של האדם לעשות רצון המאציל, להיות טוב ומיטיב. ולכן ע"י תיקון כלי המלכות שהוא הרצון לקבל כבוד שנתקן ע"י זה שמקבל את שפלותו ומתפלל לה' אז מעלה את הכבוד – מלכות לשורשה באצ', ומקבל אור הכתר שהוא האמונה תענוגים ורצון להיות טוב ומיטיב.

איתא בתהילים "כי הוא יוציא מרשת רגלי", ידוע שהרגלים נה"י כנגד הכבד – נפש, ושם האחיזה הגדולה של היצר הרע בבחי' "רגליה יורדות מוות". כי היצר הקשה ביותר לעקור הוא לשבור את ההרגלים הרעים, ולהפוך הטוב להרגל וזה לוקח זמן. וידוע שאותיות רש"ת הם האותיות שבעומק הקליפה, ר' כנגד חכמה דעשיה, ש' בינה דעשיה, ת' חסד דעשיה. ר"ל ראש הקלי' הקשה. ולכן אמר דוד למאציל שה' הוא זה שמציל אותו מעברות הקלי' כי לו אין אפשרות לתקן שם "כי הוא יוציא מרש"ת רגל"י". הוא – כנגד המוחין דגדלות חו"ב, כי ידוע שמדרגת אנ"י זוהי מלכות, אתה – ז"א, הוא – מוחין דחו"ב. נמצא שאמר דוד שבזכרות הכרתו הברורה במאציל שהם גופא המוחין דגדלות, אז המאציל מוציא את דוד מההרגלים של רצון לקבל של העשיה שרובו רע – רצון לקבל גדול. ועוד מרומז תיקון להיום, כי ידוע שאינטרנט הוא גילוי האור של שער הנ' של הנ' דקלי' ונקראת רש"ת כידוע.

ועוד מצאנו בדברי בעל התניא שקבלת פני שכינה פירושיכאשר האדם שם על ליבו את הדיבורים שמוציא מפיו. וידוע שהתפילה תלויה בפה וכי מלכות פה, והשכינה נקראת "כנסת ישראל", פי' כדי שהאדם יוכל לכוון את התיבות שמוציא מפיו לפני כן חייב להבין שהוא נשמה כללית, ר"ל שהוא וכלל העולם נחשבים כאחד, ולכן האר"י ז"ל תיקן לומר לפני התפילה שמקבלים על עצמנו מצוות "ואהבת לרעך כמוך" – פי' אור דיחידה, שכל העולם כולו הוא נשמה אחת כללית ולא ריבוי נשמות פרטיות, וידוע שהאור דיחידה מתקבל בכלי המלכות, המל' פה כנ"ל, ולכן כאשר נזכר ש"אין עוד מלבדו", ומעלה בליבו שכל העולם זהו התפשטות שלו ממש, ושכל מה שרואה זהו המאציל, אז מקבל על עצמו לאהוב את עם ישראל כמוהו, ולאהוב את המאציל בבחי' אהבת הרוממות, ואז יוכל להתפלל עבור הכלל ולכוון בכל תיבה ותיבה בתפילה, כי כל תיבה הוא ענין הנ"ל – בתחילה בפסוקי דזימרה הוא עבודת ההכרה בגדלות המאציל, ולאחר מכן בק"ש מייחדים אותו ומפנימים לליבנו שאין עוד מלבדו, ואח"כ מזכירים את עניין אהבת ה' ב"ואהבת וכו'", ורק אח"כ בתפילה מתפללים בלשון רבים לטובת העולם. וקבלת פני שכינה כנ"ל ר"ל אם מפנים את כל הנ"ל ומשמיע לליבו את דיבורו, אהבת ה' ואהבת ישראל ואהבת התורה – כי הם חיינו ואורך ימנו.

אמרו ז"ל⁵³⁸ אמר ר"א לעולם יסדיר אדם תפלתו ואח"כ יתפלל, עכ"ל. ור"ל לפני שהאדם יוציא את התיבות מפיו ויורדם מהמוחין חכמה ובינה שלו למלכות פה, על לכוון התיבה מבחינה שכלית – חכמה, מה פשט הדברים שאני אומר, ומבחינה לבבית – בינה (כי 'הלב מבין', הלב קשור לבינה), והיינו עם איזה רגש אני צריך לומר את דברי התפילה הזו, ורק לאחר שסידר את כוונת המח והלב, אז "ואחר כך יתפלל".

ועוד כתב רח"ו⁵³⁹: אמנם זוג הג', שהוא פב"פ עד החזה (דהיינו זוג יעקב ורחל) זה נעשה ע"י תפלתנו ומעשינו לפי שעה כנודע.

והיינו תיקון המלכות, ע"י התפילה כנ"ל, וע"י המעשים, כי המעשים כנגד תיקון העשיה, והעשיה בעולמות כנגד המלכות בספירות, ורחל היא המלכות.

---

⁵³⁸ ר"ה לה.

⁵³⁹ עץ חיים שער מ"ז פ"ה

איתא בזהר⁵⁴⁰, ז"ל:

"ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר" דא אתרוג, דאיהי שכינתא, לבא, דאיהו עקרא דכל אברין דגופא, דאינון תלת הדסים, ולולב ותרי בדי ערבה, לבא באמצעייתא, ואברין סחור סחור ליה, ובגין דא אתרוג דא שכינתא, והכי אוקמוה מארי מתניתין, אי נטלה בוכנתו, ואי עלה חזזית על רובו, פסול, בגין דאיהו דמי לשכינתא, דאתמר בה (שיר ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך. עכ"ל.

ור"ל שישנו קשר בין הלב לבין המלכות, והיינו ידוע שכל תורת הקלבה היא נקרא תורת ה'ערכין', שר"ל כל מושג הוא אמתי ביחס למי שמקבלו – ביחס לכלי. ולענייננו, ז"א הוא המשפיע וזכר, והמלכות היא זו שמקבלת מז"א. ומעל לכך אבא – חכמה הוא הזכר ואימא – בינה היא זו שמקבלת מהחכמה.

וידוע שישנם מדרגות למלכות, וגם המלכות שהיא הספירה העשירית – גם יכולה להיות בבחי' בינה. והיינו המלכות שהיא הספירה העשירית היא הרצון לקבל הגדול שיש לאדם, והוא מדרגת האדם כאשר כל מעשיו מרוכזים מסביב עצמו. ואם האדם מעורר ליבו לעבודת ה' הוא יכול להעלות את המלכות הזו למדרגת בינה – אימא, והיינו כאשר האדם כל כולו רוצה להיות טוב ומטיב ורוצה לעשות טוב לאנושות, וזהו גילוי הלב – שהוא כנגד הבינה, שבכח ההתבוננות האדם יכול להפוך את כל מידות הז"ת לטובים – להפכם מרצון לקבל לרצון להשפיע, והתבוננות הזו היא רגשית, לא רק שכלית, ומקום הרגש בלב האדם כנודע. וזה מטעם ששורש של כל הז"ת הוא ב'אימא' בינה. ומקור התשובה בלב האדם על ידי התבוננות בדרכי ה' והפנמה רגשית שעצותיו (תרי"ג עיטין – עצות) הם הנכונים עבורנו ולטובתנו, וגם לטובת משפחתנו וכלל האנושות.

ועוד, מדרגת ה"אם" – בינה, היא כאשר האדם מרגיש את כלל עם ישראל כילדיו ממש, וכשם שהאם שמה את צרכי בניה לפני צרכיה, ומנדדת שינה ומוסרת נפש עבור בניה, כך מי שזכה לאור הבינה, כולו רגש ואהבה ורצון לעזור לאנשים ולענג אותם, ולא מחשיב את ה'אני' ואת הנוחות שלו לכלום.

---

⁵⁴⁰ תיקוני זהר כט.

נמצא שיש שני מדרגות מדרגת "בת" שמקבלת, ומדרגת "אם" משפיעה.

ומ"מ שני המדרגות הללו הם באותה בחי' מצד זה שבין כך ובין כך שניהן מקבלות מהעליון, דהיינו המלכות מקבלת אור מועט מז"א, והבינה מקבלת אור מרובה מאבא – חכמה.

ועתה נסביר את העניין לפי תורת הערכין, כאשר אם נתבונן בעולם הזה בדבר, אם ישנם שלשה נשים, א' ב' וג', הא' היא הסבתא, הב' האם, והג' הבת. ואע"פ שהב' היא האם של הג' מ"מ היא גם נקראת בת ביחס לא'. ועל פניו זה נראה כסתירה, האם הב' היא בת או אם? והתשובה היא ששניהם נכונים, אלא הכל ביחס למי שרואה את אותה אשה, ביחס לג' שהיא הבת – אותה אשה היא אימא, וביחס לא' אותה אשה היא בת.

כך הוא בענייננו, לכל אחד ואחד מאתנו ישנו מדרגה של אם ובת בו זמנית ממש, וזהו סוד של הבינה ומלכות של האדם, ומ"מ מה שנחשב בתור מדרגת "אם" אצל אדם שרואה את אותו האדם יחשב למדרגת בת אצל אדם אחר.

ולמשל, אדם שעושה מעשים טובים ותיקן את העשיה, למשל מלמד את עם ישראל תורה כל היום, ביחס לתלמידיו של אותו אדם אותו "רב" שמלמדם יחשב למדרגת "אם", כי הוא מתמסר כל היום להשפיע לתלמידיו. ומ"מ ביחס למי שבמדרגה יותר עליונה מהרב, שיודע למה אותו רב עושה כי מרגיש את הרגשת הרב שמשפיע לתלמידיו שרגשותיו הם כדי "להרגיש טוב עם עצמו" (מלכות) או כדי "לקנטר על רבנים אחרים" (תפארת) או כדי "להתגאות בעיני החברה עד שיאמרו עליו הרב הגאון הגדול והנורא והגיבור וכו' וכו'" (גבורה- גאוה) או כדי לקבל תאוותיו כגון ע"י משכורת גבוהה או משפיע לנשים כדי לעבור עבירות איתם וכדומה ה' יצילנו, בעיני אותו אדם הצדיק הרואה אותו "רב" יראה כמדרגת בת – שיא הרצון לקבל, ו"כל חסד דעביד לגרמיה עביד". נמצא שלאותו "רב" יש גם מדרגת "אם" ביחס למי שמקבל ממנו - תלמידיו, וגם מדרגת "בת" ביחס למי שבעולמות יותר גבוהים מעשיה, והיינו בעולם היצירה שכנגד הלב ורוח – תיקון הרגשות והז"ת שמשתלשלים ממנו.

נמצא שהמלכות היא ליבא, כשם שהלב הוא בינה, כי בפועל הם אחד ממש, ורק ביחס לכלי שמקבל את האור, האור מתקבל בצורה שונה.

יא) מלכות - שלטון

כתב השערי אורה⁵⁴¹: ולפי שהמידה הזאת היא מושלת על כל הנבראים בעולם, והוא הפרנס הגדול שכל היצורים צריכים לו, נקראת בתורה בלשון 'מלכות' לפי שכל ענייני המלך אדנ"י וכל מעשיו כולם נעשים על ידי מידה זו, והיינו דכתיב "כי לה' המלוכה ומושל בגוים". וענין מלוכה ואדנות כולם מורים ממשלה ושלטונות, אלא ששם אדנ"י שהוא שם האדנות הוא מורה ומעיד על דרך קבלת השפע והכח משם אהי"ה (כתר) יהו"ה (ז"א) יתברך, ולשון מלכות הוא דרך ממשלה בכח הדין היוצא בכח שם אדנ"י. עכ"ל.

וא"כ גם על כל יהודי ויהודי שרוצה להדמות למאציל גם להדבק במידה זו, דהיינו למשול ולפרנס את עם ישראל וזה על מנת להשפיע טוב לעם ישראל ולעולם. וממשלה זו מתחילה מביתו של האדם, ימשול על אשתו לא כמו רודן ח"ו, אלא להיטיב לה, ולתת לה מה שהיא צריכה לפי הצורך של הדבר. ואז הוא יקרה "מלך" על אשתו. ואז ממשלתו תגדל ב"ה כאשר ה' יתן לאותו אדם ילדים, ואז גם עליו למשול עליהם על מנת להיטיב להם, ולהשפיע להם פרנסה מזון בגדים וכו' וזה לטובתם. ואם המלך רואה שהשפע יכול לקלקל את המקבל אותו, עליו לעצור את השפעתו. ועצירה זו נקראת "דין", כי הדין הוא הגבלה ועצירה, וזהו סוף דבריו של הרב גיקטיליא "ולשון מלכות הוא דרך ממשלה בכח הדין היוצא בכח שם אדנ"י".

יב) מלכות – כלי ורצון לקבל

ידוע שהמלכות היא הספירה התחתונה ביותר של כל עולם ועולם. וש'עליון' בנמשל פירושו משפיע, ו'תחתון' פירושו מקבל, נמצא שספירת המלכות היא אך ורק מקבלת ביחס לאותו עולם, כי היא התחתונה מכל העשר ספירות (ומ"מ אותה ספירת מלכות ביחס לעולם שמתחתיה היא בחי' כתר והשפעה, הכל בערכין כנודע).

ועוד ספירת המלכות נקראת 'כלי' כי היא מקבלת מהעליונים, והיא מתנהגת כפי הספירות שמשפיעים לה, ולכן המלכות נקראת בשם 'אדני' כי אין לעבד אלא מה שאדונו נותן לו.

ועל זה כתב השערי אורה⁵⁴²: דע כי חילוק אותיות השם יתברך, שלוש שהן ארבע, וכן חילוק היסודות, שלושה שהן ארבעה. והטעם, כי חילוק היסודות שלושה הם: מים (קו ימין

---

⁵⁴¹ שער א'

⁵⁴² שער ה'

וחסד, אות יוד של הוי"ה) כנגד אש (קו שמאל שעומד כנגד הקו ימין, אות ה' ראשונה של הוי"ה), ורוח מכרעת בינתיים (כנגד קו האמצעי, אות ו'), והארץ בית קיבול לשלושתן (מידת האדמה כנגד המלכות). וכפי שיתגבר אחד מאלו השלושה יסודות (קו ימין שמאל או אמצעי) בארץ, כך הפעולה נעשית בארץ. וכמו כן שלושת אותיות יה"ו יתברך כנגד א"ל יהו"ה אלהים: אל (חסד) כנגד אלהים (גבורה), יהו"ה מכריע בינתיים (תפארת), ואדנ"י שהיא מידה אחרונה היא בית קיבול לשלושת אלו השמות (מלכות). וכפי שיתגבר אחד משלושה שמות אלו, כך הפעולה נעשית על ידי אדנ"י, כיצד? אם גברה מידת החסד שהוא א"ל על אחד מבני העולם או כולו, כך גומרת מידת אדנ"י אותה והיא מטיבה למי שהדין נותן, כמו שאמרנו למעלה. ואם גברה מידת הדין שהיא אלהים, כך היא גומרת ומענישה את הראוי להענישן כפי שיצא מן הדין.

וזהו סוד: "דבר האיש אדנ"י האר"ץ" (בראשית מב, ל). וכשתבין זה תבין סוד הכתר עליון הנקרא אהי"ה שכולו רחמים, והוא המשפיע ואינו מקבל. ותבין סוד אדנ"י שהיא הספירה האחרונה שכולה דין, והיא מקבלת ואינה משפעת. סוד הספירה האחרונה מקבלת ואינה משפעת במינה (ר"ל באותו עולם), אבל בכל מה שלמטה הימנה (דהיינו ביחס לעולמות שתחתיה) היא משפעת, ולפיכך נקראת אדנ"י. ומה שאמרתי לך שכולה דין, מצד עצם אמיתתה (עצמותה בסוד 'דינא דמלכותא'), אבל כשהיא מתמלאת מן הספירות שעליה, הכול כפי המילוי: אם חסד חסד, ואם דין דין, ואם רחמים רחמים, עכ"ל.

מכאן שמידת המלכות היא להיות בבחי' דינים, ומ"מ אם היא מקבלת מקו החסד או התפארת אז היא מתנהגת לפי המילוי.

ולכן נקראת המלכות 'המכפלה' כי היא מכפילה ומעתיקה את התכונות שמקבלת מהמשפיע עליה (ולכן מילוי שם המלכות נכתב יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, שם ב"ן, כאשר המילוי של כל אות דומה לאות הראשונה של ההוי"ה הפשוט, מילוי הוי"ד הוא ו"ד נגד י' וכו').

ולפי דברנו עלינו ללמוד כמה הנהגות:

ראשית האדם יכול לדעת מדרגתו לפי מדרגת אשתו, אם היא כועסת סימן שהוא כועס, אם היא צנועה וכו'. וכן לפי מדרגת תלמידיו ובניו.

ועוד, היות ולכולנו יש ספירת מלכות פרטית ביו"ס שלנו, כי האדם הוא עולם שלם בנוי מעשר ספירות, לכן עלינו להתקרב לאנשים טובים, ולרבנים צדיקים, כי אנו דומים למי שמשפיע עלינו.

ועוד מכאן שספירת המלכות הוא ה'כח לקבל', וכנ"ל כל מטרתנו היא להפוך את הכלי של קבלה של המלכות ממקבל על מנת לקבל תועלת לעצמו, להיות מקבל על מנת להשפיע, וע"י זה, נעשה 'כתר' לעולמות שהוא משפיע עליהם.

יג) העלת המלכות מהקלי' ע"י "נשאת ונתת באמונה"

כתב רבי נחמן⁵⁴³, וז"ל: גם צריך אמונה בהמשא ומתן, דהינו שישא ויתן באמונה, ויהיה הדבור דבור אמת, כמה שאמרו (שבת לא): 'נשאת ונתת באמונה', כי משא ומתן הוא בחינות שמנשאים ומרימין הדבר, ונותנין ומשיבין אותו למקומו, כי יש קדשות נפולות, הינו בחינות ניצוצות שנפלו, ועל ידי משא ומתן מנשאים ומרימין אותן, ונותנין אותן למקומן, וזה בחינות משא ומתן כנ"ל.

(ור"ל ידוע שישנם ה' עולמות – העלמות, עולם תחתון יקרה העולם שהמאציל מוסתר ביותר, והעולם העליון יקרה עולם שברור בלב היהודי שאין עוד מלבדו, ואפס בלתו. נמצא שמי שחוה ומרגיש שאין עוד מלבדו נקרא שעומד בעולם א"ק, ומי שחוה ורואה נבראים יצורים ומעשים נמצא בעולמות בי"ע. ועולם הקל" נמצא מתחת לעולם העשיה, ושם האדם רואה אך ורק את עצמו – שיא הרצון לקבל, "אין עוד מלבדי", "אנא אמלוך", ורוצה שכל הסובבים אותו ימלאו את רצונו ויענגו אותו, והוא לא רוצה בטובתם.

ועוד, מדריגת העולמות הוא לפי כמות ה'טוב' וה'רע', כאשר עולם העשיה רובו רע, עולם היצירה חציו טוב וחציו רע, ועולם הבריאה רובו טוב, והאצילות כולו טוב והשפעת תענוגים לעולם. ונמצא שכאשר האדם במציאות כל שהיא, לפי מדריגת הטוב שהוא עושה באותה המציאות כך הוא מעלה את אותה המציאות, ואז הוא זוכה לקדש את שם השם, ר"ל הוא מגלה את הנהגת המאציל בעשיה ע"י אותו הטוב שהוא עושה. כגון אברהם אבינו כאשר

קנה את שדה עפרון התורה העידה "וַיִּקְחֵם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמִכְפֶּלֶה אֲשֶׁר לְפָנַי מִמָּרָא הַשְּׂדֵה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ וְכָל הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל גְּבֻלוֹ סָבִיב", שר"ל אברהם העלה את החומר לרוחניות. וכן כתב רבינו, כאשר האדם מתנהג במשא ומתן כרצון ה', דהיינו שאינו מרמה את הקונים, אלא אומר להם את כל האמת על המוצר שמוכר, אז מגלה את המאציל בעולם העשיה, ומעלה את הניצוצות שבעשיה עד לא"ק, ר"ל א"ק כנגד הכתר והאמונה, נמצא שעשה אותו חסיד למאציל דירה בתחתונים).

⁵⁴³ בתורה רפ

ועקר ברור הניצוצות מן הקלפות (דהיינו להעלות ניצוצי הקדה מעולם הקלי' שמתחת לעשיה) הוא על ידי אמונה (שכנגד הרדל"א, והרדל"א בספירות כנגד א"ק בעולמות, והיינו מתקנים את המלכות (עולם העשיה) שנאמר עליה "רגליה יורדות מוות" (דהיינו נה"י דעשיה יורדים לקלי' כנ"ל) ע"י אור דכתר אמונה, כנודע שיש יחס הפוך בין האורות והכלים), כי דרך האמונה לשכן תמיד אצל אלו הקדשות הנפולות (דהיינו עיקר ניסיונות האמונה נמצא דווקא בניסיונות של תיקון עולם העשיה, כגון הפרנסה, משא ומתן), בבחינות (יחזקאל ה'): "זאת ירושלים (של מטה כנגד המלכות ועולם העשיה) בתוך הגוים שמתיה (הגוים הם עולם הקלי') וסביבותיה ארצות ('ארץ' כנגד המלכות דקדושה, 'ארצות' כנגד המלכות דטומאה, כי סוד רשות הרבים הם קלי' לעומת הקדושה שנקרא עולם אחדותי, קב"ה אורייתא וישראל חד)", ירושלים היא קריה נאמנה, בחינות אמונה (דהיינו ספירת המלכות שמגלה אור היחידה בעולמנו), היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו' (ועל כן מלחמת גוג ומגוג דווקא על ירושלים, כי הקלי' לא מעוניין שיהיה גלוי המאציל בעולמנו). כי היא ביניהם תמיד כנ"ל (כי 'רגליה יורדות מוות', הרגלין סוד הרגלי האדם, בתחילה ההרגלים של מי שמושרש במלכות קשים ביותר, כי מושכים את החסיד הזה תמיד להרגלי צעירותו הרעים, עצלות תאוות גאוה וכו'. ומטרת החסיד היא לשנות את הרגליו עד שבטבעו ימשך לטוב, בלי מאמץ. וזהו בחי' דוד המלך שמושרש במלכות (כמו כל המלכות חוץ משאול שהוא ביסוד), ולכן אמרו ז"ל⁵⁴⁴ שאול באחת ועלתה לו דוד בשתיים ולא עלתה לו, דהיינו היות ודוד מושרש במלכות, הסתרה שבהסתרה, והרגליו קשים יותר לתיקון, ע"כ לא נענש דוד אלא לאחר שתי מעשים רעים. וכאשר תיקן את הרגליו נאמר על דוד שרגליו היו מוליכות אותו לבית המדרש), ועל כן אלו הניצוצות שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה, והיא מעלה אותם משם (דהיינו, יידע האדם כאשר הוא חווה מציאות של אי ידיע מה רצון ה', ולמה מגיע לו כפרות מסוימות, וכו', יידע שדווקא שם כאשר הוא לא מבין ולא יודע, שם מעלה את הניצוצות הגבוהות ביותר שתמונים מתחת לעשיה, כי 'לפום צערה אגרא'. וזה בחי' תיקון עמלק שהוא סוד כתר דקלי' בסוד הפסוק "ראשית גוים עמלק", וידוע ש'עמלק' בגימטרייה 'ספק', דהיינו דווקא כאשר ה' מכניס אותו למקום של אי השגה, ספקות וכו', שם דווקא יכול לזכות לעלות את קלי' עמלק. ותיקונו נעשה בדורנו דווקא, כי עתה נכנסנו לשער הנ' של שער הנ' דקלי' על מנת לתקן ולזכות לניצוצות הנ"ל, וכן מעיד הפסוק "ואחריתו עדי אבד", דהיינו רק באחרית הימים עם ישראל יכנס לשיא הקלי' ואז יתקנו את קלי' עמלק, ושבירתו זהו תקנתו, דהיינו שבירת הספק והפנמת מציאות המאציל וגילוי האמונה זהו מטרת קיום עמלק, והוא סוד עבודה פורים, כי ע"י השפעה לזולת בלי גבול מידה וטעם (כי כל הפושט ידו נותנים לו)

---

⁵⁴⁴ יומא כב:

מעוררים את הנהגת הכתר והאמונה, וע"י זה דווקא נזכה עוד היום להרוג את העם העמלקי בגופם. הגדרת עמלק הוא כל מי שמכחיש את המציאות האלהית), ועל כן צריך לעשות משא ומתן באמונה, שעל ידי האמונה מעלין הניצוצות כנ"ל, שזה עקר בחינות משא ומתן, להעלות הניצוצות כנ"ל.

וזה בחינות פנימיות חכמה בינה ודעת דעשיה שעולה אל היצירה, ומלכות דעשיה עולה מן הקלפות, (ידוע שישנם ה' עולמות א"ק אבי"ע, ולכל עולם עשר ספירות שמתחלקות לג' קבוצות חב"ד חג"ת נה"ם. ויש מושג בקבלה הנקרא 'עליית הספירות', ועתה מסביר לנו רבנו מה הכוונה) יצירה היא בחינת וא"ו (ידוע שא"ק אבי"ע כנגד שם הוי"ה, א"ק כנגד קוצו של יו"ד, אצילות כנגד אות יו"ד, בריאה ה"י, יצירה וי"ו, עשיה ה"י אחרונה), שהיא בחינת התורה (עולם היצירה כנגד ז"א או כנגד ה'תפארת' בכללות, והתפארת כנגד התורה שבכתב. נמצא שהתורה כנגד עולם היצירה שהוא כנגד אות וי"ו שבשם הוי"ה), ועל ידי שמקשר פנימיות מחשבתו, בשעת עשית המשא ומתן אל התורה כנ"ל, זהו בחינת פנימיות המחין דעשיה, הינו של המשא ומתן, שהוא בחינות עשיה, שעולה אל היצירה, דהינו התורה כנ"ל (כאן מלמד אותנו רבינו מהות ה'עליית הספירות'. עולם היצירה כנגד התורה כנ"ל, ועולם העשיה כנגד העולם הגשמי שלנו שאנו רואים, הז"ת דעשיה הם המעשים שאנו עושים ונראים לכל בעולמנו הגשמי, והחב"ד דעשיה הם המחשבות שהאדם חושב על מנת לתקן ולשפר את המציאות בעולם העשיה, כגון בבניית בית, הג"ר דעשיה הם כלל התכונות ב'כח', תכנון הבית איפה יעמוד כל חדר ובאיזה גודל ולמה יעמדו שם או אחרת, וכן תכנון החשמל איפה יעמוד כל שקע ומדוע, וכן במים וגז, איפה החלונות יעמדו וכו', זה ה'בכח' נקרא שורש למעשה, והם בבחי' חב"ד דעשיה. ולאחר המחשבה בא שלב הביצוע, בא הקבלן ומביא פועלים שיבנו בפועל כל פרט ופרט לפי התכנון, וביצוע הדבר בעשיה נעשה ע"י הגוף ממש, והיינו הז"ת דעשיה. נמצאנו למדים שהחב"ד דעשיה הם המחשבות בכח על איך לתקן את עולם העשיה הגשמי. וכנ"ל, עולם היצירה כנגד התורה, והיינו גלוי רצון ה' איך עלינו להתנהג על מנת להיטיב לעולם בצורה הטובה ביותר. נמצא כאשר האדם לומד את רצון ה', ולפי רצון ה' מתנהל במחשבות חב"ד דעשיה, דהיינו לומד איך להיות טוב ומטיב בעולם העשיה, זה נקרא ש'מעלה' את המוחין חב"ד דעשיה לעולם היצירה), ומלכות דעשיה, הינו בחינות האמונה שבמשא ומתן כנ"ל, עולה מן הקלפות, כי היא מבררת הניצוצות מהם ועולה מהם, ועל ידי שעלה חב"ד דעשיה ליצירה, על ידי זה יש מקום למלכות לעלות לעשיה, גם על ידי זה שעולה חב"ד ליצירה, דהינו על ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על ידי זה מקבלת האמונה כח לברר הניצוצות מן הקלפות ולעלות מהם, כי בלא זה הכח, היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה, חס ושלום. (דהיינו, ברגע שהחב"ד דעשיה עולה לעולם היצירה (למקום

המלכות דיצירה), אז החג"ת דעשיה עולים למקום החב"ד דעשיה, והנה"י דעשיה עולה למקום חג"ת דעשיה, והמלכות שבעיקרון נאמר עליה "רגליה יורדות מוות" שר"ל הנה"י דמלכות אחוזים בקלי' שמתחת לעולם העשיה, עתה זוכה לעלות היות ו'התפנה מקום' בנה"י דעשיה. וכן מצאנו עליית העולמות בערב שבת, ע"ש בכוונות. ונמצא שעליית הספירות הם כמין שרשרת, שכאשר מעלים את חלק העליון של השרשרת כל החלקים התחתונים עולים גם הם מדרגה (והוא מטעם שהעליון משפיע לתחתון, ואם התחתון היה נשאר במקומו, היה מתרחק מההשפעה של העליון, והוא כדוגמת התינוק, כאשר נולד אסור להרחיקו מאימו, לכל מקום שאמו הולכת הוא דבוק אליה להיותו יונק את חיותו ממנה. ועוד לימד אותנו רבנו שהעלת המלכות דעשיה הוא ע"י האמונה – אור הרדל"א. ובאמת ממה נפשך כל העולמות עולים בזכות האמונה, כי אור האמונה מושרש ברדל"א, החלק העליון של הג' רישין של הכתר, והכתר בספירות כנגד עולם הא"ק, וכאשר מאיר עולם הא"ק, כל העולמות אבי"ע נעלמים, כי במציאות העולם א"ק אין יש אלא א"ק, כי 'אין עוד מלבדו', לכן העמיד חבקוק את כל התרי"ג מצוות על מצוה א' – צדיק באמונתו יחיה)) אך על ידי שמקשרין פנימיות המחשבה (החב"ד דעשיה, ונקראים 'פנימיות', כי כל עולם מתחלק לג', כלי פנימי כנגד החב"ד של אותו עולם, אמצעי כנגד החג"ת, והכלי חיצון כנגד נה"ם, נמצא שהמוחין ביחס לאותו עולם שעומדים שם נקראים 'פנימיות') אל התורה (דהיינו כנ"ל, החב"ד דעשיה באים ומלבישים (ר"ל משיגים) את הנה"י דיצירה, כאשר בכללות, היצירה כנגד התורה, וגם התורה מתחלקת לחב"ד חג"ת נה"י ומלכות, והיינו ממעלה למטה, חסידות וקבלה פנימית, קבלה פשטית, ש"ס ופוסקים, משנה, תנ"ך. נמצא שעליית המוחין דעשיה לנה"י דיצירה פירושו של דבר – בדיקה של ההלכות פסוקות, כי הנצח והוד כנגד שני הרגליים כנודע, והרגליים מלשון 'הרגלים', ואמרו ז"ל אל תקרא הליכות אלא הלכות, דהיינו אל תקרא נה"י דעשיה אלא נה"י דיצירה, שיעלה את ההרגלים שלו להרגלים הנכונים לפי דרכי התורה. וכן היסוד ידוע שהוא נקרא 'דרך', והיינו עלינו ללמוד את דרכי ה', ר"ל דרכי נועם, והשפעה מהיסוד לנצח והוד נקרא 'נועם הליכות'), מקבלת כח לעלות כנ"ל (המלכות דעשיה שהנה"י שלה 'יורדות מוות' מקבלת 'כח לעלות' בזכות המוחין, ר"ל מי שהרגליו (נה"י) רעים וגורמים מיתה לכל הסובבים, דהיינו היות והמלכות בנויה מדינים, מהקו שמאל, בסוד 'דינא דמלכותא דינא', על כן היא רואה בתחילה רק את הרע של עצמה, וכל שכן של הסובבים אותה, ולכן כועסת על המציאות ה'לא מתוקן', על החוסר שלמות, ולכן היא חווה מרה שחורה ודיכאון, כי לכל אחד בעולם יש חלק רע, גם צדיק, נמצא שבעיניה כולם רעים בבחי' מה, כי היא מתבוננת על החסר, אי שלימות. ולאחר שהאדם עולה מבחי' מלכות להיות כנגד עולם היצירה, דהיינו בחי' 'נועם הליכות' כנ"ל, אז היות ונעשה אדם יותר טוב, אז גם הסובבים אותו נעשים יותר טובים, כי 'כל הפוסל במומו פוסל', ואם היא בעצמה בסוד 'כולך יפה רעיתי',

אז גם הסובבים אותה ידמה לה כך), ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחם עמהם להוציא הניצוצות מהם:

וזה פרוש (דברים כ"א): "כי תצא למלחמה" וכו'. כי תצא, זה בחינות משא ומתן (ומלמד אותנו כאן רבנו שאע"פ שזה רצון ה' לעבוד, מ"מ העבודה שכנגד עולם העשיה ותיקונו, נקרא עולם 'תחתון' ביחס ללימוד התורה שכנגד עולם היצירה), בחינת (דברים ל"ג): "שמח זבולון בצאתך" וכו', כי משא ומתן נקרא בחינת צאתך (דהיינו כנ"ל, תצא מעולם היצירה ותרד לעשיה. ובא ה' ואומר לזבולון, אע"פ שאתה ביחס לקו היושר יורד לעולם העשיה, מ"מ תשמח, כי ביחס לעיגולים אין עליון ואין תחתון, אין ימין ואין שמאל, כולנו עושים את רצון ה', וזהו תיקונך לתקן את העשיה דווקא). כי אף על פי שזבולון ויששכר שוים (ביחס לעולמות העיגולים), מחמת שזבולון היה מספיק ליששכר (וכל אחד משפיע לחבירו לפי תיקונו, והעיקר להשפיע ושיהיה ליבו ל'שמים' – להשפיע כמו השמים), ונאמר עליו 'שמח זבולון', על כל זה נקרא צאתך (כי ביחס לשית אלפי שנין אנו רואים שיש עולם העשיה, ויש מעליו יצירה), 'ויששכר אהליך', כי אף על פי כן, עבודת התורה היא פנימיות יותר (עולם פנימי יקרה מציאות שיותר קל להדבק בדרכי ה', ויותר קל להשיג את מציאות המאציל, ויקרה מציאות של השפעה יותר. ומובן הדבר שבשית אלפי שנין יותר קל לקבל אמונה ודבקות בבית המדרש ובלמוד הספרים מאשר בעולם העבודה. ומ"מ מי שמתקן וזכה לאור היחידה ולהשגת עולם הא"ק חווה דבקות באותה מידה בין בעשיה ובין ביצירה, בסוד 'אם אָסַק שְׁמַיִם (כנגד ז"א ועולם היצירה) שֶׁם אֶתָּה וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּר' (דהיינו גם בעולם העשיה שתחתיתו קלי', גם שם אתה מגולה). וזה סוד מדרגת א"ק הנקרא אריך אנפין – אורך ימים, ושם ההרגשה והחוויה היא 'אָךְ טוֹב וְחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל-יְמֵי חַיִּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית-יְהוָה לְאֶרֶךְ יָמִים', דהיינו, אף שהאדם עומד בעשיה מבין גנבים כמו לבן, אין זה כי אם גילוי הלוּבֵן הַעֲלִיּוֹן – א"ק, ונקרא שעומד תדיר 'בבית ה', בחיק אי אימו), והיא (התלמוד תורה ביצירה, בשית אלפי שנין) למעלה מעבודת המשא ומתן (בעשיה), אף על פי שגם המשא ומתן היא עבודה גדולה (ביחס לעולמות העיגול שנחווה באלף השביעי), כי הוא מספיק את התלמידי חכמים, ונאמר עליו 'שמח זבולון', על כל זה (אעפ"כ) נקרא צאתך, נגד עבודת התורה שהיא בחינת 'יששכר באהליך (בסוד אוהל יעקב – שלמד ונעשה איש תמים יושב אוהלים. ומ"מ עיקר עליית מדרגתו של יעקב למדרגת ישראל הוא לאחר צאתו מבית המדרש וירידה לעשיה. ומ"מ אין אנחנו מבקשים נסיונות, אלא מתבטלים לרצון ה', ואם ירצה שנרד, נרד באהבה, ואם לאו נשארים בעליונים)' כי אף על פי כן עבודת התורה למעלה יותר (כי קבלת המוחין הוא השגת הבורא), וכן כל מדרגה ומדרגה נגד המדרגה שלמעלה ממנה, נקראת המדרגה שלמטה צאתך נגד המדרגה שלמעלה (דהיינו אם אדם ראוי ללמוד ש"ס ופוסקים ועוצר ולומד רק תנ"ך כל היום זה

נקרא 'ביטול תורה' בערכין, כי יורד מיצירה דיצירה לעשייה דיצירה (כי עולם היצירה כנגד לימוד התורה, וגם בפני עצמו עולם התורה מתחלק כנ"ל, וכן מי שיש לו מוחין דגדלות ומשיג השגות בחסידות, אסור לו ללמוד פשט קבלה בלי הבנה פנימית, וכו' כי זה נקרא ירידת עולם ומיתה. ועל כן בשבת שבלי קשר למעשי התחנות העולם עולה לאצילות, לכן אסור לו לרדת לעולם הפשט, כמו שלימד הזהר על המקושש עצים, שלמד עץ הדעת טוב ורע בשבת, והיינו תורה הש"ס שמטרתו לברר את האסור והמותר, הרע והטוב. וכל שכן שאסור לרדת לעשייה, עשיית הל"ט מלאכות בתיקון העשייה), שהיא נקראת אהליך.

ואפלו מי שעובד השם יתברך בדבקות, עם כל זה נגד המדרגה שלמעלה ממנה עוד, נקרא אפילו דבקות בחינת צאתך, וזהו כי תצא. הינו בחינת המשא ומתן כנ"ל, וזהו למלחמה על איביך, כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל, וזהו ונתנו ה' אלהיך בידיך, זה בחינת אמונה. כמו שכתוב (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה", כי על ידי אמונה מעלין הניצוצות כנ"ל. וזהו ושבת שבו זה בחינות התורה, כמו שכתוב (תהלים ס"ח): "עלית למרום שבית שבי" כנ"ל:

הלכות

ישנם כמה בחינות במלכות, מלכות הגוף שהיא מכוונת כנגד עטרת היסוד בגוף האדם. ועוד יש את המלכות החיצונית בחוץ לגוף האדם שמתבטאת בעולם שלנו בתור אשתו של האדם. ועוד יש י' ספירות בפנים, והמלכות של הראש מכוונת כנגד הפה, ותיקון המלכות – פה נעשה ע"י תפילה וכל דיבורים טובים. והקשר שיש בין המלכות לתפילה מרומזים בדברי דוד המלך ע"ה באמרו "תפילה לעני" – עניה ודלה זוהי המלכות, וכן "ואני תפילה" – אני זוהי המלכות. ועוד יש בחי' של המלכות שמכוונת כנגד העצבות ועצלות שיש לאדם. ועוד יש תיקון במלכות בכך שהמל' היא כנגד עולם העשייה הגשמי, ותיקונו נעשה בכך שעולם העשייה משמש את העולמות העליונים כמו שכאשר אברהם קנה את השדה מעפרון נאמר "ויקם שדה עפרון אשר במכפלה"⁵⁴⁵ – ר"ל שעלה מעולמות של קלי לעולמות של קדושה בכך שעתה משמש השדה את המאציל – בכך שע"י אברהם מיטיב לעולם.

---

⁵⁴⁵ בראשית כג יז

ולכן נחלק כאן את ההלכות לפי הבחינות הנ"ל.

הלכות מידת האדמה

בעניין מידת האדמה – עצלות עצבות, אמר הבעל שם טוב,⁵⁴⁶ ז"ל: פעמים יש לעבוד לה' יתברך בנשמה לבד, דהיינו במחשבה, הגוף יהיה עומד במקומו כדי שלא יחלה כשישתמש בו הרבה.

ועוד אמר⁵⁴⁷: לעבוד את השם ביראה ובשמחה, והן תרין רעין דלא מתפרשין, ויראה בלא שמחה היא מרה שחורה, ולא יאות לצער על עבודת ה' האיך לעבוד, רק תמיד יהיה בשמחה, ואפילו באותה שעה צריך גם כן לעבוד אותו, ואין פנאי לישב אותו איך ומה. עכ"ל.

וכתב רח"ו⁵⁴⁸: אסור לאדם להתפלל תפלתו בעצבון, ואם עושה כך אין נפשו יכולה לקבל האור העליון הנמשך עליו בעת התפלה (כי הנפש כנגד מידת האדמה, כאשר לא מתוקנת האדם חווה עצלות ועצבות, וכאשר היא מתוקנת היא בשמחה. וידוע שכניין התפלה גם כנגד המלכות והנפש בסוד "תפילה לעני" כנ"ל. לכן אסור להתפלל בעצבות), אמנם בעת שמתודה הוידוי ומפרט חטאיו אז טוב להתעצב בלבד אבל בשאר התפלה נמשך לו נזק נפלא גדול ע"י עצבותו. אבל צריך להראות לפניו ית' הכנעה גדולה באימה ויראה, אמנם תהיה בשמחה יתירה וגדולה ככל האפשר כדמיון העבד המשמש את רבו בשמחה יתירה ואם משמשו בעצבות עבודתו נמאסת לפניו. וכמעט שעיקר המעלה והשלימות והשגת רוח הקדש תלויה בדבר זה בין בעת תפלתו ובין כשעושה איזו מצוה משאר המצוות, וכמ"ש בגמ' מההוא דהוה קבדח טובא ואמרו תפילי קא מנחנא, ואל תבוז לענין זה כי שכרו גדול מאד. עכ"ל.

כתב רבי נחמן,⁵⁴⁹ ז"ל: "רבים לוחמים לי מרום" (תהלים נ"ו), הינו שיש לו שונאים למעלה במרום וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (עין סנהדרין: ובדף קג): 'כשם שיש צרים למטה, כך יש צרים למעלה':

---

⁵⁴⁶ צוואת הריב"ש, ש, אות קד

⁵⁴⁷ צוואת הריב"ש אות קי

⁵⁴⁸ שער הכונות ענין בית הכנסת

⁵⁴⁹ ליקוטי מהר"ן תנינא י"ג ו"ד

ועוד: כְּשֶׁחֹלְקִין עַל הָאָדָם, נִמְצָא שְׂרוּדָפִין אוֹתוֹ, וְהוּא בּוֹרַח בְּכָל פְּעַם לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכָל מֵה שֶׁחֹלְקִין עָלָיו יוֹמֵר, מְקַרְבִּין אוֹתוֹ יוֹמֵר לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי הִשָּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מְקוֹם, בְּבַחֲיִנַת (תְּהִלִּים קל"ט): "אִם אָסַק שְׁמַיִם שָׁם אֶתְּהָ, וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּךְ", נִמְצָא שֶׁבְּכָל מְקוֹם בּוֹרַח לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְזֶה בְּחִינַת: "וּפְרָעָה הַקָּרִיב" - 'שֶׁהַקָּרִיב אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִי' (מִדְרָשׁ-רַבָּה, בְּשֵׁלַח פְּרָשָׁה כ"א), שְׁעַל-יָדֵי רְדִיפָתוֹ אוֹתָם נִתְקָרְבוּ יוֹמֵר לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ כִּנ"ל.

ועוד ⁵⁵⁰: מי שהוא מבוזה בידוע שאוהב כזבים. עכ"ל.

נמצא שאנו צריכים להאמין ש"אין עוד מלבדו" - אור הרדל"א, והיינו אם אדם ירדוף אותנו כאן בעולם העשייה, זהו רק לבוש של העולמות העליונים. ולרוב לאחר שאדם רודף אותנו הרגש בפנימיותנו הוא רגש של שיפלות, אפס, חוסר כבוד. נמצא שהנסיון כדי לתקן זאת הוא דבר ראשון להזכיר לעצמו בהתבודדות שלו וגם בשעת נסיון "אין עוד מלבדו", וה' הוא זה שאומר לי לתקן את מידת המלכות שלי. וזה נעשה ע"י שיקבל על עצמו את שפלותו ביחס למאציל וגם לנאצלים כי אין יש אלא המאציל, ולכן צריך להפנים שהאדם שכועס עלינו או מבזה אותנו זה המאציל בעצמו, וזה על מנת שנזכיר לעצמנו את השפלות שלנו. וע"י שמקבל את שפלותו אז הוא מעלה את המלכות מעולמות ב"ע, לאצילות, והיינו מחזיר את הכבוד - מלכות, לשורשו - והיינו שמפנים במוחו ובליבו ש"אינני שולט על כלום והכל בסדר, כי אינני מלך, מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך, א"כ עלי להמליך את המאציל עלי ולקבל את תיקון המלכות - היינו לדחות את כבוד מדומה שנתנו לי עד עתה, שהיה נובע מכח הנטילה שלי, ולהעלותו למאציל - לכבד את גזירותיו של המלך, כי יודע מה טוב או רע עבורי.

ועוד מצאנו בעניין תיקון המלכות, כאשר האדם נופל לדיכאון צריך הוא לשמוע מוזיקה שמחה ממי שיודע נגן ⁵⁵¹

הלכות תפילה

⁵⁵⁰ ספר המידות כבוד כג

⁵⁵¹ ליקוטי מהר"ן נד ס"ק ו

בעניין הפה והמלכות אמר הבעל שם טוב,⁵⁵² וז"ל: כשאדם מדבר דבור טוב והדבור הוא החיות של האדם והחיות הוא ממנו יתברך, אזי הדבור סלקא לעילא ומעורר הדבור העליון ומשפיע עליו יותר חיות מלמעלה. אבל כשהוא מדבר דבור רע אזי יוצא ממנו החיות, ולעילא גם כן לא סלקא, אז קרוב הדבור להיות נפסק ממנו כל החיות לגמרי.

ועוד⁵⁵³: לפעמים יכול האדם לומר התפלה (מלכות) באהבה (ע"י ספירת חסד) ויראה (גבורה) והתלהבות גדול בלי שום תנועה, ויהיה נראה לאדם אחר שהוא אומר אותן הדברים בפשוט בלי שום דבקות, וזה יכול האדם לעשות כשהוא דבוק מאד להשם יתברך אז יכול האדם לעבוד אותו בנשמה לבד (ע"י הריכוז שבמוחו, ובלי תנועות הנפש ע"י גופו) באהבה רבה (שבא מספירת חכמה) גדולה, וזו העבודה היא יותר טובה והולכת במהירות יותר ומדבקת יותר לה' יתברך מהתפילה שנראה בחוץ על האיברים, ואין לקליפה אחיזה בזו התפילה, שכולו הוא בפנימיות.

ועוד⁵⁵⁴: התפילה שהיא בשמחה גדולה בוודאי היא יותר חשוב ומקובל לפניו יתברך יותר מהתפילה בעצבות בבכיה. ומשל על זה כשעני שואל ומבקש ומתחן לפני המלך בשר ודם בבכיה גדולה, אף על פי כן אינו נותן לו אלא דבר מה. אבל כשהשר שואל ומסדר לפני המלך שבח המלך בשמחה גדולה, ומתוך זה השבח מבקש גם בקשתו, אז נותן לו המלך מתנה מרובה מאד כמו שנותנים לשררות.

ועוד⁵⁵⁵: יחשוב כשמתפלל שבאותיות מתלבש ה' יתברך, פרוש דאין אנו יודעים מה אדם חושב אלא אם כן ידבר, נמצא הוי הדיבור מלבוש למחשבה, ויאמר בלבו "מלך גדול כזה אני עושה לו מלבוש, ראוי לי לעשות בשמחה", וידבר בכל כחו, כי בזה נעשה אחדות עמו יתברך, כי כחו בהאות, ובהאות שורה הקדוש ברוך הוא, נמצא הוא אחדות עמו יתברך.

קידוש החומר

- כתב הבעל שם טוב,⁵⁵⁶ וז"ל: התורה חסה על ממונם של ישראל (ר"ה כז א), ולמה כן? כי זה כלל גדול שכל דבר שאדם לובש או אוכל או משתמש בכלי הוא נהנה מהחיות שיש

⁵⁵² צוואת הריב"ש אות קג

⁵⁵³ צוואת הריב"ש אות קה

⁵⁵⁴ צוואת הריב"ש אות קז

⁵⁵⁵ צוואת הריב"ש אות קח

⁵⁵⁶ צוואת הריב"ש אות קט

באותו דבר, כי לולא אותו הרוחניות לא היה שום קיום לאותו דבר, ויש שם ניצוצות קדושות השייכים לשורש נשמתו. ושמעתי כי זה טעם שיש אדם שהוא אוהב דבר זה, ויש אדם שהוא שונא דבר זה ואוהב דבר אחר. וכשהוא משתמש באותו כלי, או אוכל מאכלין אפילו לצורך גופו, הוא מתקן הניצוצות, כי אחר כך הוא עובד באותו כח הבא לגופו מאותו מלבוש או מאכל או שאר דברים, ובזה הכח עובד לה' יתברך, נמצא הם מתוקנים. לכך פעמים יארע שיאבד ממנו כל הדבר ההוא, שכשכלה כבר לתקן כל הניצוצין שהיו באותו דבר השייכים לשורש נשמתו, אז לוקח ממנו ה' יתברך אותו הכלי ונותן לאחר, ששייכים הניצוצין הנשארים באותו הכלי לשורש של אחר. כשאוכלין בני אדם ויושבין עם בני אדם ומשתמשין בבני אדם, הינו בניצוצין שיש באותן הדברים, לכך צריך אדם לחוס על כליו, ועל כל דבר שיש לו, דהיינו מצד הניצוצין שיש שם באותן הכלים, בכדי לחוס על ניצוצין קדישין.

מדרגת העולמות

בפתח דבר נכתוב את דבריו של רח"ו בהבדלים שיש בין העולמות בי"ע, וז"ל⁵⁵⁷: והנה כל ההיכלות דבי"ע הם סוד חשמ"ל. והנה נתבאר שבכל אחד ואחד מהם, יש ג' כלים: פנימיים בבריאה, אמצעים ביצירה, חיצונים בעשיה. [...] בבריאה רובו טוב, וביצירה בינוני, ובעשיה רובו רע. עכ"ל.

ולפי הפירוש של הבעל הסולם ה"כלי" הוא משל של כלי קיבול, והיינו הרצון לקבל. נמצא שירידה או עליה בעולמות ר"ל הדבקות במאציל, והיינו העלייה או ירידה בעולמות לפי הרצון לקבל או רצון להשפיע, וכמה שהוא מקבל על מנת להשפיע אדם זה נמצא בעולם עליון. כל עוד יש לו רצון לקבל הוא נמצא בעולמות בי"ע ששם שייך המושג "כלי", ואם הרצון לקבל שלו גדול, ורוב מעשיו לתועלת עצמו – האדם הזה נקרא בעולם העשיה, והוא קנה מדרגת נפש אם מקיים את כל המצות, כי תיקון העשיה הוא ע"י קיום התרי"ג מצוות. (ואם לא מקיים הוא נמצא בעולם הקלי' שמתחת לעולם העשיה)

---

⁵⁵⁷ שער מט, פ"ו

ואדם ש"חציו רע וחציו טוב", לא שח"ו עושה חצי מהזמן עברות, אלא אינו עושה שום עבירה בעשיה, אלא קלקולו ביצירה שכנגד הלב שהוא מקום הרגש, וכאשר האדם עושה מעשים טובים יתבונן בהם למה הוא עושה אותם מבחינה רגשית. אם הוא עושה מעשה טוב (למשל נותן סכום גדול לצדקה) וזה על מנת לקבל כבוד – זה נקרא קלקול המלכות דיצירה, ואם על מנת להתגאות – זה קלקול גבורה דיצירה, ואם על מנת לקבל תענוגים – זהו קלקול החסד דיצירה, וכו'. וזה דבריו של הרמח"ל⁵⁵⁸ הפשוט במעשים הוא לחקור על כלל המעשים ולהתבונן בו, הנמצא בהם מעשים אשר לא יעשו אשר אינם הולכים על פי מצות ה' וחקיו, כי כל אשר ימצא מאלה יבערם מן העולם. אך המשמוש היא החקירה אפילו במעשים הטובים עצמם, לחקור ולראות היש בעניינם איזה פניה אשר לא טובה או איזה חלק רע שיצטרך להסירו ולבערו. והרי זה כמשמש בבגד לבחון הטוב וחזק הוא או חלש ובלוי כן ימשמש במעשיו לבחון תכונתם בתכלית ההבחנה עד שיישאר זך ונקי, עכ"ל.

ולאחר מכן ישנו תיקון הבריאה, ששם הכלי פנימי, שכנגד הנשמה, שהוא נמצא במח. ושם התיקון יותר דק, ושם פחות שייך מציאות של רע, אלא רובו טוב. ועיקר התיקון בבריאה הוא תיקון המחשבות והרצונות, שלא ירצה ברע ח"ו, ולא יחשוב לעשות רע.

ומאידך כתב הרח"ו⁵⁵⁹: גם בזה תבין מ"ש בתקונים ל"ו, כי האצילות רובו טוב ומיעוטו רע, ואפילו אותו רע אינו מעורב עם הטוב. והבריאה חציו טוב וחציו רע, אבל אינן מתערבין יחד. וביצירה חציו טוב וחציו רע והם מעורבים יחד. והעשיה רובו רע ומיעוטו טוב ומעורבים יחד.

וטעם הדבר, כי כבר ידעת כי החצונים אינן שולטין בג"ר כלל, לכן באצילות שכל הג' פרצופים הראשונים (אבא אימא וז"א) הם נתקנין (יש לכל אחד מהם עשר ספירות ומוחין דגדלות), לכן אין הרע יכול להתערב עם הטוב כלל (מכח ההכרה שי לאדם ברע שהוא רע, וההפנמה שהוא רע לליבו ושכלו, לכו אין הרע משדלו, ואין לו נסיונות האם לעשות מעשה רע או לא. ורק במלכות של האצילות, להיותה הכתר דבריאה, לכן יכול להיאחז בו הרע), גם שהוא יותר הטוב מן הרע (ר"ל ג' פרצופים אצל האדם שבמדרגת אצילות, שלמות, עם מוחין דגדלות, לעומת פרצוף הנוקבא דאצילות שאינה שלמה להיותה הכתר דבריאה וז"ל רח"ו באותו פרק "והנה סוד עתיק דבריאה הוא סוד נקודת מלכות דאצילות").

---

⁵⁵⁸ מסילת ישרים פרק ג'

⁵⁵⁹ ע"ח שער מ"ז פ"ד

אבל בבריאה שאריך אנפין ואבא אין להם פרצוף שלם (אלא לא"א ואבא יש להם רק ו"ק, ואין להם חב"ד – מוחין דגדלות), לכן רע וטוב לחצאין שוה, ולפי שאמא דבריאה יש לה פרצוף שלם (מלאה עם עשר ספירות, ויש לה מוחין דגדלות) אין שם (באימא – בינה – לב) אחיזה לחיצונים כלל, ואין הרע יכול להתערב עם הטוב כלל. (דהיינו אע"פ שמי שבמדרגת בריאה ויצירה מעורב חצי בטוב וחצי ברע, מ"מ ההבדל בין הבריאה ליצירה הוא שבבריאה הרע אינו מעורב עם הטוב וביצירה הרע כן מעורב עם הטוב. וטעם הדבר הוא כדבריו כאן, כי בבריאה הבינה מלאה בעשר ספירות, דהיינו הבינה – שהיא לב האדם והרגש, והיא מקור לתשובת האדם בכח ההתבוננות במידותיו – בחסד ואהבה האם זהו חסד נפול או אהבת ה', האם זה יראה נפולה או יראת ה' וכו', שכל ההתבוננות הזו הוא בלב, על כן אם יש לאדם כח ההתבוננות במעשיו, ומתרגש ודוחה את התענוגים שיכולים להפיל אותו לרצון לקבל, סין לדבר שהוא במדרגת בריאה. כי הבריאה היא סוד המסך הראשון – וכח המסך הוא סוד היראה, והיינו דחיית התענוגים שיכולים להפיל אותו. נמצא שאם יש כח לדחות תענוגים מסוימים כדי שלא יבואו לו נסיונות ברצון לקבל, האדם הזה נמצא בעולם הבריאה. וכן אם יש לו כח להתבונן איך לתקן את מידותיו הז"ת, וחוזר בשובה על תשובה בכל יום ובכל רגע להתעלות במעשים טובים ודבקות בה' – סומן לדבר שהוא בעולם הבריאה. וזה לעומת מי שבעולם היצירה, שביצירה גם הבריאה חסרה היא ממוחין דגדלות, ועל כן האדם לא יכול ולא רואה את הרע שבו. לכן "חציו רע, וחציו טוב" דהיינו חצי ממעשיו על מנת לקבל תענוג עצמי, או גאווה, או תאוה, וכו', ומ"מ האדם לא רואה את הרע הזה, עד שיבא רב שמעולם הבריאה ומעלה ויעורר אותו משנתו, ויראה לו ויזכיר אותו, שגם מעשיו הטובים מעורבים מרע – רצון לקבל. ואז אותו רב בזכות זה, אם התלמיד הזה יתבטל לאותו רב וייכנע לתוכחה, אז אותו רב ישריש בליבו של התלמיד בינה יתירה, ויעלהו לבריאה ויקנה לאותו תלמיד גם כח ההתבוננות הנ"ל)

אבל ביצירה שגם אמא אין לה פרצוף שלם (אלא יש לה רק ו"ק, בלי ג"ר. דהיינו אין למי שבעולם היצירה כח להתבונן ברע של עצמו, וחושב את עצמו למושלם וטוב, לכן בוודאי לא יחזור בתשובה, וזה כי הבינה שלו בלי מוחין דגדלות) לכן יש אחיזה אל החיצונים והרע נתערב עם הטוב. (ולזה התכוון הרמח"ל⁵⁶⁰: **שמטעה ראייתם עד שרואים הרע כאלו הוא ממש טוב, והטוב כאילו הוא רע, ומתוך כך מתחזקים ומחזיקים מעשיהם הרעים. כי אין די שחסרה מהם ראיית האמת לראות הרעה אשר נגד פניהם, אלא שנראה להם למצוא ראיות גדולות ונסיונות מוכיחים לסברותיהם הרעות ולדעותיהם הכוזבות, וזאת היא הרעה הגדולה המלפפתם ומביאתם אל באר שחת. עכ"ל)**

---

⁵⁶⁰ מסילת ישרים פרק ג'

אבל בעשיה שכל הפרצופים (אימא וזו"ן) ג' כליל בג' (דהיינו יש להם רק נה"י, שהם כנגד הרגלין – שר"ל שהאדם משתמש במידותיו מכח ההרגל, בסוד "אנשי מלומדה", כי רגלין מלשון "הרגלים". ומי שבעשיה עובד את ה' או עושה עבירות בלי להתבונן מה הוא עושה, ומהו הטוב האמיתי, כי כח הדעת שלו מאוד נמוך), ואבא אין לו אפילו בחי' זו, אלא בסוד נקודה (דהיינו כח אהבת ה' בכח – סוד החכמה - נמצא אצל מי שבעשיה בבחינת "נקודה", שר"ל יש לפרצוף אבא דעשיה רק ספירת מלכות ואין לו ט' ספירות הראשונות, ואותה המלכות היינו הרשימו של כללות העשר ספירות. שר"ל שכח אהבת ה' שיש למי שבעשיה רדום מאוד מאוד, ואינו חש אהוב גם בעצמו, (לכן מחפש אהבה נפולה בעריות ותאוות אכילה) ולא רואה את הטוב והנועם שה' עושה ונותן לו בכל רגע, אלא מחשיב את זה כאילו ה' חייב לו דבר, ושזה "פשוט שה' חייב לתת לי את הכל", וזה כי העשיה הוא הרצון לקבל הגדול ביותר. ואם חסר לו דבר אחד קטן, ישר מתכעס מטעם זה, כי כולם חייבים לעשות רצונותיו, ועובדים אצלו, והוא חושב ש"בשבילי נברא העולם" – ר"ל כולם באו לשרת את הרצון לקבל שלי ח"ו. וזהו טעם שנצטוונו "ואהבת את ה' אלהיך", ושאלו ז"ל "איך אפשר לצוות את האדם לאוהב? הלא האהבה זהו רגש פנימי", והתשובה לכך לפי הנ"ל היא שהציווי הוא רק לגלות את האהבה שיש בקרבו פנימה ולהוציא את האהבה הזו החוצה, כי גם מי שבעשיה יש לו רשימו של אותה אהבה (מלכות דחכמה דעשיה). ויעורר זו האהבה ע"י התבוננות ברע שלו, והפנמתו ללב למה העבירות רעים ומזיקים לו ולעולם, וחזרתו בתשובה (כי יש לו מעט כח ההתבוננות (נה"י דבינה), וזיכור המידות ז"ת (כי יש לו מעט כח הזו"ן גם בסוד נה"י), והתבוננות בטובות ה', וכו'. וזהו סוד הפסוק "אני ישנה ולבי ער" – "אני" – סוד המלכות והעשיה, "ישנה" – ר"ל סילוק המוחין ודורמיטא, שאין לאדם בעשיה מוחין כלל לראות שטוב (כי סוד הראיה ואור העניים מושרש בסוד החכמה), ולכן לא יכול לאהוב את ה' – כי הוא רואה שה' עושה לו רק רע וגזירות כל היום) ומ"מ "לבי ער", דהיינו מוכרח שלכל יהודי ויהודי יהיה אהבת ה' בקרבו, כמוס ועמוק, ומ"מ יש! וכן יש למי שבעשיה מקצת כח במלכות שלו (בסוד נה"י) ועל כן ישתדל להתפלל על כך שה' יזכהו לראות שטוב!), לכן הרע גובר על הטוב ורובו רע כנ"ל. עכ"ל.

ועוד כתב רח"ו⁵⁶¹: והנה לא נתן הקב"ה תורה ומצות לישראל אלא לברר ולצרף ולהסיר הסיגים מהכסף שהם לבוש הנשמה. וע"י כוונת האדם בתורה ובמצות נגמר לבוש נשמה כנזכר פרשת יחי רכ"ז. וע"י התורה מזדכך נוגה דיצירה לבוש הרוח. וע"י מצות מעשיות מזדכך נוגה דעשיה ונעשה לבוש הנפש. עכ"ל.

---

⁵⁶¹ שער מ"ט, פ"ה

נמצא שתיקון הבריאה תלוי ב"כוונת האדם בתורה ומצוות". ותיקון היצירה תלוי בתלמוד תורה. ותיקון העשיה נעשה ע"י עשיית התרי"ג מצוות מעשיות.

ועוד כתב⁵⁶²: וכבר ידעת כי המוח כלי לנשמה, והלב לרוח, והכבד לנפש. והנשמה מתפשט בכל הגוף מן המוח עד הרגלים, וזהו נקרא גדלות ז"א שהם מוחין. ואח"כ רוח מתפשט בלב, ומשם ולמטה בכל הגוף. וזה הכלי האמצעי הנקרא יניקה, כי הלב בו"ק הוא עומד שהוא יניקה, ומלביש על הנשמה ועל המוח ומכסהו, ע"כ אין הנשמה נכרת אלא במוח כי בגוף נעלמה. ואח"כ הנפש מתפשט תוך הכבד ומשם ולמטה מלבשת על הרוח והלב, ולכן אין הרוח ניכר אלא בלב. עכ"ל.

נמצא שמי שזכה לתיקון העשיה שהוא כנגד הנפש בלבד זכה למוחין דקטנות. ומי שזכה וזיכך הלב – רגש (כנגד היצירה), זכה לרוח ולמוחין דיניקה. ומי שתיקן את הנשמה, זכה למוחין דגדלות.

ועוד לימד אותנו הרב חיים הכהן⁵⁶³ שיש חמישה מדרגות לכלל עם ישראל ולכל אחד מעם ישראל בפרט, והם כנגד עולמות א"ק אבי"ע, ונרנח"י, וזה סידרם:

מדרגת אור הנפש שגם כנגד ספירת המלכות ועולם העשיה מתבטאת עלי אדמות בתור תפקידו של המלך, והיינו כשם שהמלך צריך לדאוג לעשות חוקים כדי שהממלכה תתנהל כראוי בגופה החומרי, ושלא יזיקו זה לזה התושבים, כך גם תיקון המלכות באדם הוא כאשר מתקן את גופו החומרי לשרת את המדרגות שמעליו.

מדרגת אור הרוח כנגד ספירות ז"א ועולם היצירה הוא כנגד הסנהדרין שגם חוקק חוקים כמו המלכות אבל רוחניים יותר ממדרגת המלכות לכלל עם ישראל, וזה משתלשל בלימוד הש"ס ופוסקים שמראים לנו את ההלכות והדרכים שעלינו להיצמד כדי להיות כמו המאציל. והוא מתמקד ב"מה" לעשות. ועבודת הסנהדרין ולימוד ההלכות הוא במוחין שלנו, כי עיקר הלימוד בחב"ד, וע"י לימוד זה שורה עלינו הרוח.

מדרגת אור הנשמה כנגד ספירת הבינה ועולם הבריאה כנגד הבית המקדש, (והכתר דבריאה הוא הכהן גדול), שעבודת בית המקדש הוא עבודת התפילה, ואיזוהי עבודה שבלב זוהי תפילה, כי הבינה משפיעה ללב בבחי' "הלב מבין", וכאשר שורה על האדם הנשמה קל לו לכוון ליבו בתפילה, כי הא בהא תליא. ויש גם מדרגת עשיה בתפילה כמו

⁵⁶² שער מ"ט פ"א

⁵⁶³ טללי חיים דברים מעמוד תלו עד תצג

לעמוד בעת העמידה (כי עומדים בעולם האצילות), ולשבת בעת הברכות שלפני העמידה (כי יושבים בעולם הבריאה, ולכן הבריאה נקראה עולם הכיסא), וכדומה. וישנה גם עבודה של יצירה בתפילה והיא מתבטאת בכוונת המחשבה לכוון כל מילה ומילה שמוציא מפיו. ויש עבודת הנשמה בתפילה והיא הרגש, כשם שמי שאוהב את אשתו מרגיש קשר נשמתי – פירוש לבבי ורגשי כלפי אשתו, כן הוא בעת התפילה, עלינו לעבוד את המאציל מתוך רגש של אהבה (חסד) יראה (גבורה) וזה מה שתיקנו לומר בלשם יחוד שלפני המצות "בדחילו ורחימו". תיקון הלב וקבלת הנשמה נעשית ע"י לימוד החסידות ותיקון המידות, מדרגה זו אינה תלויה בכמה חכם האדם כמדרכת הרוח, אלא במדרגת הלב, והלב כנ"ל כנגד הבינה, והבינה נקראת אימא, ועליה נאמר "אם הבנים" ר"ל הלב הוא שורש לבנים, והבנים הם המידות מחסד ועד המלכות, ולכן המידות מושפעות ישירות מהלב, כי אם האדם אוהב את המאציל ממילא אינו אוהב לזנות (וזהו תיקון ספירת החסד להעלות אהבתינו שעל מנת לקבל לאהבת המאציל), וכו'. שלושת האורות הנ"ל נפש רוח נשמה הם בבחינת אורות פנימיים, ואור פנימי ר"ל אור שיכולים להשיג אותו בפנימיותנו. וזה העולם הוא בבחי' למה לעשות, מה טעם המצות בהשתלשלות עד לעשיה הגשמית.

מדרגת אור החיה כנגד ספירת חכמה ועולם האצילות כנגד הנביאים, וכח הנבואי בא לאחר שתיקן האדם את הנר"נ הנ"ל, ועתה בא לקבל אור מקיף חיה ע"י לימוד תורת האריז"ל וע"י שיכוין כל הכוונות של האריז"ל והרש"ש, וע"י עבודת הייחודים. והחיה אינה אור פנימי אלא אור מקיף, ומקיף פירושו בלתי מושג מרוב גדלות האור, וזהו עבודת תורת הקבלה שאנו מתעקשים באורות בלתי מושגים בעולם הגשמי, אלא רק בשמות של המאציל שאינם מולבשים בעולם הזה. וזה לאומת האורות פנימיים שהם כנ"ל מתחילים מאור הנשמה שהיא לימוד תורת החסידות שמסבירה איך האורות של האריז"ל הבלתי מושגים כנ"ל מתלבשים בנו ע"י תיקון הלב והמידות, כך שנדמה למאציל ממש. וכן אור הרוח הוא אור פנימי שנתפס יותר מהחסידות והם כנ"ל בהלכות הסנהדרין והש"ס ופוסקים שהם התגשמות רצון המאציל בעולמנו כמו "שור שנגח את הפרה" וכדומה. וכ"ש עולם העבודה ותיקון המלכות שהם חוקי הגוף כנ"ל.

וגבוה מעל גבוה הוא אור היחידה שכנגד ספירת הכתר ועולם הא"ק, והוא כאשר האדם חש אחדות כל העולמות מהעשיה ועד לא"ק, ואיך כולם נצרכים לעבודת המאציל, והם חלק בלתי נפרד כדי להדבק במאציל. וזה בבחי' אם אין קמח אין תורה, קמח הוא רמז לעולם העשיה בבחי' בזעת אפיך תאכל לחם, ר"ל תיקון העשיה להיותו הקשה ביותר (כי רובו רע) לכן שייך בו להזיע כפשוטו כדי לתקנו. ומ"מ אם עובדים את העשיה לשם רצון לקבל אין זה תיקון העשיה בשלמות, כי תיקון העשיה בשלמות רק כאשר העשיה משרת את הקודש, ר"ל העולמות שמעליו, ר"ל עלינו לעבוד בעולם החומק כדי לאכול ולהתלבש

ולדור בבית דירה וזה ע"מ ללמוד את מצוות ה' – עולם היצירה, וללמוד למה ה' צונו לקיים אותם המצוות ובמה נדבקים למאציל על ידי עשייתן – עולם הבריאה, וכו'. וכן לימוד ההלכה למעשה – יצירה היא רק הכנה וכלי ביחס לטעמי המצוות שבבריאה. וכן הבריאה – חסידות ביחס לאצילות קבלה.

ועוד יש לומר עניין חשוב, שאע"פ שתכלי כל העולמות הוא לייחד את כולם כנ"ל מ"מ בתחילת העלייה חייב האדם לבנות את עולם העשיה לבד, ואח"כ את היצירה לבד, והבריאה לבד, כי אם לא כן לא יוכל כל עולם ועולם להבנות כראוי. ולכן תינוק מגדלים רק את גופו, גדל פורתא מלמדים אותו מה לעשות, גדל פורתא מגלים לו טעמי המצוות, ואי אפשר לשנות הסדר הזה.

ועוד מצאנו בעניין תיקון העולמות את דברי רח"ו⁵⁶⁴ שתיקון העשיה - נפש נעשה ע"י השלמת כל התרי"ג מצוות במעשה האדם. ותיקון היצירה – ז"א (ותפארת בכללות, כי ידוע שעיקר הז"א הוא התפארת לכן מדי פעם תראה שז"א נקראה רק בשם התפארת) נעשה ע"י לימוד התורה של אותה המצווה.

כל עליית עולם חייב לעבור דרך הרצון לקבל שהוא הקלי' שמסבב הפרי – שנקרא ג"כ היכלי התמורות, וז"ל רבי נתן ז"ל⁵⁶⁵: אך לפעמים מתגבר ח"ו הרוח סערה בבחי' "ויאמר ויעמד רוח סערה ותרומם גליו יעלו שמים ירדו תהומות" וכו', וזה בא ע"י זה שלא נתקן כראוי בחי' המסדר והמיישב את המוחין שהוא בחי' הפריסה המעכב את המוחין בשעת רדיפתן להשיג. ואזי אי אפשר להגיע למחוז חפצם להשיג מה שצריכים להשיג (המסדר הוא אור דכתר שמברר את המוחין למה כל מה שה' עושה לטובה וכו'). כי המוחין מתבלבלים כשיכור מחמת ריבוי אור, ואזי הם בבחי' "יעלו שמים ירדו תהומות" וכו', כי העליה היא שלא כסדר וע"י זה נשלך למטה עד התהומות וכו'. כי תיקון המוחין בשלמות שעיקרו ע"י המסדר והמיישב, זה אי אפשר כי אם ע"י בחי' מי יימר הנ"ל, שהוא ע"י שיורדים למקום הקלי' להיכלי התמורות לברר הקדושה משם וכו' כנ"ל. ועל כן בהכרח לכל הרוצה לגשת אל הקודש ולזכות לכל הנ"ל שיהיה בבחי' עייל ונפיק. וצריך שתהיה הירידה קודם העליה שזהו בחי' כל מה שעובר על כל אדם מקן ועד גדול, כי אפ' הקטנים במעלה מאוד ואפ' קטנים ונערים, כל מה שעובר עליהם שדעתם ומוחם קטן בבחי' מוחין

⁵⁶⁴ שערי קדושה חלק א' שער ג'

⁵⁶⁵ ליקוטי הל' ברכת ההודאה ו' ס"ק ה' ד"ה אך

דקטנות ומתגברים עליהם כל התאוות ומעשה נערות, הכל נמשך מבחי' זאת שהוא בחי' "מי יימר" הנ"ל שהם בחי' היכלי התמורות שהם בחי' הקלי' הקודמת לפרי שעובר על כל אדם שבעולם, ומשם כל הירידות שקודם העליות של כל אדם. וכל מה שחותרים ורוצים לעלות איזה עליה אל הקדושה, מתגברים היכלי התמורות מאוד בתאוות והרהורים ובלבולים וסברות הפוכות וכו', וצריכים יגיעה גדולה והתקרבות לצדיקים עד שיזכה לברר הקדושה משם ולעלות משם בשלום. והעיקר ע"י עשית המצוות בשמחה גדולה כנ"ל, שע"י זה מעלה הקדושה מהיכלי התמורות עד שעולה בכל העליות הנ"ל, עד שמתקן המסדר והמיישב שזה העיקר, ואז זוכה ע"י הרדיפה של המוחין והמעכב, לבחי' תשעה היכלים וכו'. אבל כשלא ברר הקדושה כראוי מהיכלי התמורות שמחמת זה לא תיקן המסדר והמיישב, אזי הוא בבחי' "יעלו שמים ירדו תהומות" כנ"ל, בבחי' "יחוגו וינועו כשיכור וכל חכמתם תתבלע". כי כל חכמתו מתבלע ומבולבל כשיכור מחמת שאין לו כח המסדר והמיישב שע"י זה עיקר תיקון השגת המוחין וכנ"ל. וכשזוכה להינצל מזה צריך להודות בשמחה שהיא בחי' תיקון המסדר והמיישב כנ"ל שזה בחי' לחם חמץ שבתורה כנ"ל. וזה בחי' "יקם סערה לדממה ויחשו גליהם" הנאמר בתיקון "יורדי הים", כי תיקונם (של המוחין חו"ב) על ידי תיקון המסדר והמיישב שהוא בחי' כתר ששם סיד השתיקה בחי' "סיג לחכמה שתיקה", שהוא בחי' כתר כמו שמבואר במקום אחר. כי הפריסה שהיא בחי' כתר שמעכב את המוחין בבחי' המתן עד שאתיישב, זה בחי' שתיקה שמרמזים לו שתוק ואל תהיה נבהל להשיב, רק שתוק במחשבתך עד שתתישב, שע"י זה עיקר ההשגה כראוי אשרי הזוכה לזה. ועל כן סיים שם "וישמחו כי ישתקו וינחם אל מחוז חפצם", כי העיקר ע"י השמחה שע"י זה זוכים לתיקון הכתר.

מדרגות העולמות הוא לפי ההכרה במאציל

כתב הצמח צדק⁵⁶⁶: ביאור הדבר להבין ענין שם אלקים שהוא הכלי המלבשת להאור (שם הוי"ה) רק שבקדושה כולא חד ו'הוי' הוא האלקים' (והלבוש הוא ההמשכיות מאתו יתברך) ובקליפה נעשה העלם והסתר גמור (וזה נראה כ"יש" והויה לעצמה): הנה כתיב 'והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים' (שמות כ"ו ל"ג), ובגמ' דכתובות (דף ק"ה ב') שיי"ג פרוכות היו במקדש ופרש"י לצניעותא בעלמא, כי בלילה היו דלתות סגורות כדאי' בפ"ג דתמיד ובמידות וביום שהיו פתוחים היו פרוכות לצניעותא וכדאי' בפ"ז דתמיד

⁵⁶⁶ דרך מצוותיך, מילה אות ד

הגביה לו את הפרכת כו'. ונודע בזהר פ' שלח שכל פרטי הלשכות והעזרות ושאר דברים שבבהמ"ק שלמטה הם מכוונים לכמו שהוא בבהמ"ק שלמעלה בבחי' מל' דאצי' שיש שם ג"כ הר הבית ת"ק אמה עד"מ ועזרת ישראל כו' ויש שם ג"כ שערים ודלתות. ובלילה בעת נעילת שערים (בבית המקדש הגשמי) הוא ענין תרעי' (דלתות) דגן עדן אסתימו, והוא ענין מניעת הגילוי אלקות ממלכות דאצי' ל(עולמות) בי"ע. ואע"פ שנאמר "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה" (משלי ל"א ט"ו) (והיינו מדובר על ספירת המלכות דאצי', שקמה ומפרנסת העולמות התחתונים, והרי זה נראה כסתירה, ותירץ הרב) היינו השפעות חיצוניות, כי מניעת גילוי הפנימי הוא הגורם התחלקות החיצוניות, כמשל באדם בשעת השינה שמסתלקים השכל והמידות אזי כח המעכל מתפשט ביותר, ולכן העיכול בשינה בטוב יותר, משא"כ בעת שהכוחות פנימיים מאירים אזי החיצונית נכללים בהם כנר בפני אבוקה, וכנראה בעליל בטרדת המחשבה ימנע כח הדוחה והמרעיב, וכך למעלה ענין נתינת טרף (לביתה – לעולמות בי"ע, ואותו 'טרף' בא...) מבירורי רפ"ח (ניצוצות של קדושה שמחיים את הכלים שלא ימותו לגמרי) הוא בחי' חיצוני המל' (דהיינו רחל, שהיא חיצוניות המלכות, שהיא היורדת בלילה כנודע בשער הכוונות בדרושי הלילה, ודלא כלאה שגודלת ונשארת באצילות). וע"ז נאמר וכל קרבי (תלים ק"ג א') שהם המלאכים הנק' קרביים המבררים את השפע והמובחר נמשך בעליונים והפסולת לתחתונים, וזהו דווקא בלילה מחמת שמסתלק פנימי הארת מדת מלכותו ית' (דהיינו לאה) להאיר בעולמות ותרעי' דג"ע אסתימו. ובעלות השחר (שנאמר אז הפסוק) 'חסד אל כל היום' (אז) נפתחים השערים וגילוי הפנימי (לאה, וגם רחל עולה ומתייחדת עם ז"א) וכן למטה עוסקים העולם בצרכיהם מארי תורה בתורה, ובעלי עסקים בעסקם במו"מ. ואז יש 'פרסא לצניעותא' ר"ל שיצנע האור האלקי ממדת מלכותו ית' ולא יומשך בנבראים כ"א ע"י אמצעות הפרסא, כי אילו היה המשכת ההארה בהדרגה מעילה לעילה לא היה כלל התהוות מלאכים ומכל שכן גופים גשמיים כי אין ערוך בין בורא לנברא, וגם לא היה ענין ההתחלקות לרבבות מדרגות שונות, לזאת יש פרסא המעלמת האור.

ואור האצי' הבוקעה נק' אור של תולדה שאינו ערוך לעצם האור שלפני הפרסא, והיינו ענין בחי' החשמל שהוא מחיצוניות אימא שנעשה מלבוש לזו"נ מצדדיהם, ומתחת רגליהם הוא נעשה כמו מנעל. וביאור זה מודעת זאת ענין זו"נ שהם מידותיו ית' (דהיינו...) גדולתו (חסד) וגבורתו וכו', שמהם חיות העולמות והם נמשכים מחכמתו ובינתו ית' (דהיינו האהבה וחסד נמשך מהחכמה, והיראה נמשך מהבינה) על דרך משל באדם. והנה מחיצוני אימא שהוא בחי' אחרונה שבשכל (דהיינו מהספירות של הראש – כח"ב, הבינה היא האחרונה) נעשה מלבוש למדות (הז"ת – מהחסד ועד המלכות. ושואל הרב...) והרי הלבוש טפל להאדם הלבוש, וא"כ איך יהי' מחשמל דאי' לבוש למדות? (הרי הלבוש הוא

תמיד טפל, והרי איך הלבוש יהיה מחיצוניות אימא – בינה שהיא גבוה מהמידות?) אלא העניין כמו למטה בהשפעת שכל מרב לתלמיד, קט השכל שיצטרך הרב למצוא משל שע"י אותו המשל שהוא מעניינים גשמיים המושגים לתלמיד יבין התלמיד אח"כ את הנמשל בהיות כי המשל הוא דוגמת אותו הנמשל, והרי הוא (כל המשלים) בחי' לבוש אליו (למושג שרוצה הרב ללמד את התלמיד – דהיינו אור ותענוג רוחני), כי בהמשל מלוש הנמשל עד שהתלמיד מבין על ידו את הנמשל וכנודע בעניין החידות, וא"כ המשל הוא כמו כלי שעל ידו נלקח הנמשל מה שלא הי' באפשרי זולתו, ועכ"ז אנו רואים שהחכם המופלג בלבד הוא שיכול להמשיל משלים כידוע בעניין משלי שלמה, וגם על ר"מ (עירובין י"ג ב') שלא עמדו חבריו על סוף דעתו אמרו משמת ר"מ בטלו מושלי משלים (סוטה מ"ט א'), לפי שבאמת צריך חכמה רבה ויתירה לכוון את המשל דהיינו שימצא כוונת המושל העמוק בעניינים זרים אשר זהו דווקא בהיותו מופלא בחכמתו ומכיר המושל לאמתתו עד שימצאנו בכמה אופנים מה שאין זה בכח החכם שאינו מופלא כ"כ הגם שמבין את השכל כמו שהוא וא"כ גם שהמשל עצמו גרוע מהנמשל אבל שרשו נעלה יותר. כמ"כ יובן ענין החשמל המלביש לזו"נ שהם מידותיו ית' שבכדי שיאירו ויתפשטו להחיות נבראים בעלי גבול (הז"ת) א"א שיאירו כמו שהן כי אין בכח הנבראים להכיל ולקבל הארה זו והיו מתבטלים ממצאותם לגמרי זולתי כי המאציל ית' הבילתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית המציא להן בחי' לבוש דחשמל, ר"ל כח רוחני אשר בדילוג הערך מהם כפי אשר יוכלו הנבראים שאת, ובו יתעלם שפע המדות הנ"ל (הז"ת) כהלבשת הנמשל במשל, ועל ידו (המשל, או ע"י הלבוש שבא מחיצוניות אימא) יקבלו הנבראים שפע מדותיו ית' ממש כמו שהתלמיד משיג מקצת הנמשל אחרי עברו דרך המשל ומתגשם.

וענין הלבוש דחשמל (שבא מחיצוניות של הבינה) הוא בחי' צירופי אותיות העליונים שמלבישים לשפע המדות, והם הכלים כמו שנתבאר למעלה. ואמנם באמת שרשם גבוה מאד נעלה שנמשכים מאימא (הבינה) שלמעלה מזו"נ, כי היכולת לעצור ולצמצם השפע להתהוות בעל גבול זהו דווקא מכחו ית' הבילתי בעל גבול ובלתי בעל תכלית הכל יכול. וזהו פי' ח"ש מ"ל (דהיינו) מצד שרשו למעלה נק' ח"ש מלשון 'שתיקה', כי אבא ואימא (או חכמה ובינה הם) תרין ריעין (דלא מתפרשין, והיינו הם משלימים זה את זה, ונאמר עליהם) "וסייג לחכמה שתיקה" (אבות פ"ג מי"ג) (סייג – מלשון ס"ג "ונסוגו אחר", ושם ס"ג הוא שם הבינה, ונקרא כך מלשון נסוגו אחר – שר"ל דחיית האורות – תענוגים, כי כל מקור התשובה הוא בבינה, ושם הוא שורש הקו שמאל – יראת ה', שכל מהותו לגדור את עצמו שלא ייפול לרצון לקבל ויתרחק מהמאציל ח"ו) מחמת השראת אור א"ס שבה שלפניו מתבטלי הכל. (והיינו הכתר – הוא בסוד השתיקה כנודע, "כי לא באש ה' אלא בקול דממה דקה. והיינו תיקון המלכות לשתוק ולדום, וע"י זה שמקבל האדם את שפלותו

ושותק ודומם לפניו אז שורה עליו אור דכתר – אמונה תמימה במאציל) ומצד ירידתו למטה נק' מ"ל לשון רוח ממללא כי הוא בחי' האותיות שעל ידם יורדת שפע המדות ומתגלית למקבלים.

ואמנם היותו נק' 'מלבוש' לגופם ולמטה נעשה כמו 'מנעל', העניין כי באמת אין כל ההעלמים שווים וכמו בעניין צירופי אותיות המשל, שיש משל דק שאינו מעלים הנמשל כל כך, ויש שמעלימו יותר כמו חידה וכהאי גוונא, וכמו כן למעלה בחי' הלבושים המעלימי' לאור ושפע מדותיו ית' יש כמה מיני לבושים זה מעלים יותר מזה ובכלל נת' למעלה דשם אלקים הוא הנק' מגן ונרתק לשם הוי"ה ע"י בחי' צירופי אותיות דבר מלך שלטון (קהלת ח' ד') להיות בחי' עם ונפרדים כי אין מלך בלא עם, ומ"מ בכדי שיהי' התהוות בבחי' גבול מהלך ת"ק שנה יש עוד בחי' לבוש המעלים עוד יותר ונק' 'מנעל' שהמנעל חופה על הרגל ומסתירו, אמנם הנה הגם שהמנעל והלבוש דחשמל הנ"ל הם מסתירים קצת לגילוי אור מדותיו ית' מ"מ אינן מעלימים לגמרי אלא ההארה מאירה על ידם וא"כ צמצום והעלם זה הוא לטובת המקבלים ולכן נמצא הביטול בנבראים.

וז"ש רז"ל מאי חשמל? חיות הקודש עתים חשות עתים ממללות (חגיגה י"ג ב') ר"ל שהמלאכים המקבלים חיות מחשמל הנ"ל הם עתים חשות בבחי' הביטול הגמור (שהם גילוי אור ישר מאת המאציל ומבוטלים במאציל) ע"ד מ"ש תרפינה כנפיהן (יחזקאל א' כ"ד) והיינו בשעה שהדיבור יוצא מפי הקב"ה בבחי' גילוי אלקות עליהם בהיות ההארה מאירה דרך החשמל כנ"ל. ועתים ממללות כשאין הגילוי כ"כ שאז שואגים ואומרים קדוש כו' (דהיינו רוצים שיתגלה המאציל עלי אדמות בסוד "כל הארץ כבודו") והיינו כמשנת' בעניין החשמל שנק' ח"ש ומ"ל מצד שרשו נק' ח"ש ואח"כ מ"ל, ולכך גם בנבראים המקבלים מהם ימצא ג"כ כזה.

וכן יש מלאך הנק' סנד"ל ובל' המקרא נע"ל שחופה את רוב הרגל היא מדת מלכותו ית' שנאמר בה "והארץ הדום רגלי" (ישעי' ס"ו א') שהמלאך הזה מלבישה ודרך בו עוברת שפעה כי הוא בבחי' ביטול ואינו נפרד כלל ולכן ארז"ל (חגיגה י"ג ב') שהוא קושר כתרים לקונו מתפללותיהן של ישראל שע"ז נאמר "מה יפו פעמיך בנעלים" (שה"ש ז' ב') בשעה שהיו עולים לרגל לראות פני ה' בפסח שבועות סוכות. ועתה משחרב בהמ"ק הוא בג' תפלות שהיופי הזה הוא ג"כ בנעלים היא בחי' התהפכות הנפש הבהמית הנמשכת משמרי האופנים המקבלים ממלאך סנד"ל כידוע. והוא שיש כמה מסכים בין אצי' לבריאה הוא מנעל דחשמל, ויש בין בריאה ליצירה ובין יצירה לעשיה והם (מלאכי) מט"ט (ביצירה), וסנדל (בעשיה) ומ"מ מכולם מאיר הארה דרך הלבוש להיות עי"ז ביטול היש.

וז"ס הפרכת המבדלת בין קדש לקה"ק ויש כמה פרוכת כנ"ל זו אחר זו, ומ"מ גם אחר הפרכת נק' קדש כי דרך כולם זורחת ומאירה ההארה. אמנם יש עוד מסך המעלים ומסתיר לגמרי והוא מכלל הקליפות אחר סיום השתל' דקדושה שהוא בחי' לבוש גס ועב שמונע מבלי תתפשט גילוי האלהות על ידו, ור"ל אף שנמשך דרך בו חיות אלהית להחיותם ולקיימם אבל חיות זה מתעלם בו כ"כ עד שלא נגלה ונראה כלל וז"ס אל מסתתר (ישעי' מ"ה ט"ו) וכמארז"ל ע"פ מי כמכה באלים מי כמכה באלמים שגוים מרקדים בהיכלו והוא שותק (גיטין נ"ז א' ועי' יומא ס"ט ב') ור"ל שמניח להיות ההסתר כ"כ ע"י לבוש גס הנ"ל וז"ס אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם (ישעי' נ' ג') והנה הע' שרים הם מכלל הקליפות המקבלים ע"י לבוש זה שהוא מערכם ולכן הם יש גמור באמרו לי יאורי כו' (יחזקאל כ"ט ג') רק דקרו לי' אלקא דאלקיא, ואמות העולם שנפשותם נמשכות משם אומרים עזב ה' את הארץ ועושים חומר הגלגלים ליש ודבר כנ"ל וע"ז נאמר ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור (ויקרא י"א מ"ז) ואינו מערך הפרסא הנ"ל המבדלת בין קדש לקדש שגם חוצה לה נק' קדש מטעם שדרך בה זורח הארה אלקית להמקבלים משא"כ בזו המסתרת לגמרי והמקבלים ממנה הם יש גמור ונק' טמא, וז"ס הערלה כי כל הגויים ערלים (ירמי' ט' כ"ה) וכדאי' ספ"ג דנדרים (דף ל"א ב') מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעי' שהיא הגורמת בחי' היש:

מדרגות בדבקות

רצון לקבל - להשפיע

ישנם ארבעה מדרגות בדבקות⁵⁶⁷, והם:

א. **מקבל על מנת לקבל**: זהו הטבע היסודי של האדם, שהוא רק רוצה ליהנות לעצמו בלא שום כוונה של השפעה לזולת.

ב. **משפיע על מנת לקבל**: האדם כבר מסוגל להשפיע טוב לזולתו ועוסק במעשי חסד – אבל כוונתו היא עדיין על מנת לקבל לתועלת עצמו. כגון שרוצה להשיג בכך כבוד, שם טוב וכדומה.

---

⁵⁶⁷ האותיות דליבא מאמר טז

ג. **משפיע על מנת להשפיע:** שמשפיע ועושה חסד בלי שום כוונה של תמורה ותועלת עצמו. אבל לקבל תענוגים ועם זאת להישאר דבוק בכוונה של השפעה, לכך עדיין לא מסוגל.

ד. **מקבל על מנת להשפיע:** היא המדרגה האחרונה, שכבר מסוגל לקבל הנאות ולכוון בהן לטובת הבורא. אז נחשבת הקבלה לנתינה והאדם יכול לקבל כל הטוב והעונג שבמחשבת הבריאה שלא לתועלת עצמו, אלא כדי לעשות בכך נחת רוח לבורא.

ומדרגות הנ"ל הם גילוי בדבר אם האדם במדרגה של עולם עליון יותר או תחתון יותר, כי, כנ"ל בדברי רח"ו, ישנם כמה מדרגות רוחניות בדבקות בה' כנגד עולמות ב"ע: העשיה רובו רע ורצון לקבל גדול מאוד, יצירה חציו רע וחציו טוב ואדם זה לא רואה את התכונות הרעות שלו כי הרע מעורב בטוב, וגם המצוות שלו מעורבים ברצון לקבל פרס. ובעולם הבריאה חציו רע וחציו טוב, ומ"מ שרע שהוא הרצון לקבל מוכר אצלו ואדם זה יכול לזהות אם מטרתו הייתה לשמה או לשם קבלה מסוימת. וכאשר מגיע לאצילות אז כל פעולותיו לשם שמים והשפעה, ובלי שום רצון עצמי כלל, ואז כנ"ל יכול הוא לקבל את כל תענוגי עולם, כי בזכותם הוא נעשה עוד יותר טוב ומטיב, ומודה יותר לה', ומשפיע יותר צדקות וכו'.

ועוד בעניין מדרגות הדבקות במאציל:

יש להקדים הקדמה קצרה:

המושג "אורות" בקבלה פירושו השגה אלהית – שהיא קבלת תענוגים גשמיים או רוחניים. והמושג "כלים" פירושו – רצון לקבל.

ועוד, יש יחס הפוך בין הכלים לאורות. והיינו הכלי ורצון לקבל של המלכות, שהוא הנמוך מכולם, רוצה את כל תענוגי עולם שהם האור של הכתר – יחידה, שהוא מקור ושורש התענוגים, ולכן נקראת המלכות חסרה מכל האורות. והכלי ורצון לקבל של ז"א רוצה את האור של החכמה – חיה, דהיינו פחות תענוגים. כלי של בינה רוצה אור של בינה – נשמה. כלי של חכמה רוצה אור של ז"א – רוח. וכלי של כתר רוצה את האור של מלכות – נפש.

ופירוש הדברים, כלי של מלכות, ר"ל הרצון לקבל של מלכות – ומלכות ר"ל רצון לקבל של עולם העשיה שהם כל השס"ה לאוין של התורה שהם מתהווים בעשיה, שהם התגלות של

הרצון לקבל הגדול ביותר שיכול להיות לאדם, וידוע שהיצר הגדול וגם ביותר הוא בעולם העשייה מטעם שהאורות – השפעת התענוגים של עולם העשייה הם אורות של הכתר – יחידה (או עולם הא"ק) שהוא מקור כל התענוגים מממש.

והיצר הרע וכלי ורצון לקבל שיש לאדם במדרגת ז"א – יצירה, הוא רצון לקבל רק אור של ספירת חכמה – חיה.

נמצא שיש יצר הרע יותר גדול בעולם העשייה שרובו רע, מאשר בעולם היצירה ובריאה.

ויש לבאר את העניין כך: היצר הרע של עשייה – הוא הקשה ביותר לדחותו מצד קושי של הרצון לקבל אורות גבוהים (של הכתר), אבל מ"מ קל להבין בלב שהוא מזיק לעולם, וקל לתפוס אותו כי אינו יצר רע דק אלא גס, וכמעשה בהמה. כגון אשת איש – פשוט הדבר שזה מזיק לעולם.

אבל היצר הרע וכלי של רצון לקבל של עולם היצירה, הוא קשה יותר לזחות כי הטוב והרע מעורבבים יחד, ואדם חושב שהוא עושה מצווה ובאמת הוא עובר עבירה, כגון עושה תוכחה לחברו ומתרץ שהוא לטובתו חברו, ובאמת בתוכחה זו מוסתר רצון לקבל מסוים כגון גאווה, "אני יותר טוב ממנו". וכן בלשון הרע.

אבל מצד עצמו כאשר האדם מזהה אותו יותר קל לדחותו מאשר הרצון לקבל שיש בעשייה ששם הגוף הבהמי מושכו ממש לדבר עבירה, וכאן לא כל כך, והוא כי האורות והתענוגים שרוצה לקבל עולם היצירה הם מועטים יותר מאשר האורות שצריך לדחות מי שהוא בעשייה. וכן מי שמזכך את עולם היצירה יותר קשה לו להבין למה הוא מזיק לעולם.

למשל בעבירת עריות ישנם מדרגות:

בעשייה היצר קשה יותר אבל קל להבינו למה מזיק לעולם: לבוא על קרובותיו, ומ"מ חז"ל ביטלו יצר הרע הגדול הזה להיותו גדול מדי עד שכמעט לא היה אפשר לעמוד בניסיון בזמנו (כמו שאמרו ז"ל ביומא עז:). להינשא עם גויה הנזק מובן שכאשר האדם יתחתן עם גויה אז יקנה את המידות הרעות והרצון לקבל הגדול של אותה אומה עד שיעזוב הוא או בניו את דרכי ה'. וכן לבוא על אשת איש דבר פשוט הוא שזה מזיק לעולם. ומ"מ מי שמתנסה בניסיון הזה, אפילו שבמוחו הוא מבין במה זה דבר רע, מ"מ קשה מאוד מאוד להתגבר על עבירות אלו, עד כדי כך שה' פתח את הים בזכות התגברות יוסף מול אשת פוטיפר – כי התגברות זו היא נס ממש.

מדרגה יותר גבוה בעשייה: שכבת זרע לבטלה. היצר הרע – כלי רוצה אורות יותר נמוכים, ולכן מצד ההתגברות זה יותר קל מאשר אשה בפועל, ומ"מ מצד הבנת השכל יותר קשה להבין במה הוא מזיק לעולם, היצר הרע טוען שבסך הכל הוא גורם רע אבל לא ישיר לזולת, כגון אם אשתו תדע שהוא מוציא זרע לבטלה היא תפגע, אבל אם לאו לא וכו'.

ובעולמות עליונים יותר כגון יצירה ובריאה: יש רצון לראות עריות, והוא יצר הרע יותר דק ופחות גשמי מהנ"ל, ומצד האסור קשה לאדם להבין למי הוא מזיק, כי ההיזק כמעט ולא מורגש בעשייה, רק ברובדיים רוחניים. ומ"מ ברגע שמבין בליבו ובשכלו שהיזק ראה זהו בגידה באשתו כפשוטו ממש, כי הוא אוהב את עצמו ולא את אשתו, אז יוכל לדחותו בנקל ביחס ליצרים הגשמיים יותר.

ואם עולים עוד קצת בעולמות יש יצר הרע עוד יותר דק, שהוא היצר הרע של מחשבות זנות שבא בלי רצונו, שהוא יצר הרע הדק ביותר – בעולם המחשבה, ולכן האורות של תענוג הם מועטים יותר מאשר עולם העשייה הממשיים, ולכן מצד זה קל יותר לדחותו. ומ"מ מאוד מאוד קשה לזהות ולהפנים לליבו למה הדבר אסור, וכל עוד לא תופס בליבו למה המאציל אסר, ובמה זה מזיק לעולם, יהיה קשה לדחות מחשבות אלו. וגם אם יודע למה זה רע, מידי פעם המחשבה בורחת והולכת לבד מעניין לעניין וזה בלי שליטתו.

נמצא שתחילת דרכו של אדם הוא לפרוש מהיצר הרע הגדול ביותר בכמות – והיינו עריות בפועל ושז"ל שהוא מדרגת העשייה, והוא צריך לדחות האורות של תענוגים הגדול ביותר (למי שיש לו ניסיון ותיקון שם). ומ"מ לא אומרים בכלל מאתיים מנה, ואם דחה אור גדול זה של הכתר, אז כל שכן שדחה אור של החכמה עד אור המלכות. והוא כי היצר הרע של עולמות העליונים יותר הוא דק יותר וקשה לתופסו כנ"ל, וזה אע"פ שהוא יותר קל לדחות כאשר מזהה אותו. לכן אע"פ שדחה אורות של יחידה כאשר תיקן עולם העשייה בכך שאינו עושה שז"ל בפועל בעשייה, מ"מ נשאר לו לתקן עולמות יצירה ובריאה ולהתגבר על רצונו לראות זנות, וכן צריך לדחות מחשבות זנות כנ"ל. ותיקון של עולמות עליונים יותר הוא בכך שתופס בליבו ומוחו שהוא מזיק ממש.

למשל, אדם שחוזר בתשובה, בתחילה עוזב את הרצון לקבל של עשייה – שהוא מצד אחד היצר הרע הגדול ביותר לדחות, כי צריך לדחות את האורות של תענוגים הגבוהים ביותר. מאידך הוא יצר רע שקל להבין שהוא רע ומזיק לעולם. כגון יצר הרע של אסור זרע לבטלה, היצר הרע (למי שה' מנסה אותו בכך) הוא קשה מאוד, וכמעט שאין לו תיקון (כאומרם בזהר, ור"ל שכמעט והאדם לא יכול לשנות רצונותיו הטמאים ביצר הזה, אלא רק יצחק לה' שיציל אותו מזה, וישפיע טוב לעולם, ויתבונן כמה ה' מפנק אותו ואוהב אתו)

זזה כי היצר הזה הוא דק יותר להבנת הלב מאשר היצר הרע של עריות ממש – כמו לבוא על אשת איש או להינשא עם גויה.

מדרגת בן ומדרגת עבד

איתא בזהר⁵⁶⁸: בתרין שמהן אקרון ישראל לקודשא בריה הוא (בשני שמות נקראו ישראל ביחס למאציל) "עבדים", דכתיב "עבדי הם". ואקרון "בנים", דכתיב "בנים אתם לוי' אלהיכם"⁵⁶⁹. בזמנא דידע ליה בר נש לקודשא בריה הוא באורח כלל, כדין אקרי עבד דעביד פקודא דמאריה, ולית ליה רשו לחפשא בגניזוי וברזין דביתיה. בזמנא דידע ליה בר נש באורח פרט, כדין אקרי בן רחיקא דיליה (בן האהוב שלו), כבן דחפיש בגניזוי, בכל רזין דביתיה. עכ"ל. דהיינו מי שלומד רק תורת הפשט, דהיינו רק "מה עלי לעשות", זה נקרא עבד. ואם האדם מחפש את טעם התרי"ג מצוות, ואיך הוא נדבק בה' באותם המצוות, ובאיזה הנהגה וספירה הוא נדבק בכל אחת מהמצוות, אז הוא נקרא בן.

בשני סוגים (שמות אלו) נקראים ישראל לקדוש ברוך הוא עבדים, שכתוב עבדי הם (שם), ונקראים בנים, שכתוב (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם. בזמן שמכיר האדם את הקדוש ברוך הוא בדרך כלל, אז הוא נקרא עבד שעושה מצות רבו, ואין לו רשות לחפש בגניזוי ובסודות ביתו. בזמן שמכיר אותו האדם בדרך פרט, אז נקרא בן, אהוב שלו, כמו בן שמחפש בגניזוי, בכל סודות ביתו.

מדרגות ה'מלאכים' הם מדרגות של האדם בדבקות בה'

---

⁵⁶⁸ זהר בהר קיא:

⁵⁶⁹ דברים יד

כתב הבעל שם טוב ⁵⁷⁰, וז"ל: טעם למה אנו אומרים הודו בין קרבנות ובין פסוקי דזימרה, ואין אנו אומרים בתוך פסוקי דזימרה? כי ידוע שהקרבנות עשיה, ופסוקי דזימרה יצירה, ויוצר אור בריאה, והוא סוד אופנים וחיות שרפים. וסוד שמותיהם הוא, בעשיה הם נקראים אופים, לשון גלגל, שהמלאכים אשר שם חושקים וגוללים להתקשר למעלה, וגם הם בסוד נפש, לשון יתרון והוספה (בסוד "ויי נפש"), שחושקים להוסיף להם יתרון ושפע וחיות. והמלאכים דיצירה הם יותר עליונים ויבוא להם החיות יותר מלמעלה, ולכן נקראו חיות. והמלאכים דבריאה הם יותר עליונים, ומתלהבים יותר להתקשר לעילא, ולכן נקראים שרפים. ואדם הוא עולם קטן, כשקם בבוקר ממיטתו הוא בלא יראה כלל, ובקרבנות הוא מתדכי כדאיתא בזהר (ח"ג קכ ב), והוא בסוד עשיה, והוא אופן, שהוא חושק להתקשר ולהתגלגל עצמו לה' יתברך. ובמה? בפסוקי דזימרה, שיש בפסוקים אלו התלהבות יותר מקרבנות. אך קודם בואו להתלהבות גדול מתחיל בתחילה בלא התלהבות כל כך, ולכן נתקנה הודו תחילה שהוא רק פסוקים מלוקטים, ואינם פסוקי דזימרה ממש, בכדי שכשיגיע לפסוקי דזימרה יהא בהתלהבות גדול, ואז בא לו חיות יותר, כי ההתלהבות הוא החיות. וביוצר יבוא לו עוד יותר התלהבות, ויבוא למדרגת השרפים, עכ"ל.

מכאן אנו לומדים כמה כללים בעבודת ה':

- מדרגות המלאכים אינם כי אם מדרגת האדם בעצמו איך שהוא עובד את ה'.

- מדרגה הנמוכה כנגד עולם העשיה היא כאשר האדם לא קנה יראה (ושאר מידות הז"א) ורק מגלה רצון והשתוקקות להדבק בה'. מדרגת האדם הזה נקרא שהוא בעצמו "אופן". והוא בסוד ה"גלגלי מעלה". כי ידוע שהעיקול בסוד נפש, ואור הנפש כנגד עולם העשיה וספירת מלכות. שכל עוד לא מתוקנת היא משתוקקת לקבל על מנת לקבל כמה שיותר, וכאשר היא מתוקנת היא משתוקקת להדבק בה' בסוד "צמאה נפשי לאלהים לאל חי", "אלהים" זהו אור של המלכות, "אל חי" אור היסוד. מדרגה זו ניכרת על האדם כאשר אם האדם מקיים מצווה אין בעשייתה שום התלהבות ושמחה, ופני האדם חתומים, כי פניו של האדם מגלים את פנימיותו.

- מדרגת היצירה שכנגד אור הרוח, הוא כאשר יש לאדם חיות בעבודת ה', ואנשים אלו נקראים "חיות".

- מדרגת בריאה שכנגד אור הנשמה, הוא כאשר האדם מרגיש שכל כולו בוער בעבודת ה', ומתלהב מאוד ושמח בעבודת ה' ובעשיית טוב לעולם.

---

⁵⁷⁰ צוואת הריב"ש קמג

- בכל בוקר על האדם לעלות העולמות ממטה למעלה של אותו יום (ניצוץ)

ועוד על מדרגת היצירה, שהוא כנגד המלאך מטטרון אמרו ז"ל⁵⁷¹, וז"ל: אמר ההוא מינא לרב אידית כתיב "ואל משה אמר עלה אל ה'" "עלה אלי" מיבעי ליה! (ואם אמר כן משמע שיש שני רשויות ח"ו) א"ל זהו מטטרון ששמו כשם רבו, דכתיב "כי שמי בקרב". אי הכי ניפלחו ליה (נתפלל אליו ונעבוד אותו) כתיב "אל תמר בו" (ר"ל) אל תמירני בו (אל תחליף אותי בו). (שאל עוד המין) אם כן "לא ישא לפשעכם" (ר"ל שהמלאך מטטרון אינו יכול לסלוח על חטאותיכם) למה לי (א"כ מה צורך יש בו)? א"ל (רב אידית) הימנותא בידן ("האמונה בידי" אני נשבע שאין בו כח למחול על פשעינו), דאפילו בפרוונקא (אפ' בתור שליח) נמי לא קבילניה (גם לא קיבלנו אותו) דכתיב (לאחר חטא העגל) "ויאמר (משה) אליו (להקב"ה) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה" (אם אינך הולך עמנו אל תעלנו מהמדבר ע"י מלאך). עכ"ל.

מכאן שמדרגת האנשים שבעולם היצירה, שהם בבחי' מלאך מטטרון, אין להם כח לסלוח.

ועוד כתב רח"ו⁵⁷²: כבר הודעתך כי ד' עולמות הם, וסדרם אבי"ע. והנה כל עולם ועולם מאלו הד', כלול מארבעתם באופן זה, כי בעולם האצילות, אבא נקרא אצילות, ואימא בריאה, וז"א יצירה, ונוקבא עשיה, ועד"ז בכל עולם מהם. האמנם בחי' א"א, להיותו נעלם מאד, אינו נזכר. ודע, כי מן עולם אצילות יוצאות נשמות, ומן הבריאה רוחין קדישין, ומן היצירה מלאכים, ומן העשיה אופנים. והנה האדם התחתון, כולל כל העולמות הנזכר, ובתחלה זוכה לנפש דעשיה, ואם לא זכה אל הרוח מפני שחטא ופגם את הנפש, והכניסה ע"י מעשיו בתוך הקליפות, אומרים לו יתוש קדמך ומעולה ממך, מפני שהיתוש לא עשה מעשה פגם למעלה כדי שיכניס בקליפות. אבל אם לא חטא בנפש ההיא, אז הוא בסוד אופנים. (כי האופנים בעשיה, ומי שתיקן את המעשים שלו, דהיינו שמקיים את כל התרי"ג מצוות במעשים – תיקן את העשיה ונקרא "אופן")

האם הצמצום היה כפשוטו?

---

⁵⁷¹ סנהדרין לח:

⁵⁷² שער הגילגולים הקדמה יח

כתב הרב איתמר שווארץ, וז"ל: הנה ישנה מחלוקת גדולה האם הצמצום כפשוטו אם לא כנודע. והבן שכל מדרגה מתחילה מן אור א"ס שבמקום החלל, צמצום, רשימו וכו'. מהו אור א"ס? ביחס לבריאה אצילות הוא אור א"ס בערכין. וביחס ליצירה בריאה הוא אור א"ס בערכין. ולפי"ז כאשר בנו לדון בצמצום אור א"ס בודאי שישנו חילוק בין צמצום של אצילות לצורך בריאה, לבין צמצום דבריאה לצורך יצירה וכדו'. שהרי באצילות האורות והכלים חד, וא"כ הכל אורות ומצד כך צמצום האצילות הוא סילוק אור (כי הכלים - רצון לקבל, לא נקראים כלים באצילות, אלא הכל קבלה על מנת להשפיע). משא"כ צמצום הבריאה שהוא יש, א"כ סילוקו הוא אינו רק סילוק אור אלא ממשות של כלים (כי יש כלים - רצון לקבל בבי"ע), ולכך מוגדר הצמצום כפשוטו ולא רק באורו. עכ"ל.

נמצא שהמ"ד שסובר שלא היה צמצום כפשוטו - מדבר בצמצום שבאצילות ומעלה, ומ"ד שס"ל שהיה צמצום ממש - מדבר בעולמות בי"ע. ודי למבין.

השתלשלות מהספירות עד לעשיה

א) השתלשלות החסד

- כנודע כלי החסד נשבר בשבירת הכלים ונפל הכלי פנימי לעולם הבריאה, האמצעי ליצירה, והחיצון לעשיה. כלי - פירושו רצון לקבל כנ"ל. וא"כ כלי דחסד ר"ל רצון לקבל תענוג של אהבה ותאוות כנ"ל. ויש כמה סוגי תענוגים בעניין תאוות החסד, למשל בעריות יש שרוצים לשמש (כנגד עשיה), או להוציא זרע לבד, או רק לראות (עיין ימין כנגד חכמה, עין שמאל בינה, ושניהם משפיעים לדעת, ואין קישוי אלא לדעת, כי משם דרך עמוד השדרה (הלולב בסוכות) מעבירים האורות ליסוד), או רק לדמיון (עולם הדמיון כנגד המלכות, ומלכות זו אינה הרובד של עשיה של התשמיש מעשי אלא יותר רוחני כי אינו מתהווה בפועל). וכן יש שרוצים לשמש נשים שאסורות לו בחי' נוקבא דתהומא רבא (לילי"ת נקראת כך כי יש לה רצון לקבל בלי סוף), לילי"ת, שהיא כנגד ספירת המלכות בעולמות דטומא (לקחנות). ויש שרוצה לשמש זכרים בחי' שמא"ל שהוא כנגד ספירות הז"א בעולמות דטומא. ויש שמשמשים עם "בובת פלסטיק" בחי' עשיה בערכין (כי העשיה כנגד האדמה בארמ"א, כך שכל תאוה שיש לו לקבל דבר שיסוד האדמה עיקרי שם, כמו בגד ג"כ, הוא בחי' כלי החסד - ואהבה נפולה שנפל לעשיה הגשמית, ויש שמתאווים

לשמש עם חיות ובהמות בחי' יצירה בערכין, ויש שרוצים נשים בחי' בריאה בערכין, ויש שרוצים זכרים בחי' ז"א דאצ' בערכין. וכן בעניין שאר התאוות, שיש שאוהבים ומתאוים לקנות בגדים, ויש שמתאוים לקבל בית יפה שניהם בבחי' עשיה ודומם, רק הלבוש כנגד מקיף חיה, והבית כנגד מקיף יחידה. וכן על דרך זה.

- בעת שבירת הכלים האור דחסד פרח וחנה במקום ספירת היסוד דאצילות, ועל כן עיקר החמדה ואהבה (חסד) שיש לאדם הוא דווקא בעריות (בחי' יסוד - השפעה) כאומרם ז"ל "גזל ועריות נפשו של אדם מחמדתם". בשורש גם עניין הגזל הוא בחינת חסד, וכן החמדה, החניפה, החמימות, וזה כי בחי' החסד הוא כמו בחי' המים, כשם שעלי אדמות יסוד המים כמות שהוא, בלא כלי (בחי' גבורות והגבלות), בטבעו להתפשט כמה שיותר, ה"ה במידות המים וספירת החסד. ולהיות הישמעאלים וכן בני ספרד - בני יהודה (כנגד ספירת מלכות) בעיקר בבחי' חסד, לכן כל המידות הנ"ל מושרשים אצלם בטבעם. כי כנודע ישנם ו' גבולי אלכסונין, וכמו שמכוונים בסוכות בעת הנענועים, מתחילים מצד דרום כנגד ספירת החסד, ואח"כ צפון כנגד הגבורה, וכו', לכן בני ישמעאל ובני ספרד יצאו בחלק הדרומי של כדור הארץ דייקה, כנגד החסד (ובשורשם כנגד החכמה). ובני אשכנז בצפון, כנגד הגבורה (ובשורשם בבינה). וכן מצינו בחזרת עם ישראל בזמן עזרא (עיין בסוף עזרא) שבני יהודה תפסו את החלק הדרומי של ארץ ישראל, ובני בנימין תפסו את החלק הצפוני של ארץ ישראל. ספירת החסד גורמת להתפשטות, ולכן מי שמושרש שם ותכונה זו נמצאת אצלו חזקה, יאהב מאד ללמוד לרוחב ולקבץ הרבה בכמות, כנגד ספירת החכמה (כמו הרמב"ם, הבית יוסף וכו' שהיו ספרדים), ויהיה לו בקיאות גדולה. לאומת זאת מי שמושרש בצפון, בחי' גבורה ובשורש בינה, יאהב לעיין יותר, בחי' עוקר הרים ופלפול. וכן לעניין העושר אמנם יהיה יותר כסף במושרשים בחסד בכמות, אבל היות ולפני תיקון מידתם, גבורותיהם חלושים, לכן יהיה להם קשה לצבור כסף, כי בטבעם לפזר ממונם (ובפרט שאוהבים לקבל תענוגי הגוף בכמות). מה שאין כן במושרשים בגבורה, שבטבעם יודעים לצבור בר (וידוע שהיסוד נוטה לשמאל, לכן יוסף הצדיק - שהוא כנגד היסוד היה ראוי לפי שורש נשמתו לצבור בר). ולכן נמצא רוב העושר בחלק הצפוני של כדור הארץ בכלל, וכן בפנימיות יותר, נמצא העושר בחלק הצפוני של ארץ ישראל בפרט. וכן בעניין הסדר בחיים, בטבע שורש המים והחסד "לזרום" כמים ולא להקפיד על סדר של שעות, ושל סדר בבית, ושל סדר בעסק, ושל סדר בלימוד, ואוהב לצבור ריבוי דברים ולשומרם (אע"פ שאין בהם צורך כל כך) וכן בבניית הערים, בחלק הדרומי, כגון אצל הישמעאלים, וכן האפריקאים, מוצאים אי סדר ברחוב, ובצורת הבניה של כל בית בעצמו, ובאופן כללי בסדר הרחוב (כל בית שונה בגודלו בצבעו, ולא נמצא ביושר א' ליד השני, וכו') מה שאין כן בחלק הצפוני (של העולם ושל הארץ) ששם הכל מסודר ביחס לדרום.

- החן והחס תלויים במידת החסד, ולכן מי שדוחה את האורות של הכתר – תענוגים, שבאים בתחילה על מנת לקבל לעצמו, שבא לידו א' מכל תאוות העולם שהם ממידת המים, אם דוחה אותם אורות, אז משתלשל אותם אורות מהכתר דרך ספירת החסד אלא שעתה הם על מנת להשפיע, ואורות אלו מתבטאים בחן וחסד.⁵⁷³

הבעלי חשבונות, על פי רוב הם בעלי תאוות ניאוף (ספר המידות ניאוף ח"ב יח)

ב) השתלשלות הגבורה

תכונת הגבורה הוא כח הריכוז, כח המצמצם את האדם אמנם אבל מ"מ על ידו הוא יכול להגיע לכל ההישגים, למשל אדם שרוצה לסיים את כל הש"ס, אם אין לו גבורות להגביל את עצמו בכל יום זמן מסוים וקובע סדר, אז הוא לא יסיים את הש"ס. וכן בכל עניין אחר, גם להרזות, אם אין גבורות והגבלות לאדם הוא לא יצליח, וכן בפיתוח השרירים וכו'.

הגבורה לא צריכה התפשטות רבה, לכן אנשים אלו מספיק להם אפ' דירה קטנה, כי תכונת הגבורה שמושפעת מהבינה – קו שמאל, היא להתבונן באיכות, לא בכמות, דהיינו חשוב יהיה לאדם זה שדירתו תהיה נאה ומסודרת יותר מאשר תהיה גדולה (ולמידות החסד – כמו הישמעאלים י"ש, בדיוק הפוך, יש עדיפות לבית גדול ולא יהיה בה שום סדר). וכן בצורת הלימוד הגבורות מעדיפות עיון – לכן הבניינים – אשכנזים מעדיפים ללמוד הכל בעיון רב, דהיינו האיכות חשובה להם יותר מאשר כמות הדפים. (מה שאין כן הספרדים, שמעדיפים בקיאות על העיון, כן כתב הרמ"ד וואלי⁵⁷⁴ וז"ל:

הספרדים והאשכנזים - חכמה ותבונה סיני ועוקר הרים.

כבר ידוע שיש חכמה ותבונה באדם, כעניין שנאמר "והאבדתי חכמה מאדום ותבונה מהר עשו" מכלל דאיכא. והנה דע כי ספרד הוא סוד החכמה, זהו הטעם שהספרדים עוסקים בחיבורי חכמה ויצליחו, והרמב"ם ז"ל שהיה ספרדי הצליח מאד מכל מה שהיו לפניו בחכמת התורה, [...] כי כן טבעם בהיותם מצד החכמה, ודיבורם בנחת ומתונים בכל עסקיהם, כי כן טבע הימין סוד המים. אך בפלפול שהוא סוד התבונה אין להם יד ושם, ואם עוסקים בו לא יצליחו כי הוא מן השמאל סוד האשכנזים שהם מן הצפון, וכלם

⁵⁷³ כך אמר הרב חיים כהן בשיעורו לפרשת שלח שנת 5774, בדקה 43.

⁵⁷⁴ ספר הליקוטים א' עמוד ט

נמהרים אצים ונבהלים, טבע האש. ואין להם עסק בחכמה רק בתבונה הרבה מאד, ושם גבורת התורה ופלפולה, כי התבונה היא מנת כוסם ואם הספרדי סיני האשכנזי עוקר הרים. [...] מה שאין כן הירושלמי כי בהיותו במזרח העולם ממש - הקו הממוזג, ולא יגאלוהו חשך וצלמות, זהו הטעם כי יש שם השקט ובטח ואוירה מחכים ואין חכמה כחכמתה, עכ"ל.

הפרנסה בא ממידת הגבורה וכן כתב הרמ"ד וואלי⁵⁷⁵, וז"ל: ניקוד שבא הוא ניקוד הגבורה שממנה העושר, כי "מצפון זהב יאתה", והעושר מן השמאל, עכ"ל.

וכן כתב רבי נחמן⁵⁷⁶, וז"ל: וְזֶה בְּחִינַת 'חֹמֶה', בְּחִינַת מְאָרִיךְ אֶף, שְׂיִכְבֵּשׁ כְּעֶסוֹ, כִּי עֲשִׂירוֹת וְכַבִּישֵׁת כְּעֶס בְּחִינַת אַחַת, וְנִקְרָאִים חֹמֶה כִּי מִי שֶׁהוּא מְקַלְקֵל חֹמֶה שֶׁל עֲשִׂירוֹת, וְלוֹקֵחַ לְעַצְמוֹ כְּעֶס וְחֹמֶה, וּמְחֹמֶה עוֹשֶׂה חֹמֶה כִּי שְׁנֵיהֶם מְסַטְרָא דְשִׁמְאֵלָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (וִירְמִיָּה א): "מִצָּפוֹן תִּפְתַּח הָרְעָה" וְכַתִּיב (אִיּוֹב ל"ז): "מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה" (מְשָׁלִי י"ח): "הוֹן עֲשִׂיר קָרִית עֲזוֹ וְכֹחֹמָה נִשְׁגְּבָה בְּמִשְׁכְּתוֹ" (שָׁם כ"ה): "עִיר פְּרוּצָה אֵין חֹמֶה אִישׁ אֲשֶׁר אֵין מַעְצוֹר לְרוּחוֹ" וְכִשְׁנִמְשֶׁךְ לְאִישׁ עֲשִׂירוֹת, אֲזִי יֵשׁ לוֹ חֹמֶה, וְהַחֹמֶה שֶׁל עֲשִׂירוֹת מַעְצוֹר לְכַעְסוֹ, וְלִפְעָמִים כְּשֶׁמִתְגַּבֵּר בְּכַעְסוֹ, וּמְקַלְקֵל הַחֹמֶה שֶׁל עֲשִׂירוֹת. נִמְצָא שֶׁהַכְּעֶס מְזִיק לְעֲשִׂירוֹת וְהַיֵּצֵר רוּצָה לְקַלְקֵל זֹאת הַהִשְׁפָּעָה.

מי שדוחה אור הכתר – תענוגים על מנת לקבל, שהשתלשל עד אליו מספירת הגבורה, והיינו למשל צמצם את עצמו ברצון לקבל שלו, או שהתגבר על הכעס או על הגאוה, אז חוזר האור דכתר – תענוגים ומאיר אליו על מנת להשפיע דרך אותה מידה – ספירה שדחה, ולכן מגיעה לו פרנסה משם. ולפי זה אפשר להבין למה הקורא פרשת הקטורת מתעשר, והוא כנודע שעל ידי קריאה זו ממתיקים הגבורות, והמתקת הגבורות תמיד לפי שורשו. וסוד העושר שבא מספירת הגבורה הוא מהפסוק "מצפון זהב יאתה", צפון הוא גבורות, זהב ר"ל עושר, יאתה פירושו יבוא. וכן מי שה' שולח לו ניסיון בפרנסה, יתחזק באמונה ויתלה את ביטחונו במאציל ולא בבני אדם, ואז משפיע מהאור האין סוף של הכתר – אמונה של האצילות, עד אליו דרך ספירת הגבורה והיסוד – שהם שורש הפרנסה.

⁵⁷⁵ ספר הליקוטים א' עמוד תרכד

⁵⁷⁶ ליקוטי מוהר"ן נט, ס"ק ה'

אבל אם הוא חלילה מאמין שהפרנסה שלו תלויה בבשר ודם, אז הוא מתנתק מהכתר, וגורם שספירת הגבורה ויסוד דאצילות שלו יהיו ריקניות מאור אין סוף ח"ו.⁵⁷⁷

ג) השתלשלות התפארת

- החכמה והרפואה משתלשלים דרך התפארת. ועל כן האדם שדוחה את האורות שמשתלשלים מהכתר – תענוג, דרך התפארת אז זוכה באותו כמות של תענוג שמתלבש בחכמה וברפואה וזה על מנת להשפיע.⁵⁷⁸

ד) השתלשלות הנצח והוד

- הביטחון מהאויבים תלוי בנצח והוד, ולכן מי שדוחה את האורות של תענוג שמשתלשל מהכתר – תענוג, דרך הנו"ה שאינו רוצה לקבל אלא להשפיע, אז מקבל ביטחון נגד אויביו.⁵⁷⁹

ה) השתלשלות היסוד

פרנסתו של האדם תלויה בתיקון היסוד, ר"ל בכך שדוחה את האורות שעל מנת לקבל שמשתלשלים מהיסוד, למשל ניסיון בפגם הברית שאדם עוצר את עצמו מלהוציא שז"ל, ומלעשות מעשה עבירה עם אשה אסור כאשת פוטיפר וכדומה, אז משתלשל מהיסוד שפע של פרנסה על מנת להשפיע, וזה בסוד "צדיק חונן ונותן".⁵⁸⁰

היסוד נקרא גם דרך, לכן כל הדרכים בחזקת סכנה. ומי שהולך הרבה בדרכים מתקן את היסוד בעשיה.

---

⁵⁷⁷ כן אמר הרב חיים כהן בשיעורו לפרשת שלח, שנת 5774, דקה 43.

⁵⁷⁸ כך אמר הרב חיים כהן בשיעורו על פרשת שלח שנת 5774, בדקה 43.

⁵⁷⁹ כך אמר הרב חיים כהן בשיעורו על פרשת שלח 5774, דקה 43.

⁵⁸⁰ כן אמר הרב חיים כהן בשיעורו לפרשת שלח 5774, דקה 43.

היסוד נקרא ברית, וברית ר"ל קשר. אדם הפוגם בברית פוגם בקשר שיש לו עם ה', והיות
וקב"ה אורייתא וישראל חד הון, נמצא שאדם שפוגם ביסוד מוכרח שזה מתגלה אצלו בכך
שמתרחק מישראל, שאינו רוצה קשר – ברית עם הזולת, וכן זה גורם לכך שהוא אינו רוצה
ללמוד תורה ח"ו.⁵⁸¹

ע"י ניאוף מאבד את הזיכרון. ע"י ניאוף הבושה נסתלק (ספר המידות ניאוף מט, ונ')
כשאדם עובר עבירה אח"כ הוא מצער מחמת הניצוץ שבו אבל כשפוגם בברית אין מצער
אח"כ כי כבר הלך ממנו הניצוץ (ספר המידות ניאוף נב)
מי שאינו מפר ברית על ידי זה יש לו זכירה (ספר המידות ניאוף נג)
הרהורי ניאוף באים על ידי שבועת שקר (ספר המידות ניאוף נד)
מי שהוא ערב בעד רשע נעשה נואף (ספר המידות ניאוף נה)
מי שמשחית דרכו עי"ז נכלה פרוטה מן הכיס (ספר המידות ניאוף נו)
ע"י גילוי עריות בא הריגה (ספר המידות ניאוף נז)
על ידי ניאוף נופל לתפיסה או לחולי כאב רגלים. גם תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה
נופל לזה. גם מזיקים שולטים עליו. (ספר המידות ניאוף ח"ב א)
על ידי המחלוקת נופל לתאוות ניאוף (ספר המידות ניאוף ח"ב ב)
ע"י תשמיש המטה בימים שאסורים בתשמיש עי"ז נופל לתפיסה (ספר המידות ניאוף ח"ב
ג)
ע"י תאוות ניאוף בא עצירות וע"י עצירות בא צרעת (ספר המידות ניאוף ח"ב ד)
סכנת הדרכים בא ע"י פגם הברית וסימן לדבר ארחי ורבעי זרית וכו' (ספר המידות ניאוף
ח"ב יב)
היסוד נוטה שמאלה, לכן יש לו נטייה לגבורות.

---

⁵⁸¹ סברה שלי

הפרנסה של האדם תלוי בשמירת הברית

העומד בניסיון של ניאוף יזכה לעושר גדול בין השונאים שלו (ספר המידות ממון ד)

הגשמים נעצרים בשביל ניאוף (ספר המידות ממון נה)

הפרנסה לפי הזיווג (ספר המידות ניאוף ח"ב ט)

על ידי ניאוף בא עניות (ספר המידות ממון סא)

ו) השתלשלות המלכות

תכונות המלכות כנגד האדמה, א"כ נתבונן מהם תכונות של הדומם, כך נמצא גם במי שמושרש במלכות, לדוגמה האדמה לא מזיזים אותה בקלות, כי כבדה בטבעה, ה"ה כאן שהאדם שמושרש במלכות הינו עקשן, שא"א לשנות דעותיו בקלות, וכן יש לו כח התמדה עצום בדומה לאדמה שאין בה תזוזות אא"כ יבוא דבר ויזיז אותו, וכן המלכות לא אוהבת שינויים, כגון לשנות דירה, כולל, מקום עבודה וכו' ורק אם מאוד סובל מכך או שיעיפו אותו אז ישנה מקום. וכן על האדמה נבנים כל הבניינים ר"ל שע"י המלכויות דייקה וזה בדומה למלך ממש, כך אפשר לבנות בניין רוחני ג"כ. ועוד בי"ס דראש המלכות כנגד הפה, לכן יש להם כוח דיבור חזק מאוד, ומ"מ מתביישים מלדבר כי מרגישים שהם כלום. ולכן יהיה קשה להם לדבר מול קהל, כי מפוחדים מאוד שידרכו עליו אנשים וירגיש עוד יותר שפל. לכן תיקונו זה לקבל את הרגש ולהפסיק לפחד מלהיות שפל, אלא אדרבא ישמח מכך שהוא שפל, כי הוא עושה רצון ה'.

יש למלכות כל המידות ז"א הרעות, ולכן המלך חייב להיות מהמלכות בבחי' לא יעדי אובד מלכות מדבית יהודה⁵⁸², כי הוא חייב לאהוב את כולם, ואם לא היה לו בשרש רצונות לקבל של כל המידות הרעות, אינו יכול לדון לכף זכות כל שאר בני האדם, ולא יכול לאהוב אותם. וכן מלך המשיח בן דוד, יהיה בבחי' מלכות מסיבה זו, כי מוכרח שיהיה לו אהבה אין סופית לכל הברואים, ועם אהבה זו יעזור לנו להשלים תיקוננו, ואין אדם מתקן מה שאין לו, לכן מלך המשיח בן דוד קיבל את כל היצרים הכוללים של כלל ישראל והצליח לדחות אורות אלו שבתחילה היו בבחי' קבלה על מנת לקבל, ולכן קיבל שוב את

⁵⁸² יומא נג:, חלק מתפילת הכהן גדול בקודש הקודשים ביה"כ.

אורות אלו על מנת להשפיע לה' ולישראל ולכלל האנושות, לכן כל האנושות ימליכו אותו דווקא.

המלכות לפני תיקונו מנוהל מפחד להרגיש מושפל, ולכן יכול להיות "הארי שבחבורה" ללמוד ימים ולילות ולעשות חסד עם כל הסובבים אותו, כל זה כדי לברוח מהפחד הזה. לדוגמה אם הוא לא עוזר לפלוני אז הוא חושב שהוא אדם רע, ונמצא שאע"פ שבעשיה עושה מעשים טובים, מ"מ הרגש שלו ביצירה הוא בלקחנות, מפחד להרגיש רע ומושפל. וה"ה כאן תיקונו הוא להסכים להרגיש מושפל, ולא להיות מנוהל מפחד, אלא לשלוט על פחדיו, וזה נעשה כאשר יעלה את היראה הנפולה שיש בליבו מהאנשים "מה יגידו עליו", או אפ' רק "מה יחשבו עליו" אם לא יעשה מה שהם רוצים, לעלות יראה (גבורה) זו לשורשה, דהיינו יראת ה' בלבד, וזה נעשה, כנ"ל, ע"י שידון את עצמו ויעשה משפט אם צדיק או רשע היה באותו יום בכל מעשיו.

הרגש של מושפל מתבטא בעולם העשיה בכמה וכמה אפשרויות, למשל יהודי יקר א' אמר לי שסובל כי אינו יכול לתבוע אדם אחד שגנב אותו סכום גדול מאוד. ושאלתי אותו "ואם תתבע אותו איך תרגיש?" אמר לי שירגיש אדם רע. אמרתי לו שאם זה סכום שיכול לוותר עליו ניחא, אבל כאן אם לפי הבית דין מגיע לו כסף זה, אז למה הוא חושב שהוא רע ורשע? אמר לי שלא נעים לו מה הנטבע יחשוב עליו. ומה אתה מפחד שהשני יחשוב עליך? שאני מבוזה בעיניו, דהיינו מושפל.

עוד אדם אמר לי שיש לו מריבות עם אשתו, והוא חייב לנצח אותו כי אם לאו הוא מרגיש מושפל.

ועוד אחד שמפחד לדרוש מול רבים, שמא ידרוש לא בצורה מושלמת ולא ישמעו אותו וירגיש מושפל ומבוזה

ועוד יש אחד שנכנס ללחץ כשהולך לקניות שמא ישכח משהו ואשתו תומר לו משהו על כך.

ויש שבקושי אוכלים אוכל כי אם ישמינו ירגישו מושפלים, ועוד ועוד, וכל זה מטעם שיש להם פחד להרגיש מושפל.

נמצא שחייבים לקבל את הרגש של שפלות, ולקבל ולומר "מותר לי להרגיש מושפל, אפס, אויר וכו'", וזה לא כי הוא באמת במציאות מושפל שהרי נשמתו נשגבה, אלא רק שיש לו פחד בליבו בלבד. נמצא שברגע שיקבל את הרגש הזה יגיע לבחי' השתוות – עיגול עליון,

כתר, הכל לטובה, ואין הבדל בליבו בין אם משבחים אותי או מבזים אותי, ואז מקבל אור הקו ומתעלה לעולם שמעליו, וכך יפסיק לסבול.

הנקודה הטובה של המלכות היא נקודת התמימות, שהיא גופא הפתרון לכל הסבל שלו, דהיינו ע"י תמימותו יקבל בלי שום שכל שהכל לטובה ממש, וייכנע, ויסכים להרגיש מושפל, ובכך זוכה להגיע למדרגת הכתר, לעולם שכולו טוב. נקודת התמימות הזו בא כנגד תיקון הגאווה והרצון לקבל הגדול שיש בו, כי ה' נתן לו כח לקבל הגדול ביותר (כלי - רצון לקבל - דמלכות), לכן בהתאם כח הטוב שבו גם במדרגה הגבוהה ביותר - תמימות ופשיטות (אור - רצון להיטיב ולאהוב כולם - דכתר)

אם אין לאדם חברים ואוהבים נח לו שימות (ספר המידות מריבות סג)

כינויי הספירות

כאשר האדם רוצה ללמוד את חלק הרמז של הסוד, וללמוד מבינתו ודעתו השגות על דברי חז"ל והפסוקים, עליו ללמוד את הכינויים של הספירות ושל ההנהגות. נקבץ כאן כמה שמות וכינויים שיש לכל ספירה וספירה, ונסדרם לפי האלף בית, עיקר מקור השמות נמצאים בספר שערי אורה של הרב הקדוש יוסף גיקטיליא ולכן כאשר אינני מביא את המקור עיין שם, וכאשר המקור מספר אחר אכתוב אותו בהארה למטה.

ועוד תועלת לפרק זה, והוא לדעת מהו שורש של התנהגות והתנהלות של האדם לפי הספירות, והיינו למשל היות ואחד מהכינויים של ספירת התפארת הוא "אמת", לכן על מנת לתקן את ספירת התפארת שלו עליו לומר אך ורק את האמת, ולדון את העולם באמת ולא בצורה מעוותת לפי רצונותיו, ולא ישקר את עצמו שהגיע למדרגות גבוהות אלא יתבונן גם ברע שבו וכו', וכן להפך מי שתיקן את התפארת דבר זה ניכר על האדם אם הוא איש אמת כנ"ל, וכן בכל הכינויים שהם הנהגות שנביא בהמשך דברינו.

ועוד ברגע שיתנהג לפי ההנהגות הללו אז ישרו עליו כל השמות הקדושים של אותה ספירה, ולמשל שם הוי"ה שהוא כנגד התפארת, שם זה שורה על האדם אך ורק אם תיקן את התפארת ומדבר אמת כנ"ל. וכו'.

ועוד מכאן נוכל להבין מהם שורשם ומקור השתלשלותם של הנהגות ושם חפצים וללמוד בדרך האספקלריה שאינה מאירה רמזי המאציל שמתלבשים בעולם העשייה שאנו רואים.

583 כינויי ספירת הכתר

אהי"ה, אין, אל"ף גדולה, דיקנא עילאה קדישה, הוא, זקן, חסד העליון, חסדים טובים, טל החרמון, י"ג מידות הרחמים, כתר, מזל עליון, מזרח העליון, מקור הרצון, מקור עליון, נו"ן פשוטה, עין הרחמים, ענוה, עתיקא קדישא, עתיק יומין, קדם, קוצו של יו"ד של שם הוי"ה, ראש, ראש הלבן, שערות הזקן.

584 כנוי ספירת החכמה

אבא, חכמה, עילאה, יוד ראשונה של הוי"ה, יה, יראה, יש, מחשבה, עדן, עומק המחשבה, עומק רום, פלא, פליאות חכמה, רצון, תעלומות חכמה.

585 כינויי ספירת הבינה

אבן גדולה, אם עילאה, אנכי, באר שבע, בינה, במתי ארץ, גאולה, גבורות, ה' ראשונה של הוי"ה, חוטמא, חיים, יהו"ה, יועץ, ים עילאה, כיפורים, לאה, לבנון, לשון, מי, מליץ עליון, מקור חיים, נדר, סוחרת, עולם הבא, פאר, פה, צדק עליון, שופר גדול, שכינה עילאה, רחובות הנהר, תבונה, תהילה, תשובה.

---

583 שערי אורה שער י'

584 שערי אורה שער ט'

585 שערי אורה שער ח'

אברהם, אדיר, א"ל, אל"ה, אלו"ה, אל עליון, אריה, בן, גדול, ארך אפים, גדולה, וא"ו, זרוע, חנון, חסד, חסד אברהם, חסד עולם, חסיד, חסין, ימין, סולח, מים, מים עליונים, מים רבים, רב חסד, קדוש, רחום, שמים.

אבן, אדיר, אדמה, אדמוני, אלהים, אלהים אמת, איש מלחמה, אש, אש אוכלה, בית דין העליון, בית דין של מעלה, בן, בשר, גבור, גבורה, דבורה, דיין, דין, האש הגדולה, וא"ו של שם הוי"ה, זהב, זכות, זרוע, חזק, חשך, יד, יד כהה, יין, יצחק, יראה, כביר כח, לחם, לילה, לשכת הגזית, מזבח הנחשת, מידת הדין הקשה, מלח, ממשלה, משלם גמול, משפט, נחש, סיני, סלת, ענן, ערפל, פחד, פחד יצחק, צור, צפון, פוקד עון, שופט, שור, שלחן, שמאל, שמים, שמש, תרוע.

אב ישראל, אדיר, איש תם, אדם, אמת, אנכי, אתה, בן, דבש, דיבור, דעת, הבריה התיכון, הקדוש ברוך הוא, וא"ו של שם הוי"ה, זכר, זעיר אנפין, חוט השדרה, חלב, חן, טוב רואי, יהו"ה, יהו"ה יהו"ה, יום, יום שבת, יעקב, ירח, ישראל, מזבח הזהב, מידת יום, מנורה, מרום, משה, משפט, נוצר חסד, נורא, נושא עון ועובר על פשע, ספר תורה, ענוה, עץ החיים, צור, קדוש, קו האמצעי, קול גדול, רוח, רחמים, רם, רקיע, שבת, שוכן עד, שופר פשוט, שלום, שלישי, שלמה, שמים, תורה שבכתב, תפארת, תפילין של ראש.

---

586 שערי אורה שער ז'

587 שערי אורה שער ו'

588 שערי אורה שער ה'

א"ל אמונה (נצח), אלהי"ם צבאות, בועז (הוד), הוד, וא"ו של הוי"ה, ואין עול (הוד),
 וברכים, יהו"ה צבאות, יכין (נצח), מקום העצה, נצח, נצחים, עצם השמים, רגל ימין (נצח),
 רגל שמאל (הוד), שברים, שוקיים, שחקים, תרין ביעין.

אביר יעקב, אביר ישראל, אדון, אות שבועה, אלהי"ם חיים, א"ל חי, א"ל שד"י, בן, ברית,
 ברית הקשת, גאולה, דר, ההר הטוב, הר הקודש, הר ציון, זה, זכור, זכרון, חוק, חי
 העולמים, חסדי דוד הנאמנים, חסד תחתון, טוב, יו"ד קטנה, יו"ד תחתונה, יסוד, כל,
 מילה, מליץ תחתון, מלכות בית דוד, מקור מים חיים, צדיק, קצה התחתון של וא"א,
 שביעית, שברים, שבת, שכל טוב, שלום.

אבן, אבן הראשה, אבן ספיר, אדנ"י, אהל מועד, אור החיים, אלף זעירא, אחרית, אימא
 תתאה, אלהי"ם, אלהי"ם חיים, אני, ארון, ארץ החיים, ארץ חמדה, ארץ טובה, ארץ
 ישראל, אשה, באר, באר שבע, בית גנזי, בית דין של מטה, בית המקדש, ברכה, בת, בת
 קול, בת שבע, גן, גפן, דר, ה' אחרונה של הוי"ה, הדסה, היכל, המלאך הגואל, הר המוריה,
 חוטמא דז"א, חוקה, חיל, חכמה שלמה, חכמה תתאה, חן, חסידה, ויאמר, זאת, חרב
 נוקמת נקם ברית, יבשה, ים, ים האחרון, ים החכמה, ים תתאה, ירושלים, כבוד, כה, כל,
 כלה, כנסת ישראל, כפור, לבנה, לילה, לב, מזבח, מידת הדין הרפה, מלכות בית דוד,
 מצוה, מקוה מים, נ' כפופה, נשר, ספר החיים, עוז, עטרת עולם, עני, עץ הדעת, עת, פתח

589 שערי אורה שער ג' וד'

590 שערי אורה שער ב'

591 שערי אורה שער א'

עינים, פרה אדומה, צדק, ראש השנה, רחל, שבת, שד"י, שכינה, שכינה תתאה, שמור, שמיטה, תפילה, תפילה של יד, תורה שבעל פה, תרועה.

איך מלמדים את כלל האנושות להיות טובים מטיבים?

עד כאן ברוך ה' התעסקנו בתקוננו הפרטי, אבל צריכים לזכור שהמטרה זהו לא שאנו נחיה בגן עדן עליון כאן בעולם הזה, וששאר בני ישראל נשארים בצרותיהם וסבלם. כשם שלמדנו כאן לעלות למדרגת בן – ולמדנו את הדרך להדבק במאציל ע"י תיקון המידות, ובכללות להיות בנתינה, גם צריכים לעזור לכלל האנושות כולה ממש, התחיל לחיות בגן עדן כפשוטו ממש – להדבק במאציל, ולחיות אמונה.

עתה נברר, מה המאציל דורש מאיתנו כדי שדברינו יחדרו ללב של חברינו. כי הלא מצאנו מלא דרשנים וספרים ב"ה, ובכל אופן לצערנו הדברים נכנסים במקרה הטוב רק בשכל, אבל הלב והמידות עדיין רחוקים מכל הנלמד.

הכלל הראשון הוא שהדברים - אפ' שהם אמת לאמיתה של תורה - לא יכנסו ללב התלמיד, אלא אם כן הרב בעצמו מדבר מקירות ליבו, ולא משכלו לבד כגון דרשן שמדקלם מקורות מחז"ל. והיינו הרב צריך להיות במדרגה שמדבר עליה.

הכלל השני הוא להעביר את המסר עם רגש, לב, אהבה, חמימות, לטובת התלמיד - בנתינה.

ועל זה כתב הרב דסלר,⁵⁹² וז"ל: כיון שיש לצדיק דביקות גדולה כזו בהשי"ת ובמידותיו, והצדיק הזה הרי הוא דבוק עם הכלל עד קצה ההתאחדות, א"כ גם הכלל (תלמידיו ושאר בני ישראל), בהרגישם גדולת צדיק זה שהוא אוהבם ומוסר נפשו עליהם כל כך, אי אפשר שלא יתעוררו לקראת מידת טובו של הצדיק, להרגיש גם הם ההתאחדות הפנימית הזאת. ועל כן כאשר יוכיחם הצדיק, כל אחד מהם ישמע בליבו הד של דבריו, ויתעורר לקראת יצרו הטוב, כמו שהיה באמת, שקיבלו את תוכחתו תיכף, ועל פי חשבון זה ראוי לרחם עליהם כבר עכשיו, כי זהו גדר מידת הרחמים.

⁵⁹² מכתב מאליהו ח"א עמוד 149

ועוד כתב: ע"י החיבור שראובן נתחבר לשמעון, תתרבה השפעתו הרוחנית עליו, והרי רואים בחוש, שעכ"פ שמעון, אם הוא רק בסוג אדם, אחרי שראה שיש אדם המיטיב עמו, גם הוא יתנהג ביותר חסד עם מי שיצטרך לטובה ממנו, וזה כבר השפעה לא קטנה, וכבר אפשר לחשוב את שמעון למפרע לבעל זכויות.

ועוד כתב רבי נחמן ⁵⁹³ ז"ל: לאו כל אדם יכול להתגרות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור (משלי י"ב): "לא יאנה לצדיק כל און", דהינו שכבר גרש ובטל כל הרע שלו, עד שבתוהו שלא יאָרע לו שום מכשול עברה: והענין, כי יש ארבעה יסודות: אש, רוח, מים, עפר; ולמעלה בשרשם הם ארבע אותיות הו"ה (עיון סוף תיקון כ"ב) ולמטה הם מערבים טוב ורע והצדיק גמור שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מארבעה יסודות הו"ה, שהם כלל המדות כידוע, וכשהוא בבחינה זו מתר להתגרות ברשעים: והענין, כי כל רשע, ההכרח שיהיה לו צנור שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון, והצנור הוא- דרך המדה רעה מארבעה יסודות שהמשיר והגביר-הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח-חיים שלו להשלים חסרונו וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מכרח לירד להמדה רעה ההיא שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו ועל כן מכרח שיהיה זה הצדיק צדיק גמור, שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה, שהוא הרוח-חיים של הרשע, לשלט ולהזיק, חס ושלום, להצדיק בעת שיוירד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחיזה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחז בו (וגם מהמדה רעה בעצמה שיוירד להכניעה אין לו שום תפיסה, חס ושלום, רק מה שיוירד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחינת (בראשית י"ג): "ויעל אברם ממצרים"): וזהו (תהלים קמ"ז): מי'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ-ראשי-תבות: אש, רוח, מים, עפר, שהם כל הארבע יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם בברור גמור, עד שלא יהיה בו שום אחיזה משום רע שבשום מדה מהארבעה יסודות הו"ה, ואזי הוא צדיק גמור כנ"ל ואז דיקא, כשמבדיל הרע מארבעה יסודות-אש, רוח, מים, עפר-אזי הוא משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל מה שאין כן צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עברה, אף-על-פי-כן עדין לא הבדיל הרע לגמרי והרע עדין בכח, ועל כן אסור לו להתגרות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחז בו, ויוכל להזיק לו, חס ושלום, האריכת רוח של הרשע, שהוא גדול בשעתו בבחינת רוח-סערה כנ"ל וזהו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ז'): והקתיב: "אל תתחר במרעים"? (תהלים ל"ז) מי שלבו נוקפו אומר כן; פרש רש"י: 'היירא מעברות שב'דו'-'שב'דו' דיקא זהו שאמרנו, כי באמת אין לו שום עברה,

⁵⁹³ תורה ח, סעיף ה

רק שהוא ירא עדין מעברות שבידו וכחו לעשות, כי הרע עדין בכח, כי לא זכה עדין לבחינת לא יאנה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדין שלא יארע לו מכשול עברה, חס ושלום, ועל כן אסור לו להתגרות ברשעים כנ"ל וזהו "תחריש כבלע רשע צדיק ממנו" (חבוקק א), ואמרו רבותינו, זכרוכם לברכה (בבא מציעא עא [ושם בברכות]): 'צדיק ממנו בולע'-'בולע' דיקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכת הרוח שלו, שהוא גדול בשעתו; אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול עברה כנ"ל, כי כבר בטל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הארבעה יסודות ועל כן זה הצדיק גמור וכל הנלויים אליו מתרים להתגרות ברשעים, כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם, שהגבירו על עצמם ולשברם ולבטלם, ועל-ידי-זה הוא משפיל רשעים עדי ארץ, כנ"ל: עכ"ל.

איך האדם יכול לדעת מה עיקר תיקונו?

הרי ביארנו עד כה, מהם התכונות של כל אחד מהספירות, ולאחר שהאדם הבין איך כל ספירה פועלת ומשתלשלת יכול האדם לברר עם עצמו איכן הוא מושרש. אם עיקר יצרו תוקפו בכעס – מושרש בגבורה, ואם עיקר יצרו תוקפו בעריות – מושרש בחסד וכו'.

לפי עיקר הקושי בדבקות בה'

ידועים הם דברי האריז"ל, שעיקר תוקף היצר הרע שלו הוא עיקר תיקונו.

לפי שם האדם

ועוד אם רוצה לדעת האדם איכן מושרש בצורה יותר פנימית ומדויקת, ביאר לנו הרב משה דוד וואלי כללים כדי לברר זאת על ידי אותיות שם האדם .¹ ²

ונבאר עתה כמה כללים:

- בכל תיבה או שם, האות הראשונה שלה היא עיקר המהות של התיבה כולה וכנגד הנשמה, האותיות האמצעיות כנגד הרוח, והסופיות כנגד הנפש.

- כל אות מכוונת כנגד ספירה א':

בבריאה: א' כתר, ב' חכמה, ג' בינה, ד' חסד, ה' גבורה, ו' ת"ת, ז' נצח, ח' הוד, ט' יסוד, י' מלכות.

ביצירה: י' כתר, כי מה שהיה מלכות למעלה נעשה כתר למטה, כ' חכמה, ל' בינה, מ' חסד, נ' גבורה, ס' ת"ת, ע' נצח, פ' הוד, צ' יסוד⁵⁹⁴, ק' מלכות שחוזרת לכתר כנ"ל.

בעשיה: ק' כתר, ר' חכמה, ש' בינה, ת' חסד, ך' ת"ק גבורה, ם' ת"ר ת"ת, ן' ת"ש נצח, ף' ת"ת הוד, ץ' תת"ק יסוד, ואלף מלאה תת"ר היא המלכות ממש, בסוד "אני ראשון ואני אחרון".

לפי כללים אלו, יבין האדם מדעתו מהו עיקר תיקונו כך:

אם מתחיל שמו באותיות של קו ימין: חכמה חסד נצח (של בריאה יצירה או עשיה) עיקר תיקונו בתאוות המים. ואם בקו שמאל בינה גבורה הוד (של בריאה יצירה או עשיה) עיקר תיקונו בגאווה וכעס. ואם מקו האמצע ת"ת יסוד (דבי"ע) עיקר תיקונו ברוח – לשון הרע, ואם הוא אותיות המלכות – כתר, אותיות אי"ק, עיקר תיקונו במידת האדמה – עצלות עצבות ופחד להרגיש שפל.

וכן כנ"ל שביארנו זאת באריכות, ספירת החסד כאשר אינו מתוקן מתבטאת באהבה עצמית ותאוות, גבורה הוא יראה גאווה וכעס, תפארת הוא התפארות, נצח הוא ניצוח, הוד הוא הודיה והתודות, יסוד הוא התקשרות, מלכות כשמה שרוצה למלוך. וכל עוד לא תיקן משתמש במידות אלו לצורך עצמו עם רצון לקבל, ורחוק מהמאציל, והתיקון הוא להעלות מידות אלו למאציל כנ"ל, דהיינו להעלות החסד והאהבה שלו למאציל, וכן היראה וכו', והיינו להשתמש בתכונות שלו על מנת להשפיע.

ההפרש שיש בין אם האות בא מין עולם הבריאה או בין עולם תחתון יותר הוא כדברי רח"ו⁵⁹⁵, שבבריאה רובו טוב ומיעוטו רע, ביצירה חציו טוב וחציו רע, ובעשיה רובו רע. והיינו למשל אם האות הראשונה של שם האדם הוא ד' שמכוון כנגד חסד דבריאה, עיקר תיקונו בתאוות, ומ"מ לא ירד לגוף מעשה העבירה בעולם העשיה, אלא רק במחשבה ודיבור

---

⁵⁹⁴ וכן כתב רח"ו בשער הכוונות עניין בית הכנסת וז"ל: כנגד המוסף תכין לאות צ' שהיא כנגד היסוד "צדיק יסוד עולם", כי אות צ' רומזת אל היסוד שהוא הצדיק שבו תפילת מוסף, עכ"ל.
⁵⁹⁵ עץ חיים, שער מ"ז

בלבד, שהם עולמות יותר עליונים מהעשייה. אבל אם שמו מתחיל מהאות ת', יהיה לאדם זה נסיון בעריות בפועל בעולם העשייה ממש כי אות ת' מכוונת כנגד חסד דעשייה.

ועוד, הרי כנ"ל, האות הראשונה כנגד הנשמה, האמצעיות כנגד הרוח, והאחרונה כנגד הנפש, ר"ל שפנימיות האדם ועיקר רצונותיו מתבטאים באות הראשונה, וחיצוניותו הם התכונות הטפלות אצלו. למשל שם אברהם – פנימיותו הוא אות המלכות דאצילות, והיינו רצון לקבל גדול ולכן יהיה לו נטייה לעצבות כי יש לו חוסר גדול בחייו, ועיקר תיקונו להגיע לשפלות שהוא תיקון המלכות. ומלובש על זה אות הב' – שכנגד החכמה דבריאה, שמתבטאת בתור שורש קו החסדים והיינו תיקון האות ב' הוא שיעלה את התאוות שלו והאהבה העצמית שיש לו לקבל את כל תאוות העולם, להעלות אהבה זו למאציל – והיינו להיות בעצמו בחי' מאציל ולהשפיע אהבה, וכשם שיצרו גדול ברצון לקבל אהבה כן עליו להפוך אהבה זו על מנת להשפיע. ובפרט היות ופנימיותו האמתית היא היותו בבחי' מלכות, לכן הוא ירגיש חוסר נוראי של אהבה, וזה יתוקן רק כאשר ישפיע באותה מידה אהבה לזולת.

וכן יצחק – הי' כנגד מלכות דבריאה, והיינו רצון לקבל גדול, ולכן גם כאן עיקר תיקונו הוא לקבל שפלוטו. ואיכן החוסר שלו העיקרי? במה שמלביש אותו האותיות צ' – יסוד דיצירה, ור"ל בהתקשרות נכונה שישפיע לאנשים נכונים ולא לכל מי שיבוא וירצה, ועוד ידוע שהיסוד נוטה שמאלה (גם בגשמיות) ולכן נוטה לגבורות, וכן באות ח' שהוא למעשה קו שמאל כנגד ספירת ההוד, לכן יהיה לאדם זה נסיון עיקרי בגאווה וכעס, ורצון להשפיע לכל מי שבא וגם אם אינם ראויים לקבל שיפעו. וכן היסוד יודע להעביר מידע לנוקבות. והיות והאות האחרונה של שמו היא ק' – מלכות דעשייה, נמצא שיש לו עוד יותר רצון לכבוד ומלכות ביתר שאת.

וכן הלאה, והמבין יבין מדעתו כי הם מים שאין להם סוף ממש.

ועוד כלל בשמות האדם נמצא בכתבי הצמח צדק שכתב⁵⁹⁶, וז"ל:

סיבת ההתחלקות (למה יש כמות גדולה של מלאכים ולא רק ד' לפי הד' פנים שבמרכבה, פני אריה, שור, נשר ואדם?) לפי שגם החסד (פני אריה במרכבה) שהוא מקור מחנה מיכאל כלול גם מהגבורה (גבורה דחסד), וכן הגבורה דגבריאל כלולה ג"כ מהחסד (חסד

---

⁵⁹⁶ בדרך מצותיך מצות הקרבת וספירת העומר

דגבורה), רק שההפרש הוא בעניין הגילוי וההעלם שבמיכאל החסד ואהבה בגילוי והיראה היא בהעלם, ובגבריאלי להיפך. עכ"ל.

ואם נלמד שמותיהם של מיכאל וגבריאלי לפי הכללים שלימד אותנו הרמ"ד וואלי יוצא ששם "מיכאל" בנוי מאותיות מ' – סוד החסד דיצירה, י' – מלכות דבריאה, כ' – חכמה דיצירה, א' – מלכות של האצילות, ל' – בינה דיצירה. ונמצא שאותיות מ' וכ', שכנגד הנשמה והרוח של השם, הם בסוד שורש קו הימין – קו החסד ומידת המים. והל' שהוא כנגד הנפש של השם הוא בסוד הקו שמאל – גבורות ומידת האש. ולימד אותנו הצמח צדק ששם "מיכאל" 'החסד ואהבה בגילוי והיראה היא בהעלם', נמצאנו למדים מכאן שהנפש (ל' – בינה שורש הגבורות בשם מיכאל) יותר בהעלם מאשר הנשמה ורוח (חסדים בשם מיכאל).

וכן בשם גבריאלי, וכאן נדרוש אותו לפי הבנה הפשוטה ששם זה מורכב, והיינו 'גבר' ו'אל', גבר מלשון גבורה, ו'אל' מלשון חסדים בסוד הפסוק "חסד אל כל היום" וכן הרבה. נמצא שנשמת (תחילת השם) השם בסוד הגבורות, והם עיקר חלק הניכר שב'גבריאלי', להיות חלק הנשמה שלו. והנפש (סוף השם) גבריאלי בסוד החסדים, והם ניכרים פחות להיותם נפש.

ועוד בעניין שורש האותיות בארמ"א, מצאנו שהסביר המדרש תלפיות⁵⁹⁷, שזהו שורשם:

יסוד האש: א, ה, ט. יסוד המים: ל. יסוד האדמה: י.

האות הראשונה באותו יסוד היא אות יותר עוצמתית, כגון אות אלף היא מראה על תכונה חזקה של מידת האש, ונקראת "ראש לאות ה". כי בכל אחת מהאותיות יש כ"ח מדרגות, כאשר המדרגת הראשונה היא שיא התוקף של אותה המידה, והמדרגה הכ"ח היא המדרגה החלושה ביותר של אותה האות. ומסביר המדרש תלפיות, שאע"פ שהמדרגה הכ"ח של האות אלף היא חלושה, מ"מ אותה מדרגה הכ"ח היא יותר חזקה מאשר המדרגה הראשונה של האות שבא לאחר מהאלף, דהיינו מאות ה'.

ועוד כותב שם בשם רבנו בחיי, שאות ה' מושרשת במלכות, ואות ת' בתפארת, וששניהם בבחי' אחת.

ועוד כתב בשם 'ספר התמונה' שאות ך כנגד הכתר.

---

⁵⁹⁷ באות אלף ענף אותיות

ועוד כתב המדרש תלפיות, וז"ל:

מדה רומזת בספירות.

א – כתר תפארת עטרה.	י – עטרה.	ק – בינה.
ב – חכמה עילאה חכמה תתאה.	כ – מלכות משכן שלמה.	ר – צינור שבין עטרה ליסוד ולפעמים עם מלכות.
ג – בינה.	ל – בינה תפארת.	ש – בינה.
ד – חסד.	מ – תפארת מלכות.	ת – גבורה.
ה – בינה גבורה עטרה.	נ – בינה.	
ו – תפארת.	ס – תפארת מלכות.	
ז – נצח.	ע – יסוד.	
ח – הוד בינה.	פ – יסוד מלכות.	
ט – יסוד.	צ – יסוד בינה מלכות.	

ועוד נמצא בספר קהלות יעקב⁵⁹⁸, וז"ל: (ישנו שם הנקרא) מה"ש. שם אחד מע"ב שמות. מ' חסד, ה' גבורה, ש' תפארת. וסגולתו אם יזכיר אדם בו תמיד בלי הסח הדעת לא יטבע במים, וזה שאמר: "ותקרא את שמו מש"ה כי מין המים משיתיהו". (מש"ה מושרש בשם מה"ש).

עוד נמצא כתוב הסבר על שורשי האותיות בספירות בספר שורשי השמות של הרב משה זכותא⁵⁹⁹, וז"ל: מספר מעיינות החכמה של הרב מרדכי אבוזאגלו זצ"ל, אמנם עלי לצייר לך ב' אילנות מדרגות ואכתוב בהם דעות שניהם במחלוקת אותיות התורה והתפשטותם בכל מדרגה ומדרגה, ומהם תבין ותתבונן לכל מעמדי השמות והעניינים הנמצאים בתורה על פי חשבונם ההכרחי וסודם, תבין שורשיהם וענפיהם עד היכן מגיעים.

וזאת היא הצורה הא' והיא מתחילת מלמטה למעלה הכת הראשונה:

בינה – חפף

כתר – קיא

חכמה – טצץ

⁵⁹⁸ ערך מ"ה

⁵⁹⁹ אות כ' סימן סא

גבורה – וסם	תפארת – הנך	גדולה – זען
הוד – גלש	יסוד – בכר	נצח – דמת

הצורה הב' לדעת הכת ב' והיא מתחלת מלמטה למעלה (ונ"ל אב"א הפך)

בינה – גלש	כתר – איק	חכמה – בכר
גבורה – הנך	תפארת – וסם	גדולה – דמת
הוד – חפף	יסוד – טצץ	נצח – זען

הנה לך ב' דעות ב' צורות אילני האותיות אשר מהם יודע מעמדי השמות, וכל הדברים והעניינים על פי סוד חשבונם ועל פי הב' דעות. עכ"ל.

ופירוש דבריו, להסביר את שני הכתות, ידוע שישנו יחס הפוך בין האורות לכלים. ושכלי המלכות מקבל אור דכתר, כלי דיסוד מקבל אור דחכמה, כלי ההוד מקבל אור הבינה, כלי הנצח מקבל אור דחסד, כלי התפארת מקבל אור הגבורה, כלי הגבורה מקבל אור התפארת, כלי החסד אור דנצח, כלי הבינה אור דהוד, כלי החכמה אור דיסוד, כלי הכתר אור דמלכות, וזה בסוד "נעוץ סופן בתחילתן". נמצא לפי זה שמה שהרב דיבר בין שני הכתות הם למעשה ההבדל בין האורות לכלים, למשל מצד הכלי ספירת החכמה היא אות הב', אז מצד האור של כלי החכמה הוא אור היסוד, וכן בשאר הספירות. והוסיף הרב בסוגריים לפי לכתוב את הכת ב' "ונ"ל אב"א הפוך", והיינו אחר באחור הם בסוד הכלים – רצון לקבל. נמצא שהכת א' בסוד האורות – תענוגים והשגות של הרצון לקבל כאשר אותו אדם מתגבר על יצרו בכח המסך.

ומ"מ אנו רואים שפירושו כמו פירוש הרמ"ד ואלי המובא לעיל, שאות הכתר הם אי"ק, חכמה בכ"ר, וכו'. אלא שכאן הרב לא חילק אותם בין העולמות בי"ע. ולפי זה דבריו של הרמ"ד ואלי הם פירוש הכלים בלבד.

וממשיך הרב ואומר: והרוצה לדעת מעמד כל ענין וכל שם וכל תיבה מכל תיבות ושמות התורה ולדעת מאין נתפשט מהספירות ומהיכן נתהוו ומהו מעמדו ובאיזה מקום הוא שרשו וענפיו עד היכן מגיעים, העניין הזה תדע אותו מחשבון סוד אותו השם או המלה שתמצא באותיות שיהיו בסודו, ומאותיות סודו יתבאר לך מעמדו בספירות וענפיו ושורשיו עד היכן מגיעים, על פי המאות והעשרות והאחדים שתמצא בסודו, דרך משל כמו

שתאמר המלאך גבריאל סודו רמו (ר"ל הגימטרייה של "גבריאל" היא רמ"ו) מעמדו ביסוד, ושרשו בנצח, וענפיו מגיעים עד הגבורה, על כן הוא מלאך הגבורה בלי ספק (פירוש דבריו כך: כל שם מתחלק לשלושה חלקים, מעמדו, שורשו וענפיו. "מעמדו ביסוד" ר"ל היות והגימטרייה של השם "גבריאל" היא רמ"ו, המאות של הגימטרייה כנגד מעמדו של אותו השם, וכאן המאות הם ר', והסביר הרב לעיל בפירושו הראשון שאות ר' כנגד היסוד. ועוד שורשו כנגד העשרות, וכאן העשרות בשם "גבריאל" הם מ', ואות מ' בפירושו הראשון כנגד ספירת נצח. ונותר לברר רק ענפיו שהם הספרות האחדות של הגימטרייה, שבשם "גבריאל הם ו', ואות ו' כנגד ספירת גבורה).

וכן דרך משל שם (לא לאומרו בפה אלא רק במחשבה...) "אנקתם" שהוא משם כ"ב הידוע כנגד הת"ת סודו (הגימטרייה שלו) תקצ"א הנה מעמדו בת"ת (כי ת"ק זהו חמש מאות, והאותיות הסופיות של מנצפ"ך (שהם האותיות הכפולות שיש מהם פשוטות וסופיות), הם הממשיכים את הספירות. ת - ארבעה מאות (נצח), ך - חמש מאות (תפארת), ם - שש מאות (גבורה), ן - שבע מאות (גדולה), ף - שמונה מאות (בינה), ץ - תשעה מאות (חכמה). ונמצא שחמש מאות כנגד התפארת, וזהו מעמדו של אותו השם), ושרשו מגיע עד החכמה (אות צ' - חכמה), וענפיו מגיעים עד הכתר (א' - כתר ומלכות), ויורדים עד המלכות דרך הקו האמצעי, הנה נתברר לך מזה כי השם הזה שם הרחמים ל"ת ישראל, וכזה וכיוצא בזה יתבאר לך מעמדי כל השמות והמלאכים היכן הם מעמדם ועד היכן מגיעים שורשיהם וענפיהם. עכ"ל ספר מעיינות החכמה.

ולפי זה, שם "אברהם", שהגמ' היא רמ"ח, ר' - כלי דחכמה (או אור דיסוד), מ' - כלי דחסד (או אור דנצח), ח' - כלי דהוד (או אור דבינה). נמצא שמעמדו ושרשו בקו ימין - קו החסד והאהבה. וענפיו בקו שמאל - גבורות ויראה.

ועוד לפי התפרטות האותיות של שם "אברהם" - א' כלי דמלכות דאצ', ב' כלי דחכמה דבריאה, ר' כלי דחכמה דעשיה, ה' כלי דגבורות דבריאה, ם כלי דתפארת דעשיה.

נמצא לפי זה, שם אברהם, נשמתו (אות הראשונה) במלכות דאצילות, רוחו (אותיות האמצעיות) בחכמה (קו ימין) וגבורה, ונפשו בתפארת (והתפארת נוטה ימינה).

ועוד מצאנו כמה שמות שמפורשים מה שורשם.

אברהם – חסד, אהרן – חסד (נבואתו מההוד), אוריאל – מלכות, גבריאֵל – גבורה, דוד – מלכות, יהודה – מלכות, יוסף – יסוד, יעקב – תפארת נוטה לגבורות, יצחק – גבורה, ישראל – תפארת נוטה לחסד, מיכאל – חסד, מעיין – חכמה, מרדכי – יסוד, משה – דעת ויסוד (נבואתו מהנצח), נעם – בינה, שאול – יסוד, שמואל – גבורה, וכו'.

ועוד אפשר ללמוד על שורש האדם בספירות לפי מהות השם, כגון השם 'קרן' גילו לנו חז"ל שישנם ארבעה אבות נזיקין, ואחד מהם הוא הקרן, נמצא ששורשה בגבורה. וכן שמעתי שהרב קניאבסקי התבקש לברך אשה בפרי בטן, ושמה 'פרידה', אמר הרב ליעציו שהיות ו'פרידה' (תולדת הסוס והחמור) לא יכול להביא ילדים לעולם, כך גם היא לא יכולה.

עוד כלל יש לדעת, ששם האדם לבד לא מספיק כדי לדעת עליו, אלא עליך לדעת את שם ההורים שלו, וכתב רח"ו בשער הגילגולים שהאב משפיע על נשמת בנו בעת ירידת הנשמתו בתשמיש לבושים שגורמים לו לרצות או לדחות את הרוחניות ותורה ומצוות או ירוץ לביה"מ ולהתפלל או לאו, והאם משפיעה על נשמת בנה על רצון עז או רפוי לחומריות, אם ירצה מאוד להתעשר ולעלות בחומר, ודי למבין.

לפי מקום האדם

ועוד יכול האדם לדעת מהיכן מושרש לפי איכן היה גר בגלות, כי ידוע שיבשת אפריקה כנגד ספירת החסד, אירופה כנגד גבורה, אמריקה מלכות. (כנודע בתרי עשר גבולי אלכסונין שיש בתפארת, שהחסד בדרום, גבורה בצפון וכו', וכמו שמכוונים בנענועים של סוכות), וז"ל הרמ"ד וואלי⁶⁰⁰:

כבר ידוע ענין היישוב שמתחלק לג' חלקים: אירופה אסיה ואפריקה, כנגד ג' בני נח שמהם נפצה כל הארץ. והסוד הוא, כי כשם שכל עיני הבריאה נעשו בצורת פרצוף כידוע (עשוי ומתחלק מעשר ספירות), כך היישוב ממש, ולכן ג' חלקיו הם ראש בטן וגויה. אסיה היא

---

⁶⁰⁰ ספר הליקוטים קכז

ראש היישוב ולכן נפלה לגורלו של שם שהוא ראש האחים והוא הבכור. וכשם שהנשמה היא בראש, כך באסיה יש ארץ הקדושה (ארץ ישראל) שהיא נשמת היישוב. ולכן בה החכמה והתורה והנבואה כשם שהשכל משכנו במוח. גם שם ההשגחה מתחלת ומתפשטת אחר כך משם לכל היישוב כשם שכל הנהגת הגוף תלויה בראשו של אדם. ואוי להם לאומות העולם שאבדו כמה טובות בחרבן המקדש ובשוממות הארץ הקדושה כשם שהאדם הולך ואובד בכל ענייניו כשיוצא חוץ מדעתו והנהגתו הטובה חסרה ממנו מפני חוסר דעתו. והוא כעניין אמרם ז"ל: אבדה עצה מבנים - נסרחה חכמתם של האומות, כי זה תלוי בזה מן הטעם שאמרנו.

חלק האפריקה היא סוד הגויה של היישוב אשר בו הלב בתוקף חומו, ולכן החלק הזה הוא היותר חם מכל היישוב ונפלה לחלקו של חם כמו שראוי לו ושמו מעיד עליו ויושביה מפוחמים מפני החום הרב שגובר לשם והכל מן הטעם שאמרנו.

חלק האירופה סוד הבטן שנהנה מכל ההנאות הגופניות ולכן היא היותר יפה משאר חלקי היישוב כדי שתהיה כלולה מכל ההנאות ונפלה לחלקו של יפת ושמו מעיד על חלקו וזרעו כלם רודפים אחר ההנאות והכל הטעם שאמרנו.

ועוד כתב⁶⁰¹: ואמנם גוף הארץ נחלק לג' חלקים הידועים כגופו של אדם ממש, והם ראש בטן וגויה. חלק האסיה הוא הראש שבו ארץ ישראל ראש העולם ולכן אירה מחכים כי סוד החכמה הוא בראש. חלק האפריקה הוא סוד הגויה ולכן חומה גדול כי הוא לבו של עולם ואמצעיתו, ולהב החום הטבעי תקועה בו והוא תחת הלינא"ה איקונוטיאל"י, והלב בחלק הגויה. חלק האירופה הוא הבטן. והאמריקה שנמצאה ונתחדשה מקרוב הוא סוד העקבים החשוכים, ולכן ישבו בחשך זמן הרבה ויושביה בוערים בעם כמשפט העקבים. ונתגלו בעקבות משיחא בסוד "ואנכי מעשיהם ומחשבותיהם באה לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי" שכבר פירשנוהו בחיבור שבעת הימים של האמת שכתבנו בלשון לע"ז. ועוד לפי שהוא זמן בירור העקביים ממש, כי לעת קץ מהו נאמר "העם היושבים בחשך ראו אור גדול יושבי בארץ צלמות אור נגה להם", עכ"ל.

ועוד כתב רבי חיים ויטאל⁶⁰², וז"ל:

---

⁶⁰¹ ספר הליקוטים קיא

⁶⁰² שער הכוונות ק"ג ע"ד, ובשער התפלה בעמוד שסה

סדר הנענועים (בסוכות) בששה קצוות הם ע"ד ששה צירופי יה"ו הנז' בפ' יצירה, [...] והנה הם בסדר השש קצוות ממש דזעיר אפין שהם חג"ת נה"י, ולכן נענוע הראשון לצד דרום כנגד החסד, ואח"כ נענוע השני כנגד צפון שהיא הגבורה, והשלישי במזרח שהוא הת"ת, והד' והה' מעלה ומטה שהם שחקים נצח והוד זה ע"ג זה, והששי במערב שהוא היסוד שעליו אמרו שכינה במערב. גם סדר שש קצוות אלו נז' בפ' התקונין בתקון י"ג דף כ"מ ע"א. עכ"ל.

לפי צורת פרצוף האדם

לעיל למדנו ב"ה את אופן הנהגתם של הספירות, א"כ ברור ופשוט הדבר שהשתלשלות הספירות ניכרות גם על פני האדם, כי ה'פנים' נקראת כך על שם גלוי הפנימיות של האדם.

א"כ פשוט הדבר שפניו של המושרש בחסד הם בסוד החסד וההתרחבות וה'אי-סדר', לעומת פניו של המושרש בגבורות שנוטה להקטנה וצימצום ולסדר. ופני התפארת הם פנים מאוזנים.

לדוגמא שער האדם שהם מבטאים את מותרי המוחין של האדם, אם הם חלקים וישרים ביותר זהו ביטוי של ספירת הגבורה, ואם הם מטולטלים ומפוזרים ביותר זהו ביטוי של ספירת החסד.

ועוד ידוע שהי"ס של הפנים הם כך: שני עיניים כנגד החכמה ומידת המים, שני האזניים כנגד הבינה ושורש מידת האש, החותם כנגד ז"א ומידת האויר, והמלכות פה.

ונמצא לדוגמא שאם עיניו של האדם גדולות, זה מראה על מידת המים מפותחת מאוד, ולפי הנ"ל שמו של האדם חייב להיות מורכב מאחת האותיות של קו הימין שורש מידת המים - בכ"ר, דמ"ת, זע"ן, או שמשמעות שמו כנגד החסד (אי כנגד היסוד היות ובעת שבירת הכלים ספירת החסד ירדה למקום היסוד עיין לעיל).

וכן פה מצומצם, היות והפה כנגד המלכות, מראה על המושרש במלכות. וכאן הסימן הוא הצימצום, היות ו'דינא דמלכותא דינא', והמלכות כולה דינים, ושיא הרצון לקבל, ו'כלי שקולט טוב הוא כלי סגור.

ודי למבין.

עוד לפי הנ"ל אפשר ללמוד מצורת הפרצופים של הגויים, כגון האפריקאים שכנ"ל יבשתם כנגד גלוי ספירת החסד, א"כ תלמד את מראיהם ותבין איך אמור להראות המושרש שם – פה גדול, שפתיים גדולות, שער מטולטל ביותר ובלי סדר, וכו'.

ודי למבין.

ועוד לימד אותנו הרמ"ד וואלי כלל בחכמת הפרצוף, שככל שהאבר של האדם גדול יותר זה מראה על אותה תכונה בצורה יותר גדולה, ואם קטן יותר אז פחות.

כגון האף הנקרא כך מלשון 'חרון אף', אם אפו של האדם ארוך, זה מראה שהוא 'ארך אפיים', ואם קצר פחות.

ועוד כלל, ידוע שהמלכות נוטה לצורת עיגול בסוד 'נקבה תסובב גבר', לעומת הקו שנוטה להיות קו.

א"כ לפי זה הפנים של האדם נוטה או לקו ולפנים ארוכות, או לעיגול, והוא מהשתלשלות הנ"ל. וכן סוף אף האדם, ישנם אנשים שאפם נגמר בצורת עיגול, ויש שבצורה יותר חדה.

---

^x כתב הרמח"ל בדעת תבונות סימן ק"נ וז"ל:

הבריות ופרטיהן דוגמה למידותיו והנהגותיו ית' ולפרטיהן. אמר השכל וגם כל שאר בריאות העולם הם כך, כל אחת ואחת דוגמא לאחד מסתרי הנהגתו ית', וכיוונה המחשבה העליונה לעשות לכל סדרי הנהגותיה דוגמא בעולם הזה. ומכאן נמשך רוב המון הבריות, שכל בריה ובריה מראה על אחד מסדרי הנהגתו ית'. ונידונים כל מקרי הבריה ההיא, בכל צורותיה וסגולותיה, על פי עניני הסדר ההוא העומד ליראות בו, עד שנמצאו כל מידותיו ית' כמו שרשים, והבריות ענפים להם ממש שמציאות הבריות האלה תלוי במציאות המידות ההמה. וכבר מזה נמשכו מראות הנביאים שברצות

האדון ב"ה להראות להם מידות ממידותיו, הנה בדמות הנבואי הראה להם האריה והשור
וכל שאר העינים שבאו בנבואותיו וזה פשוט. עכ"ל.

וכתב על זה הרב חיים כהן בטללי חיים שמות דף תמ"ה וז"ל:

כפי שראינו בפרשת תרומה, כלי הקודש הם כלים העשויים מחומרים מהעולם הזה, ואולם
במהותם הם מגלים את האורות הרוחניים העליונים. למעשה כלים אלו הם "תרגום" של
האורות הרוחניים בצורת נבראים חומריים. בעומק העניין, כל המציאות החומרית היא
השתלשלות מהעולמות הרוחניים, באופן שכל נברא ונברא מגלם במהותו בחינה אחרת
של הארה רוחנית. האורות הרוחניים עומדים ממעל להתלבשות בחומר, ואולם, ישנה
בחינה המעתיקה ומתרגמת את האורות הללו, לכל מציאות של נבראים, בצורה ובתבנית,
בצבע ובגוון, בגודל ובמבנה. הרמח"ל (הנאמר לעיל) מלמד אותנו שכל נברא ונברא
מיוסד על הארה רוחנית אחרת, באופן שכל ענייני הנברא ההוא, בצורתו ובתבניתו,
במקרו ובמאורעותיו, מושרשים ותלויים בענייני הארה העליונה, שהיא שורשו, ומה
שמתרחש בה, כן נולד בו לתתא. עניין זה רמוז במראות הנבואה, אשר היה הקב"ה מראה
לנביאים דמויות וציורי נבראים, ורומז להם על השורשים העליונים שלהם, ומלמד אותם
את אשר מתרחש במרחבים ובעולמו שלמעלה מההתלבשות בחומריות ולמעלה מיכולת
ראייה חושית. התרגום של האורות אל צורת הנבראים מאפשרת את הקרבה אל האורות
העליונים, שכן הנברא נתפס בעין ונקלט בחוש, ומתוך החיבור אליו יכול האדם להתקשר
אל השורש העליון.

הנבראים עצמם – עדות על השורשים הרוחניים.

והנה, אמנם כלל הנבראים כן הוא, שמעידים על השורש העליון. אלא שדווקא הנביאים
ושרי קודש, הם שיכלו להביט על הנבראים וללמוד מהם על שורשם הרוחני העליון. ועל זה
נאמר – "גדול כוחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה" (בראשית רבה כז א) כשאנשים
פשוטים רואים נברא, אינם רואים הם אלא את הנברא הגשמי. ואילו הצדיקים העליונים,
מבינים באמצעות כל הנבראים, על השורשים העליונים וממילא על המציאות של האורות
שבמרומי האצילות, ודרך כך למדים את שינויי הנהגת ה' את עולמו. [...] זוהי חכמת לב,
החכמה היודעת לגעת ברחשי הלב, החכמה היודעת לתרגם את האורות המופשטים,
הממלאים את השכל והמחשבה, ולהביאם ישירות אל הלב, בנאמנות אל האור העליון,
תוך המחשה חזקה ומעוררת את חיי הנפש. בצלאל ואהליאב, וכל חכמי לב, היו אומנים,
אומני קודש, אשר בפנימיות לבבם היו מאוחדים עם האורות העליונים, ובכשרון אלהי
מיוחד, ידעו בנאמנות גמורה להביאם לידי ביטוי בצורות הנבראים עצמם, בכלי הקודש,
בבגדים ובמשכן. [...] החכמה התבונה והדעת הם היסודות הפנימיים הנדרשים כדי
להצליח להמחיש את האורות המופשטים ביצירות העשויות מחומרי העולם הזה. למעשה
כל בריאת שמים וארץ היא תרגום של האור הרוחני לכלל נברא חומרי, וכמו שראינו

ברמח"ל לעיל. וכבריא שמים וארץ, כך היא יצירת המשכן – בריאת כלים המגלמים בקרבם את האורות. לפיכך אמרו חכמים שבצלאל היה יודע לצרף את האותיות שנבראו בהם שמים וארץ. וכמו הקב"ה, אשר בבריאת העולם נאמר – "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, בדעתו תהומות נבקעו" כן בצלאל קיבל בשפע עליון את הבחינות הללו, "וימלא אותו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת".

סוד "אספקלריא דלא נהרא" – שורש הנבראים

למעשה, השורש לבחינה זו, של תרגום האורות העליונים לכלל נבראים חומריים, הוא בחינת המלכות, המכונה בתורה בשם "תמונת ה'" אשר משמעות "תרגום" של האור הרוחני בציוור ובצורת הנבראים. וכך מבאר הרמח"ל עניין זה (כללים ראשונים כלל לו) "והנה מלכות היא הנקראת תמונת ה', כי היא שורש התמונות של הנבראים, שהם ענפים מין המידות העליונות, בהיות שרצה האדון ב"ה להעתיק הנהגות מידותיו וענייניהם אל התמונות של הנבראים. אך שורש התמונות האלה לפי חוק ההעתק הזה – הוא מלכות, (ומסביר החלב"ן: והנה הרמח"ל רומז כאן באומרו "ההעתק" אל בחינת עתיק, שעניינו העתקה של בחינה העליונה, ותרגומה אל מציאות אחרת, תחתונה יותר. וכידוע, המלכות היא בחינת עתיק של העולם שתחתיה, ומלכות א"ס היא בחי' עתיק דא"ק, ומלכות דא"ק היא בחי' עתיק דאצ', בסוד נעוץ סופן בתחילתן) ואין הנביאים משיגים האורות העליונים אלא מצד העתקם אל התמונות. ונמצא, שאין משיגים אלא המלכות, שממנה משכילים ומשיגים האורות העליונים, והוא העניין המבואר פעמים רבות בזוהר ובתיקונים, בסוד "כי אם בזאת יתהלל המתהלל". עכ"ל הרמח"ל.

ג ליקוטי הלכות, ברכת הריח ד', ס"ק יד וז"ל:

ועיקר המדמה אין לו כח כי אם בעשיה גשמית ששם יש לו כח לבלבל. ושם צריכים עיקר הברור של המדמה. שזה בחינת מה שכתוב בכתבים (ע"ח ח"ב שער סדר אבי"ע פ"ד דף קז) שעיקר אחיזת הקליפות הוא בעשיה, כי עיקר אחיזת הקליפות הוא על ידי כח המדמה שהוא בחינת נגה, בחינת עץ הדעת טוב ורע. שעיקר אחיזתו בעשיה גשמית דווקא. ושם צריכים עיקר הברור, כי דע כי כח המדמה הוא בחינת הממצע בין גשמיות לרוחניות בין גוף לנפש, כי כח המדמה הוא בחינת תכלית הרוחניות של כל הגשמיים, והוא תכלית הגשמיות של הרוחניות. (ר"ל המדמה הוא המלכות של עולם היצירה, ואותה מלכות דיצירה היא גופא בבחי' כתר – רדל"א של עולם העשיה, נמצא שהחיבור בין העשיה הגשמית לבין היצירה מדרגת הלב, הוא ע"י כח הדמיון) ועל כן הוא בחינת הממצע שמחבר גשמיות ורוחניות, כי כל הדברים הגשמיים שבעולם אנו יכולים לציירם במח כתבניות ודמותם ממש. וזה הכח שמצייר כל הדברים במח זה בחינת כח המדמה, כי כח השכל האמתי הפנימי רחוק ונעלם מאד מכל מיני גשמיות. רק עיקר הציור הוא על ידי כח המדמה כמבואר כל זה בספרים. וזה הציור שמצירין דבר גשמי במח, זה הציור הוא

תכלית הרוחניות של אותו הדבר אבל כנגד הדעת זה הציור הוא בחינת תכלית (כתר) הגשמיות (של העשייה), כי אע"פ שאין בהציור שבדעת שום גשמיות, אף על פי כן מאחר שמציור בדעתו דבר גשמי הוא נחשב תכלית הגשמיות נגד פנימיות הדעת, אבל נגד הדבר הגשמי בעצמו הוא בבחינת תכלית הרוחניות. מאחר שאנו מעלין דבר גשמי אל המח. ומצירין ציורו לבד במח בלי שום גשמיות כלל. והבן הדבר היטב.

נמצא שכח המדמה הוא בבחינת ממוצע בין גשמי לרוחני. ורק על ידי הכח הזה יכולין להושיט ולהודיע ציור דבר גשמי להמח והדעת וכמבואר מזה בספרים. ועל כן שם בבחי' הכח המדמה שם עיקר הנסיון והבחירה של כל אדם. ושם עיקר אחיזת עץ הדעת שהוא בחינת נוגה בחינת מתקלא שמשם עיקר הנסיון והבחירה כידוע, כי עצם השכל הוא גבוה ממלאך ורחוק בוודאי מכל חטא ומכל תאוה. ומכל גשמיות העולם הזה. ולהפך גוף החומר הוא בחינת בהמה שאין לה שום בחירה. ואין לה כח להטות משום תאוה. ועיקר הנסיון והבחירה הוא רק מחמת חיבור הנפש והגוף. ועיקר החיבור הוא על ידי בחינת כח המדמה שבאדם. שיש לו כח לנטות לכאן או לכאן, כי מי שזוכה לברר המדמה אזי זוכה על ידי זה לאמונה שלמה לאמונת חידוש העולם וכו' כנ"ל. ואז יזכה לעלות דרך המדמה (המלכות) אל עצם השכל הפנימי (עולם שמעל, שנקרא שכל ביחס לעולם שתחתיו. ובפרט לבחי' נשמה שר"ל לעלות עד לחכמה ובינה של עולם שמעליו, שישפיעו עליו) שהיא הנשמה ועל ידי זה יזכה לרב טוב הצפון "עין לא ראתה" וכו'. כי המדמה הוא בבחי' "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" וכו'. (המדמה אינו הס"א עצמו ח"ו, כי לכל כח וספירה שה' יצר יש טוב ורע. הרע שבמדמה הוא שעל ידי כח הדמיון האדם שואף לרצון לקבל מסוים, שואף להיות עשיר לצורך עצמו למלאות תאוותיו, או שואף להיות ת"ח על מנת להתגאות, וכן הלאה בכל הדמיונות שהאדם מדמיון על מנת ליטול דבר לעצמו, כי כח הנטילה הוא הס"א. ולאומת זאת אפשר להשתמש בכח המדמה לשם שמים, על מנת להשפיע, כאומרם ז"ל לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותיי (תנא דבי אליהו, ח"א פרק כ"ה), וכן יש להשתמש בתפילה בכח המדמה דהיינו לדמיון את עצמך בבית המקדש בקה"ק מול הכרובים, וכן לדמיון "שוויתי ה' לנגדי תמיד", וכו'. וע"י כח הדמיון שמצפים מאוד לראות בפועל מה שמדמיינים, ע"י כך מושכים את האורות הללו לעולם העשייה, וע"י כך יבנה המקדש במהרה בימינו אמן)

ולהפך, להפך. כי כל הנפילות והירידות של כל הרחוקים שנתרחקו מהשם יתברך. הכל היה על ידי שלא בררו המדמה על ידי התקרבות לצדיקים אמתיים וסמכו על דעת עצמן. ועל ידי זה נאבדו ונטרדו מן העולם. כי באמת הדעת והחכמה של כל בני אדם שבעולם, אפילו של החכמים הגדולים, הכל הוא רק בחינת כח המדמה, שרובו מעורב בדמיונות כוזבים. ואין מי שיזכה לשכל אמתי. כי אם הנביאים בעלי רוח הקודש, ושאר צדיקים אמתיים כיוצא בהם, כי בכל דור ודור נמצאים בעלי רוח הקודש אפילו אחר שפסקה הנבואה כמבואר באריכות בכתבי האריז"ל.

ומי שרוצה לזכות לחיים אמתיים, דהיינו לאמונה שלמה שזה עיקר החיים, אי אפשר לזכות כי אם על ידי שישתדל ויתאמץ ויבקש הרבה מהשם יתברך שיזכה להתקרב לצדיקים אמתיים כנ"ל. שעל ידם דיקא יזכה לברר המדמה שעל ידי זה עיקר האמונה כנ"ל. שזהו

עיקר בחינת קבלת התורה. על ידי שזכו להאמין במשה רבנו. שעל ידי זה זכו לקבל בחינת רוח נבואה רוח הקודש. ועל ידי זה נתקיים העולם. כי על ידי זה נתגלה אמונת חידוש העולם כנ"ל. עכ"ל

ועוד כתב שם בס"ק ט"ז:

ובשביל זה נקרא הארץ (שהיא ספירת המלכות כנודע, ששמים בבחי' ז"א, וארץ בבחי' מלכות, והמלכות כנגד עולם העשיה) "אדמה" לשון דמיון, היינו בחינת המדמה, כמו שכתוב (הושע יב יא) "וביד הנביאים אדמה". **כי עיקר אחיזת המדמה** (הס"א) **הוא בבחינת הארץ** שהוא תכלית הגשמיות כנ"ל. ובשביל זה נקרא האדם בשם אדם על שם המדמה, שהוא לשון דמיון בחינת מדמה. כי עיקר האדם נברא בשביל הבחירה שהוא תלויה בכח המדמה כנ"ל. עכ"ל.

^ג בספר מתן תורה, מאמר לסיום הזהר אות יב, וז"ל:

הנה ביארנו היטב תשובת חז"ל על הקושיה "איך אפשר להדבק בו", שאמרו שפירושו "הדבק במידותיו" - שהוא צודק מב' טעמים: א) כי דביקות הרוחנית אינה בקירוב מקום אלא בהשוואת הצורה, ב) כיון שלא נפרדה הנשמה מעצמותו ית' אלא בסבת הרצון לקבל שהטביע בה הבורא ית', אם כן אחר שהפריד הרצון לקבל ממנה, חזרה מאלוה לדביקות הקדומה בעצמותו ית'.

אמנם כל זה להלכה, אבל למעשה עוד לא תרצו כלום עם הפירוש "הדבק במידותיו", שפירושו להפריד את הרצון לקבל המוטבע בטבע בריאתו ולבא לרצון להשפיע שהוא היפך טבעו. ומה שביארנו שהטובע בנהר צריך להחזיק החבל בחזקה, ומטרם שעוסק בתו"מ לשמה באופן שלא ישוב לכסלו עוד אינו נחשב שמחזיק החבל בחזקה, שוב הדרא קושיה לדוכתה (חזרה הקושיה למקומה): מאין יקח חומר דלק להתייגע בכל לבבו ומאודו רק כדי לעשות נ"ר ליוצרו? כי אין אדם יכול לעשות תנועה בלי שום תועלת לעצמו, כמו המכונה שאינה יכולה לעבוד בלי חומר דלק, ואם לא יהיה שום תועלת לעצמו אלא רק נ"ר ליוצרו, אין לו חומר דלק לעבודה.

התשובה היא: שכל משיג רוממותו ית' כראוי, הרי ההשפעה שהוא משפיע אליו מתהפכת להיות קבלה, כמו"ש במסכת קידושין (דף ז.). באדם חשוב, שהאשה נותנת לו כסף ומתקדשת לו, כי נחשב לה קבלה ממש. וכן הוא אצל השי"ת, שאם משיג רוממותו ית', אין לך קבלה יותר חשובה מנ"ר ליוצרו, והוא די מספיק לחומר דלק לעמול ולהתייגע בכל לבו ונפשו ומאודו כדי לעשות נ"ר אליו ית'. אבל זה ברור שאם עוד לא השיג רוממותו ית'

כראוי, הנה השפעת נ"ר להשי"ת לא נחשבת אליו לקבלה בשיעור שימסור כל לבבו ונפשו ומאודו להשי"ת, ולפיכך בכל פעם שיתכוון באמת רק לעשות נ"ר ליוצרו ולא לתועלת עצמו יאבד תיכף כח העבודה לגמרי, כי נשאר כמו מכונה בלי חומר דלק, כי אין אדם יכול להזיז אבר בלי שיפיק מזה איזה תועלת לעצמו. ומכל שכן יגיעה כל כך גדולה כמידת מסירת נפשו ומאודו כפי המחוייב בתורה, שאין ספק שלא יוכל לעשות זאת בלי שיפיק איזה קבלת הנאה לעצמו.

ובאמת השגת רוממותו ית' בשיעור שההשפעה תהפך לקבלה כמו שאמרו באדם חשוב, אינו דבר קשה כלל, והכל יודעים גדלות הבורא ית' שברא הכל ומבלה הכל בלי ראשית ובלי אחרית, שלרוממותו אין קץ ותכלית. אלא הקושי שבדבר הוא כי ערך הרוממות אינו תלוי ביחיד אלא בסביבה. למשל אפילו אם האדם מלא מעלות טובות, אם לא יחשבוהו הסביבה ולא יכבדוהו, אדם כזה ימצא תמיד נכה רוח ולא יוכל להתגאות במעלותיו אעפ"י שאינו מסופק באמיתותם. ולהיפך מזה אדם שאין לו מעלה כלל, אלא הסביבה יכבדוהו כמו שיש לו מעלות מרובות, האדם הזה יהיה מלא גאות רוח, כי ערך החשיבות והרוממות ניתנה לגמרי לרשות הסביבה.

ובשעה שאדם רואה איך הסביבה שלו מקילים ראש בעבודתו ית', ואינם מעריכים רוממותו כראוי, אין האחד יכול להתגבר על הסביבה, וגם הוא אינו יכול להשיג רוממותו ית', אלא שמיקל ראשו בעת עבודתו כמוהם. וכיון שאין לו הבסיס של השגת רוממותו ית', מובן מאליה שלא יוכל לעבוד להשפיע נ"ר ליוצרו ולא לתועלת עצמו כי אין לו חומר דלק ליגיעה, ולא יגעת ומצאת אל תאמין, ואין לו שום עצה אלא או לעבוד לתועלת עצמו, או שלא לעבוד כלום, כי השפעת נ"ר ליוצרו לא תשמש לו כמו קבלה ממש.

בזה תבין הכתוב "ברוב עם הדרת מלך", כי ערך הרוממות בא מן הסביבה בב' תנאים: א) במדת ההערכה של הסביבה, ב) במדת גדלה של הסביבה, ועל כן "ברוב עם הדרת מלך". ובשביל גודל הקושי שבדבר יעצו לנו חז"ל "עשה לך רב וקנה לך חבר", דהיינו שהאדם יבחר לעצמו אדם חשוב ומפורסם שיהיה לו לרב שממנו יוכל לבוא לעסק תו"מ ע"מ להשפיע נ"ר ליוצרו, כי ב' הקלות יש לרבו: א) שמתוך שהוא אדם חשוב הרי התלמיד יכול להשפיע לו נ"ר על בסיס רוממותו של רבו, כי ההשפעה נהפכה לו לקבלה שהוא חומר דלק טבעי שיוכל להרבות מעשי ההשפעה בכל פעם, ואחר שהתרגל בעסק ההשפעה אצל רבו הוא יכול להעבירו גם לעסק תו"מ לשמה כלפי הקב"ה, כי הרגל נעשה טבע. הקלה ב) היא כי השוואת הצורה להקב"ה אינה מועילה אם אינה לנצח, דהיינו עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלו עוד, משא"ב השוואת הצורה לרבו, מתוך

שרבו הוא בעולם הזה בתוך הזמן, מועילה השוואת הצורה אליו אפילו היא רק זמנית שאח"כ ישוב בו לסורו, ונמצא בכל פעם שמשוה צורתו לרבו הוא מתדבק בו לשעתו, ומתוך כך הוא משיג ידיעותיו ומחשבותיו של רבו לפי מדת דביקותו, כמו שבארנו במשל האבר הנחתך מהגוף וחזר ונתדבק בו, עש"ה. וע"כ התלמיד יכול להשתמש מהשגת רוממות השי"ת של רבו המהפכת ההשפעה לקבלה ולחומר דלק מספיק למסירת נפשו ומאודו, ואז יוכל גם התלמיד לעסוק בתורה ומצוות לשמה בכל לבבו ונפשו ומאודו שהיא הסגולה המביאה לדביקות נצחית בהקב"ה.

בזה תבין מה שאמרו חז"ל (ברכות ז): גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה שנא' "פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו", למד לא נאמר, אלא יצק. שלכאורה תמוה, איך מעשים פשוטים יהיו גדולים מלימוד החכמה והדעת? ובאמור מובן היטב, כי השמוש ששימש לרבו בגופו ומאודו ע"מ לעשות נ"ר לרבו מביאה לדביקות ברבו, דהיינו להשוואת הצורה, ומקבל עי"ז ידיעותיו ומחשבותיו של רבו בסוד "פה אל פה" שהיא דביקות רוחא ברוחא, שע"ז זוכה להשיג רוממותו ית' בשיעור שתהפך ההשפעה לקבלה להיות לו חומר דלק מספיק למסירות נפשו ומאודו, עד שיזכה לדביקות בהקב"ה כנ"ל. מה שאין כן לימוד התורה אצל רבו, כי היא מוכרחת להיות לתועלת עצמו, ואינה מביאה לידי דביקות, והיא נבחנת "מפה לאוזן". באופן שהשימוש מביא להתלמיד מחשבותיו של רבו, והלימוד רק הדבורים של רבו. ומעלת השמוש גדולה על מעלת הלימוד כשיעור חשיבות מחשבת רבו על הדיבורים של רבו, ובחשיבות "פה אל פה" על "מפה לאוזן". אמנם כל זה אמור אם השימוש הוא על מנת להשפיע אליו נ"ר, אבל אם השמוש הוא לתועלת עצמו, ששמוש מעין זה אינו מסוגל להביאה לדביקות ברבו, ודאי שהלימוד אצל רבו חשוב יותר משמוש.

אמנם, כמו שאמרנו אצל השגת רוממותו ית', שהסביבה שאינה מחשיבה אותו ית' כראוי מחלשת את היחיד, ומונעת אותו מהשגת רוממותו ית', הנה ודאי דבר זה נוהג גם ברבו אשר הסביבה שאינה מחשיבה כראוי את רבו, מונעת את התלמיד שיוכל להשיג רוממות רבו כראוי, ולפיכך אמרו חז"ל "עשה לך רב וקנה לך חבר", דהיינו שהאדם יוכל לעשות לו סביבה חדשה שהסביבה תעזור לו להשיג רוממות רבו ע"י אהבת חברים המחשיבים את רבו, שע"י שיחת החברים ברוממות רבו מקבל כל אחד הרגשת רוממותו, באופן שההשפעה לרבו תהפך לקבלה ולחומר דלק בשיעור שיביאהו לעסוק בתורה ומצוות לשמה, שע"ז אמרו במ"ח מעלות שהתורה נקנית בהם "בשמוש חכמים, ובדקדוק חברים", כי מלבד שמשמש לרבו, צריך גם כן לדקדוק חברים, כלומר להשפעת החברים שיפעלו עליו להשגת רוממותו של רבו, כי השגת הרוממות תלויה לגמרי בהסביבה, ואדם יחידי אי אפשר שיפעל בזה במשהו כמבואר.

אמנם ב' תנאים פועלים בהשגת הרוממות: א) לשמוע תמיד ולקבל את הערכת הסביבה בשיעור הפלגתם. ב) שהסביבה תהיה גדולה, כמ"ש "ברוב עם הדרת מלך". ולקבל תנאי הא' מחויב כל תלמיד להרגיש עצמו שהוא הקטן שבכל החברים ואז יוכל לקבל הערכת הרוממות מכולם, כי אין גדול יכול לקבל מקטן ממנו, ומכ"ש שיתפעל מדבריו, ורק הקטן מתפעל מהערכת הגדול. וכנגד תנאי הב' מחויב כל תלמיד להרים מעלת כל חבר ולחבבו כאילו היה גדול הדור, ואז תפעל עליו הסביבה כמו שהייתה סביבה גדולה כראוי, כי רוב בנין חשוב יותר מרוב מנין. עד כאן לשון קודשו ז"ל.

¹ בעל הסולם, תלמוד עשר ספירות, חלק א', פרק ב', ס"ק ב' באור פנימי, ז"ל:

אין להבין ענין פעולה זו כמשמעותו השטחית ע"ד פעולה אנושית, שמתחילה פעל כך ואח"כ פעל בדרך אחרת, ונסתלק מפעולה ראשונה, כי אין לך הגשמה יותר גדולה מזו, כי הוא יתברך אינו בעל מקרה ושינוי ח"ו, וכמ"ש "אני הויה לא שניתי" וגו'. ואע"פ שאין המדובר בעצמותו ית' אלא רק באור המתפשט ממנו, מכל מקום כיון שאין שינוי ומקרה ותנועה בעצמותו ית' אלא שהוא בעל מנוחה בהחלט, נמצא שמתחייב להיות כך גם באורו המתפשט הימנו כל כמה שלא הגיע לבחינת הנאצל, דהיינו כל כמה שלא הגיע לבחינת התלבשות בכלים, כי רק אז יצא מכלל עצמותו ית' לבחינת הנאצל המחודש והמקבל הימנו, וכבר ביארנו שכל החידוש הזה שורה בעיקר על הכלי של הנאצל, דהיינו בחינת ה"רצון לקבל" שישנו בנאצל, שהרצון הזה, אע"פ שהוא רוחני מ"מ הוא ודאי חידוש צורה והוא "מקרה" כי אינו נוהג בהכרח בעצמותו ית', מה שאין כן באור שנתלבש בו שהוא אינו מחודש, שהרי נמשך מעצמותו ית' בבחינת יש מן יש. ומכל מקום ענין הפעלת האור העליון במידת הכלי, דהיינו בבחינת מה שהכלי מתפעל ומקבל מהאור העליון, נופל עליו ג"כ בחינת חידוש, שהוא "מקרה" בהכרח כמובן. ותדע שכל החידושים והשתלשלות המדרגות הנ"ל הנה המה עוסקים רק בערך התפעלותו של הכלי וקבלתו מהאור העליון כי זה לבד מקבל השינויים והריבויים. אמנם האור כשהוא לעצמו נמצא תמיד בבחינת המנוחה המוחלטת בהיותו מתפשט מעצמותו ית'. והבן זה היטב ותזכור זה בהמשך כל הלימוד בחכמה הזאת בכל מלה ומלה ממש. ולפי המבואר תבין היטב, כי האור העליון אינו פוסק מלהאיר לנאצלים אפילו לרגע ואינו נופל ח"ו תחת המקרה והחידוש, אלא, שהוא במצב המנוחה המוחלטת, וכל ענין הצמצום והסתלקות האור האמורים כאן אינם אמורים אלא רק בערך התפעלותו וקבלתו של הכלי, דהיינו הנקודה האמצעית. פירוש, אע"פ שהאור העליון לא פסק מלהאיר, מ"מ הכלי לא קיבל עתה כלום מהארתו, משום שמיעט את עצמו, דהיינו שמיעט את הרצון לקבל שבו, דהיינו שלא לקבל בבחינה ד' שהיא נקודה אמצעית ממש, אלא רק בג' הבחינות הקודמות הנמצאות בה, שהרצון לקבל קלוש בהם והרצון להשפיע שולט שם יותר. באופן, שהאור העליון לא נתפעל כלל מן הצמצום, ולא שינה דרכו ח"ו, אלא ממש כמו שמאיר בא"ס ב"ה כן מאיר גם בעת הצמצום ולאחר הצמצום, ובכל העולמות כולם ואפילו בעולם העשיה, בלי שום הפסק אפילו לרגע, אלא הכלים בעצמם, עושים את כל השינויים הללו, כי אינם מקבלים אלא לפי מידתם,

דהיינו מידת הרצון לקבל שבהם, כמבואר. [...] ונתבאר, אשר האור העליון לא נפסק כלל מסיבת הצמצום, וכן לא נשתנה כלל שימשיך האור בבחינת קו אחד, אלא, כל השינוי הגדול הזה נעשה בסיבת כלי הקבלה שנתמעטו אשר עתה לא יוכלו לקבל מאור א"ס אלא שיעור קטן מאד הנקרא קו, דהיינו לפי מידת רצונו, כי לא ירצה יותר מהמידה ההיא.

י' כן אמר הרב חיים כהן בשיעורו לפרשתו שלח, 5774, דקה 45. וכן מצאתי שתירץ בכך הרב איתמר שוורץ סתירת הע"ח הידוע "עד איפה נמשך קו האין סוף", וידוע שכל תורת הקבלה היא תורת הערכין, והיינו אין שנוי באורות והכל תלוי בכלי שמקבל האורות, ר"ל בבן אדם, האדם שהזדכך זוכה וחיי את האמונה פשוטה – אין עוד מלבדו – והוא מדרגת האין – כתר – אמונה, והקו האין סוף יורד עד אמצע כל העולמות, והיינו לעשיה כנ"ל. ומי שעוד לא זך מספיק רואה הסתרות, אנשים, וכו' ולכן המאציל נמצא "בשמים", או בא"א. ואמונה זו תלויה במדרגת זיכוך הכלי – כמה הוא משפיע, כי אין עבודה בכתר, תחילתו עמל היינו זיכוך המידות, וסופו מתנה שזוכה באור הכתר. עיין בלבבי משכן אבנה – עץ חיים, עמוד לו ד"ה וראש העליון, ועוד עמוד מא ד"ה כי אם, ועוד דף מו ד"ה עד שנמצא.

¹ וז"ל הפרוש **מקור חכמה** על ליקוטי מוהר"ן על תורה ו' בעמוד י"ט:

א"א לזכות לכבוד אלקים רק ע"י תשובה כי כתב הזה"ק **לית כבוד בלא כ"ף**, ומבואר שם שהכ"ף הוא כתר. באופן כללי מפרשים שכל תיבה, האות הראשונה שלה היא עיקר המהות של התיבה כולה, וזהו "לית כבוד בלא כ"ף", כלומר, מכיוון שא"א לכתוב כבוד רק אם כותבים את האות כ' בראשה, א"כ ענין הכבוד הוא כ'. אך באמת, עיקר הפירוש של "לית כבוד בלא כ"ף" הוא כפי שכתב שם בזה"ק שאת זה ביקש מרע"ה להשיג באמרו "הראני נא את כבודך", ואמר לו הקב"ה "כי לא יראני האדם וחיי". ושואל הזה"ק, מה הוא "כבודך" שאותו ביקש מרע"ה להשיג, וא"א להשיגו. ומבאר, שהכוונה לספירת הכתר, אותה ביקש מרע"ה להשיג כי "לית כבוד בלא כ"ף", כלומר "לית כבוד", אין בשאר מדרגות אף ספירה הנקראת בשם כבוד אלא כ'. כלומר, ספירת הכתר הנקראת כ' כמבואר בזה"ק שכל אות מורה על ספירה השייכת לה והאות כ' מורה על כתר. וטעם הדבר מפני ש"כתר" בגימטריא עשרים, וכ' בגימטריא עשרים. ועוד שהשם של ספירת הכתר הוא אהי"ה, וכ' עם הכולל הוא גמ' אהי"ה, וכן אהי"ה בא"ת ב"ש גי' כתר, ועוד טעמים רבים נאמרו על דרך האמת. וספירת הכתר הוא **בחינת השם אהיה**, כמבואר בתיקו"ז. שהרי כל מידה יש לה שם משמות הקודש והשם של ספירת הכתר הוא אהיה, שנקרא כך מפני שהכתר אינו יכול להתגלות מחמת גודל עוצם רוממות קדושתו. והוא יתגלה רק בספירות שהם למטה ממנו ולכן הכתר נקרא אהיה, שפירושו אני עוד אהיה, כלומר אתגלה, בלשון עתיד. וכתב רבינו שבחינה זו של שם אהיה נמצאת בעבודת

התשובה של האדם. וזה מה שכתב רבינו **בחינת תשובה, כי אהיה דא** פירושו אני עדיין לא נגלה, אבל **אנא זמין למהווי**, היינו אע"פ שעכשיו עדיין איני מתגלה ובהשגת הנבראים אין לי שום גילוי של מציאות והויה, כי הכתר שהוא אריך אנפין, טמיר ונעלם ועדיין אין בו שום גילוי, ואינו מתגלה רק במדרגות המשתלשלות ממנו. וזהו "אנא זמין" כלומר, אני מוכן, מזומן להתגלות לעתיד.

ומפרש רבינו שאנא זמין למהווי משמע שעדיין אין לו הויה וגילוי. ומכיון שהארת השמות הקדושים על האדם, נמשכים כפי פעולותיו, מתפרש ענין השם אהיה באופן זה **הינו** כלומר, כי **קודם התשובה** נחשב האדם **שעדין אין לו הויה**, דהיינו שמציאותו בעולם אינה נחשבת כלל רק הוא **כאילו עדין לא נתהוה בעולם**, כי על החוטא אמרו חז"ל **טוב לו שלא נברא משנברא**, מפני שכל מה שברא השי"ת אינו אלא לכבודו, וא"כ מי שחוטא ומבזה את השי"ת טוב לו שלא נברא. וסיימו שם "ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו". ופירש"י, שיתוודה וישוב. ונמצא שכל זמן שלא שב, אין לו הויה. ובליקו"ה פירש באופן פשוט, שעיקר היות האדם היא בהיותו מקיים מצוות ה', אך אם חוטא ואינו שב בתשובה אזי הוא "בהמה בדמות אדם" ואין לו היות אדם. ובפנימיות הדברים, אין לו הויה, מפני ששם הויה, מורה על היות ההויה של השי"ת המציאות האמיתית של העולם (של"ה הק' תולדות אדם, בית ה' (טז)) וכשנגלית הנהגתו לעיני הנבראים ומבינים שכל הויתם וקיום העולם מושגחת על ידו. אזי הזוכה לזה מאיר לו משם הויה"ה ב"ה ואז "יש לו הויה בעולם". אך אם חוטא ומתעלם מהוית השי"ת אזי אין לו "הויה". **וכשבא לטהר את עצמו** מטומאת עוונותיו, **ולעשות תשובה** שרוצה לחזור ולשוב אל ה' **אז הוא בבחינת אהיה, הינו** – כלומר, אע"פ שעכשיו עדיין אין לו הויה מ"מ כיון שרוצה, ומוכן, ומזומן להיות, שזו היא בחינת אהיה, זוכה ומאיר עליו הארה משם אהיה. כי שם אהיה מתפרש באפן **שיהיה לו הויה בעולם, הינו אנא זמין למהווי**, פירוש אני רוצה, מתחיל ומזמין עצמי, לשוב בתשובה. ואז זוכה להארה משם אהיה שענינו אני מוכן, מזומן, להיות. ובזה מבואר לשון רבינו "וכשבא לטהר את עצמו", כי ההכנה נחשבת שבא לטהר עצמו. וכן מבקש מוהרנ"ת בתפילתו "תעזרני בכח שמך הגדול אהיה, שאתחיל להכין עצמי שיהיה לי הויה בעולם. שאתחיל להכין עצמי שיהיה לי הויה בעולם". ומעיקרי ההכנה היא, שירבה בתפילה ותחנונים, כי בלא תפילה אי אפשר לשוב אל ה'. ועיקר העבודה של התשובה היא החיפוש והבקשה אחר השי"ת כמ"ש "ובקשתם משם את ה' אלהיך". כי זו התכלית של הגלות הנזכרת שם, שעי"ז ישובו ויבקשו את ה'. וע"י הארה זו הנמשכת מכח החיפוש והבקשה, יזכה באמת לשוב אל ה', ואז תהיה לו הויה בעולם. **וזה** מה שנתבאר שתשובה היא בחינת שם אהיה שפירושו אני עתיד להתגלות וצריך להמתין עד שיתגלה, הוא **בחינת כתר. כי כתר הוא לשון המתנה**, כמ"ש

"כתר לי זעיר ואחור", דהיינו המתן לי מעט ואראך. ומקור הדברים הוא בתיקוני זהר ע' דף קלה "אית כתר דזעיר אנפין דאתמר ביה כתר לי זעיר ואחור" ופירש הרמ"ק, שהכוונה לכתר שהוא לשון המתנה. כי אינו מתגלה תיכף במקומו רק לאחר זמן כשמשתלשל מהעולם, מהמדרגה העליונה, אל הגלוי, כשמתגלה למטה בזעיר אנפין (הויה). והענין בזה, שהכת נקרא "אין" ע"ש שאין שום תפיסה ואחיזה בו, וכשהוא משתלשל אל המידות הנקראות זעיר אנפין עד שמגיע לספירת המלכות, אז נתהפך מ"אין" ונקרא "אני". מפני שאז נתגלה השי"ת וכביכול אומר לנבראים "אני" הוא הבורא. ופירש רבנו שההמתנה היא **בחינת תשובה**, כי א"א לשוב אל השי"ת בפעם אחת. גם מצד האדם שאין לו כלים לכך כי עדיין הוא צריך להזדכך, וגם מצד השי"ת, שאין חפץ עדיין להתגלות אליו כי עדיין אינו זכאי לכך וצריך להמתין, שזהו ענין הכתר שאינו מתגלה רק לאחר זמן. ולכן צריך להמתין וללכת מדרגה לדרגה, עד שיזכה שיתגלה ויאיר לו אור השי"ת, כמו שאמרו חז"ל **הבא לטהר מסיעים לו, משל לאחד שבא לקנות אפרסמון אמרים לו המתן וכו' וזה ההמתנה עד שזוכה לשוב באמת להשי"ת היא בחינת כתר** מפני שתיבת כתר מתפרשת כהמתנה כמו שכתוב **כתר לי זעיר ואחור**. עכ"ל.

¹ בליקוטי מהר"ן תנינא, תורה ז', וז"ל:

ה. אָמַנְם, מִי שְׁרוּצָה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם כִּנ"ל, הוּא צָרִיךְ שְׁיִהְיֶה לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, כְּדִי שְׁיִהְיֶה דְבָרָיו נִשְׁמָעִין אֶצֶל חֲבֵרוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת ו:): 'כָּל מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין' וְגַם כְּדִי שְׁיִתְקַיְמוּ דְבָרָיו אֶצֶל חֲבֵרוֹ כִּי לְפַעְמִים מְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ, וְתִכְף וּמִיד עוֹבֵר וְהוֹלֵךְ הַדְּבֹר מִלֵּב חֲבֵרוֹ, וְאִינוּ מְתַקְּיָם אֶצֶל כָּל עַל-כֵּן צָרִיךְ לָזֶה יִרְאַת שָׁמַיִם כִּי 'מִי שִׁירְאַת חֲטָאוֹ קוֹדֶמֶת לְחֻכְמָתוֹ, חֲכָמָתוֹ מְתַקְּיָמָת' (אָבוֹת פָּרָק ג), הֵינּוּ שֵׁישׁ קִיּוֹם לְדְבָרָיו אֶצֶל חֲבֵרוֹ נִמְצָא; מִי שְׁרוּצָה לְהַכְנִיס דַּעַת בְּחֲבֵרוֹ, הוּא צָרִיךְ שְׁיִהְיֶה לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם, כְּדִי שְׁיִהְיֶה דְבָרָיו נִשְׁמָעִין וְכְדִי שְׁיִתְקַיְמוּ דְבָרָיו אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפּוֹת לָמוֹ, וְלֹא יִרְאוּ אֱלֹקִים (תְּהִלִּים נ"ה), הֵינּוּ כְּשֵׁאִין נִשְׁאָר דַּעַתוֹ אַחֲרָיו עַל-יְדֵי בֵן אוֹ תַלְמִיד, שְׂזָה בְּחִינַת חֲלִיפּוֹת כִּנ"ל, זֶה סִימָן שֶׁלֹּא יִרְאוּ אֱלֹקִים, כִּי עַל-יְדֵי יִרְאַת נִשְׁאָר דַּעַתוֹ אַחֲרָיו כִּנ"ל :
ו. וְעַל-יְדֵי-זֶה שְׁעוֹסְקִים לְדַבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ לְהַכְנִיס בּוֹ דַּעַת וְיִרְאַת שָׁמַיִם וְלְהַעֲמִיד תַּלְמִידִים כִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָסִין אֹרוֹת הַמְקִיפִים, דְּהֵינּוּ שְׂזוֹכָה לְהַבִּין וְלִידַע, מַה שֶׁלֹּא הָיָה מִבֵּין וְיִוָּדַע מִתְחִלָּה (עֵין מִסַּכַּת ע"ז לה): כִּי מַה שְׁאָדָם מִבֵּין וּמִשִּׁיג בְּשִׁכְלוֹ זֶה בְּחִינַת פְּנִימִי, כִּי זֶה הַשִּׁכְלֵי נִכְנָס לְתוֹךְ שִׁכְלוֹ אֲבָל מַה שֵׁאִין יְכוֹל לְכַנֵּס לְתוֹךְ שִׁכְלוֹ, דְּהֵינּוּ מַה שֵׁאִין אֲפָשֶׁר לוֹ לְהַבִּין זֶה בְּחִינַת מְקִיפִים, כִּי זֶה הַדְּבָר מְקִיף סְבִיבוֹת שִׁכְלוֹ, וְאֵי אֲפָשֶׁר לוֹ לְהַכְנִיסוֹ בְּפָנִים בְּתוֹךְ שִׁכְלוֹ, כִּי אֵי אֲפָשֶׁר לוֹ לְהַבִּין זֹאת, מִחֲמַת שֶׁהוּא בְּחִינַת מְקִיף אֶצֶל וְכִשְׁעוֹסֵק לְדַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם, וּמְכַנֵּס בָּהֶם דַּעַתוֹ, נִמְצָא שְׁנִתְרוֹקֵן מִחוּ מִהַשִּׁכְלֵי וְהַדַּעַת שְׁהָיָה לוֹ, אֲדִי עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָס הַשִּׁכְלֵי הַמְקִיף לְפָנִים, כִּי עַל יְדֵי שְׁנִתְרוֹקֵן שִׁכְלוֹ עַל יְדֵי שֶׁהַכְּנִיס דַּעַתוֹ

בַּחֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָס הַמְקִיף לַפְּנִים, וְזוֹכֵה לְהִבִּין בְּחִינַת הַשְּׁכָל הַמְקִיף, דִּהְיִנוּ שְׁמַבִּין מֵהַ שְׁלֵא הָיָה יָכוֹל לְהִבִּין מִתְחִלָּה כִּנ"ל: וַיֵּשׁ כַּמָּה בְּחִינּוֹת בְּמִקְיָפִים, כִּי מֵהַ שְׁמַקְיָף לְזֶה, הוּא בְּחִינַת פְּנִימִי אֲצֵל חֲבֵרוֹ, שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ, וְכֵן לְמַעְלָה מֵעֵלָה וַיֵּשׁ שְׁכָל, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְקִיף לְזֶה, וְאֲצֵל אַחֵר זֶה הַשְּׁכָל הוּא נִמּוֹךְ אֲפִלּוּ מִבְּחִינַת פְּנִימִי, מִחֲמַת שֶׁהוּא בְּמַדְרָגָה גְבוּהָ מִמֶּנּוּ הִרְבֵּה, וְעַל-יְדֵי שְׁמַדְבֵּר אֶחָד עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאֵת שְׁמִים וּמְכַנִּים בּוֹ דַּעְתּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָס מְקִיף שְׁלוֹ לַפְּנִים כִּנ"ל וְכֵן לְמַעְלָה מֵעֵלָה, שְׁכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ נִכְנָס מְקִיף שְׁלוֹ לַפְּנִים, עַל-יְדֵי שְׁמַדְבֵּר עִם חֲבֵרוֹ וְתַלְמִידוֹ וּמְכַנִּים בּוֹ דַּעְתּוֹ כִּנ"ל. וְזֶהוּ (דְּבָרִים ל'): כִּי קְרוֹב אֵלָיךְ הַדְּבָר מְאֹד, בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹת וְכִי קְרוֹב אֵלָיךְ הַדְּבָר מְאֹד-הֵינּוּ לְקִרְבֵּי אֵלָיךְ הַדְּבָר שֶׁהוּא בְּבִחִינַת מְאֹד, בְּחִינַת מְקִיפִים, שֶׁהֵם נְעֻלְמִים וְרוֹחוּקִים מְאֹד מִן הָאָדָם, וְלִקְרִיבֵם אֵלָיךְ לְהַכְנִיסֵם בְּפָנִים-זֶה תְּלִי בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ-זֶה בְּחִינַת: "פִּי יְדַבֵּר חֲכָמוֹת וְהַגּוֹת לְבִי תְבוּנוֹת", הֵינּוּ שִׁיגְלָה חֲכָמְתוֹ וְתְבוּנָתוֹ לְתַלְמִידוֹ כִּנ"ל, לַעֲשׂוֹתוֹ- בְּחִינַת כְּאֵלּוּ עֲשָׂאוֹ הִנ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹכֵל לְהַכְנִיס וְלִקְרִיב הַמְקִיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת מְאֹד, לְהַכְנִיסֵם לַפְּנִים כִּנ"ל: וְלַמַּעְלָה מִן הַכֹּל הֵם הַמְקִיפִים הָעֲלִיוֹנִים שֶׁל חֲכָם הַדּוֹר, שֶׁהוּא הִרְבֵּי שְׁבַדוֹר שְׁעַל-יְדֵי שֶׁזֶה הִרְבֵּי וְהַחֲכָם שְׁבַדוֹר עוֹסֵק לְדַבֵּר עִם תַּלְמִידוֹ וּמְכַנִּים בָּהֶם דַּעְתּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָסִים הַמְקִיפִים שְׁלוֹ לַפְּנִים וְהַמְקִיפִים שְׁלוֹ הֵם בְּחִינַת אֲרִיכוֹת יָמִים וְשָׁנִים, כִּי הַמְקִיפִים שְׁלוֹ הֵם בְּחִינַת עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא יוֹם שְׁכָלוֹ אֲרָךְ (קְדוּשָׁתוֹ ל"ט: חֲלִין קמ"ב), כִּי שֵׁם הוּא לְמַעְלָה מִהַזְמַן כִּי כָל הַזְמַן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה כָּלוּ, מֵהַ שֶׁהָיָה וּמֵהַ שֶׁהָיָה, הוּא כָּלוּ אִין וְאֶפְסֵי נְגִד יוֹם אֶחָד, וְאֶפְלוּ נְגִד רְגַע אַחַת שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא יוֹם שְׁכָלוֹ אֲרָךְ וְשֵׁם אִין שׁוּם זְמַן, כִּי הוּא בְּחִינַת לְמַעְלָה מִהַזְמַן, רַק סֵדֶר הַזְמַנִּים שִׁישׁ שֵׁם הֵם בְּחִינַת הַשְּׁגוֹת שֶׁל הַמְקִיפִים שִׁישׁ מְקִיפִים שֶׁהֵם בְּחִינַת יָמִים, וַיֵּשׁ מְקִיפִים שֶׁהֵם בְּחִינַת שָׁנִים, בְּחִינַת: "תְּקוּפוֹת הַיָּמִים" (שְׁמוּאֵל-א א'), "תְּקוּפוֹת הַשָּׁנִים" (שְׁמוֹת ל"ד וְדְבָרֵי-הַיָּמִים-ב כ"ד) וְאֵלּוּ הַמְקִיפִים שִׁישׁ שֵׁם, הֵם בְּחִינַת סֵדֶר הַזְמַנִּים שֵׁם וְהַשְּׁגוֹת מְקִיפִים הֵלְלוּ זֶה עֵקֶר הַתַּעֲנוּג וְהַשְּׁעִשׂוּעַ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁזוֹכֵה לְהַשִּׁיגֵם וְזֶה בְּחִינַת תְּכֵלִית הַיְדִיעָה, כִּי תְּכֵלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדְעָה כִּי הַשְּׁגוֹת אֵלּוּ הַמְקִיפִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁעִשׂוּעַ עוֹלָם הַבָּא, זֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ל"א): "מֵהַ רֵב טוֹבָךָ אֲשֶׁר צִפְנָתָ לִירְאִיךָ", כִּי הֵם הֵם רֵב טוֹב הַצֶּפֶן וְטִמּוֹן וְסִתּוּם מַעֲיִן כָּל זֶהוּ: "מֵהַ רֵב טוֹבְךָ"-מֵהַ דִּיקָא, כִּי הֵם בְּחִינַת מֵהַ, בְּחִינַת: "מֵהַ חֲמִיּוֹת מֵהַ פְּשִׁפְשֵׁת" (הַק' הַזוֹהַר ד"א ע"ב), בְּחִינַת 'תְּכֵלִית הַיְדִיעָה אֲשֶׁר לֹא נִדְעָה' וְזֶה בְּחִינַת שִׁפְעַת הַכֶּתֶר, כִּי כֶּתֶר הוּא בְּחִינַת מְקִיף, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שׁוֹפְטִים כ'): "כֶּתֶר-וְאֵת בְּנִימִין וְכו':

^ח לִיקוּטֵי מַהֲר"ן קמ"א נה, אוֹת ו' וז"ל:

גַּם צָרִיךְ לְתַקֵּן בְּתַפְלִתוֹ בְּחִינַת שְׁלֵשׁ קוֹלוֹת (קַהֲלַת ה'): "קוֹל כְּסִיל בְּרַב דְּבָרִים", וּבְחִינַת (שְׁמוֹת ל"ב): "קוֹל עֲנוֹת אֲנֹכִי שׁוֹמֵעַ", וּבְחִינַת קוֹל, בְּחִינַת (תְּהִלִּים מ"ד): "כָּל הַיּוֹם כָּלִמְתִּי נִגְדִי וְכו' מִקּוֹל מְחַרְף וּמְגַדֵּף": וְזֶהוּ בְּחִינַת עַץ אֲרָז, וְאֲזוּב, וְשִׁנֵּי תוֹלַעַת, הַנִּבְּאֵר בְּפָרָה: אֲרָז זֶה בְּחִינַת: 'קוֹל כְּסִיל בְּרַב דְּבָרִים, בְּרַב הַהֲנֵהגוֹת וְאִימוּנוֹת פּוֹזְבוֹת' שֶׁהֵם בְּחִינַת דְּרָכֵי הָאֱמוּרִי, כִּי "פְּתִי יֵאֱמִין לְכָל דְּבָר" (מִשְׁלֵי י"ד) וְזֶהוּ בְּחִינַת אֲרָז, בְּחִינַת (עֲמוֹס ב'): "וְאֲנֹכִי

השמדתתי את האמורי אשר כגבה ארזים גבהו" והגבוהי קומה, על-פי הרב הן כסילים כי מחמת גבה קומתו, העשנים העולים מהלב אל המח להתבשל במח, ולהתהוות מהם מחשבות העשנים האלו נחלשים ברב הדרך שיש מהלב אל המח, מחמת גבה קומתם, ואינם ביכלתם להתהוות מהן מחשבות שכליות ומחמת זה, הגבוהי קומה הם שוטים וזה בחינת דרכי אמורי, שאין להם שום שכל, מחמת "כי כגבה ארזים גבהו" בשביל זה, הם מאמינים אמונות רבות כזביות: וקטני קומה, שהעשנים שלהם נתבשלים היטב, ונעשה מהם מחשבות שכליות אבל מחמת ששכלם יותר ממעשיהם הטובים, בחינת (אבות פרק ג): 'כל שחכמתו מרבה ממעשיו' על-ידי-זה, כשהמחשבה שכליות חוזרת אל לבם, אין כח בלבם להכיל את השכל, כי עקר חזוק הלב, הוא על-ידי מעשים טובים (משלי י"ז): "לקנות חכמה ולב אין", ועל-ידי זה השכל הם מחטיאים, והן הן הפילוסופים, שאין להם לב טוב וטהור (עיין אבות פ"ב תהלים נ"א): ואינם בבחינת (תהלים קי"ט): "בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך", ומחמת זה השכל מחטיאים ביותר והן, בחינת (מלכים-א ה): "אזוב היוצא בקיר" "אזוב", זה בחינת קטני קומה הם בעלי השכל, אבל הלב אינו יכול להצפין כח השכל בתוכו, כי לבם חלש וחסר ובפרט הנואפים העוסקים בחכמת פילוסופיא, שמאד מאד מזיק להם כי לבם חסר, בבחינת (משלי ו): "נואף אשה חסר לב" וזהו: "אזוב היוצא בקיר", הינו בקירות הלב שהשכל יוצא דרך קירות הלב, ואין הלב יכולה להכיל בתוכה את השכל, בבחינת: "בלבי צפנתי" וכו' וזהו בחינת: "קול ענות אנכי שומע", קול חרופין וגדופין (כמובא בפירש"י שם) שמגדפין כלפי מעלה בחכמתם כידוע(קהלת ז): ואל תתחכם יותר: ושני תולעת, זהו בחינת קול שלישי שיש לאדם בזיונות וחרפות משונאים, בבחינת: "כל היום כלמתי נגדי ובשת פני כסתני, מקול מחרף ומגדף" (תהלים כ"ב): "אנכי תולעת ולא איש חרפת אדם ובזוי עם": וזהו, 'שחיטה', 'שרפה', 'אסיפה', הנאמר בפרה, שהם שלש בחינות אלו 'שחיטה', זהו בחינת בטול אמונת כסילים, בבחינת (הושע ה): "ושחטה שטים העמיקו": 'שרפה', זהו בחינת חזוק הלב, שיוכל להכיל את דברי החכמה בתוכו, בבחינת (תהלים ל"ט): "חם לבי בקרבי" כי על-ידי שנעצר דברי השכל בלב, נתחמם הלב, כי השכל הוא כאש עצור (עיין ירמיה כ) וזהו 'שרפה': ו'אסיפה', זהו בחינת בטול הבזיונות של השונאים, בבחינת (בראשית ל): "אסף אלקים את חרפתי", זה בחינת בטול קול שלישי כנ"ל:

ז. וכל זה, צריך המתפלל לתקן בתפלת ולהעלות את הנופלים באמונות כזביות, להעלותם בתפלתו לאמונה אמיתית שהיא התפלה, ולקבע בלבם אמונה שלמה: ולתקן את לב המחקרים החכמי פילוסופיא, שיוכל לבם להכיל את שכלם, שלא יחטיא אותם, בבחינת: "בלבי צפנתי" וכו' וזה נעשה על-ידי כונת הלב שבתפלה, מתקן את לבם: ולהפך כל הבזיונות והחרפות, להפך לכבוד כי כשאדם עומד בהיכל המלך, ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין רואה שום דבר, אלא את המלך רואה בודאי כששומע איזהו חרפה ובזוי, הוא מפרש את החרפה והבזוי לפראש של כבוד להמלך כי איך אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך, ויבזה את המלך, אלא בודאי אלו דברים הם דבורי כבוד ומתבונן בהדבורים איך לפרש ולצרף אותם, שיתהוו מהם כבוד להמלך ואין לחשב, שמא אלו החרפות עליו נאמרים זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו נתבטל, ואין כאן אלא המלך בעצמו וזהו (תהלים

כ"ט): "ובהיכלו כלו אומר כבוד" כל האמירות, צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד ובשעת התפלה, האדם עומד בהיכל המלך (שם נ"א): "אדני שפתי תפתח", אדני זהו היכל (תקון י"ח דף ל"א): בכן צריך לעשות מכל הבדיונות, צרופי כבוד להמלך: ח. ועל ידי תפלה כתקונו, מתנוצץ אור זכות אבות, בבחינת: 'חלה זכות אבות' [עין בזהר שלח, הנ"ל (באות ב)] וזה נעשה על-ידי תפלות כתקונו, כי חלה זכות אבות, על-ידי: "ויחל משה את" וכו' (שמות ל"ב) על-ידי בחינת תפלה ובאתר דאבות תמן, שכינתא תמן, שהיא בחינת חלה, שהיא גם זאת גם בחינת חלה, שהיא שעור מ"ג ביצים והוא בחינת ירשת ארץ-ישראל, כי זאת המצוה נצטוו שיעשו תכף, כמו שכתוב (במדבר ט"ו): "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה" (עין ספרי והובא בפירש"י שם) כי 'באתר דאבהו תמן, שכינתא תמן' דהיא בחינת חלה, היא ארץ ישראל ועל ידי בחינת ארץ ישראל, לא די שנצול מרע עין של רשעים, אלא גם רואה בהם, מה שהם רצו לראות בו (עין תהלים עג) שהשיגו יותר ממה שהתאוו ועכשו על ידי "ויחל", על ידי חלה זכות אבות, על ידי חלה תרומה, על ידי ארץ ישראל, נעשה לבם, "תוחלת ממשכה מחלת לב" (משלי י"ג): וזהו, (תהלים ל"ז) "קוה אל ה' ושמר דרכו" זה בחינת תקון התפלה, בחינת דריכת הקשת, בחינת התפלה והן תלת גונון דקשת, שהם אור האבות המתנוצץ כנ"ל על ידי זה, "וירומקו לרשת ארץ", זהו בחינת ארץ ישראל ועל ידי זה, "בהכרת רשעים תראה", בחינת: "שב לימיני" וכו' כנ"ל: וזהו: "שכן ארץ ורעה אמונה" (תהלים שם) על-ידי אמונה, שהיא התפלה, על-ידי זה בא לבחינת ארץ ישראל:

^ט כן כתב רבי נחמן בליקוטי מוהר"ן תורה נג, וז"ל:

עקר הולדה תלוי בה"א, בבחינת (בראשית מ"ז): "הא לכם זרע" ואברהם ושרה לא הולידו, עד שהגיעו לה"א הזאת (עין זוהר חדש שיר השירים ע"פ "נאו לחייר") כי עקר הולדה על-ידי הדעת, בבחינת (שם ד): "וידע אדם" וכו', 'וקטן אינו מוליד' (סנהדרין ס"ח): ועקר הדעת, הינו שישתמש בדעתו, הינו שיוציא את שכלו מכח אל הפעל כי גם לקטן יש דעת, אבל אצל הקטן עדין הדעת בכח ולא בפעל, כי לא השתמש בדעתו, ולא הוציא אותו מכח אל הפעל ומי שהוא שלם בדעתו, שהוציא אותו מכח אל הפעל, והשיג בדעתו מה שאפשר לדעת האדם לדעת השם יתברך, אלא חמשה דברים כמובא ואז דעתו יונק מדעת השם יתברך, שהיא בחינת ה"א, ואז מוליד: ולהשלים את דעתו, שיהא שלם בדעת, אי אפשר אלא על-ידי עסק שעוסק עם בני אדם לקרבם לעבודת השם יתברך, על-ידי זה נשלם דעתו כי הם מחדדין דעתו, בבחינות 'ומתלמידי יותר מכלן' (מכות י) ובשביל זה תלמידים נקראים בנים (ספרי פרשת ואתחנן על-פסוק ושננתם לבניה), כי על ידם בא ההולדה: ובשביל זה אברהם ושרה טרחו את עצמן לגיר גרים, כי על-ידי זה השלימו דעתם, ונתקברו לה"א הזאת, הינו לדעת השם יתברך, וזכו לבנים כי על-ידי גרים נתגדל דעתם, בבחינת 'ומתלמידי יותר מכלם': אבל מי שאין שלם בדעתו, והוא רחוק מדעת האדם, כל שכן מדעת השם יתברך, שהוא בחינת ה"א, ואזי הוא קטן ואין מוליד: וזה הטעם שהצדיקים מיגיעים את עצמן, ורודפים אחר בני אדם לקרבם לעבודתו יתברך אין זה כדי

להרבות כבודם, חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם, בבחינות 'ומתלמידי יותר מכלם':
ובשביל זה ביד הצדיקים לפקד עקרות, כי הם שלמים בדעת, וקרובים לדעת עליון ואין בין
דעתם לדעת השם יתברך אלא חמשה דברים כנ"ל וחמשה דברים, היא היא דעת השם
יתברך שמשם ההולדה: וזה (ברכות נ"ז): 'שלשה דברים מרחיבין דעתו של אדם, אשה
נאה, ודירה, וכלים' אשה, הינו החמר מכנה בשם אשה שיהא לו חמר ממזג במזג השנה,
שיהא ראוי לקבל שכל: ודירה נאה, הינו היראה, כמאמר (שבת ל"א): 'חבל על מאן דלית
לה דרתא', כי צריך שיהא יראת חטאו קודמת לחכמתו (אבות פ"ג) וכלים, הינו
תלמידים הגונים שיקבלו ממנו וכשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא לשלמות הדעת: ואלו הן
חמשה דברים שנבדל מדעו מן מדענו הראשון, שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות, ואין
רבו במדעו: השני, יודע הדברים קדם המקצאם, אפלו כשאין להם הנהייה כלל: והשלישי,
שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית: והרביעי, שאין שני בידעתו ואין שני כשודע
הדבר בכת, ואחר-כך שב פעל: והחמישי שידיעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו: (עד כאן
לשונו, זכרונו לברכה): (והא לך נסחא שניה שכתבתי בעצמי קצת מזה כפי מה ששמעתי
וזהו): כשאדם זוכה לשלמות הדעת, הינו שזוכה לדעת שאי אפשר לאדם לידע יותר, אדי
יש הפרש בין דעת האדם בשלמותו, לדעת השם יתברך, בחמש בחינות והם מפרשים
בספרים וצריך האדם להשתדל שייגיע לשלמות הדעת, מה שאי אפשר לאדם לידע יותר
ולא יהיה הפרש בין דעתו לדעת השם יתברך, רק בחמשה דברים אלו שאלו חמשה
דברים אי אפשר לשכל אנושי לדעת, אם לא מי שהוא למעלה ממין אנושיאך לזכות
לשלמות הדעת, הוא על-ידי גרים, כמו שאמרו רבותינו, זכרונו לברכה: 'הרבה למדתי
מרבתי, ומתלמידי יותר מכלם' כי על-ידי שכל אחד מקשה ושואל, כי כל אחד יש לו
מניעה לעבודת השם יתברך, וצריך להשיב לכל אחד על שאלתו, על-ידי-זה נשלם דעתו
ועל-ידי-זה זוכה לבנים כי קטן אינו מוליד, כי אין לו דעת השלם אך כשזוכה לדעת השלם,
זוכה לבנים ועל כן באברהם שהוא היה מגיר אנשים, ושרה מגירת נשים (בראשית רבה
פרשה ל"ט), על-ידי זה זכה לשלמות הדעת, שלא היה הפרש בין דעתו לדעת השם
יתברך, אלא אלו החמשה דברים, ועל-ידי-זה זכה להה"א הנ"ל ועל-כן 'אברהם אינו מוליד
אברהם מוליד' (שם פרשה מ"ד), כי על-ידי שלמות הדעת, שהוא בחינת ה"א, זכה
להוליד: עכ"ל.

'רמ"ד וואלי, ספר הליקוטים א', עמוד לה וז"ל:

מה שיותר יקר יש לו קליפה יותר גדולה וקשה. כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, כי לפום
גמלא שיחנא, וסודו כידוע בענין התלבשות האברים אבר לעומת אבר באדם בליעל, מפני
חטאו של אדם הראשון. והנה ז"ס שאומות העולם אין להם כל כך יצה"ר שמתגבר עליהם
כאומה הקדושה, ואם חוטאים, הוא לפי טבעם, ולא באונס המכריחם כשם שהוא אל
האומה הקדושה. וגם ז"ס קליפתו של עמלק שהיא היותר קשה ועכורה, מפני שהיא קליפת
הגבורה, והגבורות הם יותר יקרים מן החסדים, כי החסד כסף והגבורה זהב. גם תראה
בעלמא בכל מיני פירות כי אותם הפירות שיש להם טעם יותר טוב ויקר יש להם גם כן

קליפה יותר גסה וקשה, כי הטבע משמרם הרבה ולפי חיבתם היא קליפתם, וסודו כמו שפירשנו. גם תראה לפי הסוד הנזכר כי אותם הפירות שיש להם קליפה יותר גסה וקשה הטוב שבהם מועט הוא, ואותם שיש להם קליפה רכה ודקה הטוב שבהם מרובה אבל אינו מוטעם כמו שפירשנו, והטעם כי הראשונים הם מצד הגבורה והטוב שבה מועט אבל הוא יקר הערך יותר מן השניים שהם מצד החסד והטוב שבו מרובה ואינו יקר כמו שידענו שהחסד נקרא סוד ההר הגדול, והגבורה סוד ההר הקטון. גם ז"ס שאותם האנשים שהם מצד החסד אוכלים הרבה ומכל מיני המאכלים ואינם להוטים אחר תיקון המאכלים, וההפך לאותם שהם מצד הגבורה שאוכלים קימעא והם להוטים הרבה אחר תיקון המאכלים כלומר שבוררים לאכול מעט ויפה והוא סוד מ"ש יצחק אבינו שהוא סוד הגבורה לעשו בנו "עשה לי מטעמים כאשר אהבתי", ומילת "מטעמים" ר"ל המאכלים מתוקנים הרבה שיטעמו לאכול, ולא שהיה להוט אחר גרונו לאכול הרבה כאחד, עכ"ל.

^א שערי קדושה, חלק א' שער ב', וז"ל:

יסוד האש ממנו נמשכת הגאווה הנקראת גסות הרוח להיות היסוד הקל וגבוה מכולם. ובכללה הכעס, כי מפני הגאווה מתכעס האדם כשאין עושים רצונו, ואילו היה שפל רוח ומכיר חסרונו לא היה מתכעס כלל, נמצא כי הגאווה והכעס מדה אחת הם. ותולדותיהם שלוש. הקפדנות בליבו כי לולא הגאווה לא היה מקפיד בליבו, כענין שביארנו בענין הכעס ובקשת השררה והכבוד להתגאות על הבריות. והשנאה לזולתו על היותו גדול ממנו, וזה ענף מהגאווה גם כן. עכ"ל.

^ב ליקוטי מהר"ן תורה קנד, וז"ל:

דע, כי יש יראות נפולות וכל היסורין והדינים שיש לאדם, כלם הם מהיראות הנפולות שגפלו לתוך זה הדבר שהוא מתפחד ויש לו יסורין ממנו (שבת ע"ז): חמש אימות אימת חלש על הגבור, שאף שהוא נגד הטבע, שהגבור יפחד מהחלש, אך שהוא ממת היראה העליונה שגפלה ונתלבשה באלו הדברים ועל כן הם במספר חמש, כנגד חמש גבורות, שהם חמש אותיות מנצפ"ה כפולים וצריך להעלות היראות הנפולות, לשרשם למקומם ומקום היראה היא בלב, כמו שפרש רש"י: דבר המסור ללב של אדם נאמר בו "ויראת" (קדושים יט) והיראה צריכה להיות עם דעת, כי בלא דעת נאמר (איוב ד): "הלא יראתך כסלתך" והדעת צריכה להיות בלב, כי גם עכו"ם יש לו דעת, אך הוא בלא לב (דברים ד): "וידעת היום והשבות אל לבבך", כמו שכתוב (שם כ"ט): "ולא נתן לכם לב לדעת" דיקא וכשמחבר הדעת שבלב עם היראה ששרשה ומקומה בלב, אזי נאמר (משלי ב): "אז תבין יראת ה' וידעת אלקים תמצא": והנה כתיב (שם כ"ט): "מלך במשפט יעמיד ארץ", הינו על-ידי משפט מעמיד ומעלה היראה, שהיא בחינת ארץ, כמו שכתוב (תהלים ע"ו): "ארץ יראה" ומשפט, הוא מה שהאדם שופט ודן עצמו על כל דבר ודבר שעושה, טרם שידינו אותו למעלה ועל-ידי מה שהוא בעצמו שופט את עצמו נצול מדין שלמעלה, כי כשיש דין

למטה אין דין למעלה' (מדַרְשׁ רַבָּה שׁוֹפְטִים פְּרָשָׁה ה') וְכִיּוֹן שְׂאִין עֲלֵיו דִּין אִין צְרִיכָה הִירָאָה לִפְל וְלִהֲתַלְבֵּשׁ לְמִטָּה, וְאִין צְרִיךְ לִירָא מִשׁוּם דְּבַר, וְאִין לֹא רַק יִרְאָה הָעֲלִיּוֹנָה, יִרְאָת הַרְוּמֹת: (עֵין כָּל זֶה לְעֵיל בְּהַתְּוָרָה, מִי שְׁרוּצָה לְטַעַם טַעַם אֹר הַגְּנוּז, בְּסִימָן ט"ו, שֵׁם מְבָאָר כָּל זֶה בְּאַרְיֹכוֹת):

^ג לִיקוּטֵי מַהֲר"ן תּוֹרָה רְטו, וז"ל:

דַּע שְׂיֵשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה מִיְּבֵי פְדִיּוֹנוֹת, כִּי יֵשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינִים (עֵין אַד"ר נִשְׂא קְלו: וּבַאד"ז רַצְג), וְכַנְגֵד כָּל בֵּית-דִּין וּבֵית-דִּין יֵשׁ פְּדִיּוֹן מִיְּחַד לְהַמְתִּיק הַדִּין שְׂיֵשׁ שָׁם, עַל-כֵּן לְפַעֲמִים אֵינוֹ מוֹעִיל הַפְּדִיּוֹן שְׁעוֹשִׁין, כִּי לֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹדֵעַ כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה פְדִיּוֹנוֹת, וְאֶפְלוּ אִם יוֹדֵעַ אוֹתָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּלָם, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה הַפְּדִיּוֹן הַמִּיְּחַד לְאוֹתוֹ הַדִּין, עַל-יְדֵי-זֶה אֵינוֹ מוֹעִיל אַךְ דַּע, שְׂיֵשׁ פְּדִיּוֹן אֶחָד שְׁכוֹלֵל אֶת כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינֵי, וְיִכּוֹל לְהַמְתִּיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי-דִינִים, וְלִזְהַ הַפְּדִיּוֹן צְרִיךְ עֵת רְצוֹן, בְּחִינַת הַתְּגִלוֹת מִצַּח הַרְצוֹן, כְּמוֹ בְּשִׁבְתָּ בְּמִנְחָה, בְּחִינַת: "וְאֶנִּי תִפְלְתִי וְכוּ", עֵת רְצוֹן" וְכוּ' (תְּהִלִּים ט"ט) אַךְ אֶפְלוּ הַצְּדִיקִים, לֹא כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ זֶה הַפְּדִיּוֹן, וְלֹא נִמְצָא כִּי-אִם חַד בְּדָרָא שְׂיֵדַע זֶה הַפְּדִיּוֹן, וְפַעֲמִים אֶפְלוּ כְּשֶׁזֶה הַצְּדִיק עוֹשֶׂה פְּדִיּוֹן, אַךְ-עַל-פִּי-כֵן אֵינוֹ מוֹעִיל, וְזֶה מִחֲמַת כִּי גַם לְמַעַלָּה תְּאָבִים מְאֹד לְפְדִיּוֹן כְּזֶה, כִּי לֹא בְּכָל פַּעַם בָּא לְהֵם מִלְּמַטָּה פְּדִיּוֹן כְּזֶה, שְׂיִיכַל לְהַמְתִּיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי-דִינֵי בְּבֵת-אֶחָת, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁבָּא לְהֵם זֹאת הַהִמְתָּקָה הֵם מְשַׁתְּמָשִׁים עִמָּה לְצַרְךָ דְּבַר אַחַר, דְּהֵינּוּ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הַפְּדִיּוֹן וְהַהִמְתָּקָה, נַעֲשִׂין גְּרִים, כִּי 'כָּל זְמַן שְׂיֵשׁ עֲכוּ"ם בְּעוֹלָם חֲרוֹן אַף בְּעוֹלָם' (סְפָרִי פ'ר' רֵאָה) וְכִשְׁמַמְתִּיקוּן הַדִּין וְהַחֲרוֹן אַף, נִמְתַּק הָעֲכוּ"ם וְנַעֲשִׂין גְּרִים וְזֶה הִיָּה עֲבוּדַת מִשֶּׁה רַבְּנוּ, עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם, כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְגַם לְאַחַר מוֹתוֹ, כִּי הִשְׁתַּדֵּל לְקָרֵב הָעָרֵב רַב כְּדִי לַעֲשׂוֹת גְּרִים, וְגַם בְּמוֹתוֹ נִקְבַּר מוֹל בֵּית פְּעוֹר, כְּדִי לְהַמְתִּיק הָעֲכוּ"ם כְּדִי שְׂיִהְיוּ נַעֲשִׂין גְּרִים וְעַל כֵּן נִסְתַּלַּק בְּשִׁבְתָּ בְּמִנְחָה, שְׂאָז הוּא עֵת רְצוֹן כְּדִי לְהַמְתִּיק כָּל הָעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּתֵי דִינִים כְּכ"ל, כְּדִי לַעֲשׂוֹת גְּרִים, כִּי כָּל עֲבוּדַת מִשֶּׁה, לְהַמְתִּיק הַחֲרוֹן אַף שֶׁל הָעֲכוּ"ם לְרְצוֹן, וְעַל-כֵּן מִשֶּׁה עוֹמֵד בֵּין שְׂמַד לְרְצוֹן: כִּי מִסְפָּר מִשֶּׁה הוּא מְמַצֵּעַ, בֵּין מִסְפָּר שְׂמַד לְמִסְפָּר רְצוֹן כִּי הוּא עוֹמֵד תְּמִיד לְהַמְתִּיק הַשְּׂמַד לְהַפְּכָה לְרְצוֹן כְּכ"ל: וְעַל כֵּן מְצִינוּ בְּמִדְרָשׁ שְׂרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל (עֵין בְּרֵאשִׁית רַבָּה וַיֵּצֵא פְּרָשָׁה ע' וּבְמִדְרָשׁ רַבָּה קֵהֶלֶת) גִּיר גְּרִים, וְזֶה מִחֲמַת שֶׁהִיָּה גְּלוּל בְּנוֹ שֶׁל מִשֶּׁה, כִּי עֲלֵיו נֹאמַר: "וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר" כְּמוֹבָא (מִדְרָשׁ רַבָּה בְּמִדְרָב פְּרָשָׁה י"ט): וְעַל-כֵּן בְּכַח זֶה גִּיר גְּרִים: וְכֵן יִתְרוֹ מִחֲמַת שֶׁהִיָּה חוֹתֵן מִשֶּׁה עַל-יְדֵי-זֶה נִתְּגִיר כְּמוֹ שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת י"ח): "וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ חוֹתֵן מִשֶּׁה", כִּי מִחֲמַת שֶׁהִיָּה חוֹתֵן מִשֶּׁה, זֶה גְּרָם לוֹ שֶׁשְׂמַע וְנִתְּגִיר, כִּי כָּל עֲבוּדַת מִשֶּׁה בְּחַיָּיו וְעַכְשָׁו לְאַחַר מוֹתוֹ, הוּא רַק לַעֲשׂוֹת גְּרִים כְּכ"ל:

^ד לִיקוּטֵי מַהֲר"ן תְּנִינָא תּוֹרָה עַז:

דַּע, שְׂכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֶפְלוּ צְדִיק גָּדוֹל, צְרִיךְ שְׂיִהְיָה לוֹ אֵיזָה צַעַר בְּכָל יוֹם, וְגַם מִי שְׂדַעְתּוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה, צַעְרוֹ גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, בְּבְחִינַת (קֵהֶלֶת א'): "וְיוֹסִיף דַּעַת יוֹסִיף מְכָאוּב"

וההמתקה הוא על-ידי אכילה בקדשה וביראת-שמים, הינו, שעל-ידי אכילה בקדשה, על-ידי-זה נעשה המתקה, שלא יתגבר הצער ביותר, חס ושלום, וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער, חס ושלום, השתלשלות אל הסטרא-אחרא, שהיא דין קשה, חס ושלום. ועל-ידי-זה, הינו על-ידי אכילה בקדשה, שעל-ידי-זה נעשה ההמתקה כנ"ל, על-ידי-זה נעשה הפה בבחינת קומת אדם, בבחינת (שמות ד): "מי שם פה לאדם", הינו שעושה ומשים הפה לבחינת קומת אדם כי מי שאין אכילתו בקדשה, חס ושלום, אזי פיו הוא בחינת בעל-חי מממש, אבל כשאוכל בקדשה, אזי משים את הפה לאדם, שנעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל כי עקר היראה היא באה לאדם בשעת אכילה דיקא, בבחינת (רות ב): "לעת האכל גשי הלם", (כאשר דברנו מזה [במקום אחר] לעיל בסימן ז אות י) - 'אין הלם אלא מלכות' (זבחים קב), שהיא בחינת יראה, כמו שאמרו (אבות פ"ק ג): 'אלמלא מוראה של מלכות' נמצא שבשעת אכילה אזי באה היראה להאדם, (וכמבאר במאמר 'ויהי מקץ-כי מרחמם ונהגם', שעקר האכילה והפרנסה נמשכת מבחינת מלכות, שהיא בחינת יראה, עין שם הוי"ב) ועל-כן כשאוכל בקדשה וממשיך על עצמו היראה הבאה לו בשעת אכילה, דהינו שאוכל עם יראת-שמים בקדשה ובטהרה כראוי, אזי הוא מכניס את בחינת המלכות, שהיא בחינת היראה כנ"ל, לתוך הפה, ואזי נעשה מהפה בחינת קומת אדם, בבחינת: "מי שם פה לאדם" כנ"ל כי כשאינו אוכל בקדשה וביראת-שמים, אזי היראה הבאה בשעת אכילה כנ"ל, היא עומדת מרחוק ואינה נכנסת בו, אבל כשאוכל בקדשה וביראה, דהינו שממשיך על עצמו היראה קדושה הנ"ל, אזי נכנס בחינת היראה מלכות בפיו, ונעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל ובשכר זה, שאוכל בקדשה וביראת-שמים ועושה מהפה קומת אדם, על-ידי- זה זוכה לעליה יותר גדולה, שנתעלה בחינת קומת אדם הנ"ל ונעשה בחינת אדם העליון, בבחינת (יחזקאל א): "ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה" (עיין זוהר פנחס רכה); שזה בחינת אדם העליון, בחינת: 'שכינה מדברת מתוך גרונו', בחינת: "אדני שפתי תפתח", שבפתיחת פיו הוא בחינת אדני, בחינת 'שכינה מדברת מתוך גרונו' הינו כי כשעושה מהפה בחינת קומת אדם, אזי הוא בגדר מדבר, כי גדר האדם הוא הדבור, אבל אחר-כך זוכה שנתעלה הפה בבחינת אדם העליון, הינו בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: 'אדני שפתי תפתח', כנ"ל: ומה שנמתק הצער על-ידי אכילה בקדשה-כי דע, כי זאת ההשתלשלות, שנשתלשל ובא צער יותר גדול למי שהוא בר-דעת, בבחינת: "יוסיף דעת יוסיף מכאוב", כנ"ל ולכאורה קשה: מפני מה יהיה כך, שמי שמוסיף דעת יוסיף צער, חס ושלום, אך דע, כי זה בחינת מעברתא של תפלין, כי "ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קי"א), 'ואם אין יראה אין חכמה' (אבות פ"ק ג), ועל-כן כל מי שזוכה לאיזה חכמה ודעת, עובר עליו יראה גם-כן, כי זה תלוי בזה כנ"ל. וזה בחינת מעברתא של תפלין כי תפלין הם בחינת מחין, והרצועה היא בחינת יראה, כי רצועה בינא היא יראה נפולה (הקדמת הזהר דף יא:), וכן היראה דקדשה היא גם-כן בחינת רצועה דקדשה וזה בחינת הרצועה שעוברת בתוך המעברתא של תפלין, הינו שהרצועה שהיא היראה, היא עוברת בתוך המחין והתפלין, כי "ראשית חכמה יראת ה'", כנ"ל ועל-כן כל איש ישראל שזוכה בכל יום לבחינת מחין, בחינת תפלין, עובר עליו יראה גם-כן, בבחינת הרצועה שעוברת במעברתא של תפלין, ומזה נשתלשל ובא לכל אחד איזה צער בכל יום.

וְכָל מִי שֶׁדַּעַתוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה, צָעָרוּ יוֹתֵר גְּדוֹל, כִּי הִצְעַר נִשְׁתַּלְשֵׁל מִן הַיְרָאָה, וְהַיְרָאָה הִיא כְּפִי הַמַּחַ וְהַדַּעַת כִּנ"ל וַיֵּשׁ צָעַר שֶׁבֵּא מִיְרָאָה דַּקְדָּשָׁה, אֲבָל יֵשׁ שֶׁנִּשְׁתַּלְשֵׁל, חֵס וְשִׁלּוּם, עַד שֶׁבֵּא הִצְעַר מִבְּחִינַת יְרֵאוֹת הַנְּפֹלוֹת, רְצוּעָה בִּישָׂא וְאֶפְלוּ בַר יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁאִינּוּ זֹכָה, אֲזִי, חֵס וְשִׁלּוּם, יֵשׁ לוֹ צָעַר מִרְצוּעָה בִּישָׂא, חֵס וְשִׁלּוּם אֲבָל עַל-יְדֵי אֲכִילָה בַּקְדָּשָׁה, שְׂאוּכָל בַּקְדָּשָׁה וּמִמְשִׁיךְ עָלָיו הַיְרָאָה דַּקְדָּשָׁה בְּשַׁעַת הָאֲכִילָה, שֶׁבֵּאָה וְנִגְשֶׁת אֵלָיו אֲז כִּנ"ל, אֲזִי עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מִמְתִּיק הִצְעַר וְהַדִּין הֵבֵא מִרְצוּעָה בִּישָׂא, חֵס וְשִׁלּוּם, כִּי הוּא מִמְשִׁיךְ עָלָיו הַיְרָאָה דַּקְדָּשָׁה, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עוֹלִין וְנִמְתָּקִין הַיְרֵאוֹת הַנְּפֹלוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת רְצוּעָה בִּישָׂא, חֵס וְשִׁלּוּם: זֶה בְּחִינַת מֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה: רְצוּעָה הַיְתֵה יוֹצֵאָה מִחֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְחֶלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, וְעַל זֶה הָיָה אוֹתוֹ צָדִיק מְצַטְעַר בְּכָל יוֹם, וּבִקְשָׁה לְבַלְעָה, וְזָכָה וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְיָנָה (מִגְלָה כו) בְּנֵימִין הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת, בְּחִינַת מַחִין תְּפִלִּין כִּי 'בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּחֶלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין' (סִפְרֵי פָרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה וּבְרַש"י שָׁם, יוֹמָא יב, סוּטָה לז, זְבָחִים נג קיח), וּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ הוּא בְּחִינַת הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת לג) 'כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעָה, כְּאִלוֹ נִבְנָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ בְּיָמָיו', כִּי דַּעָה נִתֵּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, וּבֵית-הַמִּקְדָּשׁ נִתֵּן בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וְכוּ'. יְהוּדָה הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת יְרָאָה וְזֶהוּ רְצוּעָה-הַיְנִי רְצוּעָה הַנ"ל, בְּחִינַת יְרָאָה, בְּחִינַת רְצוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין שִׁיּוּצֵאָת מִחֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה לְחֶלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין-הַיְנִי כִּי הַרְצוּעָה בָּאָה מִבְּחִינַת חֶלְקוֹ שֶׁל יְהוּדָה, מִבְּחִינַת יְרָאָה, וְנִכְנָסֶת בְּחֶלְקוֹ שֶׁל בְּנֵימִין, הַיְנִי בְּתוֹךְ הַתְּפִלִּין מַחִין, בְּבְחִינַת רְצוּעָה הַעוֹבְרַת בְּהַמַּעְבְּרָתָא שֶׁל תְּפִלִּין כִּנ"ל. וְעַל זֶה הָיָה אוֹתוֹ צָדִיק מְצַטְעַר בְּכָל יוֹם-כִּי מִזֹּאת הַרְצוּעָה בָּא הִצְעַר בְּכָל יוֹם לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וּבִפְרָט לְהַצְדִּיק-שֶׁדַּעַתוֹ יוֹתֵר גְּדוֹלָה כִּנ"ל וְזֶהוּ: וּבִקְשָׁה לְבַלְעוֹ-הַיְנִי שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׁ תְּמִיד לְתַקֵּן וְלְהַמְתִּיק הִצְעַר, הֵבֵא מִרְצוּעָה הַנ"ל עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה כִּנ"ל וְזָכָה וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְיָנָה-הַיְנִי שֶׁזָּכָה לְהַמְתִּיק הִצְעַר עַל-יְדֵי הָאֲכִילָה בַּקְדָּשָׁה וּבִיְרֵאוֹת-שָׁמַיִם כִּנ"ל, וְעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְיָנָה, הַיְנִי שֶׁנַּעֲשֶׂה הִפָּה בְּבְחִינַת קוֹמַת אָדָם וְזֶה בְּחִינַת אֲשֶׁפִיזָא, כִּי רַבִּי יוֹסִי בַר אֶסְיִן (עַרְוֵבִין נג:) כִּד הוּי מְשַׁתְּעִי בְּלִשׁוֹן חֲכָמָה, הוּי אָמַר עַל אֲשֶׁפִיזָא: גָּבַר פּוּם דִּין הַיְנִי: 'אִישׁ פִּי זֶה' כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י שָׁם, וְזֶה בְּחִינַת: "מִי שָׁם פָּה לְאָדָם", שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהִפָּה קוֹמַת אָדָם הַיְנִי בְּחִינַת אִישׁ פִּי זֶה שֶׁנַּעֲשֶׂה מֵהִפָּה בְּחִינַת אִישׁ, בְּחִינַת קוֹמַת אָדָם כִּנ"ל וְזֶהוּ: 'וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְיָנָה', כִּי עַל-יְדֵי הַמְתָּקָה הַנ"ל עַל-יְדֵי אֲכִילָה בַּקְדָּשָׁה כִּנ"ל, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זֹכָה לַעֲשׂוֹת מֵהִפָּה בְּחִינַת אָדָם כִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכָה אַחֵר-כֵּךְ לְבְּחִינַת אָדָם הַעֲלִיּוֹן, בְּחִינַת: 'שִׁכְיָנָה מְדַבֵּרַת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ' וְזֶהוּ: 'וְנַעֲשֶׂה אֲשֶׁפִיזְכֵן לְשִׁכְיָנָה', שֶׁזָּכָה לְבְּחִינַת: 'שִׁכְיָנָה מְדַבֵּרַת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ' כִּנ"ל:

¹ בליקוטי מהר"ן תורה ל"ד, וז"ל:

וּכְשֶׁהֲלַב, הַיְנִי בְּחִינַת יְאוּ, בְּחִינַת לוֹחוֹת, הוּא מְשַׁקֵּעַ בְּאֵהְבוֹת רְעוֹת הַיְנִי חֲרָפוֹת וּבְזִיּוֹנוֹת, הַנִּקְרָא עֲרַלַת לַב (דְּבָרִים י') אֲזִי הוּא בְּבְחִינַת שִׁבְרֵי לוֹחוֹת וְחֲרָפָה הוּא בְּחִינַת עֲרָלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרַאשִׁית ל"ד): "לֹא נוֹכַל לְתַת אֶת אַחוֹתֵינוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עֲרָלָה כִּי חֲרָפָה הוּא לָנוּ" וְהוּא בְּחִינַת אֵהְבָה נְפֹלָה וְשִׁבּוּרָה, כִּי יְדוּעַ שֶׁהַיְצָר הָרַע וְהַקְּלִפּוֹת נִתְהַיֵּם מִן שְׁבִירַת כָּלִים

(בהיכל הנקדים שער שבירת הכלים פרק ג'): כי שבירת כלי החסד נפלו אל בינה דבריא, הינו בינה לבא (פתח אליהו) והאור החסד נשאר ביסוד דאצילות, שהוא בחינת (משלי י): "צדיק יסוד עולם" נמצא שאהבות רעות באים משבירת כלי החסד, וזה שתרגם אנקלוס: "כי חרפה היא לנו", 'ארי חסודא היא לנא' כי החרפה, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות, נעשה משבירת כלי החסד כי זה נראה בחוש, ש"על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י) אפלו אם אחד פושע נגד חברו, אזי אינו מחרפהו, כי האהבה מכסה על כל פשעים וכשמתקלקל ברית האהבה ביניהם, הינו בחינת שבירת כלי החסד, אזי מחרפהו, כי החרפה הוא משבירת כלי החסד כנ"ל. וכשהלב הוא משקע בחרפה, הינו בערלת לב, בחינת שבירי לוחות, הינו "חרפה שברה לבי" וכשמשקש הלב, הינו בחינת ואו כנ"ל (הואו כנגד ז"א, שבו מושרש היסוד, וז"א כנגד הרוח, והרוח שורה בלב, לכן הלב נמצא בז"א, ולכן גם הלב בחי' ואו), להייד, הינו נקדה (ר"ל לבחי' חכמה, כי אות יו"ד בהוי"ה כנגד החכמה), שהוא בחינת צדיק ששם האור האהבה הקדושה שורה (כי בחי' חכמה כנגד אהבה רבה, ר"ל אהבה התלויה בדבר, והכתר בחי' אהבת עולם, ור"ל ששורש של האהבה – מידת החסד, נמצא בחכמה), כי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות (ולכן האדם שרוצה לתקן את האהבות הנפולות, צריך לקבל מהצדיק שמעליו, שהוא בבחי' יסוד ביחס אליו, כי הצדיק משפיע אליו ע"י היסוד שלו. וצדיק זה מעביר לו את החכמה שלו – ר"ל את האהבה רבה – שתלויה בדבר, וע"י זה...) אזי נתבטל האהבות רעות, הינו החרפות, הינו ערלת לב כי הצדיק שהוא (ביחס למקבל בבחי' נקדה (חכמה – אהבה רבה), ששם (בחכמה) שורה האהבה הקדושה, (אז הצדיק) יאיר להואו (של מי שרוצה לתקן האהבות הנפולות) שהוא בחינת לב (בינה – רגש) ונתבטל החרפה, הינו ערלת לב כי על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה: וזהו שאמרו חז"ל (נדרים ל"ב): בקש הקדוש-ברוך-הוא להוציא כהנה משם, ובשביל שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום, נטלה משם ונתנה לאברהם, שנאמר: "אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק": וזהו כשהקדוש-ברוך-הוא נתן הכהנה לפינחס, אמר: "הנני נותן לו את בריתי שלום" (במדבר כ"ה) כי הכהנה היא בחינת אהבה (בחסד), הוא אברהם, שורה (החסד) במקום ברית שלום (במקום היסוד באצ' כנ"ל), הינו צדיק יסוד עולם:

נמצא שצריך כל אחד לדבר בינו לבין קונו (שהוא בחי' יוד – חכמה, ביחס אליו), כדי שיאיר בחינת נקדה, בחינת: "פי ידבר חכמות", להואו, שהוא בחינת: "והגות לבי תבונות" ועל-ידי-זה נתבטל ערלת לבו, הינו חרפות, הינו אהבות רעות. וגם צריך כל אדם לדבר עם חברו ביראת שמים, כדי לקבל התעוררות בלבו מהנקדה שיש בחברו יותר ממנו, כמו שכתוב: "ומקבלין דין מן דין" כי בזה הבחינה שיש בחברו יותר ממנו, זאת הבחינה הוא בחינת נקדה ושם בהנקדה הזאת, שורה האהבה הנקרא כהן והנקדה הזאת, הוא בחינת

צדיק לגבי חֲבֵרוֹ וְהִנְקָדָהּ הַזֹּאת, מֵאִיר לְלֵב חֲבֵרוֹ, הַנִּקְרָא וְאוּ: וְכָל הַנְּקָדוֹת הַלְלוּ, הֵינּוּ הַנְּקָדָה הַנִּקְרָא פִּי יִדְבֵר חֲכָמוֹת, וְגַם הַנְּקָדָה שֵׁישׁ בְּכָל אֶחָד מֵהַ שְׁאִין בְּחֲבֵרוֹ הֵם עֲנָפִים לְהַצְדִּיק, שֶׁהוּא נִקְדָּה כְּלִיּוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל מִתְחִלָּה מֵהַצְדִּיק, וְאַחֲרֵי כֵן יִקְבְּלוּ דִין מִן דִּין, וְכָל אֶחָד יִקְבֹּל מִנֶּה וּבֵה וְעַל-יְדֵי שְׁלֹשָׁה בְּחִינוֹת אֵלּוּ, נִתְבַטֵּל הַחֲרָפוֹת, הֵינּוּ עָרְלַת לֵב, הֵינּוּ אֶהְבוֹת רְעוֹת וְזֶהוּ: "עַל כָּל פְּשָׁעִים תִּכְסֶה אֶהְבָּה", כִּי שֵׁם שׁוֹרָה אֶהְבָּה הַקְדוּשָׁה: וְזֶהוּ כְּשֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף הַצְדִּיק, אָמְרָה רַחֵל: "אֶסַּף אֶלְקִים אֶת חֲרָפְתִּי" (בְּרֵאשִׁית ל') כִּי כְּשֶׁנִּתְגַּלָּה הַנְּקָדָה שֵׁשׁ אֶהְבָּה הַקְדוּשָׁה, אָזִי נִתְבַטֵּל הַחֲרָפוֹת, הֵינּוּ עָרְלַת לֵב, הֵינּוּ אֶהְבוֹת רְעוֹת: זֶה שֶׁכְּתוּב אֶצֶל יוֹסֵף (שֵׁם מֵה): "כִּי פִי הִמְדַּבֵּר אֲלֵיכֶם", וּפְרַשׁ רַש"י: 'כְּפִי כֵן לְבִי' (עֵיין מְגִילָה טז): הֵינּוּ שֶׁהָאִיר הַנְּקָדָה שֶׁלּוֹ, בּוֹאוּ שֶׁלּוֹ שֶׁהָאִיר פִּי יִדְבֵר חֲכָמוֹת, בְּהִגּוֹת לְבִי תְבוּנוֹת(שֵׁם נ): "וַיְדַבֵּר עַל לִבִּים", פֶּרַשׁ רַש"י: 'דְּבָרִים הַמְתִּישְׁבִין עַל הַלֵּב' הֵינּוּ שֶׁהָאִיר הַנְּקָדָה כְּלִיּוֹת שֶׁלּוֹ, בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל: נִמְצָא שֶׁעַל-יְדֵי שְׁלֹשׁ בְּחִינוֹת אֵלּוּ, הֵינּוּ הַתְּקַשְׁרוֹת הַצְדִּיקִים, וְהֵם יֵאִירוּ בּוֹ, כִּי הֵם הַנְּקָדָה כְּלִיּוֹת יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲוֹרוּ אֶת לְבוֹ וְגַם עַל-יְדֵי שִׁדְבָר עִם חֲבֵרוֹ, יִכּוֹל גַּם-כֵּן כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהָאִיר וְלַעֲוֹר לֵב חֲבֵרוֹ וְגַם עַל-יְדֵי עֲצָמוֹ, שֶׁמְדַבֵּר בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, יִכּוֹל גַּם כֵּן לַעֲוֹר אֶת לְבָבוֹ, עַל-יְדֵי פִי יִדְבֵר חֲכָמוֹת וַיִּסִּיר מִמֶּנּוּ עָרְלַת לֵב: וְזֶהוּ פְּרוּשׁ: וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְת כְּהִנִּים, הֵינּוּ בְּחִינַת אֶהְבָּה הַקְדוּשָׁה כִּנ"ל. וְגוֹי קְדוֹשׁ, הֵינּוּ קִדְשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת נִקְדָּה, וְזֶהוּ הוּא בְּחִינַת לֵב כִּנ"ל: עַל-יְדֵי מֵה תְּבוּא לְבְּחִינַת אֶהְבָּה, וְלְבְּחִינַת קִדְשׁ וְאוּ, עַל-יְדֵי אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי מִשָּׁה הוּא נִקְדָּה כְּלִיּוֹת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּתְחִלָּה צְרִיכִין הַכָּל לְקַבֵּל מֵהַנְּקָדָה כְּלִיּוֹת, וְאַחֲרֵי כֵן [צְרִיחַ] כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְהָאִיר בְּחֲבֵרוֹ מֵהַנְּקָדָה שֵׁישׁ בּוֹ, וְגַם יִכּוֹל לְהָאִיר מִנֶּה וּבֵה מֵהַנְּקָדָה שְׁבוּ, שֶׁהוּא "פִּי יִדְבֵר חֲכָמוֹת", לְהוֹאוּ, שֶׁהוּא "וְהִגּוֹת לְבִי תְבוּנוֹת" וְאֶז נִקְרָא גּוֹי קְדוֹשׁ, הֵינּוּ קִדְשׁ וְאוּ שֶׁהַנְּקָדָה מֵאִיר לְהוֹאוּ וְעַל-יְדֵי-זֶה, "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכְת כְּהִנִּים", הֵינּוּ אֶהְבָּה הַקְדוּשָׁה כִּי כְּשֶׁתְּקַבֵּל מִן כָּל הַנְּקָדוֹת הַלְלוּ הֵן מִנֶּה וּבֵה, וְהֵן מֵהַנְּקָדוֹת שֶׁבְּכָל אֶחָד מֵיִשְׂרָאֵל, הֵן מִנְּקָדָה כְּלִיּוֹת שֵׁשׁ אֶצֶל כָּל הַנְּקָדוֹת שׁוֹרָה אֶהְבָּה קְדוּשָׁה, הַנִּקְרָא כְּהֵן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "הִנְנִי נוֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם" וְהַנְּקָדָה הוּא בְּרִית שְׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"עַץ-חַיִּים": שֶׁהָאִיר הַחֲסֵד נִשְׁאָר בִּיסוּד דְּאֶצִּילוֹת: [וְכִשְׁמַדְבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בִּירְאָת שְׁמִים, מְקַבֵּל הַנְּקָדָה שֶׁבְּלֵב חֲבֵרוֹ בְּלִי לְבוּשׁ וְלִפְעָמִים מְקַבֵּל הַנְּקָדָה מִחֲבֵרוֹ עַל-יְדֵי דְבָרִים אַחֲרִים שֶׁמְסַפֵּר עִמּוֹ, כִּי יֵשׁ לִפְעָמִים שִׁיכּוֹלִין לְקַבֵּל אֹר וְהַתְּעוֹרוֹת לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵהַנְּקָדָה שֶׁל חֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי שִׁחַת חֲלִין שֶׁמְדַבְּרִין עִמּוֹ וְאֶז מְקַבְּלִין אֹר הַנְּקָדָה עַל-יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת כִּי לִפְעָמִים צְרִיכָה הַנְּקָדָה לְהַתְּלַבֵּשׁ, וְהִיא מִתְּלַבְּשֶׁת בְּדְבוּרִים אֵלּוּ, וְהוּא מְקַבֵּל מִמֶּנָּה]:

¹ לִיקוּטֵי מוֹהַר"ן תַּיִנוֹא ז, ס"ק זוז"ל:

ו

וְזֶה הַחֲכָם שֶׁזֹּכֵה לְאֵלּוּ הַמְּקִיפִים הַנ"ל, בְּחִינַת שְׁפַע הַכֶּתֶר, הוּא צְרִיחַ שִׁיחָהּ לוֹ בְּחִינַת כָּל, בְּחִינַת (דְּבָרֵי-הַיָּמִים-א כ"ט): "כִּי כָל בְּשָׁמִים וּבְאָרֶץ", וְתַרְגוּמוֹ: 'דְּאֶחָד בְּשָׁמִיא וְאָרֶעָא' (זֶהר בְּרֵאשִׁית ל"א וּבְתַקוֹן כ"ב) הֵינּוּ שִׁיחָהּ אוֹחַז וּמְקִיִּים שְׁנֵי הַעוֹלָמוֹת, עוֹלָם הָעֵלְיוֹן וְעוֹלָם הַתְּחִתּוֹן, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁמִים וְאָרֶץ כִּי הַצְדִּיק וְהַחֲכָם הַנ"ל הוּא צְרִיחַ שִׁיחָהּ אוֹחַז בְּשִׁנְיָהֶם, לְקִיִּים אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבְחִינַת. וְכִי יֵשׁ דְּרִי מַעְלָה וַיֵּשׁ דְּרִי מִטָּה, דְּהֵינּוּ עוֹלָם הָעֵלְיוֹן וְעוֹלָם

התחתון, בחינת שמים וארץ, וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה, שאינם יודעים כלל בידיעתו יתברך, שזה בחינת השגה של מה, בחינת: 'מה חמית מה פשפשת', בחינת: איה מקום כבודו ולהפך: צריך להראות לדרי מטה, שאדרבא, מלא כל הארץ כבודו (ושעיה ו) כי יש שוכני עפר, שהם בני-אדם המונחים במדרגה התחתונה, ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו יתברך, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיץם, בבחינת (שם כ"ו): "הקיצו ורננו שוכני עפר" ולגלות להם שה' עמם, והם סמוכים-אליו יתברך, כי "מלא כל הארץ כבודו" ולחזקם ולעוררם, שלא יהיו מיאשין עצמן, חס ושלום, כי עדין הם אצל השם יתברך וקרובים-אליו, כי "מלא כל הארץ כבודו" כל, שיש להצדיק, בחינת: "כי כל בשמים ובארץ", 'דאחד בשמיא וארעא', הינו שהוא אוחד ומקיים שני העולמות: עולם העליון הוא אוחד ומקיים בבחינת מה, בחינת 'איה מקום כבודו', ועולם התחתון הוא מקיים בבחינת "מלא כל הארץ כבודו" [ועין לקמן (סימן ס"ח), שם מבאר גם כן ענין זה בבאור יותר קצת והכלל-שהצדיק-עקר שלמותו, כשיש לו שני הבחינות הנ"ל, דהינו שידע איך לדבר וללמד ולהאיר בכל אחד ואחד, בדרי מעלה ודרי מטה, בעליונים ובתחתונים, בשמים ובארץ, שהם בחינת גדולים וקטנים, הינו שלה גדולים במעלה, בני עליה, בחינת דרי מעלה, צריך שיהיה כח להצדיק להראות להם ולגלות להם, שעדין אינם יודעים כלל מהשם יתברך, בחינת: 'מה חמית מה פשפשת' וכו' וזה הלמוד וההשגה הוא צריך להאיר ולהכניס בהגדולים במעלה, שהם בחינת דרי מעלה ולהפך, יש בני-אדם שמונחים במדרגה התחתונה מאד, עד שהיו מיאשין את עצמן לגמרי, חס ושלום, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשם יתברך, וכבר אבד נצחם ותוחלתם מה'- צריך הצדיק שיהיה לו כח לעוררם ולהקיץם, שלא יהיו מיאשין עצמן בשום אופן בעולם, יהיה איך שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם, כי עדין ה' עמם ואצלם וקרוב להם, ואפלו בתוך הארץ ממש, אפלו אם נפל לשאול תחתיות, חס ושלום, אף-על-פי-כן שם דיקא נמצא כבודו יתברך, כי "מלא כל הארץ כבודו" וזה בחינת כל, שיש להצדיק וכו', כנ"ל]:

^א עיין בליקוטי מוהר"ן תנינא ז, ס"ק ז, העתקתיו **באות י"ד**.

^ב **מכתב מאלוהו**, ח"א, עמוד 152, וז"ל:

העשיר והעני יחס גומלין להם. העשיר הנותן צדקה מיטיב לעני במה שממלא חסרונו, ואם נותן בסבר פנים יפות מיטיב עינו גם ברוחניות, ומלמדו את הדר כח הנתינה. **אבל המקבל ג"כ מיטיב עם הנותן, במה שנעשה "כלי" להטבתו, היינו שמאפשר עשיית המצווה ע"י הנותן, שאלמלא למקבל אי אפשר למצוה שתיעשה. ומתבאר בזה תשובת רבי עקיבא לטורנוסרופוס, שאף שהקב"ה אוהב עניים אינו מפרנסן, כדי שנזכה בהם אנו (ב"ב י.). ולכוארה תמוה. אבל האמת כמבואר, שהמקבל שותפו של הנותן, ויותר מזה, כאמרם ז"ל: יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית (ויקרא רבה לד, ח). עשיר או עני יהיה? שואלים להקב"ה קודם יצירת הולד (נדה טז:). כי יש שחלקו לעוה"ב (תכליתו) נקנה בנסיונות העוני, ויש בנסיונות העושר. איזהו החלק המעולה? אמרו ז"ל:**

"אם כסף תלוה", הה"ד "יש רעה חולה וגו'" עמד העשיר בנסיונו ועושה צדקות, הרי אוכל ממנו בעוה"ז והקרו קיימת לו לעוה"ב והקב"ה מצילו מדינה של גיהנם וכו'. **עמד העני בנסיונו ואינו מבעט**, נוטל כפליים לעתיד לבא וכו'. הרי שחלק העוני מרובה. וכפליים למה? שכר מצוותיו ושכר יסוריו. ואף שמצוותיו נעשות רק באפן בסיבי, שאינו מבעט, ורק במה שגורם ומאפשר מצות העשיר ונעשה כלי למצוה, מכל מקום שכר הגורם ומצטער יגדל בכפליים לעומת שכר העושה מצוה בעצמו בלי צער. עכ"ל. דיבר הרב באופן מוסתר על תיקון ספירת המלכות, אשר הנסיון שלה היא לקבל את זה שהיא שפלה ורק מקבלת מאחרים, דלה ועניה. ועמידתה בנסיון היא "לא לבעוט", לקבל את מקומה, שהיא עניה ודלה ושפלה. ואמר מפורש שהנסיון של המלכות יותר גדול מאלו שמושרשים בז"א – משפיעים.

^ו **ליקוטי הלכות** אורח חיים הלכות ברכת ההודאה ו, ס"ק לא וז"ל:

וזה שהשיב דוד למיכל כשאמרה לו "מה נכבד היום מלך ישראל" וכו' על שבזה עצמו והקטין עצמו כל כך כשהעלה הארון שהיה מפזז ומכרכר בשמחה עצומה וכו'. והשיב לה "לפני ה' אשר בחר בי מאביך וכו' ונקלתי עוד מזאת" וכו'. הינו שהשיב לה שאדברא זהו כל תוקף שמחתי מחמת שאני קטן בעיני באמת כל כך שעל ידי זה דיקא בחר בי ה' מאביך להיות מלך ונתקימה מלכותי וכמו שדרשו רבותינו ז"ל "אין ממנין פרנס על הציבור אא"כ קופה של שרצים תלויה מאחריו שאם תזוח דעתו עליו" וכו'. ובשביל זה לא נתקימה מלכותו של שאול שלא היה בו שום דופי וכו', כי עיקר עלית המלכות דקדושה הוא ע"י שמחה כמו שמבואר בהתורה הנ"ל, ועיקר השמחה היא ע"י ענוה וקטנות דייקא שהיא להיות קטן בעיניו באמת כמו דוד שאמר "ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם" וכו', ובזה בעצמו היה משמח את עצמו שאע"פ כן גמל ה' יתברך עמו חסדים כאלה. וכן הוא בכל אדם לפי מדרגתו. ועל כן השיב לה כראוי, כי זה עיקר שמחתי מה שאני מבזה עצמי ומקטין עצמי כל כך בשביל לשמוח בשמחת הארון עם הלוחות שהם כלל התורה כלל שמחת ישראל, כי אני שמח לפני ה' אשר בחר בי למלך מאביך ע"י זה דייקא, "ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני" וכו'. כי אני בעיני נקל ונבזה עוד יותר מזה, וזה דייקא הוא תוקף שמחתי שאף על פי כן אני זוכה עם ישראל להעלות הארון למקומו. וכן הוא בכל אחד מישראל, שאדברא כל מה שרוצים להרחיקו משמחה מחמת שיפלותו ופגמיו המרובים מאד צריך להתחזק להיות שמח בכל כוחו ע"י זה דייקא ולהפוך היגון ואנחה לשמחה, כי אע"פ כן אני מלובש בציצית ואמר ק"ש וכו', בכל יום וכיוצא בשארי נקודות המצוות וכו"ל, שזהו בחינת מלוי פגימת הלבנה שהוא בחינת מלכות דוד שתתקים לנצח ע"י זה כנ"ל.

"כי תצא למלחמה וכו' (דברים כ"א) כתיב: "אחור וקדם צרתני" (תהלים קל"ט) זה בחינת כסדר ושללא כסדר, 'קדם' הוא בחינת כסדר, בחינת אלף בית כסדר, ואחור הוא בחינת תשר"ק שלא כסדר וזה בחינת אדם וחוה, כסדר ושללא כסדר הוי"ה במלוי אלפין גימטריא מ"ה – אדם (ידוע שישנם ד' סוגי שמות שהם בסיס לכל העולמות כולם, ע"ב כזה וי"ד ה"י וי"ו ה"י כנגד עולם האצילות וספירת החכמה והחיה, ס"ג כזה: יו"ד ה"י וא"ו ה"י כנגד עולם הבריאה וספירת הבינה וחלק הנשמה, מ"ה כזה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א כנגד עולם היצירה וספירות ז"א, וב"ן כזה וי"ד ה"ה וי"ו ה"ה כנגד עולם העשיה וספירת המלכות וחלק הנפש), וחוה הוא בחינת (פתח אליהו) 'מלכות פה ותורה שבעל-פה קרינן לה' (תהלים י"ט): "ולילה ללילה יחוה דעת", הינו מלכות פה כי המלכות נקרא דבור, על-שם 'פי אין מלך בלא עם', ואין העם יודעים רצונו אלא-אם-כן כשהמלך מגלה מחשבתו ורצונו (בחינת כתר) לתוך דבורו (שהפה כנגד המלכות של ספירות של הראש). נמצא שעקר הנהגות מלכותו אינו אלא על-ידי דבור, וזה פרוש: 'מלכות פה' וזה שאנו רואים, שלפעמים הולך להאדם שלא כסדר, כי שלמות של כל הדברים אינו אלא כשהם מיחדים ומקשרים בו יתברך, כי השלמות והמלוי היא החיות, כי איבר שנסתלק ממנו החיות אזי נקרא חסרון, והחיות היא המחין והשכל, כמו שכתוב (קהלת ז): "והחכמה תחיה" וכו' (כי ספירת החכמה כנגד חלק החיה, כנ"ל, והחיה בבחינת אור מקיף ראשון, ומשם נמשך החיות לאדם), והחכמה הוא בחינת מ"ה (ר"ל כידוע שהזכר משפיע לזכר, והנקבה לנקבה, דהיינו החכמה משפיע לז"א, והבינה משפיעה למלכות. לכן החכמה בבחינת מ"ה ר"ל שם מ"ה שהוא כנגד ז"א, וזה נרמז באותיות "חכמה"...) - כ"ח מ"ה, "מ"ה תיינו מ"ה כחננו" ומ"ה הוא אדם (ר"ל שם מ"ה - שהוא כנגד ז"א, הוא כנגד אדם הראשון, וזה נרמז בשם מ"ה הנ"ל יו"ד ה"א וא"ו ה"א שבגמ' מ"ה שבגמ' אד"ם, ו"אדם" ר"ל מי שמשפיע למלכות - נוקבא - חוה), כי לית אדם בלא אלף (הקדמת התיקוני זוהר), הינו הוי"ה במלוי אלפין (כנ"ל - שם מ"ה - יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שמילוי באלפין, ושם מ"ה זה הוא הז"א ונקרא גם כן...). הינו הקדוש ברוך הוא (ושם זה) הוא חיות של כל הדברים (כי ידוע שז"א - ושם מ"ה הוא נקרא ג"כ שם יהו"ה, ושהוא שם העצם ששם מושרשים כל העולמות התחתונים), כמו שכתוב (נחמיה ט): "ואתה (ר"ל שם מ"ה, כי אני כנגד המלכות, את"ה ז"א, הו"א כנגד הכתר) מחיה (בבחי' חיה וחכמה, ור"ל כנ"ל שהחכמה משפיע לז"א) את כלם (כנגד ז"א, וכ"ל כנגד היסוד בלבד)". נמצא זאת הבחינה מלכות (שהיא נקראת גם) חוה, כשהיא מקשרת לאדם, לבחינת מ"ה, הינו להקדוש-ברוך-הוא, אפי' יש לה שלמות (ומרגישה מלאה, ואינה דלה ועניה), כי השכל (ר"ל החכמה דייקא, וכנ"ל) שהקדוש-ברוך-הוא שם בהנהגת (בחי' ז"א) מלכותו (נמצא שאור החכמה משפיע לז"א, וז"א למלכות), בזה הוא מחיה אותה, כמו שכתוב: "החכמה תחיה" (תהלים כ"ד) (כי החכמה כנגד החיה, וכח המחיה את כולם): "לה" (ז"א) הארץ (מלכות) ומלואה" - כשהארץ, הינו בחינת חוה מלכות מקשרת לה' (ז"א, דהיינו שמשפיע ז"א למלכות), אפי' הוא

במלאו ובשלמות. (דהיינו הז"א, מלא, כי הגיע לתעליתו – ר"ל להיות משפיע ונותן, ולא נוטל). ומי שמתחלק בחינת חוה, מלכות לעצמו, שאומר: "אנא אמלך", בזה הוא מחלק ומפריד אותה (דהיינו את עצמו, שהמלכות היא שורש לעם ישראל, ונקראת גם "כנסת ישראל") מהקדוש-ברוך-הוא (ז"א), אַזי אינה בשלמות, כי עקר חיותה - מ"ה, הינו השכל (ר"ל אור החיה וספירת החכמה, כנ"ל) (ירמיה י): "כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך" פרוש: שכלם אין כל-כך גדול להחיות את מלכותם (כי הגויים בבחי' "אנא אמלך", כי גם נתינתם בנטילה כאמרם ז"ל "חסד לאומים חטאת"), וכשהוא מחלק את מלכות לעצמו (ר"ל מרגיש בליבו ש"אנא אמלך"), אַזי הולך לו שלא כסדר, כי הוא בתוך בחינת שלא כסדר, הינו מלכות, חוה, תשך"ק (דהיינו הוא לא משפיע ממעלה למטה כז"א – אדם, אלא רק מקבל, כי כל מה שעושה לעצמו הוא עושה, וכח הנטילה נקרא מלכות, כלי, נפש, אני. לכן ילדים עד גיל י"ג היות ויש להם רק חלק הנפש לכן כל מהותם הוא הרצון לקבל בלבד, וגם כשיעשו "מצוה" זהו על מנת לקבל פרס) וכשזאת הבחינה חוה היא מקשרת להאדם, הינו להקדוש-ברוך-הוא (ר"ל כנ"ל שהז"א משפיע למלכות, שהאדם נעשה משפיע ודומה לקב"ה שאינו עושה לעצמו, אלא להטיב למלכות), אַזי הולך לו כסדר (ר"ל משפיע ממעלה למטה), כי באַתָּר דאית דכר, נקבה לא אדכר תמן' (זהו חקת קפג ועין זהר בא דף לח לט). נמצא כי בחינות חוה שלא כסדר (המלכות, רצון לקבל וכלי) נתבטלים על-ידי האדם כסדר (ז"א, כח ההשפעה). ובחינת כסדר (שז"א משפיע למלכות) נקרא יו"ד (כי ידוע שאותיות שם יהו"ה כנגד חכמה בינה ז"א ומלכות, נמצא שהיו"ד שבהו"ה כנגד החכמה, והיינו כנ"ל שברגע שהאדם משפיע לתחתון – מלכות, אז הוא מקבל מוחין דגדלות – חכמה שהיא כנגד היו"ד דהו"ה, וזה לא לצורך הז"א עצמו, אלא לצורך המלכות) שְמִלְכוֹת הַנְּקָרָא דְלֵת, לית לה מְגֻרְמָה כְּלוּם (כי היא רק מקבלת מהספירות העליונות), והקדוש-ברוך-הוא (ז"א, משפיע) מְמַשֵּׁיף לָהּ חַיִּית הַחֲכָמָה, הַנְּקָרָא יו"ד (כנ"ל, ששם ע"ב כנגד החיה, החכמה, עולם האצ', והיו"ד דשם הו"ה ב"ה), וְזֶה יו"ד וְיו"ד דְלֵת (השתלשלות היו"ד – חכמה הנ"ל). וְזֶה "אַחֲרֵי וְקָדָם צִרְתָּנִי וְתִשָּׁת עָלַי כְּפָף" – אַל תִּקְרִי כְּפָף, אֲלֵא כְּפָף, הַיְנוּ יוֹד גִּימָטְרִיָּא כָּף. וכשמחלק הד' לעצמו (ר"ל המלכות לעצמו כנ"ל בבחי' אנא אמלך) ומְמַשֵּׁיף לְעַצְמוֹ חַיִּית מְמַנָּה (ר"ל ממשיך מהמלכות דקלי-לל"ת, דרך הז"א דקלי' שמא"ל, את האורות דחיה – חכמה דטומאה), אַזי נַעֲשִׂית לוֹ שְׁלֵא כְּסִדְר דְיו"י – מִיּוֹד נַעֲשֶׂה דָּהּ, וְזֶה (וְשִׁעִיָּה א): "וְכָל לִבָּב דָּהּ", כִּי כְּשֶׁהוֹלֵךְ לְאָדָם שְׁלֵא כְּסִדְר, זֶה לוֹ מַחֲלֵת לֵב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מְשִׁלֵּי י"ג): "תוֹחֲלֵת מְמַשְׁכָּה" וְכוּ'. וְכִשְׂרוּאָה אָדָם בְּעַצְמוֹ, שְׁהוֹלֵךְ לוֹ שְׁלֵא כְּסִדְר וְדַע, שְׁיֵשׁ לוֹ גְדֻלוֹת (דטומאה, ר"ל גאווה), הַיְנוּ: אֲנָא אֲמַלְךְ – יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, וְיִהְיֶה בְּחִינַת מ"ה (דהיינו בזכות זה שלא מחשיב עצמו לכלום, אז ממילא ירגיש שכל הוויתו הוא לצורך האחרים, וירצה רק להשפיע למלכות. ומלכות זו היא כנגד אשתו, ואח"כ ילדיו, משפחתו, חבריו, שכניו, כלל ישראל, העולם כולו כולל כל הברואים כולם), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת ט"ז): "וְנַחֲנוּ מֶה", וְאֲזִי נִחְזַר חוֹה לְבְּחִינַת אָדָם, לְבְּחִינַת מ"ה (ומושג זה נקרא בקבלה זיווג זון – זעיר אנפין המשפיע, ונוקביה המקבלת), וְנַעֲשֶׂה כְּסִדְר, הַיְנוּ אַחֲרֵי וְקָדָם וְכוּ' כְּפָף הַיְנוּ יו"ד.

וְעָקַר הַתְּשׁוּבָה הוּא בְּחֹדֶשׁ אֱלּוּל, כִּי הֵם יְמֵי רְצוֹן (הרצון כנגד ספירת הכתר, לכן דרשו חז"ל שבחודש אלול יש לדרוש ולבקש את ה' בהימצאו, כי יש התגלות של הכתר בימים ההם, והכתר כנגד גלוי של אהבת עולם – אהבה שאינה תלויה בדבר, והוא כל העניין של אמירת הסליחות ושל י"ג תיקוני דיקנא שמכוונים באמירת הי"ג מידות, דהיינו גילוי אהבת ה'), שְׁעָלָה מִשֶּׁה לְקַבֵּל לוחות אַחֲרוֹנוֹת וּפְתַח דָּרָךְ כְּבוֹשָׁה לִילָךְ בָּהּ וְהִדְרָךְ שְׁעֵשָׂה מִשֶּׁה הוּא כָּךְ, שְׁמִשָּׁה קָשָׁר אֶת עֲצָמוֹ אֶפְלוֹ לַפְּחוֹת שְׁבִישָׁרְאֵל וּמָסַר נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם (והיינו נעשה משפיע – ז"א, במדרגה הגבוה ביותר דהיינו שהיה מוכן למות למען הזולת), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת ל"ב): "וְאִם אֵין מְחַנֵּי נָא" (מחני – הכוונה תמיתני ותוריד אותי ממדרגתי על מנת שאוכל להשפיע למדרגות התחתונות) (שְׁמוֹת ל"ה): "וַיִּקְהַל מִשֶּׁה" וְכוּ' - שְׁמִשָּׁה הִיָּה מְאֹסָף וּמְיַחַד וּמְקָשָׁר אֶת עֲצָמוֹ עִם כָּל יִשְׂרָאֵל (דהיינו משפיע לכולם, ואוהב את כולם, ובכך היה מקשר את עצמו), אֶפְלוֹ עִם הַפְּחוֹת שְׁבִיפְחוֹתִים (תְּהֵלִים נ"ג): "כָּלוּ סָג יַחְדָּו" - אֶפְלוֹ כְּשֶׁאֲנִי רוֹאֶה אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁסָּג מְכַל וְכָל מִהֲקֵדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (מלהיות משפיע, והיינו שכל כוונתו הוא הרצון לקבל), אֶף-עַל-פִּי-כֵן צָרִיךְ אֲנִי שְׁנֵהִיָּה יַחְדָּו - צָרִיךְ לִיחַד וּלְקָשָׁר עִמּוֹ, כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה מִשֶּׁה כִּי יֵשׁ בְּחִינַת אֱלֻקוֹת אֶפְלוֹ בְּדִיּוֹטָא הַתְּחַתּוֹנָה, אֶפְלוֹ בַעֲשָׂרָה כְּתָרֵי דְמְסַאֲבוּתָא, (ר"ל, שגם על הכלים – בחי' מלכות יש אור שמחיה אותו. ובלשון הקבלה ידוע שעולמות אבי"ע וספירות חו"ב וזו"ן כנגד טעמים, נקודות, תגים, אותיות. האותיות כנגד המלכות והכלים, ר"ל שיא הרצון לקבל, כי היא ענייה ודלה מכל. כדי להחזיר האנשים בתשובה ה' השפיע מעט האור שמחיה המלכות, אור זה הוא כנגד התגים שמעל האותיות, והוא בבחי' הבלא דגרמי ששורה על האדם להחיותו בתחיית המתים. וידוע שהרשעים בחייהם קרואים מתים – וזה מטעם שחייהם אינם חיים כי חסרים מכל ואין להם שובע מכלום ורצים לבאר שחת, וה' בכל אופן נותן להם מעט חיות בבחי' תגים, והוא מה שנקרא ה"נקודה טובה" שיש לכל א' וא' ואפ' הרשעים, וע"י התבוננות והגדלת הנקודה הזו – התג – אז מחיים הרשע ונהפך לצדיק כנודע) לְקַיִם (תְּהֵלִים ק"ג): "וּמְלֻכוֹתוֹ (דקדושה) בְּכָל מְשָׁלָה (אפ' בעולם העשיה שרובו רע, מוכרח להיות מעט טוב)" וְזֶה בְּחִינַת חִירִיק, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּתִקּוּנֵי-זֵהר תִּקּוּן י', דף כח:): 'וּבְחִירִיק לְאַנְחָתָא לָהּ לְתַתָּא, לְהַמְלִיךְ לָהּ עַל תַּתָּאִין'. נִמְצָא שְׁבִיפְחוֹת מִיִּשְׂרָאֵל - יֵשׁ בּוֹ בְּיָדָאֵי אֵיזָה אֱלֻקוֹת (נקודה טובה, תג), וְעַל-יְדֵי-זֵה אֲנִי יְכוֹל לְהִיּוֹת יַחְדָּו עִמּוֹ (כאן בא לתרץ רבנו לשאלה פשוטה: הלא כדי לאהוב ולהתחבר למישהו חייב להיות דימוי כל שהוא, וככל שדומים ב' אנשים אז אוהבים זה את זה יותר (זה בבחי' דעת המחברת, בבחי' ואדם ידע את חוה), א"כ אם משה רבנו כולו טוב ורק נותן, ואין בו כח הרע של הנטילה, א"כ איך יכול לאהוב רשע גמור שכל עצמותו רק כח הנטילה? ותירץ שגם ברשע גמור (בבחי' כלי, רצון לקבל, אותיות) מוכרח להיות נקודה טובה (בבחי' אור, רצון להשפיע, תגים) שבו אפשר לצדיק להדבק ברשע), וְזֵה: "כָּלוּ סָג יַחְדָּו".

וְעוֹד זֹאת הַבְּחִינָה הִיָּתָה לְמִשָּׁה, כִּי כָל מֵה שְׁעָלָה לְמַעְלָה יוֹתֵר עֲלִיוֹנָה מְצָא שֵׁם אֱלֻקִּים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת י"ט): "וּמִשָּׁה עָלָה אֶל הָאֱלֻקִּים", כִּי בְּגִשְׁמִיּוֹת אָנוּ רוֹאִים שֵׁיִשׁ אָדָם שֶׁהוּא לְמַטָּה בְּדַחְקוֹת אֲזִי הוּא עוֹבֵד הַשֵּׁם וּמְכִיר אוֹתוֹ, וְכִשְׁהוּא נִתְעַלָּה לְמַעְלָה, שְׁנִתְעַשָּׂר, (ר"ל שנתעלה בעולם העשיה, דהיינו בחומריות, ששם היצר הרע גדול יותר משאר העולמות, כי עולם

העשיה רובו רע) אָזִי הוּא שׁוֹכֵחַ בְּהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (כי עליה בעולם העשיה מגדיל לו את הרצון לקבל, יש לו מנה רוצה מאתים, וזה כי כאשר התחיל לגדול היה מכון שלא לשמה – דהיינו כל מעשיו היו על מנת לקבל) וְדוּד אָמַר (תְּהִלִּים קל"ט): "אִם אָסַק נְשָׁמִים שָׁם אֶתְהָ" - אֶפְלוּ בְּשָׁמִים (ר"ל שהתעלתי בעולמות) שָׁם יֵשׁ הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּכָל עֲלִיָּה וְעֲלִיָּה צְרִיךְ לְמַצֵּא שָׁם הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא (ר"ל כי טבע האדם הוא "כחי ועוצם ידי", רצון לקבל, ומתגאה מעליותיו הגשמיות והרוחניות, כי הוא בדרגה של "אנא אמלוך", כנ"ל, בבחי' מלכות ורצון לקבל. לכן העליה בעולמות גורמת לו לרצות לקבל יותר, לכן כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ולכן בא רבנו לומר שאעפ"כ צריך למצוא את הקב"ה, ר"ל שלא יתלה הצלחותיו בעצמו ח"ו, אלא הכל מאת ה' כפשוטו, וע"י הענווה והשפלות שמרגיש שאין אני מולך, אז הוא בעצמו נעשה בבחי' משפיע ומאציל, נותן) וּמְצִינֵנוּ נְשָׁאֲלֵינְשָׁע אַחַר עֲלָה לְרַקִּיעַ עַל-יְדֵי שָׁם, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן כָּפַר בְּעֶקֶר (חֲגִיגָה יד) וְהִדְבֵּר תְּמוּהָ, כִּי אֲדַרְבָּא, כִּי כָל מָה שֶׁאֲדָם נִתְעַלָּה בְּיוֹתֵר, בְּוֹדָאֵי הוּא יוֹתֵר קָרוֹב לְאֱלֻקוֹת, כִּי כָל הַטּוֹב הוּא אֱלֻקוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה): "טוֹב ה' לְכָל", וְאָנֹכִי רֹאִים בְּהִפְךָ (שכל הגדול מחבירו, יצרו גדול יותר. וכן בעשיה) - כְּשֶׁאֲדָם בָּא בְּעֲשִׂירוֹת, בְּטוֹב (כי כל תענוג שיבוא לאדם הוא בבח' אורות של הכתר – בחי' "טוב" בבחי' "וירא ה' את האור כי טוב" שמתלבש בעולמות. ואור דכתר ותענוגה מתלבש בעשיה הם למשל האוכל, יופי הנשים, בתים, רכבים וכו'. ואם רצה לקבל אורות אלו לא על מנת להשפיע ולעבוד את ה'...), אָזִי הוּא שׁוֹכֵחַ בְּהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְתִדְעַ, שְׁזָה בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ"ז): "וְתִכְהִינָה עֵינָיו מֵרֵאשִׁית", מִחֲמַת שְׁנִתְקַרֵּב בְּיוֹתֵר אֶל הָאֹר אֱלֻקוֹת, אָזִי הָאֹר מְכַהָה עֵינָיו וּמְזִיק לוֹ, כְּמוֹ כְּשֶׁאֲדָם מְסַתְּכֵל בְּעֵצִים הַשְּׁמֶשׁ, אֹר הַשְּׁמֶשׁ מְזִיק לְעֵינָיו סָגוּל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּקוּוּי-זֶהָ, תְּקוּוּ יח, דף לא:): (ר"ל שאם הכלי שלו לא ראוי לקבל על מנת להשפיע, אלא כל רצונו זה לקבל האורות והתענוגים על מנת לקבל אזי "נשבר הכלי" ר"ל עוזב את התורה והמצוות ובוטט בהם בבחי' "שמנת כסיתה" וכו'). 'וּסְגוּל כֹּד אִיְהִי בֵּין (שם אי' תחות תרין וכו') תְּרִין דְּרוּעִין דְּמִלְכָּא', שְׁזָהוּ בְּחִינַת (שְׁמוֹת ל"ג): "וְשִׁכְתִּי כְּפִי עֲלֶיךָ", כִּי בְּלֹא זֶה הָיָה עֵצִים אֹר הַכְּבוֹד (הכתר) מְזִיק לְמִשְׁהָ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שָׁם): "כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאֲדָם וְחִי, וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרָי" וכו' (וענין האחוריים הוא הלבשת האור, ר"ל שהאור לא עובר ישירות מהרב לתלמיד אלא בדרך משלים והקדמות. כמו שמצאנו בנביאים שהתנבאו משלים ולא תפסו את האור והנמשל בתחילה. בבחי' "סיר נפוח" וכו', "שקד" וכו') וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד: "וְאַחַר כְּבוֹד תִּקְחֵנִי" (תְּהִלִּים ע"ג): תִּקְרַבְנִי בְּהִתְקַרְבוֹת שֶׁל מִשְׁהָ, שֶׁבִּקֵּשׁ מִמֶּךָ "הֲרֵאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ" (שְׁמוֹת שָׁם), וְהֵרֵאִיתָ לוֹ אֶת אַחֲרָי כְּבוֹדְךָ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וְשִׁכְתִּי וְכו' וְרֵאִיתָ אֶת אַחֲרָי":

וְכִשְׁהוֹלֵךְ לְאֲדָם שֶׁלֹּא כְּסֻדָּר (בבחי' מלכות, רצון לקבל, ששם שורים כל הדינים והייסורים), זֶהוּ הַתְּנַגְדוֹת הַרְצוֹן: אֲנִי רוֹצֵה שְׁיִהְיֶה כֵּן הַדְּבָר, וְהַדְּבָר לְהִפְךָ, שֶׁלֹּא כְּסֻדָּר (ר"ל ברגע שהאדם עושה רצונו כרצון ה' הוא נקרא פנים בפנים. ופנים מלשון פנימיות, ופנימיות הספירות הוא הכתר. והכתר עצמו כידוע הוא גופא הרצון. ברגע שרצון האדם כרצון ה' והיינו שיש לו רצון להיטיב ולהשפיע, אז נדבק במאציל, וזהו גופא גילוי הכתר. כי פנימיות האדם – הכתר – לא נפגם בשבירת הכלים, לכן פנימיות כל א' מישראל טובה וטהורה, רק שעל זה מתלבש הכלים והרצון לקבל. ומטרתנו לגלות ולהוציא מכח אל הפועל

את פנימיותנו, וזה ע"י שנדבק במאציל ונעשה משפיע. ולכן מצווה המאציל "ואהבת את ה'", ושאלו וכי אפשר לצוות לאהוב? אלא כנ"ל היות וה' ברא אותנו בשורשנו טובים ואוהבים, לכן ה' מבקש מאיתנו שרק נסיר הרצון לקבל שמסביב) וְזֶה בְּחִינַת מְלַחְמָה, כִּי כָל מְלַחְמָה הוּא הַתְּנַגְדוֹת הָרָצוֹן (כי הדעת המחברת והאהבה מתגלה כאשר יש לב' אנשים רצונות דומים. ואם רצונם הפוכים שונאים זה את זה), הוא בְּחִינַת שְׁלֵא כְסֻדְר וְזֶהוּ: "כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה" - כְּשֶׁהוֹלֵךְ לָךְ שְׁלֵא כְסֻדְר, הַיְנוּ הַתְּנַגְדוֹת הָרָצוֹן, "וּנְתַנוּ ה' אֶלְקֶיךָ בְיָדְךָ" - שְׁיִתְבַטֵּל כָּל רָצוֹנוֹת נֶגֶד רָצוֹנְךָ, שְׁיִלֵךְ לָךְ כְּסֻדְר כְּרָצוֹנְךָ, אִימְתִי? כֵּד, "וְשָׁבִית שְׁבִיו" - (בבחי' "עלית למרום שבית שבי, ומרום בבחי' משפיע) כְּשֶׁתְּהִיָּה בְּבְחִינַת מ"ה (ז"א, משפיע), כְּשֶׁתְּמַשִּׁיךְ לָךְ אֶלְקוֹת, הוּי"ה בְּמֵלֵי אֶלְפִין (והוא שם מ"ה כנ"ל) וְזֶה פְּרוֹשׁ 'מְחַשְׁבֵּה" - חש"ב מ"ה' (זהו בְּרֵאשִׁית כ"ד וְתַקֵּן סט). כְּשֶׁתְּקַשֵּׁר תְּמִיד בְּמַחְשַׁבְתְּךָ אֶלְקוֹתוֹ (שיר- השירים ז): "מֵלֶךְ אֶסּוּר בְּרֵהֲטִים" - 'בְּרֵהֲטִי מַחִין דִּילָךְ' (תיקון ו') וְזֶהוּ: "וְשָׁבִית שְׁבִיו" - שְׁתַּמְשִׁיךְ מ"ה בְּתוֹךְ מַחְשַׁבְתְּךָ, שְׁתַּקְשֵׁר אֶלְקוֹתוֹ בְּמַחְשַׁבְתְּךָ, כִּי כָל דָּבָר שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמְּקוֹם גְּבוּהָ נִקְרָא שְׁבִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים ס"ח): "עָלִית לְמָרוֹם שְׁבִית שְׁבִי" (ומרום פירוש, בחי' שמים, בחי' ז"א, בחי' אדם, בחי' משפיע), וְעַל- יְדֵי-זֶה יִתְבַטְּלוּ כָּל הַמְּלַחְמוֹת וְכָל הָרָצוֹנוֹת נֶגֶד רָצוֹנְךָ (כאמרם ז"ל עשה רצונך כרצונו כדי שיבטל רצון אחרים מול רצונך, ואחרים ר"ל כל כוחות הטומאה והרצון לקבל בין באנשים הסובבים אותנו בין בתוכנו) וְזֶה הַסּוּד נֶרְמַז בְּעַץ-הַחַיִּים בְּהַקְדָּמָה בְּכֻלָּל יֵט וּבְכַוְנוֹת שֶׁל רֵאשֵׁ-חֲדָשׁ אֱלֹהִים:

ועוד בעניין זה כתוב ב**לקוטי הלכות** או"ח, הל' נטילת ידים שחרית ג', וז"ל:

[...] ועיקר בריאת העולם הוא בגין דישתמודעין ליה (כדי שיכירו אותו) (זהר ח"ב מ), כדי לזכות לדעת שלם הינו לדעת אותו ויתברך, שזהו עקר אמיתת הדעת ורק זה נקרא דעת, כמו שכתוב (דברים ד ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וכו', הינו שעיקר הבריאה היתה כדי לחבר שלא כסדר (שהוא כנגד המלכות, חוה, תשר"ק, רצון לקבל, כלי, ל...) בבחינת כסדר (שהוא בחי' אדם, ז"א, רצון להשפיע) להעלות כל העולמות לשורשן. שיחזור ויתבטל בחינת שלא כסדר שהוא בחינת כלליות כל העולמות, נגד בחינת כסדר, שהוא הדעת, שהוא ידיעת אלקותו, שזהו עיקר התכלית וההשארה שישאר סוף כל סוף. והכל יתבטל נגד זה. אבל לזכות לזה לחבר ולהעלות כל העולמות, שהם בחינת שלא כסדר, לשרשן שהוא בחינת כסדר שהוא החכמה והדעת הנ"ל, זה אי אפשר לזכות כי אם בעולם המעשה הזה, על ידי עשית המצות וקיום התורה, וכלליות התורה נכללת בידיים שהם כלי המעשה, בחינת (דברים ז יא) "היום לעשותם". וזהו בחינת (דברים ט ט) "ושני לחות הברית על שתי די", כי כלליות התורה שהיא בחינת שני לחות הברית, (ראה רש"י שמות כד י) היא כלולה בשתי ידיים שהם בחינת כלי המעשה, כי הידיים מושיטין כל דבר למקום

שצריכין אותו, כן בכלליות העולם, על ידי בחינת ידים שהם כלי המעשה בחינת כלליות התורה על ידי זה לוקחין את כל העולמות שהם בחינת שלא כסדר, ומעלין אותן ומושיטין אותם להשם יתברך שיהיו נכללין בשרשן בבחינת כסדר. ועל כן איתא בזהר (ח"א צט.) שבשעת הסתלקות רבי אליעזר הגדול הגביה שתי ידיו ואמר "ווי לתרין תורות דיסתלקו מעלמא וכו'", כי שני הידים הם בחינת כלליות התורה, בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה (תיקו"ז לב ועוד), כנ"ל.

ועל כן עקר המשכת הקדשה הוא על ידי קדשת הידים, וזהו בחינת נטילת ידים שחרית, כי מחמת שבעת השנה נסתלק החיות, ואז הסטרא אחרא שאחיזתה בבחינת שלא כסדר נאחזת בהידיים דיקא, כי היא כרוכה אחר הקדשה תמיד, ומחמת שעיקר הקדושה לכלול כל העולמות בשרשן, דהינו לכלול בחינת "שלא כסדר" (מלכות, רצון לקבל) בבחינת כסדר (ד"א, רצון להשפיע), הוא על ידי בחינת הידים כנ"ל, על כן הסטרא אחרא דאזלה בתר פרודא תדיר, ורוצה להתגבר תמיד להפריד חס ושלום בחינת שלא כסדר מבחינת כסדר, על כן היא נאחזת בהידיים דייקא, ששם עקר הקדשה, והם עיקר הכלים שעל ידם יכולין לקשר ולהעלות בחינת שלא כסדר לבחינת כסדר (זיווג ז"ו, וכשמזדווגים הנוקבא לא ניכרת) על כן הם נאחזים שם ביותר. ועל כן תכף כשעומד משנתו צריך ליטול ידיו במים תכף להמשיך מימי הדעת, כדי להמשיך בחינת כסדר, כדי לגרש את הסטרא אחרא הנאחזת מבחינת שלא כסדר כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קט) "בת מלך היא ומקפדת" וכו', כי הקליפה נקראת בת מלך בודאי, מחמת שנאחזת מפגם המלכות כשחולקין בחינת מלכות לעצמו ואומרים "אנא אמלך", שאז נעשה הכל שלא כסדר שמשם אחיזת הדינים והקליפות וכו"ל, ועל כן נקראת בת מלך כנ"ל.

ד) ועל כן אסור קודם נטילה לגעת בידיו בעיניו ואזניו וכו' (שלחן ערוך סימן ד, ג) כי כל אלו הם נקבי הראש והמוח, וכל השבע נקבים אלו הם בחינת המשכת הדעת שנמשך דרך שבעה נקבים אלו, שהם בחינת שבעת הנרות, כמבאר במקום אחר (ליקו"מ ח"א סימן כא, ב). ועל כן קודם נטילה אסור ליגע בהם בידיו כדי שלא יתגבר בחינת שלא כסדר על בחינת כסדר, שהוא בחינת הדעת, בחינת שבעת נקבי המח, על ידי הזוהמה הנאחז בהידיים, שהם כלי המעשה, שאחיזתו מבחינת שלא כסדר. ועל כן צריכין לטהר ולקדש תחלה את הידיים במים, שהם בחינת המשכת מימי הדעת, ואז יכולין להרים הידיים לה' ולכלול הכל בבחינת כסדר, בבחינת (תחלים קלד ב) "שאו ידיכם קדש", כי על ידי המשכת הדעת נכלל הכל בבחינת כסדר, שהוא בחינת חכמה ודעת כנ"ל, כי החכמה נקרא קדש כידוע (זהר משפטים קכא).

וזוהו בחינת קימת חצות או על כל פנים קודם עלות השחר, כדי לחבר לילה ביום בתורה ותפלה, כדי לחבר ולכלול מדת לילה ביום (ראשית חכמה שער הקדשה פרק ז אות נא נג ובפרק יז אות קג קד, ובמסכת חלין דף פט) הינו לכלול בחינת שלא כסדר שהוא בחינת לילה (ומלכות) בבחינת כסדר (ז"א), שהוא בחינת יום, שהוא עיקר עבודת האדם להעלות ולכלל כל העולמות בשרשן, כנ"ל.

וזוהו (תהלים קלד א) "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות", העומדים וכו' בלילות' דיקא, כי עקר התקון על ידי זה, על ידי שקמים בלילה לעסוק בתורה ותפלה, שעל ידי זה כולל לילה ביום, שלא כסדר בבחינת כסדר, שזהו עיקר תיקון כל העולמות כנ"ל. וזהו שנסמך "שאו ידיכם קדש וברכו את ה'", 'שאו ידיכם' דיקא, כי להעלות ולחבר ולכלול לילה ביום, שלא כסדר בבחינת כסדר, זה נעשה על ידי הידים דיקא שהם כלי המעשה, בחינת כלליות התורה שהם מגביהין כל העולמות לשרשן, בבחינת" שאו ידיכם קדש וברכו את ה'", בחינת (דברים לב מ) "כי אשא אל שמים ידי", שזהו בחינת הרמת ידים הנאמר בזהר הקדוש (ח"ב סז תיקו"ז לט), כי כלליות העולמות הם כלולים בידיים בבחינת (ישעיה מח יג) "אף ידי יסדה ארץ, וימיני טפחה שמים". ועל כן עיקר הקדושה בידיים שעל ידי שמקימין התורה והמצות שכלולים בידיים שהם כלי המעשה, על ידי זה מגביהין כל העולמות, שהם בחינת "שלא כסדר", ומעלין אותן ומושיטין אותם לשרשן להשם יתברך לבחינת כסדר (נותן) שהוא בחינת חכמה שנקרא קודש כידוע (ליקו"ט סי' כא), וזהו "שאו ידיכם קדש" כנ"ל. ועל כן הוא נקשר יפה לפסוק הקודם שהוא "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בלילות" וכנ"ל.

ה) וזהו בחינת ראש השנה, בחינת תקיעת שופר שהוא בחינת התעוררות השנה כמבאר בכונות, שבראש השנה הוא בחינת שנה, ועל ידי השופר הוא בחינת התעוררות השנה, כי בתשרי נברא העולם (ראש השנה י) שזהו בחינת שלא כסדר בחינת תשר"ק, כנ"ל. ואז כשמתעורר בחינת "שלא כסדר" אז צריכין בחינת שנה לבטל עצמו לגמרי, שזהו בחינת השנה של לילה, כנ"ל, כי אז בראש השנה הוא יום ראשון של עשרת ימי תשובה, ועיקר התשובה הוא לשוב מגדלות, ולהשפיל עצמו ולהרגיש שיפלותו ופחיתותו באמת, כי עקר התשובה הוא ההכנעה והשפלות כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז) טובה מרדות אחת בלבן של אדם יותר ממאה מלקות וכו'. וכמו שכתוב (מיכה ז) "ועובר על פשע לשארית" - למי שמשים עצמו כשירים (ראש השנה יז)

נמצא שעיקר התשובה היא ענוה ושפלות, כי כל החטאים נמשכין מבחינת שלא כסדר כשמחלקין אותה (המלכות) לעצמו, דהינו על ידי גדלות, כי משם אחיזת כל הדינים שמשם

אחיזת היצר הרע והקליפות שמהם כל החטאים. וכן מבואר בספרים שעל ידי גאווה באין כל החטאים חס ושלום, כי כל המתגאה כאילו עובד עבודה זרה (סוטה ד:), וכל המודה בעבודה זרה כאלו כופר בכל התורה (חולין ה). נמצא שעל ידי גדלות באין לכל החטאים חס ושלום, כי על ידי גדלות הוא מחלק בחינת שלא כסדר מבחינת כסדר כנ"ל, שמשם כל החטאים כנ"ל. ועל כן עיקר התשובה על כל החטאים הוא שפלות, שישים עצמו כעפר לדוש וירגיש שפלותו וריחוקו מהשם יתברך, וישפיל עצמו וישבר לבו לפני השם יתברך שעל ידי זה מוחל לו השם יתברך כמו שכתוב (תחלים נא יט) "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה", וכמו שכתוב "ועובר על פשע לשארית" - למי שמישים עצמו כשירים, כי על ידי הענוה והשפלות ועושה עצמו כמה כאין ואפס, על ידי זה הוא חוזר לבחינת כסדר שהוא בחינת מ"ה (משפיע), שעל ידי זה נתבטלין כל הדינים, שהם בחינת החטאים כנ"ל.

ועל כן בראש השנה, שהוא יום ראשון לעשרת ימי תשובה, יום ראשון לבריאת אדם הראשון, אז צריכין בחינת שנה, שהוא בחינת בטול שמבטלין עצמו לגמרי כאילו אין לו שום דעת, רק צועקין להשם יתברך וממליכין אותו יתברך בתמימות גמור בלי שום חכמות, כי בראש השנה נברא אדם וחוה ששורשם מבחינת "כסדר" ו"שלא כסדר" כנ"ל, והם היו צריכין לתקן את כל העולמות על ידי עבודתם, דהינו לכלל בחינת כלליות כל העולמות שהם בחינת שלא כסדר בבחינת כסדר, לכלול בחינת חוה באדם, ואז היה נעשה הכל כסדר והיה מתנהג כל העולם כסדר בלי שום יסורים ודינים שהם בחינת שלא כסדר כנ"ל. אבל הם פגמו בחטאם ועל ידי זה הפרידו בחינת שלא כסדר מבחינת כסדר, כי עיקר חטאם היה על ידי בחינת גדלות, בחינת "אנא אמלך", שזהו היה עיקר הסתת הנחש הקדמוני כמו שכתוב (בראשית ג ה) "כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים וכו'", וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בראשית רבה פרשה יט, ד) שאמר להם: כל אומן שונא בני אומנותו, כי מן העץ אכל וברא את העולם וכו', הינו שהכניס בהם קנאה ותאוה למלוך ולהתגאות, כמו שכתוב שם "והייתם כאלקים - יוצרי עולמות" כמו שפרש רש"י, כאומר: למה לכם להיות נכנעים ובטלים תחתיו, הלא אם תאכלו מעץ הדעת תהיו בעצמכם אלוקים ומלך כמותו, שכל זה הוא בחינת "אנא אמלך" הנ"ל, שרוצה להמשיך בחינת מלכות לעצמו חס ושלום, ועל ידי זה נעשה הכל "שלא כסדר", כי הוא בתוך בחינת "שלא כסדר" (מלכות), ועל כן באמת נגזר עליהם מיתה לדורות כי פגמו בבחינת כסדר שהוא בחינת חכמה שמשם כל החיות, בחינת "החכמה תחיה" (הינו כנ"ל, שפירת החכמה כנגד החיה של הנרנח"י, ולכן דייקא התורה לשמא, להיטיב לעולם, נעשית לו סמא דחיי, כי צדיקים קרוים חיים), בחינת "מ"ה חיינו" וכו' (ר"ל ענוה ושיפלות). והם פגמו בזה והפרידו עצמן מבחינת כסדר מבחינת חכמה מבחינת מ"ה שהוא עקר החיות כנ"ל, על כן נמשך

עליהם מיתה - הפך החיים, ועל כן גרמו שנעשה הכל שלא כסדר שהם בחינת כל הדינים והגזרות שנגזרו על העולם על ידי חטאם, כמו שכתוב שם (בראשית ג י) "בעצבון תאכלנה וגו' וקוץ ודרדר תצמיח לך וכו'", ופרש רש"י כשתזרענה חטים היא מצמחת לך קוץ ודרדר וכו', שכל זה הוא בחינת שלא כסדר שגרמו על ידי חטאם שהיה בחינת גדלות בחינת "אנא אמלך" שעל ידי זה נעשה הכל שלא כסדר, על ידי שהמשיכו עליהם בחינת שלא כסדר על ידי חטאם וכו' כנ"ל.

ולא די שלא תקנו את העולם ולא העלו ובררו את העולם מבחינת הדינים הנאחזין בבחינת שלא כסדר, ולכלול הכל בבחינת כסדר שזה היו צריכין לעשות ולתקן ביום הזה שנבראו בו, כי בשביל זה נברא אדם וחווה כדי להרים כל העולם לשרשו לכלול כלליות העולם שהוא בחינת שלא כסדר בבחינת כסדר כנ"ל, ולא די שלא תקנו זאת אף גם קלקלו בזה מאד על ידי חטאם וכו' כנ"ל. ועל כן עיקר הסתת הנחש היה מתחלה לחווה, כי חווה היא בחינת שלא כסדר שמשם משתלשל אחיזת הקלפות. ועקר התקון הוא שיתבטל בחינת שלא כסדר לבחינת כסדר, שהיה נכלל ונתבטל בחינת חווה לאדם, והוא התגבר על חווה בחינת שלא כסדר להסיתה כדי להפריד חס ושלום בחינת חווה מאדם שיתגבר חס ושלום בחינת חווה בחינת שלא כסדר על בחינת אדם כסדר, עד שהאדם יעשה רצון חווה, כדי להגביר בחינת שלא כסדר חס ושלום וכו' כנ"ל. אבל אחר כך עשו תשובה מיד והתחילו לתקן הכל, אבל התקון לא יוגמר עד הסוף, עד שיבוא משיח צדקנו כמובא.

ובכל שנה ושנה אנו צריכין לתקן זאת בראש השנה כי אז נבראו והיו צריכין לתקן זאת וקלקלו בו כנ"ל. ועל כן אנו עוסקים בעבודתינו בראש השנה ויום הכפורים לתקן זאת, כמובא בכונות (שעה"כ ר"ה דרוש א', פרי ע"ח ר"ה פ"א ופ"ד, שער יה"כ פ"ב ופ"ד). נמצא שעיקר התקון בראש השנה הוא להשתדל לחזיר ולתקן שיהיה הכל כסדר, לעשות תשובה על כל חטאיו שנמשכין מבחינת שלא כסדר מבחינת גדלות (ר"ג גאוה, בבחי' אנא אמלך, בחי' מלכות) ולבטל עצמו להשם יתברך בבטול גמור כדי להרים כל העולם שנברא אז שהוא בחינת שלא כסדר, לחזור ולכלול בבחינת כסדר וכו' כנ"ל.

וזהו הבחינת השינה של ראש השנה המובא בכונות ראש השנה "דאפיל דורמיטא עליה וכו'", כי השינה הוא בחינת ביטול, כי יש בחינת כסדר ושלא כסדר, שהם בחינת חכמה (שמשיפיע לז"א) ומלכות, אדם (ז"א) וחווה (מלכות), וצריכין לבטל בחינת חווה לבחינת אדם (ור"ל להשפיע כמו הז"א והחכמה, ולא לקבל כמו הנוק'), (וכדי להשפיע יש) **לידע שכל העולם המתנהג על ידי בחינת מלכות בחינת חווה, הכל נמשך ממנו יתברך, לבד כי לה' המלוכה (תהלים כב כט) והכל כאין ואפס נגדו יתברך, וכל דירי ארעא כלא חשיבין וכו' (דניאל ד**

לב). (ור"ל כנ"ל לבטל את ה"אנא אמלוך" ולהסכים להרגיש שפלות עצמו בלי לפחד) **זוה הדעת מצוה גדולה לידע ולהודיע ולהתודע, כי זה עקר חיות האדם וכל העולמות כלם ועל ידי זה חוזר הכל כסדר כנ"ל.** אבל בעת שרוצה להתגבר בחינת שלא כסדר שהוא בחינת דינים, דהינו בראש השנה שאז נברא העולם, שהוא בחינת שלא כסדר ובו חטאו אדם וחווה וכו' כנ"ל, שעל ידי זה גרמו בחינת שלא כסדר שיתגבר חס ושלום, על כן צריכין אז לבטל עצמו לגמרי בבחינת שינה, דהינו **לסלק ולבטל דעתו לגמרי כאילו אין לו שום דעת כלל, רק להמליך אותו יתברך באמונה ובתמימות גמור בלי שום חכמות,** שכל זה עיקר עבודתנו בראש השנה ויום הכפורים שאנו עוסקין רק לגלות מלכותו בלי שום חכמה, כי אנו מסלקין דעתנו לגמרי ומבטלין עצמנו לגמרי, שזהו עיקר עבודתנו באלו הימים הנוראים, שאז עוסקין כל ישראל בתפילות ותחנונים ובשירות ותשבחות של ספר תהלים ושאר מיני בקשות ותחנונות וסליחות ופיוטים וכו', שכל זה הוא בחינת תמימות ופשיטות בלי חכמות כלל, כי אנו מגלין מלכותו יתברך בתמימות לבד בלי שום חכמות.

וזוהו בחינת השינה של ראש השנה שנעשה אז כמבואר בכונות, ומבאר שם שהשינה היא שמסתלקין המוחין מזעיר אנפץ למעלה וכו', ואז נמשכין המוחין והחיות לבחינת מלכות שלא על ידי זעיר אנפין כי אם על ידי בינה - אימא עילאה בעצמה וכו', ואחר כך על ידי השופר נמשכין לו מחין חדשים שנתחדשו על ידי השינה, ואז נתעורר מהשנה, ואז ננסרת המלכות וכו' עין שם. הינו שהשינה הוא בחינת הסתלקות המוחין שמסלקין המוחין כוונה שלא יתאחד בהם בחינת שלא כסדר בחינת גדלות, שהעיקר הפגם בהמוחין כמובא בכתבי האר"י ז"ל, שפגם הגדלות (גאוה, שלא רוצה להיות שפל) הוא במוחין, ועל כן גאוה בגימטריא י"ה שהם המוחין (י' כנגד מח חכמה, ה' מח בינה) עין שם. כי עיקר פגם הגאוה הוא שאומר "אנא אמלוך". ובאמת עיקר חיות המלכות הוא על ידי החכמה, כי "החכמה תחיה" וכו' כמבאר שם בהתורה הנ"ל. וצריכין להעלות המלכות לשרשה בבחינת "והיתה לה' המלוכה" (עובדיה א כא), לידע שכל העולמות וכל אשר בהם שהם בחינת מלכות כנ"ל, הכל נברא ומתנהג רק על ידי מלכותו יתברך לבד אשר בכל משלה. ועל כן צריכין לבטל עצמו נגדו יתברך ולהיות בעיני עצמו כלא ממש, בבחינת "ונחנו מ"ה", כי עיקר החיות הוא בחינת מ"ה, בחינת "מ"ה חיינו" כנ"ל. אבל כשיש לו גדלות ואומר "אנא אמלוך", ורוצה להמשיך המלכות לעצמו, וכל זה מחמת שמתגאה בדעתו ונדמה לו שכבר השיג איזה שכל, והוא למדן או מקובל וצדיק עד שראוי לו למלוך ולהשתרר. נמצא שרוצה להפוך את הסדר, לחלק המלכות לעצמו כאילו יש לו כח ודעת להחיות את המלכות, שעיקר חיותו מהחכמה, ורוצה להמשיך בחינת החכמה לתוך בחינת "שלא כסדר" (רצון לקבל, תשר"ק,

---

מל") ולהגביר בחינת שלא כסדר על כסדר חס ושלום, כי בודאי אי אפשר לו להמשיך בחינת מלכות לעצמו כי אם על ידי חכמה, שהוא חיות המלכות.

ועל כן זה שמתגאה ואומר "אנא אמלך" הוא פוגם בהמח והחכמה, שרוצה להמשיך המח לתוך מלכות דסטרא אחרא שהוא גאות. ועל כן בעת שלא נמתק עדיין בחינת שלא כסדר, דהיינו בראש השנה בתחלתו, צריכין לבטל ולסלק המח לגמרי כדי שלא יתאחז בו בחינת שלא כסדר, בחינת דינים וכו', כנ"ל. ועל כן מבטלין עצמן לגמרי, ובשעת הבטול שהוא בחינת שנה, דהיינו שאין אנו משתמשים בשום חכמה, אזי אנו נכללין למעלה מחכמת אדם, כי על ידי תמימות ופשיטות ואמונה עולין למעלה מהמח והחכמה כמואר במקום אחר בדברינו (שיחות הר"ן סימן לב, וראה בארוכה בליקוטי עצות ערך תמימות) ואז אנו ממליכין אותו יתברך בתמימות בלי שום חכמות, שזהו בחינת שנמשכין המוחין והחיות להמלכות שלא על ידי זעיר אנפין שהוא בחינת חכמת אדם, כי עקר האדם הוא בחינת זעיר אנפין כידוע, כי עכשיו אנו מגלין מלכותו בלי שום חכמות כי אם על ידי הביטול לבד, שאז נכללין למעלה למעלה בבחינת בינה - אימא עלאה שהוא כלליות של שלוש ראשונות, ומשם נתגלה מלכותו יתברך. ואחר כך על ידי השופר נמשכין מחין חדשים, ונתעוררין מהשנה. כי על ידי השנה והבטול על ידי זה זוכין אחר כך למוחין גדולים, ואז ננסר המלכות ונעשה פרצוף שלם וכו'. כי אחר כך כשזוכין למוחין דקדושה, אז נתגלה מלכותו יתברך לעין כל בדעת שלם, כי זוכין להמשיך כל המוחין רק בשביל התגלות מלכותו יתברך, לידע ולהודיע ולהודע שהוא היוצר הוא הבורא וכו'. ואז נמתק בחינת "שלא כסדר" ונכלל בבחינת כסדר, בבחינת "באתר דאית דכר, נוקבא לא אדכר תמן" (זהר חוקת קפג:), כי היא בטלה אצלו. כי בעת שהמוחין בשלמות בקדושה, אין מתיראין מבחינת שלא כסדר, (ר"ל מהדינים והקלי' והייסורים, וזה מדרגת הכתר בבחי' לית שמאלא בהאי רישא, שר"ל שעצם הדינים אינם דינים אלא טובה) מאחר שיודעין שהכל מאתו יתברך לבד (בבחי' כתר - אין, אין עוד מלבדו, כל מאן דעביד רחמנא לטב, גם זו לטובה וכו') שאז נתבטל בחינת שלא כסדר לגמרי.

ועל כן עיקר התעוררות השנה הוא על ידי קול שופר, כי הקול הוא בחינת מ"ה - הוי"ה בחינת כסדר, כמו שכתוב בתקונים (הקדמה ג, תיקון ע' קכג.) "הייה בקול, ודיבור באדני", שהם בחינת כסדר ושלא כסדר, כי קול מעורר הכונה (ש"ע או"ח סימן סא ד), שהם המוחין. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה כט) תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה, כי קול שופר הוא בחינת חכמה בחינת מ"ה בחינת קול מעורר הכוונה שבמח, כי הקול אין בו תפיסא ואין יכולין להבין מחברו שום דבר על ידי הקול לבד, כי הקול הוא בחינת מ"ה, בחינת כח החכמה לבד, כי עכשיו אנו ממשיכין רק בחינת הקול לבד,

שהוא בחינת מ"ה – כסדר, כדי להגביר חינת כסדר. ואחר כך על ידי הקול נבנה הדיבור שזהו בחינת התפלה, בחינת מלכיות וזכרונות ושופרות שאומרים בראש השנה אחר תקיעת שופר. עכ"ל הטהורה.

ועוד בעניין זה בליקוטי הלכות, אורח חיים, ברכת הודאה ו' כתב:

... שזהו בחינת שבח הצדיקים הגדולים שיקרא כל אחד קטן כמו הלבנה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין ס:) "צדיקים יקראו על שמך, יעקב הקטן, דוד הקטן וכו'. כי עקר שלמות השמחה משיגין הצדיקים והם ממשיכין השמחה עלינו, וכל שמחתם של הצדיקים הוא על ידי קטנות ושפלות וענוה דיקא, בבחינת "ויספו ענוים בה' שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו" (ישעיה כס ט) כי העובדי כוכבים והרשעים הכרוכים אחר העולם הזה כל שמחתם היא רק על ידי גאוה וגדלות, דהינו כשמשיגין איזה עשירות או כבוד וגדלה הם מתנשאים בעצמן ושמחים בזה. ועל כן מאמת אין שמחתם שמחה כלל, כי שמחתם מעורבת תמיד בבחינת "לשחק אמרתי מהולל, ולשמחה מה זו עושה" (קהלת ב ב) כי באמת בעסקי עולם הזה אין שום שמחה כלל, ועל כן נקרא כל שמחתם "שחוק הכסיל" (שם ז) שהיא עצבות ומרה שחורה כמו שאיתא בזהר (עין תקוני זהר מט" וקמ:): ומובא בהתורה צוית צדק (בסימן כג), כי "אחרית שמחה תוגה" (משלי יד יג), כי מאחר שכל שמחתו היא תאוות עולם הזה שמתגאה בעשרו וכיוצא, בודאי אין זה שמחה כלל, עכ"ל.

^כ עיין בליקוטי מוהר"ן סז, וזהו רק תחילת התורה, ועיין שם להמשך.

א. הנפֿש היא יקרה מאד, וצריך להיות זהיר בה ולשמרה מאד על כן צריכין לזהר מאד, כְּשֶׁבָּא אִיזָה כְּבוֹד חֲדָשׁ לְאָדָם כִּי הַכְּבוֹד הוּא אִם כָּל חַי (הבינה נקראת אימא, ור"ל כאשר משתלשל כבוד לספירת המלכות, זה בא משורש המל" שהיא הבינה), והוא (אימא – בינה) שְׂרֵשׁ כָּל הַנְּפֹשׁוֹת (מל"). וְכִשְׁהַנְּפֹשׁ מִסְתַּלְקֶת (נפטר ועולה נשמתו), היא מִסְתַּלְקֶת אֶל הַכְּבוֹד (הבינה), שְׂהוּא שְׂרֵשָׁה, בְּבַחֲיַנֵּת (יִשְׁעֵיָהּ נ"ח): "כְּבוֹד ה' יִאֲסַפְךָ" (ר"ל אספת הרגלים נה"י, שילבשו את החג"ת, והחג"ת ילבשו את החב"ד, וזה נקרא עיבור, כמו שעובר במעי האימא מקופל, כן ברוחניות במעי הבינה) שְׂהִסְתַּלְקוֹת וְאִסִּיפֶת הַנְּפֹשׁוֹת (הנפש כנגד המלכות והנה"י, שנאספים כנ"ל לבינה - אימא) הֵם לְתוֹךְ הַכְּבוֹד (בינה) כִּי שָׁם שְׂרֵשָׁם כִּנ"ל: וְעַל כֵּן כְּשֶׁבָּא כְּבוֹד חֲדָשׁ לְאָדָם, צָרִיךְ לְזַהֵר וּלְהִשְׁמֵר, כִּי אוֹלֵי בְּאֵ הַכְּבוֹד, חֵס וְשְׁלוֹם, בְּשִׁבִיל הַסְתַּלְקוֹת, כְּדִי שִׁתַּלְקֶת הַנְּפֹשׁ אֶל הַכְּבוֹד, שְׂהִיא שְׂרֵשָׁה כִּנ"ל (ר"ל

בתחילה המאציל משפיע לאדם כבוד על מנת לקבל, ר"ל נותן לו את הכבוד אע"פ שזה מרחיק אותו מהמאציל, וזה גורם לו ל"מיתה" – שר"ל התרחקות מה' וירידת עולם. ולכן צריך להיזהר ולדחות את הכבוד שמגיע לו בתחילה בחינם, כי הוא על מנת לקבל. ודחיית הכבוד פירושו להפנים לליבו שאינו ראוי לכבוד זה כי אם המאציל, לכן הוא בורח מהכבוד. וע"י שדוחה את הכבוד שהיא השפעת הכתר – תענוג, שמשתלשל עד למלכות – כבוד, אז זה נקרא שהעלה את המלכות לאצילות פי' הכבוד למאציל. (וכבוד נקרא מלכות, כי עניין של כבוד ומלוכה חד הוא). וע"י זה שדחה את הכבוד שע"מ לקבל, והעלה את הכלי דמל' לשורשה אז המאציל משפיע עליו שוב כבוד בעל כורחו של הצדיק דרך ספירת המלכות דאצילות, וזה אמרם ז"ל "כל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אותו): אך מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, וְעַל כֵּן עַל-פִּי הָרֹב, בָּא הַכְּבוֹד לְטוֹבָה, דְּהֵינּוּ, כְּשֶׁבָא נֶפֶשׁ חֲדָשָׁה אֶל הָאָדָם, אֲזִי הִיא בָּאָה מְלַבֶּשֶׁת בְּהַכְּבוֹד (בבינה), שְׁהִיא אִם כָּל חַי כִּנְ"ל, וְעַל כֵּן כְּשֶׁבָא כְּבוֹד חֲדָשׁ לְאָדָם, עַל-פִּי רוֹב הוּא לְטוֹבָה, דְּהֵינּוּ שְׂבָא נֶפֶשׁ חֲדָשָׁה לְאָדָם, עַל-יְדֵי זֶה הַכְּבוֹד (בא נפש ומל' ע"י הבינה – אימא) וְהַכָּלָל, שֶׁהַכְּבוֹד הוּא שְׂרָשׁ הַנְּפָשׁוֹת וְעַל כֵּן, לְפַעֲמִים בָּא כְּבוֹד חֲדָשׁ לְאָדָם בְּשִׁבִיל הַסְתַּלְקוֹת אֵיזָה נֶפֶשׁ (ר"ל מיתה, ורשעים קרואים מתים, ור"ל שיהיה לו נסיון של רצון לקבל כבוד לעצמו), חס ושלום, כְּדִי שֶׁתַּסְתַּלַּק הַנֶּפֶשׁ אֶל הַכְּבוֹד כִּנְ"ל (כי אם האדם לא יכול לקבל את הכבוד דרך המלכות כי זה מרחיק אותו מהמאציל, המאציל עושה איתו חסד ומוריד לו את הכבוד – ר"ל את נסיון של הכבוד, וזהו אמרו שהכבוד כביכול חוזר לשורשו) אֲבָל עַל-פִּי רֹב, בָּא הַכְּבוֹד לְטוֹבָה, דְּהֵינּוּ, שְׂבָא נֶפֶשׁ חֲדָשָׁה לְהָאָדָם, עַל-יְדֵי זֶה הַכְּבוֹד, שֶׁהוּא שְׂרָשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת כִּנְ"ל עַל כֵּן צְרִיכִין לְזַהֵר מְאֹד, לְקַבֵּל הַכְּבוֹד בְּקִדְשָׁה גְדוּלָה, לְשִׁמּוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, (ר"ל על מנת להשפיע) כִּי הַכְּבוֹד הוּא שְׂרָשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת כִּנְ"ל: (וזה נקרא עליית הכבוד לשורשו: פירוש להפוך את הרצון לקבל כבוד לעצמו – שהוא מדרגת מלכות, להעלותו להיות רצון להשפיע, והיינו במדרגת בינה. כי הבינה היא שורש המלכות, ר"ל פירוש תיבת "עליה" בקבלה, אינה במובן הפשטי, כי אין עליון ואין תחתון ברוחניות, אלא במובן הפנימי של המושג עליה, שר"ל מי שבמדרגה של התדמות למאציל יותר יקרה עליון ומי שפחות יקרה תחתון. ונמצא שלהעלות את הכבוד – מל' לשורשה – בינה, ר"ל שמדרגת המל' תהיה כמדרגת הבינה, והיינו, מדרגת המלכות היא כאשר האדם מתנהג כבת בלתי מפותחת, שהיא תלותית, ואין לו הבנה מעצמו אלא רק תלוי במי שמעליו, וכל כוונתו למלאות את רצונותיו וחי ודואג רק עבור עצמו. ומדרגת אם היא כאשר האדם נעשה חי נושא את עצמו, והיינו אינו תלוי באף אחד (כי אם באבא – חכמה, שהוא המאציל) ויש לאדם זה הבנה עצמית לדברים, ודואג לצורכי בניו (שפירושו התלמידים שלו וכל מי שבמדרגה פחותה ממנו) יותר ממה שדואג לעצמו, וזה כמו אימא שדואגת למלאות צורכי בניה במסירות נפש יותר ממה שדואגת לעצמה. וזה נקרא עלית הכבוד ממדרגת מלכות למדרגת בינה, פירוש שבתחילה האדם משתמש בכבוד למלאות תאוותיו (מלכות), וצריך לדחותו (ע"י מסך היראה), וכאשר דוחהו אז מקבל הכבוד ע"מ להשפיע (במדרגת בינה – אימא, אם הבנים שמחה, כי אין שמחה אלא בדבוקת בדרכי ה' דהיינו כאשר משפיע)

וּכְשֶׁפּוֹגֵם בְּתַאֲוֹת אֲכִילָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִפְגָּם הַכְּבוֹד וְאִין לוֹ פְּנִים כִּנ"ל, עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבְּרִין עֲזֵי פְּנִים, דְּהֵינּוּ שְׁנוּפֵל הַכְּבוֹד, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת, וְאַזִּי נוֹטְלִין כְּבוֹד הָעֲזֵי פְּנִים שֶׁבְּדוֹר (סְנֵהֲדָרִין ק"ה), הֵינּוּ כְּשֶׁאִין בְּחִינַת מַלְכוּת, בְּחִינַת הַשְּׁלֶחַן שֶׁבִקְדָּשָׁה, בְּשִׁלְמוֹת כִּנ"ל, אֲזִי מִתְגַּבְּרִין הָעֲזוֹת, שֶׁהוּא 'מַלְכוּתָא בְּלֹא תְּנָא', בְּלֹא כְּתֵר מַלְכוּת הַנ"ל: וְזֶה בְּחִינַת (יִשְׁעֵיָהּ נ"ו): "וְהַכְּלָבִים עֲזֵי נֶפֶשׁ לֹא יִדְעוּ שֶׁבְּעָה", הֵינּוּ עַל-יְדֵי תַאֲוֹת אֲכִילָה, בְּחִינַת (מִשְׁלֵי י"ג): "בְּטֶן רְשָׁעִים תְּחָסֵר", וְזֶהוּ: "לֹא יִדְעוּ שֶׁבְּעָה", הֵפֶךְ "צְדִיק אוֹכֵל לְשֶׁבַע נֶפְשׁוֹ" (שָׁם), עַל-יְדֵי-זֶה מִתְגַּבְּרִים הָעֲזֵי פְּנִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלָבִים עֲזֵי נֶפֶשׁ, בְּחִינַת (סוּטָה מ"ט): 'פְּנֵי הַדּוֹר כִּפְּנֵי הַכְּלָב' (שָׁם בְּפָסוּק "וְהַכְּלָבִים עֲזֵי נֶפֶשׁ" הַנ"ל) "הֵמָּה רַעִים לֹא יִדְעוּ הַבֵּינ", שֶׁהֵם נֶעְשִׂים רוֹעִים וּמְנַהֲיִים אֶל הַדּוֹר כִּי הַכְּבוֹד נִפְלֵ אֲלֵיהֶם, וְיֵשׁ לָהֶם כָּל הַכְּבוֹד אֲבָל כְּשֶׁמִּשְׁבְּרִין תַּאֲוֹת אֲכִילָה, בְּבְחִינַת "צְדִיק אוֹכֵל לְשֶׁבַע נֶפְשׁוֹ", עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נְשִׂיאוֹת פְּנִים וְאַזִּי אִין שׁוּם פְּקִידוֹת וְשִׁרְרָה לְהָעֲזֵי פְּנִים, כִּי יִנְיָקְתָם הוּא רַק מִהִסְתַּרְת פְּנִים, עַל-יְדֵי תַאֲוֹת אֲכִילָה כִּנ"ל וְזֶהוּ (מִשְׁלֵי י"ט): "וְשֶׁבַע יֵלִין בֵּל יִפְקֹד רַע", וְשֶׁבַע יֵלִין, זֶה בְּחִינַת 'צְדִיק אוֹכֵל לְשֶׁבַע נֶפְשׁוֹ' עַל-יְדֵי-זֶה, 'בֵּל יִפְקֹד רַע' שֶׁאִין שׁוּם פְּקִדָּה וְהִתְמַנּוּת לְהָרַע, דְּהֵינּוּ לְהָעֲזֵי פְּנִים וְכִנ"ל:

^ב חֲסִידוֹת מְבוֹאֵר – עֲבוֹדַת הַתְּפִילָה, שִׁירַת הַנְּשִׁמוֹת פ"ב עמ' יא וז"ל הַתְּנִיא:

וּלְכֵן כְּשִׁיתְּפַלֵּל הָאָדָם, יִגְמֹר בְּלִבּוֹ שֶׁלֹא הִגּוֹף, פִּירוּשׁ נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית הַמֵּתְאוּה, הַיֵּא הַמֵּתְפַלֵּל, רַק נֶפֶשׁ חֵלֶק אֱלוֹה מִמַּעַל הַיֵּא הַמֵּתְפַלֵּל, וְהַיֵּא מְדַבֵּר בּוֹ דְּבַרֵי הַתְּפִילָה וְכֵל הָעֵנִינִים הַנֶּאֱמָר בֵּה, וְהַיֵּא לֹא יַעֲשֶׂה דְּבַר כִּי אִם יִשְׁמִיעַ לֵאזְנוֹ אֵל הַרְנָה וְהַתְּפִילָה אֲשֶׁר מִזְמֵרַת וּמִשְׁבַּחַת. וְכֹאשֶׁר יִגְמֹר בְּלִבּוֹ כֵּן, וְיַעֲשֶׂה כֵּן, זֹאת הָעֲבוֹדָה נִקְרָאת קְבֻלַּת פְּנֵי שְׂכִינָה, פִּירוּשׁ, שֶׁעֲבוֹדַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַמִּתְחַנֶּנֶת וּמִתְנַפֶּלֶת לְפָנֵי ה' נִקְרָא פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, וְעֵינֵי שְׁמִיעַת הָאָדָם רִנְתָהּ וְתְּפִילָה נִקְרָאת קְבֻלַּת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, כְּכֹלֵי הַמִּקְבֵּל מֵה שְׁבַתוֹכָהּ, פִּירוּשׁ שֶׁאִינָה אֵלֹא לְבוֹשׁ לָהּ. וְיֵשׁ כְּלֵי רַע, אֲשֶׁר לֹא יוֹכֵל לְקַבֵּל הַטּוֹב שְׁבָה וְתַפְלִטָנוּ, דְּהֵינּוּ שֶׁלֹא יוֹכֵל לְכַפּוֹף אֲזַנּוֹ וּלְבַבּוֹ לְהַבִּין דְּבַרֵי הַתְּפִילָה וְהָעֲבוֹדָה, זֶה נִקְרָא אִין זֹכִיין לְהַקְבִּיל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה הַיֵּצֵר וְתַחְבּוּלוֹתוֹ לְדַחּוֹתוֹ וְלְהַסִּירוֹ מֵאַחֲרֵי ה', לְבַלְתִּי יִשְׁמַע בְּאֲזַנּוֹ וּבְלַבְּבוֹ יִבִּין וְשֶׁב וּרְפָא לוֹ. עַכ"ל.

^ג בְּסִפְרֵי הַלִּיקוּטִים ח"א לְרַמ"ד וּוְאֵלֵי דָף רַא כְּתַב, וְז"ל:

כֹּל מְלָה מִחֻלְקַת לְרֵאשׁ גּוֹף בְּטֶן: גַּם דַּע סוּד אַחַר, כִּי כֶּשֶׁם שֶׁלֹאדָם הַשְּׁפֵל הַזֶּה יֵשׁ רֵאשׁ בְּטֶן וְגוֹיָה, שֶׁר"ת גַּב"ר, כִּי מִמֶּשׁ לְכֹל מְלָה וּמְלָה מִמְּלוֹת הַלְשׁוֹן יֵשׁ רֵאשׁ וּבְטֶן וְגוֹיָה, כִּי הַמְּלוֹת הֵם אֲוֵרוֹת לְמַעְלָה, כְּנִגְרֵי הַגּוֹפּוֹת מִמֶּשׁ שֶׁהֵם כֹּאן בְּעוֹלָם הַשְּׁפֵל. וְרֵאשׁ הַמְּלָה, הֵם סוּד הָאוֹתִיוֹת רֵאשׁוֹנוֹת שֶׁלָהּ, שֶׁהֵם גַּם כֵּן בְּסוּד נִשְׁמַת הַמְּלָה, כִּי הַנְּשִׁמָּה בְּרֵאשׁ. גּוֹף

המלה, הם אותיות אמצעיות שלה, שהם בסוד רוח. בטן המלה שבו תלויים הרגלים הם סוד אותיות אחרונות שלה שהם בסוד נפש.

כלל בענין המלים להבין טבעי הברואים: כבר אמרנו למעלה שאות ראשונה של המלה היא ראשה והיא נשמתה, והנה ז"ס מלת "שקר" שהש' הוא ראשה, והוא אש כפי מה שידוע מאותיות אמ"ש של ספר יצירה. והוא סוד אמרם ז"ל על ההוא חויה, דרישיה סומקא כוורדא, כי בו תוקף הדינים של מלכותא קדישא המושלת עליו, ולכן הוא ראש פתנים אכזר. והק"ר של שקר הוא זנבו, וכד סליק רישיה כלא ערקין מן קדמוי, כי הוא סוד המות עצמה (לכן המתים קרים, כי הקור בסוד גבורות ודינים ומוות). וכן במלת "שקץ" אש הוא ראשו, וקץ הימים הוא סופו. וכן במלת "שרץ" רץ הוא סופו, כי הוא ראוי לרצץ ולשבר כחרש הנשבר. במלת "שמש" ראשו וסופו אש כי הוא הגובר, ותוכו מים, כי הם הממזגים את חומו, שאם לא כן היה שורף את העולם. ועם הכלל הזה שמסרתי לך תובל להבין כל טבעי הברואים, שמענה ואחא דע לך. עכ"ל.

³ כן כתב הרמ"ד וואלי בספר הליקוטים ח"א דף קצד, וז"ל:

בענין סוד האותיות איך מכוונים כנגד הספירות: בענין סוד האותיות, דע כי הם כנגד הספירות ממש: א' כתר, ב' חכמה, ג' בינה, ד' חסד, ה' גבורה, ו' ת"ת, ז' נצח, ח' הוד, ט' יסוד, י' מלכות. וחוזר חלילה י' כתר, כי מה שהיה מלכות למעלה נעשה כתר למטה, כענין אמרם ז"ל מאן דמאיך גרמיה לקמיה קוב"ה איהו זקיף ליה על כלא, כ' חכמה, ל' בינה, מ' חסד, נ' גבורה, ס' ת"ת, ע' נצח, פ' הוד, צ' יסוד, ק' מלכות שחוזרת לכתר כנ"ל. ר' חכמה, ש' בינה, ת' חסד, י' ת"ק גבורה, ס' ת"ר ת"ת, ו' ת"ש נצח, י' ת"ת הוד, י' ת"ת חסד, יסוד, ואלף מלאה ת"ר היא המלכות ממש, בסוד "אני ראשון ואני אחרון". ועם זה תבין סודות נוראים בענין הצירופים, כי האותיות מכוונים אל המדות, וכבר ידעת טבעי המדות, ותדע הפעולה שנוולדת מהם לפי חיבורם וצירופם, כדרך כוכבי שמים שפעולותיהם משתנות כפי החיבורים שלהם וכפי מבטם, והמשכיל יבין כי הדברים נחמדים ומבקשי ה' יבינו כל.

ודע כי ג' מיני ספירות הנ"ל, הם כנגד ג' עולמות ב"ע מתלבשים זה בתוך זה. כיצד: עשר ספירות האחדים הם כנגד עצמות וכלים הברואים (לשון בריאה) והפנימיים, שהם סוד מוח ונשמה. י' ספירות העשירות הם כנגד עצמות וכלים היצורים (לשון יצירה) והתיכוניים שהם כנגד לב ורוח. י' ספירות המאות הם כנגד עצמות וכלים העשויים (לשון עשיה) והחיצוניים שהם סוד כבד ונפש. וחיבור שלשתם, הוא סוד האלפא ביתא של אי"ק בכ"ר גל"ש וגו'. ונמצא לפי זה כי צורת האותיות ככתכם ממש, אינו אלא מן האצילות ולמטה, כי באצילות עצמו שהדברים בשרשם, האותיות בפירור בניתוח ובצירור. כיצד: באו"א של עולם

האצילות, יש שם כל האלפא ביתא של חכמת הפירור שלנו שכתבנו במקום אחר. והטעם הוא, לפי שיש שם המקור לכל הכחות הנעלמים, ועל אותה הבחינה העליונה ממש הוא שנאמר "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר" כמ"ש בטעם זאת האלפא ביתא במקום אחר. ואחר כך סוד האלפא ביתא של חכמת הניתוח שלנו, היא שמקומה בז"א דאצילות ממש, שהרי כבר פירשנו על זאת האלפא ביתא שהיא רומזת לענין ההתפשטות, ולכן מקומו בז"א ממש אשר שם מתחיל הגילוי מן הבינה ולמטה, ברזא דכתיב "כי שאל נא לימים ראשונים מקצה השמים ועד קצה השמים" וגו', בפירוש הזהר הידוע. ואחר כך יש האלפא ביתא בציוור הכתוב בספר רזיאל שסידרנו אותה במקום אחר, וסודה במלכות דאצילות, ותראה שהדברים הולכים ומתעבים עד הגיעם אל הבריאה, שהם בצורת האותיות ככתבן. ולכן שם בבריאה, ומן הבריאה ולמטה כל עניני המרכבה שמות המלאכים ופעולותיהן לפי שהאורות שם מתעבים לבחינת האותיות וצירופיהם וצירופיהם.

ואפתח לך פתח להבין בסתרי האותיות בסדר הספירות הנ"ל כדי שתוכל להבין מעצמך חכמה מפארה ולשוטט בשכלך במים שאין להם סוף, וה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ולהתחלה בעלמא תקח דרך משל מ"ש בספר יצירה "שלש אמות אמ"ש, מ' דוממת שהיא מים, ש' שורקת שהוא אש, א' שהוא אויר מכריע בנתיים" וכבר ידעת לפי סדר האותיות מכוון אל הספירות שכתבנו לעיל, שהא' הוא סוד הכתר ממש, וז"ס גם כן מה שאומרים בספר יצירה בכל אות ואות "שקשר לו כתר" כי זה הכתר הוא ממש אות א', בסוד א' עם כלם וכלם עם א". אך לפי ענינו עולה יפה, שהכתר הוא המכריע בין חו"ב, וכן אמרו "שהוא רוח מכריע בנתיים" והוא סוד "רוח אלקים חיים" כידוע. כך לפי דרכנו המ' הוא חסד (כי מידת המים - חסד מושרש בחכמה), וזהו "מ' מים" כי החסד הוא סוד המים כידוע. גם הש' לפי דרכנו סוד הבינה שהיא מקור האש בהיותה ראש הקו השמאל (כי מקור מידות האש בבינה), רזא דבוצינא דקדרוניתא. הרי שהג' אמות הם כתר חכמה בינה, שמתחבר מהם ראשו של אדם. וכן תראה במלת "ראש" ממש האמת לפי דרכנו, שהרי ר' הוא חכמה, ש' בינה, וא' כתר, שהראש הוא כלול וחבור משלשתם. והרי שבניתי בית זבול לך בסוד האלפא ביתות הנזכרים לעלות למעלה למעלה עד אין סוף, והש"י למען רחמיו יגלה עמוקות מני חשך ויוציא לאור צלמות, ויצילנו משגיאות, ויעשה עמנו לטובה אות לכבוד שכינתו הקדושה בבאכי"ר, עכ"ל.

(לפי זה מובן דברי חז"ל קרינן תירוש, וכתוב תירוש, ודרשו זכה נעשה ראש, לא זכה נעשה רש. ראש כנ"ל, בבחי' כח"ב, שמשפיע מהכתר לחו"ב, וחי את ה', לכן נקרא תורתו סמא דחיי. לא זכה נעשה רש, שר"ל שלומד חו"ב של תורה, ומ"מ אין לו חיבור עם האין, לכן

נעשה רש, בחי' מוחין דקטנות, ולכן נקרא סמא דמותא. ועוד ידוע שהתורה שבכתב כנגד הת"ת, ותורה שבעל פה כנגד המלכות (פה – מלכות). והקרי כנגד התורה שבעל פה, וידוע שיש יחס הפוך בין האורות לכלים, ושכלי המלכות רוצה לקבל אות דכתר, לכן בזכות הקרי – מל', קרינן תיראש, ונעשה ראש כנ"ל)

הוסיף שם הרמ"ד וואלי בעמוד קצו, וז"ל: ... צ' יסוד, ק' מלכות שנעשית כתר אל החצונים שם סוד הרש"ת אותיות שבאות אחר הק', דאינון רזא דג' עילאין דמסאבותא וכו'. עכ"ל.